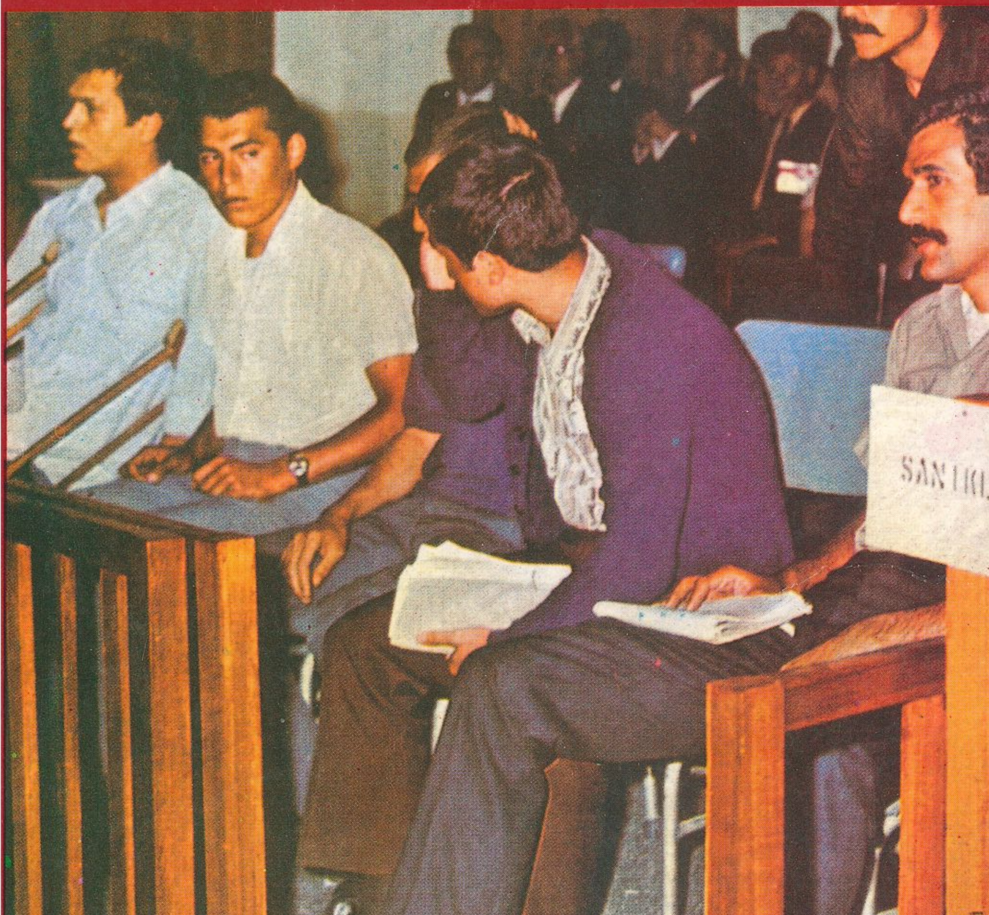
T H K O DAVASI

AKYÜZ YAYINLARI

THKO DAVASI

AKYÜZ YAYINLARI

AKYÜZ YAYINLARI

"THKO DAVASI"

Kitap No : 25

- Kapak Düzeni : *İbrahim Kayan*
- Baskıya Hazırlayan : *İbrahim Kayan*
- Birinci Basım : *Evren Yay. 1974*
- İkinci Basım : *Akyüz Yay. Ağustos 1991*
- Kapak Baskı : *Özyılmaz Matbaası*
- İç Baskı : *Erdoğan Ofset*

AKYÜZ KİTABEVİ

Neşet Ömer Sok. Kadıköy İş Merk.
No: 10/124 Kadıköy - İSTANBUL
Tel. : 347 08 27 - 349 43 14

İKİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ

THKO bir süreçtir. Geçmişi ve geleceği olan bir süreç. Geçmişini dikkate almayınca, **THKO**, çok geri bir olgu olarak kavranacak, geleceğin önünü nasıl açtığı ve nasıl dönüştüğü anlaşılamayacaktır. **THKO**, kendi geçmişinin kirleri, lekeleri, paslarıyla varolmuştur. Ama onlardan arınmanın, kurtulmanın çağrısıdır. Hem de Türkiye'deki ilk çağrıdır.

Bugünün gerçeği olan **THKO**'nun geleceği dikkate alınmadığında, **THKO**'nun çağrı oluşunun anlamı kavranamayacak, kaçınılmazlıkla geçmişinin kirleri, paslarıyla varolan, o koşullarda düzene tepkisini ancak belirli bir biçimde ifade edebilen, sınıftan kopuk ve Marksizmden uzak devrimcilik anlayışında ayak direnecek, ilerlenemeyecektir. Oysa, durmamak gerekir. Durmak yaşamı reddetmektir. **THKO** kendi geçmişini aşmaya bir adımdı, geçmişinden tam kopamamıştı ama adımı atmıştı, yolu açmıştı. Bu yolda yüründü, kopuş tamamlandı. Bu yürüyüş, **THKO**'nun da aşılması demek oldu. Bugün **THKO** geçmişin bir olgusudur. Ve ancak yeni bir temelde, yeni bir işlevle geleceğin de bir olgusu olabilir.

THKO, geçmişinden başlıca pratik bir kopuştur, özellikle eylem biçimleri alanında bir kopuştur. Siyasal pratikte reformculuğa karşı devrimciliğin savunuluşudur. **THKO**'nun geçmişi düzen eklentisi solculuktur, liberalizmdir, reformculuktur, parlamentoculuktur, darbeciliktir, çeşitli siyasal yönelimlerle düzenin savunulmasıdır, yasalcılıktır. Ve **THKO**'nun gelişme dinamiği ve sosyal dayanağı öğrenci hareketidir. Radikal gençlik hareketinden gelen militanların

profesyonelleşmesiyle örgütlenen THKO, önerdiği devrimci tutum ve yöntemlerle bu geçmişten kopar; ancak geçmişinin siyasal pratiğine yol açan siyasal ideolojik kuramlardan, yaklaşımlardan, teorik kavrayıştan kopamaz, kopuşun da yolunu açar ama.

Bu nedenle elinizdeki kitabı Türkiye devriminin bir dönemine ışık tutan bir belge olarak okumak gerek. Bugüne nereden gelindiğini anlamak üzere okunmalı **THKO DAVASI.**

THKO geçmişiyle bağlantısı içinde bulanık sosyalist fikirlere sahip olunmasına karşın Marksizm ve sosyalizme henüz varılamayan bir sürecin olgusudur. THKO pratikte burjuvaziden kopuş yoluna girerken ideolojik-siyasal tutum ve yaklaşımlarda henüz kopuşa gidemez. Bu, belgelerde görüleceği üzere, önce Kemalizm karşısındaki tavırda yansır. Kurtuluş Savaşı, burjuvazi önderliğinde bir burjuva milli devrim olarak ele alınmaz. Bu savaşın işçi-köylü-subay-aydın ittifakına dayandığı, burjuvazi ve eşrafın dışta ve büyük ölçüde karşıda durduğu değerlendirmesi yapılır. Kesintiye uğrayan 1. Milli Kurtuluş Savaşı'nın 2. bir Milli Kurtuluş Savaşı'yla tamamlanması öngörülür. Milli bir devrim önerilir. "*Türkiye'nin bağımsızlığından başka bir şey istemedik*", "*kavgamız bağımsızlık kavgasıdır*" sözlerine kitapta sıkça rastlayacaksınız.

İfadelerimiz ve savunmamızda emparyalizm hedeflenmiştir. Burjuvazi ve feodal mütegallibe, ancak emperyalizmle işbirliği dolayısıyla ve emeperyalizmin uşakları olarak karşıya alınmış ve suçlanmıştır.

Savunulan devrim bir anti-emperyalist devrimdir. Milli devrimdir. Zaman zaman demokrasi sorunları üzerinde durulsa da işin özü değişmemektedir. Devrime sosyalizm perspektifiyle yaklaşılmamış, proletaryanın devrimci iktidarının sözü de edilmemiştir. İktidar sorunu savunmada, "*her ulusal sınıfın kendi öz siyasi örgütü ve*

gücüyle orantılı olarak Türkiye'nin gelişimini etkileyebileceği bir düzen kurmak" şeklinde muğlakça konmaktadır ve avukatların "*milli demokratik devrimin ne komünizmle ve ne de proletarya diktatörlüğü ile bir ilgisi yoktur*" biçiminde savunma yapmaları engellenmemektedir. Bu geçmişten tamamen kopamama ve muğlaklık sorunu olduğu gibi 71 hareketine yön veren ideolojik- siyasal kavrayışın düzeyini ve onun aşılmasının zorunluluğunu da göstermektedir.

THKO'ya millici yaklaşım damgasını vurmuştur. Bu, "Misak-ı Milli sınırları " anlayışından Milli Demokratik Devrim'in "*gayrı milli güçlerle milli güçler arasında bir çatışma*" olarak anlaşılmasına, "asker-sivil aydın zümre"nin millici ve devrimci sınıf güçleri arasında sayılmasından özel teşebbüs karşısında devletçiliğin (millileştirmelerin) savunulmasına, reformcu içerikli bir at değiştirme hareketi olan 27 Mayıs darbesine sahip çıkılmasından 61 Anayasası'nın savunulmasına ve hatta **THKO**'nun bu anayasayı ve devleti dejenere etmek isteyen DP devamcısı AP hükümetine karşı anayasa savunucusu olarak ortaya çıktığının ileri sürülmesine kadar belirgin bir şekilde görülebilir. **THKO** özellikle Amerikan emperyalizmi ve onunla yakınlık içinde olan hükümetler karşıtlığını esas almış, Kemalist milli devletin bağımsızlığından verilen tavizleri suçlama konusu yapmakla ve milli devletin savunulmasıyla sınırlanmıştır. Aynı yaklaşımla sorun, "Türkiye'nin kalkınması" sorunu olarak konmuş, sosyalist değil, "milli kalkınmacı" tutum **THKO**'nun ideolojik-siyasal yaklaşımını özsel olarak belirlemiştir.

Kısacası **THKO** sınıftan ve sosyalizmden uzak bir yer tutmuştur geçmişiyle bağlantısı içinde.

THKO'yu geleceğe bağlayan, onu bugünlere taşıyan, dönüştüren dinamikler ise biliniyor.

Önemli olan, **THKO**'nun hangi koşullarda ortaya

çıktığı, bu koşulların ne tür etkileri ve kiri-pasını üzerinde taşıdığının bilinmesidir ki, bu kitap bunu gösteren iyi bir belgedir. Bu ortam ve etkileri görüldüğünde, THKO'nun geçmişi bilindiğinde, geleceği, bu geleceğin özellikle ilk dönemlerinde yaşanan sancıların boyutları, bunları altetmenin zorluğu ve bir takım kavrayışsız ve dürüst olmayan kimselerin THKO'nun geleceğine ilişkin ortaya attıkları "küçük burjuva" suçlamasının dişe dokunur bir yanı olmadığı daha iyi anlaşılacaktır.

THKO geçmişi ve geleceğiyle bir bütündür, böyle kavranmalıdır. Başka türlü, bugün ve bugüne nasıl gelindiği kavranamayacağı gibi, bugünün hala karşılaşılan zorlukları ve bunların gerçek içeriği anlaşılamaz. Muğlak sosyalist fikirler ve sınıftan tümüyle kopukluktan sadece ulusal değil uluslararası yönüyle de Marksizmin mihraklığına ve yığınsal sınıf partisine uzanan bir süreç...

Birileri kendilerini avutabilir. Yine birileri sürecin zorluklarını göğüslemeye güç yetiremeyerek hoşnutsuzluk yayıcılığına girişebilir. Cepheden ya da çeşitli görünümlere bürünerek dolaylı karşı koyuş ve saldırılar olacaktır. Ama bu bir süreçtir. Ve en başından beri mücadele alanlarında yaşanıyor. Sohbetler yetersizdir, anılar yetersizdir, aydınca tartışmalar yetersiz ve gereksizdir. Yaşam, bugün fabrikalardadır, sokaklarda ve dağlardadır. Kökleri, 68 öncesine dayanan burjuva, küçük burjuva düşünce bozukluklarının, yaşam ve davranış biçimlerinin, alışkanlıkların, bünyesel zaafların dönüştürülme yeri de buralardır.

"Herşey devrim için" diyenler kuşkusuz her zaman varolacaktır.

Şimde eklemek gerekiyor: "Herşey sosyalizm için ve herşey parti için"

Mustafa YALÇINER
Temmuz 1991

SUNUŞ

Okuyucuya sunulan bu kitap, Ankara 1 No.lu Sıkıyönetim Askeri Mahkemesince ölüm cezasına mahküm edilen ve 6 Mayıs 1972 günü şafak vakti idam edilen Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan, Hüseyin İnan ve arkadaşları haklarında görülen davanın belgelerini bir araya getirmektedir. İddianame, sorgu ifadeleri, sanıkların ve avukatlarının savunmaları, mahkeme kararları, Temyiz lâyihaları, Askerî Yargıtay kararları, Askerî Yargıtay Daireler Kurulu Kararı, Tashihi karar lâyihaları, infazın bekletilmesi istemleri ve Askerî Yargıtay Başsavcılık kararları, C.H.P. Genel Başkanı İsmet İnönü tarafından Anayasa Mahkemesine açılan dava dilekçesi örneği, Anayasa Mahkemesi kararı, Türkiye Büyük Millet Meclisi görüşmeleri ile bu mecliste idamların lehinde ve aleyhinde oy verenlerin adları ve ölüm cezalarının infazına ilişkin tutanak örneği üç bölüm halinde yayımlanacak olan bu kitapta yer almıştır.

Davaya konu olan olaylardan sonra Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan, Hüseyin İnan ve arkadaşlarından bir kısmı tutuklanarak Ankara'ya getirilmişler, daha sonra güvenlik mülâhazası ile Kayseri cezaevine götürülmüşlerdir. Bu cezaevinde bulundukları esnada Sıkıyönetim ilân edilmiş ve sanıklar Kayseri cezaevinden alınarak Ankara'da Mamak 1 No.lu Askerî cezaevine nakledilmişlerdir.

Dava Ankara'da Tuğgeneral Ali Elverdi'nin başkanlığında, duruşma hâkimi Yarbay Ahmet Tetik, üye hâkim binbaşı Mehmet Turan'dan kurulu ve iddia makamında binbaşı Kerامettin Çelebi ve yüzbası Baki Tuğ olmak üzere 1 Numalı Sıkıyönetim Askerî Mahkemesinde, 16.7.1971 gününde Altındağ'da Veteriner okulu binasında başlamış ve 9.10.1971 gününde yani 2 ay 23 gün içinde karara bağlanmıştır.

Bu kısa süre içinde yargılanan 25 kişiden 18'i hakkında ölüm cezası verilmiştir. Yapılan duruşmalı temyiz incelemesi sonunda, Başsavcılık makamını, başsavcı yardımcılarından Albay İsmail Muratoğlu'nun temsil ettiği ve Albay K. Eran'ın başkanlığında üye hâkim Albay Süleyman Taşar, Yaşar Yücedağ, Yaşar Saraç ve Hakkı Erkan'dan kurulu Askerî Yargıtay İkinci Dairesince Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan haklarındaki ölüm cezaları aslî fail oldukları kabul edilerek onanmış ve diğer sanıklar haklarındaki hükümler bozulmuştur. Davaya bakan Ankara 1 No.lu Sıkıyönetim Askerî Mahkemesi, bu bozma kararına uymamış, eski kararında direnerek ikinci kez 18 kişinin ölüm cezası ile cezalandırılmalarına karar vermiştir. Dosya Askerî Yargıtay Daireler Kurulunda incelenmiş ve direnme kararı Askerî Yargıtay ikinci dairenin kararı yönünde bozulmuştur.

Tümgeneral E. Doğu'nun başkanlığında üye hâkim

Tuğgeneral K. Gökcen, H. Gürsel, F. Sirer, M. Ünululu, A. Tüzemen, N. Saçlıoğlu, A. Ayral, N. Alkan, S. Kirişcoğlu, Y Eryılmaz, A. Ülgener, H. Tavukçuoğlu, N. Darıcıoğlu, H. Yavuzel, T. Lüleci, S. Tüzün'den kurulu Askerî Yargıtay Daireler Kurulu, Direnme kararını Askerî Yargıtay 2. Dairesinin bozma kararı doğrultusunda bozmuştur. Üyelerden Tuğgeneral Kemal Gökçen ve Albay Nahit Saçlıoğlu karara muhalif kalmışlar ve «sanıkların eylemlerinin TCK'nun 146. maddesine değil, 168. maddesine uygun düştüğü ve haklarında hafifletici neden kabul edilerek 59. maddenin uygulanması gerektiği» gerekçesiyle ayrışık oy kullanmışlardır.

Sonuçta Ankara 1. Nolu Sıkıyönetim Askerî Mahkemesi, Daireler Kurulu kararına karşı yeniden direnme hakkı olmadığından, Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'ın ölüm cezası ile cezalandırılmalarına, sanıklardan Ahmet Erdoğan, Metin Güngörmüş, Mustafa Yalçıner ve Hacı Tonak'ın müebbeden ağır hapis cezası ile mahkûmiyetlerine ve öteki sanıklar Atillâ Keskin, Ercan Öztürk, Cengiz Baltacı, Mustafa Çubuk, Metin Yıldırımtürk, Recep Sakın, Mehmet Asal, Osman Arkış, Semih Orcan, Mehmet Nakiboğlu'nun onbeşer yıl süre ile ağır hapislerine, İrfan Uçar'ın dosyasının Dev-Genç dâvası dosyası ile birleştirilmesine karar vermiştir. Bu karar da sanıklar müdafileri tarafından temyiz edilmiş ve Askerî Yargıtay İkinci Dairesince onanarak kesinleşmiştir.

Yapılan tashihî karar talepleri ve infazların durdurulması istemleri Askerî Yargıtay Başsavcılığı, Sıkıyönetim Askerî Mahkemesi ve Askerî Yargıtay tarafından reddedilmiştir.

T.B.M. Meclisinde yapılan görüşmeler sonunda idam kararlarının yerine getirilmesine dair verilen ka-

rar hakkında C.H.P. Genel Başkanı İsmet İnönü tarafından usule aykırılık nedeniyle Anayasa Mahkemesinde iptâl dâvası açılmış ve bu yüksek mahkemece T.B.M. Meclisi'nin infazların uygulanmasına dair kararı usul yönünden iptâl edilmiştir.

Bu iptâl kararı üzerine idamların infazı konusu ikinci kez T.B.M. Meclisi'nde görüşülmüş, yerine getirilmesine karar verilmiş, bu karar Cumhurbaşkanı Cevdet SUNAY tarafından onaylanmış ve resmî gazetede ilân edilmiştir.

Dava başlamadan önce ve davanın devamı süresince basına, radyo ve televizyona sansür konulmuş, Sıkıyönetim Komutanlıklarının izni dışında haber yayımlanmasına imkân verilmemiş, Askerî savcıların iddianameleri gerek basında ve gerekse radyo ve televizyonda ayrıntılarıyle yayımlanmış ama mahkemelerde yapılan savunmaların kamuoyuna duyurulmasına imkân verilmemiştir. Böylece kamuoyu tek taraflı verilen haberlerle oluşturulmuş, olay ve savunmalar hakkında objektif bir bilgiye sahip olamamış, duruşma aşamalarını gerçek yönü ile izliyememiştir.

Öte yandan duruşmaların izlenmesi de sıkı formalitelere bağlanmış, her duruşma için bir gün önceden kente 15 kilometre uzaklıkta bulunan Mamak Garnizon nizamiyesindeki Sıkıyönetim Komutanlığı Halkla Münasebetler Dairesine başvurulması, her duruşma için iki adet fotoğraf verilmesi, duruşma günü sabahı saat 8 de Mamak nizamiyesinde bulunmak zorunluluğu gibi uygulanması güç ve duruşmaların geç saatlere kadar sürdüğü günlerde yerine getirilmesi maddeten imkânsız usuller konulmuş ve böylece duruşmaların halk ve sanık yakınları tarafından izlenmesi zorlaştırılmış ve Anayasanın «Mahkemelerin alenîliği» ilkesi kısıtlanmıştır.

Bu nedenlerle kamuoyu olayın gerçek niteliği, dava, iddia ve savunmalar hakkında yeterli bilgiye sahip olamamıştır.

Müdafî olarak mahkemeye gelen avukatların üstleri, çanta ve evrakları aranmış, verilen özel kartlarla mahkeme binalarına alınmışlardır. Yazılı istemlerin, itiraz ve savunmaların hazırlanmasında tutuklularla müdafilerin ilişkileri savunma hakkı ile bağdaşmayan formalitelere bağlanmış, tutukluların cezaevinde hazırladıkları savunmaları alarak incelemek, müdafiler tarafından hazırlanan savunmaları tutuklulara vermek ve okutmak ve zamanında geri almak mümkün olamamış, bu savunmalar önce Sıkıyönetim makamlarının adlî müşavirliklerin incelemesine tâbi tutulmuş, bu uygulama savunma hakkını zorlaştırmış ve savunmanın mahremiyetini ihlâl etmiştir. Savunmalar duruşma salonunda silâhların gölgesinde yapılmıştır.

Sanık müdafileri mahkemede ağır bir mânevî baskı altında tutulmuş, müdafilere adetâ sanık gözü ile bakılmıştır. Müdafiler tarafından hazırlanan 136 sayfalık yazılı savunmadan, bir cümle içinde geçen «önyargı» sözü ele alınarak bu sözle mahkemede görevli askerî savcıya hakaret edildiği iddia edilmiş ve dâvayı izliyen 11 avukat hakkında Türk Ceza Yasasının 266. maddesine dayanılarak kamu dâvası açılmış, müdafiler Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 3 No.lu Askerî Mahkemesi tarafından üçer ay hapis ve beşer yüz lira ağır para cezasına mahkûm edilmiş ve verilen ceza ertelenmemiştir. Askerî Yargıtay İkinci Dairesi tarafından bu karar bozulmuşsa da kararı veren mahkeme bozmaya uymamış ve eski kararında direnerek müdafileri ikinci kez ayni cezalara mahkûm etmiştir.

Mahkemelerin aleniyeti ilkesinin kısıtlanması, sorgu ve savunmaların halkoyuna tek taraflı yansıtılması, avukat-tutuklu-sanık ilişkilerine uygulanan savunmayı zorlaştırıcı formaliteler, müdafilerin sürekli mânevî baskı altında tutulması, dâva devam ederken savunma hakkının sınırları içinde savunmalarını yapan müdafiler hakkında dâva açılarak mahkûm edilmeleri, cezalarının ertelenmemesi gibi baskı yöntemleri dâvanın hangi koşullar altında görüldüğünü, savunma hakkına hangi oranda saygı gösterildiğini, hukuk kurallarına ne derecede itibar edildiğini, okuyucuya gösterecektir.

Kitapta, mahkeme dosyasındaki tutanak ve belgeler olduğu gibi alınmış, objektif olma ilkesine uyularak bu belgelerin değerlendirilmesi ve yargısı okuyucuya bırakılmıştır.

Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan, Hüseyin İnan ve diğer arkadaşları önce Ankara'ya getirilmişler ve daha sonra güvenlik mülâhazası ile Kayseri Cezaevine götürülmüşlerdir. Bu cezaevinde tutuklular ayrı ayrı hücrelere kapatılmışlardır. Aşağıdaki dilekçeler yasaya ve Cezaevleri yönetmeliğine aykırı olan bu işlemin kaldırılması için tutuklu avukatları tarafından yapılan başvurmaları göstermektedir.

3.4.1971

Ankara C. Savcılığına

Müvekkilimiz Deniz Gezmiş hakkında muhtelif suçlardan ötürü soruşturma açılmış ve sanık tutuklanarak Ankara Merkez Cezaevine gönderilmiştir.

Deniz Gezmiş ile ve Cezaevi müdürlüğü ile yaptığımız görüşmede müvekkilimizin ve ayni suçlardan sanık Hüseyin İnan ve Kor Koçalak'ın Merkez Cezaevinde tedbir gerekçesi ile ayrı ayrı birer hücreye ko-

nulduklarını, hiçkimse ile görüştürülmedikleri gibi birbirleri ile de görüştürülmediklerini, hücrenin arkasında bulunan bahçeye ve öndeki koridora çıkarılmadıklarını öğrenmiş bulunuyoruz.

Müvekkilimiz hükümlü olmayıp tutukludur. Her ne kadar Ceza Yargılama Usulü Kanununun 116. maddesinde tevkif edilen kimsenin mümkün olduğu kadar mahkûmlardan ayrı bir yere ve ayrı bir odaya konulacağına dair bir hüküm bulunmakta ise de, bu hüküm, tutuklunun lehine olarak ve suçlularla bir arada kalmasının ahlâkî durumunda olumsuz etkilerin doğmasına engel olmak ve onu kötü etkilerden korumak amacı ile kabul edilmiştir. Maddenin gerekçesi de bunu doğrulamaktadır. Nitekim bu gerekçede şöyle denilmektedir:

«Suçlulara karşı müracaat edilen bir emniyet vasıtası demek olan tevkifin tenfizinde de bu mahiyeti nazarı dikkate alarak zecrî muamelâttan tefriki iktiza eder. Bu itibarladır ki, suçluların mahkûmiyeti hapishanede infaz edildiği halde, mevkuflar aleyhinde müracaat olunan ihtiyati tedbirler bu müessesattan ayrı ve tamamen müstakil bir binada tatbik edilir. Bu suretle selâmeti tahkikatın iftikar eylediği muamelâtı evveliye ile mahkûmiyetin neticesi olan tenfiz muhaberat arasında bulunması lâzımgelen farklar temin olunduktan başka, henüz faaliyetleri taayyün etmemiş olanların mücrimlerle bir arada bulunmak suretiyle sari ve mütemadi bir tereddiye maruz kalmalarından tevellüd edebilecek mahzurlardan da tevakki edilmiş olur. Bu ayırma sebeplerine tamamii ittibaı temin için komisyon, lâyihada tevkif edilen kimselerin mahkümlardan ayrı bir yere ve mümkün olduğu kadar herbirinin müstakil bir odaya konmasını tasrih etmekle beraber, tevkiften gözetilen gayeyi ve

tevkifhanenin intizamını muhil olmamak şartiyle siyaneti ve istirahat ve iştigalâtını servet ve vaziyetine göre tanzimdeki serbestiyi de kabul eylemiştir.»

Öte yandan sanık, 18.3.1971 gününde yani tarihten 15 gün önce tutuklanmış olup o günden beri yukarıda açıklanan şekilde ve tek baş na bir hücrede bulundurulmakta ve cezaevinin inzibatını ihlâl edici bir davranışı da meydana gelmemiş bulunmaktadır.

Açıklanan bu duruma göre müvekkilimiz hakkında uygulanmakta olan tedbirin kanunî ve fiilî bir dayanağı görülmemektedir.

Bu nedenlerle sanık müvekkilimiz Deniz Gezmiş hakkındaki bu tedbirlerin kaldırılmasını, kalmakta olduğu hücre arkasında bulunan bahçeye ve önünde bulunan koridora serbestçe çıkmasına ve diğer ayni olay sanıkları Hüseyin İnan ve Kor Koçalak'la görüşebilmesine müsaade edilmesini ve okumak üzere kendisine gönderilmiş ve gönderilecek olan kitap ve dergilerin kendisine verilmesini saygılarımızla ve bilvekâle dileriz.

3 Nisan 1971

Sanık Vekilleri

Avukat Şakir Keçeli

Avukat Halit Çelenk

Bu dâvanın yargılanması devam ederken Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 49 numaralı bir bildiri yayınlamış ve bu bildiri radyoda iki gün okunmuştur. Mahkemelere telkin ve tavsiye niteliği taşıyan bu bildiri üzerine Başbakan Nihat Erim'e aşağıdaki telgraf çekilmiştir.

Sayın Nihat Erim
Başbakan
Ankara

Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının 1 nolu Sıkıyönetim mahkemesinde savunmalarının yapıldığı 27 eylül akşamı 19 ajansından başlayarak gece ve 28 eylül sabah ve öğle ajanslarında sayın Sıkıyönetim komutanı Semih Sancar imzası ile okutulan tebliğlerin dikkatlerinden uzak kalmayacağı düşüncesindeyiz.

Bu tebliğlerin, mahiyeti itibarı ile mahkemelere telkin ve tavsiyede bulunulamayacağına dair Anayasamızın açık hükümlerine aykırı düştüğü inancındayız.

Bağımsız mahkeme kararlarına gölge düşürme istidadı gösteren bu tür davranışların önlenmesi ve bu yanlış tutumun düzeltilmesi hususunda Sıkıyönetim komutanlığına gerekli tavsiyenin yapılmasını saygılarımızla arzederiz.

29. 9. 971

Avukat Niyazi Ağırnaslı — Avukat Halit Çelenk — Avukat Kâmil Savaş

Avukat Refik Ergün — Avukat Mükerrem Erdoğan

Bu dava mahkemede devam ederken Sıkıyönetim Komutanlıkları mahkemelere telkin ve tavsiye niteliği taşıyan bildiriler yayınlamışlar, tutuklu sanıklar yasaya aykırı olarak ayrı ayrı hücrelere kapatılmışlar, yaralı Yusuf Aslan Nümune Hastahanesinde hasta yatağında zincire vurulmuş, mahkemelere ve cezaevlerine görev yapmak üzere gelen avukatların çantaları ve üstleri aranmış, tutuklu müdafi görüşmelerine sınırlar konmuş, iddianamenin sanıklara tebliğinden önce avukatların müvekkilleri ile görüşmesine izin verilmemiş, mahkeme salonunda sanıklar, görevliler tarafından cop ve dipçikle döğülmüştür.

Bu yasa dışı işlemler müdafi avukatlar tarafından aşağıdaki dilekçe ile Türkiye Barolar Birliğine duyurulmuş ve gerekli tedbirlerin alınması istenilmiştir.

5.1.1972

Türkiye Barolar Birliği Başkanlığı'na,

1. Türk Ceza Kanunu'nun 146. maddesine aykırı eylemde bulunmaktan ötürü Ankara 1 numaralı Sıkıyönetim Mahkemesi'nde 1971/13 esas sayı ile açılan

dava, aşağıda imzaları bulunan biz müdafiler tarafından izlenmiştir.

28.9.1971 gününde, örneği eklice sunulan 136 sayfadan ibaret savunma Mahkemeye verilmiştir. Sözü geçen mahkemece işbu dava karara bağlandıktan sonra; savunmada geçen iki cümleyle devletin manevî şahsiyetine ve duruşmada bulunan savcıya hakaret edildiği ve bu suretle Türk Ceza Kanunu'nun 159. ve 266. maddelerinin ihlâl edildiği ileri sürülerek, hakkımızda Sıkıyönetim Komutanının 8.10.1971 tarih ve AD. MÜŞ. 1971/3024 sayılı emriyle ve Askerî Savcılığın MUH. 1971/360 sayılı dosyasıyla kovuşturma açılmıştır.

2. Savunmadan alınan ve suç niteliğinde olduğu iddia edilen cümleler aşağıdadır:

a) «Devlet, anayasal kurallar içerisinde bulunsaydı, devleti devlet olmaktan çıkarma, yani devleti soysuzlaştırma çabaları olmasaydı, bu olaylar meydana gelir miydi? Bu sorunun cevabı çok açıktır: bu çabalar olmasaydı, elbette bu olaylar da olmazdı.»

b) «Demekki, görülen olaylar devleti soysuzlaştırma, anayasayı ilga ve ihlâl etme çabaları değil; görülen olaylar devletin soysuzlaşması ve anayasayı ihlâl yönündeki çabalara karşı bir tepkidir. Eğer bir takım şartlanma ve art niyetlerle peşin yargıları bir yana itersek, sayın savcının yanılgısının, sebep ve neticeyi birbirine karıştırmasında, gerçek nedenlerine inemediği için de davamız dışında kalan yüzeysel doktrin tartışmalarına girerek, bu çıkış noktasının doğal sonucu olarak ters sonuçlara varmasında ve bu yüzden da dayanıksız kalmasında olduğunu kabul etmemiz gerekir.»

3. A) Savunmanın bütününde «devleti soysuzlaştırma çabaları»nda bulunanların 1950 - 1960 döne-

minde iktidarda bulunan güçlerle 1965 - 1971 döneminde iktidarda bulunan güçler olduğu açıklanmış ve belgelendirilmiştir. Yani bu soysuzlaştırma çabalarında bulunan güçler, 27 Mayıs Devrimi tarafından ve yine 12 Mart Muhtırası'nca suçlanmış olan güçlerdir.

B) Savunmadan alınan cümlelere gelince:

a) Yukarıya alınan 1. cümlede devletin soysuzlaştığı iddia ve kabul edilmemiş, ancak Demokrat Parti iktidarı ile Adalet Partisi iktidarı tarafından bu yönde çabalara girildiği ifade edilmiştir. Bu yönden «devletin manevî şahsiyetine hakaret» söz konusu olamayacağı gibi, Türk Ceza Kanunu'nun 159. maddesinde de devlete hakaret değil, hükümetin manevî şahsiyetine hakaret müeyyidelendlrilmiş olması açısından da bir suç konusu olamaz.

b) Görevde memura hakaret cümlesine gelince :

«Eğer bir takım şartlanma ve art niyetlerle peşin yargıları bir yana itersek, sayın savcının yanılgısının, sebep ve neticeyi birbirine karıştırmasında...dır» cümlesindeki «şartlanma ve art niyetlerle peşin yargılar», savcıya muzaf olmayıp genel olarak ifade edilmiştir. Kaldı ki, bunlar da cümleye göre bir yana itilmiştir. Bu yönden görevde memura hakaret de söz konusu olamaz. Öte yandan farzı muhal bu sözlerin savcıya muzaf olduğu kabul edilse bile bunların hakaret niteliğinde olmadığı ve hakaret kasdıyla ileri sürülmediği de açıktır.

c) Diğer taraftan, bu düşünceler, savunmayla ilgili olarak izleri sürülmüş olduğundan Türk Ceza Kanunu'nun 486. maddesi açısından kovuşturma konusu yapılamaz. Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 29.5.1950 tarih, E. 177/150 sayılı içtihadı da bu düşüncemizi doğrulamaktadır.

Sözü geçen kovuşturma, «devletin manevî şahsiyetine» ve görevli memura hakaret iddiasıyla açıldığı ve bu husus soruşturma evrakında tesbit edilmiş olduğu halde devlet radyosunda orduya hakaret edildiği ısrarla ilan edilmek suretiyle kamuoyuna yanlış bilgi verilmiştir.

İşte hakkımızda açılan kovuşturmanın niteliği budur.

Türkiye Barolar Birliği'nin mensupları olarak bizler, hakkımızda açılan bu kovuşturmanın niteliği konusunda Başkanlığınıza bilgi vermek ve muhtemel şüphe ve tereddütleri gidermek amacıyla bu açıklamayı yapmayı uygun bulduk.

Şimdi de başkanlığınıza **SIKIYÖNETİM MAHKEMELERİ, ASKERÎ CEZAEVLERİ, BASIN** ve **YAYIN YÖNÜNDEN KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER** ve **SANIKLARA UYGULANAN KANUN DIŞI İŞLEMLER** hakkında bilgi vermek istiyoruz:

1. Müvekkillerimiz ilk tutuklandıkları günlerde uzun bir süre, yasaya aykırı olarak ayrı ayrı hücrelere konulmuşlardır. Şimdi ise, haklarında verilen ceza henüz kesinleşmemiş, yani kendileri tutuklu statüsünde iken adetâ mahkûm imişlercesine halen hücrede bulundurulmaktadırlar.

2. Sanıklardan Yusuf Aslan, ağır yaralı olarak tedavi edildiği Ankara Nümune Hastahanesi'nde hasta yatağında zincire vurulmuştur.

Bu iki yasa dışı işlem, örnekleri eklice sunulan telgraf ve dilekçelerden anlaşılacağı gibi Adalet Bakanı'na, Ankara Cumhuriyet Savcılığı'na ve Birliğinize iletilmiştir.

3. 353 sayılı kanunun 91. maddesi, müdafiin tutuklu ile her zaman görüşebileceğini, iddianamenin Askerî Mahkemeye verilmesinden önce ve tutuklama

sebebine göre sanık ile müdafiinin görüşmesinde askerî savcı veya yardımcısının bulunabileceğini emrettiği halde, bu madde hükmü uygulanmamış, bazan iddianamenin mahkemeye verilmesinden önce sanık ile müdafii hiç görüştürülmemiş, bazan da yasaya aykırı olarak bir subay veya astsubayın nezaretinde görüştürülmüştür.

İddianamenin mahkemeye verilmesinden sonra müdafi ile müvekkilinin nezaretçi olmadan serbestçe görüşebilmesi gerekirken, dava sonuna kadar sürekli nezaret altında görüşme yaptırılmıştır. Savunmayla ilgili olarak yapılan görüşmeler dinlenmiş ve dava ile ilgili evrak ve belgeler nezaretçi tarafından kontrol edilmiş ve böylece savunmanın mahremiyeti ihlâl edilmiştir.

4. Askerî Savcılıkça kendilerine fotoğraflı giriş kartı verildiği halde, cezaevlerine ve mahkeme salonlarına giren avukatların üstleri ve evrak çantaları her girişte ve titizlikle aranmıştır.

5. Yargılamalar başlamadan önce ve yargılama esnasında Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından sanıklar suçlu ilân edilmiş, kamu oyunun sanıkların bir an önce cezalandırılmasını istediği ve avukatların usul hükümlerinden yararlanarak davaları uzattıkları ifade edilmiştir. Yine kuvvet komutanları tarafından verilen beyanatlarda, mahkemeleri etkileyici ve sanıkları suçlayıcı ifadeler kullanılmıştır. Ayrıca, İzmir Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından hükümler kesinleşmeden «infaz işlemlerinin başlamak üzere olduğu» ifade edilerek Askerî Yargıtay'a telkin ve tavsiye mahiyetinde bir tutum izlenmiştir.

6. Devlet radyosunda iddianameler ayrıntılarıyla verildiği halde, savunmalara ya hiç yer verilme-

miş veya maksadı ifade edemeyecek bir iki cümle ile yetinilmiş ve böylece tarafsızlık ihlâl edilmiştir.

7. Duruşmaları izlemek isteyen dinleyicilerin duruşmada bulunmak imkânları, konulan ağır formaliteler yüzünden büyük ölçüde kısıtlanmış ve aleniyet ihlâl edilmiştir.

8. Duruşma salonunda ve mahkeme binasında bazı sanıklara cop ve dipçik vurularak yaralanmışlardır.

Yukarıda açıklanan yasa dışı işlemler, uygulamalar ve yazılı savunmamızda suç unsuru bulunmadığı ve kanunen kovuşturma yapılamayacağı halde, hakkımızda soruşturma açılması gibi davranışların, aslında savunma hakkının baskı altına alınması amacına yönelik olduğu açıktır.

Bu durumda Avukatlık Kanunu'nun 76/1., 95/1., 97/6., 110/3,7,11,14., 121/14. ve 123/6. maddelerinin ışığı altında gereğinin yapılmasını takdirlerinize sunarız.

Saygılarımızla.

Avukat Halit Çelenk
Avukat Kâmil Savaş
Avukat Özden Timurkayna
Avukat Orhan İzzet Kök
Avukat Refik Ergün

Avukat Niyazi Ağırnaslı
Avukat Sadık Akıncılar
Avukat Kemal Yücel
Avukat Mükerrem Erdoğan
Avukat Zeki Oruç Erel

Avukat Erşen Şansal

Yusuf Aslan Şarkışla'da vurulduktan sonra yaralı olarak Sıvas hastanesine kaldırılmış, daha sonra da Ankara Nümune hastahanesine nakledilmiş, hasta yatağında zincire vurulmuştur. Yaralı Yusuf Aslan'ı Nümune hastanesinde ziyaret eden ve zincire vurulduğunu gören avukat Halit Çelenk, Anayasanın demi-

re vurmaya imkân vermediğini, Anayasa Mahkemesinin C.Y.U. yasasının buna ilişkin hükmünü iptal ettiğini ileri sürerek Adalet Bakanlığı'na ve diğer ilgili yerlere telgrafla durumu bildirmiş ve bu işleme son verilmesini istemiştir.

26.4.1971

Sayın İsmail Arar
Adalet Bakanı
ANKARA

Savunmalarını üzerime aldığım Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının Kayseri Cezaevine götürülerek ayrı ayrı hücrelere konulduklarını öğrenmiş bulunuyorum. Ağır yaralı olup Ankara Nümune Hastahanesi'nde tedavi edilmekte olan sanıklardan Yusuf Aslan'ın da hasta yatağında zincire vurulduğunu ziyaretim esnasında bizzat gördüm.

Bu işlemler Anayasa'ya, yasalar ve hukuk devleti ilkelerine taban tabana aykırıdır. Tutuklu, hükümlü değildir. Ceza Yargılama Usulü ve infaz yasalarına göre tutuklulara hücre cezası verilemez. Tutuklular ve hükümlüler demire vurulamaz. Anayasa Mahkemesi demire vurma işlemini iptal etmiştir. Müvekkillerimin sağlıkları tehlikededir. Bu yasa dışı eylemlerden doğacak her türlü sonuçtan hükümetinizin sorumlu tutulacağını hatırlatmak isterim.

Kaldı ki, yayınladıkları bildiride ve savunmalarında ülkemizin tam bağımsızlığı, hükümetinizin de amaçladığı toprak reformunun yapılması, yeraltı ve yerüstü servetlerimizin millîleştirilmesi, sömürü düzenine son verilmesi amacıyla devrik iktidara karşı

siyasal eyleme geçtiklerini ifade eden müvekkillerim siyasî sanık ve tutuklu durumundadırlar.

Anayasa ilkelerini gerçekleştirmek amacıyla görev alan Bakanlığınızdan Anayasa'ya, yasalara ve hukuk devleti ilkelerine aykırı bu işlemlerin kaldırılmasını ve olaya derhal müdahale etmenizi rica ederim.

Saygılarımla.

Avukat Halit Çelenk
26.4.971

Türkiye Barolar Birliği Başkanlığı'na,
ANKARA

Bazı suçlardan ötürü haklarında gıyabî tutuklama kararı verilen müvekkillerim Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan, Hüseyin İnan ve Kor Koçalak tutuklanmışlar, bunlardan Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan ve Kor Koçalak önce Ankara Merkez Cezaevi'ne konulmuş ve daha sonra da Kayseri Cezaevi'ne gönderilmişlerdir. Ağır yaralı olan Yusuf Aslan ise, bir süre Sıvas Hastanesinde tedavi edildikten sonra Ankara Cezaevi Revirine ve bir gün sonra da Ankara Nümune Hastanesine getirilmiş ve burada tedavisine devam olunmuştur. Bu sanık halen de ağır yaralı olup sözü geçen hastanede tedavi altında bulunmaktadır.

1. Ağır yaralı olan Yusuf Aslan'a hasta yatağında zincir vurulmuştur. Ceza Yargılama Usulü Yasasının 116. maddesinde evvelce mevcut olan demire vurma işlemi Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilerek kaldırılmıştır. Kaldı ki bu işlemin uygulanması da sözü geçen yasada bazı koşullara bağlanmıştır. Olayda bu koşullar da yoktur. Bu, yasaya ve insan haklarına aykırı işlem, bir tel yazısı ile tarafımızdan Adalet

Bakanı'na bildirilmiş ve işlemin kaldırılması istenmiştir.

2. Diğer müvekkillerim Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan ve Kor Koçalak ise Ankara Cezaevi'ne alınır alınmaz doğrudan doğruya hücreye konulmuşlardır. Avukatları dışında hiç kimseyle görüştürülmemişlerdir, avukatları ile görüşmeleri de haftada bir gün, salıdan salıya olmak üzere tesbit edilmiştir. Hücre kapılarının da kilidi ancak avukatlar ile görüştürüldükleri haftanın salı günleri açılmış ve görüşmeden sonra da tekrar kilitlenmiştir. Bu hücre, içinde tuvaleti, tepe demir parmaklıkla kapalı küçük bir deliği olan etrafı duvarla kapalı, kapısı demirden bir hücredir. Bu hücrede bulunan tutuklunun hava alması mümkün değildir. Gönderdiğimiz kitaplar, dışarıdan gönderilen yemekler önceleri kendilerine verilmemiştir.

Ceza Yargılama Usulü Yasası'nın 116. ve ilgili diğer maddelerine, infaz kanuna ve cezaevleri tüzüğüne aykırı olan bu durum, dilekçe ile Ankara Cumhuriyet Savcılığına iletilmiş ve bu yasa dışı tedbirlerin kaldırılması istenmiştir. Bu başvurmaya rağmen tedbirler kaldırılmadığından müvekkillerim açlık grevine başlamışlar ve üç gün devam eden açlık grevinden sonra kapılarının kilidi açılmış, birer birer, ayrı saatlerde aynı suç sanıklarının bulundukları hücrelerin ortak koridoruna çıkarılmışlar ve birbirleriyle demir parmaklık arkasından konuşmak imkânını bulmuşlardır, kitapları verilmiş, yemekleri alınmaya başlamış fakat hava almalarına imkân verilmemiş ve hücreden çıkarılmamışlardır.

3. Yukarıda sözü edilen tel yazısı ile bu durum da Adalet Bakanlığı'na bildirilmiştir. Bu güne kadar Adalet Bakanlığı'na yaptığımız bu müracaata cevap verilmemiştir. Ancak gazetelerde bu konuda çıkan bir

açıklamadan, Yusuf Aslan'ın emniyet makamlarına tevdi edildiği, bu nedenle şikâyetin İç İşleri Bakanlığı'na intikal ettirildiği, diğer tutuklular Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan ve Kor Koçalak'ın ise tutuklu olmaları sebebiyle hükümlülerle karıştırılmamaları gerektiği cezaevi kalabalık olduğundan bunların müşahade kesimindeki müstakil odalara konuldukları bildirilmiştir.

A. Tutuklu ağır yaralı Yusuf Aslan'a vurulan zincir insan haklarına ve yasaya aykırıdır. Şikâyetimize de bugüne kadar bir cevap verilmemiştir.

B. Diğer müvekkillerim Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan ve Kor Koçalak hücreye konulmuşlardır. Adalet Bakanlığı'nın açıklamasında bu cihet itiraf ve kabul edilmektedir. Ceza Yargılama Usulü Yasası'nın 116. maddesi, hükümlülerle tutukluların ayrı ayrı yerlerde bulundurulacağını emretmekte ise de, bu hüküm, tutuklunun lehine bir hüküm olup, tutuklunun tecrit edilmesi, diğer tutuklulardan ayrılması, başka tutuklularla görüştürülmemesi, kilitli bir hücrede bulundurulması, insanî ilişkilerden yoksun bırakılması anlamına gelmez. Tutuklu diğer tutuklularla bir arada bulundurulabilir, en azından aynı davanın tutukluları, sanıkları ile beraber bulundurulabilir. Yapılan açıklama, yasanın yanlış bir yorumudur, yapılan yasa dışı işlemi, yasal göstermek çabasından başka anlam da taşımamaktadır.

Anayasa, Ceza Yargılama Usulü Yasası, İnsan hakları ile bağdaşmayan bu olay üzerinde durularak, olayın halk oyuna duyurulmasını ve ilgililerin uyarılmasını saygılarımla dilerim.

26.4.1971 Avukat Halit Çelenk

Bu davanın mahkemeye verilen 136 sayfalık ya-

zılı savunmasında askerî savcıya hakâret edildiği iddia edilerek müdafi 11 avukat hakkında kamu dâvası açılmıştır. Bu hakâret davasının 16/2/972 gününde yapılan ilk duruşmasında, dinleyici olarak duruşma salonuna gelen avukat Çetin Güner, Yılmaz Sel ve Şekibe Çelenk görevliler tarafından salondan çıkarılmışlardır. Yargılanan avukatlar duruşmanın alenî olması gerektiğini, salondan dinleyicilerin çıkarılmasının bu aleniyeti ihlâl ettiğini ileri sürerek bu işleme itiraz etmişlerdir.

Aşağıdaki dilekçe ile bu yasa dışı işlem Türkiye Barolar Birliği Başkanlığına bildirilmiştir.

Türkiye Barolar Birliği
Başkanlığına

Deniz Gezmiş ve arkadaşları hakkında Ankara 1 Numaralı Sıkıyönetim Askerî Mahkemesinde açılıp görülmekte olan davada, mahkemeye verdiğimiz 136 sayfalık ortak yazılı savunmada kullanılan bir cümle ile mahkemede görevli Askerî Savcıya hakaret ettiğimiz ileri sürülerek hakkımızda TCK.nun 266. maddesine göre ve sözü geçen mahkemenin 1972/45 esas sayılı dosyası ile bir kamu davası açılmıştır.

Daha önce Türkiye Barolar Birliğine olay hakkında bilgi vermiş ve hakaret ihtiva ettiği iddia olunan cümleyi de içeren ortak savunmamızın siyasî bölümünün bir örneğini takdim etmiştik.

16.2.1972 günü bu davanın ilk duruşması başlamış ve bu dilekçeyi başkanlığınıza vermemize neden olan, Anayasamıza, yasalarımıza ve Adalet ilkelerine aykırı şu olay meydana gelmiştir:

Duruşmanın başladığı anda, Sıkıyönetim Mahkemelerinde çeşitli davaları olan Avukat Çetin Güner ve Yılmaz Sel ile Sanık bulunan eşinin duruşmasını

izlemek üzere gelen Avukat Şekibe Çelenk, duruşma salonunun dinleyiciler bölümünde oturmaka iken, duruşma devam ettiği bir sırada mahkemenin hiç bir müdahalesi olmaksızın görevliler tarafından duruşma salonundan çıkarılmışlardır.

Bu durum karşısında sanık avukatlar duruşmanın alenî olduğunun duruşma tutanağına yazılmış olmasına rağmen, duruşmanın aleniyetinin fiilen ortadan kaldırıldığını, duruşma salonunun boşaltıldığının, bunun ancak gizli yapılan oturumlarda mümkün olabileceğini, gizlilik kararı alınmamış olduğuna göre bu işlemin yasa dışı keyfî bir davranış olduğunu ve bu nedenle dinleyicilerin salona alınması gerektiğini, aksi halde duruşmanın açıklığından söz edilemiyeceğini belirtmişlerdir. Sanık avukatların bu itirazı ve sözleri duruşma tutanağına yazılmıştır.

Sözü edilen itirazlar hakkında düşüncesi sorulan askerî savcı Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından dinleyici kartı almamış olan kişilerin Avukat da olsa Sıkıyönetim Mahkemelerinde dava izlemek üzere devamlı giriş kartı da almış olsa dinleyici olarak duruşmaları izleyemeyeceklerini ifade ederek itirazın reddini istemiştir.

Mahkeme savcısının bu mütalâasına karşı söz alan sanık avukatlar, 353 sayılı yasanın 143.. maddesinin 'de açık olarak belirttiği gibi duruşma salonundaki inzibatın ve alınacak her türlü tedbirin mahkeme başkanına ait olduğunu, Sıkıyönetim Komutanlığı da olsa hiçbir mercii ve makamın duruşma salonu içinde herhangi bir tedbir almaya yetkisi olmadığını, bütün merci ve makamların yetkilerinin duruşma salonunun kapısında sona ereceğini ve bu nedenle de mahkemenin bu konuda bir karar vermesi gerektiğini ileri sürmüşlerdir.

Mahkeme, sözü edilen konuda bir karar vermek üzere duruşmayı 22.2.1972 günü saat 14,30'a ertelemiştir.

Anayasamızın 135. maddesi, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Beyannamesinin 10. maddesi ve 353 sayılı yasanın 138. maddesi karşısında, duruşmaların açıklığı ve bunun hukuk açısından önemi izahtan varestedir.

Her ne kadar Sıkıyönetim Komutanlığı güvenlik düşüncesi ile bir takım idarî emniyet tedbirleri alabilir ise de, bu tedbirlerin yukarıda da açıklandığı gibi ancak duruşma salonunun dışında alınabileceği ve fakat duruşma salonunun içinde alınamayacağı, duruşma salonunda alınacak her türlü tedbirin ancak mahkeme başkanı tarafından alınabileceği yasa gereğidir. Kaldı ki, duruşma salonunun kapısına kadar gelmesine izin verilmiş ve girme hakkını «Avukatlık giriş kartı» ile kazanmış olan avukatların açık olarak yapılan bir duruşmanın salonundan, başkanın hiçbir emri olmadan çıkarılmaları yukarıda açıklanan hukuk ilkelerinin ihlâlinden başka bir şey değildir.

Buna benzer bir olay daha önce de meydana gelmiş ve Sanık İlhan Kalaylıoğlu Müdafii Av. Zeki Oruç Erel, 2 Numaralı Sıkıyönetim Askerî Mahkemesinde duruşma salonunun dinleyiciler bölümünden «müdafaa kürsüsünde bulunabileceği, ancak duruşmayı dinleyiciler bölümünden izleyemeyeceği» duruşma hâkimi tarafından söylenerek salondan çıkarılmıştır.

Yukarıda belirttiğimiz örneklerden anlaşılacağı gibi sözü geçen olaylarla mahkemelerin aleniyeti ihlâl edilmiştir.

Hukukun ve Yasaların üstünlüğü ilkesi korunarak bu konuda gerekli girişimlerin yapılmasını ve ay-

rıca durumun barolar ve mensuplarına duyurulmasını rica ederiz.

17.2.1972

Saygılarımızla.

Avukat Halit Çelenk	Avukat Zeki Oruç Erel	Avukat Özden Timurkaynak
Avukat Niyazi Ağırnaslı	Avukat Refik Ergün	Avukat Mükerrem Erdoğan
Avukat Kemal Yücel	Avukat Erşan Sansal	Avukat Sadık Akıncılar

Avukat
Orhan İzzet Kök

T. C.
SIKIYÖNETİM KOMUTANLIĞI
ASKERÎ SAVCILIĞI
ANKARA

29/6/1971

Evrak No: 1971/87
Esas No. 1971/60
Karar No. 1971/47

İDDİANAME
ve
KOVUŞTURMAYA YER OLMADIĞI KARARI

(1. Nolu Askeri Mahkemesine)

SUÇ

Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sını tağyir, tebdil ve ilgaya cebren teşebbüs etmek ve bu fiile fer'an iştirak etmek.

SANIKLAR:

1 — **Mustafa YALÇINER** — Rıfat oğlu, 1950 doğumlu, İzmir nufusunda kayıtlı, aynı yerde Asansör Üstü 311. Sok. No: 20 de oturur. ODTÜ. Elektrik Bölümü 2. sınıf öğrenciliğinden çıkarılma.

2 — **Recep SAKIN** — Hasan oğlu, 1948 doğumlu, Bursa, Kemalpaşa ilçesi, Karaoğlan köyü nufusunda kayıtlı, Ankara, Demirlibahçe Şafaktepe 2. Bölge No: 135 te oturur. Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi Kimya Bölümü 3. Sınıfta öğrenci.

3 — **Yusuf ASLAN** — Beşir oğlu, 1947 doğumlu Çekerek, Kuşsaray köyü nufusunda kayıtlı.

4 — **Deniz GEZMİŞ** — Cemil oğlu, 1947 doğumlu Erzurum, Ilıca Mahallesi Öznü köyü nufusunda kayıtlı, İstanbul, Selimiye Harem İskelesi Sok. Karlık Apt. No: 9 da oturur.

5 — **Hüseyin İNAN** — Hıdır oğlu, 1949 D.lu, Kayseri, Sarız ilçesi Bahçeli Mahallesi nufusunda kayıtlı aynı yerde oturur. ODTÜ. İdari İlimler 1. Sınıftan çıkarılma.

6 — **Mehmet NAKİPOĞLU** — Mehmet Ali oğlu, 1947 D.lu, Elbistan, Köprübaşı Mahallesi nufusunda kayıtlı aynı yerde oturur. Erzurum Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi 2. Sınıf öğrencisi.

7 — **Metin YILDIRIMTÜRK** — İman oğlu, 1944 doğumlu, Kars, Ortakapı Mahallesi Ordu Caddesi Çıkmaz Sokak' No. 5/A da nufusa kayıtlı aynı yerde oturur. Çiftçi, ilkokul mezunu.

8 — **Atilla KESKİN** — Safter oğlu, 1945 doğumlu, Afyon, Metli Mah. nufusuna kayıtlı, aynı yer Fakıpaşa Mahallesi Sahabeler Sok. No: 10 da oturur. ÖDTÜ. İdari İlimler Bölümü son sınıf öğrencisi.

9 — **Ahmet ERDOĞAN** — Ethem oğlu, 1947 D. lu, Cihanbeyli Yeşilöz Mah. Nufusunda kayıtlı, aynı yerde oturur. ODTÜ. Fen Edebiyat Fakültesi Matematik Bölümü 2. Sınıfta öğrenci.

10 — **Ercan ÖZTÜRK** — İbrahim oğlu, 1948 doğumlu, Kayseri, Develi kazası İbrahim Ağa Mahallesi nufusunda kayıtlı, Ankara Aşağı Ayrancı, Meneviş Sokak No: 31/7 de oturur. ODTÜ. İnşaat Bölümü son sınıf öğrencisi.

11 — **Osman ARKIŞ** — Mehmet oğlu, 1951 doğumlu, Bursa, Orhangazi İlçesi Teke Mahallesi nufusunda kayıtlı, İstanbul İcadiye Mahallesi Hacı Bakkal Sokak Derya Apt. Daire. 5 — Kuzguncuk'ta oturur. ODTÜ. Fizik Bölümü 1. Sınıf öğrencisi.

12 — **Metin GÜNGÖRMÜŞ** — Kemal oğlu, 1951 D.lu, Tunceli Pak Nahiyesi Putik köyü nufusunda kayıtlı, Ankara, Aktaş Mahallesinde oturur. Elazığ, Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi Makina bölümü öğrencisi.

13 — **Semih ORCAN** — Süleyman oğlu, 1951 doğumlu, İstanbul Beylerbeyi Köpüce yolu No: 17/3 te oturur. Fatih nufusunda kayıtlı, ODTÜ. Makina Bölümü 2. Sınıfta öğrenci.

14 — **Mehmet ASAL** — Fikret oğlu, 1951 doğumlu, Antalya, Akseki İlçesi İbradı Nahiyesi nufusunda kayıtlı, Ankara, Sıhhiye Cihan Sok. No: 31/17 de oturur. ODTÜ. Makina Bölümü 1. Sınıfta öğrenci.

15 — **Mustafa ÇUBUK** — Alibey oğlu, 1949 doğumlu, Malatya, Akçadağ ilçesi Bölüklü köyü nufusuna kayıtlı, aynı yerde oturur. Lise son sınıf öğrencisi.

16 — **Hacı TONAK** — Hüseyin oğlu, 1951 doğumlu, Malatya, Akçadağ İlçesi, İkinciler köyü nufusuna kayıtlı, aynı yerde oturur. Rençberlik yapar. Ortaokul mezunu.

17 — **Hüseyin Cemal ÖZDOĞAN** — Mehmet Ali oğlu, 1951 doğumlu, Malatya, Akçadağ ilçesi Kürecik Nahiyesi Darıca köyü nufusunda kayıtlı, aynı yerde oturur. Ortaokul son Sınıf'ta öğrenci.

18 — **İrfan UÇAR** — Tayyar oğlu, 1947 doğumlu, Bolu Sazakkaramanlar köyü nufusunda kayıtlı, Ankara, Çankaya Yıldız Mahallesi 229 numarada oturur. ODTÜ. Makina Bölümü son Sınıf'ta öğrenci.

19 — **Mete ERTEKİN** — Celalettin oğlu, 1947 doğumlu, Bursa nufusunda kayıtlı, Ankara, Bahçelievler 17. Sokak, No: 86/2 de oturur. ODTÜ. Kimya Bölümü 1. Sınıf'tan terk.

20 — **Kor KOÇALAK** — Hilmi oğlu, 1941 doğumlu Bursa nufusunda kayıtlı, Ankara Bülbülderesi No. 16/2 de oturur. Lise mezunu, Grafik ressamı.

21 — **Sevim ONURSAL** — Bahri kızı, 1926 doğumlu, Kadıköy nufusunda kayıtlı Kavaklıdere Rıza Şah Pehlevi Mahallesi, İlbank Kooperatifi C. Blok No: 64 te oturur.

22 — **İbrahim SEVEN** — Esmer oğlu, 1948 doğumlu, Midyat Şıklar Mahallesi nufusunda kayıtlı, Ankara, Sümer Sokak No: 21/3 te oturur. ODTÜ. İnşaat Bölümü 2. Sınıf'tan terk.

23 — **Necmettin BACA** — Bayram oğlu, 1947 doğumlu, Keban Barajı Aşağı Çakmak köyü nufusunda kayıtlı, aynı yerde oturur. Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi 2. Sınıf'ta öğrenci.

24 — **Mehmet ÖZDEMİR** — Şerif oğlu, Emine'den 1951 doğumlu, Erzincan Kemaliye İlçesi, Eknasor köyünde nufusa kayıtlı, İstanbul Kurtuluş Feylasof Sokak No: 61 de oturur. Ankara Yüksek Erkek Teknik Öğretmen okulu 2. Sınıf'ta öğrenci.
Takipsizlik verilmiştir.

SUÇ TARİHİ : 15 Ocak 1971 — 10 Haziran 1971

TEMAS ETTİĞİ
KANUN MADDESİ: T.C.K.nun 146/1,146/3

TUTUKLAMA TARİHİ:

1 — Deniz GEZMİŞ	18.3.1971
2 — Yusuf ASLAN	5.4.1971
3 — Hüseyin İNAN	24.3.1971
4 — Kor KOÇALAK	27.3.1971

5 — İbrahim SEVEN 22.1.1971
6 — Necmettin BACA 22.1.1971
7 — Sevim ONURSAL 18.1.1971
8 — İrfan UÇAR 16.1.1971 (Gıyabi)
9 — Mete ERTEKİN 5.3.1971
10 — Mehmet NAKİPOĞLU 24.3.1971
11 — Mustafa YALÇINER 14.6.1971
12 — Recep SAKIN » » »
13 — Osman ARKIŞ » » »
14 — Ercan ÖZTÜRK » » »
15 — Semih ORCAN » » »
16 — Ahmet ERDOĞAN » » »
17 — Metin GÜNGÖRMÜŞ » » »
18 — Metin YILDIRIM » » »
19 — Mehmet ASAL » » »
20 — Mustafa ÇUBUK » » »
21 — Hüseyin Cemal ÖZDOĞAN » » »
22 — Hacı TONAK » » »
23 — Atilla KESKİN » » »

Yukarıda açık kimlikleri ve kendilerine isnat olunan suçların mahiyetleri yazılı sanıklar hakkında yapılan hazırlık soruşturması sonunda:

G İ R İ Ş

1968 yılı Türkiyesindeki kıpırdanışlar, gözle görülür bir durum arzettiği halde, gaflet, korku, kurnazlık ve ihtiras içerisinde destekleniyor, sukünetle karşılanıyor, devamında fayda umuluyor, samimi ve gerçekçi bakışlarla karşılanıyordu. O günlerden bugüne gelindi; basiretliler geleceği gördüler, gizli yöneticiler kayboldular, kurnazlar lüzumlu dersi hafif geçiştirerek aldılar, gafiller uyandılar, korkaklar hala yerle-

rinde, muhterisler umduklarını bulamadılar; Türk Milleti uyanıktı.

NEDEN BÖYLE OLDU

1 — DÜNYADA GELİŞİM

Tarih fetih ve istilalarla doludur. Kavimlerin millî benliklerini bulmaları evrensel toplum düzeninde bir dönemeçtir. Ezilenlere ümit ışığı olan ve otoriteye karşı uyarı teşkil eden Musevilik, Hıristiyanlık, ezilenleri otorite yoluyla kurtarmağa yönelen islamiyet'te doğuşları itibariyle birer dönemeçtir. Malazgirt meydan savaşının doğurucusu Dandenekan, İstanbul'un fethini hazırlayan Sırpsındığı ve Niğbolu Viyana kuşatmasını hazırlayan İstanbul'un fethi ve Kosovalar da Türk Anadolu için birer dönemeçtir. Bir çok savaşlar, ihtilaller, isyanlar insanlığa ayna olmak durumunda iken unutulup gitmiştir.

İkinci Dünya Savaşı, birincisinin sonucundaki hata ve zorlamalardan doğmuştur. İnsanlığı bu son genel harp kadar sefil ve perişan hale getiren ikinci bir yaygın olay gösterilemez. İhtiraslar korkuya, zevkler hüzne dönüşürken ümitsizlikler ihtirasa, savunmalar taarruza, insani duygular kin ve intikama yöneliyordu. Blok devletlerden galipler ve mağluplar vardı ama, kuvvetler bitkin, insanlar aç, insanlar bıkkın, insanlar ruhen çökmüştü. Onurlar kırılmış, duygularda değişiklikler olmuştu. Dünya haritasındaki değişiklikler yine askıda kalmış, Birleşmiş Milletler Cemiyeti «ebedî sulh» gayesiyle kurulmuş, Anglo-Amerikan menşeli İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi doğmuştu ama, savaşın maddî ve manevi çöküntülerinin bıraktığı derin izler yok edilememiş, silinememişti. Yıkıntılar temizleni-

yor,, şehirler yenileniyor, iş yerleri ve fabrikalar yenileniyordu ama, insanlık üzerindeki ruh çöküntüsü silinemiyordu. Yeni bir gençlik bu ruh haleti içinde filizleniyordu. Fransız hümanizmi, Karl Marx ve F. Engels prensipleri özlenilir olmuştu. Amerika'da, Japonya'da, Avrupa'da serazat yaşamak isteyen bir gençlik türüyordu. Önce otoriteye karşı idiler. Erkek - kız bir arada, toplum baskısından uzak bir tabiî yaşantı istiyorlardı. Günlük yaşantı şartları ve gelecek onlar için önemli değildi. Kalıpları fuzuli buluyor, uyarılara isyan ediyorlardı. Kayıtların yıkılması, bağların kopması için gösteriler, tahripler ve saldırılarda bulunuyorlardı. Her devlet kendi sosyal yapısına uygun çarelerle bu hareketleri önlemek yollarını arıyordu. Nitekim, bu genç zümrenin isteklerini frenlemesini ve dış etkilerden arıtmayı bildiler. Artık Avrupa, Amerika B. D. ve Japonya'da sosyal ve iktisadî sorunlar çoktan çözümlenmişti. Geri kalmış ülkelerde, bilhassa Güney Amerika ve Arap ülkelerinde bambaşka bir hava esmeye başlamış, Marxsist - Leninist ilkelerin yerleşmesi yönünde önemli teşebbüslerde bulunulmuş, bu ilkeler kalkınma ve özgürlük için tek çıkar yol olarak belirli zümrelerce benimsenmişti.

2 — TÜRKİYE'DE GELİŞİM

a — G e n e l   o l u ş u m

İkinci Dünya Savaşı süresince Türkiye savaş dışı kalmıştı. Sınırlarından içeri tek yabancı kurşunu atılmadı. Yapılarının üzerine tek bomba düşmedi. Savaş sebebiyle tek kişinin tırnağına dahi zarar gelmedi. Ne analar dul ve çocuklar yetim, ne gençler sakat kaldı. Ne var ki, oldukça kabarık ve kuvvetli bir ordu ile te-

yakkuz durumunda bulunuldu. Hatta savaşa katılan devletler savaş sonu, askerlerini terhis edip asgari miktara indirilirken Türk silahlı kuvvetleri kadro ve yerini aynen muhafaza ediyordu. Çünkü Türkiye, ikinci dünya savaşında katıldığı ittifak anlaşmalarındaki müttefiklerinin savaş yıllarındaki ağır tekliflerine yanaşmamış ve savaşa katılmamış olduğundan ve yeni müttefikler bulmadığından yalnız kalmıştı bu yalnız ve mahdut savaş gereçlerine sahip Türk devletinden ısrarla toprak isteniyordu. Çarlık Rusya'sı, en ziyade Türklük aleyhine toprak genişletmişti. Buna rağmen ılık denizlere çıkamamıştı. Şimdi bir adım daha atmak için ortamı müsait görüyor, Elviyeyi Selase ve Boğazlar sorununu yeniden ortaya atıyordu. Bu istekler kesinlikle reddediliyor ve son Türk devletinin varolma, yok olma savaşı göze alınıyordu.

İmkânlarının çok üstünde savunma hazırlıklarını sürdüren Türkiye perişandı; ot, yulaf ve kepek yiyerek gününü gün eden, orman ağaçları çiçeklerini yiyerek yaşantısını sürdüren aileler sayılamıyacak kadar çoktu. Ama millet onurunu ve millî benliğini kaybetmemişti. Halk yabancı arzularına boyun eğmemeye ruhen hazır ve kararlı idi.

Anadolu çorak, Anadolu yoz, Anadolu kıraç arazilerle dolu. Tabiatın bahşettiği şartlar, geleceği düşünmeyen topluluklarca yok edilmiş, verimli topraklar bile toprak örtülerinin tahrip edilmesi sonucu verimsiz hale gelmişti. Osmanlı İmparatorluğu Anadolu'ya ancak Celalileri öldürmek, kütle kitalleri yapmak için el uzatmıştı. Son zamanlarda yapılan imtiyazlı demiryolları da belirli mıntıkalara inhisar ediyor, Anadolu'da menfaat gören yabancı devlet emellerine hizmet edecek tarzda inşa ediliyordu. Fütuhatları duran ve durdukça toprak kaybeden İmparatorluk beceriksiz eller-

de ancak dış devletlerin denge etkileri ile ayakta durabiliyordu. Avrupa'nın reformu, Avrupa'nın rönesansı, icatları ve keşifleri İmparatorluk bünyesine sinememişti. İslamî müesseseler, tarikatçıların, şeriatçıların elinde kalmış, islâmî ilimler tereddiye, sübjektif ölçülerle değerlendirilmeye, kısır ve çıkarcı zümreler elinde sürdürülmeye, malî kaynaklar ilim ve teknikten yoksun kimselerin elinde kalmaya mahkûm olmuştu. İlmiye sınıfının, dar dünya görüşüne saplanmaya başlamasiyle her yönden zaaf kendini göstermişti. Islahat hareketleri; tanzimat fermanları çöküntüye mani olamamış, Fransız Büyük İhtilâli'nin milliyetçilik prensipleri, İmparatorluk bünyesindeki etnik gurupların kıpırdanma ve kurtuluş mücadelelerine sebebiyet verirken, sultanlar halâ Türk olduklarını kabul edecek kesin ifadeyi kullanamamış, unsurlar arasında muvazene sağlıyarak bütünlüğü sürdürmek çarelerini aramışlardı. Yabancı devletlerden alınan borçlarla saraylar yapılıyordu. Oysa Avrupa sanayi alanında dev adımlarla ilerliyor, savaş gereç, araç ve taktiklerinde önemli buluşlar yapılıyor, toprak modern usullerle işlenerek birim arazi verimi arttırılıyordu. Anadolu toprakları ise tabiata terkedilmişti.

Balkan savaşı, Osmanlı İmparatorluğunun en acı tarih sayfasıdır. Bu sayfa yazılırken padişahı etkileyen ve bir darbe ile idareyi ele alan İttihatçı'lar, devlet düzenini tesis etmeyi düşünmeden, eski imparatorluk sınırlarına varmak, fazladan İran'ı ve Turan'ı da İmparatorluk hudutları içine almak hayallerine kapılıyorlardı. Hayalin sonu İmparatorluğun beklenen enkazını ellerinde görmek oldu. İstismarcı devletler, Osmanlı İmparatorluğundan kopan topraklarda yeni sömürgecilik sistemi kurmak çabasında idiler, emellerine de kavuştular.

Kurtuluş Savaşı yoktan var olmadır, dirilіştir. Yeni Türk Devleti doğmuştu. Yalnız, fakir ve haraptı. Savaşçılara yine Celali denilmiş, o gözle bakılmıştı ama, artık İmparator yok, Sultan ve halife vardı. Halk azimli idi, istiklâl uğruna bilinçlenmiş, istilaları görünce liderlerine inanç ve umutla bağlanmıştı. Padişah'ın ölüm fermanları, Şeyhülislâmın isyan fetvaları yersel ve önemsiz kalıyordu. İstilacılar ciddi mukavemet ve saldırılarla sindirilip kovulunca özgür halk, bağımsız Türkiye varlığını gösterdi. Destekten ve malî kaynaklardan yoksundu. Zaten harap vaziyetteki Anadolu, üstelik istilacılar tarafından yakılıp yıkılarak bir enkaz yığını haline getirilmişti. Kurulan millî idare, inkilâplarla ve imar işleriyle ilerleme kaydetmeye başladı. Şartlara göre küçümsenmeyecek adımlar atıldı. Atatürk idaresi fiiliyatiyle nurlu ufuklar gösteriyordu.

İkinci Dünya Savaşı sonunda kurulan Birleşmiş Milletler Cemiyetine Türkiye de üye oluyor ve çok partili rejime geçiyordu. Savaş süresince, savaşa giren devletlerden daha bitkin hale gelen, sınırlı imkânlara sahip Türkiye, demokratik yollardan kalkınma çarelerini arıyordu. Bir taraftan da, dış tehlikeye karşı müttefik ve iktisadî kalkınma için dış yardım bulmak çabasını gösteriyordu.

14 Mayıs 1950 Türk tarihinde bir dönemeçtir. Ulusun tarihinde ilk defa kan dökülmeden ve seçim yolu ile iktidar değişikliği oluyordu. Artık C.H.P. iktidarı yerine D.P. iktidarı iş başında idi. C.H.P. zamanında tedricen başlayan dış yardımlar yeni devrede hızlanmış ve Türkiye kendisine sağlam bir ittifak paktı bulmuştu: NATO. Kuzey Atlantik Paktı adı altında kurulan bu devletler manzumesine demokratik Avrupa devletleri yanında A.B.D. leri de dahildir. Pakt komünist bloкuna karşı savunma gayesiyle kurulmuştu. Artık Tür-

kiye'de iktisadî yönden bolluk, politik yönden emniyet duygusu hakimdi. Bu durum, bir kaç sene sonra yön değiştirmeye başladı. Dış kredilerden yeteri kadar faydalanılıp iktisadî kaynaklarda harekete geçirilememişti. Dış yardımların kaynağı A.B.D. leri yardımları şartlı vererek bir takım anlaşmalar yapmayı başarmıştı. Bu anlaşmaların bir çoğunun mahiyeti halktan, B. M. Meclisinden, hatta bazı Bakanlar Kurulu üyelerinden bile gizli tutulmuştu. Partiler arası dayanışma, millî çıkar yolunda birleşme yerine kısır çekişmeler sürüyor, liderler birbirlerine hakaret ediyorlardı. Bi taraf olduğu söylenen devlet başkanı, iktidar partisi remzini taşıyan bastonu iftiharla taşıyor ve bu parti lehine propoganda gezilerine çıkıyordu. Meşru yollardan iktidara gelen D.P. iktidarı kaybetmemek için türlü çarelere başvuruyor, laiklik ilkeleri çiğneniyor, vadedilen özgürlükler daha da takyid ediliyor, tarafsız yargı organlarına ve her kademede idarecilere baskı yapılıyor, Vatan Cepheleri kurularak millet kamplara ayrılıyor, muhalefete mensup halk türlü çarelerle kendi saflarına itilmek isteniyordu. Türkiye'nin kaderine hakim olan partinin lideri, «Siz isterseniz hilâfeti bile getirirsiniz» sözlerini kendi grubunun kudretini göstermek çin sarfediyor, yapıcı tenkitlere bile kulağını tıkıyordu. Tarikatlar, Şeriatçılar su yüzüne çıkıyor, ve yeni bir diktatorya başlıyordu. Halk ekseriyeti ve aydın çevre tetikte idi. Bu hale karşı olan üniversite fikren ve fiilen bütünüyle ilk işareti veriyor ve ordu kademeleri bir ağızdan haykırıyordu. İstibdad idaresinden gelmiş Türk Milleti, ikinci Abdülhamid'e «Büyük Han» diyerek methiyede bulunanlara ve kanı pahasına elde ettiği Cumhuriyete, demokratik özgürlüğe son verilmesine ve millî bütünlüğünün zedelenmesine tahammül edemezdi. Millet nurlu ufukları görmek

istedikçe ancak seçim nutuklarında işitmekten bıkmıştı.

27 Mayıs 1960 Türk tarihinde yeni bir dönemeçtir. Kötü idareye son verilerek, sapıtmış idarecilerin eylemleri mahkeme kararıyla tescil ediliyordu. İdareyi ele alan T. S. Kuvvetleri demokratik yola dönülmenin gayreti içinde mevzi almakla uğraşıyor, Kurucu Meclisin faaliyete geçmesini ve 334 sayılı Anayasa'nın hazırlanmasını sağlıyordu. Bir zümreye veya şahsa karşı yapılmadığı, yetkili ağızlardan müteaddit kereler söylenen 27 Mayıs ihtilali gerçekte kimseyi karşısına almıyordu ama, menfaati haleldar olan bir zümre, ihtilâlin kendilerine karşı yapılmış olduğunu D. P. taraftarlarına empoze etmekten, halkı T. S. Kuvvetleri ile karşı karşıya getirmek için kışkırtmaktan bir an geri kalmıyorlardı. Bu nedenledir ki T.S.K. içindeki huzursuzluklar 22 Şubat ve 21 Mayıs olaylarını doğuruyordu.

D. P. kapatılmış onun mirasına konmak isteyen yeni partiler doğmuştu. Yeni Anayasa'nın getirdiği teminatlar ve seçim sistemine göre yeni seçimlere gidildi. Parlâmentoda hiç bir parti çoğunluk sağlayamadığından koalisyon hükümleri iş başına geçti. İhtilâlin çalkantıları, alışılmamış yeni müesseseler, koalisyon üyelerinin partileri yönünden disipline bağlı kalmaları, partilerin durumu müdrik olmamaları gibi sebepler ağır işlemlere, kalkınma hamlelerine mani oluyordu. Donmuş seçmen kitlesine sahip C.H.P. dışındaki partiler D.P. nin ve tarafsız vatandaşların oylarını paylaşmışlar, en çok D.P. mirascısı olduğunu belirten A.P., en çok oy almayı başarmıştı. İkinci genel seçimlerde D.P. sistemini yerleştiren A.P., nisbî temsil esaslarına rağmen, tek başına iktidar sağlıyacak millet vekili çoğunluğu ile parlamento'ya geliyordu. İhtilâl yapanları

suçlamalar, Anayasa'yı değiştirerek D.P. mahkümlarının affına matuf tasavvurlar ana proğramlarında yer alıyor, himayesinde bulundukları Anayasa müesseselerini yadırgıyorlardı. T.S.K. lerini yabancı gözüyle görüyorlar, zahirî tutumları bu ocağa karşı yakınlıklarının calî olduğunu saklamaya yetmiyordu. Yine din istismarcılığı, yine enflasyonist politika, yine seçim kazanmak için türlü kurnazlıklar sürüyor, devletin ana kuruluşları ile hükümet politikası muvazi yürütülemiyordu. D.P. ye karşı olan güçler, şimdi A.P. ye karşı idiler; üstelik Anayasal müesseselerden kuvvet alarak. Dış istilâ tehlikesi nisbeten kaybolmuş, buna mani olunmak için verilen tavizler halâ ayakta duruyordu Üstelik yardımların kısılmasıyle, Kıbrıs sorununun çıkmaza sokulmasıyla beraber Muhalefet partileri D.P. devrindeki kadar yıkıcı tenkitlerde bulunmuyorlardı ama ismen parlayıp sönenlerin kişisel itibar sağlama gayretleri kıpırdanıyordu. Bunların da idareci zümrenin de durumlarını idrak etmeleri muhaldi.

b — Öğrenciler ve etkilenmeleri

27 Mayıs'ı doğuran kuvvetlerden biri üniversite ve yüksek okullar gençliği idi. Gençliğin tamamı hükümete karşı idi. Saldırısız, silâhsız gösterileri, devrim iktidarını rahatsız ediyordu. İktidar sahipleri silâhlı devlet zabıtasını gençlik üzerine saldırtıyor, devletle gençliği karşı karşıya getirerek polisin itibarını zedeliyordu. Bundan ders alan ve ters yönde değerlendiren o zaman iktidar edenlerinden birinin bu zaman iktidar edenlerine tavsiyesi kulaktan kulağa fısıldanıyordu : Gençliği bölünüz! Gerçekte bir oyun oynanıyor, öğrenciler iki kampa ayrılarak bir-

birleri ile kıyasıya vuruşuyorlardı. Yetkililer korkaklık, kurnazlık içinde seyirci kalıyorlar, yine söylentilere göre bir gruba yardımcı oluyorlardı. İlkin ilerici ve devrimci yönüyle temayüz eden grup, hükümete karşı idi. Hükümete karşı diğer güçlerden destek gördükleri için diğer gruptan daha çok seslerini yükseltebiliyorlardı. İç mücadeleleri sertleşmeden önce başlayan boykot hareketlerinde kurdukları temsilciler komitelerini karma yaptılar. İyi niyetli idiler. Öğrenci haklarının ve üniversite sorununun çözümlenmesini istiyorlardı. İlgilenen olmadı. Sokaklar yüksek tahsil imkânı bulamayan onbinlerce Anadolu çocuğu ile dolup taşıyor, ders kitapları ve diğer öğrenim şartları bir problem olarak kalıyordu. Gençler artık kendi sorunları yanında memleket meseleleri ile de ilgileniyorlardı. Anadolu halâ aç, halâ kaynaklar tahrik edilemiyor, halâ fırsat eşitliği verilemiyor, halâ miri miranlıktan kalma mütegallibe ve bir günde milyonlar vuranlar, mağara halkı ile aynı yurt sathında yanyana yaşıyordu. Pahalılık yine başı boş gidiyor, karşılıklı saygı tarihe karışıyor, az çalışıp çok kazanan kişiler türeten ülke oluyorduk. Halkın yarı nisbeti aydınlanmak şöyle dursun, okuyup yazmayı bile öğrenememişti İdareciler yine «nurlu ufuklar» nutuklarıyla karın doyurmaya devam ediyorlardı.

27 Mayıs başka gruplar da doğuruyordu. Bu gruplardan biri, statik hükümetin icraatına karşı iyi niyetle fütursuz savaşanlar, diğeri devletin müesses nizamlarına karşı amansız tahrip hareketine girişenlerdi. Bu iki grup öğrenci hareketlerini desteklerlerken farkında olmadan aynı çizgide birleşiyorlar, bilhassa ilerici öğrenci gruplarını tahrik ediyorlardı. İkinci grup, Türkiye'nin, kökü karanlıklara dalmış komünist grubu idi. Bu gurup saklılıktan yavaş yavaş

su yüzüne çıkıyor, artık ortamı müsait görüyordu. Kuzu postuna bürünmüş, kurt, meydanlarda rahatça kovalamaca oynuyordu saf dillerde. İşlerini kolaylaştıran başka bir grup daha vardı ki, bu bütün ilerici güçleri komünizm kisvesi altında göstermek isteyen gerici gruptu. Bir kısım kimseler ileriye «sol» geriye «sağ» damgasını vuruyordu. Oysa sağda ve solda gericiler vardı. Sağda ve solda günün adamları vardı. Nihayet sağ ve sol deyimleri menşeine aykırı mihraplara oturtulan birer sembol haline getirilmişti. Kendilerine ilerici diyen komünist grup Marx ve Lenin devrimciliğini, Carlos Marighella usulünü benimsemişlerdi. Bu tarz devrimci olmıyanların tamamı onların nazarında gerici idi.

Türkiye'de zamanın getirdiği çirkin politikacılar, muhteris politikacılar, çıkarcılar ve utanmaz adamlar vardı. Herbiri ayrı yönde faaliyet gösterirken iktidar gayesinde birleşiyorlar, onu elde edebilmek için başvurmadıkları şekil kalmıyordu. Hükümet edenleri devirmek yerine devleti devirmek, iktidarı vasıta olmaktan çıkarıp gaye edinmekte birleşiyorlardı. İktidar hırsına kapılanlar, bu güçlere hizmet ediyorlar, değerler sübjektif olarak ele alınıyor, kişisel görüşler üstün kılınmak isteniyordu. Öğrenci hareketleri başladığı, Üniversiteler işlemez hale geldiği, öğretim üyeleri sınıflardan kovulup, fakir milletin kanı pahasına devletçe elde edilen kürsüleri yakılıp tahrib edildiği zaman bu hareketlerin masum olduğunu haykıranlar, hareket silahlara dönüştüğünde uyanıyorlardı. Halbuki gençler o günkü ve bu günkü fiilleri arasında bir fark olmadığı görüşüne sahiptiler.

Anayasa sosyal adaleti gerçekleştirici ilkeler koyarken, yürütme erkinden iş bekliyordu. Seneler geçtiği halde ileri bir adım atılmamış, yine kısır politika

çekişmeleri, rejim münakaşaları sürüp gidiyordu. Konuşan ve kendini yerli yersiz söz sahibi sanan herkes en iyiyi, en doğruyu söylediğine, bildiğine milleti ikna gayreti içinde idi. Benlik duyguları millî duygulara galebe geliyordu. Bir yandan otobüsleri çevirip fakülte ve okulları önüne götürün öğrencilerin bu haksız fiillerini önlemek durumunda olup da önleyemeyenler, otobüs yolcularını halkı öğrenci ile mücadeleye çağırırken, diğer taraftan başka ağızlar, köylüyü ağanın toprağını işgale teşvik ediyor «doğa kanunları» ndan bahisle, bu kanunun hükmünü icra edeceğini bir tabiî hukuk alimi edasıyla savunuyorlardı. Devlet radyolarından, devletin temel nizamlarına aykırılık arzeden konuşmaları açık oturumlar yayınlanıyor, yine bu radyodan, devlet kuvvetlerinden kaçan kişilerle röportajlar yapılarak yayınlanıyordu. Devlet müessesesi devlete karşıydı. Üniversite özerkliği öğrenci yurtlarına teşmil ediliyor, polis suçluyu takiben yurtlara bile giremiyor, yurtlarda öğrencilikle ilgisi olmayan kişiler aylarca ve hatta senelerce kalabiliyorlardı. Bazı öğretim üyeleri branşları ile ilgili olmayan komünist kitapları okutup öğrenciyi bu kitaplardan sigaya çekiyorlardı.

Münevver geçinen kimseler, vatan, millet, Cumhuriyet kelimelerini nutuk sözcüğü olarak nitelendiriyorlar, konuşma ve yazılarında bu kelimeleri kullananlar alay mevzuu oluyorlardı. Atatürk'ün, milli benliğini bilmesi için millete kazandırmak istediği millî hasletler kökünden inkâr edilerek şöyle bir kenara itiliyordu. Halkın bilmediği sözde Türkçe kelimeler türetilmiş, yerleşmiş, halka malolmuş doğu menşeli kelimeler sözlüklerden atılırken, tercümecilerin, kopyacıların, batı özenticilerinin elinde batı menşe'li kelimeler dilimizi istilâ etmeye başlıyordu. Marx - En-

gels - Lenin - Mao hakkında konuşmayanlara bu zümrece cahil gözü ile bakılıyordu. Hiç duyulmamış kelimeleri muteber gazetelerin köşelerinde halk sık sık görüyor, ifade ettikleri anlamların genişliğini bir türlü anlayamıyordu.

Anayasa bağımsız sendikaları grev ve lokavt gibi müesseseleri de getirmişti. Bu haklar 1950'lerden önce D.P. seçim beyannamelerinde vadedildiği zaman, eğitilmemiş işçilerin arasına komünist unsurların rahatça girebileceği, lokavt hakkının işsizi çok olan ülkemizde kötüye kullanılabileceği gibi noktalardan tenkide uğramıştı. D.P. iktidarı bir daha böyle müesseselerden bahsetmediği gibi sözünü edenlerin de karşısına çıkmıştı. Yeni Anayasa'mız, işçi haklarının yine işçiler tarafından aranmasını temin edici ortamı hazırlayınca, işçiler kanunî örgütlerine kavuşmuşlardı. İyi niyetli hareketlerinin dışardan tahrik edildiğini bilahare anlıyabilecek kadar uyanıklık gösteren işçi kuruluşları içerisine sızma çabaları olmuş ve bu çabalar etkisiz kalmıştır.

Türk köylüsü cahildir, Türk köylüsü barınaksızdır, Türk köylüsü fakir ve açtır ama, uyanıktır, akidelerine bağlı, benliğine düşkündür. Saftır, fakat kolay aldanmaz, görgüsü azdır ama saygının ne demek olduğunu bilir. Ne kendi hakkının çiğnenmesine göz yumar ve ne de başkalarının haklarına saldırır. Genellikle kardeş hayatı yaşar, misafire «garip» der ve bir lokma ekmeği varsa ona verir büsbütün aç kalır, çulunu verir çıplak, hasırını verir yataksız kalır. Bir kere gocundu mu, tekrar ısınamaz, bir kere inandı mı kolay bırakamaz. Cefakâr olduğu kadar da vefakârdır.

Izah olunan şartlar ve ortam içerisinde su yüzüne çıkan Marxsist - Leninistler ve politika çıkarcıları ittifak haline geldiler. Köyde ve işçi arasındakl faali-

yetleri akim kaldı. Ne var ki gerçekten idealist ve sadece milletinin ve yurdunun istikbalini düşünen öğrenci kuruluşlarının içerisine öyle rahat nüfus ettiler ki, öğrenciler bunların gayelerini ve kendilerinin maşa yapılmak istenildiğini ne his ne de kabul ettiler. Menşeinde masum öğrenciler rahatlıkla birer profesyonel devrimci, Marxist - Leninist olduklarını söylüyorlardı. «Kahrolsun Amerikan Emperyalizm'i yaşasın tam bağımsız ve gerçekten demokratik Türkiye» derken silâhlarla demokratik nizam getirilemiyeceğini, süngülerin üstünde oturulamıyacağını, istedikleri proleter diktatoryası ile çelişkiye düştüklerini bilmiyorlardı.

Yeni bir fikir daha ortaya atılıyordu: Etnik yönden bütünlük arzeden Türk Milleti, bölünmek isteniyordu. İktisaden geri kalmışlığımızı bu yönden de istismar ediyorlar, Türkiyede Halklar bulunduğunu rahatlıkla söylüyorlardı. Çok eski devirlerde, devlet ricali ve ulemanın köylü ve cahillere «Türk» dedikleri gibi Türklük anlaşıldıktan sonra, aslen Oğuz boylarından olduğu ilim otoritelerince kabul edilmiş ve Fars dili tesiri altında kalmış bir kısım vatandaşlarımıza «Kürt» denilerek hakir görülmüştü. Adetâ onlar kendilerinin ayrı bir etnik gurup olduklarına inandırılmışlardı. Bilhassa iki yabancı devletin uydurularıyla gramerleri ve lügatleri yapılmış, isyanlara sevkedilmişlerse de, asıl çoğunluk benliğini müdrik kalmışken, yabancı devletlerin boşa çıkan çabalarını şimdi yurdumuzda yaşamak lütfuna nail olmuş kişiler hortlatmak istiyorlardı. Bu fikir bir kısım gençliğe rahatça empoze edilmişti. Gençler, yığın pisikolojisi itibariyle zevahirin etkisi altında kalmışlardı. Onlara göre, bilimsel sosyalizmi benimseyen devrimci, benimsemiyen karşısında olmasa bile karşı devrimcidir. Anla-

dikleri devrimciliği, benimsemiyenler Amerikan işbirlikçisi ve mütegallibedir. Gençler aldatılmışlardı. Hem de öyle aldatılmışlardı ki ikna edilmek kabiliyetlerini yitirecek kadar. Asırların tortusu ve mevcut şartlar altında yönsüzleşen bir kısım genç yeni bir yön bulmuştu.

C — Teşkilâtlanma

Ötedenberi; Üniversitelerde, öğrencilerin bir takım ilişkilerini düzenlemek ve işlemlerini yürütmek üzere kurulmuş öğrenci dernekleri vardı. Bunların dışında diğer kuruluşlara alışılmamıştı. Öğrenci derneklerinin üstündeki birlik ve federasyonlar da mevcuttu. Federasyonların politikaya kaymaları mevzii ve kişisel kalmaktan ileriye gitmez, doktriner görüşler, hele kanun dışı davranışlar bu kuruluşlardan beklenemezdi. Önce S.B.F. de «Fikir Kulübü» adında bir dernek kuruluyor, önceleri rağbet görmemekle beraber zamanla ve yavaş yavaş bütün yüksek öğretim kuruluşlarına sıçrıyordu. Geliştikçe kendilerine faaliyet sahası aramaya başlayan kulübün idarecileri birleşerek Fikir Kulüpleri Federasyonunu kuruyorlar; Ekim 1969 da toplanan kurultaylarında isim ve tüzük değişikliği yapıyorlardı. Yeni isim Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu, kısaca Dev-Genç'ti. Yeni tüzüğün ikinci maddesinde, hedefe varmak için eylem öngörülmüştü. 3. maddesinde, «Federasyona bağlı dernekler sosyalizmin bilimini eylem kılavuzu edinen üyelerden oluşur» ibaresi vardır. Aynı maddeye göre, Federasyona, güdülen amacı benimseyen öğrenci kuruluşları dışında, sosyalist işçi ve köylülerin kurduğu dernekler de katılabilir. Böylece faaliyet alanı genişledi ve bilimsel sosyalizm yani Marxsizm ana pren-

sip edinildi. İdarecilerin örnek gösterdikleri önderler Marx, Engels, Lenin, Mao, Che Guevara, Castro gibi kimselerdi. Türk solu, İşçi-Köylü, proleter Devrimci, Aydınlık gibi gazetelerde, Aydınlık Sosyalist ve İleri gibi dergilerde maruf komünist kişilerin yanında öğrencilerden bazılarının da yazıları sık sık görülür oldu. Komünist önderlerin resimleri baş köşelerde yer alıyordu. Adı geçen gazete ve dergiler hakkında Ankara C. Savcılığınca açılan davaların sayısının yüzü aşkın olduğu bilinmektedir.

Fikir özgürlüğü ve sosyalizm yönünden Anayasa'yı paravan yapanlar, önceleri Atatürk'çü geçinirken onun fikir ve şahsiyetini de küçük görmeğe başladılar. Sadece Mustafa Kemal tarafını benimsiyorlardı. Atatürk bu soyadını aldıktan sonra burjuvalaşmıştı. Komünist ilkelerini yayan kitap ve broşürler bol bol tercüme ediliyor, bastırılıp yayılıyordu. Bu kitaplar gençlerin eğitiminde kullanılıyordu. Diğer taraftan belirli kimselere, belirli konularda konferanslar verdiriyorlar, bu konferansları heyecanla takip ediyorlardı. Artık öğrenciler kendilerini bilinçlenmiş sayıyorlar, eyleme geçmek zamanı geldiğine kani bulunuyorlardı. Teorik safha tamamlanmıştı, geçiş dönemine girmişlerdi. Hedefleri birdi. Ancak metodta ayrılıklar başgösteriyordu. Bu zaman zarfında bir takım eylemler sürmekte, fikirler çarpışmakta idi. Yürüyüşler, boykotlar, işgaller, tahripler, sağ-sol çatışmalar, işçi mitinglerine ve müstahsil mitinglerine katılma ve mitingleri teşvik ve gayeye yöneltme, silâh kullanma, molotof kokteyli dinamit ve bomba patlatma olayları birbirini kovalıyordu. Bir taraftan da devrimlerini tahakkuk ettirmek için ikinci merhalenin başlama noktasında anlaşamıyorlardı. Birbirlerini suçluyorlar, lider seçme ve etnik grupları istismar konusunda mü-

nakaşalar sürüp gidiyordu. İkinci merhale için eğitim ve para noksanlıkları vardı. Filistinde ve O.D.T.Ü. nin geniş arazisinde öğretim üyeleri ve idarecilerin gözleri önünde eğitim noksanlıklarını gideriyorlardı. Ancak yeterli mali kaynak bulamamışlardı. Bunun için de soygunlar ve fidyeler imdada yetişti. Artık her devrimci erkek bir SOSO, KOMO, GUEVARA, her devrimci kadın bir PİLAR, bir KURUPSKAYA idi. Lenin'leri pusuda bekliyor, Plekhanovları eserlerini seyrediyordu. Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu örgütü ikinci kademeye geçmiş, şehirlerde başlattığı eylemleri kırlara intikal ettirmiş, kırdan şehire bir idarî sistem kurmuştu. Örgütün üyeleri profesyonel devrimci idi. Hücrelenmeler başlamış, ilişkiler devam ediyordu. T.H.K.O. ismindeki örgüt mensuplarından fiilleri aşağıda gösterilecek olan gurup, DEV-GENÇ'ten bir parçadır. Türk Halk Kurtuluş Cephesi örgütüne doğru atılmış bir adımdır. Cephe faaliyetleri de yurt sathında hissedilmiş, her grup eylem, münferit dava konusu yapılmıştır

O L A Y L A R

A — Şehir içi olaylar

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi 7-8 sömestr öğrencisi olan Deniz Gezmiş, bazı kanun dışı eylemleri nedeniyle okuldan çıkartılmıştır. İfadelerinde belirttiğine göre 18-3-1971 tarihindeki son tutuklandığı ana kadar sekiz kere hapse girip çıkmıştır. Son olarak Bursa Cezaevinden tahliye edilmiş, bağlı bulunduğu Askerlik Şubesince askerliğine karar alındığından tahliyesini müteakip aynı yer As-

kerlik şubesine teslim edilmiştir. Şubece, tertip edildiği Sivas'a sevki sırasında yolda muhafızlardan kurtularak kaçmış, Ankara'ya gelerek Yusuf Aslan'ı bulmuş, bu şahıs vasıtası ile Orta Doğu T. Ü. yurduna yerleşmiştir. Arkadaşları ile beraber 1969 yılı içerisinde Devrimci Öğrenci Birliği adı altında bir örgüt kurmuşlar ve başkanlığa seçilmiştir. Bu birlik bilâhare kapatılmıştır. Dev-Genç üyesidir. İ.Ü.H.F. de öğrenci iken, öğrenci lideri olarak tanınmış ve yine kendi beyanına göre 1966 yılında T.İ.P. İstanbul teşkilâtına üye olarak faal görev almak istemiştir. 1969 yılında Filistin'e gitmiş, El Fetih örgütünde eğitim görmüş, bir kaç ay sonra gidişinde olduğu gibi dönüşünde de kaçak olarak yurda girmiştir. O.D.T.Ü. nin 2 numaralı yurdunun 201 ve 202 numaralı odalarını, burada tanıştığı diğer Dev Genç üyeleri yanında Yusuf Aslan, Sinan Cemgil, Hüseyin İnan, Alpaslan Özdoğan, Mustafa Yalçıner, Recep Sakın isimli kişilerle karargâh haline getirmişlerdir.

Yusuf Aslan O.D.T.Ü. Fizik Bölümünde öğrencidir, Hüseyin İnan aynı üniversitenin İdari İlimler Bölümünden çıkarılmış ve fakat üniversite yurdunda kalmaya devam etmiştir. Sinan Cemgil, Ankara Üniversitesi H. Fakültesi öğrencisi iken tahsili ikmal eden ve Dev-Genç üyesi Şirin Cemgil ile evlidir. Adı geçen kişiler Filistin El Fetih Örgütünde eğitim görmüşler, Hüseyin İnan ve bir grup arkadaşları dönerken yakalanmışlar, Diyarbakır Cezaevinde 8 ay civarında tutuklu kaldıktan sonra tahliye edilmişlerdir. Bu suçtan yargılanması devam etmektedir.

1 — Ersin Bagatır ismindeki O.D.T.Ü. öğrencisinin dövülmesi :

28 Aralık 1970 tarihinde, gece O.D.T.Ü. yurdu 4. Blok 504 numaralı odasında kalmakta olan müşteki,

yatağından alınarak 1. Blok 202 numaralı odaya götürülmüş, oradan da Deniz Gezmiş ve beş arkadaşı tarafından merkezi ısıtma sistemi tüneline götürülerek saat 4.30 a kadar dövülmüştür.

2 — Kavaklıdere'de polis kulübesinin kurşunlanması ve iki toplum polisinin vurulması :

29.12.1970 tarihinde Dev-Genç üyelerinden İlker Mansuroğlu'nun Fen Fakültesinde meçhul kişiler tarafından vurulması ve müteakiben de ölümü üzerine aynı gün Yusuf Aslan'ın çaldığı steyşin tipinde bir arabaya binen Sinan Cemgil, Hüseyin İnan, Yusuf Aslan ve Deniz Gezmiş Kenedi Caddesinden gelip, Atatürk Bulvarından Kızılay'a doğru dönerken sol köşede bulunan polis kulübesini ateşe tutmuşlar, kulübeye on kurşun isabet etmiş, kulübede bulunan görevli toplum polisleri Nuri Selçuk ve Vahap Çınar kol ve bacaklarından yaralanarak Nûmune Hastahanesine kaldırılmışlardır. Arabayı Yusuf Aslan kullanmaktadır. Olayın failleri ikrar etmişler, yayınladıkları (T.H.K.O.) bildiride açıklamışlar ve bu bildirinin yazıldığı yazı makinası ile karbon kâğıtları ele geçmiştir.

3 — T. İş Bankası Emek Şube Soygunu :

1.1.1971 tarihinde saat 16.15 de çaldıkları 06 EF 109 plâka sayılı arabayla T. İş Bankası Emek Şubesi önüne gelinmiştir. Arabayı Yusuf Aslan kullanmaktadır. Diğer şahıslar Sinan Cemgil, Hüseyin İnan, Deniz Gezmiş ve muhtemelen Alpaslan Özdoğan ismindeki Dev-Genç üyesidir. İçeriye Sinan Cemgil, Hüseyin İnan ve Deniz Gezmiş girmişler, Yusuf Aslan Direksiyon başında hazır beklemiş, Alpaslan Özdoğan da dışarıda kalarak etrafı kollamıştır. Vezneden 124 bin lira alarak bir çantaya doldurduktan sonra çıkmışlar, otomobile binerek olay yerinden hızla uzaklaşmışlar, ancak banka ilgililerince arabanın plâka

numarası tesbit edilerek polise bildirilmiştir. (Alpaslan Özdoğan'ın orada kaldığı ve kendilerine sonradan katıldığı olayların seyrinden anlaşılıyor.) Failler doğruca O.D.T.Ü. ne gitmişler, arabayı yurtlar civarında bir yere park etmişler, sonra görülmemesi içın yerini değiştirmişler, karargâh edindikleri 201 ve 202 numaralı odalara çıkmışlardır. Araba idareciler tarafından görülmüş ve başına bekçi konulmuştur. Bekçinin müdahalesine rağmen tehdit ederek arabaya binip yola çıkmışlar fakat biraz ilerleyince tekerlek lâstiği patladığından şarampole düşmüşler, arabadan ayrılarak yürümeye başlamışlar, Balgat yoluna çıkarak Olca Altınay'ın evine gitmişlerdir. Bu sırada saat 02.00 dir ve Olca misafirlerini beklememektedir. Olca Altınay Sinan Cemgil'in karısı Şirin'in arkadaşı olup Sinan ve Hüseyin İnan'la tanışmaktadır. İdeolojik yönden de birleşmektedirler. Bu vesile ile Sinan Cemgil emin gördüğü Olca'nın evine arkadaşlarını götürmüş ve onun evinde saklanmalarını temin etmiştir. Fakat orada kalmalarının şüpheyi celb edeceğini düşünmüşler, sığınacak başka yer aramışlardır.

Kor Koçalak, Sinan Cemgil'in arkadaşıdır. Emek İş Hanında, stüdyo İn adı altında bir müessese çalıştırmakta iken, işini terk etmiştir. Daha önce Amerikan Haberler Merkezinde çalışmakta iken, aynı yerde çalışan Sevim Onursal'la tanışmış ve yakınlık peyda etmiştir. Sevim Onursal vasıtasıyle Olca Altınay'ı da tanımıştır. O.D.T.Ü. Mimarî Bölümünden ayrılmıştır ve Sinan Cemgil'le samimiyeti vardır. Bu nedenle Sinan tarafından hatırlanmış ve telefonla aranarak Emek İş Hanı asansör antresi buluşma yeri olarak gösterilmiştir. Sabahleyin saat 08.00 da Olca ve Kor gösterilen yerde buluştuktan sonra Olca'nın Turgut Reis caddesindeki evine gitmişlerdir. Orada, Si-

nan Cemgil Banka soygunu olayını anlatarak saklanacak yer sağlamasını istemiş, Kor Koçalak istenileni temin gayesiyle Sevim Onursal'ın evine gitmiştir.

Sevim Onursal, beş sene önce kocasından ayrılmıştır. 20 yaşında bir erkek, 17 - 18 yaşlarında iki kız çocuğu vardır. Ve kızlar babalarıyla birlikte oturmakta erkek ise Almanya'da bulunmaktadır. Bir süre önce İl Bank Kooperatif evlerinden Bülent Akyurt ismindeki kişiye ait evi devren satın almıştır. Kor Koçalak bu evi bildiği için Sevim'e gitmiş, görüşerek durumu anlatmış, muvafakati üzerine evin anahtarlarından birini alarak arkadaşlarına gidip onları iki grup halinde Sevim Onursal'ın evine getirmiştir.

4 — Sevim Onursal'ın evinde İcra memuru, Polis, Avukat, Çilingir, Şoför ve kapıcının bağlanması :

Sevim Onursal'ın devraldığı evin eski maliki Bülent Akyurt, Yalçın Özkan ve ortakları Kollektif Şirketine 2685 lira borçludur. Alacaklı firma, icra yoluna baş vurduğundan, ilgili icra memuru Polis ve Avukat, kapının açılmaması ihtimalini de düşünerek yanlarına aldıkları çilingirle beraber, 15.1.1971 tarihinde bir taksiyle Sevim Onursal'ın Kavaklıdere İl Bank Kooperatif evlerindeki C. Blok 64 numaralı dairesine gelip kapıyı çalmışlardır. Bu sırada saat 14.00 tür.

Kor Koçalak ve arkadaşları, eve yerleşmişler ve geceyi orada geçirmişler, Sevim Onursal kızkardeşinin evinde yattıktan sonra ertesi gün sabahleyin kendi evine gelmiş, kendisindeki anahtarla kapıyı açarak içeri girmiş, orada bulunanlara yiyecek temin etmekle meşgul olmuştur. İcra ile ilgili kişilerin kapıyı çalmaları üzerine Sevim Onursal kapıyı açmakta tereddüt etmiş, içerdekilerin «aç» demeleri üzerine de açmıştır. Gelenlerden durumu öğrenince evin kendisine alt olduğunu anlatmak istemiş ise de, gösterdiği

belgelerin kifayetsizliği nedeni ile ilgililer haciz işlemine baş vurmakta ısrar etmişlerdir. Sevim Onursal, tekrar içeriye giderek saklananlara durumu anlatıp ne yapması gerektiğini sormuş, içeriye alması yollu isteklerine uyarak, polis memuru Cemal Şeker, İcra memuru Nihat Aksoy ve Avukat Mehmet Karaçalı'yı içeriye almıştır. Resmî görevliler evdeki eşyaları kontrol ederlerken, nihayetteki bir odada yer yatağı üzerinde oturan kişileri görmüşler, ve bunların kim olduklarını sormuşlardır. Sevim Onursal «size ne, siz buraya hacze mi geldiniz, yoksa hüviyet tesbitine mi» mealinde karşılık vermiştir. Durumu şüpheli ve tehlikeli gören polis Cemal Şeker, karakola telefon edip yardım isteyeceğini söyliyerek giriş kapısı yanındaki telefona doğru ilerlemiştir. O sırada diğer odalardan birinden çıkan bir kişi elindeki tabancanın kabzasıyla polisin kaşı üzerine vurmuş ve diğer bir kişi de, sendelemesinden faydalanarak belinden tabancasını almıştır. Bundan sonra, içerdeki üç kişiyi bağlamışlar, dışarda bulunan şoför, kapıcı ve çilingiri de Sevim vasıtasıyla içeriye çağırarak bağladıktan sonra, avukatın fötr şapkasını, polis memurunun hüviyetini ve 170 lira parasıyla tabancasını alarak evi terketmişlerdir. Gitmeden önce bağlananlara kapıda bir kişinin nöbet bekliyeceğini, çıkarlarsa kurşuna dizileceklerini ve iptal ettikleri telefon ahizesini Cemal Şeker'in arkasına koyarak üç saat kıpırdamamasını, aksi halde arkasındaki bombanın patlıyacağını ve hepsinin öleceğini söylemişlerdir. Bu olayların cereyanını sağlayanlar arasında Sevim Onursal, Kor Koçalak, Sinan Cemgil, Hüseyin İnan, Yusuf Aslan, Deniz Gezmiş, İrfan Uçar, Necmettin Baca ve İbrahim Seven'in bulundukları teşhis edilmiştir.

Sevim Onursal'ın evinden, önce bir grup hareket

etmiş ve Olca Altınay'ın evine gelmişlerdir. Bunlar Yusuf Aslan, Hüseyin İnan, Kor Koçalak ve Sevim Onursal'dır. Geceyi geçirecek ve saklanacak, emin yer aramışlar, hatırlarına Sibel Ay gelmiş ve Olcay'ı da alarak saat 21.00 sıralarında Sibel Ay'ın evine gitmişlerdir. O sırada Tahsin Saraç ismindeki kişi Sibel'in misafiri olarak evde bulunmaktadır. Sibel, Sevim ve Kor'un arkadaşıdır. Geceyi evinde geçirmek istediklerini Sibel'e söylemişler o gece orada kaldıktan sonra sabahleyin evi terketmişler ve birbirlerinden ayrılmışlardır. İcra memuru ve yanındakileri bağlıyan ikinci grup şahıslar sonradan evi terketmişler ve dağılarak çeşitli yerlere gitmişler, bilâhare O. D. T. Ü. yurdundaki 201 ve 202 numaralı odalarda birleşmişlerdir. Bağlama esnasında Sevim Onursal hariç diğer kişiler silâhlıdır. Ve silâhlarını eve gelenlerin üzerine tevcih etmişlerdir. Polisin üzerini arayıp hüviyetini ve parasını alan Deniz Gezmiş sırtına da vurarak «500 liraya talim yapan Türk Polisi» mealinde sözler sarfetmiş, Yusuf Aslan da tabancasını almıştır.

İfadelerden çıkan neticelere göre orada, Sevim, Kor ve Hüseyin dışında daha 6 kişi bulunmaktadır. Sinan Cemgil, Yusuf Aslan, Deniz Gezmiş ve İrfan Uçar'ın bunlar arasında olduğu kesinlikle anlaşılmakta ise de, İbrahim Seven ve Necmettin Baca'nın şahıslarında hataya düşülmüş olması muhtemeldir. Sanıklar bu hususta aydınlatıcı bilgi vermekten kaçınmışlardır.

5. Amerikan polis çavuşu Jimmy R. Finley'in kaçırılması :

Hüseyin İnan'ın önceden yaptığı keşfe istinaden 15.2.1971 tarihinde saat 03.30 raddelerinde Balgat'taki Amerikan depolarına giden bir grup tel örgüleri

keserek içeriye girmiş, çalmak için depolarda silâh araştırması yapmış ve bulamamıştır. O sırada J. R. Finley, bir arabanın içinde nöbet tutmaktadır. Etrafını çevirerek silâhlarını üzerlerine doğrultmuşlar İngilizce olarak silâhların bulunduğu yeri sormuşlar, bu depolarda silâh olmadığı cevabını alınca da, arabaya atlıyarak kaçırmışlardır. Aracın önüne iki arkasına da beş kişi binmiştir. Çavuşa nizamiyede kaç kişi olduğunu sormuşlar bir kişi olduğu cevabını almışlardır. Oysa nizamiyede biri Türk diğeri Amerikan olmak üzere iki görevli vardır. Onların işaretine rağmen nizamiyeden hızla çıkmışlar ve çıkarken de arkada bulunanlardan biri veya bir kaçı otomatik silâhlarla görevlileri ateşe tutmuşlar, Amerikan Çavuşuna da «Bize yalan söylediğinden iki kişinin ölümüne sebep oldun» demişlerdir.

Konya yolunda, çavuşu arabadan indirmişler ve yürüyerek O.D.T.Ü. deki karargâhlarına gitmişlerdir. Amerikalılara ait arabayı da Dikmen'e on kilometre mesafedeki kireç ocakları civarında yoldan aşağı yuvarlayarak terketmişlerdir. Kaçırılan şahsı sorguya çekmişler, A. B. D. Türkiye'deki ve Vietnam'daki faaliyetleri ve personeli hakkında bilgi istemişler, A.B. D. lerindeki «siyah panter»le kardeş olduklarını söylemişler, ertesi gün 20 lira para vererek Bahçelievlerde serbest bırakmışlardır. Adı geçen şahsı kaçırırken, yanında bulunan telsiz cihazını da birlikte götürmüşler, ve kullanmak üzere yanlarında alakoymuşlardır. Bu fiile Recep Sakın, Hüseyin İnan, Sinan Cemgil, Yusuf Aslan, Deniz Gezmiş ve muhtemelen tesbit edilemiyen iki kişi daha katılmışlardır.

6 — O.D.T.Ü. Atölyeler Müdürü Nihat Çokyüçe'nin otomobilinin çalınması :

27.2.1971 günü saat 08.15 raddelerinde Nihat

Çokyüce'nin evinin kapısı çalınmış ve kapıyı açan Nihat Çokyüce'nin karşısına çıkan iki kişi, silâh tehdidi ile içeriye girmişler, arabasının kontak anahtarını istemişlerdir. Anahtarı almışlar ve biri aşağıya inerek arabayı çalıştırmış ve yukarıda kalan kişi de Nihat Çokyüce'yi bağladıktan sonra evi terketmiştir. Arabaya binerek oradan uzaklaşmışlar, otoyu daha önce bir dairesini kiraladıkları Amaç Apt. civarına bırakarak eve gelmişlerdir. Durumun polisçe tesbit edilmiş olduğunu telsiz konuşmalarından anladıklarından araba ile artık ilgilenmemişlerdir. Polisin telsiz konuşmalarını, ellerinde bulunan telsizle daima dinleyebilmektedirler.

Arabanın çalınmasına Deniz Gezmiş, Sinan Cemgil, Hüseyin İnan ve Yusuf Aslan karar vermişler, Hüseyin İnan ve Sinan Cemgil eve gitmişler, Hüseyin İnan Nihat Çokyüce'yi tabanca tehdidi ile bağlamıştır. Bahçelievler, 8. Caddedeki T. İş Bankası Şubesini soymaya matuf planlarını tahakkuk ettirmek için arabayı çalmışlardır.

7 — Ahlatlıbel Amerikan Radar Üssünden dönmekte olan dört Amerikan Çavuşunun kaçırılması :

3.3.1971 günü saat 24.00 raddelerinde şoför İsmail Okşak idaresindeki Amerikan askerlerine ait arabayla Kepekli - Ahlatlıbel'de bulunan radar üssünden Ankara'ya gitmekte olan Richard Caraszi, Jimmy Sexton, Larry F. Heavmer ve James Cholson, Konya yoluna 100 - 150 metre kadar mesafe kaldığı sırada tabanca tehdidi ile durdurulan arabadan indirilip başka bir arabaya bindirilerek kaçırılmışlardır. Kaçırılanlar silahsızdır. Ve yol barikatla kesilmek suretiyle arabaları durdurulmuştur.

Dört yabancı çavuşu bindirdikleri araba Yusuf Aslan tarafından çalınmıştır. Kaçırılan kişiler faillerin

Amaç Apt. daki dairelerine götürülmüşlerdir. Hüseyin İnan ve Mete Ertekin, direksiyonda Mete Ertekin olduğu halde Amerikalı'lara ait araba ile hareketle diğer arabaya önce kılavuzluk etmişler, birçok yerleri dolaştıktan sonra ayrılmışlardır. Devriye polisin dikkatini çeken araba yakalanmış, Hüseyin İnan karanlıktan faydalanarak kaçmış, Mete Ertekin teslim olmak mecburiyetinde kalmıştır. Üzerinde boş bir koltuk altı tabanca kılıfı ve arabada haznesinde mermi, horozu kalkık durumda bir adet tabanca bulunmuştur. Olaya katılanların altı kişi olduğu anlaşılmaktadır. Bunlardan Sinan Cemgil, Yusuf Aslan, Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan ve Mete Ertekin tesbit edilebilmiş ise de altıncı kişinin kim olduğu meçhul kalmıştır.

Rüya Caddesi Şair Nedim Sokak No : 1/3 numaralı daire; İstanbul'da mütemekkin Hülagü Can ismindeki bir şahsa aittir. Apartman'a «Amaç» adı verilmiştir. 15.2.1971 tarihinde Orhan Sel ismindeki şahsa söz konusu daire, değer fiatının üstünde aylık bin lira mukabili kiralanmış ve yazılı mukavele yapılmıştır. Mukaveleyi yapan Orhan Sel, kendisini O.D.T.Ü. Fen Edebiyat Bölümü öğrencisi olarak tanıtmış, annesi ve Üsteğmen olan kardeşi ile birlikte oturacağını söylemiştir. Kiranın bir kısmını ödemiş, bir kısmını da bilâhare malikin banka hesabına havale etmiştir. Orhan Sel'in Sinan Cemgil olabileceği üzerinde durulmuş, Yusuf Aslan bu şahsın kendisi olduğunu söylemiştir. Yusuf Aslan ismini Mithat Orhan olarak tanıttığını da ilâve etmiş ise de, ikisi de olmadığı, evi kiralayanın İrfan Uçar olduğu anlaşılmıştır. Faillerin dört Amerikalı çavuşu götürdükleri ve tuttukları yer burasıdır.

O.D.T.Ü. nin olaylarla faillerinin karargâhı haline geldiği ihbarı üzerine 5.3.1971 günü usulüne uygun

arama kararına istinaden zabıta kuvvetlerinin yapacağı aramaya öğrencilerce mani olunmak istenmiş ve dokuz saat devam eden müsademede öğrenci yurtlarından devlet kuvvetleri üzerine binlerce kurşun yağdırılmıştır. Bu husus ayrı bir soruşturma konusu olmakla beraber o gün sanıklardan bazılarının yurt binalarında bulundukları ve himaye gördükleri kanaatı kuvvet kazanmaktadır. O.D.T.Ü. Jandarma kontrolüne alındıktan sonra, burada barınmak imkânı kalmadığı gibi, şehir içi polis aramalarının sıklaşması, tanınan faillerin saklanmalarını zorlaştırmıştır. Bu nedenlerle, daha önce verilen kararlara istinaden şehirden uzaklaşıp dağlarda karargâh kuran kır gerillası teşkilâtına katılmak çarelerini aramaktadırlar. Ancak kaçırdıkları dört Amerikan çavuşuna karşılık istedikleri dörtyüz bin dolar tutarındaki fidyeyi almakta kararlıdırlar. «Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu» adına bir bildiri hazırlıyarak şartlarını bildirmişlerdir. Bu bildiride yazılı ifadeler şu şekilde özetlenebilir: 1 — Halkı silâhlı mücadeleye davet, 2 — Tam bağımsız Türkiye kurmak için silâhlı mücadeleye devam, 3 — Hak kabul ettikleri şeyleri zorla almak prensiplerini vaz'ettikten sonra, Amerikan Büyükelçiliği karşısındaki polis kulübesini kurşunladıklarını, T. İş Bankası Emek Şubesini soyduklarını, İstanbul'da bir Amerikan motorunu bombaladıklarını, Amerikan çavuşu zenci Finley'i kaçırıp serbest bıraktıklarını, dört Amerikan çavuşunu kaçırdıklarını dercetmişler ve birtakım şartlar ileri sürmüşlerdir. Bu şartlar A. B. D. lerinin, kaçırılan kişilerin serbest bırakılmasına karşılık dörtyüz bin dolar fidye vermesi, T.H.K.O.'nun «Bütün Dünya Halklarına ve Türkiye Halkına» başlıklı bildirisi ile «şartlar» ının TRT 07.30 - 13.00 ve 19.00 haberlerinde okunması, şartların 4.3.1971 günü saat

06.00 da başlamak kaydiyle 5.3.1971 günü saat 18.00'e kadar devam edeceği tasrih olunarak bu süre sonunda kaçırılan kişilerin katledileceği kesin ifadesi kullanılmıştır. Bir yandan da sanıklar Hüseyin İnan'ı SBF öğretim üyelerinden Prof. Muammer Aksoy'a göndererek fidye alınması konusunda A.B.D. Büyük Elçiliği nezdinde teşebbüse geçip aracılık yapmasını teklif etmişlerdir. Şu hususu önemle açıklığa kavuşturmak gerekir ki sanıklar çalınan para için «el koma» kaçırılan kişiler için «esir» ve katledilmek yerine de «kurşuna dizmek» deyimlerini kullanmaktadırlar.

Şartlar yerine getirilmediği halde, 8.3.1971 tarihinde, saat 23.00 raddelerinde 4 Amerikan Çavuşunu Amaç Apt. daki dairelerinde bırakan sanıklar, eşyalarını toplayarak acele evi terketmişler ve kaçırdıkları kişilere de 4-5 dakika sonra gidebileceklerini söylemişlerdir.

B — Şehir dışı olaylar

1 — Örgütlenme

Polis Ankara içinde sıkı arama işlerine girişmiş suç failleri genellikle tanınmıştır. Artık şehirde barınamıyacaklarını anlayan sanıklar, 1969 dan itibaren Malatya dağlarında kamp kurarak kır gerillası hareketine ordan başlamaya kararlıydılar. 1971 yılı başından itibaren de Akçadağ - Elbistan yörelerindeki dağlarda karargâh kurma hazırlıklarına başlamışlardır. Nisan ayında silâhlanmış olarak yirmi kişi civarında kuvvet yığınağı yapmışlardır. Şimdilik yetecek miktarda parayı da temin etmişler. Mustafa Yalçıner'i silâh temin etmekle görevlendirmişlerdir. Sinan Cemgil Amerikalı dört çavuşu bırakıp kaçtıktan sonra arkadaşlarına katılmış ve bu gurubun sorumlu liderliğini ele al-

mıştır. İsmi üzerinde önemle durulmayan Alpaslan Özdoğan, şehirle kır arasındaki irtibatı sağlamaktadır. Mustafa Yalçıner'le birlikte arkadaşlarını guruplar halinde dağdaki yerleşme merkezlerine intikal ettirmekte, mahalli halktan destek aramaktadırlar. Nitekim, çeşitli vesilelerle o civara gidip mahalli halkla temas kurmuşlar, yardım gördükleri kişiler olmuş, aralarına Teslim Töre, Hacı Tonak, Mustafa Çubuk gibi kimseleri katmayı başarmışlardır. Bilhassa, haşhaş ekimini yasaklayan hükümet kararını protesto için 1970 yılı Eylül'ünde Malatya'da yapılan protesto mitingi çok işlerine yaramış, muhit edinmelerine yardımcı olmuştur. Esasen içlerinden bazıları o bölgenin çocuklarıdır. Gittikçe sayılarını çoğaltmak ve silâhlı tecavüzlerini sürdürmek kararındadırlar. Kendi aralarında, tam bir örgüt ve iş bölümü esaslarına uygun hareket etmektedirler. Yargılama sistemi, artçı - öncü birlikleri kurdukları anlaşılmaktadır. Örgüt'ün ismi, Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu'dur.

2 — Deniz Gezmiş ve Yusuf Aslan'ın yakalanması :

8-3-1971 tarihinde Amaç Apt. daki dairelerini terkeden sanıklar, birbirlerinden ayrıldıktan sonra bir süre izlerini kaybetmeyi başarmışlardır. Deniz Gezmiş ve Yusuf Aslan çaldıkları bir motosikletle Ankara'dan ayrılmışlar, Şarkışla'ya geldiklerinde araçları arızalanmış, bir pikapla pazarlık yaparak motosikleti de yükleyip hareket edecekleri sırada polis memuru Adil Çelen'e bekçi Salih Yıldız tarafından durumları şüpheli görüldüğü haberi verilmiş ve karakola davet edilmişlerdir. Davete uyan sanıklar birkaç adım ilerledikten sonra aniden silâhlarını çekerek polis memuru ve yanındaki jandarmaların ayaklarına doğru ateş etmişler ve kıpırdamamalarını söylemişlerdir.

Durumu izleyen Uzm. Çvş. Hamit Orhan da ateş edince orada bulunan polis ve bekçilerin de ateşi ile Yusuf Aslan yaralanmıştır. Sanıklar ateş ederek kaçmakta iken aldığı yaranın tesiri ile yüz metre kadar ileride Yusuf Aslan yere düşmüş, silâhını ve elindeki deri çantayı alan Deniz Gezmiş polis takibinden kurtularak Hava Radar mevzi K. lığında görevli İbrahim Fırıncı'nın kapısını çalmış, evin önünde duran otomobilin kime ait olduğunu sormuştur. Kapıyı açan İbrahim'in eşi Şengül Fırıncı, karşısındaki şahsın sorusu üzerine, yardım isteyen biri zannederek kocasını çağırmış, pijamalı olarak gelen İbrahim.in göğsüne elindeki tomsonu dayayan sanık kendisini tanıtmış ve bana araba lâzımdır demiştir. Giyinmesine müsaade etmemiş, kontak anahtarını alması için beklerken, Şengül kapıyı kapatmak isteyince de, silâhını ateşliyerek elinden yaralamıştır. Müteakiben, direksiyonda Astsubay Fırıncı olduğu halde Şarkışlayı terketmişler, Jandarma takibi ve müsademe sonucu 16.5.1971 tarihinde Gemerekte yakalanmıştır. Üzerinde Tomson 36 lık çift sıra şarjör, 19 adet tomson mermisi 72 adet tabanca mermisi ve 14'lük bir tabanca ile 25 lira para çıkmıştır. Ayrıca eşinin tedavisi masrafı karşılığı olarak Astsubay Fırıncı'ya verdiği 500 lira, sanığın elinden kurtulduktan sonra bu şahıs tarafından ilgililere teslim edilmiştir.

3 — Hüseyin İnan ve Mehmet Nakipoğlu'nun yakalanması :

Hüseyin İnan Amaç Apt. daki daireden ayrıldıktan sonra çeşitli yerlerde barınmıştır. Ankara'da bulunan ve Fakülte yurtlarında yatan, hiçbir işi bulunmayan, aslında Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesinde kayıtlı olan Mehmet Nakipoğlu ile anlaşarak 23.3.1971 tarihinde Ankaradan ayrılmışlardır. Gölba-

şına kadar yürümüşler ve orada bez çanta, dinamit lokumu, fitili ve kapsülü gibi bir kısım eşyalarını sazlar arasına attıktan sonra yola devam etmişler bir arkadaşlarının Ankaradan kiralayarak getirdiği taksi ile Pınarbaşına hareketle 23.3.1971 tarihinde, saat 03.30 sıralarında Hüseyin İnan'ın dayısının evine gitmişlerdir. Aynı gün saat 05.00 raddelerinde evin etrafı emniyet kuvvetlerince sarılmış ve sanıkların teslim olmaları istenmiştir. O sırada uyumaktadırlar. Hüseyin İnan'ın dayısının aracılığı ile silâhlarıyla birlikte iki sanık da teslim olmuşlardır. Hüseyin İnan gidiş için taksiyi Recep Sakın'ın temin ettiğini söylemişse de, Recep Sakın bundan haberdar olmadığını beyan etmiştir. Yakalanan kişilerin ifadelerine göre niyetleri El Fetih Gerilla Örgütüne gitmektir. Ancak Sinan Cemgil'in akibeti, Deniz Gezmiş ve Yusuf Aslan'ın hareket yönü ve aşağıda nakledilecek olan olayların seyrinden anlaşılacağı veçhile sanıkların tamamının hareket noktalarından itibaren hedefleri, Akçadağ, Nurhak Dağlarındaki karargâhlarına varmaktır.

Hüseyin İnan ve Mehmet Nakiboğlu yakalandıklarında üzerlerinde beş adet muhtelif tip ve çapta tabanca, 359 adet çeşitli tabanca mermisi ve 830 lira para zuhur etmiştir. Mehmet Nakiboğlu parayı Hüseyin İnan'dan aldığını söylemiş, Hüseyin İnan ise bu paraların T. İş Bankası Emek Şubesi soygunundan elde edilen paralardan olduğunu itiraf etmiştir. Sanıklar 6 adet tabanca teslim ettiklerini söylemekte iseler de, resmî kayıtlara göre tabanca adedi beş olarak gözükmektedir. Adı geçenlerin, kır gerillası örgütünü kuran arkadaşlarına katılmak üzere gittiklerini kuvvetlendiren bir diğer husus ta Mehmet Nakipoğ-

lu'nun Elbistan'lı olması, gerilla karargâhının o havalide kurulması, ve Metin Yıldırımtürk'ün ifadesidir.

4 — Kır Gerilla faaliyetinin başlaması :

Sanıklarla onların zihniyetinde olanlara göre devrimci ve karşı devrimci güçler vardır. Devrimci güçler; şehir ve köy proleteryası, şehirlerin ve köylerin yarı proleter unsurları, yoksul köylüler, şehir ve köy burjuvazisi, asker sivil aydın zümredir. Karşı devrimci güçler; Emperyalizm, işbirlikçi sermaye ve feodal mütegallibe üçlüsüdür. Karşı devrimcileri yok etmedikçe istedikleri ve «Gerçekten Demokrasi» ismini verdikleri rejimin kurulması mümkün değildir. Şehirlerde ve kırlarda faaliyetleri ayrı görüşlere dayanmaktadır. Bu izah olunan faaliyetleri şehirlere münhasır kalmayıp kırlarda da devam etmektedir. Ara vermek gereksiz ve ilkelerine aykırıdır. Bu nedenledir ki, 1969 içerisinde planladıkları kır gerillası hareketlerini, 1971 deki sıklaşan şehir eylemleriyle birlikte yürütmek, kuvvet merkezlerini halin icaplarına göre birinden diğerine kaydırmak esasını benimsemişler, kır gerillasının örgütlenmesi için de Akçadağ, Nurhak ve Elbistan dağlarını seçmişlerdi.

Mustafa Çubuk, Hacı Tonak, Hüseyin Cemal Özdoğan ve Teslim Töre gibi karargâh kuracakları yöre halkından bazı kimselerle, daha önceki eylemlerinden bazıları vesilesi ile tanışan Kadir Manga, Osman Arkış, Cengiz Baltacı gibi şahıslar bölgede yerleşmede güçlük çekmemişlerdir. Esasen Alpaslan Özdoğan, Mustafa Yalçıner, Hüseyin İnan ve Sinan Cemgil bölgeyi tanımışlar, Tuncer Sümer ve Atilla Keskin ismindeki şahıslar da Besni, Malatya, Elbistan civarında bulunmuşlardır. T. İş Bankası Emek Şubesi soygununda elde edilen paralardan bir kısmı, soyguncuların ihtiyaçlarına sarfedilmiş, mütebakisi ise, Musta-

fa Yalçıner Alpaslan Özdoğan vasıtasiyle dağ karargâhına gönderilmiştir. Evvelce mevcut silâhları, büyük tip ve çaptaki otomatik tabancalardan ibaret bulunan sanıklar burada Piyade tüfekleri ile teçhiz olunmuşlardır. Bölgeye ilk gelenlerden Mustafa Yalçıner, Ahmet Erdoğan, Kadir Manga ve Atilla Keskin Akçadağ Bölüklü Köyünden olan Mustafa Çubuk ve aynı yer halkından Teslim Töre'nin yardımlarıyla teçhizat ve silâhlarını Ilıcak Tepedeki mağaraya taşımışlardır. 1971 Ocak ayında başlıyan yerleşme faaliyeti, 16.3.1971 tarihinden sonra daha hareketlenmiştir. Ocak ayında Tuncay Sümer'le Osman Arkış, Besni'de buluşarak dağ karargâhına intikal etmişler, Mehmet Asal, Fevzi Bal, Osman Bahadır, Metin Güngörmüş, Ankara'ya gelerek Mustafa Yalçıner'le birlikte 2 Nisan'da Ankara'dan ayrılmışlardır. Şehir soygunlarına fiilen katılan Sinan Cemgil 8 Mart'tan sonra aralarına katılmıştır. Metin Yıldırımtürk babasına ait piyade tüfeğini alarak Cengiz Baltacı'nın refakatinde 4 Nisan günü dağ karargâhına gelmiştir. Daha aralarında bulunan ve takip edilmekte olan şahıslar dahil kendi ifadelerine göre 22 kişilik bir topluluk meydana getirmişlerdir. Topluluğun lideri Sinan Cemgil'dir. Yiyeceklerini civar halktan temin etmektedirler. Halktan bazı kişiler sanıklara bilerek veya bilmeyerek yardımcı olmaktadırlar. Silâh ve cephanelerini kaçakçılardan temin etmektedirler. Şehirlerle irtibatları devam etmekte ve şehirlerden bol para gelmektedir. Sanıklardan yakalananların üzerinde oldukça çok para bulunmuştur. Oysa hiçbir meşru gelirleri yoktur. T. İş Bankası Emek Şubesi soygunundan elde edilen 124 bin lira, yakalanma süresine kadar geçen devrede kalabalık bir gurubun yiyecek, giyecek gibi ihtiyaç ve silâh gibi çarpışma vasıtalarına yetecek

miktarda değildir. Bu itibarla sanıkların başka kaynaklardan da beslendiği neticesine varmak mümkündür.

16 Mart 1971 tarihinde yeterli kadroyu kurduğuna kanaat getiren grup, dağda gerilla eğitimleri yapmağa başlamış, Mustafa Yalçıner tarafından judo talimlerine tabi tutulmuşlardır. Kendi aralarında örgütlenmişler, öncü, artçı ana kuvvet bölümlerine ayrılmışlardır. Her bölümün bir sorumlusu, bazılarının takma isimleri vardır. Taşımakta oldukları silâhlar ve kişilerin görevleri rumuzlarla ifade edilmektedir. Mustafa Yalçıner gerilla ceridesi tutmaktadır. T.H.K.O.'nun bu ilk örgütü artık eyleme geçmek zamanının geldiğine kanaat getirerek Karahan geçidi civarındaki Amerikan Radar üssünü uçurmak üzere yola çıkmışlardır. Yola çıkanlar gurubun tamamı olmamakla beraber kaç kişiden meydana geldiği de kesinlikle tesbit edilememiştir. Diğerleri de guruplaşarak soygunlar yapmak maksadiyle ayrı yönlere yayılmışlardır. 31.5.1971 tarihinde, saat 05.30 raddelerinde İnekli Köyü civarında, Radar üssüne giden gurup köylüler tarafından görülerek köy muhtar ve bekçisine haber verilmiştir. Bu zamana kadar dağlarda eşkiya bulunduğu halk arasında yayılmış olduğundan, yabancı şahıslara artık şüphe ile bakılmaktadır. Bekçi ve muhtar durumu jandarmaya bildirmiş, sanıklar istirahat halinde iken bastıran jandarma'nın ihtar çağrı ve ateşine rağmen teslim olmamışlar, mukabil ateşe başlıyarak jandarmanın teslim olmasını istemişlerdir. Karşılıklı ateş esnasında, sanıklardan Kadir Manga, Alpaslan Özdoğan ve Sinan Cemgil çeşitli yerlerinden yara alarak ölmüşler, Mustafa Yalçıner ağır yaralanmış, Hacı Tonak ise teslim olmuştur.

Çarpışma olayından sonra örgütün diğer mensup-

ları yerlerinin keşfedilmesi nedeniyle silâhlarını bulundukları yerde saklıyarak dağılmaya, sükünet avdeı edinceye kadar gizlendikten sonra birleşmeye karar vererek birbirlerinden ayrılıp ikili veya üçlü guruplar teşkil etmişlerdir. Bunlardan Mustafa Çubuk 9.6.1971 tarihinde ve Hüseyin Cemal Özdoğan 10.6.1971 tarihinde yakalanmışlardır. Mehmet Asal ve Metin Yıldırımtürk 4.6.1971 tarihinde Kayseri'de bir kahvede, Ercan Öztürk, Semih Orcan ve Recep Sakın 4.6.1971 tarihinde Elbistan'da bir hızar atölyesinde, Metin Güngörmüş ve Ahmet Erdoğan 6.6.1971 tarihinde Küçükcerit köyünde, Osman Arkış 4.6.1971 tarihinde Elbistan'da Hüseyin Altın ismindeki terzinin evinde zabıta kuvvetleri tarafından yakalanmışlardır. Yakalanmalarında bilinçlendirmek, yani Marxsist devrime hazırlamak istedikleri halk zabıtaya yardımcı olmuştur. Yakalananlar, silâhlarını sakladıkları yerleri göstermişler, silâhlar ve mermilerle, diğer eşyaları zaptolunmuştur. İnekli köyü civarındaki müsademede 1961 modeli bir otomatik tüfek, Mısır yapısı bir sten makinalı tabanca, iki 7,9 çaplı P. tüfeği, bir tomson makinalı tabanca, iki 7,9 çaplı P. tüfeği, bir tomson makiadet sten şarjörü, on adet dinamit kapsülü, **11** adet el bombası pimi, 60 numaralı 163 adet mermi, 35 adet P. tüfeği mermisi, 524 adet sten mermisi ve bir dürbün ele geçirilmiştir. Listesi dosyada mevcut tamamı 47 kalemden ibaret bu silâh, cephane ve eşyalar ölen sanıklara ve yaralı Mustafa Yalçıner'le yakalanan Hacı Tonak'a aittir. Hacı Tonak'ın üzerinde ayrıca iki adet beş yüz liralık olmak üzere bin lira para bulunmuştur. Kayseri'de yakalananlardan Metin Yıldırımtürk'ün gösterdiği yerden çıkarılan silâh, mermi ve eşyalar Osman Arkış, Ercan Öztürk, Semih Orcan, Recep Sakın, Mehmet Asal ve kendisine aittir. Bun-

lar arasında 6 adet P. tüfeği, 2 adet sten makinalı tabanca, 1 adet tomson tipi makinalı tabanca, 1 adet taarruz el bombası, 15 adet patlamaya hazır dinamit, 841 adet sten mermisi, 257 adet P. tüfeği mermisi, 2 adet pusula ve 1 adet Adıyaman Paftası (1/20.000 ölçekli) bulunmaktadır. Ayrıca bu altı kişinin üzerinde toplam 4.995 lira para çıkmıştır. Ahmet Erdoğan ve Metin Güngörmüş'ün eşyaları arasında, bir adet piyade tüfeği, bir adet tomson tipi makinalı tabanca, bir adet berabellüm tabanca yedi adet mermisiyle beraber, yedi adet sten şarjörü 224 adet sten mermisi, 64 adet P. tüfeği mermisi, 12 adet patlamaya hazır dinamit, 1 adet Saimbeyli paftası çıkmış, üzerlerinde 1260 lira para bulunmuştur. Ölen Kadlr Manga'nın cebinde ise 1130 lira para olduğu anlaşılmıştır.

OLAYLARIN ELEŞTİRİSİ

27 Mayıs 1960 tarihini Türk Tarihi önemli bir gün olarak yazacaktır. İstibdat idaresinden ayrılan Türk Milleti, özgürlüğüne adım adım ilerlerken yeniden ufuklar kararmaya başlamıştı ki o ufkun aydınlanması o gün yeniden temin edildi. Ne var ki, yeni Anayasa'nın getirdiği devletin temel kuruluşlarıyla rejim temelinden sağlam kuruldu sanılırken bazı kıpırdanışlar başladı. Başlangıç kısmında tahlilini yaptığımız ve idealist gençliği yönsüzleştiren gayretler semeresini vermiş, Üniversite ve yüksek okullarda, özgürlük havasından yararlanan aşırı uçlar köklenmeye başlamıştı. Bilhassa aşırı sol, Türk Yüksek Öğrenim Gençliğine hâkim olmuş, bu durum Lise ve Orta Okullara kadar götürülmüştü. İktidar edenlere karşı direniş gücü olarak gösterilen genç öğrenciler, artık direnişle de ye-

tinmiyorlar, saldırıya geçiyorlardı. Önceleri hükümetlere karşı gösterilen bu güçler, artık hükümetlerle ilgilenmekten ziyade devlete yönelmişti. Çünkü yönleri öyle tayin edilmişti. Saf, temiz, samimi arzularla başlattıklarını zannettikleri ilk eylemlerin altında yatanlardan habersizdirler, kendilerini mücadelenin her yönü için yetişmiş, bilinçlenmiş görüyorlardı. Oysa gerçeklerin altında yatan ve sonraları kesinlikle ortaya çıkan saplandıkları yabancı ideolojiler, içinde bulundukları özgürlük havasını fırtınalaştırıp yok etmeye hazırlanıyordu. Anadolu fakir, Türk Milleti geri kalmış, bazı dış etkenler ve İkinci Dünya Savaşının doğurduğu gerçekler nedeniyle bir kısım Milletler arası kayıtlara girmiş, toplum gelirinin dağılışında adaletsizlikler olmuş, istismarcılar ve kötü idareciler elinde umulan elde edilememişti. Ancak, noksanlarımızın giderilmesi, ilerleme kaydetmemiz, her bakımdan kudretli bir devlet haline gelmemiz, yeni bir rejim denemesine geçmemizi, enternasyonal hakimiyet sağlamak için türlü yollar arayanların yönüne çevrilmemizl gerekli kılamaz. Müesseseler ve onun dayanağı Anayasa ayakta oldukça onda yapılması gereken değişiklikler yine Anayasa'nın ön gördüğü esaslara uyularak yapılabilir. Gayri kanuni gösterilerle, karışıklık çıkarmakla, silahla yapılmak istenilen zorlama yollu değişiklikleri, her devletin temel kanunlarından olduğu gibi Türk kanunları da yasaklamıştır.

Toplum düzenini çok eski çağlardan beri bir şef, bir şefle bir gurup, ya da sadece toplumun temsilcileri sürdürmüşlerdi. Milletler belirmeden kavimler halindeki insan toplumları, ilkel şartlar altında, başkalarının haklarına tecavüz ederek varlıklarını koruyorlardı. O şartlar altında kişisel, bencil duygular toplum gidişine etkili oluyordu. Bu yüzden savaşlar çıkıyor, bu

yüzden yığınlar katlediliyordu. Diri diri toprağa gömülen şehir ve köy sakinleri olduğunu tarihler yazar. İnsanlık duygusu ilerledikçe mal edinme gayretleri baş gösterdikçe, nüfus çoğalıp, hayat alanları değiştikçe toplum düzeninde de değişiklikler olmuş ve iyi görüldükçe kötüler atılmıştır. Ani gelen her değişiklik toplumca yadırganmış, iyiyse zamanla benimsenmiş, kötüyse en şedid baskılar altında dahi toplum gücüyle sökülüp atılmıştır. Tarihin eskl çağlardan beri ileri sürülen toplum düzen şekillerinden biri de komünizmdir. Eski Yunan'da, İran'da, Hıristiyan papazlarında ve hatta İslam Şeyhlerinde bu tarzın esasları daima söz konusu olmuş, Fransız humanistlerine gelinceye kadar daima tepki ile karşılanmış, alt ve üst tabaka tarafından reddedilmiştir. Kari Marx'ın öncülüğünü yaparak modernize ettiği materyalist görüşler, aslında yeni buluşlar olmaktan uzaktı. Frederic Engels, onun teorik prensiplerini pratikleştirmek için gayret sarfederken Alman Milleti gayretinin sonunu boğuyordu. Fransa'da, İtalya'da, Polonya'da kovulan bu fikirler Çarlık Rusya'sında, G. Plekhanow, Gonçarov, Gorky, Tıoçky, Lenin, Martow, Stalin gibi kimselerin elinde hazır toprak bulunarak rahatça ekiliyor ve filizleniyordu.

İkinci Dünya Savaşı bazı devletlerin başına felaket yağmuru yağdırırken bazı devletlerin de muhteris arzularını dizginlenmez hale getiriyordu. Felaket, açlık, sefalet, ümit vadeden deccala zaman ve zemin olarak toplumları koşturuyordu. Yine dünyada karışıklıklar, milletler arası ajanlar vasıtası ile sürdürülüyordu. Sömürgeciliğin ve istilanın şekli değişmişti. Bilhassa atomun parçalanması yollarının bulunması ve feza çağının başlaması sonucu Dünya iki dev arasında oynanan bir top olmuştu.

Osmanlı İmparatorluğunun iktidarı sürdükçe etkin bir faaliyeti görülemiyen, ancak Simavnalı Şeyh Bedrettin'le biraz uğraşmayı gerektiren komünizm, Kurtuluş Savaşı Anadolusunda hissedilmiş ve fakat çabucak sindirilmiştir. Atatürk Türkiye'sinde sesini yükseltmek istiyen bir kaç kişi de susmak zorunda kalmıştır. 1960 lara gelinceye kadar, hüviyetlerini göstermeyenler, ya da belirli olup ta kışkırtmalarına müsamaha edilmeyenler, Anayasa'nın öngördüğü fikir özgürlüklerine sığınarak sosyal hakların hamisi ve sosyalist sıfatı ile tekrar su yüzüne çıkıyorlardı. Oysa toplum haklarının himayesi, kışkırtmalarla toplumu ayırıcı sınıflar sıralamakla, cilalı deyimlerle sağlanamazdı. Kademe kademe ilerlemeleri ürkeklik ve hoşgörürlükle karşılanmaya devam ediliyor ve böylece gizli ağlarını örüyorlardı. 12 Mart muhtırasını müteakip kurulan yeni hükümetin kesin vaadleri bu zümre üzerinde en hafifinden bir etki göstermemişti. Halklardan söz edilmeye devam ediliyor, mutlak surette Marxist-Leninist - Mao'cu bir rejim isteniyordu. Devlet kuruluşlarını ve Anayasa'yı kökünden ve zorla değiştirmeye kararlı idiler. Ne istiyordu Marx, neler diyordu Das Capital'de, bunların münakaşasını yapmıyacağız, hayatı boyunca 50'den fazla eser meydana getirip sırf ihtilâl tem'aları işleyen Lenin'den de bahsetmeyeceğiz. Ancak, mülkiyeti, sınıf hakimiyeti, aile yapıları ve diğer toplumsal yaşantı değişiklikleri, rejim değişikliği ile mümkündü. Yeni sınıf diktatoryası kurulacaktı ya, diktatür kim olacaktı? Yoksa, hak sahibi emekçiye ekmek verilmiyecek, bağımlı ve muhterisleri doyurmaya giden yeni bir rejim doğacaktı. Özgürlük uğruna özgürlük çiğnenecekti. İşte misalleri dünya yüzeyinde ve istenilen devrim, inkilâp değil, ihtilâldi. Masum ve iyi niyetliler vaadlere aldanıyor, kuzu postuna sarılmış

kurdu göremiyorlardı. Bu zümre liderlerinden bir kısmı, devletin de meşru adaletinden kaçarak köleleşiyorlar, Nazım Hikmet'in dramından ders almıyorlardı. Yurt yüzeyine yayılan ve masumiyetlerinden faydalanılan gençler şehirlerde ve kırlarda silahla oynuyor, soygunlar, gasplar, adam kaldırmalar, bomba patlatmalar ve insan kurşunlamalarla meşgul oluyorlardı. Ne istiyordu bu gençler?

Sanıklardan Deniz Gezmiş ne diyor; «Biz, düzene karşı baş kaldırdık. Düşündüğümüz düzeni tahakkuk ettirmek için paraya ihtiyacımız var. Bunun için banka soymayı düşündük. Silâhı gerektiğinde polise, halka ve orduya karşı kullanırız.» Diğer bir sanık Osman Arkış sloganlarını şöyle özetliyor; «Kahrolsun Amerikan Emperyalizmi, yaşasın tam bağımsız ve gerçekten demokratik Türkiye.» Bu sanığa göre işçi ve köylünün temsilcisi bulunmayan bugünkü T.B.M. Meclisi gerçek demokrasiye uygun kurulmamıştır. Başka biri, Metin Güngörmüş; «Bizimle birlikte giden subaylar yurtsever, diğerleri Amerikan işbirlikçileridir.» sözlerini açıklıkla sarfedebiliyor. Bütün sanıklar, devrimci olduklarını, devrim anlayışlarının tahakkuku için silahlanmak gerektiğini, bu sebeple silâhlı mücadeleyi başlatmış olduklarını, bu mücadelenin ne zaman sonuçlanacağının kestirilemiyeceğini, artık mücadelenin kesilemeyeceğini açıklıyorlar. İşçi ve köylü arasına sızarak faaliyet sahalarını geliştirmek, genişletmek için yurdun çeşitli yerlerinde mitingler düzenleyip taraftar kazanmak istediklerini de gizlemiyorlar. Tütün, Haşhaş Fındık mitinglerini tahrik, fabrika işçilerini kanun dışı eylemlere teşvik ettikleri de sabittir. Mensub oldukları Dev-Genç yöneticilerinin fikirlerini olduğu gibi benimsemişlerdir. O yöneticiler öğrenciler arasındaki kıpırdanışın hemen başına geçilmesini, akademik neden-

lerle başlıyan harekete her zaman politik bir nitelik kazandıracaklarını hesaba katmışlardır. Yozgat - Kayadibi, Kütahya - Değirmenözü köyleri ile daha birçok köylerin içine girdiklerini, fabrikadan fabrikaya koştuklarını yine bu örgütün idarecilerinden işitebiliyoruz. «Atatürk gençliği bir çığ gibi,» diyen akıl hocalarından birinin gençlik hakkındaki bu deyimini beğenmiyor, aslında bu gençliğin «Proleter devrimcilerinin öncülüğünde, proleter devrimci veya proleteryanın ideolojisine sempati duyan gençlikti» ahkâmını çıkarıyorlar. Atatürk'ü beğenmemekte, ona burjuva demektedirler. Esasen Atatürk adı sözlüklerinde hemen hemen hiç geçmez. O Mustafa Kemal'dir. Mustafa Kemâl iken padişaha baş kaldırması ve teşkilât kurması önemlidir. Hele kurtuluş savaşından sonra değersizdir. «Kemalizmle sosyalizm arasında aşılmaz duvarlar yoktur» diyenler bile bunlara göre birer revizyonist haindirler. Milli duygulardan, milli sanayiden, milli kuruluşlardan bahsederken «Türk halkları» deyimini kullanmak ve halkların varlığını isbatlamak gayreti içindedirler. Onlara göre Türkiye'de, Laz, Çerkeş, Kürt, Süryani, Arap v.s. halkları vardır. Gençlik olayları sonsuzdur, ancak bu halkların sömürüden kurtulmasıyle bitebilir. 1970 lerde artık bu mücadelenin öncülüğünü bilinçli olarak yapabileceğine Dev-Genç yöneticileri kanidirler. Üyeler de artık bilinçli olarak örgüt içinde görevlerini yapabileceklerine inanmışlardır.

Sanıklar Dev-Genç'ten bir guruptur. Örgütten kopmadan başka bir örgüt peşindedirler. Artık bu örgüt «Ordu» adıyla anılmaktadır: Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu. Artık mücadele ileri safhalara intikal etmiş, yersel ve bölgesel eylemler başlamış, cephe faaliyetleri için çalışmalar yapılmaktadır. Devleti idare edenlere karşı olanların tamamını devlet temelini

yıkmaya matuf hareketlere taraftar ve kendilerini destekleyici sanmışlardır. Oysa Atatürk ilkelerine sadakatı asıl gaye bilen Türk toplumu, ferdi ve toplumsal huzurunu Anayasa'nın teminatına bağlamışken bu huzuru bozmuşlardır. Kişi güvenliği, mülkiyet hakkı, egemenlik ilkeleri, milli bütünlük gibi Anayasa'mızda açıkça yer alan hak ve ilkeleri yok etmek için cebri teşebbüse geçmişlerdir. Gaye silah zoru ile Markxist - Leninist bir rejim getirmektir. Bunun için de müesses nizamların yıkılması gerekir. Anayasa bunlar içerisindedir. Anayasa, yine Anayasa'nın öngördüğü esaslara sadık kalınarak her zaman değiştirilebilir. Tamamen ortadan kaldırılmaya veya ana ilkelerinin değiştirilmesi için zor kullanılmaya teşebbüs suç niteliğinde görülerek bu kabil fiilleri icra edenler için T.C.K. nun 146. maddesi arz edilmiştir. «Olaylar» bölümünde sıralanan eylemlerden herbiri esasında tek suç niteliğinde gibi görülmekte ise de, müsaade edilmemiş bir örgütün mensuplarının münferit eylemlerinin gayeleriyle değerlendirilmeleri gerekir. Kast, ne banka soymak, ne araba çalmak ne de adam kaçırmaktır. Polise vurmak, sabotaj yapmak, jandarmayla çarpışmak da gaye değildir. Bu fiiller gerilla hareketinin birer eylemi, işlenmek istenen suçun icrai faaliyetleridir.

KİŞİSEL SORUMLULUKLAR

— Mustafa **YALÇINER :** Şehir gerillası faaliyetlerine eylemci olarak katıldığını ispatlayıcı nitelikte bir delil bulunmamaktadır. T.H.K.O. Örgütüne mensuptur. Örgütün faaliyetleri bir bütündür. Üyeler aynı gayeye hizmet etmekte, aynı yöne gitmektedirler. Asıl faaliyeti kır gerillacılığına intikâlde görülmüş-

tür. Elbistan - Akçadağ arasındaki karargâhın kurucularındandır. Jandarma ile müsademede yaralanmıştır. Dağ karargâhına gelen örgüt üyelerine kılavuzluk yapmış, çeşitli şehirlerden toplanmalarına yardımcı olmuştur. Gerilla hareketlerini Ceride halinde not etmiştir. Profesyonel devrimcidir. Marxist - Leninist devrim taraftarıdır.

2 — **Recep** SAKIN: Öğrenci hareketlerinden birçoklarına katılmış, Fen Fakültesi önünde tabanca ile vurularak yaralanmış, Amerikan Çavuşu Finley'in kaçırılması eylemine, bilahare dağdaki arkadaşlarına katılmıştır. T.H.K.O. mensubudur ve silâhlı mücadeleye karar vermiştir. Marxist - Leninist'tir.

3 — **Yusuf** ASLAN: Kavaklıdere'deki polis kulübesinin kurşunlanması, T. İş Bankası Emek Şubesinin soyulması, O.D.T.Ü. Atölyeler Müdürünün bağlanıp arabasının zorla alınması, Amerikan Çavuşu Finley ve diğer dört Amerikan Çavuşunun kaçırılması, Sevim Onursal'ın evinde resmî görevlilerin bağlanması ve polisin yaralanması, tabancasının alınması olaylarına katılmış, bu olaylarda kullanılan arabaları çalmıştır. T.H.K.O. mensubudur. Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan, Sinan Cemgil'le birlikte bu örgüt adına bildiri yayınlamışlardır. Kır gerillası teşkilâtına katılmak üzere Deniz Gezmiş'le birlikte Ankara'dan ayrılmışlar ve giderken Şarkışla'da yakalanmıştır. Profesyonel devrimci, Marxsist - Leninist'tir.

4 — **Deniz Gezmiş:** Kavaklıdere'deki polis kulübesini kurşunlayan ve toplum polislerini vuranlardandır. T. İş Bankası Emek Şubesi soygunu, Amerikan Çavuşu Finley ve diğer dört Amerikan Çavuşunun kaçırılması, O.D.T.Ü. Atölyeler Müdürü'nün bağlanıp arabasının zorla alınması, Sevim Onursal'ın evinde görevli icra memuru, polis ve daha dört kişi-

nin bağlanması, polisin yaralanıp tabancasının alınması olaylarına katılmıştır. Yusuf Aslan, Hüseyin İnan ve Sinan Cemgil'le birlikte yola çıkmışken Şarkışla'da kendilerine mani olmak istiyen zabıta kuvvetleri ile müsademeye girişmiş. Astsubay İbrahim Fırıncı'nın eşini yaralamış, arabası ile birlikte kendisini kaçırmış, Gemerek'e kadar götürmüş, orada ve yollarda zabıta kuvvetleri ile silahlı çatışmaya girişmiştir.

5 — **Hüseyin İNAN** : Deniz Gezmiş ve Yusuf Aslan'ın bütün fiillerine katılmıştır. 25.1.1971 tarihinde Siyasal Bilgiler Fakültesi öğrenci yurtlarındaki polis-öğrenci silâhlı çatışmasında yurt binalarında bulunmaktadır. Mehmet Nakipoğlu ile birlikte kır gerillası örgütüne katılmak üzere Ankara'dan ayrılmışlar ve Pınarbaşı'nda yakalanmışlardır.

6 — **Mehmet NAKİPOĞLU** : Ankara'da herhangi bir eyleme katıldığı tesbit edilememiştir. Ancak silâhlanmış ve kır gerillası örgütüne katılmak üzere yola çıktığında yakalanmıştır. Gerilla örgütünün faaliyet sahaları civarı yerlilerindendir. Ekim 1970'te birkaç arkadaşı ile Kars'a giderek T.H.K.O. nun örgütlendiğini Metin Yıldırımtürk'e söylemiştir.

7 — **Metin YILDIRIMTÜRK** : Kars halkından olan bu sanık Dev-Genç üyesidir ve diğer Dev-Genç üyeleri ile temas halindedir. Nurhak dağlarında faaliyete geçen örgüte silâhlı olarak katılmıştır.

8 — **Atilla KESKİN** : Filistin'de El Fetih gerilla örgütüne katılmış ve dönüşünde yakalanarak Diyarbakır Cezaevinde sekiz ay civarında tutuklu kalmış, aynı yer ağır ceza mahkemesinde hakkında dava açılmıştır. Tahliyesini müteakip Ankara'ya gelmiş, bir kaç ay sonra da, Mustafa Yalçıner, Kadir Manga, Ahmet Erdoğan gibi kimselerle Akçadağ'daki kır geril-

la teşkilâtını şekillendirmişlerdir. O.D.T.Ü. ogrencisidir. T.H.K.O. mensubudur. Dağ karargâhında üç aydan fazla eğitim görmüştür. Cihan Alptekin ismindeki arkadaşını teşkilâtlarına katmak düşüncesi ile İstanbul'a gitmiş, Haziran ayı ortasında, garsonluk yaparak gizlendiği bir kahvede yakalanmıştır. Marxist - Leninist'tir. Silâhlı kır eylemlerine başlamıştır.

9 — **Ahmet ERDOĞAN :** Öğrenci hareketlerinin başından itibaren aktif rol oynamıştır. Nurhak dağlarındaki karargâhın kurucularındandır. Silâhlı eyleme geçmiştir.

10 — **Ercan ÖZTÜRK :** Milletler arası muhaberelerle fikri yönden, örgütlenmeye katkısı olmuştur, kır gerillası harekâtına katılarak silahlı mücadeleye karar vermiştir.

11 — **Osman ARKIŞ :** Ankara ve diğer şehirlerdeki eylemlerle ilgisi tesbit edilememiştir. T.H.K.O. adına Akçadağ yörelerinde örgütlenen Dev-Genç üyeleri arasına katılmış, silahlı faaliyete geçmiştir.

12 — **Metin GÜNGÖRMÜŞ :** Elazığ'dan birkaç arkadaşı ile birlikte dağdaki karargâha katılmış, silahlanarak faaliyete geçmiştir.

13 — **Semih ORCAN :** Şehir eylemlerine katıldığı tesbit edilememiştir. Ancak dağdaki karargâha katılarak silahlı kır gerillası faaliyetine başlamıştır.

14 — **Mehmet ASAL :** Ankara'dan Mustafa Yalçıner'in kılavuzluğunda dağ karargâhına hareket etmiştir. Bütün dünya devletlerinde olduğu gibi devrimin ancak silahla başarılabileceği inancı içerisinde, silahlı faaliyete geçmiştir.

15 — **Mustafa ÇUBUK :** Sanıklardan bazıları ile ötedenberi tanışmaktadır. Mustafa Yalçıner, Ahmet Erdoğan, Kadir Manga ve Atilla Keskin'i misafir etmiş, o sırada seyahatte bulunan babası eve dönüp bu

dört yabancıyı görünce kovmuştur. Onlarla birlikte evi terkeden sanık bölgeyi iyi tanıdığından, yabancıların dağdaki mağaralara yerleşmelerine yardımcı olmuş kendisi de aralarına katılarak silahlı faaliyete geçmiştir.

16 — **Hacı TONAK:** Mahalli halktan olup sanıkların arasına katılmıştır. Gerillacılardan birisinin saklandığı ve çobanlar tarafından bulunarak radyoling bekçisine teslim edilen P. tüfeği ve mermiyi bir ay sonra bekçilerden silah zoru ile geriye alanlardandır. Silâhlı harekâta başlamıştır.

17 — **Hüseyin Cemal ÖZDOĞAN:** Mahalli halktan olup köylerine dört saat mesafedeki mağaraya giderek örgüte katılmıştır. Ancak her ne sebeptense bilahare kaçarak aralarından ayrılmıştır.

18 — **İrfan UÇAR:** O.D.T.Ü. öğrencisidir. T. İş Bankası Emek Şubesi soygunu, Sevim Onursal'ın evinde yetkili memur ve arkadaşlarını bağlama olaylarına adı karışmış, kendisini yakalıyan jandarma'nın elinden kaçmış, Hülagü Can ismindeki şahsın Amaç Apt. daki dairesini kiralıyarak şebeke karargâhı olarak kullanılmasını sağlamıştır. Marxist - Leninist'tir. Eylemlerini, Atatürk'ün Kurtuluş Savaşını başlatmasına benzetmekte, kendi saflarında olmıyanları vatan hiyanetiyle itham etmektedir. Mustafa Kemal'in düşüncelerini aşmayan Mustafa Kemal'ci olamaz diyerek Mustafa Kemal'i en iyi savunanlarının Marxist - Leninist'ler olduğu sonucuna varmaktadır. İstanbul'da, İlyas Aydın isminde birisinin evinde yakalanmıştır.

19 — **Mete ERTEKİN:** Dört Amerikan Çavuşunun kaçırılması olayına katılmış ve aynı gün polisçe takip olunarak silahı ile birlikte yakalanmıştır.

20 — **Kor KOÇALAK:** Sinan Cemgil'in arkadaşıdır. T. İş Bankası Emek Şubesi soygununu müteakip

soyguncuların saklanması için Sevim Onursal'ın evini temin etmiş, söz konusu evde bulundukları sırada icra memuru ve yanındakiler eve gelmişler, polis memurunun telefonla yardımcı istemek niyetini belirtmesi üzerine zor kullanarak ve darpta bulunarak tabancasını almışlar, altı kişiyi silah tehdidi ile bağlayarak evi terketmişlerdir. Kor Koçalak silahlıdır ve uzun süre diğer arkadaşları ile aynı yerlerde gizlendikten sonra teslim olmuştur.

21 — **Sevim Onursal :** Kor Koçalak'ın arkadaşıdır. Soyguncuların, evinde barınmalarına rıza göstermiş, onların fikirlerine katılmış ve icra memuru ile diğer şahıslar evde bağlanmakta iken soyguncularla birlikte evi terketmiş, onlarla birlikte gizlenmiş, daha sonra ayrılmıştır, gizlenmek istediği bazı dostlarının tavsiye ve telkinleri ile teslim olmuştur.

22 — **İbrahim SEVEN :** Banka soygunu ve Sevim Onursal'ın evindeki olay sebebiyle sanık olarak arandığını öğrenince teslim olmuştur. El Fetih gerillacılarına katılan ve Sosyalist gazetesinin Ankara Bürosu'nda çalışan sanık şahit ve mağdurlar tarafından teşhis edilmiştir. Banka soygunu olayı ile ilgisi olmadığı anlaşılmakta ise de; Sevim Onursal'ın evindeki şahıslar arasında bulunduğu söylenmiştir.

23 — **Necmettin BACA :** Sevim Onursal'ın evinde bulunup icra memuru ve diğer beş kişiyi bağlamaktan sanıktır. Bu olayın cereyan ettiği sıralarda bulunduğu yeri göstermekte ve şahit ikame etmekte lardan birisine benzetilmektedir.

24 — **Mehmet ÖZDEMİR :** Önceleri Mehmet Ali Özdemir ismindeki bir öğrenci ile isim benzerliğinden karıştırılan ve bilahare bulunabilen bu sanığın T. İş Bankası Emek Şubesi soygununda içeriye giren ise de, bir kaç kişi tarafından kendilerini bağlayan-

lerden birine benzetildiği anlaşılmıştır. Halbuki bütün şahitlerin ifadelerinde içeriye giren eli silahlı üç kişidir. Bunların Sinan Cemgil, Hüseyin İnan ve Deniz Gezmiş olduğu açığa çıkmıştır. Şu hale nazaran Mehmet Özdemir'in sanıkların fiilleri ile ilgisi görülmemiştir. Bu itibarla hakkında 353 sayılı kanunun 105 inci maddesi gereğince kamu davası açılmasını haklı göstermeye yeter sebep bulunamadığından, kovuşturmaya yer olmadığına karar verildi.

Sanıklarda, T.H.K.O. Örgütü ve Dev-Genç üyeliği müşterek vasıftır. Bir kısmı Filistin'e giderek Demokratik Halk Kurtuluş Cephesine katılmış ve El Fetih gerilla örgütünde eğitim görmüşlerdir. Yine müşterek vasıfları, profesyonel devrimcilik, Marxizm - Leninizm'dir. Devrimcilik anlayışları F. Castro ve Che Guevera usulüdür, silahlanmaktadırlar. Küçük çaplı silah kullanmamaktadırlar. Silâhları otomatiktir ve son safhada P. tüfeği'ne dönüşmektedir. Patlayıcı maddeler de kullanmaktadırlar. Bir kısmının Fakülte ve okulları ve hatta aileleri ile ilgileri kesilmiş, hiçbir hakları olmadığı halde S.B.F. ve O.D.T.Ü. yurtlarında barınmaktadırlar. Bilhassa O.D.T.Ü. 2. Yurt binasındaki 201 ve 202 numaralı odaları hareket üssü haline getirmişlerdir. Geçim kaynakları karanlıktır. Kıra intikal ettikten sonra idare, kırdan şehre doğrudur. Sanıklardan S[illegible]mgil, Kadir Manga ve Alpaslan Özdoğan, 31.5.1971 tarihinde İnekli köyü civarında, jandarma'nın teslim olmaları ihtarlarına uymayarak, silahlı çatışmaya girmişler ve vurularak öldürülmüşlerdir. Haklarında soruşturma açılmadığından bir karar iddihazına lüzum görülmemiştir. Olaylara ismi karışanlardan Sibel Ay ve Şadi Samer haklarında Ankara C. Savcılığınca dava açılmış, Olca Altınay hakkındaki soruşturma dosyası tefrik edilmiştir.

DELİLLER (*)

1 — Şahit ifadeleri
2 — Suç delilleri
3 — Yüzleştirme zabıtları
4 — Yer gösterme zabıtları
5 — Maddi vakıalar
6 — Vak'a raporları
7 — Tabib raporları

SONUÇ VE TALEP

1 — Ayrıntılarıyla izah olunduğu veçhile, sanıklardan Mustafa Yalçıner, Recep Sakın, Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan, Hüseyin İnan, Mehmet Nakipoğlu, Metin Yıldırımtürk, Atilla Keskin, Ahmet Erdoğan, Ercan Öztürk, Osman Arkış, Metin Güngörmüş, Semih Orcan, Mehmet Asal, Mustafa Çubuk, Hüseyin Cemal Özdoğan, Hacı Tonak, İrfan Uçar, Kor Koçalak ve Sevim Onursal ve Mete Ertekin'in Anayasa'nın tamamını tağyir, tebdil veya ilgaya ve bu kanun ile müesses T.B.M.M. ni ıskata ve vazifesini yapmaktan cebren men'e teşebbüs fiiline aslî fail sıfatıyla katıldıkları delillerle sübuta erdiğinden T.C.K. nun 146/1 inci maddesi gereğince cezalandırılmaları.

2 — Sanık İbrahim Seven ve Necmettin Baca haklarındaki deliller suçluluklarını şüpheli gösterir durumda ise de, takdir mahkemeye ait olmak üzere, müsnet suçun sübutu halinde T.C.K. nun 146/3. 31. 33, 173/3 üncü maddelerinin uygulanmasıyla cezalandırılmaları.

(*) Deliller liste halinde mahkeme dosyasındaki iddianameye eklenmiştir.

3 — Suçta kullanılan ve kullanılmak üzere bulundurulan ve esasında kullanılması yasak olan silah, mermi, el bombası, dinamitlerle zaptolunan sair eşyanın T.C.K. nun 36 ıncı maddesi uyarınca müsadere edilmesi,

Sanıkların duruşmalarının Ankara Sıkıyönetim (1) numaralı Askeri Mahkemesinde, tutuklu olarak icrası iddia ve talep olunur.

Kerametttin ÇELEBİ
Hak. Kd. Bnb.
Sıkıyönetim Yrd. As. Savcısı

SIKIYÖNETİM I. NUMARALI ASKERİ
MAHKEMESİ BAŞKANLIĞINA

Dosya no : 971/96-13

Konu : 357 sayılı yasanın 16. ve 40. maddeleri ile 1402 sayılı yasanın 11. maddesinin 1. ve 2. fıkralarının, Anayasaya aykırılığı hakkındaki isteğimizin Anayasa Mahkemesine gönderilmesi hakkında.

Anayasamız, 7. maddesinde : «Yargı yetkisi, Türk milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır» demektedir. Yani yargı yetkisinin serbestçe kullanılabilmesi için mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkim teminatı esastır. Mahkemelerin bağımsızlığı şu hükümlerle sağlanmaktadır : Yargı organı, faaliyetinde ne yasama ve ne de yürütme organlarından emir ve talimat alamaz. Yargı organlarına genelge gönderilemez, tavsiye ve telkinde bulunulamaz. (Anayasa madde : 132/3.) Demek ki, mahkemelerin bağımsızlığı

için, onun siyasal iktidarın doğrudan doğruya veya dolaylı her türlü baskısından, etkisinden uzak olması zorunludur.

«Askerî hâkimler ve askerî savcılar» hakkındaki 357 sayılı yasa, askerî hâkimlere anayasanın öngördüğü bu güvenceyi sağlamış, sağlayabilmiş midir? Bu yasaya göre atanan hâkimlerden kurulu bir mahkeme «bağımsız» bir mahkeme niteliği kazanabilir mi? Bizce bu yasaya göre kurulmuş bir mahkeme hâkimlerinin, siyasal iktidar baskısından masun kalabilmeleri için ahlâk ve seciyelerinden başka bir güvenceleri bulunmamaktadır.

Ancak, seciye ve ahlâkın, bağımsızlık konusunda yeter bir güvence sağlayamayacağını belirtmek üzere hukuk otoriteleri şöyle diyorlar:

«Hâkimlerin, en kuvvetli teminatı, bizzat ahlâk ve seciyelerinin metanetinde bulacaklarına dair sık sık tekrarlanan bir söz vardır. Bu söz, bir hakikat payını ihtiva etmekle beraber demegojiye de çok müsaittir. Hâkimin, yüksek ahlâk ve kuvvetli seciyeye sahip olması şüphesiz ki lâzımdır, şarttır. Fakat, bu vasıflar kendisinin iktidar karşısında istiklâlini temin için kâfi değildir. Zira unutmamak lâzımdır ki, hâkim de nihayet bir insandır ve iktidar kendisi üzerinde tasarruf edebilmek serbestisini haiz olduğu müddetçe onun istiklâlinden bahsetmeye imkân yoktur.» [1]

Hâkimlerin ahlâk ve seciyelerindeki metanetle, hâkimlik teminatı ve bağımsız mahkeme konularının çözümlenemeyeceğini Anayasa Mahkemesi de birçok kararlarında belirtmiştir. Örneğin 15.5.1963 gün, esas: 963/112, ve 963/112 sayılı kararında Anayasa Mahkemesi şöyle diyor:

---

(1) Prof. Münci Kapani, İcra Organı Karşısında Hâkimlerin İstiklâli, 1956. s. 84.

«... Hâkimlik teminatı, hâkimleri korumak için değil; yargı organını bağımsızlığa kavuşturmak yoluyla adaletin gerçekleşmesini sağlamak için kabul edilmiştir... İdarenin arzusuyla... mesleğini kaybedebileceği endişesine kapılacak bir hâkim, görevini adalet icaplarına uygun şekilde yapr akta müşkülâta düşebilir, bağımsızlığını kaybedebilir. Sadece bir hâkimin bu duruma düşebilmesi ihtimali dahi, Anayasanın 133. maddesiyle kabul edilen hâkimlik teminatının ve 7. maddesinde yer alan mahkemelerin bağımsızlığı esasının zedelenmesine yeterlidir.» [2]

Sayın Başkan, Sayın Üyeler,

Mahkeme hâkimlerinin şahıslarından tecrit edilmiş olarak, objektif bir şekilde incelenmesi gereken konu şudur :

357 sayılı Askerî Hâkimler ve Savcılar Yasasına göre kurulmuş bir mahkemede hâkimlere Anayasanın emrettiği güvence sağlanmış mıdır? Böyle bir mahkeme «bağımsız bir mahkeme» niteliğinde kabul edilebilir mi?

Bu soruları cevaplandırabilmek için 357 sayılı kanunun 16. maddesine bakalım :

Bu maddeye göre, «Askerî Hâkimlerin atanmaları... Millî Savunma Bakanı ile Başbakan'ın müşterek kararnamesi ile Cumhurbaşkanı'nın onayına sunulur.»

Demek ki, askerî hâkimler : bir bakanla Başbakan tarafından atanmaktadır. Böyle olunca yürütme organı tarafından atanan kişilerin kendilerini atayan organa karşı bağımsız oldukları söylenebilir mi?

Anayasa Mahkemesi; değil hâkimlerin, cumhuriyet savcılarının bile bu şekilde atanmalarının Ana-

---

(2) Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi sayı 1, s. 233.

yasaya aykırı olduğunu karara bağlamıştır. Oysa bilindiği gibi savcılar bağımsız değildirler. Savcıların bağımsız olmadıkları, Anayasa Mahkemesinin 22.9.1964 gün, esas 963/140 ve 964/62 sayılı kararında şu şekilde belirtilmiştir:

«Anayasa'nın 7. ve 132. maddelerine göre bağımsızlık hâkimler ve mahkemeler içindir... Halbuki; Cumhuriyet Savcısı hâkim değildir... Adalet Bakanı, yürütme organının temsilcisi olarak adalet cihazının işlemesinin siyasî sorumluluğunu taşımaktadır ve savcıların da görev bakımından yürütme organıyla ilişkileri vardır.» (3)

Anayasa Mahkemesi, Cumhuriyet Savcılarının bağımsız olmadıklarını bu şekilde belirtmiş olmasına rağmen, cumhuriyet savcılarının bile Adalet Bakanı ile Başbakan tarafından tayin edilmelerini Anayasaya aykırı bulmuştur.

Bu yüksek mahkeme, 18.12.1967 gün ve esas: 966/31 ve 967/45 sayılı kararında «TEMİNAT» konusunda şöyle demiştir:

«Bir devlet görevlisinin kişiliğine değer verildiğinden dolayı teminat altında bulundurulması söz konusu edilemez. Ona sağlanan herhangi bir teminat, ancak ve ancak görevini gereği gibi yerine getirebilmesi içindir. Gerçekten, Anayasa ve kanun koyucunun bir görevliye herhangi bir teminat tanımak istemesi, yalnızca o görevlinin yerine getireceği kamu görevinin yolunda ve düzeninde görülmesi ereğini güder, başka devlet görevlerinde bulunmayan bir teminatlı durumun sağlanması ise, özel önemi olan bir görevin özelliğine uygun biçimde yerine getirilebilmesi için olur.

---

(3) Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi, sayı 2, s. 187.

«Teminatın ereği ise, görevliyi siyasî güç sahiplerinin etkisinden uzak tutabilmektir. O halde Anayasanın görevlerinin özelliğine göre, savcılar için öngördüğü teminat, onların görevlerini, siyasi güç sahiplerinin etkisi altında olmak kaygısına düşmeksizin, belli hukuk kuralları uyarınca yapmalarını sağlayacak bir hukukî durum olacaktır.

«Hukuk düzeninde yeterince korunmayan bir görevlinin, kendi kaderi üzerinde söz sahibi bulunan kişinin dileklerine aykırı davranmamak eğilimini duyması ve bu eğilimin onun görevini aksatabilmesi, insan denilen varlığın zayıf yanlarındandır.

«Görevlilerin hepsinin kanun dışı etkilere kapılmaksızın görevlerini yerine getirmeleri kuraldır, ancak görevliler arasında az da olsa, kimi güçsüz kişilerin bulunabileceği ve bunların görevlerinde kanun dışı etkiler altında kalabilecekleri de bir gerçektir. Genellikle hukuk kurallarının ve özellikle teminat sağlayan hükümlerin bu gibi durumları önleyecek nitelikte bulunması bir zorunluluktur.

«Teminat konularında göz önünde tutulacak önemli bir yön, halkın gözünde belli devlet görevlisinin siyasî güç sahiplerinin dileklerine karşı korunmamış gibi gösteren hükümlere kanunlarda yer verilmemesidir. Buna göre yeterince koruyucu tedbirler alınmaksızın kanunlara konulan hükümler, savcıları halkın gözünde siyasî güç sahiplerine karşı teminatsız görevliler olarak gösterir ve bu görünüş onların hukuka uygun işlemelerini bile halkın gözünde kuşku ile karşılanan işlemler durumuna sokar ki, bu dahi ,adalet işlerinin görülmesi yolunda halk açısından güven verici sayılamaz ve yurttaşları tedirgin eder, saşka deyimle sosyal iç rahatlığını giderir.»

Anayasa Mahkemesi, teminatın tamamı ve amacı üzerindeki bu genel açıklamasından sonra, Cumhuriyet savcılarının bir bakanla Başbakan tarafından atanmalarının Anayasaya aykırı bulunduğunu belirtmek için şöyle diyor :

«İşlemin, bakanlığa bağlı yüksek görevlilerden kurulu bir kurulun düşüncesinin alınmış olması ve Başbakan ile Cumhurbaşkanınca imzalanmış kararname ile yapılması koşullarına bağlı tutulmasının, savcılar için her hangi bir teminat sağlamadığı ve bundan dolayı, Anayasanın 138 inci maddesine aykırı olduğu sonucuna varılmaktadır. Çünki :

«Bakanlık ileri gelenlerinden kurulu topluluğun düşüncesinin alınmış olması, hiç bir şekilde teminat sağlamaz; çünki bu kurulda bulunanlar hukukî durumca bakana karşı doğrudan doğruya idarî murakabe zinciri içindedirler; bundan dolayı bu nitelikteki bir kurulun düşüncesi bakan için bağlayıcı bulunsa bile, yine bir teminat sayılamaz. Kaldı ki, söz konusu maddeye göre bu kurulun düşüncesi, bakan için bağlayıcı da değildir. Bu kurul üyelerinin teminatlı olmaları dahi durumu değiştirmez.» [4]

Anayasa Mahkemesi, 45 sayılı kanunun 77. maddesindeki Cumhuriyet savcılarının adalet bakanı ile başbakan tarafından atanacakları hakkındaki kanun hükmünü işte bu gerekçelerle Anayasaya aykırı bulup iptal kararı vermiştir.

Anayasaya göre bağımsız bulunmayan cumhuriyet savcılarının bile bir bakanla Başbakan tarafından atanmalarını Anayasaya aykırı gören Anayasa Mahkerilerek ve ayrıca yevmiye verilmek suretiyle geçici tayin şeklinde yapılmıştır. Bu açıdan yapılan tayinler

---

(4) Resmi Gazete 18.4.1968 gün, 12878 sayı, s. 4, 5, 6.

mesinin bu kararından, zorunlu olarak çıkarılacak sonuç şudur :

Askerî hâkimlerin millî savunma bakanı ile Başbakan tarafından atanacağını bildiren 357 sayılı kanunun 16. maddesindeki hüküm de Anayasaya aykırıdır.

Bu konuda Anayasa Mahkemesinin dikkate değer bir başka kararı da şudur :

Vergiler Temyiz Komisyonu, bir davada uyguladığı kanun hükmünü Anayasaya aykırı görmüş ve kendisinin, kazaî nitelikte ve kazaî usullerle karar vermekte bulunmasından ötürü, idarî bir mahkeme olduğu gerekçesi ile kanun hükmünün iptali için Anayasa mahkemesine itirazda bulunmuştur.

Anayasa Mahkemesi bu konuda verdiği 27/6/1966 gün, esas : 966/16 ve 966/28 sayılı kararında, yürütme organı tarafından atanan kişilerden kurulu bir heyete «mahkeme» denemeyeceğini ve böyle bir heyeti teşkil eden kişilerin de «hâkim» sayılamayacağını şöyle belirtmiştir :

«Vergiler temyiz komisyonu, kazaî usullerle karar vermekte ise de bu komisyonun başkan ve üyelerinin atanmaları, hak ve görevleri, emekliye ayrılmaları anayasanın öngördüğü, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkim teminatı esaslarına göre düzenlenmiş olmadığından bu başkan ve üyeler memur statüsüne girmektedirler.

«Şu durum karşısında kazaî nitelikte ve kazaî usullerle karar verseler dahi Anayasanın açık hükümleri önünde kurul mensuplarının HAKİM ve teşkil ettikleri organı MAHKEME niteliğinde görmeye imkân yoktur. (Bakınız : Anayasa mahkemesi kararlar dergisi Sayı : 4 sayfa 144).

Görülüyor ki, Anayasa Mahkemesi; Vergiler

Temyiz Komisyonunun kazaî usullerle ve kazai nitelikte karar vermekte olduğunu kabul ettiği halde bu komisyonu mahkeme saymamaktadır. Gerekçe de şudur :

Komisyon başkan ve üyelerinin atanmaları mahkemenin bağımsızlığı ve hâkim teminatı esaslarına göre düzenlenmiş değildir.

Oysa hemen belirtelim ki : 5655 sayılı kanunun birinci maddesinde şu hüküm vardır :

«Vergi itiraz komisyonu, çalışmalarında müstakildir.»

Bu komisyon üyelerinin atanmaları ile askerî mahkeme üyelerinin atanmaları arasında da -askerî hâkimlerin lehinde- hiç bir fark yoktur. Zira, sözü geçen kanunun 28. maddesine göre :

«Vergiler temyiz komisyonu başkan ve üyelerinin tayin, terfi, nakil, tahdim, resen emekliye sevkleri, ayırma meclisinin teklifi üzerine Maliye Bakanı ve Başbakanın müşterek kararı ve Cumhurbaşkanının onayı ile olur.»

Vergiler Temyiz Komisyonu başkanlığına ve üyeliğine atanacak olanları teklife yetkili ve görevli bulunan ayırma meclisi ise, aynı kanunun aynı maddesine göre şu kişilerden kurulmuştur :

1 — Maliye Bakanlığı Müsteşarı,
2 — Gelirler Genel Müdürü,
3 — Yargıtaydan bir üye,
4 — Danıştaydan bir üye,
5 — Sayıştaydan bir üye,
6 — Vergi Temyiz Komisyonundan bir üye.

Görüldüğü gibi, vergiler temyiz komisyonu başkan ve üyelerinin «tayin, terfi, tahvil, resen emekliye sevkleri» hususunda teklifte bulunacak ayırma meclisinin altı üyesinden üçü : Yargıtay, Danıştay, Sayış-

tay gibi tamamıyla bağımsız kuruluşlardan gelmiştir. Buna rağmen Anayasa Mahkemesi şöyle diyor:

«Bu komisyonun başkan ve üyelerinin atanmaları Anayasanın öngördüğü, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkim teminatı esaslarına göre düzenlenmiş olmadığından bu başkan ve üyeler memur statüsüne girmektedirler.

«Şu durum karşısında kazaî nitelikte ve kazaî usullerle karar verseler dahi Anayasanın açık hükümleri önünde kurul mensuplarını hâkim ve teşkil ettikleri organı mahkeme niteliğinde görmeğe imkân yoktur.»

Askerî hâkimler de -Vergiler Temyiz Komisyonu başkan ve üyeleri gibi- bir bakanla Başbakan tarafından atanmış olduklarına göre; Anayasa Mahkemesinin: askerî mahkemeler ve askerî hâkimler hakkındaki görüşünün de bu kararda açıklanan görüşe benzer ve uygun olacağı aşikârdır.

Her ne kadar 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununun 11. maddesinde ve 3. fıkrada Sıkıyönetim Mahkemelerine atanacak askerî hâkim ve askerî savcıların «Genel Kurmay Başkanlığı adlî müşaviri, Millî Savunma Bakanlığı askerî Adalet işleri başkanı ve Millî Savunma Bakanlığı askerî adalet teftiş kurulu başkanından müteşekkil bir kurul» tarafından seçilecek kişiler arasından görevlendirileceği kabul edilmiş ise de bu hüküm de, yukarda Anayasa Mahkemesinin örnek karar gerekçelerinden açıklandığı gibi, Anayasamızın «tabiî hâkim» ve «mahkemelerin bağımsızlığı» açısından yeterli değildir. Çünkü, bu ayırma kurulu da Millî Savunma Bakanlığının emrinde ve ona bağlı olduğu gibi, atamalar da neticede yürütme organı tarafından yapılmaktadır.

Bu nedenle: bizi yargılayan mahkeme hâkimlerl-

nin bir bakanla Başbakan tarafından atanmış olmaları Anayasaya aykırı bulunduğundan, atanmaların dayandığı 357 sayılı kanunun 16. maddesindeki «askerî hâkimlerin atanmaları Millî Savunma Bakanı ve Başbakanın müşterek kararnamesi ile Cumhurbaşkanının cnayı ile olur.» şeklindeki hükmün iptali için Anayasa Mahkemesine başvurulmasına karar verilmesi gerekir.

Öte yandan Sıkıyönetim Mahkemesi hâkimlerinin tayinleri, Sıkıyönetim ilânından sonra 30 Nisan 1971 günlü Resmî Gazete'de 9308 sayılı bir kararla yapılmıştır. Bu kararda, şöyle denilmektedir:

«Bu kararda isimleri yazılı 38 askerî hâkimin aslî görevleri ile irtibatları baki kalmak üzere karşılarında gösterilen görevlere atanmaları 3832 sayılı Örfiidare Kanununun 5. maddesi ve 357 sayılı Askerî hâkîmler ve Askerî savcılar kanununun hükümleri gereğince uygun görülmüştür.»

1402 sayılı yeni Sıkıyönetim Kanununda, 3832 sayılı Örfiidare Kanununun 5. maddesinin yerini 11. madde almıştır.

Başbakan ve Millî Savunma Bakanı tarafından yapılan bu tayinler, hâkimlerin, savcıların ve adlî müşavirlerin aslî görevleri ile irtibatları baki kalmak üzere yapılmış bulunmaktadır. 357 sayılı kanun böyle bir tayine de imkân vermemektedir.

Sözü geçen kanuna göre bu tayinler 16. ve 40. maddelere göre yapılmak gerekir. Kanunun 16. maddesi, hâkimlerin, savcıların ve adli müşavirlerin yer değiştirme esaslarını tayin ve tesbit etmiştir. Bu maddeye göre yapılacak tayinlerin, kadrosu ile birlikte devamlı tayin şeklinde olması gerekir.

Oysa yürütme organınca yapılan tayinler, kadrolu ve devamlı yapılmamıştır. Harcırah tahakkuk etti-

sözü geçen kanunun 16. maddesine uygun düşmemektedir.

Geçici tayin, 357 sayılı kanunun 40. maddesi ile düzenlenmiştir. Bu maddeye göre bir hâkime veya savcıya geçici yetki verilebilmesi, ancak mevcut bir mahkemede, hastalık, izin veya diğer sebepler ile boş bir yer bulunması halinde mümkün olabilir. Bunun için de o mahkemedeki en kıdemli hâkimin veya savcının talebi gerekmektedir. Bu halde de tayinler, Millî Savunma Bakanlığınca 3 ayı geçmemek üzere yapılır.

Bu tayinler de, Millî Savunma Bakanı ve Başbakanın ataması ile yapıldığından ve yukarıda belirtilen hükümlere de uygun bulunmadığından kanunun 40. maddesine aykırı düşmektedir.

Duruşmalar devam ederken, hâkimlerin veya savcıların tutumları veya ittihaz ettikleri kararlar, tayinleri yapan yürütme organınca beğenilmediği takdirde -ki bu her zaman mümkündür- onları eski görevlerine iade edip yerlerine yeni tayinler yapılabilmesi imkân dahilindedir. Bu durum, yürütme organının yargı organı üzerinde bir egemenlik kurması sonucunu doğurur ki, bu hal, Anayasamızın kuvvetler ayrılığı ve mahkemelerin bağımsızlığı ilkelerine aykırıdır.

1. No. lu Sıkıyönetim Mahkemesinin Kuruluşu «Tabii Hâkim» esasına aykırıdır

Öte yandan 1 No. lu Sıkıyönetim Mahkemesinin kuruluşu anayasamızın 32 nci maddesiyle kabul edilen «tabii hakim» esasına da aykırı bulunmaktadır.

Sözü geçen maddede şöyle denilmektedir:

«Hiç kimse, tabii hakiminden başka bir merci önüne çıkarılamaz. Bir kimseyi tabii hakiminden baş-

ka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip olağanüstü merciler kurulamaz.»

Maddenin gerekçesi de şöyledir :

«Herkesin, kanunun genel olarak koyduğu görev ve yetki esaslariyle belli olan hakim tarafından muhakeme edilmesi, şahıs güvenliğinin baş şartıdır. Kişilerin kanuni yani tabii) hakiminden başka mercilerce muhakeme edilmesi, bu alanda özel muameleye tabi tutulması, hukuk devletinin asla kabul edemiyeceği bir tutum teşkil eder.»

«Tabii Hakim» nedir?

Tabii hakimin ne olduğunu hukuk otoritelerinin sözlerinden dinleyelim :

A — Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi ceza hukuku, ceza usulü hukuku ve adalet psikolojisi profesörü Dr. Faruk Erem Ceza Usulü Hukuku kitabının 970 baskısında ve 87 inci sayfada şöyle diyor :

«Adaletin gerçekten varsayılabileceği ve gelişebileceği tek ortam demokrasidir. Zira yalnız demokrasilerde adaleti siyasi rejim anlayışına alet etmek iddiasına ve teşebüsüne rastlanmaz. Diğer bir deyimle bu iddia veya teşebbüslere rastlanmağa başlandığında demokrasiden uzaklaşmak tehlikeleri belirmiş demektir. İçinde yaşadığımız asrın «adalet çağı» olmasını istemek, demokrasiyi istemekle mümkündür. Fakat bu istek, bazı kavramlara verilecek anlamda ve uygulamada aldanmamakla yerine getirilebilir. Böylesine önemli kavramların başında «tabii hakim» gelir.

Bu kavram «suçtan sonra (post delictum) hakim» kavramının zıddıdır.»

«Bazı memleketlerin anayasa mahkemesi karar-

larına göre anayasada kullanılan «tabii hakim» terimi, kanunun suçtan evvel gösterdiği hakim anlamınadır. Genel ölçülere göre, evvelden ve belki de davalar düşünülmeksizin gösterilen hakim «tabii hakim» dir. Böyle anlaşılınca, davayı görecek hakimin suçun işlenmesinden evvel kanunla belli edilmesi «tabii hakim» kavramına yeter anlam sayılmak icabedecektir. Sanığın «tabii hâkim» inden gayrısı önüne çıkarılması yasağı» nın (Anayasa 32) uygulanması, hatta bu yasaktan anayasanın beklediği fayda, tabii hâkimin yeterli açıklıkla kanunda gösterilmiş olmasına bağlıdır.»

«Bir kimseyi tabii hakiminden gayrısı önüne çıkarmak sonucunu verecek olağanüstü mahkeme (veya herhangi bir merci) kurulamıyacağına göre tabii hakimin hangi hakim olduğunu tayin gereklidir. Suçun işlenmesinden evvel kanunla gösterilen hakimin «tabii hakim» sayılması yeterli görülürse tabii hakim kavramı pek dar anlamda kabul edilmiş olur. Çünkü bu anlayış konuyu sadece «zaman bakımından uygulama» konularından biri haline getirir. Buna mukabil tabii hakimin zaman kavramı dışında bir öz anlamı vardır. Sadece suçtan evvel kurulmuş (hatta kanunla kurulmuş) olmak, bir bakıma «şekil» den ibaret kalır, tabii hakim kavramının bir esası olmak gerektir. Tabii hakim kavramını, adalet tevzii konusunda «kanun önünde eşitlik» in tezahürü sayan düşünüş dahi geniş anlamda tabii hakimi gösterir.»

«Davayı görecek hakimin kanunla gösterilmiş olmasıyla, kanunun bunu suçun işlenmesinden evvel yapmış olması arasında fark vardır. **Suçtan sonra (bilhassa o suçun sanıklarının belli olmasından sonra) hakimin kanunla gösterilmiş olması «olağanüstü mah-**

keme» kurmak demektir. Anayasa bunu yasaklamıştır (Anayasa 32).»

B — İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi ceza usul hukuku kürsüsü profesörü Nurullah Kunter «Ceza Muhakemesi Hukuku» adlı kitabının 95 nci sayfasında şöyle diyor :

«Yargılama makamları, bir de, olağan ve olağanüstü (straoradinario) diye ikiye ayrılırlar. **Olağan yargılama makamı ile olağanüstü yargılama makamını ayıran kıstas, genel veya özel olmak değil, önce kurulmuş olup olmamaktır. Genel olmayan yargılama, özel yargılamadır.** Özel yargılama ile olağanüstü yargılama ise farklı şeylerdir. Olağan yargılama makamları, olaylardan önce kurulmuş, müşahhas olayla kuruluş bakımından ilgisi olmıyan makamlardır. Bunlara tabîi yargılama makamı ve bunların hakimine tabiî hakim de denilir.»

Ayni eserin 226 ncı sayfasında «olağan hakim - olağanüstü hakim» başlığı altında sayın Kunter şöyle diyor :

«Olağan yahut yerleşmiş tabirle tabiî hakim (juge naturel) kavramı anayasalara girmiştir. Anayasamızın 32 inci maddesi «hiç kimseyi tabiî hakiminden başka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı (yargılama demek istiyor) yetkisine sahip olağanüstü merciler kurulamaz» şeklinde bu kavramı ifade etmiştir. **Tabii hakim «kanunla önceden kurulmuş her bakımdan yetkili mahkemenin hakimi» diye tarif edilebilir. Tabii hakim esası, yürütme erkinin yargılama makamları üzerindeki muhtemel tesirini önlemek için kabul edilmiş bir teminat tedbiridir.** Tabii olmayan yani olağanüstü hakim de bir olaydan sonra sırf o olay için kurulmuş veya olaya göre sonradan yetkili kılınmış mahkemenin hakimidir.»

Anayasa mahkemesi 28/3/1963 gün, 963/4 esas ve 963/71 sayılı kararında «tabiî hakim» konusunda şöyle diyor :

«32 inci maddede (Hiç kimse tabii hakiminden başka bir merci önüne çıkarılamaz. Bir kimseyi tabiî hakiminden başka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip olağanüstü merciler kurulamaz) şeklindeki hükümlerle olağanüstü mercilerin tabii hakim olamıyacağı belirtilmektedir.

«Anayasa komisyonu raporunda ise (Herkesin, kanunun genel olarak koyduğu görev ve yetki esasları ile belli olan hakim tarafından muhakeme edilmesi, şahıs güvenliğinin baş şartıdır. Kişinin kanuni yani tabiî hakiminden başka mercilerde muhakeme edilmesi, bu alanda özel muameleye tabi tutulması, hukuk devletinin asla kabul edemiyeceği bir tutum teşkil eder.) ibareleri bulunmakta ve bunlarla 32. madde esasları vuzuh kazanmaktadır. Bunlardan anlaşılmaktadır ki **genel olarak ve herkes için kurulmuş, görev ve yetkileri kanunla belli edilmiş olan mahkemeler tabii mahkeme ve bunların hakimleri de tabiî hakimdir. Bunlardan gayrı merciler umumi değil özeldir. Ve madde prensiplerine aykırıdır.»**

Anayasamızın 32 inci maddesi, anayasa mahkemesinin sözü geçen kararı ve hukuk otoritelerinin yukarıya alınan düşünceleri karşısında olayımıza baktığımız zaman hukuki durum şudur :

İş Bankası Emek şubesi olayı 1/1/1971 gününde, icra memurunun diğer görevlilerle birlikte Sevim Onursal'ın evine gelmeleri olayı 15/1/1971 gününde, Amerikalı çavuş Finley'in kaçırılması olayı 15/2/1971 gününde, 4 amerikalı çavuşun kaçırılması olayı 3/3/1971 gününde ve polis memurlarına ateş edil-

mesi olayı da 20/12/1970 gününde meydana gelmiştir.

Sıkı Yönetim ise 26-27/4/1971 gününde ilân edilmiş ve mahkemeniz üyelerinin görevlendirilmeleri de 30/4/1971 günlü Resmî Gazetede yayınlanan bir kararla olmuştur.

Demek ki gerek sıkı yönetimin ilanı ve gerekse sözü geçen mahkemenin kuruluş tarihi, suç tarihinden çok sonradır. Yani banka soyma, adam kaçırma vesaire suçları işlenmiş, bu suçu işleyen sanıklar yakalanarak kimlikleri belli olmuş, bundan sonra da sıkı yönetim ilan edilmiş ve bu suçları ve sanıklarını yargılamak üzere de bu mahkeme kurulmuştur.

Bu duruma göre, sanıkların tabiî hakimleri, suçun işlendiği tarihte 353 sayılı kanuna göre kurulu ve mevcut olan Kara Kuvvetleri Askeri Mahkemesidir. Hüküm mahkemesi ise sanıkların «tabii hakim» i değildir.

Bu yönden de mahkemenin kuruluşu anayasamızın 32 inci maddesine aykırı bulunmaktadır.

Bu nedenlerle Anayasamızın 7., 8., 32., 132., ve 138. maddelerine aykırı olan 357 sayılı kanunun 16. ve 40. maddeleriyle 1402 sayılı kanunun 11. maddesinin iptali için konunun Anayasa Mahkemesine götürülmesi gerekir.

Konuyu Anayasa Mahkemesine Gönderme Yetkisi

Hüküm mahkemesinin bu konuyu Anayasa Mahkemesine göndermeye yetkisi vardır. Çünkü, Anayasanın 151. maddesine göre :

«Bir davaya bakmakta olan mahkeme, uygulanacak bir kanunun hükümlerini Anayasaya aykırı görürse veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık id-

diasının ciddi olduğu kanısına varılırsa, Anayasa Mahkemesinin bu konuda vereceği karara kadar davayı geri bırakır.»

Mahkemeniz bu davada, bizim iddiamız üzerine 357 sayılı kanunun 16. maddesiyle 40. maddesini uygulayarak iddiamız hakkında bir ara kararı vermek zorundadır, çünkü :

Mahkemeniz, yürütme organı tarafından atanmış kişilerden kurulmuştur. Üyelerinin hakimlik teminatı yoktur. TÜRK ULUSU ADINA karar verebilecek bir bağımsızlıktan yoksundur. Şu durum karşısında böyle bir heyetin yargı yetkisi yoktur.

Bizim bu iddiamız üzerine yüksek heyetiniz mahkemenin, 357 sayılı kanunun 16. ve 40. maddesine göre atanmış hakimlerden kurulu olduğunu ileri sürerken sözü geçen maddeyi uygulamış bulunacaktır. Şu halde bu maddenin Anayasaya aykırılığı itirazını Anayasa Mahkemesine götürme yetkisine sahiptir.

Anayasaya Aykırılık İddiasının Ciddiliği

İddiamızın anayasa mahkemesine iletilmesine karar verebilmek için, Hüküm mahkemesi bu iddianın ciddiliği kanısına varmış olmalıdır. Bu nedenle, burada ciddilikten ne anlaşılmak gerektiği üzerinde durmakta yarar vardır:

Bazı mahkemeler, Anayasaya aykırılık iddiasını ciddî bulmayı, bu iddiayı benimsemek, doğru bulmak anlamına almaktadırlar. Oysa, Anayasanın 151. maddesi ve 44 sayılı kanunun 27. maddesi incelendiğinde görülür ki,

Mahkemenin aykırılık iddiasını ciddi bulmasıyla bir kanun hükmünün Anayasaya aykırı olduğu kanısına varmış olması başka başka şeylerdir. Mahkeme, taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiası-

nı benimsemiş olmasa ve bu iddiayı doğru bulmasa bile, eğer bu iddianın ciddi olduğu kanısına varmış ise, konuyu, Anayasa Mahkemesine göndermek zorundadır.

Aykırılık iddiasının ciddi olması demek, bu iddianın hukuk bakımından tartışılabilir olması, zihinlerde tereddüt yaratmış bulunması demektir. Aykırılık iddiası, tutarsızlığı, mantıksızlığı ve abesliği bakımından hiç bir tereddüde ve tartışmaya hacet kalmadan reddedilecek nitelikte ise, iddia gayrıciddidir. Ama, bu iddia zihinlerde ufacık bir tereddüt hasıl etmiş ise, iddianın ciddi kabulü ile Anayasa Mahkemesine başvurması gerekir. Çünkü mahkemelerin kendini Anayasa Mahkemesi yerine koyup, iddiayı esas bakımından incelemeye yetkisi yoktur. Son yıllarda bu konuyu inceleyen müellifler de hep aynı görüşü teyid etmektedirler. Meselâ :

Prof. Lütfi Duran, (İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt 31. sayı, 1-4'de yayınlanan) «İtiraz Yoluyla Anayasaya Aykırılık İddiası» başlıklı incelemesinde diyor ki :

«Anayasaya aykırılık iddiasının ciddi sayılması için bu iddia tereddütü davet edecek nitelikte olmalıdır.»

Dr. Rona Aybay da, «Anayasanın 151. maddesine göre taraflarca ileri sürülen Anayasaya aykırılık iddialarının ciddiliği sorunu» adlı etüdünde şöyle diyor:

«Aykırılık iddiasından ne anlaşılması gerektiği konusunda kriter olarak; hukukî bakımdan tartışılmaya değer bulunmak kabul edilecektir.» (Bkz. İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası, 1968. Cilt 33, sayı 3-3)

«Anayasa Yargısında Somut Norm Denetimi - İtiraz Yolu» adlı doktora tezinde Metin Kıratlı da aynı görüşlere şöyle katılmaktadır :

«Mahkemenin Anayasaya aykırılık iddiasının ciddiliğini kabul etmesi, hiç olmazsa bu iddianın esastan yoksun olmadığına kanaat getirmediğini; ortaya konulan kanıtların hukukî bakımdan tartışılmaya değer bulunduğunu ifade eder.» (s. 69)

Öğretim üyesi hukukçuların bu görüşleriyle Anayasa Mahkemesinin yargıç teminatı ve bağımsız mahkeme konularındaki kararları birleştirilince varılacak sonuç şudur :

357 sayılı kanunun 16. ve 40. maddeleri hükmünün, ve yine 1402 sayılı kanunun 11. maddesinin Anayasa ve özellikle Anayasanın 7., 8., 32., 132., ve 133. ve 138. maddelerine aykırı bulunduğu hakkındaki iddiamızın ciddi kabulü zorunludur.

Bu nedenlerle :

357 sayılı kanunun 16. maddesinde «askeri hakimlerin atanmaları Milli Savunma Bakanı ile Başbakanın müşterek kararnamesinde Cumhurbaşkanının onayına sunulur.» şeklindeki hüküm ve yine 357 sayılı kanunun 40. maddesinde «Millî Savunma Bakanı askerî hakim ve yardımcıları ile askeri savcı ve yardımcılarının asıl görevlerine ek olmak ve 3 ayı geçmemek üzere; izin, hastalık veya diğer sebeplerle boş bulunan aynı yerdeki veya başka bir yargı çevresindeki aynı nevi hizmete ait kadro görevi yapmak için geçici yetki verebilir» şeklindeki hüküm ve yine 1402 sayılı kanunun 11. maddesindeki «sıkı yönetim bölgelerinde, 25 Ekim 1963 gün ve 353 sayılı kanuna göre Millî Savunma Bakanlığınca lüzum görülen yerlerde yeteri kadar askeri mahkeme kurulur. Bu mahkemelere birer kurmay başkanlığı adli müşaviri, Milli Savunma Bakanlığı askeri adalet teftiş kurulu başkanından müteşekkil kurula seçilen yeteri kadar adli müşavir, askeri hakim ve savcı ile bunların yardımcı-

ları usulüne göre atanır» şeklindeki hüküm Anayasanın 7., 8., 32., 132., 133. ve 138. maddelerine aykırıdır.

Anayasaya bu aykırılık, yüksek heyetinizin bağımsız bir mahkeme niteliğinde bulunmadığı kanısını uyandırır. Mahkemeniz, kendisinin Anayasaya uygun olarak kurulmuş bağımsız bir mahkeme olup, olmadığı hakkındaki iddiayı karara bağlamak zorundadır. Bu nedenle, mahkemeniz, konuyu Anayasa Mahkemesine göndermeye yetkili ve görevlidir.

Anayasaya aykırılık iddiamızın Anayasa Mahkemesine iletilmesine karar verilmesini saygılarımızla dileriz.

16.7.1971

Muvaffak Şeref
Niyazi Ağırnaslı
Kâmil Savaş
Zeki Oruç Erel
Yusuf Selvi
Halit Çelenk

Deniz Gezmiş
Yusuf Aslan
İrfan Uçar

Evrak No. : 1971/96
Esas No. : 1971/13

Heyet talepler hakkında karar vermek üzere gizli müzakereye çekildi.

GEREĞİ GÖRÜŞÜLDÜ :

1. 353 sayılı Askeri Mahkemeler Kuruluşu Kanunu ile 357 sayılı Askeri Hakimler ve Askeri Savcılar Kanununun Anayasa'nın 138 nci maddesinde öngörülen âmir hükümlere uygun olarak vazedilmiş olması ve 1963 yılından beri uygulamanın bu şekilde devam etmiş bulunması, bu itibarla adı geçen kanunlara dayanılarak idarece yapılan tasarruflarla özel kaza niteliğini haiz Askeri Mahkemelerin teşkilinin keza Anayasa hükümlerine uygun düşmesi;

2. Anayasanın 138 nci maddesinde öngörüldüğü üzere savaş veya Sıkıyönetim hallerinde Askeri Mahkemelerin hangi suçlar ve hangi kişiler bakımından yetkili olacağının bir kanunla düzenleneceğinin gösterilmiş olması, mezkur maddeden geçen kanunun

ise 1402 sayılı kanun olduğunda herhangi bir tereddüdün mevcut bulunmaması, keza Sıkıyönetimin Anayasanın 124 ncü maddesinde hükme bağlanan Anayasal bir müessese olması bu itibarla 1402 sayılı kanun ve bu kanunun 11 nci maddesinin atıfta bulunduğu 353 sayılı ve 357 sayılı kanunlar hükümlerince kurulmuş olan Sıkıyönetim Komutanlığı nezdinde kurulu Askeri Mahkemenin de Anayasal bir kuruluş bulunması; nitekim 1402 sayılı kanunun 11 nci maddesinin de bu mahkemelerde görevli hakimlere özel bir teminat getirmiş bulunması;

3. Adli merciye sunulması gerekli olaylar vuku bulmadan Sıkıyönetim ilanı düşünülemiyeceğine göre, Anayasal bir müessese olan Sıkıyönetimin ilanından sonra Sıkıyönetim Askeri Mahkemelerinin çalışmaya başlamasının tabii olacağı, esasen Sıkıyönetim Askeri Mahkemelerinin kanunla birlikte mevcut fakat çalışmaz, ancak Sıkıyönetimin ilanından sonra harekete geçen mahkemeler niteliğinde bulunması sebebiyle, tabii hakim prensibine de bir aykırılık teşkil eylememesi;

4. Yukarıda öngörülen sebepler ve neticeten gerek genel olarak askeri mahkemelerin gerekse Sıkıyönetim Komutanlığı nezdinde kurulu askeri mahkemelerin Anayasa teminatı altında mahkemeler olduğundan şüphe bulunmaması nedenleriyle müdafiler tarafından yapılan konunun Anayasa Mahkemesine iletilmesi taleplerinin Anayasanın 151 nci maddesinde belirtilen ciddi bir talep mahiyetinde telakkisine imkan bulunmaması; gerekçeleriyle müdafilerin taleplerinin ve keza sanık SEVİM ONURSAL, İBRAHİM SEVEN ve NECMETTİN BACA dışındaki sanıklar tarafından müessese olarak mahkemeye vaki güven-

sizlik beyanları hukuki talep niteliğinde bulunmadığından, bu itirazların da **REDDİNE,** oy birliği ve sırası ile karar verilip usulen açıklandı. 16.7.1971.

Başkan	Üye	Üye

ANKARA 1 NUMARALI SIKIYÖNETİM MAHKEMESİ BAŞKANLIĞINA

Dosya No : 96/13
Özeti : Esas hakkında savunmadır.

Müvekkillerimiz Deniz Gezmiş ve arkadaşları haklarında, Türk Ceza Kanununun 146 ıncı maddesine aykırı eylemde bulundukları iddiası ile Yüksek Mahkemenizde yukarıda esas sayısı yazılı dosya ile açılmış olan kamu davasına dair esas hakkındaki savunmamızı aşağıda sunuyoruz :

G İ R İ Ş

Çağdaş ceza hukuku suçları, işleniliş koşulları içinde inceler, işleniş nedenlerini araştırır. Bireyi suçun işlenişine iten etkenleri, şartları inceler. Bunların nelerden ibaret olduğunu saptar. Böylece, toplumda suç işlenmesine neden olan etkenleri ortadan kal-

dırmanın ve dolayısıyla da suçları ortadan kaldırmanın yollarını arar. Böyle bir inceleme, suçu ve suçluyu anlamaya yardım ettiği gibi toplum düzeni açısından da yararlı sonuçlar doğurur. Çağdaş ceza hukukunda uygulanan bu metod açısından olayımıza bakmakta, toplumumuz ve toplum düzenimiz bakımından yarar görmekteyiz.

~~Acaba sanıklar, yaptıklarını kabul ettikleri eylemleri neden yapmışlardır? Onları yasalarımızda suç sayılan bu eylemlere iten, götüren sebepler nelerdir? Sanıkların bu eylemleri, kişisel çıkarları için bu eylemlere iten toplumsal nedenler hangileridir?~~

Acaba sanıklar, yaptıklarını kabul ettikleri eylemleri neden yapmışlardır? Onları yasalarımızda suç sayılan bu eylemlere iten, götüren sebepler nelerdir? Sanıkların bu eylemleri, kişisel çıkarları için yapmadıkları dosya kapsamı ile anlaşılmakta olduğuna göre, kendilerini bu eylemlere iten toplumsal nedenler hangileridir?

Bu soruların cevapları olayımızı aydınlatacak ve gerçeğe uygun, doğru bir yargıya varmamıza olanak sağlayacaktır. Bunun için de biraz gerilere gitmemiz ve toplumumuzun geçirmiş olduğu ekonomik ve sosyal gelişmelere eğilmemiz gerekmektedir.

Savunmamızı sunmadan önce, bu savunmanın biçim, kapsam ve yöntemini kısaca açıklamakta yarar görmekteyiz.

Sayın iddia makamı, iddianemesine yazdığı bir giriş bölümünde, musevilik, hıristiyanlık ve islâmiyetten başlayarak birinci ve ikinci dünya savaşlarına ve daha sonra da Kurtuluş Savaşımız, Atatürk dönemi, Demokrat Parti iktidarı, 27 Mayıs ve 1960-1970 dönemine kadar büyük bir tarih bölümünü, 10 sayfa içinde tahlil ederek bazı sonuçlara varmaya çalışmış-

tır. Bilimsel açıdan yüzeysel ve doyurucu olmaktan uzak bu tahliller üzerinde durmakta yarar görmediğimiz gibi buna gereklilik de duymuyoruz.

Bizce, bu davada, olayların meydana geliş nedenlerini aydınlatabilmek için 27 Mayısı doğuran nedenlerle, 27 Mayıs hareketi, 1961 Anayasası, bu Anayasanın getirdiği hak ve güvenceler, 1960-1970 dönemi ve nihayet 12 Mart muhtırası üzerinde kısaca durmayı yeterli ve gerekli buluyoruz :

Davamıza konu olan olayların meydana geldiği ülkemizi, dünyanın toplumsal ve ekonomik koşulları dışında ele almak, yurdumuzu, dünyadan tecrit ederek incelemek bizi yanlış sonuçlara götürebilir. Dünya ulus ve devletleri toplumsal, siyasal, ekonomik ve kültürel alanlarda birbirleriyle sıkı bir ilişki zinciri içinde bulunmaktadırlar. Bir ülkenin, içinde bulunduğu koşullar, ancak, devletler ve uluslararası bu ilişkileri doğru bir biçimde incelemek ve değerlendirmek yolu ile gerçeğe uygun olarak tesbit edilebilir. Özellikle gelişmiş kapitalist ülkelerle, geri kalmış ülkelerin karsılıklı ilişkilerini saptamak bakımından bu düşünce doğrudur.

Bu nedenle biz de yurdumuzdaki geçmiş dönemlerin incelemesini yaparken, doğru bir teşhise varabilmek için bu yönteme uymayı uygun bulduk.

TOPLUMSAL VE EKONOMİK GELİŞMEMİZ

İkinci Dünya Savaşı ve onun bitimi, sadece ulusların silâhlı çatışmasının sona ermesi anlamına gelmez. Bu savaş ve onun bitimi insanlık tarihinin evrim seyrinde yeni bir aşamayı ve bu yeni aşamada geleceğe yönelik hareket noktasını da gösterir.

Bu dönemde teknoloji yeni bir düzeydedir. Ulus-

lararası münasebetler değişmiş, sosyal sınıf ve tabakalar arasındaki ilişkiler de yeni bir nitelik kazanmıştır. Teknolojik gelişme otomasyona yol açmış, kapitalist toplumları yeni bir aşamaya itmiştir. Buna paralel olarak da toplumların bağımsız ve özgür yaşama istekleri daha hayati bir zorunluluk haline gelmiştir.

Çağımızı karakterize eden işte bu çizgilerdir. «İnsanlık tarihinin yeni bir aşaması»ndan bahdedilmesi buradan gelmektedir.

Genel ve oldukça kalın çizgilerle gösterilen tablo bu olunca, toplumsal olayların tahlilini eski ölçülerle değerlendirmek bizi mutlak bir yanılmaya düşürür. Örneğin, emperyalist devletlerin var olabilmesi için mutlaka geri kalmış ülkelerin de bulunması şartını düşünmemek, ya da düşünememek bizi büyük hatalara sürükler. Yine bunun yanında, «mazlum geri ülkelerin» yaşayabilmesi için, emperyalizmin çağımız dünyasından mutlaka silinmesi gerekliliğini kabul etmemek de yine bizi kaçınılmaz yanılgılara iter. Bunun açık anlamı şudur: bu iki dünya var oldukça, bu iki dünya arasındaki mücadele de var olacaktır. Ama bu sözlerimiz, sözkonusu ettiğimiz mücadelelerin sonsuzluğunu göstermez. Tam tersine, doğa yasaları ile ekonomik ve sosyal yasaların öğretisi, bize, bu mücadelelerin son bulacağını ve hem de «mazlum uluslar» ın kurtuluşları doğrultusunda son bulacağını haber verir.

Bundan tam 42 yıl önce Mustafa Kemal Atatürk bu mücadelenin bayrağını açmıştı. Bugün de genç kuşaklar bu mücadelenin verilmesi gereğine inanmış bulunuyorlar. Burada bize düşen görev, gençlerin inançlarına dayanak olan maddi kaynakları tesbit ederek saflarımızı tayin etmekten ibarettir. Huzurunuzda

görülmekte olan dava, bundan ötürü tarihsel bir nitelik taşımaktadır. İşte bizim savunmamız bu kalın ve temel çizgiden yürütülecek ve hareket noktamız da, Mussolini İtalyasında, Hitler Almanyasında bile görülmeyen, varsayımlara dayalı hayali sonuçlar değil, acı ve fakat ümit dolu gerçeklerin kalın çizgisine dayalı olacaktır. Kuşkumuz, emperyalizmin geri kalmış ülkelerde zinde güçleri karşı karşıya getirme oyunlarına Türkiye'de yeni bir alan bulma çabasıdır. Bunu yüksek mahkemenin gözden uzak tutmayacağı ümidi içindeyiz.

Türkiye ortamının, ağır bir bunalımın habercisi olan olaylar içerisine sürüklendiği kuşkusuz doğrudur. Yanlışlık, olayların nedenleriyle bu olayları sürdürmek isteyenlerin teşhisindedir.

Devlet, kendi anlamı ve kendi kuralları içinde var olur. Kimin ve hangi sınıfın elinde bulunursa bulunsun, kendisini yaşatan şartlarla vardır. Bu tür şartlar anayasaların bünyelerinden gelebilir, anayasalardaki temel özle sosyal ilişkilerin çatışmasından gelebilir ve nihayet anayasaların, anayasaya ters düşen kadrolar eline terkedilmesinden gelebilir, vb.. Ama bütün bunların temelinde, sosyal realite ile, anayasayı uygulayacak olan siyasal kadroların anayasaya inanmayan sınıf ve tabakalardan oluşması ve dolayısıyla devletin hukuksal niteliğini yitirmiş bulunması önemli bir faktördür, ki bizde görüleni de işte budur. Yani anayasanın devrimci niteliği ile onu uygulamakla görevli olan siyasal iktidarın karşı-devrimci karakteridir!

Biz bu gerçeği, «12 Mart Muhtırası» nda da görüyoruz. Sayın savcının iddianamesinde de görüyoruz. Bizce anlaşılmayan nokta, doğru bir gözlemden (müşahadeden) sayın savcının yanlış bir sonuca varmasıdır. Örneğin iddianamenin 9-10. sayfalarında :

«... 27 Mayıs ihtilâli gerçekte kimseyi karşısına almıyordu ama, menfaati haleldâr olan bir zümre ihtilâlin kendilerine karşı yapılmış olduğunu DP taraftarlarına empoze etmekten, halkı Türk Silâhlı Kuvvetleriyle karşı karşıya getirmek için kışkırtmaktan bir an geri kalmıyorlardı. Bu nedenledir ki T.S.K. içindeki huzursuzluklar 22 Şubat ve 21 Mayıs olaylarını doğuruyordu... İkinci genel seçimlerde DP sistemini yerleştiren AP, nispî temsil esaslarına rağmen, tek başına iktidar sağlayacak milletvekili çoğunluğu ile parlamentoya geliyordu. İhtilâl yapanları suçlamalar, anayasayı değiştirerek DP mahkûmlarının affına matuf tasavvurlar ana programlarında yer alıyor, himayesinde bulundukları anayasa müesseselerini yadırgıyorlardı. TSK'lerini yabancı gözü ile görüyorlar, zahiri tutumları, bu ocağa karşı yakınlıklarının cali olduğunu saklamaya yetmiyordu. Yine din istismarcılığı, yine enflasyonist politika, yine seçim kazanmak için türlü kurnazlıklar sürüyor, devletin ana kuruluşları ile hükümet politikası muvazi yürütülemiyordu... 27 Mayısı doğuran kuvvetlerden biri üniversite ve yüksek okullar gençliği idi... Bundan ders alan ve ters yönde değerlendiren o zaman iktidar edenlerden birinin bu zaman iktidar edenlerine tavsiyesi kulaktan kulağa fısıldanıyordu: gençliği bölünüz! ... Yetkililer korkaklık, kurnazlık içinde seyirci kalıyorlar, yine söylentilere göre bir gruba yardımcı oluyorlardı. ... Gençler artık kendi sorunları yanında memleket meseleleriyle de ilgileniyorlardı. Anadolu hâlâ aç, hâlâ kaynaklar tahrik edilemiyor, hâlâ fırsat eşitliği verilemiyor, hâlâ miri-miranlıktan kalma mütegallibe ve bir günde milyonlar vuranlar, mağara halkı ile aynı yurt sathında yanyana yaşıyordu. Pahalılık yine başıboş gidiyor, karşılıklı saygı tarihe karışıyor, az çalışıp çok kazanan kişiler

türeten ülke oluyorduk. Halkın yarı nisbeti aydınlanmak şöyle dursun okuyup yazmayı bile öğrenememişti. İdareciler yine «nurlu ufuklar» nutukları ile karın doyurmaya devam ediyorlardı.» denildiği halde, ki bunlar doğrudur, bu politikacıları, bu yöneticileri bir yana itip de bütün bunları yapanlara, bunlara sebep olanlara karşı koyanların idamlarını istemesi gibi. Yanlış olan işte böyle bir sonuçtur.

O halde böyle bir sonuca varmak nereden geliyor?

Böyle bir sonuca varılması, sayın savcının varsayımlara, önyargı ve yanlış bilgilere dayanarak hareket etmiş olmasından geliyor.

Suçlu Kim?

Bu konuda bir çözüme varabilmek için gençlerin istek ve amaçları ile ülke durumunun karşılaştırılması gerekiyor. Bu genç insanlar, ülkemizin bağımlılıktan kurtulması, halkımızın mutlu bir yaşantıya kavuşması, iç ve dış sömürüden kurtulması uğruna mücadeleye girdiklerini söylüyorlar ve bunu düşünce ve eylemlerinde hareket noktası olarak alıyorlar. Mücadele sloganları apaçık: önce emperyalizme ve onun yerli dayanağı olan işbirlikçi sermayedara ve ağaya karşı kurtuluş mücadelesi! Ve demokratik haklar ve Anayasamızın eksiksiz uygulanması!

Emperyalizmin ve yerli uydularının egemen olduğu bir ülkede «sosyalist düzen» düşünmeyi bile bir fantazi sayarak, emperyalizmden ve onun hain şebekesinden arınmış, bağımsız bir ulus olmanın şartlarını gerçekleştirmeyi ön plana alıyorlar.

İşte biz, önce bunların doğru olup olmadığını kanıtlamak istiyoruz.

Bu davanın aydınlığa kavuşabilmesi için üç ana noktanın açıklığa kavuşmasında yarar vardır:

1) Türkiye bağımlı bir ülke midir?
2) Türkiye'nin gerçek yapısı, ve
3) Siyasî iktidarın niteliği.

İddianame, dava konusu olayların devleti ortadan kaldırma, Anayasayı ihlal etme amacı güttüğü inancındadır. Oysa bugünkü şartlar içinde devlet ortadan kalkmaz. Hiç kimse de devletin ortadan kalkmasını, ya da onun ortadan kaldırılmasını düşünemez. Ama, devlet soysuzlaştırılabilir. Devletin hangi hallerde soysuzlaştırılabileceğini de her vatandaş düşünür ve düşünmelidir de. Devlet anayasal kurallar içinde bulunsaydı, devleti devlet olmaktan çıkarma yani devleti soysuzlaştırma çabaları olmasaydı bu olaylar meydana gelir miydi? Bu sorunun cevabı çok açıktır: bu çabalar olmasaydı, elbette bu olaylar da olmazdı.

Demek ki, görülen olaylar devleti soysuzlaştırma, anayasayı ilga ve ihlâl etme çabaları değil; görülen olaylar, devletin soysuzlaşması ve anayasayı ihlâl yönündeki çabalara karşı bir tepkidir. (*)

Davamızı üç konu şeklinde ele almamız işte buradan geliyor. Ama hiç şüphesiz bu üç konu birbirinden ayrı, birbiriyle ilişkisiz olarak düşünülemez. Tam tersine, bu üç konu birbirleriyle sıkı sıkıya bağlı, içiçe ve birbirlerini şartlandıracak niteliktedir. Davayı somutlaştırma, kanıtları sergileyip yorumlama zorunluluğu bizi, esas konuyu şematize etmeye götürmüştür.

(*) Buradan yedi satır çıkarılmıştır. Bu satırlarla savunma avukatlarından askerî savcıya hakaret ettikleri iddiasıyla dava açılmış ve 11 avukat Ankara S.Yön.K.3. nolu mahkemesi tarafından (3) er ay hapis ve (500) er lira para cezasına mahkum edilmiş ve ertelenmemiştir.

Türkiye Tam Bağımsız Bir Ülke Değildir

Önce bir noktaya dikkat etmekte yarar vardır: Bağımsızlık anlayışımızın Atatürk Türkiyesinden sonra yurdumuza yabancı sermayenin girmesiyle ve ülkemizin emperyalizmin etki alanına kaymasıyla değişmiş olduğu ortadadır. Atatürk döneminde ve yabancı sermaye Türkiye'ye girmeden önce, bağımsızlık anlayışımız, kesinlikle doğruydu. Bu anlayış, Atatürk'ün ölümünden sonra ve yabancı sermayenin ülkemize girişiyle değişmiş ve yozlaşmıştır.

Geçmiş iktidarın temsilcilerine de sorsak, sokaktaki şartlandırılmış vatandaşa da sorsak «Amerika olmazsa biz ölürüz» der. Demek ki, Türkiye'nin iktisaden bağımlılığı tartışma konusu olmayacak kadar açık ve seçiktir.

Biz, bundan ötürü, devlet başkanından sokaktaki şartlandırılmış vatandaşa kadar herkese şu gerçeği hatırlatmak isteriz: Tarihin hiç bir döneminde ve dünyamızın hiç bir bölgesinde, devlet kuruluşlarından bir kesimi bağımlı olduğu halde, bir başka kesiminin bağımsız kaldığı görülmemiştir. Bir toplumun iktisaden bağımlı olduğu halde, siyasî bakımdan bağımsız kaldığı; siyasî bakımdan bağımlı olduğu halde, kültür, eğitim vb. bakımlardan bağımsız olduğu görülmemiştir. Bu durum, devletin bir «bütün» olma niteliğinden gelir ve onun tabiî bir sonucudur. Atatürk'ün «istiklâli tam» demesi de yine buradan gelir. Atatürk bağımsızlığı şöyle tanımlamaktadır:

«İstiklâli tam denildiği zaman, bittabi, siyasî, malî, iktisadî, adlî, askerî, harsî ve ilâh. Bu saydıklarımın herhangi birinde istiklâlden mahrumiyet, millet ve memleketin, manayı hakikisiyle, bütün istiklâlinden mahrumiyeti demektir.» (Enver Ziya Karal, «Ata-

türk'ten Düşünceler», Ankara, Türkiye İş Bankası Yayınları, 1956 s. 8.)

Bağımlılığın Somut Kanıtları

Ülkemizin bağımlılığı 1945 yıllarında başlar. Amerika Birleşik Devletleri'yle yapılmış olan basit bir iktisadî anlaşmaya dayanır. 4780 sayılı bir kanunla («Resmî Gazete», c. 26, no: 1285) Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayından geçen bu anlaşmada «T.C. savunmasının, A.B.D. savunması için hayati önemi haiz olduğu belirtilerek» Amerika bize 10 milyon dolarlık bir kredi açmıştır. Bu kredi ile Amerika'nın Avrupa ve Kuzey Afrika'da kalan yarı kullanılmış, demode ve savaş artığı harp malzemesi kiralanacaktır. Bu malzemelerin ne tür ve ne nitelikte bulunduğu ve şartlardaki ayrıntıları tespit yetkisi, Amerika Birleşik Devletleri başkanına aittir.

Anlaşma, 11 Mart 1941 tarihli ödünç verme ve kiralama kanununa göre yapıldığından, Amerika her istediği anda, bu kredi ile verdiği malzemeyi bizden geri alabilecektir. Bu anlaşmanın başlığı «23 Şubat 1945 tarihli Türkiye Cumhuriyeti ile ABD hükümeti arasında imzalanan 11 Mart 1941 tarihli ödünç verme ve kiralama kanunundan yararlanmak için yapılan anlaşma» dır.

Bu anlaşmayla 10 milyon dolarlık bir kredi sağlanmıştır. Yani 10 milyon dolarlık bir borç altına girilmiştir. Ve borçlanma yoluyla aldığımız malzemenin mülkiyet hakkı bize ait değildir. Buna karşılık T. C. hükümetinin bir görevi vardır : «T. C. hükümeti, sağlayabilmek vazifesinde bulunduğu ve müsaade edebileceği maddeleri, hizmetleri, kolaylıkları veya bilgileri, Amerika Birleşik Devletleri'ne temin edecektir.»

Tabiî, T. C. hükümetinin sağlayabileceği «bilgiler, hizmetler ve maddeler» ABD'ni tatmin etmeyeceğinden, bu vazifeler için ilerde Amerikalı görevlilerin Türkiye'ye akını başlayacak, üs ve tesislerin ardı arkası kesilmeyecek ve 40 bin civarında uzman, teknisyen, müşavir vb. personel yurda sokulacaktır.

Amerika'yı Bizimle Böyle Bir Anlaşmaya Zorlayan Faktörler Nelerdir?

İkinci Dünya Savaşı sona erdiği zaman, ABD, başlıca iki sorunla karşı karşıya kalmıştır:

1) Savaş sonu elde kalan stoklar,

2) Savaş sanayii üretiminde sürat temposunun kısıtlanması zorunluluğu.

İkinci Dünya Savaşı süresince, Amerikan sanayiine yapılan yatırımın tutarı 42 milyar 500 bin dolardır. Normal barış döneminde böyle bir sanayi genişlemesi mümkün değildir. Sadece 1939 ile 1943 yılları arasında büyüyen üretim hacmi yüzde yirmidir. Toplam Amerikan işçilerinin 1939'da altıda biri işsiz ve çalışanların büyük bir çoğunluğu da haftada ancak 37,5 saat çalışabilmektedir.

Tarımsal alanda ise, üretim artışı, 1942 - 1944 yıllarında, 1935 - 1939 yıllarındaki üretim hacmini, yüzde yirmiyedi geçmiştir. 1945 te sanayide emeğin verimliliği yüzde yirmibeş bir artışa ulaşırken tarımda bu verimlilik yüzde yirmisekiz olmuştur. 1945 yılında tüm müttefiklerinden ödünç verme ve kiralamadan alacağı, 41.751 milyon dolardır, daha sonra sadece İngiltere'nin Amerika'ya olan borcu 24 milyon doları bulmuştur.

Askerî ve politik bakımdan da ABD, ön plana geçmiştir. Üstelik bir de atom bombası yapabilen tek ülkedir.

Böylece ABD, İkinci Dünya Savaşından en kârlı ülke olarak çıkmış ve sonunda yeni bir yayılma ihtiyacı duymaya başlamıştır. Bu, kendisi için yeni bir aşama sayılmıştır.

Amerika'nın bu oranda güçlenmesi, kendi tekelci sermayesinin dünya ölçüsünde ekonomik, sosyal ve politik egemenliğinin sağlanması sonucunu doğurmuştür. En büyük kapitalist şirketlerin yöneticileri, aynı zamanda, Amerika'nın siyasî ve idarî kuruluşlarının da başına geçmişlerdir. Silâhlanma programı önemlidir. Bunun başında, büyük mağazaların direktörü Donald Nelson ile General Motors'un direktörü Charles Wilson vardır. Millî savunmanın teçhizat işini bankacı Snyder ile deniz ikmâl servisinin direktörü «Kuhn Locb And Co.» nun başlıca idarecilerinden biri olan Lewis H. Strauss almıştır. Millî savunma siparişlerinden en büyük hisseye sahip olanlar, devletin yönetimini de ellerine geçirmişlerdir. Daha küçük işletmeler savaş sonunda birer ikişer sahneden çekilmişler, yerlerini daha güçlü tekelci kuruluşlara bırakmak zorunda kalmışlardır. 1939 - 1945 arasında Amerikan işletmelerinin net kârı 60 milyar dolara yükselmiştir. Oysa bu kâr 1931 - 1938 arasında sadece 9,5 milyardı. Hammaddelerin dağılımı tekelleştirilmiştir. Çelik üretimi 1945'te 95,5 milyon tona yükseldi. Petrol sanayii rafinerilerinin gücü % 20 artmıştı. Bilimsel araştırmalara ayrılan yıllık gider (atom giderleri hariç) 300 - 400 bin dolardan 800 bin dolara çıktı. Amerikan hükümeti 1.300 milyon doları donatım kuruluşuna olmak üzere, atom bombası yapımı için 2 milyar dolar harcamaktaydı.

Amerika'da makine ve fabrika binası gibi sabit sermayenin değeri 1944'te 74,6 milyar dolardır. Halbuki bu değer 1939'da 49 milyar dolardı. Toplam sanayi

içinde teknik gelişme, her emekçinin verimini % 25 arttırmıştı. Savaş öncesi, yaklaşık olarak 9 milyon olan daimî işsiz ordusu, savaş seyri boyunca büyük ölçüde emilmişti.

1940 ile 1945 yılları arasında, vergiler düştükten sonra sadece tekelcilerin net kârı ise 51,7 milyar dolara çıktı. Oysa, 1939'da bu kâr, sadece 14.6 milyar dolardı. Bütün ülkede üretim kapasitesinin % 65'ini 250 işletme kontrol ediyordu. Bu anda en büyük sorun, bu üretim gücünü sürdürebilmekteydi. Bunun için de biriken sermaye ile üretilen ürünler için pazar lâzımdı. Özellikle mevcut stoklar için!

Kapitalist bir ülke, ürettiği malları satacak pazarlar bulmak, kendi ülkesinde artık yatırım alanı kalmayan fazla sermayesini dışarıya çıkartmak, bu suretle üretim fazlası problemini halletmek zorundadır. Bunun içindir ki, bazı ülkeleri kendi pazarı ve sermayesi için yatırım alanı haline getirmek mecburiyetindedir. Bu kural kapitalizmin emperyalizm aşamasına geçmiş bir ülkenin yaşaması için, yani emperyalist niteliğini koruması için zorunlu olan bir şarttır. İşte bu konu önemli bir endişe kaynağı olarak gözlerde gittikçe büyümeye başladı. Hayat sahası olarak dünyanın her tarafına sahip olmak ihtirasına kapılındı. Ve yine dünyanın neresinde olursa olsun etmita ve sermayelerine mutlaka pazar bulunmalıydı. Zaten İkinci Dünya Savaşına da bu amaçla girilmişti.

Bu durum, ABD'ni yeni bir koloni yağmasına itti, ve kendiliğinden bize 10 milyon dolarlık malzeme kredisi açması en başta bu nedene dayanır.

Buna dair yapılan anlaşma da, sonradan yapılacak olanlar gibi, tek taraflıdır ve insiyatif Amerika cumhurbaşkanınındadır. Bunun en ilginç yanı da; «Türkiye'nin sağlayabilmek vazifesinde» bulunduğu

ve müsaade edebileceği maddeleri, hizmetleri, kolaylıkları veya bilgileri Amerika Birleşik Devletleri'ne «temin etme» görevinin sonradan «mecburiyet» e dönüşmesidir ve bununla da yetinmeyerek, bundan sonra ABD'nin sağlayacağı bütün imtiyazlar bu gerekçeye dayandırılacaktır. Tıpkı, kapitülâsyonlarda karşılaştığımız imtiyazlar örneği!...

ABD'nin Türkiye'den arazi kapatmasında, bu anlaşmadan çıkış yapılacaktır. Büyük elçisinin başkanlığında, dördü Türk, dördü Amerikalı olmak üzere Türkiye'nin eğitim politikasını belirleyecek olan «Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri arasında eğitim komisyonu kurulması hakkındaki anlaşma» («Resmi Gazete», 1950, no: 7460) bu gerekçeye dayandırılacaktır. Amerika ile ortak kuruluşların kadrolarını tespit de yine bu gerekçeye dayandırılacaktır. İhtiyaç fazlası tarımsal maddeler ticaretinin geliştirilmesi yine bu gerekçelere göre yapılacaktır.

Sözün kısası, Türkiye, artık, Amerikan emperyalizminin gönüllü bir «öncü karakolu», gönüllü bir «açık pazarı» olmuştur. Söz hakkı ve şartları tayin etme hakkı da daima Amerika'nındır. İnanılacak gibi değil ama, ne yapalım ki, bu bir gerçektir!

Yukarda açıklanan ve ilerde daha da açıklanacak olan «İkili anlaşmalar» la, sokaklardan üniversite ve Büyük Millet Meclisi kürsülerine kadar yapılan tartışmaların ışığı altında, bağımsızlığımıza koyu bir gölgenin düştüğü gerçeğini kabullenmek zorunluluğu vardır. O halde bizi bugünkü sonuca götüren etkenlere yönelmek zorunluluğu ile karşı karşıya bulunuyoruz. Mustafa Kemal Türkiyesinde utanç duymadan bu konuya değinmenin zorluğu meydandadır. Belki de bu konuda sayın savcı ile sanık gençler arasındaki fark, sadece mücadelenin yönetimindedir. Sizleri, mazlum

ulusların tarihinde «emperyalizme» karşı ilk kurtuluş savaşını veren ve onu başarıyla sonuçlandıran bir ordunun mensupları olarak selâmlamak ve sizlere öylesine bir güven duymak isteriz. Atatürk'ten bu yana, Türk aydınının ve onu bağrından çıkaran sağduyu sahibi Türkiye halkının, başında ne zaman karabulutlar dolaşsa gözleri umutla kendi ordusuna dönmüştür. Bir kurtuluş savaşı sözkonusu olduğu vakit, kendi ordusunun, kendi yanında olacağından hiç bir zaman kuşkuya düşmemiştir. Ve bilir ki, onun iç hizmet talimatnamesinde şu gerekçe vardır : (Bir an için 1920 lere dönüyoruz.) «Türkiye halkı -diyor, halkçılık beyannamesinde Mustafa Kemal- emperyalizmin ve kapitalizmin tahakküm ve zulmü altındadır. Büyük Millet Meclisi'nin (o zamanki) tek ve kutsal emeli, Türk halkını emperyalist ve kapitalist tahakkümünden kurtararak kendi irade ve hâkimiyetinin sahibi kılmaktır. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin (o zamanki) bu maksatla kurulmuş bir ordusu vardır.» Ordu iç hizmet talimatnamesinin gerekçesi ve kökeni bu halkçılık beyannamesidir. Ordunun bugüne kadar olduğu gibi, bundan sonra da bu gerekçeye ters düşmeyeceğine inanıyoruz.

Bizim Ülkemiz

İkinci Dünya Savaşı, ülkemizi, bir yönüyle tam bir geri kalmışlık ve bir yönü ile de savaş vurguncusu bir sınıfın siyasî iktidarı ele geçirme hırsı içinde, tarih sahnesine çıkarmıştır.

1945'te ülkemizin nüfusu 18 milyon 790 bin 174'-tür. Malî durumumuz perişandır. 1938'e bakarak geçim sıkıntısı % 400 artmıştır. Ağır bir enflasyon bütün hışmıyla baskısını hissettirmekte, vurgun, kara-

borsa, ihtikâr alabildiğine sürdürülmektedir. Endüstriyel donatım yıpranmış, üretim hızı düşmüş, mal yokluğu, işsizlik nedeniyle ulusun çoğunluğunca hayat, çekilmez bir dert haline gelmiştir. Savaşa girilmemesine rağmen içinde bulunulan savaş ekonomisi, ülkeyi kasıp kavurmaktadır. Savaş yılları içinde, memur ile işçi sınıfı ve köylünün satın alma gücü 1938'e oranla % 36'ya düşmüştür.

Avrupa ülkeleri kalkınma çabaları içinde, ABD de yıkılan Avrupa ülkeleriyle onlara ait kolonilere sahip çıkmak peşindedir.

ABD, bu arada, bizimle birisi iki adet ek anlaşma ve diğeri yeni olmak üzere iki anlaşma daha yapmıştır.

Birincisi, yani ek anlaşmalardan Aralık 1946 ile 10 Şuubat 1947'de yapılanlar, Amerikalıların Türkiye'den, sahipleriyle anlaşarak, diledikleri yerde, diledikleri kadar arsa alabileceklerine dair; diğeri ise 27 Aralık 1949 tarihli olup «Türkiye ve ABD hükümetleri arasında kurulan (Eğitim Komisyonu)» hakkındadır.

Her ikisinde de Amerika dilediği şartları kabul ettirip uygulama insiyatifine sahiptir, ve bu yürekler acısıdır. Türkiye'de eğitim politikasını bu komisyon belirler ve kesin söz sahibi Amerika misyon başkanı büyükelçidir. Ama, bütün masraflar Türkiye'ye aittir. Yeni yapılan anlaşma, ilk anlaşmanın 3'ncü kısmına dayanır ve oradan çıkış yapar. Amerika'nın Türk parası olarak alacakları, Merkez Bankasında açtırılmış olan kendisine ait hesaba yatırılacaktır.

Siyasî iktidar Halk Partisinin elinde olmakla beraber, karşısında, kendisinden ayrılmış, savaş vurgununun suyüzüne çıkardığı sermaye sahibi, vurguncu tüccar, ağa, eşraf ve tefeciden oluşmuş bir parti vardır.

Yıl 1950. Bu sınıf ve tabakalar «Demokrat Parti» adıyla iktidardadır. Ülkede hummalı bir faaliyet başlamıştır. 1946 yıllarında başlatılan devletçiliği yıpratma çabaları, devlet kuruluşlarını kapışma hazırlığına dönüşmüştür. Özel sektöre yardımı esas alan Marshall Planı ve Truman Doktrini'nin amaçları, Demokrat Parti tarafından içtenlikle benimsenmiştir. Ve 6 ay sonra «Küçük Amerika» olacağımız iddia edilmektedir.

DP, ekonomide liberalizmi uygulayacağını ilân etmiştir. Oysa ülkemizde, liberal ekonominin uygulanması 1923 - 1933 yılları arasında denenmiş ve 1933 tarihinden itibaren de bu yolun tıkanıklığı anlaşılarak, planlı döneme girilmek suretiyle kamu sektörüne yani devletçiliğe ağırlık verilmek istenmiştir, ve bütün ümitler bundan böyle bir süre ona bağlanacaktır. Başarılı sonuçları ise, hâlâ ekonomimizin başlıca dayanağı olmak kabiliyetini muhafaza etmiş olmasında görülmektedir.

Buna rağmen, ABD'nin telkini doğrultusunda, savaş vurguncusu bir ticaret burjuvazisi ile toprak ağalığı ortaklığında siyasî iktidarı eline geçiren DP, devletçiliğin yerine liberal ekonomiyi ikame etti. Artık dış ticaret serbestti. Özel sektörde teşebbüsü sınırlayan engellerin ortadan kaldırılması bahanesi gerisinde, dış desteklerden teşvik gören ekonomik bir mücadele, bütün hızıyla başlamıştır. İlk hedef 300 milyon civarında bulunan altın ve dövizleri kullanmaktadır.

«1950 yılında devlet kuruluşlarının geliri 930 milyon, 1954'te 1.605 milyon, 1959'da ise 6.069 milyon liradır. Sabit sermaye tutarı ise : 1950'de 43, 1954'te 179 ve 1959'da ise 164 milyon liradır. Çalışan işçi sa-

yısı 1950'de 76.033, 1954'te 86.161, 1959'da 123.144'-tür.

1950 sanayi sayımına göre, nüfusu 2.000'den yukarı olan bölgelerde tespit edilen işyeri sayısı 81.000 dir. Bunun % 79,2'si küçük işyeri kalanı da büyük sayılabilecek işyeridir.

Her iki grupta çalışan işçi sayısı 312 bindir. Ve bunun % 72'si özel sektörde, % 18'i de kamu sektöründe çalışmaktadır. Burada da egemen olan küçük işletmeciliktir.

Tümü ile sanayi sektörü içinde yaratılan değerin % 54'ü devlet sektörüne aittir, ve görüldüğü gibi devlet sektörünün sanayi dalında millî gelire katkısı, özel sektörün katkısından çok fazladır.

Ülke ekonomisinde böylesine önemli bir yer tutan sanayi sektörünün yokedilmesini amaç edinen bir sosyal sınıfın, siyasî iktidarı eline geçirmesi ve bunu güçsüz bırakmakta elinden geleni yapması ve bunda da başarı göstermesi, ulusumuz için ve bugün içinde bulunduğumuz şartların ağır yükünü çeken halk tabakaları için büyü kbir talihsizliktir. İhanet kanatlarından birisinin kökü de işte buradadır.

Güdülen bu politika sonucu, ağır sanayi gelişmemiş, küçük sanayi doğal olarak tüketici sanayi olma karakterini değiştirememiş (yenememiş) ve sonradan, bunlar arasında «montaj sanayii» de yerini alınca, bugünkü istihdam tıkanıklığı ile açık pazar niteliğinde kalma zorunlu olmuştur.

Tarımsal Sektör

Ülkemizde tarımsal sektör ağır basmaktadır. Millî gelirin % 42'si ekonominin bu kesiminden gelmektedir. Yine aynı dönemlerde (1950 ve daha sonrası)

çiftçi ailesi yekünü genel nüfusun üçte biri kadardır. Tarıma elverişli arazi miktarı 25 milyon hektar civarındadır. Burada da küçük mülkiyet egemendir. Devlet Planlama Teşkilâtı'nın «1962 yılı program tasarısı» na göre Türkiye'de çiftçi ailelerinin % 75'i tarıma elverişli arazinin % 29'una, geri kalan çiftçi ailelerinin % 25'i de tarıma elverişli arazinin % 71'ine sahiptir.

Böylesine akıl dışı adaletsiz bir mülkiyet oranının feci durumu, aile fertleri arasında anlaşmalı bir dağılıma uğramakla beraber, durum, özü itibariyle çok ağırdır. Küçük işletmecilik çoğunluktadır. Ve ağırlık karasapandadır.

Gerek İkinci Dünya Savaşı öncesinde dostumuz faşist Almanya'nın ve gerekse daha sonra dostumuz Amerika'nın «tarım ülkesi» olarak kalmamızı önermesine ve bizim de bu tavsiyelere uygun bir iktisadî politika uygulamamıza rağmen, her sene binlerce ton tarım ürünü ithal etmekten kurtulamadık. Özellikle 1950'den sonra bütün gücümüzü tarımda toplamaya özel bir dikkat sarfettik. 1950'de ülkemizdeki traktör sayısı 11.729, 1951'de 23.280, 1952'de 31.340, 1956'da 43.727'dir. Bunların donatımları sayı itibariyle az olsa da, hemen hemen aynı oranlardadır. Çok kısa bir süre sonra parça yokluğu yüzünden bunların büyük bir çoğunluğu işe yaramaz hale gelecek ve yurdumuz bir traktör mezarlığına dönecektir. Oysa, bunların alımında, yeni iktidar özel bir gayret sarfetmişti. Döviz imkânlarımızın çok sınırlı olduğunu bildiği halde... Bunlara ve lüks tüketime sarfedilen 322 milyon dolarlık dış ödeme imkânımız, kısa sürede 12 milyona düşmüştür.

Çok büyük ihtiyaçları, çok dar imkânlarla karşılama mecburiyetinin karşısına, sorumsuz bir siyasal iktidarın sınırsız ihtirasları dikillverince, ülkemiz

«Kırkharamiler» in talan alanına dönüvermiştir. Bu politikanın uygulanması, «tarımı teşvik» gerekçesine dayatılmıştır.

1953'de çok bol olan tarımsal ürünlerin fiyatları, dünyanın hiç bir yerinde görülmeyen bir fazla fiyatla pazarlanıyordu. Ve bunun tek alıcısı da Toprak Mahsulleri Ofisi idi. Ziraat Bankası gibi, o da kasalarını «yeni usul yağma» ya açık tutuyordu. Bir süre sonra onun da imkânları, Ziraat Bankasında olduğu gibi, tükendiğinden o da Merkez Bankasına borçlandı. Ve tabiî ki, o da borcunu ödeyemez hale geldi. Mevcut döviz miktarı eritilmiş, devlet hazinesi sonuna gelmiş ve devlet ağır bir sıkıntının içine yuvarlanmıştı. «Nurlu ufuklar» uğruna girişilen bu yağma hovardalığı, yatırımları da tehlikeye sokmuştu. Ama, devletin iflâsı pahasına da olsa tarihte ilk defa olarak köylünün eline para geçmişti, ve o, bu dönemi hiç bir zaman unutmayacaktır. Bundan dolayı çekeceği bütün sıkıntılara rağmen! Karşılığını seçimlerde gösterdi ve her seçimde de 1953'ün özlemini çeke çeke oylarını verdi. Önemli olan, siyasal iktidarın seçimleri kazanması idi. Ondan sonrası «Allah kerim!»

Artık Amerika da eskisi kadar cömert görünmüyordu. Giderek gıda maddesi ihtiyacı başgösterdi. Yatırımların sonunu getirebilmek için yeni kredilere ihtiyaç duyuldu. Ümit iyiden iyiye yabancı sermayeye bağlanmıştı.

Yıl 1954. Zamanın Cumhurbaşkanı Celâl Bayar ABD'nin konuğudur. Amerikalı iş adamlarının, şerefine verdikleri bir ziyafette şöyle konuşmaktadır :

«... Sizlere bütün sahalarda, her çeşit konulara açık bir pazar sunuyoruz. Hem de en müsait şartlarla...»

Bu sözler, konuşmasının son sözleridir. Dinleyici-

leri şaşırtmıştır. Birbirlerinin yuzune şaşkın şaşkın bakmakta ve bu sözlerin, kendi ülkesine ihanetinden mi, Yoksa iktisat biliminden nasipsiz oluşundan mı? geldiğini kestirememişlerdir.

Yine Amerikalı gazete sahipleriyle yaptığı bir toplantıda aynen şunları söylüyordu :

«Türkiye'ye yapılan iktisadî yardım zaten yükselmekte olan ekonomik bünyeye kuvvetli bir müzahir olarak gelmiştir. Türk milletinin satın alma kudretinin artması ve hayat standardının yükselmesiyle, memleket mamul maddeler, istihlak maddeleri için büyük bir pazar haline gelmiştir. Yeni kabul edilen kanun (6224 sayılı kanun) yabancı sermayenin Türkiye'ye en müsait şarttlar altında akmasını mümkün kılacaktır. Hülâsa, denilebilir ki, Türkiye'de sarfedilen her dolar mümbit bir toprağa ekilmiş refah ve bereket filizleri verecek bir tohum gibidir.»

Bu sözler gerçekten ibret vericidir. Ve bu adam yıllarca iktisat bakanlığı ve başbakanlık yapmıştır. Şimdi de Türk ekonomisini bir sömürge ekonomisi haline getirme çabası içindedir.

Amerika'da bu konuşmalar yapılırken, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde de bir kanunun «ivedilikle» müzakeresi yapılıyordu. Adı «Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu» dur. (6224 - 18.1.1954 sayılı kanun, «Resmî Gazete», no : 8615, 23.1.1954) Sayın İnönü, Amerikalı uzman C. B. Randal'ın hazırladığı bu kanuna «kapitülâsyon kanunu» demişti.

Bu kanunun 10. maddesi şöyledir : «Yerli sermaye ve teşebbüslere tanınan bütün haklar, muafiyetler ve kolaylıklardan, aynı sahalarda çalışan yabancı sermaye ve teşebbüsler de aynı şekilde, aynı şartlar dahilinde istifade eder.»

Bu kanunun kabulünü takiben, ilk iş olarak «Ame-

rikan - Türk Dış Ticaret Bankası kuruldu ve buna paralel olarak da «montaj sanayii» hazırlıklarına girişildi. Bilindiği gibi montaj işlemi, bir sanayi değil, bir «ithal» konusudur. Kurulan banka, dünyanın en büyük bankalarından birisi olan ve 500 milyon dolar sermayeli, 13 milyar dolar yıllık mevduatı olan Bank of America'dır. Her türlü bankacılık işlemlerine açıktır ve her türlü iştirâklere katılma yetkisi vardır. Ünlü Amerikalı uzman M. Ball'ın hazırladığı petrol kanunu da, bu dönemde çıkmıştır, ve yine 46 Amerikan firmasının ülkeye yerleşmesi de bu döneme rastlar.

Hülâsa, Petrol Kanunu, Maden Kanunu ve derken tümü ile ülkenin ekonomik kaynakları Amerikalı iş adamlarının eline geçmiştir. Bunun yanında, toprakaltı ve topraküstü servetlerle birlikte iç ve dış ticaret de Amerikan kontrolu altına girmiştir.

Burada ince bir metot uygulamasına dikkati çekmek yerinde olacaktır.

1. Devletin bütün iktisadî, idarî, eğitim vb. kuruluşları Amerikalı uzman müşavirlerin kontrolü altındadır.

2. O kuruluşların yerli yönetmen (idareci) kadroları, uzman müşavirlerce seçilerek «görgü ve bilgilerini arttırmak üzere sık sık Amerika'ya gönderilirler ve ülkeye dönüşlerinde, yine aynı kaynakların tavsiyeleriyle yönetici kadrolara atanırlar». Osmanlı döneminde bu kadrolaşma özel okullar açmak ve oralardan çıkanlardan seçilmek suretiyle olurdu. Şimdi ise düpedüz beyin yıkama metotlarıyla yapılmaktadır.

3. Yönetici kadro, uzman müşavirlerin ilhamı ile (direktifleri ile) bağlı bulundukları devlet kuruluşları adına, Amerika'dan ithal edilmek üzere ihtiyaç listelerini tanzim edip ithalât yapmaya de yetki-

lidirler. Yalnız, ithal edilecek malların listesi önceden Amerikalılar tarafından hazırlanır ve bu konuda aracı kuruluş, Dışişlerine bağlı, milletlerarası iktisadî işbirliği teşkilâtıdır, ve Türk hükümeti adına hareket etmeye selâhiyetlidir.

4. Amerika'dan ithal edilen mal sadece Türkiye'de tüketilir. Aynı çeşit mal, anlaşmalar gereğince başka pazarlara ihraç edilemez, ve de Amerika ile rakip duruma girilemez. Bazı mallar Amerika'nın müsadesi olmadan pazara sürülüp, Amerika'nın istemediği ülkelerde satışı yapılamaz (zeytinyağı örneği).

5. Amerika'dan gelen malların Türkiye'de satışı da Türk hükümetinin vazifeleri arasındadır.

Birleşik Amerika'nın içine düştüğü 1953 - 1954 yeni bunalım, evvelkilerden bir hayli farklıdır ve bu farklılık bizimle olan ilişkilere belirli oranlarda yansır. Esasen ABD sürekli bunalımlardan kurtulamaz bir duruma gelmişti. Savaş sonrasının ilk bunalımı 1944 - 1946 yılları arasına rastlar.

İkinci Dünya Savaşı Avrupalılara bir hayli pahalıya malolmuştur. Milyonlarca insan kaybı yanında 260 milyarlık da bir pasifleri vardı. Oysa Amerika Birleşik Devletleri hesaplarını 42 milyar tutan bir aktifle kapatmıştı. 1939'dan 1943'e kadar olan zaman süresinde üretim hacmi % 120 artmıştı. 1939'dan 1945'e kadar Amerikan sanayii üretim gücü, en azından % 41 bir kapasite artışına ulaşmıştı, ve bunun da ağırlığı savaş malzemeleri üreten kuruluşlarındaydı. Hemen hemen tarım dahil diğer sektörlerde de bu orana yakın bir artış vardı. 1945 Aralık ayı sonunda sadece ödünç verme ve kiralamadan, 11.141 milyonu Sovyetler Birliği'nden olmak üzere, 41.751 milyon alacaklıydı. Bunun yanında Almanya, İtalya ve Japonya tamamıyla çökmüş, İngiltere ile Fransa ise

oldukça zebun hale gelmişti. Oysa, savaş sonunda Amerika'nın sabit sermayesi 1939'da 49 milyar dolarken, 1944'te 74,6 milyara, bütün sanayi dallarından işçi başına üretim 1940'ta % 13 iken, teknik gelişme sayesinde 1944'te % 25'e yükselmiştir.

Böylece Amerika, emperyalizmin yeni bir aşamasına varmış oluyordu. Başkan bir süre sonra şöyle konuşacaktır :

«ABD öylesine güçlüdür ki, ondan daha güçlüsü düşünülemez. Bu güçlülük bizi dünyanın yeniden kuruluşunda liderlik görevini yüklenmeye mecbur etmektedir.»

Oysa bu durumda Amerika yukarda da işaret ettiğimiz gibi başlıca şu sorunlarla karşı karşıya idi :

1. Elde kalan milyarlar tutarında çeşitli mal stoklarını eritmek,

2. Üretimde sürat temposunun hızını kesmek.

Bu sorunların çözümü ancak biriken sermaye için yatırım alanları, stoklar için de, onları eritecek açık pazarlar bulmakla mümkün olacaktı. Aksi takdirde, 1929 bunalımından kurtulunmuştu, ama, 1945 bunalımından kurtulunacağı çok şüpheli idi. Bu anda kendisi için çıkar yol o zamanki deyimi ile «kan aldırmak» tı, «hayat sahaları» bulmaktı.

1944'te Dışişleri Bakanı müsteşarı Dean Acheson, dış ticaret temsilcilerine karşı yaptığı bir konuşmada :

«Bizim problemlerimizin readaptasyonu, dünyanın diğer bölgelerindeki ekonominin yeniden kurulup geliştirilmesini hızlandırmakla olacaktır. Bunun için de öyle bir yol bulmalıyız ki, dışarıya yapılacak olan yatırım, hem sermaye akımını ve hem de yatırım yapılan ülkelerde Amerikan ürünlerinin satışını sağlasın

ve böylece de yabancı ülkelere yapılacak yatırımlarımız Amerikan ekonomisine ferahlık getirsin.»

Bunun anlamı şudur: Yatırım yapılan ülkeler ekonomisinin yeniden düzenlenmesi, Amerikan ekonomisinin ihtiyaçlarına göre olmalıdır.

Bu nedenle az gelişmiş yarı bağımlı ülkelere yapılan ilk yatırımları maden, petrol vb. alanlara yapmak ve bu ülkelerin işletmelerini kontrol için şube şirketler kurmak, evvelce varolan şirketlerin hisse senetlerini satın almak ve yerli sermaye ve sanayi kuruluşlarıyla ortaklıklar vb. gibi tedbirler gerekiyordu. Böylece, hem rakiplerden kurtulacak hem ucuz emekten yararlanacak ve hem de petrol ve benzeri madenlerde kendi rezervlerini saklı tutacaktı.

1944'te Amerikan dış politikasının ana hatları, Dean Acheson tarafından iş adamlarına aşağı yukarı bu konuşmada açıklanmıştı.

Fakat, bu politika bazı ülkelerde tuttu, bazı ülkelerde de tutmadı. Özellikle bir kısım az gelişmiş ülkelerde bu politika tutmuştu. Bu arada bizde de tuttu.

Bu politikanın uygulanmasında benimsenen taktik ve strateji, «soğuk harp» sloganında ifadesini bulan, sosyalist ülkelerle, demokratik halk cumhuriyetlerini tecrit etmeye ve Trumann Doktrini ile de bağımsızlık mücadelesi veren diğer ülkelere müdahale şartlarını hazırlamaya dayatılmıştı.

Sürekli bir savaş havası yaratmak, hem stokların eritilmesinde ve hem de savaş ekonomisinin sürdürülmesinde yararlı yol olacaktı. Aksi taktirde ürün fazlasından boğulmak mukadderdi.

Amerika 1944 - 1946 yılları arasında ağır bir bunalımın içine girmişti. 12 Mart 1947'de Trumann «olayların hızlı gelişmesi omuzlarımıza ağır sorum-

luluklar yükledi» derken, Dışişleri Bakanlığına getirilen General Marshall da 5 Haziran 1947'de : «Dünya durumunun çok ağır olduğunu» itiraf edecektir.

Trumann 12 Mart konuşmasında, kendi adını taşıyan «Doktrininin» esprisi olan Amerikan ürünlerinin ve bunun yanında savaş stoklarının eritilmesiyle emperyalist sömürüyü sürdürme uğruna, başka ülkelerin iç ve dış politikalarına müdahale amacı güdüyordu. Bizde «devletçiliğin görünür biçimde arka plana, özel sektörcülüğün de ön plana itilmesi» bu döneme rastlamıştır.

Marshall Planının amacı ise, önceden bahsettiğimiz «Avrupa'nın kalkındırılması» yolu ile Avrupa ve Asya ülkelerini kendi kontrolleri altına almasında idi.

Yoksul ülkede sanayi mi kurulacak? Amerikalılara rakip olmayacak, kendi mevcut düzenlerine zarar vermeyecek ve kendi sermayelerinin ortaklığında yerli ortaklık görünümünde ve kendilerinin kontrolü altında kurulacaktır. Borç dolar mı verilecek? Aşırı faiz ve çeşitli giderlerle arzu ettikleri iş alanlarına yatırılmak şartıyla kendi ortaklıklarında ve aklın alamayacağı şartlarla, kendilerinin kontrolünde sarfedilmek üzere özel şirketlere verilecektir. Bunu da, binbir ipotek yolları ve en kısa zamanda, en fazla vurgun ve çeşitli imtiyazlar koparmak suretiyle uygulayacaklardır.

Kredi ya da istikraz politikasında olduğu gibi ticarî ilişkilerde de Amerika'dan mal almak suretiyle borçlanan ülkeler, Amerika'dan mal ithal ettikçe kendi malî imkânlarını kaybetmeyi, malî imkânlarını kaybettikçe de Amerikan kredilerine muhtaç duruma düşmeyi göze almalıdırlar. Bu konuda banka işlemle-

rinin rolü de önemlidir. Sonuç : Amerika ile bu ilişkilere giren ülkeler için bağımlı duruma düşmektedir.

Şüphesiz Amerikalılar hesabına vatanseverlik olan bu ilişki, az gelişmiş ülkeler için kendi yurtlarına ihanetten başka bir şey değildir.

Marshall Planı Batı Avrupa'ya ne getirmiştir? İngiltere ve Fransa'ya hâlâ yakalarını kurtaramadıkları tâbiiyet ve onların kolonilerini kendi üzerine geçirmek. Fransız başbakanı Ramadier, 1947'de : «Her aldığımız borçla bağımsızlığımızdan biraz daha kaybediyoruz.» demektedir. Az gelişmiş ülkeleri ise, bağımlı duruma sokmak, onların imkânlarını kurutmak ve gelişmiş ülke olmalarının yollarını tıkamak suretiyle kendilerine ölesiye muhtaç bırakmak!

General Marshall 15 Ocak 1948 tarihli Pittsburg konuşmasında şöyle diyor :

«Amerikalılar, olayların kendilerine bugüne kadar görülmedik sorumluluklar yüklediğini biliyorlar. Hiç tereddüt etmeden derim ki, milletin içinde hiç bir grup bu rolü, bu sorumluluğu iş adamları kadar kararlılık ve ciddiyetle yerine getirmeye azimli değillerdir.»

Yine bu nutuk dolayısıyla «harcama ve her türlü zararların topluma ve kârların da iş adamlarına ait» olacağını öğrenmişizdir. Emperyalizmin bu veciz sloganı Marshall Planında «zararların sosyalizasyonu, kârların ferdileştirilmesi» biçiminde ifade edilmektedir. Bizdeki somut örneği : «Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri arasında yapılan 30,5 milyon dolarlık (Karadeniz Bakır İşletmeleri A. Ş. Türkiye) adlı anlaşmasıdır. («Resmî Gazete», no : 12978, 31 Mayıs 1968)

Bu anlaşma hakkında Sayın Haydar Tunçkanat «İkili Anlaşmalar» adlı kitabında şöyle diyor :

«1 — Bu kredi ile sadece Amerika'dan pahalı olarak mal ve hizmet satın alınabilecektir.

«2 — Türk hükümeti, kredinin verilmesi için Karadeniz Bakır İşletmeleri A. Ş. adlı özel teşebbüse ait ve Amerika'nın kontrolu altında, fakat Türk hükümetinin hiç bir surette kontrol edemeyeceği bir şirket kuracaktır.

«3 — Verilecek 30,5 milyon dolarlık kredi Türk hükümeti tarafından kurulacak bu yeni özel teşebbüse ait özel şirkete devredilecektir.

«4 — Etibank'ın elindeki bütün bakır kuruluşları (Ergani hariç) ve bakır madenleri bu yeni şirkete devredilecektir. (Ergani'deki zengin tenörlü bakır cevheri aslında tükenmiştir.)

«Anlaşmanın ikinci maddesi, kredinin şartlarına aittir. Ve 40 yıl sürelidir. Ek ve ana mukavelenin ağır şartlarını Türkiye 40 yıl çekecektir. Şayet Türkiye'nin ekonomik durumu bir gün düzelse ve Türkiye bu krediden doğan borçlarını da erken ödemek istese, bu ödeme ancak şöyle yapılabilecektir : Önce vadesi gelmiş bütün faiz ve ana paralar ödenecek, sonra da tersten yani en son anapara taksidinden aşağıya doğru erken ödeme yapılabilecektir. Yapılacak erken ödemelerin sondan başlayarak sadece ana para taksitlerine uygulanması şartı çok ağırdır.

«Bu suretle yapılacak erken ödemelerde, faiz yükünden kurtulmak olanakları ortadan kaldırılmış olmaktadır. Osmanlı borçlarının ödenmesinde bile, bu ölçüde ağır şartların kabul edilmediği hatırlanacak olursa, anlaşma ile sağlanmak istenen asıl amacın niteliği daha kolay anlaşılacaktır.»

Anlaşmanın 3. maddesi ile, paranın Amerika veya AID tarafından ödenebilmesi için «Türk hükümetince

yerine getirilmesi gerekli önşartlar 4 bölüm altında toplanmıştır.» Bunlar şöyle sıralanabilir:

1 — Kredinin kurulacak özel şirkete devredileceğine ilişkin anlaşma ve bu anlaşmayı imzalayacak kişinin AID'ce makbul sayılması. Yani Türkiye hükümeti adına imza koyacak kişiyi Türk hükümeti değil de Amerikan hükümeti seçmiş olacak.

2 — Özel teşebbüsçü şirketin kuruluş mukavelesi, hükümetle şirket arasında yapılmış olan mukavelenin bir suretinin ve yönetici personelin isimlerini bildirecek bir listenin AID'ye yani Amerika'ya verilmesi ve personelin Amerikalılarca kabul edilmesi, vb.

İç işlerimize böylesine bir müdahaleden sonra ve müdahaleyi gık demeden kabul eden insanların bulunmuş olması ve bu biçim bir mukavelenin kabulüne itiraz etmenin Türk siyasî iktidarınca suç sayılması ve sonra da Türkiye'nin bağımsızlığından söz edilmesi...

Türk hükümeti krediyi alıyor. Türk hükümeti ağır şartlarla aldığı bu krediyi Amerika'nın tasvip edebileceği bir şirkete devretmek mecburiyetinde bırakılıyor... Şirket sermayesinin % 73'ü Türk devletine ait oluyor, Türk hükümeti bu kurulan özel şirketi denetleyemiyor!... Ve üstelik bu kuruluştan gelecek olan döviz de Amerika'nın kontrolü altına giriyor.

Burada Amerika ile gayri-millî özel teşebbüse dikkati çekmek isteriz.

«Türk hükümetleri 40 yıl süre ile bu şirkete hiç bir müdahalede bulunamayacak ve sermayesinin % 73'üne sahip olduğu bu şirketi kamu yararı gerekçesiyle devletleştiremeyecektir.» Oysa % 73 hissesi zaten devletindir. Böyle bir şirket özel teşebbüs di-

ye esasen düşünülemez. Bu yönden de Anayasaya aykırı bir anlaşma karşısında bulunmaktayız.

İşte görüldüğü gibi, bu özel teşebbüs gayri-millî bir nitelik kazanmıştır, ve onun adına yapılan yabancı ülkelerle olan anlaşmalar yabancıların iç işlerimize karışıp devlet olma haysiyetimizi iki paralık etmesini tahrik ediyor ve giderek bağımlılığımızın şartlarını yaratıyor.

Bu şartlara karşı direnmek acaba kimlere ve hangi devlet kuruluşlarına düşerdi? Yukarda sadece ufak bir pasajını aktardığımız bu anlaşmanın arkadan gelen «ek anlaşmaları» var ki, insan sadece «Karadeniz Bakır İşletmeleri A. Ş.» üzerine yapılan anlaşmayı incelemekle, hem Türkiye devletinin bağımlılığını öğrenir ve hem de Amerikan emperyalizminin ne menem şey olduğunu! Fabrika zarar ederse o zararı devlet karşılayacaktır. Fabrika kâr ederse, o kâr, Amerika ile mukavele süresince ortak olduğu Karadeniz Bakır İşletmeleri A. Ş.'ne ait olacaktır.

İşte yukarda işaret ettiğimiz Marshall Planında mevcut «zararların sosyalizasyonu, kârların ferdileştirilmesi» dediğimiz şey budur.

Dünyanın her tarafında uygulanan bu Amerikan planı yine de Amerika'yı başaşağı gitmekten kurtaramadı. İhracatı 1947 Mayıs ayında 1.503 milyon dolara kadar çıktıktan sonra gerisin geriye inmeye başladı. 1948'de 1.086 milyon dolara ve nihayet, Amerika'dan ithalât yapan ülkelerde dolar kıtlığı arttıkça, mahsul bollaşıp ithalât kesildikçe düşüş hızlandı ve nihayet 11 milyona kadar düştü.

Bu düşme Amerika'yı telaşlandırmıştı. Bu ana kadar aldığı tedbirler üzerinde daha ciddî yollar aramaya koyuldu. Avrupa'ya ayrılan yardım tutarı 5.300 milyon dolardı. Oysa, 1947'de Amerlka'nın elde ettiği

ürün miktarı 230 milyon doları ancak bulmuştu. Aradaki fark çok büyüktü.

General Marshall, 17 Mart 1948'de Dışişleri Komisyonu önünde şunları söylüyordu :

«Bir yıldan beri durum çok vahimdir. Kesin karar alma zamanı gelmiştir.»

Yeni teşvik yolları yanında, hem Avrupa'da gelişme kabiliyeti gösteren bazı toplumsal hareketlerin sınırlarını daraltmak için demokratik güçleri yola getirmek ve hem de, daha tesirli bir baskı yolu bulmak gerekiyordu. Bunu bulmakta fazla bir zorluk çekmediler. Bu gerekçe ile kendi ülkesi başta olmak üzere, kendilerine bağlı bütün ülkelerde yeni bir faşistleştirme hareketine paralel olarak «askerî yardımı» hızlandırmak yolunu tuttular.

Basın bu temayı bütün gücü ile işlemeye koyuldu. Mc Cartyzm başlamıştı. Sendikaların ufalanması, ilerici kuruluşların basılması vb..

1948 yılının Şubat ve Mart aylarında yeni planın askerî yönü başlıyordu. 27 Şubatta General Marshall Kongreden yeni yardımlar istedi. Bu defa Türkiye ile Yunanistan'dan başlamayı tercih ettiler. Yunanistan ve Türkiye için 275 milyon dolarlık bir askerî teçhizat kredisinin Kongreden oylanması talep edildi. Bunun yanı sıra başkan Trumann da 1948 - 1949 askerî manevraları için 11 milyar dolara ilaveten 3.375 milyon dolar daha istedi. 18 Martta Fransa, İngiltere, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg Brüksel'de toplanarak Sovyetler Birliği'ne karşı askerî bir «savunma paktı» kurmak kararı aldılar. Böylece, «Kuzey Atlantik Paktı» Marshall Planı ve Trumann Doktrininin bir sonucu olarak sahneye çıkmıştı.

NATO'yu Meydana Getiren Şartlar

NATO'nun başlangıç halkası, Trumann Doktrinidir. Savaş bitimini izler. Savaş ekonomisinden barış ekonomisine nasıl geçileceği ve savaş stoklarının nasıl eritileceği henüz bilinmemektedir. 1929 - 1933 bunalımının kâbusu, kazanılan zaferin şenliklerine zehir katmaktadır. Trumann Doktrini bu döneme rastlar.

Savaş bitimini izleyen sürede, Amerika'da «stok halinde bulunan malların genel tutarı 35 milyon dolar» dır. Umumî mağazalardaki stokların topyekûn tutarı, «Şubat 1946 - Şubat 1947 arasında % 57 oranında bir yükseliş gösterir. Halbuki aynı dönemde satış oranı, ancak % 5'tir.» Amerikan halk yığınları, memurlar dahil, savaş bitiminden önceki döneme bakarak % 25 oranında daha az besin vb. maddeleri satın alabilmektedir. Savaş bölgelerindeki milyarlar tutarındaki malzeme stokları ise, bu hesapların dışında kalmaktadır.

Trumann, fiyatların düşürülmesi için tekellere ardı kesilmeyen ricalarda bulunmaktadır. Ticaret bakanı Harriman, «Birleşik Amerika dünya ticaretinin başında bulunmalıdır!» tarzında beyanlar vermektedir.

Öteki dünya pazarları da Amerika için aynı ölçüde tıkalıdır. Avrupa pazarlarının ödeme kabiliyeti yoktur. Sosyalist ülke pazarları, Amerika için yasak bölgedir. Barış ekonomisine geçme eğilimi, tekellerce tehlike işareti sayılmaktadır. Savaş süresince Amerikan tekelleri hem kendi ülkelerinde ve hem de öteki kapitalist ülkelerde tam bir egemenlik kurmuşlardır. Amerika sınırları içinde General Motors'a bağlı işletmelerin sayısı 102, sınırdışı, özellikle Batı Avrupa Amerika sınırları içinde General Motors'a bağlı iş-

letmelerin sayısı 102, sınırdışı, özellikle Batı Avrupa ülkelerinde 33'tür.. Buralarda çalıştırdığı işçi sayısı ise, yaklaşık olarak 1 milyon civarındadır. Savaş süresince Amerikan tekellerinin sağladıkları kârlar bir hayli kabarıktır. 1945 - 1946 arasında üretim % 28'e düşünce, Amerika'da panik başlanııştır. Marshall Planının, yani devlet eliyle tekel sermayesinin ihracının başlaması bu zamana rastlamıştır. Trumann Doktrinin esasını, stok malzemelerinin eritilmesi, ülkelerin iç işlerine karışma, Marshall Planının esasını ise, tekel sermayesinin devlet eliyle ihracı teşkil etmektedir.

İşte Birleşik Amerika, 1945 ilâ 1950 arasında böylesine dar bir alanda ve böylesine dar bir boğazda sıkışıp kalmıştı. Tıpkı, tel bir kafese hapsedilen maymun misali... Tek arzusu ve aynı zamanda, kapitalist bir sistem içinde tek kurtuluş yolu, bu tel örgünün dışına çıkıp rahat bir nefes alabilmektir. O zamanki deyimi ile Amerika, «kan aldırmak» zorundaydı. «Bolluk hastalığına» tutulmuştu. «Avrupa'ya yardım, geri ülkelere yardım, komünizme karşı direnme, karşılıklı dayanışma ve soğuk harp» gerekçelerinin ve bir yığın saldırgan antlaşmanın temelinde işte bu, kan doğmasından kurtulmanın çaresi olarak görülen «kan aldırma zorunluğu» yatmaktadır!

Faşizm Sivilce Çıkarıyor

Savaştan sonra yapılan ilk seçim kampanyası bu gerekçe üzerine oturtulmuş, iç ve dış politika aynı açıdan ele alınmıştır. Amerikan tekelleri, dünya egemenliğini kurabilmek için, işe kendi ülkelerinin, yani Amerika'nın iç politikasından başladılar. 1945 - 1950 arası, faşist hareketin şaşırtıcı hiç bir yanı olmadı. Tekellerin diktasına paralel olarak, ilk kez düşünce

alanına saldırdılar. Sinema, radyo ve basın ön hedefi teşkil etti. Seçimler, hiçbir demokratik ülkede eşine rastlanmayan aşağılık bir baskı halinde geçti. Henry Wallace'ın İlerici Partisinin başına gelenler bugün ülkemizde ilerici hareketin başına örülmesi düşünülenlerin hemen hemen aynıydı. Partamentodaki maskaralıklar hâlâ hatırlanır. Sendikalar da bu dönemde hizaya getirildi. Tıpkı bugün bizden olduğu gibi «Lobbist» ler türemişti. Bunlar, yüksek devlet memurlarıyla düşüp kalkmaktan, onlarla yüksek toplantılarda birarada görünmekten dört köşe olan, yaptıkları harcamaların kaynak ve gerekçeleri kendilerinden sorulmayan, toplumsal sorunların, partilerüstü bir baskı organı haline gelmek suretiyle çözülebileceğine herkesi inandırmaya çalışan, acayip tip sendikacılardı. İktidarı etkilemek suretiyle bir şeyler koparabileceklerine ve toplumsal sorunların bu yoldan çözülebileceğine inanır görünerek, sendikaları bu espri içinde şartlandırmaya koyulmuşlardı. (Bu girişim öylesine etkili oldu ki, bizde bile örneği türedi.)

Sözün kısası, bu dönemde iç politikada bütün şer kuvvetleri seferber edilmek suretiyle ülke sus - pus haline getirilmiş ve tekellerin tam egemenliğiyle kapitalizmin yeni bir aşamasına ulaşılmıştı: Tekelci devlet kapitalizmi! Ve buna bağlı olarak da politik iktidarı, devlet kademelerini ve hükümet üyeliklerini en ünlü tekellerin yöneticilerine bırakarak, yeni bir devlet örgütlenmesine koyulmak...

Faşizm denilen sistem kapitalizmi kurtarma pahasına kurulan dikta rejiminden başka bir şey değildir, ve iç politikada faşistleşme, dış politikada saldırganlık basamadığıdır. Buna da, kendi peyki olan irili - ufaklı kapitalist devletleri, tam anlamıyla bağımlı duruma getirmek ve onları kendine karşı olan devletleri,

muhtemel savaşta öne itmekle başladı. Avrupalı tekelcileri de kendi tekelcileriyle işbirliğine zorluyordu. Marshall Planı bunu sağladı, ve arkasından da Sosyalist ülkeleri hedef alan NATO'nun kuruluş hazırlıklarına koyuldu. Marshall Planının yerini alan Kuzey Atlantik Paktının gerekçesi, «karşılıklı yardım ve güvenlik» tir. Bunun aslı ise, Amerikan savaş sanayiini sürdürmek ve yeni bir savaşın hazırlıklarına girişmektir. Bu konuda sağır bir senatör (H. Taft) senato tartışmalarında şöyle der: «Kanaatimce dünya barışını korumak yerine bir üçüncü dünya savaşını getirecek olan böyle bir anlaşmaya (Kuzey Atlantik Paktı) oy kullanmam.» Bir yandan soğuk savaş körükleniyor, bir yandan da tekelci yöneticilerin kışkırtısında sıcak savaş alanları tespit ediliyordu. Derken, Kore savaşı başladı. Birleşik Amerika rahat bir nefes almış, klasik devrî bunalımın son basamağı olan «hamle» durumuna girmişti. NATO'nun somut meyvaları toplanıyordu.

İkinci Dünya Savaşının bitimini izleyen yıllarda NATO paktını hazırlayan maddî şartlar kısaca bunlardır. Bugün NATO içinde görülen çatlamalar, dirilip kendine gelen emperyalistler arasındaki klasik çelişkilerdir. Ortaya çıkan tek gerçek, NATO'nun bir savunma paktı olmadığı ve devrini tamamlayıp başka bir kılığa bürünme dönemine girdiğidir.

Türkiye'ye yapılacak olan askerî yardım ilk değildi. Daha önceden de bilindiği gibi bazı anlaşmalar yapılmıştı. Bunlardan en önemlisi 12 Temmuz 1947 tarihli olan yardım anlaşmasıydı. («Resmî Gazete», 5 Eylül 1947.) Bu anlaşmalar daha çok Truman Doktrini çerçevesinde oluyordu ve hemen hemen daima bir önceki anlaşmalardan ve onların da yardım görecek ülke için en aleyhte olan maddesinden çıkış ya-

pıyorlardı. Yapılacak yardım veriliş amacına uygun olarak kullanılacaktı ve yine kredi açmak suretiyle her sene yenileşen askeri teçhizat arasında en modası geçmiş olanı **konu** ediliyordu. Bu malzemeler başkalarına devredilemez, satılamaz ve istendiği anda da geri verilmek üzere teslim edilmesi şartına dayanıyordu. Bir de en ufak malzeme için de olsa, gelen her yardım konusunun A. B. Devletleri'nden hibe edildiğine dair basın sürekli yayın yapmak mecburiyetinde. Sonra bütün bunların ne anlama geldiği bir Kıbrıs çıkarma teşebbüsünde ortaya çıkacaktı. Oysa bu yardımlar, yani kredi açıp demode malzemenin Türkiye'ye aşırı fiyatlarla satılması sıralarında NATO falan yoktu ortalarda. Sanırız, Türk Ordusu o dönemin anılarını çok iyi hatırlayacaktır.

Bu yardımlar sadece askerî alanlarda kalmıyor, Türkiye'nin kalkınacağı ve hatta küçük bir Amerika olacağı da iddia edilip tartışılıyordu.

Brüksel anlaşmasını takiben, askerî yerleşmeler de başlayacaktır. Buna, Marshall Planına dahil ülkelerde askerî üslerin kuruluş dönemi de diyebiliriz. Birleşik Amerika bundan böyle, düyna uluslarının özellikle bizim **hamimiz, koruyucumuz** ve **kurtarıcımız** olmuştur! Babıâli basını bu temayı yıllarca böylesine işleyecektir.

12 Temmuz 1947 tarihli anlaşma imzalandığı zaman Cumhurbaşkanı İnönü bir bayram sevinci içinde idi. Başkan Johnson'un 17 yıl sonra gönderdiği ünlü mektuba muhatap olduğu zaman İnönü başbakandı. Tarihin ibret verici olaylarından ders aldığını sanmak fazla nikbinlik olacaktır.

Bu «askerî anlaşmalar» la ilgili gelişmeleri, yine olaylara tanık olan bir askerden, Sayın Haydar Tunçkanat'tan dinleyelim :

«Amerikalılar ilk iş olarak, Türk Silâhlı Kuvvetlerinin silâhlarını, teşkilâtını, eğitimini değiştirerek, Amerikalılaştırmayı ele aldılar ve uygulamada da ufak birkaç direnmenin dışında, başarıya ulaştılar.»

«Türkiye'nin NATO'ya (Kuzey Atlantik Antlaşması) kabulü 13 Şubat 1952 tarihinde olmuştur. Bu antlaşmanın ünlü 3. maddesi (ki, daha sonra yapılacak ikili anlaşmalar hep buradan çıkış yapacaktır) şöyle der: «İşbu anlaşmanın gayelerinin daha müessir bir şekilde tahakkukunu temin için taraflar, kendi hususî vasıtalarını geliştirmek ve birbirlerine karşılıklı yardımlarda bulunmak suretiyle, münferiden ve müctemian, devamlı ve fiil olarak hareket edip, bir silâhlı tecavüze karşı münferiden ve müşterek mukavemet kudretlerini idame ve tezyit eyleyeceklerdir.» (Haydar Tunçkanat, «İkili Anlaşmaların İçyüzü», s. 200.)

«İkinci Dünya Savaşından sonra milliyetçilik akımlarının kuvvetlenmesi, kurtuluş savaşlarının yayılması, bir kısım sömürge ve yarı - sömürge ülkelerinin bağımsızlık kazanmaları karşısında, eski usul sömürgecilik de biçim değiştirerek iktisadî, askerî, teknik vb. yardım adları altında ikili anlaşmalarla az gelişmiş ülkelere dost görünerek sızmaya başlamıştır. Yeni Türk devleti geçmişin acı ve kanlı tecrübeleri sebebiyle yabancı sermaye, dış yardım ve borç alma konularında çok tedbirli hareket etmiştir.

«İkinci Dünya Savaşından sonra Türk hükümetleri Atatürk'ün, devletin temeli olarak tavizsiz uyguladığı bu ilkelerden yavaş yavaş fakat imzalanan her yeni ikili anlaşmada biraz daha fazla olmak üzere uzaklaştıkları bir gerçektir. Başlangıçta değişik adlar altında yapılan ikili anlaşmaların sayıları az olduğundan bağımsızlığımızı kısıtlamaları ve yabancıların iç işlerimize karışmaları da az hissedilmiştir. Fakat za-

manla anlaşmaların sayıları ve getirdikleri ağır şartlar arttıkça bozulan iktisadî durumun da etkisiyle Türkiye, yardım perdesi arkasındaki yabancı dolarına, buğdayına, silâhına, yedek parçasına, kredisine, teknik elemanına, aklına muhtaç bir duruma gelerek, siyasî, iktisadî, adlî, askerî ve kültürel bağımsızlığını bir hayli yitirmiştir.

«Uzun yıllar önce yenerek, yurdumuzdan kovmuş olduğumuz kapitülasyonların ve emperyalizmin yıllar sonra yalnız ABD ile yapılmış olan ikili anlaşmalar yoluyla yurdumuza nasıl geri gelmiş olduğu yakın tarihimizde açıktır.» (Haydar Tunçkanat, «İkili Anlaşmaların İçyüzü», s. 17, 18, 19.)

İkili Askerî Temel Uygulama Anlaşmaları

Bu konuya, NATO (39) adlı kitaptan aktaracağımız bir paragrafla gireceğiz. «Yunanistan'da da Türkiye'de olduğu gibi Amerikan yardım kurul personeli ve diğer bir deyişle Amerikan yardım kurulu misyonu bulunmaktadır. Buradaki Amerikan personeli (MİLİTARY FACİLİTİES AGREMENT) ahkâmına tâbidirler.» Bu paragrafta sözü edilen ASKERÎ KOLAYLIKLAR ANLAŞMASI (MİLİTARY FACİLİTİES AGREMENT), Türk ve Amerikan hükümetleri arasındaki askerî anlaşmaların temel belgesidir ve 23 Haziran 1954 tarihini taşır. Bir bakanlar kurulu kararından alınan yetkiye dayanılarak yapılmış olan bu anlaşma, bakanlar kurulunun ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin onaylarından da geçirilmemiş olduğundan Anayasaya göre; yürürlüğe de konulmaması gerekirdi. Fakat zamanın hükümeti, bu askerî anlaşmaya dayanarak, Amerikalıların, Türkiye'de müşterek savunma tesisleri adı altında, üs ve kolaylıklar kurmaları için değişik ta-

rihlerde uygulama anlaşmaları yapmakta bir sakınca görmemiştir. Bu anlaşma da diğerleri gibi NATO anlaşmasının 3. maddesine dayanılarak yapılmıştır.

Askerî kolaylıklar anlaşması Dışişleri Bakanlığı tarafından yapıldığı halde, uygulama anlaşmalarının yapılmasında, Amerikalılar, değişik yollardan yaklaşmayı daha uygun bulmuşlardır.

«Örneğin : hava teknik anlaşması ile muhabere elektronik anlaşmaları, Dışişleri Bakanlığı tarafından; Kara Ordusu için Harp Başlığı Desteği ve Hava Kuvvetleri Atom Atma (Head Dress) tesisleri anlaşmaları ise, MSB tarafından yapılmışlardır. Ayrıca herhangi bir anlaşmaya dayanmayan Amerikan askerî posta servisi Dışişleri Bakanlığının sözlü müsaadelerine dayanarak Türkiye'de çalışmaya başlamıştır. Bu teşkilâtın mektup veya postaya verilen küçük paketlerle uğraştığı sanılmasın, bu servis çok iyi ambalajlı büyük sandıklarla, Türkiye'den dışarıya ve dıştan da Türkiye'ye büyük ölçüde bir eşya ulaştırma servisi gibi çalışmaktadır. Bu ambalajlı sandıklar kontrol da edilmediği için içindekileri öğrenmek zordur. Yalnız Türkiye'deki Amerikan kaçak eşya mağazalarının beslendiği kanallardan biri olduğuna şüphe yoktur. Aynı zamanda tarihî eser kaçakçılığının da bu kanaldan yürütüldüğüne ilişkin kuşkular mevcuttur. Yalova Hava Alanının Amerikalılara verilmesi ise, Genel Kurmay Başkanlığının yazılı müsaadeleriyle olmuştur. Bu örnekler de gösteriyor ki, bir elde toplanarak oradan yönetilmesi lâzım gelen çalışmalar, kasten dağıtılmak suretiyle kontrol dışına çıkarılmış ve sorumluluktan kaçınılmıştır. Bu gibi çalışmaların tümü Dışişleri Bakanlığı ile, ABD hükümeti arasında yapılacak konuşmalar sonunda ilgili bakanlık ve dairelerden katılacak sorumlu uzmanlarla birlikte tespit

edilecek ilkelerden sonra bir anlaşmaya bağlanmalıydı. Fakat Amerikalılar Türkiye'de işlerini süratle yürütebilmek için Türklere yaklaşabildikleri her yolu denemişler ve hangisinden sözlü, yazılı bir vaad koparabilmişlerse onu hemen oldu bittiye getirerek bir anlaşma haline sokmayı becermişlerdir. Amerikalıların bu çeşit hareketlerini hoş görmeyip onlara karşı çıkanlar da, Amerikalıların şikâyetleri üzerine, «Türk - Amerikan ilişkilerini bozuyor» gerekçesiyle görevlerinden uzaklaştırılmışlardır.

«Bu sayede, Amerikalılar her alanda geniş imtiyazlar koparmışlar ve koparamadıklarını da, elde etmiş gibi göstererek uzun zaman ilgilileri kandırabilmişlerdir. Em. Orgeneral Refik Tulga, konu ile ilgili şu açıklamayı yapıyor : Genel Kurmay, bir anlaşmaya dayanmadan kullanılan Sinop ve Yalova hava alanları için, Amerikalılara «çıkın buradan» diyordu. Amerikalıların karşılığı, «Bize müsaadeyi hükümet verdi» oluyordu. «Peki, gösterin anlaşmayı,» denilince, Amerikalılar «anlaşma yok» demekten başka cevap bulamıyorlardı.

«Bu da gösteriyor ki, ilgili ve sorumlu Türk makamlarının Amerikalılarla yapılan gizli anlaşmaların anlam ve kapsamını iyice bilmemelerinden ve kimlerin ne gibi yazılı veya sözlü müsaadeler verildiğinden habersiz bulunmalarından, Türkiye'de diledikleri gibi at oynatmışlardır.

«27 Mayıs 1960 devriminden sonra, bu durumun düzeltilmesi için, Amerikalılarla yapılan gizli anlaşmaların nelerden ibaret olduğunun incelenmesi maksadıyla anlaşmaların bir araya toplanması Dışişleri Bakanlığından istenmiştir. Yapılan uzun araştırmalardan sonra yukarda açıklanan gerekçeler birer birer su yüzüne çıkmış ve Amerikalıların ellerinde bulundur-

duklarını söyledikleri ikili anlaşmaların, ilgili Türk makamlarının dosya ve arşivlerinde olmadığı anlaşılmıştır. (Haydar Tunçkanat, «İkili Anlaşmaların İçyüzü», s. 304, 305, 306, 307.)

«23 Haziran 1954 tarihli askerî kolaylıklar anlaşmasına göre Amerikalıların Türkiye'de uygun bulacakları yerlerde kuracakları üs ve tesislerin yerleri, Türk hükümeti tarafından sağlanacaktır. Yani bunların istimlak bedelleri Türkiye'nin bütçesinden ödenecektir. Bugüne kadar bu maksatla Türk toprakları üzerinde Amerikalılara verilen arazi 32 milyon metre kareye yaklaşmıştır. Üs ve tesislerde bulunan Amerikan Kuvvetleri de NATO'ya değil, Amerika'ya bağlıdırlar ve ondan emir alırlar. Adana'da bulunan İncirlik hava üssü gibi müşterek kullanılan bazı tesisler 2 Ocak 1957 tarihli Türk ve Amerikan garnizon komutanları için müşterek talimata göre yönetilir. Fakat, Türkiye'de mevcut Amerikan birliklerinin anlaşmalar dışı kullanılmasından Türkiye için doğabilecek mahzurları zamanında önleyebilecek hukukî ve fiili bir teminat mevcut değildir. (Haydar Tunçkanat, «İkili Anlaşmaların İçyüzü», s. 309.)

«Savaş halinde Amerikalılar, Türk hava meydanlarından bazılarıyla, Karadenizdeki tesisleri kullanabileceklerdir.» (Aynı kitap, s. 310.)

«Türkiye'de müşterek savunma kolaylıkları adı altında kurulmuş olan tesislerin arazisi ve üzerindeki taşınmaz malların Türkiye'nin mülkiyetinde kalacağı kabul edilmişse de, NATO Andlaşmasının devamı süresince, bunları kullanma hakkı Amerikalılara verilmiştir. Bu kullanma hakkını kısıtlayan bir şart veya sınır da konulmamıştır. Bu nedenle Türkiye'deki Amerikan üs ve tesislerin ulusal çıkarlarımıza aykırı olarak kullanılması halinde, Türk başbakanı, Amerika'ya;

«siz bu müşterek savunma kolaylıklarını veriliş amaçlarının dışında kullanıyorsunuz, 23 Haziran 1954 tarihli Askerî Kolaylıklar Anlaşmasına göre, bunu yapamazsınız» diyemeyecektir. Anlaşmada, müşterek savunmadan ne anlaşıldığı da tanımlanmamış ve Amerikalıların yorumuna bırakılmıştır.

«Buralara girecek veya çıkacak her türlü malzeme, teçhizat ve personel ihtiyaçları vergi muafiyetinden yararlanacak ve gümrük kontrolü yapılmayacaktır.

«Türkiye'de bulunan Amerikan personelinin, disiplin, sağlık, rahatlık ve ihtiyaçlarını Amerika'nın sağlaması yine bu anlaşmayı Amerikalıların istediği yönde yorulmayarak genişletmelerine sebep olmaktadır. Türk telsiz kanununa aykırı olarak yayın yapan Karamürsel ve Adana'daki Amerikan radyoları, Lozan Anlaşmasına ve 625 sayılı Özel Okullar Kanununa aykırı olarak Balgat'ta kurulan Amerikan Lisesi hep bu tür yorumların uygulamalarıdır.

«Bir savaş halinde ve barışta Türklerin elinde bulunan hava meydanları ile Karadeniz'deki bazı tesisleri de Amerikalılar kullanabileceklerdir. Buradaki savaş sözünden bölgesel bir savaş mı, bloklararası bir savaş mı, sadece NATO'nun katılacağı bir savaş mı, yoksa Türkiye'nin içinde bulunmayıp, Amerika'nın katıldığı veya müdahale ve yardım edeceği, yani savaş ilân etmeden sürdürülecek bir savaş mı olduğu da tanımlanmadığı için, her an bu meydanlarla tesisler de Amerikalıların kontrolüne geçebilecektir. Bu anlaşmaları Türk kükümetine kabul ettiren Amerikalılar, iktisadî ve askerî yardım vaatleriyle, yine bu anlaşma hükümlerine dayanarak isteklerini o kadar ileriye götürmüşlerdir ki; Genel Kurmay Başkanlığı, hükümetin ilgisizliği karşısında, aşağıda örneklerini ver-

diğimiz bildirileri Silâhlı Kuvvetlere duyurarak taviz verilmemesini ve karşı durulmasını istemek zorunda kalmıştır.

GİZLİ

MÜŞTEREK SAVUNMA TESİSLERİYLE İLGİLİ PRENSİPLER

1 — Amerika Birleşik Devletleri'nin yeni arazi talepleri kabul edilemez.

2 — Halihazır tesislere ilâveten yeniden tesis kurulmasına müsaade edilemez.

3 — Tesisin statüsünü değiştiren fakat artışları ve evsafı değişiklikleri kabul edilemez.

4 — Tesisler için ayrılmış arazi içinde ve tesisin işletmesini aksatmayacak çapta en geniş tenis kortu olmak üzere bazı spor tesislerinin her defasında izine tâbi olmak üzere müsaade edilebilir. Fakat bunun dışında umuma açık hazine veya şahıs malı yerler için müsaade verilemez.

CEMAL TURAL
Orgeneral
Genel Kurmay Başkanı

MİLLÎ SEFERBERLİK VE ANTLAŞMALAR DAİRE BAŞKANLIĞI ŞUBESİ İÇİN PRENSİPLER

Müşterek savunma tesisleri içinde kurulmuş ve faaliyette bulunan ABD okullarının genişletilmesi ile ilgili gelecek talepler kabul edilmeyecektir.

Müşterek savunma tesisleri içinde kurulmuş ve

faaliyette bulunan ABD okullarının tesisler dışında ve 625 sayılı kanunun hükümlerine göre vazife görmeleri hususunun tahakkukuna çalışılacaktır.

ABD askerî posta hizmetleri kaldırılacak, ABD personelinin posta hizmetleri PTT'ce karşılanacaktır.

Radyo ve televizyon servislerinin kuruluş ve faaliyetleri Türk millî mevzuatına uygun olacaktır.

CEMAL TURAL
Orgeneral
Genel Kurmay Başkanı

(Haydar Tunçkanat, «İkili Anlaşmaların İçyüzü», s. 323, 325.)

1964'te Kıbrıs buhranından sonra, başkan Johnson'un başbakan İnönü'ye yazdığı malûm mektup üzerine, Türk kamuoyunda Amerikan aleyhtarlığı genişlemiş ve nihayet Türk Genel Kurmayında ikili anlaşmaların yurt çıkarlarına aykırı hükümlerinin değiştirilmesi yönünde bir çalışma başlamıştır. Bu çalışmalarla ilgili olarak Türk Genel Kurmay Başkanlığı, Avrupa ülkelerindeki Türk ateşelerine birer gizli yazı göndererek, bulundukları ülkelerde mevcut Amerikan üslerinin hangi şartlarla verilmiş olduğunun öğrenilip bildirilmesini istemiştir. Bu çalışmanın amacı. Türkiye'deki Amerikan üsleriyle Avrupa'da kurulu Amerikan üslerinin farklarını, niteliklerini tespit ederek yapılacak çalışmaya yön vermekti.

İşte Türk Genel Kurmayının bu gizli çalışmasını haber alan Amerika, eklice sunulan «İstihbarat Başkan Yardımcısı Ofisi Ordu Karargâh Dairesi - kısa vadeli istihbarat ihtiyaçları» başlıklı gizli belge ile Avrupa'daki üslerle ilgili bilgilerin Türk Genel Kurmayında kimler tarafından istenildiğini ve bu çalışma-

nın kimler tarafından desteklendiğini araştırmıştır. Bu belgeyi okuyalım :

Bu araştırmadan sonraki durum hakkında Haydar Tunçkanat şöyle diyor :

«Bu hareketi Genel Kurmayda kimin veya kimlerin başlattığı ve kimler tarafından desteklendiği sorosunun cevabında, Waşington Genel Kurmay'dan hangi general ve subayların adlarını götürmüş olduğunu bilmiyoruz. Fakat, Genel Kurmayda da bu değişiklikle uğraşan veya destekleyen kimseler üzerinde nötralize edici veya onları tesirsiz hale getirici bazı işlemlerin yapılmış olduğu anlaşılmaktadır.»

1965'de, AP'nin tek başına iktidara gelmesinden sonra Amerika, hem bu iktidarın durumunu kuvvetlendirmek ve hem de Kıbrıs buhranı dolayısıyla sarsıntı geçiren Türk - Amerikan ilişkilerini yoluna koymak amacıyla 1954 tarihli Askerî Kolaylıklar Anlaşmasında esası etkilemeyecek bazı değişiklikler yapılmasını kabul ettiğini Türkiye'ye bildirmiştir. Türk Genel Kurmayının, bu teşebbüsü ciddî olarak ele alması karşısında, bundan kuşkulanan Amerika, bu tutumun kendi çıkarlarına zarar vereceğini düşünerek müzakerelere 1967 yılına kadar oturmamıştır.

Türk Genel Kurmayının bu konudaki ciddi tutumunu yukarda sözü geçen «istihbarat» ile öğrenmiş olan Amerika'nın bundan sonraki davranışını yine Haydar Tunçkanat'ın kitabından okuyalım :

«... Bu şartlar altında Türk hükümetinin, yapılacak değişikliklerde, Genel Kurmayın tarafını tutacağı da belliydi. O halde, önce Cemal Tural'ın Amerikalılara ve ikili anlaşmalara karşı sert tutumu yumuşatılmalıydı. Genel Kurmay Başkanının bu konuda, Silâhlı Kuvvetleri uyaran ve Amerikalıların Türk kanunlarına

uymayan hareket ve faaliyetlerde bulunduğunu ve bunların önlenmesini isteyen emirleri de vardı.

«Amerikalılar bunun çaresini bulmakta gecikmediler ve planlarını yaptılar. Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Cemal Tural Amerika'ya davet edilerek güzel bir gezi ve karşılama programı hazırlandı.

«Daveti kabul eden Cemal Tural'ın Amerika'da karşılanışı ile ilgili olarak Emekli Orgeneral Refik Tulga şu bilgiyi veriyor: «ABD'de bir cumhurbaşkanı gibi karşılanmıştı. Tural'ın protokole göre, 19 pare topla selâmlanması gerekmekteydi. Oysa Amerikalılar Tural'ı 21 pare top atarak selâmladılar ve böylece onu geleceğin başkanı saydıklarını belli ettiler. Bu Amerika gezisinden sonra Tural, ikili anlaşmalar konusunda farklı düşünmeye başladı.»

«İkili anlaşmaların karşısına dikilen önemli bir engel de böylece nötralize edilmiş oluyordu.

«Karargâhtaki diğer subayların da (Türk - Amerikan ilişkilerini zorlaştırıyorlar) şikâyetleri üzerine; yerlerinden alınmış veya emekli olmaları muhtemeldir.

«Amerikalılar Türkleri, hele yöneticileri, gayet çabuk ve iyi tanırlar, onların nelerden hoşlandıklarını, eğilimlerini hemen öğrenirler.

«Türk devlet adamlarının, parti ileri gelenlerinin, Genel Kurmay başkanlarının, kuvvet komutanlarının Amerika'ya davet edilerek ağırlanmaları ve gezdirilmeleri bir çeşit beyin yıkama ve nötralize ameliyesidir. Amerikalılar, telkin etmek istedikleri fikirleri ve istedikleri tavizleri bu gezilerde ustalıkla aşılar ve alırlar.

«Cemal Tural'ın da, diğerleri gibi, bu gezilerden bir hayli etkilenmiş olduğu anlaşılıyor.»

Bu konular üzerinde devrimci basın ve 27 Mayıs-

çı devrimcilerin, ve Büyük Millet Meclisinde yapılan tartışmaların ışığı altında söylenmedik söz, yapılmadık yorum kalmadığından ve Amerika'nın ülkemizdeki kudretinin tamamen gün ışığına da çıkmış olması, bizi daha fazla konuşmaya gerek olmadığı kanısına vardırıyor. Neticeyi yine bir generalin, Sayın Fahri Özdilek'in sözleriyle bağlayalım :

«... Üzerinde büyük tartışmalar açılan ulusal ordu kavramı hakkındaki görüşlerimizi de açıklayalım. Herhangi bir konuda yabancı modelleri alıp kullanmak elbette gayri-millilik işareti sayılmaz. Ancak, bunun yabanci modellerin idamesi için gerekli ihtiyaç maddeleri hemen ve tamamen yabancı kaynaklara bağlı kalırsa o zaman millî sayılmayacak bir tutum içinde bulunuyoruz demektir. Model yabancı da olsa onun idamesi için imkânlar milli kaynaklara dayalı olmalıdır. Aksi halde bu modeli kullanmak ve ondan yararlanmak için insiyatifin elimizde olamayacağı açıktır. Ordumuzun teşkilât, eğitim ve donatımı hemen tamamen yabancı patentlidir. Bu patent imkânlar ölçüsünde millileştirilmedikçe; karar vermede, kararı uygulamada ve en önemlisi uygulamanın devam ettirilmesinde insiyatif ve güç sahibi olmalıyız. Bu bakımdan ordumuzun gayri-millî bağlantılar ve imkânlar içerisinde olduğunu bilmezlikten gelmenin pratik hiç bir faydası yoktur.

«Diğer bir husus emir ve komutanın millî olup olmadığı hususudur. Eğer orduların tümü veya büyük çoğunluğu üzerinde tam bir emir ve komuta yetkisine sahip değilseniz, bunun anlamı gayri-millî bir komuta sistemine bağlı olduğumuz demektir. Türk kuvvetlerinin enterge emri ve komuta yetkisi silâhlı kuvvetlerin kumandasında değil, NATO Komutanlığı emrindedir. Bu durumda Türkiye Büyük Millet Meclisinin

manevî şahsiyetinde mündemiç Başkomutanlık yetkisinin, NATO anlaşması gereğince, büyük mikyasta devredilmiş olduğu gözden uzak tutulamaz. Hem teşkilât, eğitim, donatım ve ikmal konuları ve hem de emrü komutadaki insiyatif sahibi olmamızı özlemek, üzücü bir tartışma konusu olmalı idi. Biz bu konuya ehemmiyetle eğilineceğini bekliyorduk.»

İşte ordumuzun bugünkü durumu. Yukardaki sözler Sayın General Fahri Özdilek'in 1969 bütçesi dolayısıyla Cumhuriyet Senatosunda Millî Birlik Grubu adına yaptığı konuşmadan alınmıştır. İktisadî bir çıkmaz içine giren bir ülkenin çıkar yol arama endişesinden doğan bir antlaşma, çıkar yol ararken kendisiyle beraber olanları da kendisini de böylesine bir çıkmaz içine sokmuştur.

Şimdi bir an için 27 Mayıs'ın eşiğine dönelim.

Bizde 1950'den sonra uygulanan tarımda makineleşme ve kredi politikası doğrudan doğruya tarımda kapitalistleşme, sanayide kapitalist yaratma amacı gütmektedir ki, bu espri «her mahallede bir milyoner yaratma» sloganıyla ifade edilmiştir. Ve bu politika devlet hazinesinin yağma edilmesiyle sonuçlanmıştır. Bunun bir anlamı da Cumhuriyet döneminde «kapitalist yaratma» politikasının ikinci defa fiyasko ile neticelenmesidir. Bilindiği gibi, ilki 1923-1933 denemesiydi. Vazgeçilerek devletçiliğe ve planlı kalkınmaya dönülmüştü. İkinci kademe sayılabilecek olan DP'nin 1950 - 1960 denemesi ise, ekonomik bağımlılığa vardı. İktidar kadrosu tam bir ihanet içindeydi. Bu ihaneti, kalkınmanın esas maddelerini yabancılara yağma ettirmekle, ülkeyi açık pazar haline getirmek ve seçimi kazanmak uğruna devlet hazinesini yağma ettirmekle yapıyordu.

1950'den sonraki siyasî iktidarın bağımsızlığımı-

za mal olan büyük ihaneti, ekonomimizin gelişme doğrultusunu kendi ihtiyaçlarımıza göre değil de, onu emperyalist ülke ihtiyaçlarına göre ele almış olmasındadır.

1954'ten sonra ekonomik gelişme başaşağı dönmüştü. Ağır bir enflasyon ve onu takip eden devalüasyon ülkeyi çoraklaştırmış, yabancı ülkeler Türkiye ile olan ticarî münasebetlerinde Türk devletinin değil, yabancı bir bankanın kefaletini istiyorlardı. İşte bu iktidar devleti böylesine itibarsız kılmıştı. Bu durum, giderek sosyal alanda homurdanmalara, siyasî iktidarı ürküten direnmelere sebep olmuştur. Gittikçe şaşkına dönen siyasî iktidar çıkar yolu yasaları ağırlaştırmakta, asker-sivil aydın ve üniversite gençliğinin öncülüğünde gelişen muhalefeti sindirme gayretiyle birtakım sunî kuruluşlar yaratma çabasında aramıştır. «Tahkikat Komisyonu», vatan cepheleri, sıkıyönetimler vb...

Ama bütün bu tedbirler, ihanet içindeki şaşkın iktidarı «ihanet sandalyesi» ne oturtmaktan kurtaramamıştır.

Yıl 1960, ülkemizde gençlik hareketlerinin başlangıcı, parti kışkırtmaları dışında ilk defa bu dönemlerde başlamıştır.

27 Mayıs 1960

Türkiye Cumhuriyeti, tarihinde, kurtuluş ve Mustafa Kemal hareketinden sonra yeni bir döneme girmiştir. Kurtuluş vadeden, mutluluk vadeden yeni bir dönem! Ordunun Atatürkçü doğrultuda kendi halkının, kendi ulusunun yanında olduğunu kanıtlayan bir dönem!

27 Mayıs hareketi Türk ulusunun, Türk halkının

ve Türk ordusunun yurtseverliğini, temizliğini kanıtlayan bir hareket! Bilinen kurallar dışında, ihtilâli hatırlatan bir «ihtilâl».

Gençlerimiz bayram yaptı, yaşlılarımız seviçten göz yaşı döktüler. Bir ihanet şebekesi bir gece içinde toplanıvermişti.

Sonra... bekledik. Hiç değilse devletin «ihanet şebekesi» ağlarından arındırılmasını, girişilen hareketin kendi amaçları doğrultusunda yeni bir devlet kuruluşuna yönelmesini bekledik.

Kısa bir sürede anlaşıldı ki, romantik özlemlerden, tertemiz bir yurt sevgisinden başka bir şeyleri yok yüreklerinde. Babıâli basını da bunu çok çabuk anladı. Ve her devirde olduğu kendi melanetinin kapılarını aralamaya başladı. Sonra, sonra da başladı dişlerini göstermeye. Geçmiş iktidar kadrosu yabancı uzman müşavirleri de dahil, olduğu gibi yine iktidardaydı, ve bunlar devrimin düşmanıydılar. Devrimin getirdiklerini götürmeyi başlıca ödev sayan karşı-devrimci güçleri muhafaza edip örgütlemekle yükümlü idiler.

27 Mayısçıların tecrübesiz, siyasî eğitimden yoksun, tertemiz yurtseverliklerinden başka bir güvenceleri yoktu. Ülkenin ihtiyaçlarına göre Atatürk'ün kendilerine öğrettiği doğrultuda, özlemi çekilen bir anayasayı tüm heyecanlarıyla birlikte kendi uluslarının bekçiliğine terk ederek sessiz sedasız, geldikleri gibi iyi niyetlerle çekiliverdiler.

Yeni dönemin dayanak sosyal sınıfı bilinçsizdi. Yeni dönemin kadrosu yoktu. Ama Türk aydınına 10 yıl sürecek okuma, düşünme ve konuşup örgütlenme, özgürlüğünün heyecanını yaşatan bir Anayasa bırakmışlardı ya!

İşte biz, bugün Türk gençleri, Türk aydınları tüm

Türk devrimcileri olarak, sosyal mücadelede bize olumlu deneyler kazandıran bu özgürlüğün hesabını vermek zorunluluğunda bırakıldık.

«Nurlu Ufuklar» ve «Küçük Amerika» Edebiyatının Arkasındaki Gerçekler

27 Mayıs hareketinden sonra, karanlığın ardından çıkan ülke panoroması, gün ışığına çıktı.

Yıl 1960. Türkiye'nin nüfusu 27 milyon 800 bin. Ve nüfus artış oranı % 3. «1950'de çalışma yaşındaki 100 erkek nüfusa çalışma yaşında 100 kadın ve bakılma çağında 143 çocuk ve ihtiyar düşerken, 1960'da çalışma yaşındaki 100 erkeğe, çalışma yaşında 100 kadın ve bakılma çağında 173 çocuk ve ihtiyar düşer hale gelmiştir.» («Türkiye'nin Ekonomik ve Sosyal Durumu», Türk-İş Yayınları, no : 24.)

Aynı yılda çalışma çağındaki insan yekûnu 14 milyon 900 bin. Genel nüfusa oranı % 53,6. Çalışamayacak çağda insan yekûnu, 1 milyonu ihtiyat olmak üzere 11 milyon 900 bin. Genel nüfusa oranı : % 46,2.

Toplam nüfusun % 74,8'i (20 milyon 800 bin kişi) köylerde, % 25,2'si (7 milyon) şehirlerde yaşamaktadır. Beslenmenin ağırlığı yine hububattadır. Et, süt ve yağ gibi ana proteinli madde tüketimi azdır, ve bu yüzden de beslenme yetersizliği vardır.

Mesken durumu yürekler acısıdır. 1960'ta köylerde oturanlar, her türlü sıhhi tedbirlerden yoksundur. Genel olarak şehirlerde de, köylerde de mesken ve su durumu aşırı derecede yetersizdir. Nüfusun % 2,16'sı (600 bin) veremli, % 7,2'si (2 milyonu) trahomlu, 20 bini cüzzamlı, 35 bini firengilidir. 4 bin kişiye bir doktor, 460 kişiye bir yatak düşmektedir.

Ülkemizde okur-yazar olmayanların oranı % 61, İlkokul çağında olup da okula gidemeyenlerin oranı % 59,6'dır.

Bu yıl da ilkokul çağında bulunup da okula devam edebilenlerin oranı % 73, ortaokul çağında olup da okula gidebilenlerin oranı % 19, lise çağında olup da liseye gidebilenlerin oranı % 9, yüksek okul çağında olup da okula devam edebilenlerin oranı % 3'tür.

Yıl 1962. Yine bu dönemlerde çalışma çağında bulunanların sayısı 15 milyon 700 kişidir. Bunun 12 milyon 750 bini ancak iş mevsimlerinde iş bulup çalışabilmekte, büyük çoğunluğu yılın uzun süresini işsiz geçirmekte, 1 milyon 500 bini ise daimi işsiz ordusunu teşkil etmektedir.

Çalışabilen nüfusun 9 milyon 860 bini (% 77,4) tarımda, 1 milyon 250 bini (% 8,8'i) sanayide, 1 milyon 630 bini (% 12,8) hizmetler sektöründe çalışmaktadır.

Oysa gelişmiş ülkelerde çalışma çağında olanların çok büyük bir kısmı sanayide çalışır ve bir bakıma bu oran gelişmişliğin ölçüsüdür. Ekonomik ağırlığı tarımda olan az gelişmiş ülkemizde gizli işsiz sayısı 8 milyondur. Toplam millî gelir 42 milyon liradır. Fert başına düşen millî gelir senede 1.500 liradır.

Çalışan nüfusun % 70'i millî gelirin % 20'sini
Çalışan nüfusun % 28'i millî gelirin % 35'ini
Çalışan nüfusun % 2'si millî gelirin % 45'ini (1)
alır.

---

(1) Birinci gurupta nüfus başına düşen milli gelir payı: 432 lira
İkinci gurupta nüfus başına düşen milli gelir payı: 1890 lira

Sektörlere göre millî gelirin kaynakları :

1961'de tarımın millî gelire katkısı % 42, aynı yılda sanayiin millî gelire katkısı % 23, aynı yılda hizmetlerin millî gelire katkısı % 35'tir.

Vergi dağılımı da son derece adaletsizdir. Yıllık geliri 1.100 lira olan küçük gelir grubuna dahil vatandaş % 6,1, yıllık geliri 8.550 lira olan orta gelir grubu % 9,7, yıllık geliri 47.260 lira olan yüksek gelirliler ise % 12,5 oranında vergi öderler.

Yıllık geliri 5.210 lira olan işçiler, ücretliler ve küçük iş sahibi vatandaş topluluğu % 23,4, yıllık geliri 9.430 lira olan yüksek gelirliler ise % 27,1 vergi ödemektedirler.

Görülüyor ki işçinin dahil olduğu grup % 23,4 vergi öderken, «yüksek gelirli ziraat erbabı, gelirinin ancak % 12'5'i kadar vergi ödemektedirler.»

Bütün bunların yanında 1948-1961 arasında «millî gelir 100'den 187'ye çıktığı halde fert başına gelir 100'den ancak 127'ye yükselebilmiştir.» Yine aynı yıllara bakarak geçim sıkıntısı % 300 artmıştır.

İhracatımız, tütün ve zeytinyağı piyasasında, ekseriya oynanan Amerikan oyunlarının zararını hariç tutarsak, hemen hemen 1950'den bu yana bir değişiklik göstermez. Fakat ithalâtımız sürekli bir artış göstermiştir. Avrupa ve az gelişmiş ülkeleri kalkındırma planlarından hiç birisi Amerika'dan başka hiç kimsenin işine yaramamış, beklenenin tam tersi bir sonuç vermiştir. Biz daima hammadde ihraç eden, işlenmiş madde ithal eden bir ülke olarak kalmışızdır. Bunun da ekonomide değişmez bir kuralı vardır : İşlenmiş maddenin fiyatı, hammadde fiyatından çok

---

Üçüncü grupta nüfus başına düşen millî gelir payı: 34.000 lira

fazladır. Dostlarımız bizi bu durumda bırakmanın yolunu arar ve bulurlar. Ekonomilerini bu kurala uygun düşecek biçimde planlarlar. Bu durum, esasen satın alınmış olan paramızın köleliğine varır, hem bizi döviz kıtlığına mahküm eder ve hem de sanayimizin gelişme ve ülkemizin istihdam alanlarını tıkar. Bunlardan dolayı da bizde dış ticaret açığı müzmin ve öldürücü bir hastalık halinde sürer gider.

1950 ile 1960 yılları arasındaki ithalât, ihracat ve dış borçlarımızın cetvelini aşağıda göstermeyi gerekli görüyoruz :

	İthalâtımız	İhracatımız
	(Milyar TL.)	
1950'de	2.574	2.367
1951'de	3.618	2.826
1952'de	5.004	3.367
1953'te	4.797	3.564
1954'te	4.232	3.015
1955'te	4.482	2.817
1956'da	3.663	2.745
1957'de	3.573	3.105
1958'de	2.835	2.203
1950'da	4.160	3.186
1960'ta	4.212	2.889

İşte 27 Mayıs 1960 hareketi, Türkiye'yi bu platformda bulmuştur : Kırk haramilerin «nurlu ufuklar» ı! Devlet kasası tamtakırdır.

«1950 - 1960 arasındaki Türkiye'de para hacmi 2 milyar 133 milyon liradan 12 milyar 059 milyon liraya çıkmıştır. İktisadî devlet teşekkülleriyle hazinenin Merkez Bankasına borcu olan 5.317 milyon lira bu yekünun % 53,5'ini, yalnızca iktisadî devlet teşek-

küllerinin borcu olan 4.225 milyon lira da bunun % 42'sini teşkil etmektedir. Bu rakamlar DP iktidarının iktisadî devlet teşekküllerini nasıl enflasyonist bir politikanın aracı yaptıklarını açıkça göstermektedir.» (Bkz : Dr. Dündar Sağlam, «Türkiye'de Kamu İktisadî Teşebbüsleri», 1967, s. 124.)

27 Mayıstan sonra iktisadî alanda görülenler, 27 Mayıs öncesi görülenlerin planlı şeklinden başka bir şey değildir. Gerçekten Anayasanın kabulünü takiben bazı kuruluşlar çıkmıştı ortaya. Fakat, bu kuruluşları ayakta tutacak en önemli unsur olan toplum ve bu toplumun ortaya çıkarabileceği bir kadro oluşamamıştı.

Anayasanın kabulü ile Millî Birlikçiler çekilip gittikten sonra «aynı tas aynı hamam» kalmıştı sahnede. Muhafazakâr bir Amerikan senatörü, Türkiye'nin yeni durumu hakkında rapor vermek üzere ülkemizi gelip gezip gördükten sonra bir rapor hazırlamıştır. Bu raporda : «Hükümet, planda öngörülen reformlar dolayısıyla gerek sağ kanat ve gerekse sol kanattan gelecek bazı güçlüklerle karşılaşabilir. Sol kanat parlamentoda rakam itibariyle güçlü olmamakla beraber, büyük gürültü yaratan bir sese sahiptir. Öğrenciler, aydınlar ve genç subaylar tarafından gittikçe daha fazla desteklenmektedirler. Sol kanat, reformları, yeteri kadar şumullü ve müessir olmadığı için tenkit etmektedir. Diğer taraftan sağ kanadın feodalist ve zengin unsurları 27 Mayıs devriminden hemen hiç bir zarar görmeden kurtulmuşlardır, ve parlamentoda temsil edilen 5 siyasî partinin hepsini sıkıca avuçlarının içine almışlardır.»

Bu raporu hazırlayan Alaska senatörü sağcı Gwenning'dir.

Tarih sosyal mücadeledeki hataları affetmez. Bu-

günkü siyasî partilerin, devrim sonu yaptıkları ilk iş, yıkılan DP'nin oy mirasını paylaşma gayretine koyulmak oldu. Hem de arsızca.. Onun sloganlarına ortak çıkarak! Düpedüz karşı-devrimciliklerini ilân ederek. Yurtsever insanlar bu durumu endişe ile karşılıyordu. Sosyal tabandan yoksun, kadrodan yoksun «beyaz devrim»! Sonra da yaptıklarını kaşarlanmış politikacıların eline bırakarak ayağının altındaki sandalyeye vurmalarını bekle!

Bugün biz, olup bitenlerle, karşı karşıya kaldığımız olaylara şaşkınlıkla bakmıyoruz. Ve bu hal bizim için bir sürpriz de değildir. Ülkenin başbakanını, cenaze merasiminden dönmesini bile beklemeden tepetaklak ettiklerine tanık olduğumuz zaman da hiç şaşırmamıştık.

Karşı-devrim hareketi hızla gelişip örgütleniyordu. Emperyalizm tecrübeli ve olup bitenleri değerlendirmeyi biliyordu. Amerika'dan eli boş dönerken «Rusya'ya yapacağı seyahatten» bahsederek işi tatsız şantajlara dökmeseydi belki de Menderes hâlâ başbakandı. Meselenin burasında karanlık noktalar var. ABD, 27 Mayıs hareketini bildiği halde, neden müdahale etmemişti? Şimdilik dediğimiz gibi karanlık bir mesele.

İnönü düştükten sonra başbakanlığa Süleyman Demirel getirildi. Ve iktidar, DP'nin mirasçısı, muvazaa ile kurulmuş olan Adalet Partisine teslim edildi.

«Muvazaalı» partinin başına gelen kişi de garip bir şekilde, Amerikalı bir generalin «yeni bir başbakan aradığı» lâfından sonra, yine garip bir şekilde politika sahnesine çıkıveren bir adamdı. Süleyman Demirel, AP'nin başına geçmişti. Sonra başbakan oldu.

AP'nin Konyalı bir doktor sözcüsü: «III. Selim'den sonra yapılmak istenen bütün reformları» «bolşe-

vik hareketleri» olarak nitelemiş ve Türk halkını uyanmaya çağırmıştı. Hem de TBMM'de yaptığı bir konuşmada.

Demirel ise, yaptığı ilk konuşmasında «200 bin kişilik bir halk ordusundan» söz ediyordu. Bunun kimlere karşı çıkarılmak istendiğini herkes anlamıştı, ve anlamıyan da kalmamıştı.

Devıetin bütün sorumluluğunu yüklenmek üzere iktidar olmuş bir siyasî parti, temsil ettiği devlete ve devletin güvenlik kurum ve kuvvetlerine düşman, kendi sorumluluğunda bulunan devlete düşman! Düşünülmesi bile imkânsız bir durum;

Kimdir Bu Demirel?

İslâm köylü, 41 yaşında, devlet okullarında okumuş, başbakan olduğu zaman senelerce Amerika'da kalarak «bilgi ve görgüsünü arttırarak!» yurda dönmüş bir Anadolu çocuğu. Adalet Partisi başkanlığı için ortaya çıktığında, o zamanın Amerikan cumhurbaşkanı olan Johnson'la kolkola resimleri de çıktı, propaganda olsun diye. Resim, Amerika'da çekilmiş. Zamanını iyi değerlendirdiği anlaşılıyor!

Demirel, bir süre Devlet Su İşleri Genel Müdürü olarak çalıştıktan sonra oradan ayrılarak «... İş hayatına atılmış bir müteahhit ve yabancı firma mümessilidir. Morrison ve diğer bazı şirketlerin, kendi ifadeleriyle, 15 bin lira aylıklı müşavirliğini yapmıştır. Morrison şirketinden aldığı ücret 9 bin liradır. Ankara Çimento Sanayii A. Ş.'nin eski müdürü, yüksek mühendis İlalan'ın açıkladığına göre, Demirel, İtalyan (Revizione Constructione Machine) firmasının Türkiye mümessili, Altay firmasının komisyoncusu olarak, Çimento Sanayii'ne boru fabrikası makineleri

satmak istemiştir. Demirel'in ileri sürdüğü 9 milyon lira fiyatla satış, fabrikanın içerde ve hem de 3 milyon liraya mal edebileceği gerekçesiyle reddedilmiştir. Basında (Çoban Sülü) diye tanıtılan Demirel, yabancı firma komisyonculuğunun yanı sıra müteahhitliğe başlamıştır. Hürriyet gazetesinde, müteahhitlik için gerekli parayı (banka kredisi ile ve kendi ailesinin gücü ile) sağladığını açıklamıştır. Demirel, Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve Ereğli Demir Çelik'teki müteahhitlik işlerinden zarar ettiğini söylemektedir. Fakat Orta Doğu İçme Suyu Tesislerinden, müteahhitlik mesleğinin niteliklerinden yararlanarak açıktan 1 milyon lira kâr sağlamıştır. Meselâ ihale, inşaat için gerekli ithal malzemesinin vergi ve gümrük resmine tâbi olacağı belirtilerek yapıldığı halde, Demirel, Üniversite muafiyeti gerekçesiyle vergi ve resmi geri almıştır. Hazineden alınan bu para, üniversiteye değil, Demirel'e gitmiştir.

Demirel'in iktidara gelişinde, başta Mobil müdürlerinden «Üstad-ı Azam» Necdet Egeran olmak üzere, mason iş çevrelerinin desteği önemli rol oynamıştır.

Demirel'e iktidar yolu, İnönü hükümetinin düşürülmesiyle açılmıştır. Dikkat çekici bir raslantı olarak, Kıbrıs işinde Amerika'ya karşı çıkan ve Sovyetler Birliği ile yakınlaşmaya çalışan Türk ve Yunan hükümetleri aynı zamanda iktidardan düşmüşlerdi. Bundan başka (düşen) her iki hükümet de yabancı sermaye aleyhine birtakım tedbirler almaya başlamışlardır. İnönü hükümeti yabancı petrol şirketleriyle mücadeleye girişmiş, Türkiye Petrolleri ile Etibank'ın çıkarlarını yabancı şirketlere karşı korumaya yönelmiş bulunmaktaydı. Bu sebepledir ki, iktidar değişikliği ile yabancı şirketler yakından ilgilenmişlerdir.

Mobil Genel Müdürü Frieker, Londra merkezinden şirket sorumlusu Solomon'a gönderdiği ve basına yansıyan Ağustos 965 raporunda «Türkiye'de seçimleri mutlaka AP'nin kazanacağını, petrol şirketlerinin endişeye kapılmasına sebep bulunmadığını» belirtmiştir. (Doğan Avcıoğlu, «Türkiye'nin Düzeni», 1968, Ankara, s. 360).

Amerika'nın muteber çevreleri Demirel'e olan güvenlerini hiç bir vakit kaybetmemişlerdir. İşte Demirel'in çok kısa da olsa hayat hikâyesi ve başbakanlık arifesindeki serüveni.

Olaylara ve yeni bir «nurlu ufuklar» edebiyatına girmeden malî durumu ve dolayısıyla ülkenin içinde bulunduğu ağır şartları yansıtan birkaç rakama değinelim.

«Merkez Bankası Bülteni» 1971 Ocak-Şubat sayısı, s. 60'tan :

«1955'te 10.169.000.000 TL olan bütçe borçları 1970 sonunda 17.424.000.000 TL'ye yükselmiştir. 1965'te dövizle ödenecek dış borçlar 9.729.000.000 iken, 1970 sonunda 29.930.500.000 TL'ye yükselmiştir. Türk parasiyla ödenecek borçlar da 1965'te 3.175 milyon TL iken 1970 sonunda 4.172.600.000 TL'ye çıkmıştır.»

Yetkili bir maliyecinin dediğine göre : Demirel iktidarının 3 senede dışarıya yaptığı borcu geçmiş iktidarlar 34 senede yapmamıştır. Bu borç toplamı, Osmanlı İmparatorluğunun bıraktığı Dûyun-u Umumiye'nin 6 mislidir.

27 Mayıs Anayasası Karşısında Adalet Partisi İktidarı

27 Mayıs Anayasası, anayasa uzmanlarınca da

kabul edildiği gibi bir tepki anayasasıdır. Yani 10 yıllık Demokrat Parti iktidarının yurt çıkarlarına, insan haklarına aykırı tutumu ve anayasayı ihlâl eylemlerine karşı bu tutum ve davranışları önleyici tedbirleri getirmiştir. Gerçekten bu anayasa; «hukuk-dışı tutum ve davranışları ile meşruluğunu kaybetmiş bir iktidara karşı direnme hakkını kullanarak 27 Mayıs 1960 devrimini yapan Türk milleti» tarafından «insan hak ve hürriyetlerini, millî dayanışmayı, sosyal adaleti, ferdin ve toplumun huzur ve refahını gerçekleştirmeyi ve teminat altına almayı mümkün kılacak demokratik hukuk devletini bütün hukukî ve sosyal temelleriyle kurmak için» kabul ve ilân edilmiş ve milletin hürriyete, adalete ve fazilete aşık evlâtlarının uyanık bekçiliğine emanet edilmiştir.

«Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır.» (Anayasa, madde : 2.)

Yani yürütme organı, yasama organı, yargı organları, idare makamları ve kişiler bu Anayasada yazılı kuralları uygulamak zorundadırlar. Bu, onların başta gelen görevleridir ve ancak bu kurallara uyulduğu takdirde bir «Hukuk Devleti» nden söz edilebilir : Bu temel kuralın ışığı altında özellikle son yılların uygulamalarına baktığımız zaman «manzara-i umumiye» yi şöyle görmekteyiz :

1 — Anayasa 2. maddesinde, Türkiye Cumhuriyetinin «laik bir devlet» olduğunu söylüyor. Bu layiklik ilkesi AP iktidarı tarafından çiğnenmiş ve hiçe sayılmıştır. AP iktidarının bu tutumunu birkaç örnekle belirtelim :

A) 4 Mayıs 1969 tarihinde gerici güçler, Yargıtay Başkanı Sayın Ümran Öktem'in cenazesine saldırdılar. Olay sırasında İnönü, bir tuğgeneralin silâhlı

müdahalesiyle ölümden zor kurtuldu. Olayı protesto için Yargıtay, Danıştay, Yüksek Hâkimler Kurulu, Sayıştay, adliye, baro ve diğer resmî daire üyeleri ve gençlik yürüyüş yaptılar. Bu yürüyüşe 50 bin aydın kişi katıldı. Askerî Yargıtay ve Danıştay saldırıyı kınadı.

B) Yurt sathında açılan kuran kurslarının adedi 40 bini aştı.

C) 24.7.1968 tarihinde Konya'da Amerika'yı telin için yapılan miting esnasında gerici güçler ellerinde sopalarla yürüyüşe geçtiler, ilerici kuruluşlara ait binaları, gazete idarehanelerini, kulüp ve pavyonları ve kitabevlerini tahrip ettiler. Olaylar hakkında 2. Ordu Komutanı Orgeneral Nazmi Karakoç :

«Olaylara karışanlar arasında yeşil sarıklı kişiler görülmüştür. Bu kılıktaki kişilerin özellikle sol eğilimli yerleri aramak istemeleri ve davranışları bu hareketin gericilerin eseri olduğu sonucunu açıkça ortaya koymaktadır. Gazete binalarını, kütüphaneleri ve öğretmen kuruluşlarını basmaları da bunu doğrulamaktadır.» demiştir. İnönü bu konuda verdiği demeçte : «Konya olaylarının mahiyetine doğru teşhis konmazsa memleketin huzuruna, tamiri artık mümkün olmayacak felâketler gelebilir.» dedi.

D) 9.7.1969 tarihinde Kayseri'de öğretmenler tarafından yapılan genel kurul toplantısı gerici güçler tarafından saldırıya uğradı. Bir sinema binası, bir kütüphane ve bir lokanta tahrip edildi. Bu güçler, öğretmenleri benzin dökerek yakmaya teşebbüs etti. Öğretmen olduğu zannedilen bir kadın cadde ortasında elbiseleri yırtılarak soyuldu ve yerlerde sürüklendi. Bu saldırıya Türk Hukuk Kurumu «bir tertiptir» dedi. Öğretmenler ordunun müdahalesiyle ölümden zor kurtarıldı.

E) 10 Şubat 1969 tarihinde 6. Filonun bir kez

daha İstanbul'a gelmesini protesto için vilâyetin izni ile Taksim alanında toplanan ve mitinge hazırlanan 25 - 30 bin kişilik vatandaş topluluğuna, camilerdeki cihat çağırısından sonra sağcı, ırkçı güçler ve komandolar ellerinde sivriltilmiş demirler, cop haline getirilmiş sopalar ve muştalarla saldırdılar, ellerinden kaçıp dükkân ve evlere sığınanları şişlediler ve Taksim alanını kana buladılar. Basında bu olaya «Kanlı Pazar» adı verildi. Toplum polisi olaya seyirci kaldı ve hatta yardım etti, köşede bucakta kalanları yakalayarak gericilere teslim etti. Cihat avazeleriyle yapılan bu saldırıda Duran Erdoğan ve Ali Turgut Aytaç öldürüldü ve yüzlerce kişi yaralandı. Hastanelerde yaralı olarak tedavi görenler suçlu gibi karakollarda işkence gördü.

F) İmam Hatip Okullarında Atatürk büstünün gözleri oyuldu. AP militanları, Anadolu'ya, Atatürk'ün sünnetsiz olduğunu yaydılar. 21.4.1968 gününde Fethiye kursu öğrencileri Atatürk'ün resimlerini parçaladılar. 10.11.1970 gününde Atatürk'ün ölüm yıldönümünü törenlerle anan devrimci öğrenciler, sağcı gruplarca tabanca ve sopalarla saldırıya uğradı. 10 kişi yaralandı. Sağcılar Atatürk'ü de sizi de tanımıyoruz» diye bağırdılar. 11.11.1970 gününde, Ülkü Ocaklarına bağlı 10 kadar komando İktisadî ve Ticarî İlimler Fakültesini bastılar ve Atatürk'ün resim ve pankartlarını yırttılar. Yurdun birçok yerlerinde Atatürk heykelleri tahrip edildi.

G) 5 Mart 1971 gününde Kırıkhan Hamidiye camiinde meçhul şahıslar tarafından atılan bomba olayını telin vesilesiyle düzenlenen mitingde, cuma namazından çıkanlarla birleşen civar ilçe ve köylerden getirilen bir topluluk, ilerici kuruluşlara ait binaları, bir eczaneyi tahrip ettiler, üç kişi öldürüldü. Gazian-

tep'e gitmekte olan 27 AH 756 plakalı bir otobüsü durdurarak yolculara saldırdılar. Bıyıklı, favorili ve top enseli kişilerin ve bu arada Tahtaköprü bölük komutanı Teğmen Sezai Şirin'in saçlarını kestiler. Bu saldırıda iki kişi öldü, 17 kişi yaralandı. Olay, ilçeye gelen bir istihkâm taburu tarafından zor önlendi.

H) 28.1.1971 gününde İzmir'de Çiçekli köyü kuran kursu öğrencileri, yeşil takke ve yeşil sancaklarla ilâhiler söyleyerek, Kırık köyüne yürüyüş yaptılar ve yürüyüş esnasında, «şapka giyenler kâfirdir» nârâsıyla yollarda gördükleri şapkalı köylülere tecavüz ederek şapkalarını yaktılar. 29.10.1969 gününde Cumhuriyetin 46. yıldönümünün kutlama törenine Komünizmle Mücadele Derneği, arap harfleriyle yazılı levhalarla katıldı, olaylar çıktı. 27.8.1967 tarihinde AP milletvekili Mevlüt Yılmaz Haydarçavuş camiinde cuma namazından önce kalabalık bir cemaate vaaz verdi.

I) Birçok resmî dairelerde mescitler açıldı ve TBMM'de bir cami yapılması için genel bütçeden tahsisat ayrıldı.

J) Devrin başbakanı, layik devletin başı olduğunu unutarak, Hacıbayram camiinde başında beyaz takke olduğu halde cuma namazı kıldı ve dini iğrenç politikasına alet etti.

K) 2.6.1969 gününde MTTB Genç Kuvayı Milliye Teşkilatı ve Komünizmle Mücadele Dernekleri tarafından düzenlenen «Millî Şuurun Sesi» mitinginde 4 mehter takımının da iştirakiyle : «İslâm geliyor, müslüman Türkiye, Ayasofya açılsın» nidalarıyla tempo tutuldu ve Anayasa değişikliği istendi.

12 Temmuz 1970 gününde Milliyetçi Öğretmenler Konfederasyonu, Esnaf ve Sanatkârlar Derneğince düzenlenen «Millî Şahlanış» mitinginde pantolon giyen bir kız tartaklandı ve göstericiler : «Allah bizimledir,

Anayasa değişmelidir, ana sebep Anayasa» pankartlarıyla yürüdüler. 25.8.1969 gününde Genç Ülkücüler Teşkilâtı ile kuran kursu öğrencileri tarafından Samsun'da düzenlenen konferansta konuşan Necip Fazıl Kısakürek : «Memleketimizde mutlaka hilâfet ve şeriat uygulanmalıdır.» dedi.

L) 5 Mart 1971 gününde, bazı öğrencilerin davalarını takip etmek üzere Gaziantep'ten İslahiye'ye gitmekte olan Gaziantep baro başkanı ve Türkiye Barolar Birliği Yönetim Kurulu üyesi Avukat Orhan Barlas ve iki avukat arkadaşının özel otomobiline kömürlük mevkiinde saldıran 200 kişilik bir gerici grup, avukatları linç etmek istediler ve tabancalarıyla ateş ederek her üç avukatı ağır surette yaraladılar ve taşlarla otomobilin camlarını kırdılar. Avukatlar olay yerine yakın bir jandarma karakoluna sığınarak ölümden kurtuldular.

İşte Anayasanın layiklik ilkesi böyle çiğnendi. Yukarda verilen örnekler, yüzlerce olaydan birkaç tanesidir.

2 — «Hukuk Devleti» İlkesi Karşısında Adalet Partisi İktidarı

Anayasamız 2. maddesinde : «Türkiye Cumhuriyeti ... bir hukuk devletidir.» diyor. İktidar bütün işlem ve eylemlerinde hukuk devleti prensiplerine uymakla yükümlüdür. Yürütme organı başta Anayasa olmak üzere yasaları uygulayacak, yasa dışı eylem ve işlemlere müsaade etmeyecek ve yasama ve yargı organlarının çıkardığı kanun ve kararlara saygılı olacaktır.

Kamu hukuku, tarihteki devlet şekillerini başlıca ikiye ayırmaktadır : Hukuk devleti ve polis devleti.

Yasalarla idare edilen ve yasalara saygılı devlet, hukuk devletidir. Yasalara saygı duymayan, keyfî olarak yönetilen devlet ise, polis devletidir.

Adalet Partisi iktidarı «hukuk devleti» ilkesini bütün iktidarı boyunca çiğnemiş ve devleti bir «polis devleti» haline getirmiştir. 12 Mart muhtırası, Adalet Partisi iktidarının bu tutumunu tarihe tescil etmiştir. Sözü geçen iktidarın bu tutumunu bazı örneklerle açıklıyoruz :

Anayasamızın 114. maddesi : «İdarenin hiç bir eylem ve işlemi, hiç bir halde yargı denetimi dışında bırakılamaz.» demekte ve bu temel yasanın 132. maddesi de : «Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare mahkeme kararlarını hiç bir surette değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez.» demektedir. İdarî yargının, hukuk devletinin temel ilkelerinden biri olduğu bütün önemiyle ortadadır. Hukuk devletinin gerektirdiği sınırlamalar, ancak iptal davalarıyla bir anlam kazanmaktadır. «Gerçekten, yasama organının aksine olarak yürütme organı kanununun kendisine yüklediği işleri yerine getirmemekten hukuken sorumludur. Bu sorumluluk idari kazada tecelli etmektedir. (Bkz : Kâzım Öztürk, «Türkiye Cumhuriyeti Anayasası», Ankara, 1966, s. 1146.)

«Yargı bağımsızlığı, hukuk devletinin temellerinden biridir. Bu bağımsızlık, Türk milleti adına verilen kararların, kararın alınmasından uygulanmasına kadar tüm bağımsız olması; yargısal aşamalarda, yargı dışı güçlerin, bu kararların alınmasında ve uygulanmasında, kararın özünü zedeleyecek işlem ve eylemlerde bulunmaması demektir. Kararın alınmasını güçleştirici ya da kararın yerine getirilmesini önleyici bütün davranışlar öncelikle «kaynağını Anayasadan alma-

yan» bir «yetki» nin «Türk milleti» adına değil, kesinlikle fiili (eylemsel) nitelikte bir devlet yetkisi» nin hukuk dışı olarak kullanılması anlamındadır. «Türk milleti adına egemenlik yetkisini kullanan bir yetkili» organ kararı «kanunlar çerçevesinde» görev yapmakla «görevli» bir organca uygulanması, Anayasanın 132. maddesi ile çelişen bir fiili (eylemsel) tutumdur.» (Bkz : Uğur Mumcu, «Türk Hukukunda İptal Kararlarının Yerine Getirilmesi ve Sorumluluk», 1971, s. 103.)

İşte anayasanın emirleri ve anayasal doktrin.

Hal böyleyken bir anayasa kuruluşu olan Danıştayın en önemli kararları uygulanmamıştır. Örneğin devletin en yüksek kademesinde bulunan kamu görevlileri hakkında Danıştayca verilen kararlar dolaylı veya dolaysız yerine getirilmemiştir. Sayın İhsan Topaloğlu, Tahsin Yalabık, İhsan Çandar, İbrahim Ünal, İdris Küçükömer ve İhsan Uzunhekim haklarındaki yürütmenin durdurulması kararları uygulanmadığı gibi, yüksek denetleme kurulu üyeleri hakkında verilen kararlar da yerine getirilmemiştir. Yine cumhuriyet savcıları Hasan Basri Akgiray, Mehmet Feyyat ve Şiar Yalçın haklarında verilen kararlar da uygulanmamıştır. Öte yandan sayısız öğretmen hakkında verilen Danıştay kararları yine uygulanmamıştır. Danıştaya bu nedenlerle yüzlerce tam kaza davası açılmış ve hazine, iktidarın bu hukuk dışı tutumu yüzünden tazminata mahküm olmuş ve ağır maddi külfet altına girmiştir.

İktidarın çıkardığı sayısız kanunlar, anayasaya aykırılıkları nedeniyle anayasa mahkemesince iptal edilmiştir. Anayasaya aykırı ve partizan bir zihniyetle çıkarılan çok sayıda kanunun arka arkaya Yüksek Mahkemece iptal edilmesi karşısında, A.P. Milletvekille-

rinin anayasa mahkemesine dil uzatarak: «Dünyada parlamentosuz demokrasiler yoktur, ama anayasa mahkemesiz demokrasiler vardır» demeye cür'et etmeleri bu iktidarın hukuk devleti anlayışının ve anayasa kuruluşlarına saygı derecesinin tipik örneğidir.

Görülüyor ki bu iktidar, bir hukuk devleti olmaktan çıkmış keyfi bir idarenin temsilcisi durumuna düşmüştür.

3 — «Sosyal Devlet» İlkesi Karşısında Adalet Partisi İktidarı

Anayasamız 2. maddesinde: «Türkiye Cumhuriyeti ... sosyal bir hukuk devletidir» demektedir.

Bu maddenin gerekçesinde şöyle denilmiştir:

«... «Sosyal devlet» fertlere yalnız klasik hürriyetleri sağlamakla yetinmeyip aynı zamanda, onların insan gibi yaşamaları için zarurî olan maddî ihtiyaçlarını karşılamalarını da kendisine vazife edinen devlettir. Modern anayasa, asgarî geçim şartlarından, sıhhi bakımdan, öğrenim imkânlarından ve hele barınacağı konuttan yoksun bir kişinin gerçek anlamda hür olmayacağını kabul eden zamanımızın hukuk ve siyaset ilmine ve devlet görüşüne uygun olarak fertlere ve vatandaşlara sosyal bir takım haklar tanımak zorundadır. Her sınıf halk tabakaları için refah sağlamayı kendisine vazife edinen zamanımızın devleti (refah devleti, iktisaden zayıf olan kişileri, bilhassa işleri bakımından başkalarına tâbi olan işçi ve müstahdemleri, her türlü dar gelirlileri ve yoksul kimseleri himaye edecektir. Bu suretle hem insan şahsiyetine, hürmet etmek vazifesini yerine getirecek, klasik hürriyetlerin gerçeklerle alay eden bir mahiyet almasına mani olacak, hem de çalışan geniş halk tabakalarının

refaha kavuşması sayesinde toplum hayatı için daha verimli olmaları hedefine de ulaşacaktır. Gerçekten, maddî (mali ve iktisadi) imkânlardan, yaşama için zaruri olan gelir kaynaklarından ve varlıktan mahrum olan halk tabakaları için, klasik hürriyetler yalnız kâğıt üstünde kalan parlak fakat boş laflardan başka bir değere sahip olamaz.» «Zamanımızın medeni memleketlerinde hemen hemen ittifakla kendini gösteren temayül, (sosyallik) istikametindedir. Sosyal olmayan demokrasi, toplum hayatının gerçekleri karşısında cevherini kaybetmeye ve neticede yıkılmaya mahkûmdur... Bu sebepledir ki (sosyal zihniyet), yalnız fertlerin refah ve saadeti için bir teminat değil, aynı zamanda toplum hayatının geleceği bakımından da demokrasinin en şaşmaz garantisidir.»

Anayasamız «sosyal devlet» amacını gerçekleştirebilmek için şu hükümleri getirmiştir:

«Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.» (Anayasa, madde : 36)

«Devlet, toprağın verimli olarak işletilmesini gerçekleştirmek ve topraksız olan veya yeter toprağı bulunmayan çiftçiye toprak sağlamak amaçlarıyla gereken tedbirleri alır... kanun... toprağın genişliğini gösterebilir.« (Anayasa, madde : 37)

«İktisadî ve sosyal hayat, adalete, tam çalışma esasına ve herkes için insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesi sağlanması amacına göre düzenlenir.» (Anayasa, madde : 41)

«Devlet, çalışanların insanca yaşaması ve çalışma hayatının kârlılık içinde gelişmesi için, sosyal, iktisadî ve malî tedbirlerle çalışanları korur ve çalışmayı destekler; işsizliği önleyici tedbirler alır. Angarya yasaktır.» Anayasa, madde : 42)

«Çalışanlar ve iş verenler, önceden izin almak-

sızın, sendikalar ve sendika birlikleri kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten ayrılma haklarına sahiptirler.» (Anayasa, madde : 46)

«İşçiler, işverenle olan münasebetlerinde, iktisadî ve sosyal durumlarını korumak veya düzeltmek amacıyla toplu sözleşme ve görev haklarına sahiptirler.» (Anayasa, madde : 47)

«Halkın öğrenim ve eğitim ihtiyaçlarını sağlamak devletin ödevlerindendir.» (Anayasa, Madde : 50)

Adalet Partisi iktidarı Anayasanın bu emirlerini yerine getirmek şöyle dursun, bu reformlara açıkça cephe almıştır. Şöyle ki :

A) Bu iktidar, yurdumuzun önde gelen ihtiyacı toprak reformunu yapmamış, tam aksine, iktidarın başı : «Türkiye'de dağıtacak toprak yoktur. Kimin toprağını alıp kime vereceksiniz?» demek suretiyle Anayasanın bu hükmünü ihlâl etmiş ve ülkemizin çoğunluğunu teşkil eden topraksız ve az topraklı köylünün karşısına geçmiştir.

B) Yine bu iktidar işsizliği önleyici hiç bir tedbir almamış, işsizlik sigortasını gerçekleştirmemiş ve yurtta sayısı milyonları bulan bir işsizler ordusunun doğmasına sebebiyet vermiştir. Ülkemizin kalkınmasında en önemli rolü oynayacak olan yarım milyon işçiyi yabancı ülkelere ihraç etmiş ve yurdumuzun kalkınmasında zorunlu olan en kaliteli emek gücünü yabancı ülkelere ihraç ederek kalkınmamızı baltalamıştır.

C) Bu iktidar işçilerin sendikal haklarını kısıtlayan kanunlar çıkarmış büyük işçi direnişlerine imkân hazırlamış ve 16 Haziran olaylarının meydana gelmesine sebep olmuştur. Grev kırıcılığının büyük örneklerini vermiştir.

D) Eğitim reformunu gerçekleştirememiştir.

Her yıl 10 binleri bulan lise mezunları yüksek öğrenim yapamadıkları için protesto yürüyüşleri yapmışlar ve sokaklara dökülmüşlerdir. Bu yıl bu rakam 100 bini bulmuştur. Hükümet, Anayasaya aykırı olarak çıkardığı kanunlarla özel okullar açtırmış ve eğitimi bir ticaret ve sömürü müessesesi haline getirmiştir. Bu alanda o kadar ileri gidilmiştir ki, hükümete özel harp okulu açmak teklifleri yapılmıştır. Ve nihayet Anayasa Mahkemesi özel okulları Anayasaya aykırı olduğuna karar vererek bu tutumun Anayasa dışı olduğunu tescil etmiştir. Bugün açılmış olan özel okullar, çözüm bekleyen bir sorun halindedir. Yurdumuzda okuma-yazma bilmeyenlerin oranı % 60'ın üstündedir. Ve on binlerce köy, okulsuz ve öğretmensizdir. Atatürkçü öğretmen kıyımı da sürdürülmektedir.

İşte sosyal devlet ilkesi de böyle çiğnenmiştir.

Kişi Dokunulmazlığı ve Özellikle İşkence ve Eziyet Yasağıyla İlgili Anayasa İlkesi Karşısında Adalet Partisi İktidarı

Anayasamızın 14. maddesi aynen şöyle demektedir :

«Herkes yaşama, maddî ve manevî varlığını geliştirme haklarına ve kişi hürriyetine sahiptir.»

«Kişi dokunulmazlığı ve hürriyeti, kanunun açıkça gösterdiği hallerde, usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça kayıtlanamaz.»

«Kimseye eziyet ve işkence yapılamaz.»

«İnsan haysiyetiyle bağdaşmayan ceza konulamaz.»

Aynı maddenin gerekçesinde ise şöyle denilmektedir :

«Temel hak ve hürriyetlerin en başında geleni,

bir şahsın kendi kaderi üzerinde sahip olduğu hak ve fizik hürriyetidir. Can emniyeti ve vücut bütünlüğünün masun olması, bütün hürriyetlerin ilk şartıdır. Can masun olmadıkça ve beden üzerinde fizik hürriyeti sağlanmadıkça ferdin iç huzura kavuşmasına ve diğer birçok hürriyetlerin fiilen gerçekleşmesine imkân yoktur. Bütün anayasalarda ve bu arada eski anayasamızda da yer alan bu hürriyet, her türlü şüphe ve münakaşanın üstündedir.

«Toplum hayatının zarurî kıldığı hallerde şahıs hürriyetinin kısıtlanması bahis konusu olunca, bu kayıtları dahi sınırlama lüzumu kendisini gösterir. Kanun koyucunun şahıs dokunulmazlığını istediği gibi kayıtlayabilmesi, modern hukuk ve devlet anlayışına uygun düşmez. İşte bu sebeple şahıs hürriyetini kayıtlayan hükümlerin iki istikamette sınırlanması gerekir :

«1) Hangi hallerde şahıs hürriyetinin kayıtlalanacağı kanunda belirtilmelidir.

«2) Bu hallerde dahi bir kimsenin fizik hürriyeti ve şahıs dokunulmazlığı, ancak hâkim kararıyla sınırlandırabilmelidir.

«Tasarıda diğer modern anayasalara uygun olarak bu iki kayda yer verilmiştir.

«Tevkif ve yakalama ile ilgili 30. madde hükmü dahi, şahıs hürriyetini sağlayan garantilerdendir.»

AP iktidarı, Anayasamızın bu maddesini de çiğnemiştir, buna dair birkaç örnek vermekle yetiniyoruz :

i) 11 Mart 1971 tarihinde Akbank Selâmi Çeşme Şubesini soymaktan sanık olarak yargılanan Selman Kaya adlı öğrenciye İstanbul Emniyet Müdürlüğünde 6 gün devamlı olarak işkence yapılmış ve bu

işkence nedeniyle iki ay iki gün hastanede tedavi görmüş ve kendisine 2,5 aylik bir rapor verilmiştir. Bu işkence olayı birçok kuruluşlar tarafından protesto edilmiş, savcılar da olayla ilgili olarak polisi yasa dışı hareketle suçlamışlardır. Ayrıca son günlerde, Selman Kaya'nın, yapılan mahkemesinde bu soygun olayı ile ilgisinin bulunmadığı anlaşılmış, kendisi tahliye edilmiştir.

il) 3 Mart 1971 tarihinde Ankara polisi tarafından nezarete alınan Hıdır Altınay, Ankara Emniyet Müdürlüğünde feci şekilde dövülmüş ve kendisine elektrik işkencesi yapılmıştır. Fakat voltajın yüksek olması dolayısıyla Hıdır Altınay'ın kalbi patlamıştır. Bunun üzerine kendisi, Emniyet Sarayının üst katından polislerce atılarak olaya intihar süsü verilmek istenmiştir. Daha sonra Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi doktorları tarafından verilen raporda, bir şahsın kalbinin patlaması için o şahsa ancak yüksek voltajlı akım verilmesi gerektiği, bunun dışında ne kadar yüksekten olursa olsun bir düşme olayının bu çeşit bir ölüme sebep olamayacağı açıkça belirtilmiştir. Hıdır Altınay'ın işkence sonucu öldürülüşü, birçok kuruluşlar tarafından protesto edilmiştir.

III) 24.7.1969 tarihinde bir tiyatro topluluğu olan Halk Oyuncuları «Pir Sultan Abdal» isimli oyunu oynamak üzere gittikleri Tunceli'de tutucu güçler tarafından saldırıya uğramışlardır. Olaydan sonra sanatçılar Tunceli emniyetine götürülmüşler ve burada kendilerine çok ağır işkenceler yapılmıştır. Erkek sanatçıların hatırı sayılır bir şekilde dövülmelerinin yanı sıra saç ve bıyıkları yolunmuş, kadın sanatçılara ise tecavüz edilmiştir. Olayı birçok kuruluşlar şiddetle kınamışlardır. Türkiye Barolar Birliği, oyuncuları savunacak avukatların görev yapmasına Tunceli

emniyetince engel olunması üzerine İçişleri Bakanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğüne telgraflar çekmiş; Türk Hukuk Kurumu ise oyunun yasaklanması ve sanatçıların insanlık dışı olaylara maruz bırakılması dolayısıyla sansür rejiminin yaratıldığını bildirmiştir.

IV) 24.1.1971 tarihinde Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğrenci Yurduna yapılan polis baskını sırasında yakalanan öğrencilere, yurt içinde, yolda ve emniyette ağır baskı yapılmış, dövülmüş ve hakaret edilmiştir. Kızlardan bazılarına sarkıntılık eylemleri yapılmış, bunlardan birinin mahkemede de bizzat anlattığı gibi polis, elini pantolonuna sokarak kızın kalçalarını yokladıktan sonra «bana göre değil, ufak» gibi laflar etmiştir. Devlet güçlerini çapulcu sürüsü haline getirmeye matuf bu hareketlerde kamuoyunda geniş tepki yaratmış, olay protesto edilmiştir. Bu olayla ilgili olarak yüzlerce kişinin aldığı rapor mahkeme dosyalarına girmiştir.

V) Birkaç ay önce duvara bildiri asmak istedikleri gerekçesiyle yakalanan Dilber Ağca ve Serpil Çalışlar isimli iki liseli genç kıza Ankara Emniyet Müdürlüğünce feci şekilde dayak atılmış, coplanmış, ayrıca işkence sırasında kendilerine «siz kız değilsiniz», «devrimci kızlar seks olmadan yaşayamazlar», «sizin yanınıza 20 tane er verip Atatürk Orman Çiftliğine göndereceğiz» gibi ilkel ve sadistçe hareketler yapılmıştır. Sanık kızlar, bu hususları avukatlarına anlatmışlar, ancak duydukları elem ve utanç yüzünden mahkemede açıklayamamışlardır.

Nail Karaçam ve İlker Mansuroğlu'nun pusu kurularak öldürüldüğü siyasî komplodan yaralı olarak nasılsa kurtulan Mehmet Demir'i sırasıyla dayaktan geçiren ajanlar arasında yüksek makam sahiplerinin de bulunduğu ifade edilmiştir. Bazı kimselere suç

yükletilmek için önceden hazırlanmış ifade tutanaklarını imzalamadı diye Mehmet Demir'e uygulanan işkenceler arasında kollarından ve ayaklarından tavana asmak, tenasül organına cereyan bağlamak, iradeyi felce uğratıcı ilâçlar içirme, makatına cop sokma... türünden, 20. yüzyıl insanının yüzünü kızartacak nitelikte olanları vardır.

Yukarda sözünü ettiğimiz Siyasal Bilgiler Fakültesi Yurdunda yapılan arama esnasında ve daha sonra yolda öğrenciler emniyete götürülürken ve emniyette toplum polisi tarafından öğrencilere yapılan işkence ve sarkıntılıklar ve davanın devamı esnasında öğrencileri savunan avukatlara karşı aynı polis görevlilerince yapılan tecavüzler karşısında Ankara Barosu, İstanbul Barosu, İstanbul Üniversitesi 92 kadın öğretim üyesi ve yardımcısı, Cerrahpaşa, Çapa ve Fen Fakültesi öğretim üyeleri ve İstanbul Üniversitesi Öğretim Üyeleri Sendikası tarafından ayrı ayrı bildiriler yayınlanarak tecavüz olayları kınanmış ve olay protesto edilmiştir.

Ankara Barosu Yönetim Kurulu, duruşma sırasında avukatların bazı toplum polislerinin hakaret ve saldırılarına maruz kaldıklarını öne sürerek bildirisinde şöyle demiştir :

«Sanıkların kimlikleri ve kendilerine yükletilen suç ne olursa olsun savunma görevi her türlü gölge ve baskıdan uzak kalmalıdır. Adaletin her türlü şüpheden kurtulması ancak bağımsız savunma sayesindedir. Bu itibarla Baromuz savunmayı güçleştirecek her türlü baskının karşısındadır ve bu konuda sonuna kadar direnmeye kararlıdır. Böyle bir baskının tanık olarak dinlenen birtakım kamu görevlilerince yapılması hiç bir suretle hoş görülemez.» («Cumhuriyet», 30.1.1971)

İstanbul Üniversitesi kadın öğretim üyeleri tarafından yayınlanan bildiride de özetle şöyle denilmiştir:

«... daha vahimi genç kızlarımıza elle ve dille tasallutta bulunarak ırz güvenliğinin de artık polise emanet edilemeyeceğini ispatlamışlardır.» (Cumhuriyet, 30.1.1971.)

Atatürkçü, devrimci gençlere reva görülen dayak, işkence, baskı, suikast olaylarında, sakıt AP iktidarı, toplum zabıtasından başka kuran kurslarıyla, Türkeş'in komandolarıyla, Ülkü Ocaklarına mensup beyinleri yıkanmış gençlerle, şeriatçı ve ümmetçi cahillerle ve tüm gerici kuruluşlarla işbirliği halinde çalışmıştır.

Düşük başbakan Süleyman Demirel'in orduya karşı da bir tehdit silâhı olarak kullanacağını ima ettiği «200 bin kişilik silâhlı halk ordusu» işte bu unsurlardan meydana gelmektedir.

Suç ve cinayetlere batık insanların ve kadroların eski suç ortaklarına yönelmesi, onları ele vermesi, elbette ki beklenemezdi. Sadece birkaç örnek vermekle yetindiğimiz dayak ve işkencelerin devamlı olarak tek taraflı işlemesi, şeriatçı, ümmetçi, ülkü ocakçı olanlara da uygulanmak şöyle dursun, onların kanunsuz saldırılarının himaye ve destek görmesi, gençliğin körpe dimağlarında zulme karşı isyan duygularını besleyip geliştirmiştir.

Sayın Senatör Haydar Tunçkanat'ın C. Senatosunda açıkladığı, öldürülecek gençlere ait listenin korkunçluğu, siyasî cinayetler faillerinin ve bunları kuran ve koruyan mihrakların meydana çıkarılmaması, gençliği silâhlanmaya, canlarını koruma tedbirleri almaya zorlayan amillerden olmuştur.

Kanunları eşit uygulaması gereken iktidara karşı

can güvenliğini korumak zorunluğuyla bu yollara başvuran, kaba kuvvete karşı koyan, hatta ölmemek için silâhlanan, bağımsızlıktan yana gençleri suçlamanın manevî zorluğu, sayın mahkemenin dikkatinden herhalde kaçmayacaktır.

NOT: Kısa bir özetini sunduğumuz işkence olayları, düşük iktidarın Anayasamızın 14. maddesinin emirlerini çiğnediğini ve bu yolla da hukuk devletinin temellerinden birini ortadan kaldırdığını göstermektedir. Bu baskı, işkence olaylarına ait yüzlerce fotoğraftan bazıları, savunmamıza ekli olarak sunulmuştur. Ayrıca Siyasal Bilgiler Fakültesi olayında toplum polisi tarafından yapılan tecavüz ve müessir fiile dair Ankara Tıp Fakültesi Hastanesinden alınmış 33 adet rapor örneğini sunuyoruz.

GENÇLİK VE GÖREVİ

Gençlik ve özellikle bugünkü üniversite gençliği toplumun en bilinçli, ülkücü ve yürekli bölümü, en aktif ve dinamik gücüdür. Bunun içindir ki yurdumuz, bütün kişisel çıkarlardan uzak bu genç insan kitlesine emanet edilmiştir. Atatürk'ün deyimi ile o «inkilapların ve rejimin sahibi ve bekçisidir. Bunların lüzumuna ve doğruluğuna herkesten çok inanmıştır. Rejimi ve inkilâpları benimsemiştir. Bunları zayıf düşürecek en küçük veya en büyük bir kıpırtı ve hareket duydu mu, bu memleketin polisi vardır, jandarması vardır, ordusu vardır, adliyesi vardır demiyecektir. Hemen müdahale edecek ve kendisi eserini koruyacaktır.» (Atatürk'ün Bursa Nutku'ndan)

Bu sözlerden, gençliğe sadece yurdun emanet edilmediği, onunla birlikte devrimlerin ve özellikle rejimin de emanet edildiği anlaşılmaktadır. Nitekim

Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi'nde Türkiye Cumhuriyeti ve yurdun bağımsızlığı gençliğe emanet edilmiştir.

Niçin yurdumuz, cumhuriyetimiz, bağımsızlığımız politikacıya, toprak ağasına, sermaye sahiplerine, tefeciye, bezirgâna emanet edilmemiş te gençliğe emanet edilmiştir? Çünki gençlik; her türlü kişisel çıkarların dışında ve üstündedir, korumayı düşündüğü özel sermayesi, fabrikası, çiftliği yoktur. O, bütün bu çıkarların üstünde yurt çıkarlarını, halkımızın iç ve dış sömürüden kurtulmasını, «çağdaş uygarlık düzeyine» varmasını ve «istiklâli tam» a yani tam bağımsızlığa kavuşmasını amaç edinebilecek niteliktedir ve edinmiştir. Gençlik bir sınıf değildir ama toplumda etkin bir güç sahibidir. Gençlikteki bu doğal yetenek ve birikim, yurt sorunlarına yöneldiğinde onu cömert atılımlara itmektedir. Gereğine inandığı an yurdun bağımsızlığı için hayatını tehlikeye atmakta ve feda etmektedir. Ekonomik ve sosyal çıkarların dışında gelişen, yoğunlaşan, gençlik dinamizmi çağdaş bilim ve düşünüş açısından toplum sorunlarına yöneldiğinde gerçekten önemli bir güç niteliği kazanmaktadır.

İşte cumhuriyet ve bağımsızlık bu nedenlerle ona emanet edilmiştir.

Gençliğin görevi konusunda bir noktanın aydınlığa kavuşmasında yarar vardır :

Bazı çevrelerce deniliyor ki : Gençlik okulunda okusun, derslerini öğrensin, onun görevi budur ve bunun dışında herhangi bir şeyle ve özellikle politika ile uğraşmasın. Yine bu çevreler diyorlar ki : Askerler, memurlar, dernekler, sendikalar ve işçiler kooperatifler de politika ile ilgilenmesinler, politika ile yalnız politikacılar uğraşmalıdırlar.

Acaba böyle bir düşünce doğru mudur? Böyle bir tutum, yurt çıkarlarına uygun mudur? Yoksa bu düşünce temelde egemen çevrelerin çıkarlarını korumak isteyen bir düşünce ve bir tavsiye midir? Böyle bir tutum kabul edildiği zaman, toplumun en aydın, en bilinçli ve örgütlü güçleri politika dışına itilmekte, bir robot haline getirilmekte yurt sorunlarından, bu sorunların çözümünden uzak tutulmakta ve siyaset meydanı politika madrabazlarının elinde kalmaktadır.

Oysa demokratik rejimle yönetilen ülkelerde, dernekler, sendikalar, fikir kulüpleri, barolar, kooperatifler, odalar ve özetle bütün toplumsal kuruluşlar demokratik düzenin vazgeçilmez unsurlarıdır. Bunlara «baskı grupları» adı verilmektedir. Bu rejimlerde baskı grupları demokratik düzenin köşe taşları, vazgeçilmez unsurlarıdır.

Nitekim tarihimizde ordu, gençlik kuruluşlarının da desteği ile zaman zaman yönetime müdahale etmiş, sivil iktidarların, politikacıların yurda zararlı tutumları karşısında idareye el koymuş ve böylece politikaya karışmıştır.

Kimdir bu politikacılar, bu adamlar? Bunlar, türlü seçim hileleri ve oyunlarıyla, eğitimsiz bırakılmış bilinçsizliğe terkedilmiş, köylü ve işçilerin sözde oylarını alarak sandıktan çıkan çıkarcılardır. Toprak ağalarının, sermaye çevrelerinin, çıkarlarını, kârlarını savunan, bu sınıf ve tabakaların temsilcisi politikacılardır. Sayın Sadi Koçaş bunlar için şöyle diyor: «Halktan yana olmak sözle olmaz. Türk vatandaşı bugün, dört yıl evvel kendisine huzur ve refah vadederek oylarını alan KIRAT'ın tekmesini yemiş, perişan bir durumdadır.

«Huzur yerine, kanlı pazarlar, kanlı cumalar, Yar-

gıtay, Danıştay ve Sayıştay gibi en yüksek yargı organları mensuplarını cübbeleriyle sokaklarda yürüyüş yapmak mecburiyetinde bırakan şenî tecavüzler gelmiştir. Bu ülkeye, Konya olayları ile bizzat hükümet irticadan, kara kuvvetten yardım dilenmiş ve adil Türk Mahkemesi, bu hareketi (KONYA'DA HAKİMLER VAR) diyen bir kararla suçlamıştır.

«Refah yerine, vatandaşın en zaruri yiyecek ve giyecek ihtiyaçlarını dahi temin etmesine imkân bırakmayan, köylüsü ile, kentlisi ile, işçisi ile, memuru ile, hattâ tüccarı ile bütün vatandaşları perişan eden ve yarınları için en ufak bir ümit bırakmayan bir iktisadî çöküntü gelmiştir bu ülkeye. Ve modern devri-Süleyman'da Türkiye, asayişsizlik konusunda celâli isyanları devrini bile aratır hale gelmiştir.

«Bu durumu yaratan ve muayyen bir zümre çıkarına, yürütmekte devam eden bir iktidar elbette ki, HALKTAN YANA olmaktan söz edemez.» (Sadi Koçaş, Bir Seçim Böyle Geçti, Sayfa 13.)

«Bu sistemin -yani seçim sisteminin- halka, halkın kendi kanaatine hiç değer vermeyen bir avuç insanın şu veya bu düşüncelere tâbi olarak layik olanları değil, en zengin olanları veya çeşitli yollara başvuran kişileri parlamentolara gönderen bir yol olduğu, sekiz yıldır birçok tecrübelerden sonra kesin olarak anlaşılmış bir gerçektir.» (Aynı eser. Bir Seçim Böyle Geçti, Sayfa 14.)

Sayın Sadi Koçaş'ın suçladığı bu politikacılar, zorunluluk duyunca «bağımsızlık» demagojisi yapmaktan çekinmezler, ama yurdu kişisel çıkarları ve temsil ettikleri sınıfların çıkarları uğruna bağımlı hale getirmekte tereddüt de etmezler. Vatan satarlar, bağımsızlık satarlar, sömürgen iktidarlarını sürdürebilmek için mebus pazarları kurarlar, mebus alır, me-

bus satarlar. Ağızlarındaki bağımsızlık, millet, vatan sözleri kişisel ve sınıfsal çıkarlarını gizleyen ve maskeleyen bir aldatmacadır. Ve bu kavramlar, onların ağızlarında soysuzlaşır, demogojik hale gelir ve kirlenirler. Yurtseverler, onların bu oyunlarını demaske etmeye yeltenince maskeleri düşen bu yüzler, yurtseverleri siyasî faaliyet yapmakla, yasalara karşı çıkmakla, kamu düzenini bozmakla suçlarlar. Bu onların eski oyunlarıdır. Onların bu tutumları herşeyden önce Atatürk'ün «Gençliğe Hitabesi» ne, «Bursa Nutku» nda ortaya koyduğu devrimci düşüncelere aykırıdır.

Gençlik, kendisine emanet edilen bağımsızlığı ve cumhuriyeti elbette ki, koruyacaktır, eğer buna politika deniliyorsa o bu politikayı kutsal bir görev sayacaktır. Bu onun tarihsel görevidir. Gençlik bu yurt görevini yapmazsa, işte o zaman suçlanmalıdır. O, ülkeyi, ülkenin bağımsızlığını, cumhuriyeti, bir avuç çıkarcının eline terketmeyecektir. Sanıyoruz ki, bu konuda hiç bir yurtsever başka türlü düşünemez ve bu düşüncelere karşı çıkamaz. Şayet çıkarsa o da, bu bir avuç çıkarcıya destek olmuş olur.

Mücadele Nasıl Başladı?

Üniversite gençliği başlangıçta, kendi eğitim ve öğretim sorunlarına eğildi. Üniversite yönetiminde söz ve oy sahibi olmak istedi, yönetmelikler üzerinde değişiklikler istedi, doçent ve profesör ayırımının, kürsü ağalığının kaldırılmasını, öğretim üyeliği ünvanı ticari bir meta olmadığından bunun üniversite dışı bir kazanç aracı haline getirilmemesini, eğitimin ulusal çıkarlara uygun yürütülmesini, özel teşebbüslere kazanç sağlıyan müesseselere kiralanmamasını,

vs. istedi. Bunları elde etmek için mücadele etti. Bu amaca aramakmek için bildiriler yayınladı, yürüyüşler yaptı bir sonuç alamadı. Bu kez boykotlara, işgallere başladı. 1967 - 68 ve 1969 yılları bu mücadelelerle geçti. Yine sonuç alınamadı aksine öğrenciler coplandı, karakollarda dayak yedi, işkence gördü, tutuklandı. İktidar ve tutucu yöneticiler bu isteklerin hiçbirisini yerine getirmediği gibi aksine öğrencileri okuldan uzaklaştırdı ve onları yasalara karşı gelmekle suçladı. Çünkü iktidar hâkim sınıfların iktidarıydı, bu reformları yapmak onların sınıfsal çıkarlarına aykırı düşüyordu. Onlar gençliğin, halkın uyanmasını, bilinçlenmesini, kendi çıkarlarına uygun bulmuyordu. Çünkü uyanan, bilinçlenen gençlik ve halk kendi davalarına sahip çıkmaya başlayacak, bu iktidarların halka karşı, halkın çıkarlarına karşı tutumlarını anlayacak, öğrenecek ve sonunda onları çıkarlarından yoksun bırakacaktı. İktidar bindiği dalı kesemezdi. Bu mücadelelerin olumsuz sonuçları gençliği acı acı düşündürdü. Gençlik zamanla, üniversite eğitim ve öğrenim sorunlarının bağımsız sorunlar olmadığını, bu sorunları toplum düzeninden ayırmanın, soyutlamanın ve tek başına çözmenin mümkün olmadığını, eğitim sorununun çözümünün, düzen sorununun çözümüne bağlı olduğunu iyice anladı ve bunun bilincine vardı.

Emperyalizmin etki alanında, bakanlıklarında yabancı uzmanlar, topraklarında yabancı üsler, 40.000'e yakın askeri personel, köylerinde barış gönüllüleri adı altında casuslar, yeraltı ve yerüstü servetlerinde sömürücü yabancı sermaye, yurdun bağımsızlığını tehlikeye düşüren ikili anlaşmaların hüküm sürdüğü yarı-bağımlı bir ülkede üniversite sorunu tek başına çözülemezdi. Yurt sorunlarının çözümü bir bütündü.

Dava yalnız üniversite sorunu değil, bağımsızlık ve düzen sorunu idi. Bunlar birbirine bağlı sorunlardı. Bu bilince varan gençlik, eylemini anti-emperyalist bir yöne doğrulttu, artık hedef bağımsızlıktı, halktan yana, bir hukuk devletinin kurulmasıydı.

Sayın Adalet Bakanı İsmail Arar'ın, «Atatürk'ün halkçılık programı» adlı kitabının, «Büyük Millet Meclisi'nin Halkçılık Beyannamesi» başlıklı bölümünden şu satırları okuyalım :

«Büyük Millet Meclisi, 18 Kasım 1920 günü, Halkçılık Programı diye anılan Anayasa Kanun Tasarısını görüşmeye başlarken, özel komisyon raportörü Burdur Milletvekili İsmail Suphi Soysallıoğlu» Komisyon adına yaptığı konuşmada : «Efendiler, Hükümetin bize gönderdiği Halkçılık Programı, birisi maksat ve meslek, birisi mevaddı esasiye, diğeri de idare namı altında üç kısma münkasem idi. Bunu iki kısma ayırabiliriz : Birisi maksad ve meslek, diğeri mevaddı esasiye ve idariyedir. Maksad ve meslekte, birinci maddede meclisi Alînizin yemin ettiği ve esas teşekkülü teşkil eden gayeden bahseder. İkinci maddede, Türkiye Büyük Millet Meclisi emperyalizm ve kapitalizme düşman olarak ancak bunlarla mücadele sayesinde idare ve hâkimiyetin sahibi olmak gayesine vasıl olacağı kanaatini söyler. Üçüncü maddede dahi, yine orduya zarurî istinaddan, sırf emperyalizm, kapitalizmle mücadele ederek kendisinin sahip olduğu orduyu yaşatmaktan bahseder.»

...... Birinci Büyük Millet Meclisi'nin halkçılık anlayışını gösteren bu bildiri aynen şudur :

«Emperyalist devletlerin, devlet ve milletimizin hayatına açıkça kastetmeleri neticesinde müdafaayı meşrua için toplanan Türkiye Büyük Millet Meclisi şimdiye kadar muhtelif vesilelerle sarahaten veya

zımnen ilân ettiği maksad ve meslekini bir kerre daha bütün cihana arz için şu beyannameyi neşreylemeye lüzum görmüştür:

«Türkiye Büyük Millet Meclisi, millî hudutlar dahilinde hayat ve istiklâlini temin ve hilâfet ve saltanat makamını tahlis ahdi ile teşekkül etmiştir. Binaenaleyh hayat ve istiklâlini yegâne ve mukaddes emel bldiği Türkiye halkını, emperyalizm ve kapitalizm tehakküm ve zulmünden kurtararak irade ve hâkimiyetinin sahibi kılmakla gayesine vasıl olacağı kanaatindedir.

«Türkiye Büyük Millet Meclisi, milletin hayat ve istiklâline suikast eden emperyalist ve kapitalist düşmanların tecavüzatına karşı müdafaa ve bu maksada münafi hareket edenlerin tedip azmiyle müesses bir orduya sahiptir.»

Demek ki, bağımsızlık, emperyalizme ve kapitalizme karşı mücadele, bir görevdi. Bu, başta Türk Ordusunun göreviydi. Yurdumuzun iktidarlar tarafından nasıl bir yarı-sömürge yarı-bağımlı hale getirildiği, yukarıda belirtilmiş olduğu gibi, çok açıktı, ve iktidarlar, özellikle A.P. iktidarı bu durumu kendi sınıfsal çıkarlarına uygun buluyor ve bu yolda azimle yürüyordu. O halde mücadele, bağımsızlık mücadelesi, anti-emperyalist mücadele ve ülkeyi yarı-bağımlı hale getiren güçlerle mücadele idi.

İşte gençlik, toplumumuzun bilimsel bir tahlili ve geçirdiği deneylerle bu sonuca ulaştı. 20.6.1968 gününde yayınlanan «İstanbul Üniversitesi Genel Reform Tasarısı ve Fakültelere özgü istekler» adlı broşürde şöyle denilmektedir:

«Üniversitemizde gerçekleştirilmesi zorunlu görünen değişimlerin sadece, üniversitelerin kuruluş ve işleyiş sistemiyle ilgili olmayacağı açıktır. Üni-

versite düzenini; bu müesseselerin kuruluş ve işleyiş biçimlerinden öğrencilerin ekonomik ve sosyal durumlarının düzenlenmesine kadar varan bütün sorunları içine alan bir şekilde anlamaktayız. Eğitilmenin özellikle yüksek eğitim yapabilmenin bir şans, bir imtiyaz durumunda olduğu ülkemizde, üniversite sorununun tüm eğitim sorunundan ayrılamıyacağını, eğitim sorunlarının ise temel düzen sorununa bağlı bulunduğunu bilmekteyiz.»

Gençlik bu düşüncelerinde haklı idi, samimi idi. Bu, onun için bir yurt görevi idi, o bu görevi yapmağa hazırdı ve böylece anti-emperyalist eylemler başladı.

Emperyalizmin az gelişmiş ülkelerdeki çıkarlarının, kurduğu sömürü sisteminin ve üslerinin bekçisi altıncı filo yurda gelmemeliydi!

Türk Donanması Kıbrıs'a çıkarma yapmak istediği zaman altıncı filo karşı koymamalı, bu çıkarmayı önlememeli, Amerika tarafından TÜRKİYE'ye verilen askerî araç ve gereçlerin ve silâhların bu çıkarmada kullanılamıyacağını ihtar etmemeli! A.B.D. başkanı Johnson devrin Başbakanı İnönü'ye hakaretâmiz bir mektup yazarak bizi dünya halk oyunda küçük düşürmek küstahlığını göstermemeliydi!

Amerika'ya terkedilen üslerden Türk Hükümetinin haberi olmadan keşif uçakları kalkmamalı, komşu ülkelerde keşif uçuşları yaparak hükümetimizi protestolara muhatap kılıp ülkemizi zor durumlara sokmamalıydı!

Türk Hükümetinin haberi olmadan İncirlik Hava Üssünden Lübnan'a asker ve malzeme nakledilmemeli! Ülkemiz emperyalizmin bir basamağı, bir ileri karakolu olarak kullanılmamalı! İzmir'de, Samsun'da coni'ler Türk Bayrağına hakaret etmemeli! Yine İzmir-

de Efes Otelinde Türk Bayrağı Amerikalılar tarafından paspas olarak kullanılmamalı! Samsun'da coniler tarafından Atatürk'ün resimleri yırtılmamalı!. Ankara'nın ortasında onbir Türk erini resmî arabayla çiğneyen Amerikalı subay, ikili anlaşmalar gereği Türk adliyesinde yargılanmaktan kurtularak Kapri'de yaz tatiline gidememeli! ve nihayet Türk kızlarına conilerin tecavüzleri önlenmeliydi!

Burada Yüksek Kurulunuza 3. Ordu Komutanı Refik Tulga'nın dilinden bir konuşmayı sunalım :

Sayın Refik Tulga, ziyaret etmek istediği bir Amerikan üssünde başına gelenleri şöyle anlatıyor :

«Üs Komutanı albay; kantin, kulüp, yemekhane, mutfak gibi tesisleri gezdirdi. Biraz ötedeki, etrafı demir kafesle çevrili gerçek üsse doğru ilerledik. Amerikalı albay yolumu kesti :

— Giremezsiniz! Buraya ancak Amerikan uyruklu yetkili kişiler girebilir.

— Ben ordu komutanıyım. Bulunduğunuz bölge giremiyeceğim yer olamaz!

— Emir böyle.

— Bu, hükümranlık haklarımıza tecavüz değil mi?

— Ama, İkili Anlaşmalar var... Bir viski almaz mısınız sayın Paşam?

— Hayır.

— Kıtayı denetleyecek misiniz?

— Hayır.

Orgeneral Tulga bu müdahale üzerine derhal Amerikan üssünü terkeder.

İşte kendi yurdumuzdaki halimiz!

O halde emperyalizm ve işbirlikçileriyle mücadele etmek bir görevdi. Ve gençlik bu mücadeleye girdi.

Şu olaylar bu mücadelenin küçük bir tablosunu vermektedir :

Mayıs 1967	19-27 Mayıs «Devrim Haftası» ilân edildi. 27 Mayıs Millî Devrim Derneği başta olmak üzere 8 devrimci Kuruluş tarafından bildiriler yayınlandı.
Haziran 1967	6. Filonun gelişi protesto edildi.
Ekim 1967	Amerika protesto edildi ve Mc. Namara'nın Ankara'ya gelişinde A.B.D. büyükelçiliğine siyah çelenk kondu.
Ekim 1967	6. filonun gelişi Dolmabahçe'de bir toplantı ile protesto edildi.
Ekim 1967	İzmir'de 250 Atatürk Lisesi öğrencisi, Amerikalı öğrencilerin küstah hareketleri nedeniyle Amerikan okulunu kuşattılar.
Ekim 1967	6. Filonun gelişi nedeniyle Amerikan bayrağı yakıldı.
Kasım 1967	Öğrenciler özel yüksek okulların devletleştirilmesi için parti liderlerine başvurdular.
Kasım 1967	Johnson'un temsilcisi Esenboğa'ya inemedi : Amerika hatırlattı : Natoya ait silâh ve teçhizat Kıbrıs'ta kullanılamaz.
Nisan 1968	Gençlik Konseyi «Nato'ya Hayır» konusunda birleşti.
Nisan 1968	Tam Bağımsız Türkiye'yi amaçlayan «Devrimci Güç Birliği» kuruldu.
Mayıs 1968	«Nato'ya Hayır» Haftası düzenlendi, çeşitli anti-emperyalist hareketler yapıldı.

Temmuz 1968	6. Filoyu protesto hareketleri başladı. Teknik Üniversite yurdu basıldı 40 öğrenci yaralandı. Vedat Demircioğlu öldürüldü.
Temmuz 1968	6. Filonun protesto edilmesi esnasında çıkan olayların Meclis Gündemine alınması için gösteri yapıldı, 16 genç tutuklandı, olay protesto edildi.
Ağustos 1968	İzmir'e 6. filonun gelişini protesto etmek için binlerce kişi miting yaptı.
Ekim 1968	24 Genç tarafından Samsun - Ankara Mustafa Kemal Yürüyüş'ü yapıldı.
Ocak 1969	ODTÜ'nde Amerikan Büyükelçisi Kommer'in otosu yakıldı.
Ocak 1969	Amerikan Büyükelçisi Kommer'in gelişini protesto için, İstanbul'da gösteriler yapıldı, elçinin resmi ve A.B.D. bayrağı yakıldı.
Şubat 1969	6. Filo protesto edildi, polis baskınlara cevap verdi, Devrimci kadınlar yürüyüş yaptı.
Şubat 1969	«Emperyalizme Karşı İşçi Yürüyüşü» düzenlendi, Kanlı Pazar meydana geldi.
Mart 1969	Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğrenci Derneği başkan ve yönetim kurulu üyeleri, Atatürk'e ait «Bütün mazlum milletler zalimleri bir gün mahv ve perişan edecektir» sözleri yazılı portresini Kızılay'da muhtelif yerlere asliye Hukuk Mahkemesinde dava açıldı. Gençler Hakime «Burada bizler

	değil Atatürk yargılanıyor» dediler. Mahkeme davayı reddetti.
Temmuz 1969	6. filonun gelişi T.B.M.M. önünde protesto edildi, 15 genç tutuklandı.
Kasım 1969	Samsun'da yakılan Türk bayrağına karşılık İstanbul Yıldız'da Amerikan bayrağı yakıldı.
Aralık 1969	6. filonun gelişi İstanbul, İzmir ve Ankara'da protesto edildi, polisle çatışma oldu, Filonun İzmir'de kaldığı 10 gün içinde 400 öğrenci takibata uğradı.
Ocak 1970	Mürtet üssündeki bir Amerikan grubunun bir Türk astsubayına silâh çekmesi üzerine Amerikan bayrağı yakıldı, olay protesto edildi.
Şubat 1970	6. Filonun Mersin'e gelişi protesto edildi, tutuklamalar oldu.
Mart 1970	6. Filoyu protesto için Ankara'da Amerikan Haberler Merkezi basıldı, Amerikan bayrağı indirildi, Türk bayrağı asıldı, polisle çatışma oldu.
Mart 1970	Devrimci gençler ilk Büyük Millet Meclisi Binasında «Bağımsızlık Andı» içtiler. Yayınladıkları bildiride : «Mustafa Kemal'in yürüttüğü Kurtuluş Savaşının başarıya ulaşması için 23.4.1920'de ilk toplantısını yapan T.B.M.M. onurlu bir ulusun parlamentosu idi. Mustafa Kemal'in başkanlığında toplanan parlamento, emperyalizmin kovulması, halkımızın kurtulması için kararlar alıyor, işgal kuv-

vetlerini atmak için planlar yapıyordu» dediler.

Mart 1970	Devrimci gençler, İstanbul'da Pan - Amerikan şirketini taşladı, ve Şişli'deki Atatürk Müzesi önünde «Atatürk Birinci Kurtuluş Savaşının kararını burada almıştı, biz de İkinci Kurtuluş Savaşının kararını onun yolunda burada alıyoruz» dediler.
Mart 1970	«Bağımsızlık Haftası» düzenlendi çeşitli eylemler düzenlendi, çatışmalar oldu.
Mart 1970	«Kıbrıs Haftası» düzenlendi.
Nisan 1970	İstanbul'da Güzel Sanatlar Akademi si'nde «emperyalizme karşı dünya halkları» adlı bir sergi açıldı, emperyalist kültür yerine ulusal kültür önerildi.
Nisan 1970	Nato'nun kuruluşunun 21. yılı İstanbul Hukuk Fakültesi'ndeki bir forumla protesto edildi.
Haziran 1970	Anayasa'ya saygı yürüyüşü yapıldı. S.B.F. Genel Kurulu bir bildiri yayınladı.
Haziran 1970	Erzurum, Atatürk Üniversitesinde bir genç kendini benzinle yakarak «Bağımsız Türkiye» diye bağırdı.
Temmuz 1970	İstanbul'da Anayasa'ya ve kanunlara uyma mitingi yapıldı.
Kasım 1970	Üniversiteye giremeyenler «Ataya Şikâyet» nöbeti tuttular.
Kasım 1970	İ.T.Ü. öğrencileri Atatürk'ün Anıtına NATO aleyhtarı dövizler koydular.

Gençliğin Mücadele Yolları

Gençliğin mücadele yolu, yasal mücadele imkânları varoldukça, bu yol, yöneticiler tarafından açık tutuldukça şüphesiz ki, yasal mücadele yoludur. Bir hukuk devletinde yasalar egemen olduğu için, yasa dışı uygulamalara imkân verilmeyeceği için, bu yasalar çerçevesinde mücadele etmek hukuk devleti olmanın bir gereğidir, bu açıktır. Ama eğer bir toplumda hukuk devleti ilkelerine saygı gösterilmiyorsa, Anayasa rafa kaldırılıyor ve ona açıkça cephe alınıyorsa, reformlar bir kenara itilip, bunlara karşı çıkılıyorsa, komandolar, sağcı güçler örgütlendiriliyor, silâhlandırılıyor ve devrimci gençler üzerine saldırtılıyorsa, camilerde toplu namazlar kıldırılıyor, cemaat kışkırtılıyor, gençler üzerine saldırtılıyor, gençler öldürtülüyorsa, ve devrin iktidarı buna bir zabıta vakası süsü vermek çabası içine giriyor ve buna göz yumuyor, katilleri koruyorsa, 30'a yakın devrimci genç meydanlarda herkesin gözü önünde öldürtülüyor ve bunların katilleri bulunmuyorsa ve hatta bu katiller korunuyorsa, toplum polisi tarafsız bir güvenlik kuvveti görevlisi olmaktan çıkarılıyor, iktidardaki siyasi partinin bir baskı aracı ve vurucu gücü haline getirilip, gençlik üzerine saldırtılıyor ve bu yönde eğitiliyorsa, lâiklik ilkesi çiğneniyor, irticaa yeşil ışık yakılıyorsa, Yargıtay Başkanı Sayın Ümran Öktem'in kâfir olduğu ileri sürülerek cenaze namazının kılınmasına engel olunuyor ve iktidarca buna göz yumuluyorsa, köylere kadar «huzur planları» gönderiliyor, gençlerin köylere girmesi önleniyor ve köylerden kovduruluyorsa, böylece devrimci gençliğin elinden alınan yasal mücadele imkânları kalkıyor ve bu yol kapanıyorsa, bu taktirde devrimci gençliğin yasa dı-

şı eylemlerinden, daha önce yasaları çiğnemiş olan iktidar yöneticilerinin sorumlu olduklarına şüphe var mıdır? Çünki, önce yöneticilerin yasalara saygı duyması, yasaları uygulaması ve vatandaşa yasalar çerçevesinde eylem imkânları verilmesi ve ondan sonra da yönetilenlerden bu yasalara saygı beklemesi gerekir. Bu, karşılıklı bir anlaşmadır. Anlaşmayı bozan tarafın, karşı taraftan anlaşmaya uymasını istemeğe hakkı yoktur.

Gençliğin yasal, yani legal mücadele olanaklarının ortadan kaldırılmasının tipik örneklerinden biri de ünlü «huzur planı» dır. Menteşeoğlu'nun başında bulunduğu İçişleri Bakanlığı önemli işler dairesi «çok gizli» bir plan hazırlamış ve «huzur planı» adını verdiği bu planı da 67 ilin valiliklerine göndermiştir. Bu plan Kaymakamlıklara ve muhtarlıklara kadar ulaştırılmıştır. Huzur planı adı verilen bu broşür söze şöyle başlıyor: **«Niye Gelirler?»** Ve şöyle devam ediyor: «Gelenler der ki: Köylümüzün derdi var, gidip deva bulacağız. Köyün toprak davasını köylüye anlatacağız. Nasıl anlatacaksın? Falanın toprağı çok, işgal edin diyeceğim. Niye ki? Elin malından bana ne? Yok der, öyle değil, onunki çok, seninki az, zorla alacaksın.

«Kadın da müşterek olsun. Aile de, ne demekmiş derler. İşte bizim köylerimizin davetsiz misafiri.

«Şöyle bir yol bakın memlekete. Fındık dediler, fıstık dediler, ama her bir yalanları yerde kaldı, devlet, hükümet tedbirini aldı, dertlere deva buldu.

«Unutmayın ki, sizin hakiki dostunuz sizlerin seçtiği hükümetlerdir. Bu delikanlılara kapınızı kapatın, onların milliyetinden, dininden şüphelenin ve kovun.»

İşte köylere giderek, köylülerimize toprak davasını, Anayasanın toprak reformu ilkesini yasal yol-

larla anlatmak ve ona ve dolayısıyla yurda hizmet etmek isteyen yurtsever gençliğe reva görülen muamele : kendi yurdundan, kendi evinden kovulmak!

Bugünün Başbakanı Nihat Erim o günlerde şöyle diyordu :

«Üniversite öğrencileri, 18-25 yaşlarındaki çocuklarımız, eğer tıpkı bizim gibi düşünür olursa, o zaman memleket ilerlemez. Elbette ki, bizden yirmi ilâ 25 sene sonrasını temsil eden bu gençlerimiz, bizden daha ileri düşüncelere sahip olacaklardır. Bizim yadırgayacağımız düşünceleri ortaya koyacaklardır. Bunda şaşılacak, kınanacak bir nokta olmamak lâzım.»

«İşgal suç mu değil mi diye sıkıştırıyorlar?

«Sayın arkadaşlarım, ben Hukuk Fakültesi'nde nâçizane profesörlük ettim. Tek parti devri idi ve o tek parti devrinde kamu hukuku okuturdum. Derste şunu söylerdim : (İdare edenler, idare edilenlere zulüm ederler ve bu zulüm devamlı bir hal alırsa, içtimai mukaveleyi idare edenler bozduğuna göre, idare edilenlerin ayağa kalkması bir hak olur.

«Ben bunu tek parti devrinde Ankara Hukuk Fakültesi'nde söyledim, Kitaplarıma yazdım hiç bir takibata uğramadım.» (Nihat Erim, Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 26.6.1968, sayfa 386-390.

Sayın Nihat Erim, yine boykot ve işgal konusunda B.M.M.'de şöyle diyor :

«Gençlerin hareketlerinde ayıplanacak hiç bir şey görmüyorum. Bu bir patlamadır. Genç kuşağın patlamasıdır. Gençliğimiz esasında yerden göğe kadar haklıdır. Üniversitelerimiz ve genel olarak bütün eğitim sistemimiz baştan sona reforma, düzeltilmeğe muhtaçtır. Üniversitelerimiz reform istiyor. Bunda şaşacak, üzülecek bir nokta yoktur. Dünyanın her yerinde bu ihtiyaç duyulmaktadır. Rejim ve ortam farkı

ne olursa olsun, gençler üniversite için istediklerinde birleşiyorlar. Diyorlar ki, Üniversitelerin yönetiminde biz de söz sahibi olalım. Profesörler Üniversiteye bütün vakitlerini versinler, imtihan usulleri islâh edilsin, ders verme ve öğretme şekli modern teknik ve ilerlemeye ayak uydursun, sonra üniversiteyi bitirip hayata atılan gençlerin durumu var. Önümüzdeki yıllarda liselerden gelecek onbinlerce gence yetecek imkândan üniversitelerimiz mahrumdur. Liseyi bitiren çocuklar ne yapsın? Dilediği Fakülteye giremez. Tüm eğitim sistemimiz islâh edilmelidir. Şimdiki eğitim sistemi Fransa'nın Napolyon usulü liselerinin taklididir. Fransızlar kendilerini bundan kurtarmak için yıllardır çeşitli reformlar peşindedir. Eğitimde eşitliği henüz sözle sağladık. Uygulamada eşitlikten uzağız. Köylü çocukları ilköğretimden ileri pek ender gidebiliyor. Vakit kaybetmeden 8 yıllık ilköğretimi mecburi kılmanın acele tedbirleri alınmalıdır. Ve bu 8 yıl sonunda hayata atılan genç, bir meslek öğrenmiş olmalıdır. Kurtuluş bundadır. Keşke Köy Enstitülerine kıyılmasaydı, 25 yıl geri kaldık. Yine de o sisteme dönülmesi mümkündür.»

Askerî Yargıtay üyesi Hakim Albay Nahit Saçlıoğlu, Cumhuriyet Gazetesinde «12 Mart öncesi durum nedir?» başlığı altındaki yazısında şöyle diyor:

«Gerçek **Sorumlu, Kimdir?»**

«Bunun gerçek sorumlusu hiç şüphe yok ki, siyasî iktidardır. Meşruiyeti, teorik bakımdan, daha menşeinde kabili münakaşa olan bu siyasi iktidarın yönetici ve mensuplarından bir kısmı ile onlardan kopanlardan bazıları sanki Türkiye'de müslümanım demek mümkün değilmiş de bunu kendileri temin ediyorlarmış havası yaratarak, toplu cihad namazlarına,

kanlı pazar ve olaylara, öğretmene yular takılmasına süleymancılığa ve nur ayinlerine göz yumarak bir taraftan gericiliği, diğer taraftan devletin meşru kuvvetlerinin karşısına silâhlanmış halkın çıkabileceğinden bahsederek, zabıta kuvvetleri dururken otobüs yolcularını gençlerle mücadeleye çağırarak ve çeşitli mücadele örgütleri kurarak veya kurulmasını görmezlikten gelerek anarşizmi; bir başka yönden de alevi-sünni meselesinin ve aslı olmayan etnik meselelerin yaratılmasına tedbir almayarak bölücülüğü; diğer bir yönden de endüstri devrimini tamamlayamamış, ihracatı ithalatından az, dış pazardan yoksun, kısacası iktisaden az gelişmiş memleketimizde kişilerin kısa zamanda fazlaca zenginleşmesi ancak ya devlet haiznesini, ya da kendi vatandaşını sömürmesiyle mümkün olabileceği aşikâr olmasına rağmen, her mahallede bir milyoner yaratmayı politikasına esas alarak ve böylece orta sınıfı eritip zengini daha zengin, fakiri daha fakir yaparak ve ülkede sınıf ayırımını ve sınıf mücadelesini keskinleştirerek buna sebep olmuştur.

«Kanaatimiz odur ki, şimdiye kadar Türkiyemizde komünist propagandası yaptığı söylenenlerden hiç birisi komünizme, her mahallede bir milyoner yetiştirme politikasının mucitleri ve takipçileri kadar hizmet edememiştir. Acaba onlara bu şansı sağlayan nedir?

«Demagogların aksine hemen cevap verelim: Bunu sağlayan seçmenin serbest iradesi değildir. Aksine, bu iradenin kanunla baskı altında tutulmasına ve yönünün keza kanun zoruyla değiştirilmesine imkân veren politika statümüzdür. Çirkin politikacılar, politika statümüzün arıza ve boşluklarından faydalanmak

ve rivayete göre icabında oy satınalmak suretiyle seçimi kazanmaktadırlar.»

Başbakan yardımcısı Sayın Sadi Koçaş, 9.12.1968 günlü Cumhuriyet Gazetesinde «Anayasa Diyor ki» başlığı altındaki yazısında şöyle demektedir:

«Parlâmentolara parmak sayıları bakımından hâkim olan siyasi iktidarlar, Anayasa Mahkemesine gönderilen hemen hemen her kanunun bozulmuş olması karşısında ellerini şakaklarına dayayıp düşünmek zorundadırlar. Çünkü, hüner, Anayasaya aykırı kanun çıkarmamaktır. «Biz çıkaralım da isterse Anayasa Mahkemesi bozsun» zihniyeti, parlâmentolara, bilhassa siyasi iktidarlara itibar sağlayacak bir tutum değildir.

«Kanun çıkarmak konusundaki bu tutumu icraatta da aynen kabul etmek gerekir. İktidarlar açıkça Anayasaya aykırı işler yapar. Anayasaya aykırı tutumları destekler, teşvik eder veya en azından görmemezlikten gelirlerse, belki bir sınıf halkı geçici bir süre için memnun eder ve bundan kendi siyasi çıkarları yönünden faydalanabilirler. Ama, milletin sağduğu sahibi ve miktarları her Anayasa ihilâlinde biraz daha artacak ve nihayet ezici çoğunluk haline gelecek olan büyük kısmının güvenini kayderlerler.

«Bu hal, devlet olmak, devlet adamı olmak niteilkleri ile bağdaşamıyacak yanlış bir tutumdur.»

Yine bu konuda Emekli General Sayın Kenan Esengin, Cumhuriyet Gazetesinin 10 Haziran 1971 günlü sayısında: «Bilgi ve Zihniyet» başlığı altındaki yazısında şöyle demektedir:

«Görülüyor ki ,Türk toplumunun acıları manevi güçten ve kişilikten yoksun, sakat bir zihniyetin sahibi olan güdücü kadroların tutum ve davranışlarından doğmaktadır. Tek yanlı, çıkarcı ve tavizci hareketler

devlet organlarını kendi arzu ve emellerine göre kullanma heves ve çabaları, toplumun moral bağlarını çürütme bahasına iktidar sürmeye çalışmalar ve böylece bir sömürgeci zihniyeti ile çeşitli zümreleri birbirine düşürme, birbirine düşman etme politikası ile mevkilerinde uzun süre oturmak isteyenlerin taktikleri bugünkü durumu yaratmıştır.»

Yukarda yapılan açıklamalar ve muhtelif görüşlerden anlaşıldığı gibi yasal eylem yolları kapatılan devrimci gençliğin silâhlanma nedenlerinden belki de en önemlisi komando saldırılarıdır.

Siyasal iktidar Toplum polisini tarafsız bir güvenlik kuvveti olmaktan çıkarmış ve onu adeta kendi partisinin politikası yönünde bir baskı aracı haline getirmiştir. Öte yandan iktidarın ve toplum polisinin gözleri önünde sağcı ve gerici gruplar tarafından komando eğitim kampları kurulmuş, bu kamplarda eğitilen, örgütlendirilen, silâhlandırılan gruplar devrimci gençler üzerine saldırtılmış ve birçok genç öldürtülmüştür. Bu olaylar toplum polisinin çok kere gözleri önünde cereyan etmiş, olaylar görmezlikten gelinmiş ve buna dolaylı olarak yardım edilmiştir. Böylece ortaya «faili meçhul» bir siyasî cinayetler listesi çıkmıştır.

18.2.1969'da Alpaslan Türkeş'in «34 ilde, 34 komando kursu açılacağını» söylemesine, 6.1.1969'da C.K.M.P. Genel Başkan yardımcısı Yılanlıoğlu'nun, «Komando gençlerin motorize hale getirileceğini» bildirmesine, C.H.P. Merkez Yönetim Kurulu'nun bir bildiri ile «faşist komando tertipleri ile yasaların çiğnendiğini» ihtar etmesine ve S.B.F. öğrenci derneği başkanının sürekli komando baskınları karşısında «Bundan sonra biz bir hükümet kuvvetine inanmıyoruz, okulumuzu, yurdumuzu ve canımızı kendi bileğimizle

koruyacağız» sözlerine rağmen, yasalara aykırı olarak kurulan komando kampları karşısında siyasal iktidar sessiz ve hareketsiz kalmıştır.

İşte böylece devrimci gençlik «meşru müdafaa» hakkını kullanarak, silâhlanmak zorunda kalmıştır.

Toplum polisinin partizan tutumu ve komandoların baskınları sonucu öldürülen devrimci gençlerin tesbit edebildiğimiz bir kısmının listesini mahkemenize sunuyoruz.

1) 25 Temmuz 1968 gününde Vedat Demircioğlu öldürüldü.

Gençliğin demokratik mücadelesinin ilk şehidi Vedat Demircioğlu, 6. filonun İstanbul'a gelişi dolayısıyle yapılan protesto gösterileri sonunda, İstanbul Teknik Üniversitesini basan toplum polisi tarafından coplandıktan sonra, pencereden atılarak öldürüldü.

2) 28 Temmuz 1968 gününde Atalay Savaş canverdi.

Öğrenci sorunlarının hükümetçe görülüşmesini isteyen birçok gençlik kuruluşu T.B.M.M. önünde bir oturma grevi yapmış, pankart bile kullanılmayan bu oturma grevini basan toplum polisi çok sayıda öğrenciyi adliyeye götürmüş, toplum polisinin cobundan kaçmak isteyen, Atalay Savaş bir minibüs altında kalarak canvermiştir.

3) 16 Şubat 1969 gününde Ali Turgut Aytaç ve Duran Erdoğan gericiler tarafından, kanlı pazar'da öldürüldüler.

6. Filonun gelişini protesto etmek amacıyla vilâyetten izin alarak yürüyüş yapan gençliğe karşı Taksim alanında iktidarın desteği ile gericiler tarafından tezgâhlanan Kanlı Pazar'da Ali Turgut Aytaç ve Duran Erdoğan bıçak ve sopalarla öldürüldüler. Polis bu ölüme seyirci kaldı.

4) 1969 Ağustos ayında Tunceli'de Mehmet Doğan Klan Emniyet Müdürü tarafından öldürüldü.

Halk Oyuncuları sanatçıları tarafından, Tunceli'de Pir Sultan Abdal adlı piyesin oynanmasına engel olmak için, gerici bir grup olay çıkarmış ve sanatçılar gözaltına alınmışlardır. Sanatçılara işkence yapılmış ve bunlardan kadın bir sanatçıya ahlâka aykırı tecavüzlerde bulunulmuştur. Avukat Kemal Burkay sanatçıların serbest bırakılmasını istemek üzere emniyet binasına gitmiş, fakat o da gözaltına alınmıştır. Bu yüzden galeyana gelen halk emniyet binası önünde toplanmıştır. Toplanan gericilerin çıkarabileceği herhangi bir olayı önlemek için emniyet binasına doğru yürüyen Mehmet Doğan Klan, Emniyet Müdürü tarafından vurulmuştur.

5) 19 Eylül 1969 gününde Mehmet Cantekin vurularak öldürüldü.

Işık Mühendislik Özel Yüksek Okulu'nda bir komando baskını sonunda çıkan olay sonucu Mehmet Cantekin komandolar tarafından tabanca ile vurularak öldürüldü.

6) 23 Eylül 1969 gününde Mustafa Taylan Özgür polis tarafından tabanca ile öldürüldü.

Komandolar tarafından vurulan Mehmet Cantekin'in cenaze törenine katılan Mustafa Taylan Özgür polis tarafından bir süre kovalandıktan sonra tabanca ile vurularak öldürüldü. Vuran polisin üzerinde Amerikan Büyük Elçisi'nin, Kommer'in arabasını yakmaktan sanık olanların listesinin bulunduğu tesbit edildi. Bu listede Taylan Özgür de vardı.

7) 10 Aralık 1969 gününde Mehmet Büyüksevinç gericiler tarafından kurşunlanarak öldürüldü.

Öğrenci hareketlerine engel olmak amacıyla, akşam namazından çıkan, şartlandırılmış bir grup gerici, Devlet Yüksek Mühendislik ve Mimarlık Akademisini sarmış ve dört kişiyi tabanca ile kurşunlamıştır. Bunlardan Mehmet Büyüksevinç ölmüş, diğerleri tedavi sonunda ölümden kurtarılmıştır.

8) 14 Aralık 1969 gününde Battal Mehetoğlu gerici bir grup tarafından tabanca ile öldürüldü.

Yıldız Camiinde sabah namazını kılan ve imam tarafından yapılan vaızla tahrik edilen gerici bir grup, önce Devlet Yüksek Mimarlık ve Mühendislik Akademisini kolaçan ettikten sonra, Akademinin kapısındaki gençlere tabanca ile ateş ederek Battal Mehetoğlu'nu öldürmüşlerdir. Yıldız Harp Akademisinden olup aynı camide namaz kılan iki yüksek rütbeli subay, gerici grubun hazırlamakta olduğu tertibi, Akademi tarafından nöbet bekleyen toplum polislerine haber verdikleri halde, bu polisler olayı önlememişler ve seyirci kalmışlardır.

9) 30 Aralık 1969 gününde işçi Şeref Aygün öldürüldü.

Topkapı'daki Gamak Elektrik Motorları Yapım Fabrikası'nda işten çıkarılan ve ücretlerini alamayan işçilerin işgalinde çıkan arbedede polisin ateş açması üzerine Şeref Aygün Toplum Polisinin kurşunuyla vuruldu.

10) 13 Nisan 1970 gününde Dr. Necdet Güçlü öldürüldü.

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Fikir Kulübü Başkanı olan bir öğrenciyi kantinden alıp bir arabayla kaçırmak isteyen komandoların bu hareketine engel olmak isteyen Dr. Teğmen Necdet Güçlü bu koman-

dolar tarafından tabanca ile alnından vurularak öldürülmüştür. Komando baskınında yüz kadar merminin kullanıldığı, katilin Ülkü Ocaklarından İbrahim Doğan olduğu ve Necdet Güçlü'ye ateş edilen tabancanın Türkocağı binasında bulunduğu Ankara Emniyet Müdürlüğünce açıklanmıştır.

11) 30 Nisan 1970 gününde Yaşar Serpin öldürüldü.

Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesini basan Komandolarla meydana gelen çatışmada Yaşar Serpin sivil polis olduğu söylenen bir kişi tarafından tabanca ile vurularak öldürülmüştür.

12) 16 Haziran 1970 gününde işçi Yaşar Yıldırım öldürüldü.

Mutlu Akümülâtör Fabrikası işçisi.

13) 18 Haziran 1970 gününde işçi Mustafa Baylan öldürüldü.

Sendikalar Kanununu protesto için direnişe geçen DİSK ve Türk-İş'e bağlı işçilerle polis arasında çıkan çatışmada Mustafa Baylan öldürülmüştür.

14) 12 Eylül 1970 gününde Necmettin Giritlioğlu vurularak öldürüldü.

İzmir Aliağa Rafinerisinde yapılan bir grev esnasında işverenin hazırladığı bir komplo sonunda işverenin şoförü tarafından vurulan Necmettin Giritlioğlu öldü.

15) 16 Ekim 1970 gününde Hüseyin Çapkan öldürüldü.

Oturma grevi yapan Gıslavet işçilerini, fabrikadan çıkarmak üzere geceleyin gelen toplum polisi ve komandolarla işçiler arasında çıkan çatışmada Hüseyin Çapkan toplum polisi tarafından öldürülmüştür.

16) 12 Aralık 1970 gününde Hüseyin Arslantaş komandolar tarafından öldürüldü.

İstanbul'da Çapa Yüksek Öğretmen Okulu'nu basan komandolar Hüseyin Arslantaş'ı tabancayla vurarak öldürdüler.

17) 20 Aralık 1970 gününde İranlı Ziraat Fakültesi öğrencisi Firuz Mehmedî öldürüldü.

18) 25 Aralık 1970 gününde Nail Karaçam komandolar tarafından tabancayla vurularak öldürüldü.

Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi önünde okuldan çıkarak arkadaşlarıyla birlikte kaldırım üzerinde yürüyen Nail Karaçam ve arkadaşlarına komandolar tarafından yaylım ateşi açılmış ve bunlardan Nail Karaçam öldürülmüş, Mehmet Demir ile Recep Sakın ağır yaralı olarak kaldırıldıkları Numune Hastahanesinde ölümden zor kurtarılmışlardır.

19) 27 Aralık 1970 gününde İlker Mansuroğlu öldürüldü.

Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi önünde komandolar tarafından kıstırılan İlker Mansuroğlu vurulmuş, komaya girerek 28.12.1970 gününde ölmüştür.

20) 29 Ocak 1971 gününde Şerafettin Atalay öldürüldü.

Amasya'da T.İ.P. İl Başkanı olan, Şerafettin Atalay, gece yolda giderken pusuya düşürülerek meçhul

kişiler! tarafından vurularak öldürülmüştür.

21) 3 Mart 1974 gününde Hıdır Altunay polis tarafından öldürüldü.

Polis tarafından Ankara Emniyet Müdürlüğüne soruşturma yapılmak üzere götürülen Hıdır Altunay işkenceye tabi tutulmuş, vücuduna elektrik cereyanı verilmiş yüksek dozda verilen cereyan sonunda kalbi patlayarak ölmüştür. Olaya intihar görüntüsü vermek için emniyet sarayının 10. katından ölü olarak aşağıya atılmıştır. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesinden seçilen ve otopsi yapan doktorlar tarafından verilen raporda ne kadar yüksekten düşerse düşsün bir kişinin kalbinin patlamıyacağı ve kalb patlaması olayının yüksek voltajlı elektrik akımıyla meydana gelebileceği bildirilmiştir.

22) 5 Mart 1971 gününde Erdal Şener öldürüldü.

O.D.T.Ü. nin aranması sırasında çıkan çatışmada güvenlik kuvvetleri tarafından vurulan Erdal Şener vaktinde hastahaneye kaldırılmadığı için kan kaybından ölmüştür.

23) 5 Nisan 1971 gününde Niyazi Tekin Öldürüldü.

Komandolar Balıkesir Öğrenci yurduna yaptıkları baskın esnasında Niyazi Tekin'i tabancayla vurarak öldürdüler.

AP. nin babası DP'de Anayasayı ihlâl etmiş ve yasaları çiğnemişti; Yüksek Adalet Divanı onu mah-

küm etti. Suçlular asıldı. Adalet Partisi'de aynı yolu izledi.

Demokrat Parti iktidarına 27 Mayıs'ta Türk Ordusu dur demişti. D.P.'nin devamı olan A.P. iktidarı yine 12 Mart Muhtırasıyla şöyle suçlandı :

«Parlamento ve hükümet süregelen tutum, görüş ve icraatı ile yurdumuzu anarşi, kardeş kavgası, sosyal ve ekonomik huzursuzluklar içine sokmuş, Atatürk'ün bize hedef verdiği çağdaş uygarlık seviyesine ulaşmak ümidini kamu oyunda yitirmiş ve Anayasanın öngördüğü reformları tahakkuk ettirememiş olup, Türkiye Cumhuriyeti'nin geleceği ağır bir tehlike içine düşürülmüştür.»

AP'nin özellikle son altı yıllık iktidarı işte bugünkü şartları ve muhtırada açıklanan durumu hazırladı ama bu iktidarın temsilcileri her nasılsa kendilerini kurtarmanın, ellerini kollarını sallıya sallıya gezmenin yolunu buldular. Aslında şu gördüğümüz sanık sandalyesinde onların oturması gerekti. Bu yer onların yeriydi ve ancak onlara yakışırdı. Babalarının daha önce oturdukları bu yerde onların oturması, olayların gelişiminin doğal sonucu idi. Ama ne gariptir ki, Bugün sıkıyönetim mahkemelerinde vatan satıcıları yerine, yurtseverler yargılanmaktadır.

(Haydar Tunçkanad'ın «İkili Anlaşmaların İçyüzü» adlı kitabından, s. 331)

GİZLİLİK DERECESİ **GİZLİ**	İSTİHBARAT BAŞKAN YARDIMCISI OFİSİ ORDU KARARGÂH DAİRESİ WASHINGTON 25 D C	
TARİH 22 Kasım 1965	KISA VADELİ İSTİHBARAT İHTİYAÇLARI (DASBIN)	ÖNCELİK DERECESİ I - A

KONU :

306.000 Avrupadaki Amerikan üsleri

KİMLERE GÖNDERİLDİĞİ :

Dağıtıma Bak

1. İSTENENLER

306.000 Avrupadaki Amerikan üsleri

Türk Hükümeti ve Genel Kurmayı tarafından Bazı Avrupa ülkelerinde Askeri üsler yapılması için Amerikalılara sağlanan kolaylıkların şartlariyle ilgili istihbarat faaliyeti, şunları kapsayacaktır.

a. Böyle bir harekete gerçekten teşebbüs edilmişmidir?

b. Hareketi kim başlatmıştır.

c. Hareketin nedenleri

DAĞITIM : (İCRA İÇİN)

Amerikan Kara Ateşesi:
Amerikan Elçiliği, Ankara, Türkiye
(bilgi için)
C.I.A. (Amerikan Merkezi Haber Alma Teşkilatı)
Amerikan Kara Ateşesi Amerikan Elçiligi
Atina, Yunanistan

2. KILAVUZ

Askeri üsler yapılması için Amerikalılara sağlanan kolaylıkların şartlarıyle ilgili bilgi toplanması için Türk Genel Kurmayı tarafından emir verildigi haber alınmıştır.

ÖZEL TALİMAT

a. 20 Aralık 1965 te SONA ERECEKTIR. EGER PARAGRAF 3 TE DAHA ERKEN BIR TARIH VERILMEMISSE, ISTENEN BILGI VERILEN TARIHTE VEYA ONDAN ÖNCE YOLLANMALIDIR.

b. CEVAP VERILME TARIHI BILDIRILSIN VEYA BILDIRILMESIN YUKARIDA VERILMIŞ OLAN ÖNCELIK DERECESI KONTROL FAKTÖRÜDÜR.

c. VERILEN TARIHTEN SONRADA, BU KONU ILE ILGILENILECEGI ANLAMI ÇIKARILMAMALIDIR. DACSIR (ORDU ISTIHBARAT DAIRESININ BAŞKA BIR DAIRESI BU TARIHTEN SONRADA RAPOR EDILMESINI ISTEMEKTEDIR. HERHALDE, BU GIBI RAPORLARDA YUKARIDAKI KONTROL NUMARASINDAN BAHSEDILMELIDIR.)

d. DIGER TALIMAT: Bilgi için bir nüsha yunanistandaki ARMA'ya, kılavus için AIC (Atina soruşturma merkezine)

Genel Kurmay İstihbarat Başkan Yardımcısı yerine

İmza
JAMES E. LAZENBY
Albay., GS
Haber Toplama Şefi

GİZLİLİK DERECESİ
GİZLİ

OLAYLARIN HUKUKSAL AÇIKLAMASI VE UYGULANMASI İSTENEN KANUN MADDELERİNİN TAHLİLİ :

Sayın Başkan, Sayın Hakimler!

Dava konusu, müvekkillerimize ait eylemler, iddianamede, iddia makamının kendi görüşüne göre tahlil edilmiş ve bu eylemlere TCK. 146/1. Maddesinin uygulanması istenmiştir. Bu bakımdan adı geçen maddenin tahlili yapılarak, müvekkillerimizin eylemlerinin, bu maddede yazılı suça ait kanuni unsurları taşıyıp taşımadığının incelenmesi gerekmektedir.

Dava konusu ile ilgili hukuki açıklama ve eylemlerin değerlendirilmesine başlamadan önce şunu belirtmek isteriz.

Esas hakkındaki mütalâa, 18 kişinin idam isteğiyle son bulmaktadır. Değil 18 kişinin, bir tek kişinin idam isteğini taşıyan esas hakkındaki mütalaalar bile, uygulanması istenen cezanın ağırlığı karşısında ceza hukukunun prensipleri açısından, hukuki ciddiyet taşımak zorundadır. 18 kişinin idamı ile son bulan Askeri Savcılığın Esas Hakkındaki Mütalâası, en basit hukuk ve adalet gereği olan bu ciddiyetten yoksundur. Bu hukuki ciddiyetsizliğin nedenleri, gerek uygulanması istenen TCK. nun 146/1. maddesinin tahlili ve gerekse müvekkillerimizin eylemlerinin değerlendirilmesiyle kendiliğinden ortaya çıkacaktır.

Bilindiği gibi, ceza müeyyidesi ile karşılanan ve suç adı verilen hareketlerin kanun tarafından belirlenmesi modern kamu hukukunun temel kurallarından birini teşkil eder. Sözünü ettiğimiz bu kurula ceza hukukunda kısaca «Kanunilik Prensibi» denir. Esas hakkındaki mütalâada bu temel kuralın varlığı unutul-

muş ve suç hayali olarak yaratılıp ilgili kanun maddesine zorla uydurulmak istenmiştir.

Yukarda da belirttiğimiz gibi istenen cezaların ciddiyeti ile bağdaşamıyacak bir sorumsuzluk örneği taşıyan esas hakkındaki mütalânın, hukukun temel kurallarından ve kanunun aradığı şartlardan yoksunluğu, yeri geldikçe açıklanacaktır.

Müvekkillerimiz hakkında TCK. nun 146. maddesinin uygulanması istendiğine göre önce bu maddeyi okumak ve açıklamakta yarar görüyoruz :

TCK. nun 146. maddesi

«Türkiye Cumhuriyeti Teşkilâtı Esasiye Kanununun tamamını veya bir kısmını tağyir, tebdil ve ilgaya ve bu kanun ile teşekkül etmiş olan Büyük Millet Meclisini iskata veya vazifesini yapmaktan men'e cebren teşebbüs etmek...»

Görüldüğü gibi, TCK. 146. maddesinin bu fıkrasında iki ayrı suç bir arada belirtilmektedir. Bunlardan birincisi Anayasa'nın tamamını veya bir kısmını tebdil, tağyir ve ilgadır. İkincisi ise, Teşkilâtı Esasiye Kanunu ile teşekkül etmiş olan Büyük Millet Meclisini iskat veya vazifesini yapmaktan men'etmektir.

Suçun önemini göz önüne alan Kanun Koyucu, bu maddede teşebbüs halini dahi tamamlanmış suç gibi cezalandırmıştır. Bunu da «cebren teşebbüs etmek» deyimiyle açıklamış bulunmaktadır.

Kanun sistematiği içinde, bu madde, «Devletin şahsiyetine karşı işlenen cürümler» babının «Devlet kuvvetleri aleyhine işlenen cürümler» faslında yer almıştır.

Maddede sözü edilen gerek Teşkilâtı Esasiye Kanununun ve gerekse bu fasıldaki Devlet Kuvvetle-

ri deyiminin kapsamı hakkında doktrinde çeşitli görüşler ileriye sürülmüştür ve bu kapsamın nerelere kadar uzandığı konusunda herhangi bir ölçü yoktur.

Türk Hukukunda da bu konuda çeşitli görüşler ortaya atılmıştır. Buna rağmen genel olarak, «Devlet Kuvvetleri deyimi; yürürlükteki Anayasamız açısından, yasama, yürütme ve yargılama kuvvetlerini ifade eder. Devlet Hakimiyeti, bu üç kuvvetin varlığı ile söz konusudur. Bu nedenle, fasılda yer alan Kanun maddeleri tüm olarak devletin kuruluş ve faaliyetlerini korumuştur.» (Mamak 1 numaralı Sıkı Yönetim Mahkemesi. Uyma kararı S. 27) Bu görüş uygulamada da kabul edilmektedir.

Anayasa'nın tamamını veya bir kısmını tebdil, tağyir ve ilga etmeye kısaca «Anayasa'yı ihlâl» de denmektedir. Anayasanın ihlâli ise, devletin temel kuruluşlarını cebren vazife yapamaz hale düşürmek veya bu konuda yakın ve ağır bir tehlike yaratmak şeklinde anlaşılmaktadır.

Anayasa'yı ihlâl suçu icabî veya selbî şekilde işlenebilir. Bu konuda doktrinde hemen hemen birlik vardır. Memleketimizde 146. madde iki defa tatbik edilmiş ve bu tatbikat sırasında bu suçun icabî ve selbi olarak işlenebileceği görüşü kabul edilerek uygulanmıştır. Bu durumlardan birincisi Yassıada duruşmaları sırasında, ikincisi ise, 20-21 Mayıs olayları nedeniyle ortaya çıkmıştır.

SUÇUN UNSURLARI

A) **Manevi Unsur :**

Suçun manevi unsuru Anayasa'yı ihlâl kastıdır. Yukarıda açıkladığımız üzere Anayasa'yı ihlâl, Devle-

tin temel kuruluşlarını, yani dar anlamda yasama, yürütme ve yargı organlarını vazife yapamaz duruma düşürmek veya bu yolda yakın ve ağır bir tehlike meydana getirmektir. O halde kastın da bu organlara ve bunların görevlerine, daha doğrusu görev yapamamalarına yönelmiş olması gerekmektedir. Yani 146. maddedeki suçun failinin iradesi, devletin adı geçen temel kuruluşlarını görev yapamama durumuna düşürmek ve böylece mevcut Anayasa düzeninin yerine yeni ve değişik bir biçimde bir Anayasa düzeni getirmek kastına dayanmalıdır.

Esas hakkındaki mütalâada sanıkların Anayasa'yı ihlâl kastını taşıdıkları söylenmektedir. Ancak bu kastın varlığını belirleyen hususların neler olduğu açıklanmamaktadır.

Kastın varlığı, ancak failin fiilinin yöneldiği istikametin tayini ile değerlendirilebilir. 146. Maddedeki suçla ilgili kast, Anayasa'yı ihlâl etmeyi istemekle mümkündür.

Anayasa'yı ihlâl kastının tezahürü ancak eylemlerin değerlendirilmesiyle tesbit edilebilir. Zira kast derunî bir kavram olup onu belirliyen fiildir. Ayrıca sanıkların soruşturma sırasında eylemlerini hangi amaçla yaptıkları konusundaki beyanları da kastın niteliğini belirler. Şüphesiz failin beyanı tek başına kastın niteliği konusunda bir gerçeklik ifade etmiyebilir. Ancak bu beyan ile suç konusu fillerin uygunluğu, bir araya gelince failin kastı kesinlik kazanır.

Davamızda, sanıkların hangi amaçla eylemlere geçtikleri tam bir içtenlikle kendileri tarafından belirtilmektedir. Bu kastlarının tezahürü olan eylemleri ortadadır, ve eylemler kastın tezahürü olduğuna göre, kast konusu beyanlarıyla tam bir uygunluk taşımaktadır.

Esas hakkındaki mütalâanın 27. sahifesinin son paragrafında sanıkların kastları ile ilgili açıklamalar yer almaktadır. Bu açıklamalarda aynen şöyle denmektedir :

«... Amaçları ifadelerinde açıklanmaktadır.

— Bankayı para elde etmek ve sermayesini yok etmek için soymaktadırlar.

— Para, silâh tedariki için, beslenmeleri için, diğer zarûri ihtiyaçlarını gidermek için gereklidir.»

Görülüyor ki, iddia makamının kendi ifadesiyle bile ortaya çıkan kast, Anayasa'nın ihlâli ve TBMM'nin iskatı ile uzaktan veya yakından ilgili değildir.

İddia makamının kast konusundaki görüşlerine kaldığımız yerden devam edelim.

— Silâhlandıktan sonra kendi deyimleriyle köylüyü bilinçlendirmek ve örgütlerini güçlendirerek kırdan şehire doğru idari bir sisteme geçmek istemektedirler. Adam kaçırırken, araba çalarken, kişi hürriyetlerini kayıt altına alırken, zabıta kuvvetleriyle silâhlı çatışmaya girerken polis memurlarını ve evinde huzur içinde bulunan bir kadını yaralarken kast budur.» (Esas Hakkındaki Mütalâa, sayfa 28.)

Yukarıda, iddia makamının tatbikini istediği cezaların ağırlığı bakımından, esas hakkındaki mütalâayı hukuki ciddiyetten yoksun olarak nitelendirmiş idik. 146. maddedeki suçla ilgili olarak kast konusunda söylenen sözler sadece bunlardan ibarettir. Bu durum bizim ciddiyet konusundaki görüşümüzün haklılığını göstermektedir. Zira birazdan açıklayacağımız gibi, Amerikalıların kaçırılmasındaki kast, esas hakkındaki mütalâaya göre Anayasa'yı ihlâl ve TBMM'ni iskat kastı olarak gösterilmektedir.

Keza, eylemlerin yapılabilmesi için, eylemin ni-

teliği icabı araba almaktaki kast, Anayasa'nın ihlâli ve Meclisin ıskatı kastı olarak gösterilmektedir.

Ve hatta sanıklardan bazılarının saklandıkları eve bir rastlantı sonucu gelen kişilerin, sanıklar açısından zorunlu olarak ortaya çıkan, hürriyetlerini kayıt altına alma eylemindeki kast da gene, iddia makamınca Anayasa'nın ihlâli ve Meclisin iskatı kastıdır.

Gelelim iddia makamının kastla ilgili cümlesinin sonuna.. Burada gördüğümüz hukukî mantık, hukuk öğrenimine yeni başlamış bir kişiyi bile dehşete düşürecek niteliktedir. Çünkü iddia makamı ne şekilde yaralandığı ortaya çıkmış bulunan Assubayın eşinin yaralanmasındaki, kastı aşan fiili bile, Anayasa'nın ihlâli, ve TBMM'nin iskatı kastı olarak nitelendirebilmektedir.

Daha önceden belirttiğimiz gibi, kast derûni bir kavramdır. Onu belirliyen fiildir. Gerçek kastın ne olduğunu sanıkların beyanları ile, kastlarının tezahürü olan fiillerinin kıyaslanması ortaya koyacaktır. Bu bakımdan sanıkların kast konusundaki beyanlarının incelenip, bunun fiilleriyle uygunluk teşkil edip etmediğinin kıyaslanması gerekmektedir.

Müvekkillerimizin amacı, ifadelerinde kesin olarak belirlenmiştir. O'da Amerikan Emperyalizmine karşı olmak, Türkiye'nin tam ve gerçekten bağımsızlığını istemektir. Müvekkillerimiz, Amerikan Emperyalizminin ve yerli işbirlikçilerinin ülkemizi ve halkımızı sömürdüğü inancındadırlar.

Dört Amerikalı çavuşu kaçırdıkları zaman, onlarla yaptıkları sorulu-cevaplı konuşmalar müvekkillerimizin bu amacını açık-seçik ortaya koymaktadır. Dosyada geniş olarak yer almış olan bu konuşmaların in-

celenmesi, onların «tam bağımsızlık» konusundaki amaçlarını, bu olayda da ortaya koymuş olacaktır.

Sayın Başkan, Sayın Hakimler!

Denilebilir ki, halkı uyarmak ve onun insanca yaşama imkânlarına kavuşmasını istemek ve bu yolda çaba göstermek, kanunların öngördüğü usuller içinde yapılmak gerekir ve öyle de yapılmalıdır. Bu düşünce elbette doğrudur.

Günümüz toplumlarında ve bu toplumların Hukuk Devleti ilkesini benimseyen Anayasalarında kişinin hak ve özgürlükleri ve bu hakların kullanılma biçimleri açıkça gösterilmektedir.

Ancak, bir hakkın Anayasa'da, sadece yazılı olması fazla birşey ifade etmez. Aynı zamanda onun, bilfiil hayatta kullanılabilir, uygulanabilir olması gerekir. Eğer, Anayasalarda ve Kanunlarda gösterilen hak ve özgürlükler, fiilen kullanılamaz hale getirilmiş ise, o hakkın ve özgürlüğün varlığından söz edilemez. O Anayasalara, tozlandırılmak üzere, «rafa kaldırılmış Anayasalar» denir.

İşte bu açıdan 1961 Anayasamız ileriye ve halka dönük hükümler getirmesine rağmen, hak ve Anayasa düşmanı AP iktidarınca «rafa kaldırılmış bir Anayasa» olmaktan kurtulamamıştır.

Çünkü AP iktidarı halka karşı ve sömürü düzeninden yanadır. Halka karşı olunca, halktan yana hükümlerinden ötürü Anayasaya'da düşman olmuştur. Bu nedenle Anayasa'ya ve halkın Anayasa'da öngörülen haklarına sahip çıkan yurtseverlere, Anayasa dışı, hukuk dışı, yasa dışı tertiplere girişmiştir.

Savunduğu sömürü düzenine karşı çıkanları, devletin polisini ve kendi kiralık adamlarını kullanarak, sindirme, yıldırma ve hatta yoketme planları uygulamağa başlamıştır. Bunun sonucu olarak, en büyük

kentlerin, en işlek caddelerinde 20'den fazla genç kurşunlanıp öldürülmüş ve bunların katilleri bulunmak şöyle dursun, aranmamış ve hatta korunmuştur.

Kısaca, Türkiye'de sömürü düzenine karşı olmak ancak ölümü göze almakla mümkün olur hale gelmiştir. Yani, ya sömürü düzeninden yana olacaksın ve ona karşı çıkmayacaksın ve susacaksın, ya da işbirlikçi iktidar tarafından yokedilmek tehlikesiyle karşı karşıya kalacaksın. Bu şartlar altında yurdunun bağımsızlığını ve halkının mutluluğunu herşeyden üstün tutan müvekkillerimiz dava konusu eylemlere girmek zorunda kalmışlardır.

Şüphesiz, bu eylemlerin şeklî ceza hukuku açısından suç olmadığını söylemek istemiyoruz. Ancak bu açıklamalarımızın nedeni müvekkillerimizin kastının ne olduğunu belirlemek içindir. Esasen müvekkillerimizin eylemleri ile ilgili kastlarını gösteren en önemli ve tek yazılı belge olan bildirileri de kast konusundaki bu düşüncelerimizin doğruluğunu ortaya koymaktadır.

Müvekkillerimizden bazılarını ilgilendiren; Sevim Onursal'ın evinde icra memuru ve yanındakilerin bağlanması olayı ile Gemerek'teki silâhlı çatışma ve assubayın eşinin yaralanması olaylarındaki kastın, TCK. nun 146. maddesindeki Anayasa'yı ihlâl ve TBMM'ni iskat suçundaki kastla ilişkisi bulunmadığını açıklamaya kalkmayı mahkemenin hukuk nosyonuna saygısızlık olarak görmekteyiz. Oysa iddia makamınca bu suçlardaki kast dahi, 146. maddedeki suçun manevi unsuru olarak gösterilmiştir. (Esas Hakkındaki Mütalâa, Sayfa 28.)

Kastın tahlili bakımından incelenmesi gerekli, şehirdeki eylemlerden, polis kulübesinin kurşunlanması olayına gelince : Bu suçla ilgili olarak sanıklar

kastlarını şu şekilde açıklamışlardır: «polis işbirlikçi iktidarın, Anayasa dışı, hukuk dışı tutum ve uygulamasının tatbikçisi olmuştur. Olaydan iki gün önce devrimci kardeşlerimizden ikisi polis kurşunlarıyla öldürülmüştür. Polis esasen, halkın güvenlik teminatı olması gerekir. Ancak yukarda belirttiğimiz gibi, polis emperyalizme ve işbirlikçilerine karşı çıkan devrimcilerin katledilmesinde kullanılmaktadır. Polis kulübesini kurşunlamakla, bütün polislere aslî görevlerine dönmelerini, iktidarın Anayasa ve hukuk dışı tutum ve davranışlarına alet olmamalarını ihtar etmek istedik.»

«Ayrıca, polisin yıllardan beri bağımsızlık savaşı veren devrimci yurtseverlere karşı tutumu ve polis karakollarının birer işkencehane haline getirilişi bu ihtarımızı kaçınılmaz kıldı.»

Görüldüğü gibi, müvekkillerimizi kanunun suç saydığı fiile iten saik işbirlikçi iktidarın Anayasa ve hukuk dışı tutum ve davranışlarıdır. Üstelik bu tutum ve davranışlar devlet kuvvetleri aracılığıyla uygulanmaktadır. Bu durum, Türkiye'nin sosyal ve politik olaylarını yakından izliyenler tarafından açık bir biçimde gözlenmiştir.

Saik, kastın hukuka aykırılığını ortadan kaldırmaz. Bunu biliriz, ancak saik, hangi şartlar altında fiilin ortaya çıktığını ve kastın ne olduğunu belirtebilmesi açısından son derece önemlidir. Esasen, sanıkların eylemlerinden önceki Türkiye'nin sosyal ve politik ortamını açıklamamız bu nedenden ileri gelmiştir.

Kırda eylemlere gelince:

Kırlarda, 146. madde açısından ceza hukukunun

suç sayabileceği ve cezalandırabileceği herhangi bir eylem meydana gelmemiştir. Bu bakımdan, herhangi bir eylem söz konusu olmadığı için sanıkların buradaki kastlarının, TCK'nun 146. maddesi açısından incelenmesi mümkün olamamaktadır. Esas hakkındaki mütalâada; «Kırlarda da eylemlerini sürdürmektedirler» denmesine rağmen bu eylemlerin ne olduğundan tek kelime ile bahsedilmemektedir.

146. Madde'deki Kast, «Teşebbüs Kastı» mıdır?

Bilindiği ve daha önceden belirtildiği gibi, Kanun Koyucu 146. maddedeki teşebbüsü tamamlanmış suç gibi cezalandırmaktadır. Teşebbüsün netice olarak kabul edildiği veya teşebbüsün netice benzeri olarak nitelendirildiği konusunda doktrinde mevcut görüş ayrılıklarına dokunmakta, burada yarar görmemekteyiz.

Ancak, 146. maddede teşebbüsün dahi tamamlanmış suç ile aynı cezaî müeyyideye bağlanmış olması, bazı sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Kastla ilgili olarak, 146. madde açısından, teşebbüste aranan kast ile, suçu tamamlamağa matuf kast arasında bir fark olup olmadığı sorusu akla gelebilir. Hemen belirtelim ki, doktrinde ve uygulamada bu konuda tereddüt yoktur. Zira, aranan kast, icrasına başlanmış olan suçu teşebbüs derecesinde bırakmak kastı değildir. 146. maddenin düzenlendiği suçtaki kast, Anayasa'yı ihlâl ve Meclisi iskat suçunu tamamlamaya yönelmiş bir kasttır. (Ramieri) Şu halde bir teşebbüs kastından bahsetmek yersizdir; kast bakımından tamamlanmış suçla teşebbüs derecesinde kalmış suç arasında herhangi bir fark yoktur. (Manzini)

Bu esastan çıkan sonuç şudur ki, tamamlanmış

suç nasıl bir kastla ika edilebiliyorsa, teşebbüs halinde kalan suçun da aynı kastla işlenmesi söz konusudur.

Görüldüğü gibi haklarında TCK. nun 146/1. maddesinin uygulanması istenen müvekkillerimizin tüm eylemlerindeki kastları, Anayasa'yı ihlâl ve meclisi iskat kastı değildir.

Bu bakımdan haklarında tatbiki istenen 146. maddenin manevi unsuru olan kast, olayımızda bu maddenin öngördüğü ve varlığını şart koştuğu anlamda var kabul edilemez. Esasen müvekkillerimizin hiç bir eylemi, maddenin aradığı kastın varlığını gösterir nitelikte değildir.

Kastla ilgili açıklamalarımızı burada «şimdilik» kaydiyle bitiriyoruz. Gerek, müvekkillerimizin bildiri'leri ve gerekse iddia makamının da eğilimli göründüğü bir muhakeme şekli ve istidlâl hakkındaki düşüncelerimizi savunmamızın son bölümünde ayrıca belirteceğimizi söylemek isteriz.

B) **Maddi Unsur :**

Suçta kanunilik prensibinin kaçınılmaz bir sonucu olarak, suçun mevcudiyeti için, işlenilen fiilin Kanunda açıklanan tarife uygun olması gerekir. Alman doktrininde «Tetbestant» (Mezger), İtalyan doktrininde «Tipicita» (Battaglini), denilen bu unsuru memleketimizde «tipiklik» deyimiyle ifade eden müellifler vardır (Kunter). Bu prensibe göre, bir fiilin suç teşkil edebilmesi için en başta gelen unsur, dış alemde ika edilen fiilin kanundaki tarife yani model veya tipe uygun olması gerekir. Böyle bir uygunluk olmadığı zaman suçun kanuni unsuru mevcut sayılamaz.

Suç tipinde yer alan bütün unsurlar bulunmayınca da suç'un varlığından bahsetmek mümkün değildir.

Ceza müeyyidesiyle karşılanan ve suç adı verilen fiil ve hareketler ancak kanun tarafından tayin edilir. Ayrıca, yasaklanmış fiil ve hareketlere sadece kanunların gösterdiği cezalar tatbik edilebilir. İşte bu prensip, «Keyfilik prensibi» nin karşıtı olarak modern kamu hukukunun temel prensiplerinden birini teşkil etmektedir.

Bu prensibin genel olarak dayandığı temeller şunlardır:

Suç ferdin hürriyetini kısıtlayan bir emir veya yasak demektir. En büyük değer ve nimetin özgürlük olarak kabul olunduğu toplumlarda, özgürlüğün kısıtlanması kaçınılmaz olan hallerde bile, bu kısıtlamanın kanun tarafından gerçekleştirilmesi gerekir. Yani, suçu ve unsurlarını Kanun tayin eder. Yargı gücü, aynı zamanda suçu yaratacak olursa, adaletin dağıtımında uyulması şart olan tarafsızlıktan ayrılmış olur.

Kanunilik prensibine uyulmadığı takdirde, ceza adaleti de rastlantılara, keyfî hislere ve ceza tatbikçilerinin ihtiraslarına terk edilmiş olur. (Donnedieu de Vabres) Böyle bir halin sonucu kişi hürriyetinin ve kişi dokunulmazlığının yalnızca tehlikeye düşmesi değil ve fakat tamamen ortadan kalkmasıdır.

Kanunilik prensibinin tamamlanması ayrıca şu esasların da varlığını şart kılar:

— Failin durumunu ağırlaştıran ceza kanunları makabiline şamil olamaz.

— Maddi ceza hukukunda suç, kıyas yoluyla tayin ve tarif edilemez. Aynı şekilde cezaların tayin ve tatbiki bakımından da kıyas yolu uygulanamaz.

Ceza hukukunun en önemli prensiplerinden birini teşkil eden kanunilik prensibi hakkındaki kısa açık-

lamamızı burada bitirirken şu noktayı da belirtmekte yarar görmekteyiz. Bu prensip, günümüzde artık ceza hukukunun sınırlarını aşmış ve müşterek Anayasa Hukukunun vazgeçilmez bir kuralı durumuna gelmiştir. Aynı zamanda kanunilik prensibi hukuk devletinin en önde gelen unsurlarından birini teşkil etmiştir ve etmeye devam edegelmektedir.

Bu prensipten burada bahsetmemizin nedeni, esas hakkındaki mütalâanın hazırlanışında ceza hukukunun temel noktalarından biri olan söz konusu prensibin unutulmuş olmasıdır. Bu husus, suçun maddi unsurları tek tek ele alındığında açıkça görülecektir.

Ceza Kanunumuzun 146. maddesi, maddi unsurla ilgili olarak, «Teşkilâtı Esasiye Kanununun tamamını veya bir kısmını tağyir, tebdil veya ilgaya... cebren teşebbüs edenler» hükmünü taşımaktadır.

Maddenin bu hükmü karşısında önce fiili, yani hareket ile neticeyi, sonra fiilin vasfı olan cebri, incelemek gerekmektedir.

Bilindiği gibi, bir suçun söz konusu olabilmesi için, kanunî tarife uygun bir fiilin bulunmasının şart olduğunu belirtmiştik. Demek ki, dış alemde bir değişiklik meydana getirmeye yönelmiş olumlu veya olumsuz bir hareket bulunmadıkça, bir suçun varlığı da ileri sürülemez. (Grispigni) İşte ortada kanunî tarife uygun bir fiilin bulunması şartına, suçun maddi unsuru denir.

Bu esasın mefhumu muhalifinden, çok mühim bir sonuç çıkar : Maddi unsuru bulunmayan bir suç olamaz. Bir fiil şeklinde tecelli etmeyen bir fikir veya niyet, ne kadar kötü olursa olsun, Ceza Hukukunun dışında kalır ve suç teşkil etmez. (Petrocelli) Ayrıca bu fiilin kanundaki tipe uygun olması da şarttır.

146. Madde, fiilin suç teşkil edebilmesi için gerekli olan bir «hareketi» belirtmiş değildir. Maddede sadece, «cebren teşebbüs edenler» deyimine yer verilmiştir. Bu nedenle, Türk Hukuk Doktrininde, suça ait maddi unsur olarak «teşebbüs etmek» gösterilmektedir.

Teşebbüs, esas itibariyle, hareketin veya neticenin tamamlanmamasını, suçun tamamlanmamış halini ifade eder. Halbuki, hareketin hukuki bir değer ifade edebilmesi için, belirli bir neticeye yönelmiş olması gereklidir. Hareketin teşebbüs durumunda cezalandırılabilmesi, onun tehlikeli olduğu düşüncesine ve hareketin belirli bir neticeyi doğurmaya uygun olması esasına dayanır. (Petrocelli)

Bir teşebbüs durumunun mevcut olabilmesi için, failin, en azından icra hareketlerine başlamış fiili ika yönünde yol almış bulunması gereklidir. Bundan çıkan sonuç şudur: 146. maddedeki suçla ilgili hareket, belirli neticelere yönelmiş maddi bir hareketten ibarettir ve bunun neticeyi doğurmaya elverişli olması şarttır.

Herşeyden önce şunu belirtmek gerekir ki, 146. maddeye göre cezalandırılan hareket icra hareketleridir.

Hareketin diğer bir vasfı da, neticeyi doğurmaya uygun oluşudur. Neticeyi doğurmaya uygun olmayan bir hareket, 146. madde anlamında bir hareket sayılmaz. Zaten bir fiilin teşebbüs derecesinde kalabilmesinden bahsedebilmek için, hareketin neticeyi doğurmaya elverişli bulunması gereklidir. (Petrocelli) 146. maddedeki suçun teşekkül edebilmesi için, teşebbüs hali dahi kâfi olduğuna göre hareketin uygunluğunu aramak zorunluğu vardır. Teşebbüs durumunda da bir ihlâl mevcut bulunmakla beraber, kanundaki tipe uy-

gun hareket mevcut değildir. (Santoro) Durum böyle olunca hareketin, tipe uygun neticeyi yaratacak nitelikte olması şarttır. Hareketin uygunluğu kuralı, illî değer ve neticeye yönelmiş kastı gösterecek bir emare taşıması anlamına gelir. İkinci anlamı ise, hareketin neticeyi elde edebilecek kuvvette, nitelikte bulunmasıdır. Zira, hareketin yalnızca tehlikeli olmayıp, neticeyi yaratmaya da elverişli olması şarttır. (Guadagno)

Tamamlanmış suçlarda, neticenin, yapılan hareketin sonucu olup olmadığı, yani maddi sebebiyet ilişkisi aranmaktadır. Bu nedenle teşebbüs durumunda da, farazi bir sebebiyet ilişkisi zorunlu olarak kurulmaktadır. Yani teşebbüsde gerçekleşmesi düşünülen netice ile fiilen ortaya konan hareket arasında illiyet bağı kurulmaktadır.

Kısaca, teşebbüs durumunda, tamamlanması söz konusu olan suçun gerçekleşebilme, ihtimal ve imkânı araştırılmaktadır. Bu gerçekleşebilme ihtimal ve imkânının araştırılmasının bir tek nedeni vardır; o da işlenmez suç ile teşebbüsü bir birinden ayırabilmek içindir. Çünkü teşebbüsün varlığı, ancak ve ancak neticeyi meydana getirmeye elverişli vasıta kullanmak ile mümkündür. Vasıtanın elverişli olması ise hareketin de elverişli olmasını gerektirir.

146. maddede belirtilen teşebbüs, gerçekleşmiş neticeye uygun olarak cezalandırılmaktadır. (Puglia - Santoro) Demek ki, neticeyi gerçekleştirmesi mümkün olmayan hareketler icra hareketi sayılamaz.

146. maddede hareketin yöneleceği maksat «tebdil, tağyir ve ilga» olarak gösterilmiştir. Fiil, bu gayelerin gerçekleşmesine yöneldiğine göre netice de bu değerlerdir. Yani, ortaya konan hareketle, ortaya konan eylemlerle, istikbalde değil, behemahal elde-

edilmek istenen netice, Anayasayı, tebdil, tağyir ve ilga ve meclisi iskat olmalıdır.

Tebdil, tağyir ve ilga, yalnızca güdülen amacı, sübjektif bir durumu ifade etmez. Eğer tebdil, tağyir ve ilga sırf sübjektif kavramlar olsa idi, gerçekte cezalandırılan, failin kusurlu iradesi olurdu. (Florian - Berner) Bu taktirde cezalandırabilmek için icra hareketinin varlığı şart koşulmazdı. Halbuki 146. maddenin uygulanabilmesi için icra hareketlerinin varlığı şarttır. İcra hareketlerinin varlığı ise, belirli bir neticenin arandığını ve bu neticenin de, tebdil, tağyir, ilga ve meclisi iskat olduğunu gösterir.

Kanunî tarifte yer alan netice tahakkuk ettiği taktirde, tamamlanmış bir suç söz konusu olur; buna karşılık netice gerçekleşmemiş ise, tamamlanmamış suçtan bahsedilir demiştik. Demek ki, fail suç yoluna girince ve bu yolda ilerleyince, ya amacına ulaşır ya da yarıda kalır.

Suç yolunda ilerleyen fail ya yapacağı bütün hareketleri bitiremediği için neticeye ulaşmamış olur, yahut da iktidarında olan bütün hareketleri yapıp bitirdiği halde netice meydana gelmez. Birinci halde teşebbüsün nakıs, ikinci halde ise tam olduğundan bahsedilir.

Suçta kanunîlik prensibi icabı, suç tipinde yer alan bütün unsurlar gerçekleşmedikçe kanunî unsurun varlığından bahsetmek mümkün değildir. Kanunî unsur bulunmayınca da suç söz konusu olmaz.

İşte bu nedenle, teşebbüs hakkındaki hüküm tamamlanmış suça ait hükmü genişleten, onu tamamlayan bir hüküm olmaktadır. Fakat, bir hükmü genişleten bir kuralın anlam taşıyabilmesi için, öncelikle söz konusu hükmün varolması gerekir. Bu nedenle teşebbüs, iki kuralın bir araya gelmesinden meydana ge-

len bir suç nevidir. Bu kurallardan birincisi aslî bir mahiyet taşır ve tamamlanmış suça taallük eder. İkincisi tâli bir hüviyet gösterir ve tamamlanmış suça ait hükmün teşebbüse de teşmil edilmesini sağlar.

TCK. nun 146. maddesinde, suçun önemine binaen teşebbüs hali dahi genel kuraldan ayrılınarak tamamlanmış suç gibi cezalandırılmıştır. Ancak, bu hal yukarda yaptığımız açıklamada belirttiğimiz nedenlerle «tamamlanmış anayasayı ihlâl» suçundan ayrı olarak düşünülemez. Yani, burada maddenin öngördüğü cezaya bakıp teşebbüsü, ceza kanununun düzenlediği genel kurallardan ayrı olarak değerlendiremeyiz.

Bu genel açıklamalarımızdan aynı zamanda teşebbüsün şartları da ortaya çıkmaktadır. Davamızla ilgili olarak teşebbüsün şartlarını tek tek ele alıp incelemek, esas hakkındaki mütalâanın bu konuda neler söylediğini görmek gerekmektedir. Böylece kanunun aradığı şartların, yani 146. maddedeki teşebbüsün şartlarının, davamızla ilgili olarak varolup olmadığı da ortaya çıkmış olacaktır.

TEŞEBBÜSÜN ŞARTLARI :

Kanunumuza göre, teşebbüsün dört şartı vardır. Bu şartlar sırasıyla şöyledir :

1) Kastın bulunması
2) Elverişli vasıtaların kullanılması
3) İcraya başlanılmış olması
4) İcra hareketlerinin bitmemesine veya neticenin meydana gelmemesine failin elinde olmayan mani sebeplerin amil olması.

1) Kastın bulunması şartı :

Müvekkillerimizin «Anayasa'nın tamamını veya

bir kısmını ihlâl etmek ve TBMM'ni vazife görmekten cebren men etmek» kastı ile hareket etmediklerini daha önce açıklamıştık. Ayrıca savunmamızın son bölümünde de bu konuya değineceğimizi kaydetmiştik. Gerek meydana gelen eylemler gerekse bu eylemlerin nitelikleri ve oluş biçimleri müvekkillerimizin Anayasayı ihlâl ve meclisi iskat kastını taşımadığını ortaya koymuştur. Bu bakımdan burada kast açısından daha fazla açıklama yapmamıza gerek yoktur.

2) Elverişli vasıtalar kullanmak şartı :

Teşebbüsün cezalandırılabilmesi için vasıtaların elverişli olması gerekir. Kanunumuzun 61. maddesi «vesaiti mahsusa» deyimini kullanmak suretiyle bu şarta temas etmiştir.

Vasıtanın elverişli olup olmadığı konusunda en önemli mesele elverişliliğin ne şekilde; yani hangi ölçülere göre tesbit edilebileceğidir. Bu konuda gerek doktrinde ve gerekse uygulamada şu ölçü kabul edilmektedir : «Vasıtanın objektif olarak elverişli olup olmadığı, ancak o vasıta ile işlenmek istenen suç gözönüne alınarak tesbit edilebilir». Bilindiği gibi, «Elverişlilik» tek başına ele alınırsa nisbî bir kavramdır. İşlenmek istenen suç nazara alınmadan kullanılan vasıtanın elverişli olup olmadığını tesbit imkânsızdır. Zira, bir suç bakımından elverişli olan vasıta bir başka suçta aynı vasfa haiz olmayabilir. Bunun gibi, aynı suçta dahi bazı hallerde elverişli olmayan bir vasıta değişik durumlarda elverişli olabilir.

Davamızla ilgili müsnet suç; Anayasanın tamamını veya bir kısmını tebdil, tağyir ve ilga ile TBMM'ni vazife görmekten cebren men etmektir.

Daha önceki açıklamalarımızda da devlet hakimiyetinin, yasama, yürütme ve yargı kuvvetlerinin varlığı ile söz konusu olduğunu belirtmiştik.

Demek ki, 146. maddedeki suç ve bu suça teşebbüs, bu üç kuvvetin, ayrıca özel olarak TBMM'nin ortadan kaldırılması veya bu açıdan yakın ve ağır bir tehlikeye maruz bırakılması ile mümkündür.

Öyle ise : 146. maddedeki suçun ikaında kullanılacak vasıtanın da bu kuvvetleri bertaraf edebilecek vasıfta ve güçte bulunması gerekir.

Günümüzde 146. madde anlamında suç, alttan geldiği takdirde ancak bir ihtilâl biçiminde ortaya çıkabilir. Bir ihtilâl teşebbüsünün başarıya ulaşabilmesi için günümüzün teknik imkânları gözönüne alındığında, varlığı gereken elverişli vasıtanın niteliği de belirlenmiş olur. Bu konuda daha fazla söz söylemeyi şu nedenle gereksiz bulmaktayız. Bugün Türkiye'de ihtilâl teşebbüsü ancak ordunun önemli bir kesiminin fiilen katılması veya desteklenmesi biçiminde ortaya çıkabilir. Çünkü 146. maddedeki suçun niteliği icabı elverişli vasıta, bugün için sadece ve sadece ordunun elinde bulunan günümüzün silâhlarıdır. Müvekkillerimizin çeşitli eylemlerde kullandıkları silâhların cinsi, miktarı, ateş ve etki gücü bellidir. Müsnet suçun ikaında kullanılacak vasıtalar da ancak bu silâhlardır. Anayasanın tamamını veya bir kısmını cebren yani bu silahları kullanmak suretiyle ihlâl etmek ve yerine değişik nitelikte bir düzen getirmek objektif olarak mümkün değildir. Aynı zamanda bu silâhların etki ve zorlamasıyla Türkiye Büyük Millet Meclisinin vazife göremez duruma düşmesi veya düşme tehlikesine maruz kalması da düşünülemez. Yani teşebbüste söz konusu olan ağır ve yakın tehlike hali, müvek-

killerimizin eylemleri nedeniyle herhangi bir şekilde ortaya çıkmamıştır.

Esasen elverişli vasıta olarak, müvekkillerimizin sahip oldukları silâhların, 146. maddedeki suçu gerçekleştirmesi bakımından, niteliklerini incelemek gereksizdir. Zira, eldeki mevcut tabanca ve tüfeklerle devletin temel kuruluşlarını bu arada TBMM'ni ortadan kaldırmanın mümkün olmadığını açıklamaya girişmek, ancak (abesle iştigal) olur.

Elverişli vasıta açısından esas hakkındaki mütalâayı incelersek şunu görürüz; Askerî Savcıya göre elverişli vasıtalar esas hakkındaki mütalâanın 30. sahifesinde şöylece gösterilmektedir :

— «Gaye yönünden köylüleri aralarına almak istemeleri...

— Bazı örgütlerle gaye birliğinde olmaları...

— Halktan bazı kimseleri aralarına almayı başarmış olmaları...

— Yeterli silâh, cephane ve parayı gayrimeşru yollardan tedarik etme imkânlarına sahip olmaları...

Vasıtaların da elverişli olduğunu göstermektedir.»

Esas hakkındaki mütalâanın gene aynı sahifesinde;

«... Bilinen kadarıyla silâhlı faaliyet gösteren elli civarında üyesi vardır.» denmektedir.

İşte esas hakkındaki mütalâanın «elverişli vasıtaları» bunlardır. 146. maddedeki suçun en önemli unsurlarından birini teşkil eden «elverişli vasıta kullanmak şartı» mütalâada bu şekilde gösterilmekte ve bu şartın tahakkuk ettiği sonucuna varılmaktadır.

Görüldüğü gibi, bir suçun unsurları hayali olarak ve zorla yaratılmak istenirse, hukuk bilimi açısından

bu kadar ciddiyet dışı bir duruma düşmek de elbette mukadder olur.

Sonuç olarak diyebiliriz ki, olayda teşebbüsün «elverişli vasıta şartı» bulunmadığından 146. maddedeki suç, bu davada İŞLENMEZ SUÇ niteliğindedir.

Zira teşebbüsün en önemli noktalarından biri de işlenmez suç (muhal suç) konusudur. Bir suçun işlenmez oluşu, ya vasıtanın elverişsiz oluşundan yahut suç konusunun bulunmayışından ileri gelir.

Elverişli vasıta, amaca ulaştırmak yeteneğine sahip vasıta demektir. Bu nedenle vasıtada iki türlü elverişsizlik düşünülebilir; vasıtanın hangi şartlar altında kullanılırsa kullanılsın, sonucu doğuramıyacağı hallerini kapsayan «kesin elverişsizlik» ile vasıtanın miktarından veya kullanılış tarzından ileri gelen «nisbi elverişsizlik».

Kanunumuz teşebbüste elverişli vasıtalarla cürmün icrasına başlamayı şart koştuğuna göre, işlenmez suçun cezalandırılmasına imkân yoktur. (Erem) İşlenmezliğin vasıta veya konudan gelmesi farklı sonuç doğurmaz. Her iki halde de asıl olan cezalandırmanın mümkün olmamasıdır.

Davamızla ilgili olarak bu şart tahakkuk etmediği için, bütün diğer kanunî şartlar varolsa bile, sadece bu yönden müvekkillerimize 146. maddenin tatbiki, hukukun temel prensipleri çiğnenmeden, mümkün değildir. Kaldı ki, kanunun teşebbüste aradığı diğer şartlar da, yani kanunî unsurlar da, açıkladığı ve açıklanacağı veçhile, esasen olayda mevcut bulunmamaktadır.

İCRAYA BAŞLANMIŞ OLMASI ŞARTI :

Kanunumuzun 61. maddesinde «... bir kimse ic-

raya başlayıp da» sözünü kullandığı gibi, 62. maddesinde de «bir kimse kastettiği cürmün icrasına taallûk eden bütün fiilleri...» demektedir. Bu iki cümle, bize, icraya başlama şartının kanundaki açıklanışını göstermektedir. Bu suretle kanunumuz, neticeye götüren hareketler arasında bir ayırım yapmaktadır. Ancak icraya başlamayı gösteren hareketlerin varlığı halinde teşebbüsün cezalandırılmasını kabul etmektedir. Doktrinde icraya başlamayı ifade eden hareketlere, icra hareketleri, bu anlamda görülmeyen hareketlere hazırlık hareketleri denmektedir.

«Kanunumuzun kabul ettiği ana prensibe göre; Tamamlandıklarında suçu husule getirebilen her türlü icra hareketleri suçun icra başlangıcını teşkil eder.» (Mamak 1 Numaralı Sıkıyönetim Mahkemesi. Uyma kararı sayfa 30.)

Görüldüğü gibi 146. madde ile ilgili olarak icra hareketlerinden söz edebilmek, ancak tamamlandığında Anayasa'yı ihlâl veya TBMM'ni görev yapamaz duruma sokabilecek eylemlerin varlığını ve bu eylemlerin neler olduğunu ortaya koymakla mümkündür. Yani o tür tamamlanmamış eylemler söz konusu olmalı ki, tamamlandıklarında mevcut Anayasa düzeni ihlâl edilebilsin ve TBMM görev yapmaktan men edilebilmiş olsun.

Müvekkillerimizin ayrı ayrı durumlarını ve eylemlerini tesbit etmeden önce, icra başlangıcı ile ilgili olarak 20-21 Mayıs olayı davasında Mamak 1 Numaralı Askerî Mahkemesinin ve Askerî Yargıtay Daireler Kurulunun kararlarını buraya aktarmakta yarar görmekteyiz :

Mamak 1 Numaralı Askerî Mahkemesi uyma kararının 30. sayfasında icra başlangıcı ile ilgili olarak şöyle denmektedir :

«İcra Başlangıcı : Suç işleme kararının icrasına başlamaktadır. Yani tamamlandıklarında suçu husule getirebilen hareketler icra başlangıcıdır. Kanunumuzun bu husustaki 61. madde hükmünü iki şekilde anlamak mümkündür. Maddede, kast olunan cürmün icrasına başlamak lâfzı, icra başlangıcının dairei şumülünün daralttığı düşünülebilirse de icraya başlama tabirinin cürüm işleme kararının icrası olarak anlaşılması icabeder. Çünkü, suçun manevi unsurunu teşkil eden suç işleme kararının icrası, kanunun hususi hükmünde o suç için tesbit olunan unsurlardan birinin icrasına başlamakla tezahür eder. Bu itibarla kanunumuzun kabul ettiği ana prensibe göre tamamlandıklarında suçu husule getirebilen her türlü icra hareketleri suçun icra başlangıcını teşkil eder. Olayda, TCK. nun 171. maddesinde tasrih olunan suçun icra başlangıcı ile bu maddede yazılı ve fakat TCK. nun 146. maddesinin hazırlık safhasını teşkil eden gizli ittifak suçunun icra safhasının yek diğerinden tefriki ehemmiyet arzetmektedir. Esas itibariyle kast'ı cürm TCK. nun 146. maddesinde tasrih olunan Anayasayı ihlâl gayesine matuf bulunduğu halde, gayeye matufen ittifak edilmiş bulunması 171. maddedeki suçun sübutu için kâfi addedilmiştir. Bunun haricinde tamamlandıklarında kastolunan cürmü husule getirebilen diğer icra hareketleri ise Anayasayı ihlâl suçunun icra başlangıcını teşkil eder.

«... Bu sebeplere binaen kanunumuzun ruhuna sadık kalınarak, iltibasa mahal vermiyecek şekilde neticeye yaklaşan fiil ve hareketler olayda icra başlangıcı olarak kabul olunmuştur.»

«5 Aralık 1963 tarihli hükümde 15 Mayıs 1963 tarihinde İZZET KÖZ, FETHİ GÜRCAN ve TALAT AYDE-

MİR üçlüsü tarafından verilen ve diğerleri tarafından da tasvip olunan son ihtilâl kararının icrası cümlesinden olarak (olayın cereyan tarzı ve sanıkların fiili durumlarında izah olunduğu üzere) 17 Mayıs 1963 günü İstanbul'da CEVAT KIRCA'nın evinde yapılan toplantıda Ankara grubu kararı benimsendikten sonra ilgililere İstanbul hareket planı izah olunup vazifelerinin açıklanması ve 18 Mayıs 1963 ve bunu takip eden günlerde de bu toplantıda vazife alan sanıkların, vazifeleri icabı olaya katılan birliklerle temas temin ederek bu birlikleri maksada uygun olarak da Ankara'da 17-19 Mayıs 1963 günleri ihtilâle dahil olanların Keçiören'de ve FETHİ GÜRCAN'ın evinde toplanıp tanıştırılması ve keza vazifelerinin açıklanması ve en nihayet GALİP GÜLTEKİN'in evinde ihtilâl beyannamesinin EMİN ARAT tarafından revizyona tabi tutulması karargir olduktan sonra TURGUT ALPAGUT'la, TALAT AYDEMİR'in şehri dolaşarak ihtilâl planının tatbikini son defa tetkik etmeleri gibi maddi olaylar icrai hareketler olarak kabul olunmuştur.»

«Çünkü 17 Mayıs 1963 tarihinden itibaren sinsi faaliyet o derece ilerlemiştir ki, iç hizmet kanununun 35. maddesi gereğince rejimin teminatını teşkil eden, ordu birlikleri bilerek veya bilmeyerek bölünmüş, harekâta intizar eder bir duruma sokulmuştur. Nitekim 17 Mayıs 1963 günü ve onu takip eden günlerdeki toplantılara iştirak eden sanıkların vazifeli kılınan birlikleri, olaya silâhlı olarak iştirak etmiş bulunmaktadır. Filhakika, o tarihte kuvvetler harekete geçerek fiil maddi cebre müncer olmamışsa da ordu içerisindeki emir ve komuta zincirinin koparılması, kararın icrasından başka bir mana taşıyamaz. Kaldı ki; Anayasa dışı bir vasıta olarak seçilen ordu birlikleri kati olarak elde olduktan sonra, bu kuvvetin ve dolayısıyla

cebrin kullanılacağı aşikâr olduğundan, bu noktada suç nakıs teşebbüs olarak başlamış demektir.»

«... Olayda birliklere baskın yapılarak harekete geçirilmesi ve radyodan ihtilâl beyannamesinin okunması şeklinde tezahür eden hareketlerin, başlangıç noktasında da suçun tam teşebbüs haline inkilâb ettiği aşikârdır.»

Görülüyor ki, Mamak 1 Numaralı Sıkı Yönetim Mahkemesince; gerçekten iltibasa mahal vermeyecek şekilde neticeye yaklaşan fiil ve hareketler olayda icra başlangıcı olarak kabul olunmuştur. Ve 17 Mayıs 1963 günü de kararda açıklanan nedenlerle icra başlangıcı tarihi olarak gösterilmiştir.

Askerî Yargıtay Daireler Kurulu bu görüşü reddetmiştir.

Buna rağmen, Askeri Yargıtay Daireler Kurulu; karardan alıp göstereceğimiz nedenlerle bu tarihi, icra başlangıcı olarak kabul etmemiş ve 15 Ocak 1964 tarih ve 63/2548 esas nolu kararının 7, 8 ve 9. sahifelerinde icra başlangıcı ile ilgili olarak şu düşünceleri ortaya koymuştur :

«— İcra Başlangıcı : Prensip itibariyle ceza tehdidi altında bulunmayan hazırlık hareketlerinin nerede bittiğini ve ceza tehdidi altına alınmış olan icra hareketlerinin nerede başladığını bütün suçlar için kesin olarak tayin edecek bir ölçü mevcut olmadığından (icra başlangıcı) nın, suçun nev'i ve mahiyeti ile hadisenin hususiyetine ve her sanığın kastını tebarüz ettirmeye yarayacak hareketlerine göre tayin edilmesi iktiza eder.

«Taşıdığı vehamet dolayısıyle kanun koyucu, bir taraftan dava konusu nev'inden fiillerin (teşebbüs) halini bile en ağır ceza tehdidi altına alırken diğer taraftan bu çeşit suçların işlenmesinin tevlit eyleye-

ceği tehlikelerden cemiyeti korumak için de faillerine, vazgeçmelerini temin maksadiyle çok müsamahalı bir sisteme gitmiştir.

«Kanuna hakim olan bu ruh ve sistem muvacehesinde teşebbüs hali dahi ceza tehdidi altına alınmış olan fakat işlenirken teşebbüs haliyle icra başlangıcı çok defa birbirine karışacak ve hatta birleşebilecek suç şekillerini ihtiva eden TCK.'nun 146. maddesi tatbik edilirken her sanığın muhtelif icra hareketi veya hareketleri arasında mevzu bahis suçu işleyeceğine şüphe bırakmıyacak şekilde kastını tebarüz ettiren ilk fiil ve hareketinin (icra başlangıcı) olarak kabul edilmesi iktiza etmektedir.

Her nekadar hüküm mahkemesi israr kararında;

«... TCK. nun 61. maddesinin ruhuna sadık kalınarak iltibasa mahal vermiyecek şekilde «neticeye yaklaşan fiil ve hareketlerin» bu olayda icra başlangıcı kabul olunduğu ve ezcümle Ankara grubunun ihtilâl hareketinin 20-21 Mayıs gecesi icra olunmasına dair verdiği kararın İstanbul grubu tarafından 17 Mayıs 1963 tarihinde Cevat Kırca'nın evinde görüşülüp tasvip olunması ve müteakiben de tertip edilen toplantılarda birbirleriyle tanıştırılmaları, görevlerinin açıklanması, planın gözden geçirilmesi ve bu suretle ordu birliklerinin bilerek veya bilmeyerek harekâta hazır fiil ve hareketler sebebiyle Anayasayı ihlâl suçunun 17 Mayıs 1963 tarihinden itibaren icrasına başlanmış olduğu kabul edilerek bu yolda tatbikat yapılmış ise de :

«Sanıkların mezkûr fiil ve hareketleri bu safhada henüz zahire çıkmamış bulunduğuna göre kastı cürümlerinin her türlü iltibasa meydan vermiyecek şekilde ve mutlak surette Anayasa'yı ihlâle matuf bu-

lunduğunu kabule götürebilecek ortada fiili durumları mevcut bulunmadığı gibi TCK. nun 146. maddesindeki suçun unsurlarından olan cebir halinin de henüz bu safhada mevcut olmaması muvacehesinde sanıkların yukarda icraya esas kabul edilen fiil ve hareketlerinin de artık suçun işlenmesinden dönülemiyecek derecede neticeye (suça) yaklaşmış ef'al ve harekât olarak tâdat ve kabulüne hukuken imkân görülememiştir.

«Ezcümle; İhtilâl kararının verildiği 17 Mayıs 1963 tarihi ile ihtilâl harekâtının yapılacağı 20-21 Mayıs 1963 tarihleri arasında ve harekât başlamazdan evvel Anayasayı ihlâl kastı ile gizli ittifaka girmiş olanlardan biri veya birkaçı kendiliklerinden çekilmeleri mümkün olduğuna ve çekilmiş oldukları takdirde de haklarında TCK. nun 171/3. maddesi gereğince ceza verllemiyeceğine göre 17 Mayıs 1963 tarihini icra başlangıcı kabul etmenin kanuna aykırılığı kendiliğinden ortaya çıkmış olacağı gibi,

«İhtilâl grubunca, hükümetin duruma muttali olup bütün askeri birliklerini alârm durumuna geçirerek gerekli tedbirleri almış olduğunun öğrenilmesi gibi zorunlu sebeplerle ve 20-21 Mayıs gecesi yapılacak harekâttan kendiliklerinden vazgeçmelerinin de mümkün ve muhtemel olduğuna (31 Mart 1 Nisan gecesi yapılacak harekâttan bu sebeple vazgeçildiği gibi) ve bu takdirde ise hukukî durumlarının TCK. nun 171. maddesinde yazılı gizli ittifak hududu içinde kalacağına göre icranın 17 Mayıs 1963 tarihinde başladığının kabulü ile haklarında 146. maddeden ceza tayini olunmasının kanuna aykırılığı da açıkça görülmektedir.

«... Anayasayı ihlâl suçunun hazırlık hareketlerinden ibaret olup, mevzuubahis hadisede ise icranın

20-21 Mayıs gecesi harekâta iştirak edecek kimselerin evvelden hazırlanan plan gereğince görevleri mahalline hareket ve fiiliyata geçmeleriyle başlamış telâkki olunmasının suçun hususiyetine ve TCK'nun 61. maddesinin vaz'ettiği prensibin ruhuna daha uygun bulunması itibariyle sanık ve sanık vekillerinin bu noktaya matuf temyiz itirazları tebliğname veçhile yerinde görüldüğünden her sanığın maddi olaydaki mesuliyet derecesinin bu görüşe uygun olarak tetkik olunmasına oybirliği ile, karar verilmiştir.»

Askeri Yargıtay Daireler Kurulunun yukarda belirttiğimiz kararını özetlersek, icra başlangıcı ile ilgili olarak şu sonuçlar ortaya çıkar :

1 — İcra başlangıcının, suçun nev'i ve mahiyeti ile hadisenin hususiyetine göre, her sanığın kastını tebarüz ettirmeye yarayacak hareketlerine bakarak tayin edilmesi gerekir.

2 — TCK'nun 146. maddesi tatbik edilirken, her sanığın muhtelif icraî hareketi veya hareketleri arasında adı geçen suçu işleyeceğine şüphe bırakmıyacak şekilde kastını tebarüz ettiren ilk fiil ve hareketinin (icra başlangıcı) olarak kabul edilmesi iktiza eder.

3) Sanıkların kastı cürmilerinin her türlü iltibasa meydan vermeyecek şekilde ve mutlak surette Anayasa'yı ihlâle matuf olduğunu kabule götürebilecek ortada fiili durumların mevcudiyeti şarttır.

4) Sanıkların icraya esas kabul edilen fiil ve hareketlerinin de artık suçtan, yani suçun işlenmesinden, dönülmiyecek derecede neticeye (suça) yaklaşmış ef'al ve harekât olarak belirmesi gerekir.

Ayrıca karardan şu sonuçlar da çıkmaktadır :

a) 20-21 Mayıs gecesi harekâta iştirak edecek kimselerin evvelden hazırlanmış plana göre, görev mahallerine hareket etmeleri ve fiiliyata geçmeleri

anına kadar, ki bu an icra başlangıcıdır, sanıklar 146. maddenin değil ve fakat TCK. nun 171. maddesinin öngördüğü ve cezalandırdığı hazırlık safhasındadırlar.

b) Hükümet icra başlangıcı anı olan 20-21 Mayıs gecesinden önce durumu öğrenip gerekli tedbirleri almış olsa ve bu nedenle sanıklar yapılacak harekâttan mecburen vazgeçseler bile durumları gene 171. maddenin hudutları içinde kalacaktır.

Buraya kadar mahkeme kararlarından örnekler vererek yaptığımız açıklamalar ve çıkardığımız sonuçlarla, 146. maddedeki teşebbüsün unsurlarından olan (icra başlangıcı) nın mahiyeti ve niteliği hakkında gerekli açıklamayı yapmış bulunuyoruz. Dava konumuzla ilgili olarak, Askerî Yargıtay Daireler Kurulunun da belirttiği gibi sanıkların fiil ve hareketlerini ayrı ayrı incelemek ve bu hareketlerinin 146. madde anlamında icra başlangıcı teşkil edip edemiyeceğini görmek zarureti vardır.

Hemen şunu belirtelim ki, bu incelememiz belki fazladan ve gereksiz bir inceleme olarak düşünülebilir. Esasen sanıkların eylemleri de bunun böyle olduğunu düşündürebilir. Ancak, biz 18 gencin idamının istendiği bir mütalâaya cevap verirken, iddia makamının hukukî ciddiyetsizliğinin aksine bu incelemeyi yapmak ve açıklamak gereğini duymaktayız.

Ayrıca, önemle şu konuyu belirtmek isteriz: Askeri Savcı önce, yüksek mahkemenize soruşturmanın genişletilmesi hakkında bir talebi olmadığını bildirmiştir. Fakat, esas hakkındaki mütalâasına her nedense «yeni delil» diye üç dosyalık bir klâsör eklemek ihtiyacını da duymuştur. «Yeni delil» olarak sunulan bu belgeler Mahkemeniz huzurunda ve duruş-

mada tetkik edilerek tartışılması yapılmadığından, bunların «delil» sayılamıyacağı açıktır.

Buna rağmen, biz müvekkillerimizin durumlarını, bu «sözüm ona yeni delillerin» varlığını bir an için farz ve kabul ederek yapacağız. Bu durumda dahi, müvekkillerimizin eylemleri esas hakkındaki mütalâada ancak şu şekilde gösterilebilmiştir.

1) RECEP SAKIN :

Eylemleri : (Esas hakkındaki mütalâa sayfa 33.)

— Birçok talebe hareketlerine katılmıştır.

— Ankara ve İstanbul şehirlerinde vukua gelen banka soygunu ve adam kaçırma gibi hareketleri tesbit edilememiştir.

— 5 Mart 1971 tarihinde ODTÜ öğrencileriyle güvenlik kuvvetlerinin çatışmasında öğrenci yurtlarında bulunduğu ve öğrencileri tahrik edenlerden olduğu söylenmektedir (!)

— Gölbaşı, İnekli köyünde arkadaşlarından üçünün ölmesi üzerine taşımakta oldukları silâh, cephane v.s. malzemeyi toprağa gömerek bir hızar atelyesine saklanmışlarsa da burada yakalanmışlardır.

Bu nedenlerle aslî maddî faildir. İdami gerekir :

2) OSMAN ARKIŞ :

Eylemleri : (Esas hakkındaki mütalâa sayfa 33 - 34.)

— Akçadağ - Elbistan yörelerinden sayıları 30'a varan arkadaşlarıyla kır gerillası grubunu teşkil ederek şehre yönelen bir idari sistem kurmuşlardır. (Esasen, kırdan şehire yönelen bu idari sistemin ne olduğunu anlayabilmiş değiliz.)

— İnekli köyündeki çarpışmadan sonra Hüseyin İnan'ın akrabası olan Hüseyin Altın'ın evinde yakalanmıştır.

Tezahür eden eylemine göre aslî, maddî fail durumundadır. Bu yüzden idamı gerekir:

3) SEMİH ORCAN :

Eylemleri: (Esas hakkındaki mütalâa sayfa 34 - 35.)

— Nurhak dağlarındaki karargâha katılmıştır.

— İnekli köyündeki çarpışmadan sonra silâh, cephane ve diğer malzemelerini toprağa gömerek bir hızar atelyesine saklandıkları sırada yakalanmışlardır.

Aslî maddî fail durumundadır.

Bu yüzden idamı gerekir!

4) ERCAN ÖZTÜRK :

Eylemleri: (Esas hakkındaki mütalâa sayfa 35.)

— ODTÜ Öğretim üyelerinden Cahit Giray'ı tehdit etmiştir.

— Aynı üniversitede öğrenci, güvenlik kuvvetleri çatışmasında müsademeyi idare edenler arasında olduğu görülmüştür.

— Akçadağ kır gerillası teşkilâtına katılıp dağda silâhlı eyleme geçmiştir. (Bu eylemin ne olduğu belirtilmemektedir.)

— Malatya'daki Amerikan üssünü uçurmağa giderken, üç kişi ölünce kaçmağa karar vermiş, kaçamadan hızar atelyesinde saklanırken yakalanmıştır.

Bu nedenle idamı gerekir.

5) **YUSUF ASLAN :**

Eylemleri : (Esas hakkındaki mütalâa sayfa 37.)

— Ankara'da polis kulübesinin kurşunlanması,

— Türkiye İş Bankası Emek Şubesi soygunu,

— Sevim Onursal'ın evinde;

a) Resmî görevli memur ve yardımcılarını bağlamak,

b) Polisin tabancası, kimlik belgesini almak.

c) Avukatın kimlik belgesi ile şapkasının (!) gasbedilmesi.

— Amerikan çavuşu Finley ve diğer dört Amerikan çavuşunun kaçırılması.

Şu hale nazaran idamı gerekir!

6) **DENİZ GEZMİŞ :**

Eylemleri : (Esas hakkındaki mütalâa sayfa 38, 39, 40.)

— Yusuf Aslan'ın belirtilen eylemleri,

— Assubay İbrahim Fırırıcı'nın eşinin yaralanması ve bu şahsın otomobiliyle kendisini kaçırmağa zorlaması,

— Şarkışla ve Gemerekte jandarma, polis ve bekçilerle müsademeye girişmesi.

— Ersin Bağatur'u dövdüğü düşünülebilirse de bu konuda kesin bir delilin bulunmaması.

Asli maddi faildir.

Bu yüzden idamı gerekir.

7) **MEHMET ASAL :**

Eylemleri : (Esas hakkındaki mütalâa sayfa : 40 - 41.)

— Nurhak dağlarında kır gerillası karargâhına gitmek,

— Yerlerinin keşfedilmesi üzerine silâhlarını saklayarak Nurhak dağlarındaki karargâhtan ayrılmak. Sonra da Kayseri'de bir kahvede yakalanmak.

Bundan dolayı idamı gerekir!

8) **METİN YILDIRIMTÜRK :**

Eylemleri : (Esas hakkındaki mütalâa sayfa 41.)

— Nurhak dağlarındaki karargâha katılmak, bu sırada Ankara'ya gidip gelmek. (!)

İnekli'de bir kısım arkadaşlarının vurulması üzerine saklanacak yer ararken Kayseri'de bir kahvede yakalanmak.

Bu nedenle idamı gerekir.

9) **AHMET ERDOĞAN :**

Eylemleri : (Esas hakkındaki mütalâa sayfa :41.)

— Öğrenci kuruluşlarının gösterilerine katılmak.

— Şehiriçi eylemleri tesbit edilememiştir. Ancak İnekli Köyü civarında meydana gelen çatışmadan kaçıp kurtulmuşsa da Küçükcerit köyünde köylüler tarafından yakalanmıştır.

İdamı gerekir (!)

10) **METİN GÜNGÖRMÜŞ**

Eylemleri : (Esas hakkındaki mütalâa sayfa : 42.)

— Hüseyin İnan, Kadir Manga ve diğer arkadaşlarıyla tanışmak (!)

— Nurhak dağlarına giderek tanıştığı arkadaşlarına katılmak.

— İnekli köyündeki çarpışmadan kaçıp kurtulup Ceritli köyü civarında köylülerce yakalanmak,

Bu sanığın da idamı gerekir (!)

11) **HÜSEYİN İNAN :**

Eylemleri : (Esas hakkındaki mütalâa sayfa 42, 43, 44.)

— İş Bankası Emek Şubesi soygunu, Sevim Onursal'ın evinde görevli memurların bağlanması, Nihat Çokyüce'nin evine girilerek bağlanması ve arabasının alınması, çavuş Finley ve diğer dört Amerikalının kaçırılması olaylarına fiilen katılmış olması.

— Ayrıca Amerikalılara karşılık 400.000 dolarlık fidyenin alınması için Prof. Muammer Aksoy'u aracılık yapmaya zorlamak (!)

— Ankara'dan ayrılıp Pınarbaşında silâhlarıyla yakalanmak,

Sanığın fiilleri, taşıdığı kastı açığa çıkaran icra hareketleridir. İdamı gerekir!

12) **MEHMET NAKİBOĞLU :**

Eylemleri : (Esas hakkındaki mütalâa sayfa 44.)

— Şehir eylemlerine katıldığına dair bir delil elde edilememiştir.

— Nurhak dağlarındaki kır gerillası faaliyetine katılmıştır.

— Ankaraya gelip tekrar dağ karargâhına giderken Pınarbaşında yakalanmıştır.

Asli maddi faildir. İdamı gerekir (!)

13) **MUSTAFA ÇUBUK :**

Eylemleri : (Esas hakkındaki mütalâa sayfa 45)

— Dağa gidip diğer arkadaşlarıyla birlikte mağaralara yerleşmek.

— Bir grubun jandarma ile silâhlı çatışmaya girişmesi üzerine saklanma çaresi ararken yakalanmak.

Bu eylemlerinden ötürü asl maddi faildir. İdamı gerekir!

14) **HACI TONAK :**

Eylemleri : (Esas hakkındaki mütalâa sayfa 45 - 46.)

— Dağ gerillası karargâhına katılmak,

— PTT Radyoling bekçilerinden kendilerine ait tüfek ve mermileri zorla geriye almak,

— Jandarmayla müsademeye girişmek, yakalanmak.

Bunlardan dolayı idamı gerekir.

15) **MUSTAFA YALÇINER :**

Eylemleri : (Esas hakkındaki mütalâa sayfa 47.)

— Kır gerillası teşkilâtını kurmak ve arkadaşlarının kırda toplanmalarını temin etmek, şehirle kır arasında irtibat kurmak.

— Şehir eylemlerine katıldığına dair kesin bir delil yok ise de fikriyat yönünden eylemcilerle beraberlik içinde olmak.

— 5 kişilik disiplin komitesi seçip birbirlerini icabında yargılamak.

Asli maddi faildir. İdamı gerekir!

16) **ATİLLA KESKİN :**

Eylemleri : (Esas hakkındaki mütalâa sayfa : 47 - 48.)

— Nurhak dağlarındaki gerilla karargâhına katılmak, şehirle kır arasında irtibat temin etmek.

— Sahte hüviyet düzenlemek,

— Dağa para ve eşya götürmek,

— Cihan Alptekin'i kır gerillasına katmak için İstanbul'a gitmek.

— Sahte bir hüviyetle saklandığı kahvede garson olarak çalışırken yakalanmak.

Asli maddi faildir. İdamı gerekir.

17) **İRFAN UÇAR :**

Eylemleri : (Esas hakkındaki mütalâa sayfa 48, 49, 50, 51.)

— Kommer'in arabasının yakılmasına katılmak (!)

— Dev-Genç'in kanunî olan afiş asmak, bildiri dağıtmak gibi eylemlerine katılmak (!)

— İş Bankası soygununa katıldığına dair kesin bir delil bulunmamakla beraber, diğer sanıklarla fiilî beraberlik içinde olduğu anlaşılmaktadır. (!)

Bu bakımdan kanaat getirilirse idam edilsin (!) getirilmezse 146/3'e göre tecziye edilsin.

18) **METE ERTEKİN :**

Eylemleri : (Esas hakkındaki mütalâa sayfa 51)

— Aydınlık dergisinde, Kurtuluş gazetesinde, sol yayınlarında çalışmak.

— Hüseyin İnan, Atillâ Sarp ve Sait Kozacıoğlu gibi öğrenci hareketlerinin her safhasında yer alan kimselerle yakın arkadaş olmak (!)

— Dört Amerikan çavuşunun kaçırılmasına katılmak ve aracı şehre bırakırken yakalanmak.

Asli maddi faildir. İdamı gerekir.

İşte müvekkillerimizin eylemleri bunlardır. Üstelik eylem olarak gösterilen ve iddia edilen bu fiillerden bir kısmı mahkemece tetkik ve tespit edilmiş de değildir. Bir an için bu fiillerin hepsini var saysak dahi, bu fiillerin hiçbiri 146. maddedeki teşebbüsün icra başlangıcını teşkil edemez.

Şehirdeki eylemler; polis kulübesinin kurşunlanması, İş Bankası Emek Şubesi'nin soyulması, Amerikalı Çavuş ve diğer 4 amerikalının kaçırılması, Sevim Onursal'ın evinde görevli memurların bağlanması, polisin tabancasının, avukatın şapkasının, v.s. nin alınmasıdır.

Sanıklardan Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'ın eylemleri bunlardan ibarettir.

Ayrıca, İrfan Uçar'ın amaç apartmanının kiralanmasında rol oynadığı iddia edilmektedir.

Keza Mete Ertekin'in amerikalıların kaçırılmasında görevi bulunduğu iddia edilmektedir.

Bahsettiğimiz bu suçların ayrı ayrı hepsi, ceza hukuku açısından icrasına başlanıp, sonuçlandırılmış, yani tamamlanmış suçlardır. Bu suçlarla ilgili olarak teşebbüs hali söz konusu olamaz. Çünkü bu suçlarda suçun sübutu, tamamlanma ile meydana gelmiştir.

Bu eylemlerle ilgili olarak teşebbüs söz konusu olmayınca, icra başlangıcının da söz konusu olamıyacağı açıktır.

Şimdi, eğer bu eylemleri 146. maddedeki suçun icra hareketleri olarak görürsek, yukardanberi gerek doktrin ve gerekse mahkeme kararlarına dayanarak açıklanmasını yaptığımız, unsurları belirlenmiş icra başlangıcının, hangi eylem ve fiil olduğunu tesbit etmemiz gerekecektir. Yani sözü geçen eylemlerin hangisine başlanılmakla TCK'nun 146. maddesinde mü-

eyyide altına alınmış olan Anayasa'yı ihlâle ve TBMM ni iskata teşebbüs suçunun icra başlangıcı meydana gelmiştir?

Biraz önce de belirttiğimiz gibi, açıkladığımız nedenlerle olayımızda 146. maddedeki suça teşebbüsün (icra başlangıcı) olarak gösterilebilecek nitelikte hiç bir eylem bulunmamaktadır.

Kırdaki duruma gelince : Ceza kanununun müeyyide altına aldığı hiç bir fiil söz konusu değildir. Ancak burada kısaca şunu belirtmek isteriz :

Türk Ceza Kanunu'nda sanıkların yukarıda açıklanan eylemlerini müeyyidelendiren hükümler mevcuttur. Ancak bu müeyyide hiç bir zaman TCK'nun 146. maddesi değildir. Dava 146. maddenin tatbiki istenerek açılmış ve esas hakkındaki mütalâada yine aynı maddenin sanıklara uygulanması talep edilmiş olduğuna göre, savunmamızın bu bölümünde, baştanberi yaptığımız açıklamaların ve örnek olarak verdiğimiz mahkeme kararlarının ve hukukun temel prensiplerinin ışığı altında, sadece müvekkillerimizin hukukî durumlarının 146. maddeyle uzak yakın ilişkisi bulunmadığını belirtmekle yetiniyoruz.

Çünkü sanıkların hukuki durumlarının, 146. madde dışında herhangi bir kanun maddesine uyması suç vasfında değişiklik meydana gelmesi demektir.

Mahkemece suç vasfında bir değişiklik kabul edildiği taktirde, usul kanunlarımıza göre ek savunma hakkımızı muhafaza etmekteyiz.

İCRA HAREKETLERİNİN BİTMEMESİNE VEYA NETİCENİN MEYDANA GELMEMESİNE FAİLİN ELİNDE OLMAYAN MANİ SEBEPLERİN AMİL OLMASI ŞARTI :

İddianamede bu konuda (Esas hakkındaki müta-

lâa sayfa 28.) «Teşebbüslerinin sonuca yetmemesi vasıtaların elverişsizliğinden olmayıp bir ihtilâl vasatının bulunmaması, halkın kendilerinden yana olmadığı, Türk Silâhlı Kuvvetlerinin bütün olarak müdahalesi ve sıkıyönetim ilân edilmesiyle mümkün olmuştur.» denmektedir.

Bu ifade ve görüş, olayın cereyan tarzına ve gerçeğe uygun düşmemektedir. Zira, eylemler ortadadır. Bunları tek tek açıklamış bulunuyoruz. Müvekkillerimizin hepsinin, ama hepsinin, yakalanmasının ne Türk Silâhlı Kuvvetlerinin bütün olarak müdahalesi ve ne de Sıkıyönetimin ilânı nedeniyle olmadığı dosya münderecatı ile o kadar açıklık kazanmıştır ki, bunları tek tek anlatıp açıklamaya gerek duymamaktayız.

Ayrıca, iddia makamı esas hakkındaki mütalâasının 29. sayfasında müvekkillerimizi, eylemleri nedeniyle, Anayasa'nın; başlangıç bölümünü ve, 1, 3, 4, 7, 10, 11, 13, 14, 12, 15, 16, 36. maddelerini ihlâl etmekle suçlanmaktadır.

Yani, İddia Makamı'na göre, müvekkillerimiz dava konusu fiilleri işlemekle Anayasa'nın yukarda sayılan maddelerini ihlâl ederek, Türk Ceza Kanunu'nun 146. maddesi ile düzenlenen Anayasa'yı ihlâl» suçunu işlemişlerdir. Bu hukuk mantığına herhalde ilk defa «Esas Hakkındaki Mütalâa» da rastlanmaktadır.

Zira, Ceza Kanunumuzda suç olarak vasıflandırılan her fiil, aynı zamanda ve mutlaka Anayasa'nın bir hükmünü de ihlâl eder. Örneğin; bir amerikalı çavuşu kaçıran herhangi bir kişi, şüphesiz Anayasa'nın Yabancılar hukuku ile ilgili hükmüne de aykırı davranmış olur. Ancak, bu kişiye ceza tertip edileceği zaman Türk Ceza Kanunu'nun 146. maddesi değil, ilgili maddesi uygulanır.

Keza, bir kimsenin meskenine rızası hilâfına gi-

ren kimse, gene şüphesiz, Anayasa'nın Konut Dokunulmazlığını düzenliyen 16. maddesini de ihlâl etmiş olur. Ancak, o kimseye 146. madde değil, «Mesken masuniyetini ihlâl» ile ilgili müeyyide uygulanır.

Sayın Başkan, Sayın Hakimler!

Yüksek Mahkemeniz önünde bu kadar basit ve açık hukukî konuların değerlendirilmesini yapmak zorunda kaldığımız için bizi hoş görmenizi dileriz.

Ancak, yukarda da belirttiğimiz gibi, Esas Hakkındaki Mütalâa'nın 29. sayfasının hemen hemen tamamı, müvekkillerimizin Anayasa'yı ihlâl ettiklerini işte böyle hukukî bir mantıkla ispata çalışmaktadır.

Esasen Askerî Savcı, Esas hakkındaki Mütalâasıyla, yukardanberi açıkladığımız üzere hukuka, kanuna, ve adalet prensiplerine aykırı tavsiflerde ve taleplerde bulunmuştur.

İddia makamı, belki bilerek belki yanılarak, 18 gencin idammı istemekle, aslında yıllardanberi yurdumuzu bu hale getiren ve halkımızı yabancılara peşkeş çekip sömürtenlerin isteğini dile getirmiştir.

Bu dilek sahipleri, kendi korkularının ve suçlarının ağırlığını müvekkillerimiz olan ve idamı istenen 18 gencin üzerine yıkmak istemektedirler. Bu isteğin İddia Makamının ağzıyla dile getirilmiş olması, Türkiye için bir talihsizliktir.

Hukukî savunmamızı bitirmeden önce mahkemenizin takdir yetkisiyle ilgili ve Ceza Kanunumuzun 59. maddesinde düzenlenen «cezayı azaltıcı taktir sebepleri» konusunda da kısaca düşüncelerimizi arzetmek isteriz.

T.C.K. nun 59. Maddesi :

Bilindiği gibi, hukukta keyfiliğin hüküm sürdüğü çağlar, mahkemelerin dilediği cezayı, üstelik olaya istediği biçimde uydurarak, verdiği çağlardır.

Sözde Hukuk ve Adalet adına yapılan bu uygulamaya gösterilen tepki ve verilen mücadele, cezaların kanuniliği prensibini doğurdu. Ancak, keyfiliğin tepkisi ve karşıtı olarak ortaya çıktığı için bu prensip, ilk olarak sabit cezalar şeklinde belirdi ve tatbik edildi.

Fakat, hiç bir suçlu diğerine, hiç bir suç başka bir suça benzemediğinden sabit cezalar da adalet prensiplerine uygun olarak tatbik edilemedi. Bunun sonucu olarak, cezaların azami ve asgari hadleri tesbit edilip, hakime bu iki had arasında cezayı tayin edebilme yetkisi tanındı.

Ancak, bu da yetmedi. Zira Ceza Kanunlarının bazı suçlar için sabit cezalar tayin etmiş olması ve somut olayda asgari haddin dahi, failin hakettiğinden daha ağır olması «cezayı azaltıcı takdiri sebepler» müessesesinin kabulünü zorunlu kıldı.

Yüksek Mahkemenizce de bilindiği gibi bu müessese Ceza Kanunumuzun 59. maddesinde yer almıştır. Bazı ceza kanunlarının aksine, Ceza kanunumuz bu müesseseyi «serbesti sistemi» ni kabul ederek düzenlemiştir. Yani kanunumuza göre, hakim olayla ilgili istediği durumu cezayı azaltıcı sebep kabul edebileceği gibi, yine hâkim sanığın durumu açısından da bir kayıtlamaya tâbi tutulmuş değildir.

Aşağıda açıklayacağımız nedenlerle müvekkillerimize ceza tayin edilirken, TCK. nun hangi müeyyidesi uygulanırsa uygulansın Yüksek Mahkemece, 59. maddenin tatbik edileceğine inanıyor ve bunu takdirlerinize arzediyoruz.

Müvekkillerimizin bütün eylemlerinde, hatta en kritik anlarında bile, can kaybına sebep olmaktan dikkatle kaçındıkları, dosya münderecatıyla kesin olarak ortaya çıkmıştır. Böylece, olayların kişisel ızdı-

raplara sebep olmaması bilinerek ve istenerek sağlanmıştır.

Kanunun kaçınılmaz olarak suç saydığı eylemlerde bulunurken, müvekkillerimiz, dostun - düşmanın, herkesin teslim etmek zorunda kaldığı mertlik, dürüstlük ve insanlık örneği vermişlerdir.

Hele, Amerikan Emperyalizminin Türkiye'deki temsilcilerinden olan, Amerikalı çavuşlara, onları ellerinde tuttukları sürece göstermiş oldukları tutum ve davranışları ve bu davranışın Amerikalılar ağzından açıklanışı, müvekkillerimizin mertlik, dürüstlük, tek ve gerçek anlamıyla «insan» lıklarının, herkes için ibret teşkil edecek tezahürüdür.

Ayrıca, müvekkillerimiz mahkemeniz önünde olayları tam bir dürüstlükle anlatmışlardır. Esasen, «samimi itiraf» ın cezayı azaltıcı takdiri sebep olarak kabulü ve ceza tatbikatında gelenek haline gelmiş olması bilinen hususlardandır.

Görülmekte olan dava siyasî nitelikte bir davadır. Müvekkillerimiz de siyasî suçlu olarak yargılanmaktadırlar. Kendilerini eylemlere iten siyasî ortamın yaratıcısı ve sürdürücüsü menfaat grupları hakkında gerekli açıklamayı yapmış bulunmaktayız. Müvekkillerimizin felsefi ve siyasal düşüncelerine ister katılınsın, ister katılınmasın hiç kimsenin reddedemiyeceği bir gerçek var ki, o da; onların eylemlerinin meydana gelişinde en önemli etkenlerden biri düşük A. P. iktidarının Anayasa ve Hukuk dışı tutum ve davranışlarıdır. Esasen bu durum 12 Mart muhtırasında kesin ve açık olarak belirtildiği gibi, Askerî Savcı'nın gerek iddianamesi ve gerekse esas hakkındaki mütalâasında kabul edilmek zorunda kalınmıştır.

Siyasî ortamın cezayı azaltıcı takdiri sebep kabul edilip edilmemesi konusunda daha fazla bir şey

söylemeden, bu konuda Askerî Yargıtay'ın iki sayın üyesinin görüşlerini burada belirtmek isteriz:

20-21 Mayıs olaylarıyla ilgili davada, bu konunun daha önceden kesin karara bağlanmış olması nedeniyle, Usul Kanunu'na göre, Askerî Yargıtay Daireleri Kurulu'nda tartışmasını yapmak mümkün olamamıştı. İşte, üyelerden Sayın Mehmet Çokgüler ve Nihat Saçlıoğlu, Usul Kanununun engeline rağmen, Daireler Kurulu'nda, Anayasanın 132. maddesine göre vicdanı kanaate dayanarak şöyle demişlerdir: (Muhalefet şerhi)

«İncelenen davanın niteliği bakımından (siyasî) olması, gerçekleştirilecek adaletin de (siyasî adalet) bulunması nedeniyle, görülmesi sırasında tayini gerekli cezalara ait arttırıcı ve azaltıcı nedenler araştırılırken yalnız adi cürümlere ait ölçülerin değil, siyasî hukukun olaya uygulanması mümkün olan mantık ve prensiplerinin ve suçun işlenme zamanındaki siyasî durum ile, hadise ve hareketlerin, bütün olarak gözönünde bulundurulması gerekir.

«Bu nedenle, bu gibi davaları yalnız maddi tezahürleri ile ele almak hatalı ve bu suretle adaleti iyi bir şekilde gerçekleştirmek imkânsız olur.

«Dava konusu suçun işlendiği günlerde, siyasî ortamın normal olmadığı... mahkemenin hükmünde açıkça kabul edilmiştir. Fiilin işlenişinde önemli derecede tesiri bulunduğu anlaşılan bu siyasi ortam ayni zamanda suçun sebeplerinden birini de teşkil ettiği cihetle, davanın görülmesinde, suçu bu sebebinden tecrit sureti ile düşünmek doğru olmaz. Bu husus gözönüne alındığı takdirde siyasî ortamın (...) sanıklara teşmili mümkün bir tahfif sebebi olarak kabulü hakkaniyet icablarına uygun düşer.

«... Özellikle bu siyasi ortamı yaratan ve suçun

işlenmesinde önemli neden olan bir kısım politikacıların davaya dahil edilmiş bulunmamaları da dikkate alınırsa, mahkemece bu hususta ki red kararının, takdirindeki isabetsizlik kendiliğinden ortaya çıkar.

«Davanın Daireler Kuruluna kadar geçirdiği safhalarda bu konunun kesin olarak halledilmiş olması ve Daireler Kurulunun da yeniden incelenmesine mevzuatın müsaade etmemesi karşısında, bazı sanıklar için çok önemli mahiyet arzeden ve bu yüzden adalet duygularımızda huzursuzluk yaratan bu takdir hatasının vebalinden kaçınmak ve böylelikle vicdanlarımızı selamete kavuşturmak amacı ile reylerimizi kullanırken Anayasa'nın 132. maddesine dayanarak (Kanun) ile birlikte ve ancak mümkün olan yerlerde (Vicdani Kanaate) de dayanma yoluna gidilmiştir.»

İşte Askerî Yargıtay üyelerinin siyasî ortam ve TCK. nun 59. maddesi hakkındaki düşünceleri bunlardır.

Müvekkillerimizin eylemleri TCK. nun hangi maddesine uygun görülürse görülsün, bu ceza tayin edilirken, yukarda açıklanan, «cezayı azaltıcı takdir nedenlerinin» gözönüne alınmasını taktirlerinize arzederiz.

Şimdi, yukarda Kast ile ilgili olarak açıklamasını ileriye bıraktığımız konuyu Yüksek Kurulunuza sunuyoruz :

Sayın iddia makamının da eğilimli göründüğü bir muhakeme şekli ve istidlâl hakkında da düşüncelerimizi açıklamak isteriz. Bu muhakeme şekline göre, sanıklar marksist teoriyi benimsemişlerdir. Anayasamız, marksist teoriye kapalıdır. Bu itibarla marksist teoriyi benimseyen bir kimsenin, Anayasa'yı ilga etmeden amacına varması mümkün değildir.

Bu muhakeme şeklinin ceza kanunumuza ve ola-

yımıza uygun olmadığını kesinlikle söylemek isteriz. Bunun için de, şu noktaların aydınlığa kavuşması gerekmektedir :

1) Marksizm nedir?
2) Sanıkların eylemleri nedir ?
3) Bu eylemleri yaparken sanıklar hangi kastle ve amaçla hareket etmişlerdir?

Bu konular üzerinde kısaca duralım :

1) Marksizm bir dünya görüşüdür, ve manda dünyayı, sosyal olayları v.s. **tahlil metodudur.** Bu metod, olayları tek başına ele almaz. Bu olayları kendi şartları içinde ele alır, inceler ve onu meydana getiren etkenleri gün ışığına çıkarır. Ayni zamanda onun gelişme seyrine de ışık tutar. Bu metot, her olayın bir nedeni ve ayni zamanda bir de sonucu olduğunu göz önünde tutar. Her olayı kendi çelişkileri içinde değerlendirir ve senteze varır. Bu sentezde, hem bir sonuç ve hem de geleceğe dönük gelişmenin hareket noktası vardır.

Marksist felsefe denilen işte budur.

Görülmekte olduğu gibi, marksizm, iddia olunduğu üzere, bir düzen, bir rejim veya bir devlet şekli değildir. Her ne kadar marksizmin bazı kimseler ve çevrelerce, bir toplum düzeni, bir rejim veya bir devlet şekli olduğu iddia edilmekte ise de, yukardaki açıklamalar bu düşüncenin doğru olmadığını, marksizmin bir dünya görüşü ve bir tahlil metodu olduğunu göstermektedir. Özellikle marksizmi, komünist bir devlet şekli ile eş anlamlı kabul eden düşünceler tamamen yanlıştır.

Bu gerçeği, batının ve Amerika'nın anti-marksist düşünce adamlarından örnekler vererek gösterelim :

Amerika'da Texas Üniversitesi Ekonomi profesörü olup, bütün dünyaca tanınan Benjamin Higgins

«Ekonomic Development Principles, Problems, and Policies» «Ekonomik Gelişme, Prensipler, Problemler ve Politika) adlı ve 1959 yılında New-York'da basılan eserinin 120. sayfasında şöyle demektedir:

«... Bununla beraber marksist sosyoloji ve politik nazariyesi, az gelişmiş ülkelerin ekonomik tarihinin anlaşılmasında bazı ipuçları vermektedir. Bu nazariye, sosyal sınıflar arasındaki münasebetlerin, kendiliğinden meydana gelecek iktisadî gelişmelere engel olup olmayacağı hususunun incelenmesi gerektiğini, hatırlatmaktadır.

«Aynı nazariye sömürgeci memleketlerin uyguladıkları politikaların nedenlerinin, sömürücü ülkelerden ziyade, kendi memleketlerinin, yani sömürgeci memleketlerin şartlarında aranması gerektiğini de ortaya koymakta ve sabık müstemlekelerdeki az gelişmişliğin kısmen sömürgeci memleketlerin politikalarıyla izah edilebileceğini de belirtmektedir. İktisaden geri kalmış memleketlerin bir kısmındaki gelişmeler, Marx'ın sanayileşmiş ülkeler için ileri sürdüğü şekiller altında cereyan etmiştir: iş gücü gerçekten sömürülmüş, ücretler asgari hadde tutulmuş, müzmin işsizliğin beslediği bir işsiz ihtiyat ordusu meydana gelmiş, sınıflar arasındaki farklılaşma keskin bir şekil almıştır. Hatta az gelişmiş bazı ülkelerin gittikçe artan sefaleti, açık bir şekil almıştır. Bu şartların şu veya bu şekilde devrimlere yol açacağını pek az kimse inkâr eder.

«Bir sistem olarak marksizmin hatalarına dikkat etmemiz gerekir. Ancak bütün hatalarına rağmen marksist iktisadî gelişme teorisi, gelişme olayının ve gelişme olayının meydana gelmediği hallerde, bunun nedeninin anlaşılmasında önemli katkıları vardır.»

Amerika'da Texas Üniversitesi'nde okutulmakta

olan bu kitapta profesör Benjamin Higgins işte bunları söylüyor. Bu profesör aslında anti-marksist yani marksizme karşı bir kimsedir. Bununla beraber, yukarıdaki sözlerinden de anlaşıldığı gibi marksizmin toplum gelişmelerinde bir tahlil metodu olduğunu açıkça ifade etmektedir.

Yine Amerika Birleşik Devletlerinde 1968 yılında basılmış, «International Encyclopedia of The Social Science» (Siyasal Bilimler Enternasyonal Ansiklipedisi) nde 10. Cilt, sayfa 45'de «Komünist olmayan ülkelerde marksizm» başlıklı bölümde şöyle denilmektedir :

«... Hümanist bir görüş olarak marksizm, pazar medeniyetlerinin fena cepheleri üzerinde durmakta, insanı sömüren, onu alçaltan sosyal müesseselere ve uygulamalara karşı bir kızgınlığın uyanmasına sebep olmaktadır. Ayni zamanda insanın tabiaten iyi olduğu görüşünü de samimi bir şekilde benimsemektedir. Son yıllar içinde marksizmin hümanist görüşü üzerinde durulması Marx'ın ilk eserlerine karşı büyük ve süratli bir ilginin duyulmasına yol açmıştır.

«Son olarak da sosyal bilimlerle uğraşanların, sosyal bilimlerin bir öncüsü olarak Marx'a karşı olan ilgileri gittikçe artmaktadır. Marx'ın **metodoloijk katkıları** bu alanda bilim adamlarınca da ancak son zamanlarda kabul ve teslim edilmeye başlanmıştır.»

Görülüyor ki, Amerika'da basılmış bu enternasyonal ansiklopedi de Marksizmin bir metod olduğunu ve metodoloji alanında katkılarda bulunduğunu kabul etmektedir.

Yine, John Armstrong, «Sovyetler Birliği'nde İdeoloji, Politika ve Hükümet» adlı eserinde, şöyle demektedir;

«Marksist - Leninist ideoloji, sistematik, bilim-

sel ve **insanlığın gelişmesinin anlaşılmasına rehberlik eden»** bir doktrindir. Sosyal problemlerin bilimsel açıdan incelenmesini teklif eden bir ideolojidir. Yine «marksizm - leninizm bir bilim» başlıklı bölümde «marksizm - leninizmin aynen doğa bilimlerinde olduğu gibi sosyal gelişmenin bir analizi olduğu belirtilmektedir.»

İşte batının ve A.B.D. bilim adamlarının marksizm hakkındaki görüşleri! Görülüyor ki, marksizm, yukarıda da açıklandığı gibi bir rejimin, bir devlet şeklinin veya bir düzenin adı değil bir tahlil metodunun adıdır.

Batıda mevcut sosyalist partiler marksist dünya görüşünü ve onun tahlil metodunu benimsemişler, bu metodu hareket noktası olarak kabul etmişler ve bunu da parti tüzüklerinde belirtmişlerdir. Bu nedenle marksizmi kendi gerçek anlamından uzaklaştırarak, ve ona kendi anlamının dışında bir anlam verip bu tahlil metodunu benimseyen insanları yasa dışına itmek için böyle bir tutuma girmek, affedilemeyecek tarihsel bir sorumluluktur.

Avrupa'da ve Amerika'da, üniversitelerde ve bilimsel araştırma merkezlerinde bu metod incelenmekte, uygulanmakta ve bir düşünce yöntemi olarak okutulmaktadır.

2) Bu metod açısından insanlık tarihine bakıldığı zaman şu aşamaları görmekteyiz :

A) İlkel komünal toplum
B) Köleci toplum
C) Feodal toplum
D) Kapitalist toplum
E) Sosyalist toplum

Bugünkü kapitalist toplumlar, bu aşamalardan geçerek kendi aşamalarına varmışlardır. Bugünkü düzeyde Türk toplumunun bu aşamalara göre acaba ye-

ri neresidir? Başka bir sözle toplumumuz kapitalist bir toplum mudur? Yoksa feodal bir toplum mudur? Kapitalist bir toplum olma çabası içinde bulunduğumuza göre, kapitalist bir toplum düzeni içinde bulunmadığımız açıktır. Tam anlamı ile feodal bir toplum niteliğinde bulunmadığımız da yine bir gerçektir. O halde ülkemizin içinde bulunduğu aşama nasıl bir aşamadır?

Bu soruya bilimsel olarak şu cevabı vermek yerinde olacaktır.

Toplumumuzda feodal kalıntılar vardır. Tekel sermayesine ortak, cüce bir sermaye birikimi ile nitelenen kapitalist bir azınlık da vardır, ve her ikisi de yabancı sermayenin başlıca desteği ve ona paravan olarak ayaktadır.

Bu durumda bize bir görev düşmektedir. Bu görev emperyalizmi ve onun destekçilerini ülkemiz gelişmesinde etken unsur olmaktan çıkarmak ve ülkemizi bağımsız, özgür ve demokratik bir niteliğe kavuşturmaktır. Biz buna Millî Demokratik Devrim diyoruz.

Millî Demokratik Devrim, bilinen şekilde, bir burjuva demokratik devrimi değildir. Yine milli demokratik devrim, bir sosyalist devrim de değildir. Millî demokratik devrim, emperyalizme ve onun yerli dayanaklarına karşı verilen mücadelenin adıdır. Bu mücadelenin emperyalizme karşı oluşu ona milli bir nitelik vermekte ve feodal kalıntılara karşı oluşu da ona demokratik bir nitelik vermektedir. Bundan ötürü de bu devrim, hem emperyalizmin baskısından kurtulma amacı güden bir kurtuluş hareketidir ve hem de feodal kalıntılardan arınmış, sosyal adalete dayalı demokratik bir devlete varma yoludur.

Yıllardanberi gerçekleştirilmesi için çaba harcanan ve bugünkü iktidarca da yapılması düşünülen re-

formların başında gelen toprak reformu aslında demokratik devrimin gereklerindendir. Yine kamu yararının gerektirdiği kaynakları ve örneğin kıymetli maden, petrol boraks v.s. gibi yeraltı servetlerinin millileştirilmesi de bu devrimin gereklerindendir. Böyle bir devlette kamu sektörü ile özel sektör bir arada yaşayacak, hem emek hem de sermaye, kalkınmayı geliştirmek üzere beraberce çalışacaktır. Böyle bir toplumda bir sınıfın diğer bir sınıf üzerinde egemenlik kurması veya bir proleter diktatörlüğü asla söz konusu değildir.

Görülüyor ki, yukarıda da açıklandığı gibi milli demokratik devrimin ne komünizmle ve ne de proleter diktatörlüğü ile bir ilgisi yoktur.

Nitekim örnekleri eklice sunulan mahkeme kararları ve Yargıtay ilamları da yukarıdan beri açıkladığımız düşünceleri doğrulamakta, milli demokratik devrim olarak tanımlanan eylemlerin anayasamıza ve yasalara aykırı düşmediğini tesbit etmiş bulunmaktadır.

Gerçek bu olduğu halde, proleterya diktatörlüğü veya komünist rejimi kurma suçlaması nereden gelmektedir?

Şurası açıktır ki, bu suçlamalar; bağımsızlık sağlandığı takdirde çıkarları bozulacak olan işbirlikçi sermaye çevreleriyle toprak reformu yapıldığı zaman da yine çıkarları bozulacak olan feodal kalıntıların yaptıkları maksatlı propagandadan gelmektedir.

Kaldı ki, Türkiye'nin içinde bulunduğu sosyal ve ekonomik şartlar da bir sosyalist düzene ve proleter diktatörlüğüne tamamen elverişsiz olduğu gibi buna imkân da vermez. Çünkü bir ülkede sosyalizmin kurulabilmesi ve işçi sınıfının böyle bir düzende ağırlığını koyabilmesi için bilinçlenmiş ve örgütlenmiş bir

işçi sınıfına zaruret olduğu gibi ağır sanayiin kurulmuş olması ve feodal kalıntıların da etkisiz hale getirilmesi şarttır. Oysa bilindiği gibi bu şartlar ülkemizde mevcut değildir.

Eğitilmemiş, siyasal bilinçten yoksun ve genellikle çıkarlarına aykırı düştüğü halde yıllardan beri demokrat partiye ve daha sonraları Adalet Partisine oy veren bir işçi sınıfına ve köylü kitlesine sahip bir ülkede sosyalizmin kurulması esasen mümkün değildir.

İşte iddia makamı, bu açık gerçekleri ve toplumumuzun siyasal, ekonomik şartlarını göz önüne almadan müvekkillerimizi proleter diktatörlüğü kurmak istemekle suçlamaktadır.

Yukarıdan beri yapılan açıklamalar ve milli demokratik devrimin anti-emperyalist ve anti-feodal yönleri göz önüne alındığı takdirde bu devrimin, anayasamızın temel ilkelerine ters düşmediği, aksine bu ilkelere paralel olduğu açıkça görülmektedir.

Müvekkillerimizden bir kısmı «Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu'nun Bütün Dünya Halklarına ve Türkiye Halkına Çağırısı» başlıklı bir bildiri yayınlamışlardır. Bu sanıklar, kendilerine izafe edilen ve dosyada bulunan bunun dışındaki diğer bildirileri reddetmişler ve bu bildirileri kendilerinin yayınlamadıklarını savunmuşlardır. Müvekkillerimizin kabul ettikleri ve başlığı yukarıda yazılı bildiri incelendiği zaman bu bildirinin 3. bendinde amaç olarak şunların gösterildiği görülmektedir:

«Amacımız Amerika'yı ve bütün yabancı düşmanları temizlemek, hainleri yok etmek ve düşmandan temizlenmiş tam bağımsız Türkiye'yi kurmaktır.»

4. bendinde de: «Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu,

ezilen halkımızın öncü gücüdür, halkımızın kurtuluşu dışında hiçbir harekete girişmez.»

Yine bildirinin «Devrimciler» başlığı altında da şöyle deniliyor :

«Ulusal kurtuluş savaşının haklı bayrağını emperyalizmin saldırgan politikasına karşı hep beraber dalgalandıralım.»

Yine bildirinin «Öyleyse» başlıklı paragrafında şöyle denilmiştir :

«Esas düşman Amerikadır, hain patronlardır, ağalardır, tefeci ve bezirgânlardır.»

Bildirideki bu düşünceler, görülmektedir ki, hedef olarak yurdumuzun bağımsızlığını ve emperyalizm ile işbirliği halinde yurdu sömüren sermayeyi ve ağaları hedef almıştır.

Kesinlikle söylemek mümkündür ki, bu bildiride ne bir sınıf diktatörlüğü ve ne de komünist bir düzen önerisi mevcut değildir.

İşte bu nedenlerledir ki, müvekkillerimiz, bütün eylemleri ile yıllardan beri mitingler, yürüyüşler, toplantılar, bildiriler yolu ile anayasayı savunmuşlar, bu uğurda çeşitli baskı ve işkenceler görmüşler ve hatta 20'den fazla kurban vermişlerdir.

3) Yukarıda tesbit edilen duruma hukuk açısından baktığımız zaman şu sonuca varmak zorunludur :

A) Türk Ceza Kanunu, suçlarda «kasd» ı esas almış ve bunu suçun başlıca unsuru olarak kabul etmiştir. Yani kanunumuz kasdı cezalandırmaktadır.

Burada önemli bir noktaya Yüksek Kurulun dikkatini çekmek isteriz : Kast ayrı şeydir, amaç da ayrı şeydir. Kast ile amacı birbirine karıştırmak ve amaca göre suçu tayin etmek kanunumuzun temel prensibine aykırıdır. Kast ile amaç arasında çok kere uzun bir mesafe vardır. Amaç, eyleme dönüşmedikçe, kast

halini alamaz ve cezalandırılamaz. Eğer amaç, bir gün eyleme dönüşürse ve suçun diğer unsurları da tamam olursa o zaman amacı kast olarak kabul edip ona göre ceza tertibi mümkün olabilir.

Müvekkillerimizin istikbale ait amaçlarının sosyalist bir düzene varmak olduğu kabul edilse bile, bugünkü eylemlerini ve kastlarını bir tarafa bırakarak onları istikbale ait bu amaçlarından ötürü suçlamak ve eyleme dönüşmemiş bu amaçlarından ötürü cezalandırmak, ceza kanunumuzun temel prensiplerine ve açık hükümlerine aykırı bir sonuç doğurur. Çünkü insanlar istikbale ait değil, bu günkü kast ve eylemlerinden sorumlu tutulabilirler.

Dünya ve toplum olaylarına bir bakış metodu olan marksizmi kabul etmek de, reddetmek de mümkündür. İnsanlar bu konuda özgürdürler. Bu özgürlük demokratik düzenle yönetilen ülkelerde kabul edilmiştir. Bizde de bu özgürlük anayasanın güvencesi altındadır.

B) İddia makamı, mütalaasında kişilerin, düşüncelerinden ötürü suçlanamayacaklarını ifade etmektedir. Bu mütalaa doğrudur ve buna katılıyoruz. Ancak, Sayın Savcı bunu ifade etmekle beraber, geleceğe dönük (istikbale muzaf) faraziyelere (varsayımlara) dayanarak ve sanıkların bugünkü eylemlerini göz önüne alıp suç vasfını buna göre tayin etmesi gerekirken, zorlama yorumlarla istikbalde yapacaklarını hayal eylediği eylemlere göre, suç vasfını tayin etmekte ve müvekkillerimizin idamlarını istemektedir. Hukuki tavsifteki hata, işte buradadır. Çünkü «Ceza Hukuku» nda istikbale muzaf suç yoktur.

SONUÇ :

İkinci Dünya Savaşından sonra, ortaya çıkan

uluslararası konjonktür, bu konjonktür içinde Amerikanın ekonomik gelişme ve bunalımları, ham madde kaynakları bulma, mamul maddeleri ihraç etme, pazar arama ve bulma politikası ve giderek ortaya çıkan yayılma siyaseti, yani Amerikan emperyalizminin dünyaya hakim olma dönemine girmesi, geri kalmış bir ülke olan yurdumuzu ekonomik ve askeri anlaşmalar yoluyla kendi ekonomisine bağlı ve kendi ihtiyaçları doğrultusunda bir açık pazar haline getirmesi, içerdeki işbirlikçi sermaye çevreleri ve toprak ağalarıyla birlikte ülkemizin kaynaklarını sömürmesi ve bütün bunların sonucu olarak yurdumuzun ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel ve hatta askeri yönlerden yarı bağımlı hale gelmesi, belgeler, raporlar ve istatistiklerle açıklanmıştır.

Toplumda her olayın bir nedeni bir de sonucu vardır. Bunlar birbirlerinden ayrı olarak düşünülemezler ve gelişme süreci içinde bir nedensellik bağı ile birbirlerine bağlıdırlar. Etkiler tepkileri doğurur ve bunlar giderek bir senteze varırlar.

27 Mayıs, yukarda açıklanan gelişmelere karşı yurtsever ve millici güçlerin bir tepkisidir. Bu tepkiye rağmen 27 Mayıstan sonra ayni gelişmeler, birikimler sürmüş, karşı devrimci gayrı milli güçler yurdun kaderinde yeniden söz sahibi olmak olanağına kavuşmuş ve ülkemizin yarı bağımlı hali daha da ağırlaşarak bugünlere gelinmiştir.

Birikimler ve bunların doğurduğu bağımsızlık, kalkınma konuları bugün önümüzde, zorunlu çözüm bekleyen yurt sorunlarıdır. Bu sorunlar bizim sorunlarımızdır. Ve bu sorunlar çözülecektir. Ve bu sorunları bağımsızlıkçı, millici ve anayasacı güçler çözecektir.

Tam bağımsızlığımız gerçekleşmedikçe, anayasa-

mızın öngördüğü reformlara sırt çevrildikçe, yabancı etkiler yurdumuzun üstünde kara bir gölge gibi durdukça. zinde ve millici güçlerin görevi sona ermeyecektir.

Konulan teşhis yanlıştır. Sorun, bu ulusal amaçlara varmak isteyen yurtsever gençleri bertaraf etme sorunu değildir. Tedavi de yanlıştır. Bu yanlış teşhis hiç bir sonuç vermeyecektir, hastalık devam edecektir. Ta ki, doğru teşhise varıp gerçek tedaviye ulaşıncaya kadar.

Doğru teşhis, kendi ulusuna güvensizliğin bir ifadesi olan ve giderek: «Biz tek başımıza yaşayamayız» anlayışı içinde «Bağımlılığı» bir devlet felsefesi haline getiren tutumdan kurtulma ihtiyacını duymaktır. Yani Atatürk'ün «istiklâli tam» olarak tanımladığı hedefe bağlılıktır.

İşte biz, müdafiler, savunmayı bunun için üzerimize aldık. Bu gerçekleri yüksek kurula ve halk oyuna açıklamak istedik. Müvekkillerimiz Türk Ceza Kanununun yasakladığı bazı eylemleri yapmışlardır, ama kastları, yıllardanberi savundukları ve uğrunda çeşitli işkencelere ve baskılara uğradıkları ve hatta sayısız kurban verdikleri Anayasayı, ilga ve Büyük Millet Meclisini görevden engelleme değildir. Biz buna yürekten inanıyoruz. Yurduna ve halkına bağlı ve onlar için hayatını fedaya hazır, bu gençleri bertaraf etmek, yurdumuza hiç bir şey kazandırmayacaktır. Yüksek kurulunuzun olaya bu doğru açıdan bakarak bir karara varacağı inancı içindeyiz.

Vereceğiniz kararın, ağır sorumluluk doğurucu tarihsel bir karar olacağına ve Bağımsız Türk hakiminin yurtseverliğinin bir ölçüsü olacağına inanıyoruz.

SAYGILARIMIZLA

Avukat
Niyazi Ağırnaslı

Avukat
Zeki Oruç Erel

Avukat
Sadık Akıncılar

Avukat
Halit Çelenk

Avukat
Özden Timurkaynak

Avukat
Kemal Yücel

Avukat
Refik Ergün

Avukat
Kâmil Savaş

Avukat
Erşen Sansal

Avukat
Orhan İzzet Kök

Avukat
Mükerrem Erdoğan

Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı'nın 49 numaralı bildirisi:

6 Temmuz 1971 tarihinde yayınlanan 36 numaralı bildiri ile, Sıkıyönetimin ilânından bildiri tarihine kadar geçen zaman zarfında Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı'nın, idarî ve adlî çalışmaları sayın Ankara'lılara arzedilerek bilgi sahibi olmaları sağlanmıştı. Bu çalışmaların kamuya duyurulmasında fayda mülâhaza edilmiş olduğundan, 5 aylık dönem içerisindeki çalışmalarımızda yine aynı usulle idarî ve adlî olmak üzere arzedilecektir.

Bugüne kadar çeşitli konuları kapsayan 48 komutanlık bildirisi yayınlanmış ve basın ve halkla ilişkiler şubesinden de 52 açıklama yapılmış ve sayın Ankara'lıların eskiden olduğu gibi yayınlanan bildiri esaslarına uygun hareket ettikleri memnuniyetle müşahade edilmiştir.

Komutanlığa çeşitli konularla ilgili olarak yapılan müracaat ve talepler birinci döneme nisbetle kısmen azalmış olmakla beraber, yine devam etmiş ve bun-

lar üzerinde daha çok tetkik ve tahkik imkânı sağlanarak, komutanlığın görev ve yetkisine giren hususlar komutanlıkça yerine getirilmiş, diğerleri de işlem yapılmak üzere ait oldukları adlî ve idarî makamlara sunulmuştur.

Çeşitli resmî ve özel teşekküllerce kanunen yapmaları gereken toplantnları ile, özel toplantılar hakkında izin talebinde bulunulmuş ve lüzumu halinde emniyet makamlarından da bilgi toplanarak yapılmasında sakınca görülmeyen toplantılara izin verilmiştir.

Grev ve lokavt yasağına, hem işçilerimiz ve hem de işverenlerimiz tarafından tamamen uyulmuş ve bu yasak kat'iyen ihlâl edilmemiştir.

Geçen dönem içerisinde başlayan fakülte ve yüksek okullardaki sınavlar bu dönem içerisinde son bulmuş ve bütün öğrencilerimiz kendilerinden beklenen olgunluk içerisinde, çalışma ile geçmiş bir senenin yorgunluğunu gidermek üzere yurdumuzun muhtelif bölgelerine dağılmışlardır.

Bu dönem içerisinde Orta Doğu Teknik Üniversitesi öğrenime açılmış ve öğrenciler noksan kalan öğrenimlerini tamamlamak için gayret sarfederken, bazı anarşist gruplara mensup militanların da huzur ve sükünu bozmaya çalıştıkları öğrenilmiş ve rektörlükçe de alınan sıkı tedbirler sayesinde bu kimselere fırsat verilmemiştir.

Gayrıkanunî faaliyet gösteren ve Türk ulusunu yok etmeye niyetli bulunan anarşist örgütlere maddî olanak sağlamak gayesiyle tertiplenen İzmir Ziraat Bankası soygunu ile ilgili suçlulardan bazılarının Ankara'da oldukları bildirilmiş ve Ankara Merkez Komutanlığı ile Emniyet Müdürlüğü'nün sıkı işbirliği ve üstün gayretleri ile yapılan aramalar sonunda faillerden mühim bir kısmı ve iki milyon Türk lirası ile birçok si-

lâh ve patlayıcı madde ele geçirilerek İzmir Sıkıyönetim Komutanlığı'na nakledilmişlerdir.

Bu dönem içerisinde, bilhassa dernek ünvanıyla faaliyete geçip kumar oynatarak, içki içerek apartman sâkinlerini rahatsız etmek suretiyle hakikî kuruluş maksat ve gayelerinin dışına çıktıkları tesbit edilen 12 dernek kapatılmış ve önceki dönemde kapatılan dernekler de dahil olmak üzere hâlen 38 dernek kapalı bulunmaktadır.

4 gazinonun, belediye ve zabıta nizamlarına aykırı hareket ederek emniyet ve asayişin ihlâline müncer olabilecek olayların zuhuruna sebebiyet verdikleri tesbit edilmiş olduğundan çeşitli sürelerle kapatılmış ve böylelikle kapatılan gazino adedi 15'e yükselmiştir.

Apartmanlarda daireler kiralayarak fuhuş yaptırdıkları ve apartmanda oturan ailelerin bilhassa yetişmekte olan kız ve erkek çocuklarına kötü örnekler teşkil ederek apartman sakinlerinin rahat ve huzurlarını kaçırdıkları bildirilen 5 randevu evi kapatılmış ve bu işi adeta sanat haline getiren şahıslar da Sıkıyönetim bölgesi dışına çıkarılmışlardır.

Ankara'da münteşir 9 gazetenin zararlı haber yaydıkları müşahade edilerek çeşitli sürelerle veya süresiz olarak yayından men edilmişlerdir.

Yaz mevsimi dolayısıyla misafir olarak Ankara'ya gelen bir tiyatroda oynanan eserin çok müstehcen olduğu görülmüş ve 3 gün süreyle kapatılarak aynı eserin ahlâk ve adaba aykırı kısımları ilgililer tarafından çıkarıldığı bildirilerek oynanmasına yeniden müsaade edilmiştir.

Devamlı olarak yapılan kontrollerde sakıncalı faaliyetlerde bulundukları ve belediye nizamlarına aykırı hareket ettikleri tesbit edilen 59 iş yeri 24 otel ve

45 ev muhtelif sürelerle kapatılmış veya faaliyetten men edilmişlerdir.

Tevhid-i tedrisat kanununa aykırı ve müsaadesiz Kur'an kursu açan ve suçlulukları tesbit edilen iki yerin faaliyeti durdurularak ilgililer hakkında gerekli adlî takibata başlanılmıştır.

Şüpheli şahıslardan olduğu, daimî olarak halkın emniyet ve huzurunu kaçırdıkları ve Sıkıyönetim bölgesi içerisinde durmaları sakıncalı görüldükleri, emniyet makamlarınca bildirilen 134 sabıkalı şahıs Sıkıyönetim bölgesi dışarısına çıkarılmış ve bölge dışına çıkarılan bu şahıslardan 70 şahsın ıslâh-ı nefs ettiklerine kanaat getirilerek geri dönmelerine müsaade edilip, kendiliklerinden gelen birkaç şahıs hakkında da adlî takibata geçilmiştir.

Her yönden ve devamlı olarak sayın Ankaralı'lara hizmet etmek gayreti içerisinde bulunan Komutanlığımız trafik, yiyecek, içecek ve bilumum kamu hizmetlerinde faydalı olabilmek çabasını yine de sürdürmektedir.

Türkiye'de ve bu meyanda Ankara'mızda et büyük bir problem halini almış ve her zaman aşırı kazanç teminine çalışan bazı toptancı kasaplarının oyunları ile sun'i et buhranı yaratılmak istenmişse de, zarurî bir gıda maddesi olan et fiyatının yükselmemesi ve Ankara'lıların etsiz kalmamaları için komutanlığımız bu duruma müdahale zorunluluğu hissederek Et ve Balık Kurumu, Kasaplar Derneği ile temasa geçip et buhranını fiyat yükseltmeden önlemeye çalışmıştır.

Kış mevsiminin yaklaşmış olması dolayısıyla, bilhassa fakir halkımızın teshin ihtiyacını karşılayan odun satışları artmış ve bununla iştigal eden satıcılardan 2 kişinin 1 ton odun parası alarak alıcıya 650

kg. odun verdiği tesbit olunarak, Sıkıyönetim hudutları dışarısına çıkarılıp satış yerleri de süresiz olarak kapatılmıştır. Bundan böyle bu şekilde satış yapabilecek kimselerin mevcudiyetide peşinen kabul edilip sayın odun alıcısı Ankara'lıların da dikkatli davranmaları tavsiye olunmaktadır.

Trafik kurallarına riayet etmeyen motorlu ve motorsuz araç sürücûleri ile yaya vatandaşlarımızdan yayınlanan bildirilerle, trafik kurallarına itaat etmeyenlere karşı müeyyideleri hatırlatılmış ve bilâhare görevliler tarafından devamlı kontroller yapılarak itaat etmeyenler müsamahasız cezalandırılmışlardır.

Komutanlığın bu takip ve kontrollerinde Sıkıyönetim kanunundan güç ve kuvvet alınarak her hangi bir müeyyide tatbiki yoluna gidilmemiş ve sadece mevcut trafik kanun ve tüzüklerinin istinasız tatbiki imkânı sağlanarak trafik nizamlarına aykırı hareket eden 33.721 araç tesbit edilmiştir.

Trafik kurallarına aykırı hareket eden araç sürücüleri ve yayalardan da 1.040.814.00 TL. ceza olarak tahsil olunmuştur.

Öğrencilerimizin sadece devam etmekte oldukları okul ve ikâmet ettikleri evleri arasında otobüs pasolarının geçerli olabileceğine mütedair Ankara Belediye Meclisi'nce bir karar alınmış ve bu kararın öğrenciler lehine değiştirilmesi için teşebbüse geçilerek bu kararın iptâli temin edilmiştir.

Yine Ankara'da bütün belediye sorunları ve belediye zabıtası ile işbirliği yapılarak halkın zarurî ihtiyaç maddeleri olan gıda maddeleri kontrol altına alınarak, zabıta talimatnamesine gıda tüzüğüne aykırı davranışta bulunan işyerleri ve çeşitli esnaf cezalandırılıp bunlardan 249.692.00 TL. para cezası olarak tahsil olunmuştur.

Sıkıyönetim ilânı sebeplerine ilişkin olarak adlî mercilerden komutanlığa intikal ettirilen dâva dosyaları üzerinde gerekli incelemeler yapılmakta ve komutanlığımızın görevlerine dahil olanlar komutanlık askerî savcılığına intikal ettirilmekle beraber ilgili görülmeyenler de adlî mercilere iade edilmektedir.

Bu cümleden olarak bu güne kadar komutanlığımıza 1100 dâva dosyası intikal ettirilmiş ve bu dâva dosyalarından 219 dosya kabul edilerek askerî savcılığa gönderilip, 881 dâva dosyası da talep edilmeyerek görevli adlî mercilere aynen iade edilmiştir.

Bu dâvalarla ilgili zanlılar ve tutuklular aleyhine maddî suç delillerinin elde edilebilmesi gayesiyle çeşitli yerlerde aramalar yapılmış ve bazı yerlerde tabanca, mermi, patlayıcı maddeler ve bol miktarda sol yayınlarla suç delili olabilecek birçok eşya ele geçirilip, bunların zor alımı cihetine gidilmiştir.

Askerî savcılıkça tahkikatları tamamlanıp mahkemeden tutuklama isteminde bulunulmayan sanıklar 1402 sayılı Sıkıyönetim Kanunu'nun 15. maddesinin verdiği yetkiye dayanılarak gözetim altına alınmışlardır.

Sıkıyönetim Askerî Mahkemelerince tutuklanmalarına karar verilen tutuklular için, ayrı ayrı yerlerde tutukevleri ve komutanlıkça gözetim altına alınanlar için de gözetim evleri açılmış, bunların her türlü ihtiyaçları kanunların emrettiği şekilde yerine getirilerek Ceza ve Tutukevleri talimatı aynen uygulanmıştır. Hâlen tutuk olarak 373 ve gözetim altında da 22 kişi bulunmakta ve bu rakamlar her gün değişmektedir.

Mevzuubahis talimatın müsaadesi nisbetinde tutuk ve gözetim altında bulunanların ziyaretçileri kabul edilerek, salı günleri gözetim altındakiler ve çar-

şamba günleri'de tutuklulara ziyaret yaptırılmaktadır.

Askerî savcılık ve askerî mahkemece haklarında karar alınmamış bulunan tutuklu avukatlarının vekâletnâme ibraz etmek şartıyla müvekkilleri ile temas etmelerine müsaade edilmekte ve kanunlarımızın tanıdığı savunma hakkına kat'iyen gölge düşürülmemeğe çalışılmaktadır.

Memleketin varlık ve bakâsına kasteden demokratik ve lâik Türkiye Cumhuriyeti'ni ortadan kaldırarak marksist, leninist ve maoist bir düzen kurma hayali içerisinde yurdun her yerinde eyleme geçerek adam öldüren, adam kaldıran, banka soyan ve anarşik bir ortam yaratarak gayelerini tahakkuk ettirmek isteyen macera heveslisi bu suçluların bir an evvel cezalandırılarak lâyık oldukları cezaları görmeği bütün kâmu arzu etmekte ve yapılan resmî özel konuşmalarda hemen hemen aynı hususlara değinilmektedir.

Esasen genel ceza prensipleri de cezanın müessiriyetini suçla cezanın yakınlığına bağlamış olduğu ve kamunun da bunu arzu ettiği komutanlığımızca da bilinmekle beraber, içerisinde bulunulan şartlar mevcut sür'atin üstünde bir imkân sağlamamaktadır. Şöyle ki:

Komutanlığımız askerî savcılığı ve mahkemesine intikal ettirilen davâların hepsi, Sıkıyönetim ilânından çok evvel işlenmiş ideolojik davâlardır. Bu davâların gerek suçluları, gerek tanıkları çok kalabalık olduğu gibi suçun işlenişi de kalabalık bir kitle önünde cereyan etmiş olması itibariyle, suçun sübutuna yarayabilecek delillerin zamanında tamamen tesbit edilememiş ve büyük ölçüdeki noksanlıkların giderilmesi için gayret sarfedilerek tahkikatların ikmâline çalışılmıştır.

Ayrıca suçun işlenmesinden uzunca bir zaman

geçmiş olması sanık ve tanıkların ele geçirilebilme imkânlarını da kısmen zayıflatmış ve bunların bulunabilmesi de zaman kaybına sebep teşkil etmiştir.

Bütün hukukçularla birlikte münevverlerimizin ve sağduyu sahibi vatandaşlarımızın malümları olduğu veçhile, bugün yürürlükte olan ceza mevzuatımız kat'i delil sistemini öngörmekte ve yargılama usul kanunlarımız da bazı formalitelerin yerine getirilmesini mecburî kılmaktadır.

Demokratik bir Anayasa'nın öngördüğü kanunlarla yargılamaya tutulan bu sanıkların yargılanmalarında da, kanunların öngördüğü işlemler bizzarur ifa edilmekte ve bu sebeplerle duruşmalar ister istemez uzamaktadır.

Kanunî formalitelerin yerine getirilmesi için geçen zamana, ayrıca sanık ve müdafileri, kanunların kendilerine tanıdığı yetki çerçevesi içerisinde yargılamaları uzatma gayretleri de inziman etmekte ve bu sebeplerle tahkikatlar ve duruşmalar arzu edilen sür'atle intaç edilip sonuca vardırılamamaktadır. Örnek olarak açıklamak gerekirse 183 sanıklı bir TÖS davâsının iddianameleri sanıklara ayrıca tebliğ edilemediğinden dosya yargılama safhasına intikal ettirilememiş bulunmaktadır. Bu itibarla, muhterem Türk ulusunun, içinde bulunulan durumu takdirle bir kanıya varmaları arzu edilmektedir.

Yukarıda da açıklandığı üzere, komutanlık kanalı ile görevimiz şümulü içerisinde mütalâa edilerek askerî savcılığa intikal ettirilen 219 dâva dosyasının tamamı adlî tahkik işlemine tâbi tutularak bunlardan 9 dosya hakkında görevsizlik, 29 dosya hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmiş ve 99 dosya hakkında da iddianame tanzim edilmiştir. Hâlen askerî savcılıkta tahkikatları devam etmekte olan 82 dâva

dosyasının da tahkikatları bitirilmek üzere bulunmaktadır. 219 dâva dosyasının 1318 sanığı olup, bunlardan hâlen 192 sanık mahkeme huzuruna çıkarılmıştır.

Sıkıyönetim Mahkemelerinde 22 dâva dosyasının duruşmaları devam etmekte olup, bunlar arasında bulunan Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının dâvası savunma safhasına gelmiş, sanık ve müdafiler savunmalarını hazırlayabilmeleri için bir aydan az olmamak üzere mehil talebinde bulunmuşlarsa da, mahkeme bu talebi 18 güne indirerek, duruşma 27 Eylûl 1971 gününe tâlik edilmiş ve bugün de savunmalara başlanılmıştır.

TİP dâvası da hâlen mahkemede bulunmakta ve 183 sanığı olan TÖS dâvasının iddianamesi yazılıp bunun tebliğine çalışılmaktadır. Hacettepe Olayları ile Ilgli ve 73 sanıklı dâvanın duruşması da hâlen mahkemede görülmektedir.

Korgeneral Atıf Erçıkan'ın evine patlayıcı madde koymaktan sanık Ruhi Koç ve Sarp Kuray haklarında verilen mahkûmiyet kararı komutanlığımızca temyiz edilmiş ve Askerî Temyiz Mahkemesi komutanlığın temyiz işlemini yerinde görerek Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sını tağyir, tebdil ve ilgaya matuf bir fiil kabul ederek suçun T.C.K.nun 146. maddesi şümulüne girdiği gerekçesi ile verilen karar bozulup, dosya komutanlığa iade edilmiştir.

5 Mart 1971 olayları diye anılan ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi'ni işgâl eden öğrencilerle ilgili tahkikat, Devrimci Gençlik Teşkilâtı (Dev-Genç) tahkikatı, Siyasal Bilgiler ve Ziraat Fakültesi ile ilgili tahkikatlar da ikmâl edilerek iddianameleri hazırlanmak üzeredir.

Mahkemelerde hâlen yukarıda izah edilen dâvalar dışında az sanıklı duruşmalar devam etmekte olup, bu güne kadar 77 dâva dosyası da karara bağlanmıştır.

10 askerî savcı ve 3 ayrı askerî mahkeme ile adlî işleri yürütmekte olan Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı, memleketimizin huzur ve sükûnunu bozan ve meş'um emeller peşinde koşarak Anayasal düzeni ortadan kaldırıp, Marksist, Leninist ve Maoist bir düzen kurmak için örgütlenen maceraperestlerin kanunlarımızın tâyin ettikleri cezalarla cezalandırılabilmeleri gayreti içerisinde bulunduklarını sayın Ankara'lıların ve yüce ulusumuzun bilgilerine arzederim.

Semih Sancar
Orgeneral
Ankara Sıkıyönetim ve
İkinci Ordu Komutanı

Bu dava mahkemede devam ederken, savunmalar yapılırken henüz mahkemece bir karar verilmemiş iken, İzmir Sıkıyönetim Komutanlığı aşağıdaki bildiriyi yayınlamıştır.

İzmir Sıkıyönetim Komutanlığı'nın 26 numaralı bildirisi:

İzmir'li sayın vatandaşlarım,

Son günlerin asayiş yönünden sakin görünüşüne rağmen toplumun huzurunu bozan, bazı anarşist ve kanun kaçağı kimselerin elân aramızda dolaşıp, menfur emellerini yerine getirmeğe fırsat ve zemin kolladıklarını sizlere açıklamakta yarar görürüm.

Zira, bu kimseler, sizlerin içtenlik duygularınız-

dan hoşgörünüzden yararlanarak sahte isim ve yanıltıcı görüntülerle aranıza kadar sokulmakta ve karanlık arzu ve emellerini oluşturmak yolundaki sinsice çalışmaları bir yana, yine aranızdan bazılarını kaçırıp, hapishanelerdeki anarşist arkadaşlarının kurtarılmasında rehin veya rehine olarak kullanmak hususunda organizasyona girişmekte plân yapmakta hatta eylemlere geçmektedir.

Nitekim, böyle bir menfur emelin oluşumu için Orhan Ayar - Serap Ayar adları ve bu adlara uygun sahte belgelerle karı koca olarak iki şahıs Ankara'dan İzmir'e gelmişlerdir.

Aslında Orhan Ayar, İzmir ve İstanbul Sıkıyönetim Komutanlıklarınca hakkında muhtelif suçlardan gıyabî tutuklama kararı çıkarılan ve Mahir Çayan grubunun yakalanamayan en güçlü elemanlarından Bingöl Erdumlu'dur.

Yanındaki Serap Ayar ise, Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bu yıl bitiren anarşist olaylara ismi karışmış Kıbrıs uyruklu Semra Cafer isminde satılmış başka bir kimsedir.

Bunların sahte evlenme cüzdanı ile İzmir Alsancak 1347. sokak 18 numaralı apartmanın 4. dairesini kiralayıp, faaliyete başladıkları ve Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi öğrencilerinden Tuğrul Paşaoğlu aracılığı ile Ankara ve İstanbul'daki anarşistlerle irtibatı sağlayıp, İzmir'de gayrıinsanî emellerini oluşturmak için teşebbüse geçtikleri tesbit edilmiştir. Bu cümleden olarak, bir yandan kendileri gibi anarşist ve kanun kaçağı grupla marksist ve leninist br sosyal düzen ve devlet düzeni vücuda getirebilmenin eğitim çalışmalarını yaparken, diğer yandan büyük çapta ilgi ve üzüntülere yol açacak statüdeki bir şahsı kaçırmak üzere istihbarat, gözetleme, görev taksimi ve

araç temini gibi kararlaştırılan suçun teşekkülüne medar safhalarını ikmal eden örgütün sonuç almasına fırsat bırakılmadan Ankara'ya gönderilen bir emniyet ekibi ile Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı ve zabıta kuvvetlerinin de büyük yardımları altında Ankara'daki elemanları, Tekirdağ emniyet makamlarına verilen direktifle esasen kaçma çabası içerisinde olan diğer bir elemanı ve yine mahallî zabıta kuvvetleri ile İzmir'de bulunan elemanları kıskıvrak yakalamak suretiyle tüm örgüt meydana çıkarılmıştır.

Bu suretle 15 Ekim 1971 ile 21 Ekim 1971 tarihleri arasında ele geçirilip haklarında kanunî kovuşturmaya başlanan şahıslar şunlardır:

1. Bingöl Erdumlu
2. Semra Cafer
3. Işık Alamur
4. Tuğrul Paşaoğlu
5. Yaşar Gören
6. Oğuz Epci
7. Muzaffer Yazkurt
8. Fevzi Peker
9. Halûk Menemencioğlu
10. Neş'e Menemencioğlu
11. Mehmet Ali Tazedal
12. Orhan Nadir Atalay
13. İsa Aykanat
14. Nail Yüce
15. Basri Adıgüzel

İzmir'de bulunan ve İzmir'de oturan sayin vatandaşlarım:

Açıklamada da görüldüğü şekilde millî bütünlüğümüze kasteden türklüğünden şüphe edilip beyinleri sadece kötü yolda eğitilmiş bir grup anarşistin memleketi karanlık bir uçuruma çekmek yolundaki

niyet ve çabalarının halâ devam etmekte olduğunu üzüntü ile söylemek isterim.

Özellikle Sıkıyönetim Mahkemelerindeki davaların karar safhasına geldiği veya **infaz işlemlerinin başlamak üzere olduğu bugünlerde,** Türk Halkını üzecek devletlerarası hukukî ve siyasî durumumuzu sarsacak her hangi bir dahilî eyleme fırsat bırakmamak hepimizin vatanî bir yükümü olduğuna göre, eviniz, sokağınız, mahalle ve çevrenizde şüpheli tutumda bulunan kimselerin en yakın resmî makamlara duyurulması hususunun bir millî görevin icabı olduğunu bir kez daha hatırlatırım.

Cemal Süer
Koramiral
İzmir Sıkıyönetim Komutanı

Deniz Gezmiş, Sinan Cemgil ve Yusuf Aslan tarafından kaçırılan ve üç gün sonra serbest bırakılan Amerikalılar : Richard Carazki, James M. Gholson, Jlmmie J. Sexton ve Larry J. Heavner'in tercüman Erbay Gönen aracılığı ile Ankara savcı yardımcısı İrfan Akça tarafından 9/3/971 gününde alınan ifadelerinden bazı bölümler.

İFADE TUTANAĞI

Tercüman : Erbay Gönen, Mehmet Hilmi oğlu, 1936 doğumlu, İsparta nüfusunda kayıtlı olup Ankara'da 75. sokak 25/6 Bahçelievler'de oturur, Tuslog'da tercüman olduğunu söyledi. Yemini yaptırıldı.

Müşteki : Richard Caraszi, John oğlu, Mildret'-

den 6.6.1950 doğumlu, Stamford Conn nüfusunda kayıtlı olup 72 Clinton Ave. de Amerika'da oturur, Ankara'da bekâr er yatakhanesi, Bestekâr sokakta oturur olduğunu söyledi.

Mete Ertekin cezaevinden getirilerek huzura alındı, gösterildi.

Soruldu: Bana gösterilen bu şahsı tanıyamadım dedi.

Emniyet Müdürlüğü'nde bulunan muhtelif olaylarla ilgili olarak, muhtelif şahıslarla çekilmiş fotoğraflar gösterildi. Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Sinan Cemgil'e ait fotoğrafları teşhis etti. Kendisini kaçıran şahısların bunlar olduğunu söyledi. Kendilerini kaçıran şahısların beş kişi olduğunu bildirdi. Müfrezeden çıktığımızda yol üzerinde barikat vardı. Orada arabamız durduruldu. Ben arabanın arka koltuğunda oturuyordum. Ön pencereden yolun benim soluma düşen tarafında şarampol içinde iki kişinın mevzi almış şekilde saklanmış olduğunu gördüm. Arabanın arkasına da bir kişi geldi. Elinde otomatik silâh vardı. Beşinci şahsı farkettiğimiz zaman bu şahıs arabanın sağ tarafında bulunuyordu. Şoförü arabadan çıkardılar. Bize silâhlı olup olmadığımızı sordular. Silâhsız olduğumuzu söyledik. Kendileri arabanın ön koltuğuna bindiler. Deniz Gezmiş olarak teşhis ettiğim şahıs şoförün yanına oturdu. Silâhını bize çevirdi. Silâhı otomatik silâhtı. El bombasının kemerinde bağlı olduğunu binaya girdiğimde farkettim. Bir tanesi de sağ taraftan arabaya girdi. Elinde 38 lik toplu tabanca vardı. Markasının Colt olduğunu zannediyorum. Barikatı kendi arabamızla geçtikten sonra tekrar durdular ve bizi 150 metre uzaklıktaki duran öbür arabaya naklettiler. Nakil de birer birer oldu. Arabaya bizi doldurduktan sonra türkçe bilip bilme-

diğimizi sordular. Biz de bilmediğimizi söyledik. Ondan sonra bize arabada sakin ve sessiz olmamızı tembih ettiler. Tembihattan sonra araba ile hareket ettik. Kenara çekildik. Hava Kuvvetleri arabasının önümüze geçmesini işaret ettiler ve araba geçti. Orada asfaltı geçerek Dikmen yoluna çıktık. Dikmen yoluna girdikten sonra tekrar yola sapıldı. Oradan geri çıkıldı. Öndeki araba hafif olarak bize çarptı. Buradan da hareket ettikten bir kaç dakika sonra gözlerimizi kapatıp başlarımızı eğmemizi söylediler. Biz de bunu yaptık. Gene Deniz arabanın önünde ortada, silâhını bize tutmuş vaziyette biz de gözlerimiz kapalı başımız eğik olarak yola devam ettik. Bu seyir esnasında arabanın sarsılmasından bir şose yolu üzerinde olduğumuzu tahmin ettik. Binaya geldik. Arabadan birer birer yine gözlerimiz kapalı başımız eğik olarak çıkarıldık. Binaya kapıdan girdik. Antreden geçtik. Holden geçtik. Bir odaya aldılar. Bu esnada saatime baktım. Hemen hemen 01.00 olmuştu. Ben tahmin ettiğime göre ikinci olarak arabadan indim. Assb. Çvş. Sexton birinci olarak arabadan indi. Arabadan bir kişi bizi indirip götürdü. Diğerlerini de bu kişi birer birer getirdi. Bu kadar bir zaman aradan geçti. Daireye girdikten sonra hepimizi holde bulunan iki kapılı dolaba soktular ve kapılarını kapattılar. Aradan çok kısa bir zaman geçti. Dolabın kapakları açıldı. Teşhis ettiğim Deniz Gezmiş elinde silâhla karşımızda duruyordu. Her hangi bir şeye ihtiyacımız olup olmadığını sordu. Bu sırada bize battaniye ile yastık verdiler. Battaniyenin bir tanesi portakal renginde, holde bulunan battaniyelerden birisi koyu kahverengi, dolaptakilerden bir tanesi de normal kahverengi bir tarafında beyaz şeritler vardı. Dördüncüsü de kahverengi idi. Onu dolabın tabanına serdik. İlk götürüldüğü-

müz gece Sexton'la ben dolabın içinde kaldık. Öteki arkadaşlarımız holde kaldılar. Perşembe sabahı saat 8'di. Işıkları söndürdüler. Herkes ayakta idi. Kahvaltı olarak çayla ekmek ikram ettiler. İlk günü aramızda fazla konuşma geçmedi. Oldukça sessiz ve sakin gündü. Bir iki sual soruldu, şimdi bunları hatırlamıyorum. Günde üç öğün yemek ikram ettiler. Hatta arada doymazsanız daha da verelim dediler. Sık sık çay ikram ettiler. Ve konserve et de verdiler. Bize hiç bir kötü muamelede bulunmadılar. Zaten sessiz, sedasız sakin olarak oturduğumuz takdirde bir şey yapmayacaklarını söylemişlerdi. Gene yemekler esnasında ançuez ikram edildi. Ve zaman zaman da kendilerine her hangi bir güçlük çıkarmadığımız müddetçe bize kötü muamele etmeyeceklerini tekrarladılar. Gündüzleri holün iki tarafında birer silâhlı nöbetçimiz vardı. İlk iki gün silâhlarını devamlı olarak bize çevirmiş vaziyette durdular. Müteakkip günler nöbetçilerimiz yeknesak hareket etmediler. Zaman zaman silâhlarını kılıflarından dahi çıkarmadılar. Bizi görebilecekleri yerde oturup gazetelerini okudular. Başımızda nöbet bekleyenlerden birini tarif edebileceğim. O da 1.70 - 1.75 boyunda siyah saçlı ve düzgün kesilmiş siyah bıyıklı, saçı yana doğru taranmış, ince yapılı, 26 yaşlarında esmer tenli yuvarlak ve güzel görünüşlü, çok güzel ingilizce konuşan, hiç heyecanlanmayan, konuşmalarını rahatlıkla yapan bir kimse idi. Deniz Gezmiş ile Sinan Cemgil gayet güzel Ingilizce konuşuyorlardı. Yusuf Aslan'ın ise ingilizcesi zayıftı. Deniz Gezmiş türkçe olarak bize bir şeyler söyledi. Demin tarif ettiğim şahıs da ingilizce olarak bize güçlük çıkarmazsanız size her hangi bir zararımız olmayacaktır dedi. Gözlerimizi kapamamız ve başlarımızı eğmemiz söyleninceye kadar bizim reşmî arabanın bizimle

beraber olduğunu gördüm. Ondan sonra farkedemedim. Yalnız tahminime göre bizimle beraber bizim resmî arabamız binaya kadar gelmedi. Deniz Gezmiş başımızda yalnız nöbet tuttuğu sıralarda konuşmaları daha ziyade Amerika'nın Vietnam'da bulunuşunun sebepsiz olduğu, Amerikan vatandaşlarının ve askerlerinin öldüğü merkezinde idi. Deniz Gezmiş kendi şahsî hayatından bize bahsederken 21 yaşına kadar silâhın ne olduğunu bilmediğini, kendisinin Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde hukuk tahsili yaptığını söyledi. Bundan iki sene önce 6. filo gösterisi yaptıkları esnada hükûmet kuvvetlerinin Üniversite'ye girerek birkaç talebenin ölümüne yol açtığını, bundan sonra bu işlere karıştığını ve okuldan kovulduğunu anlattı. Ve hatta bu konuşma esnasında CIA ve FBI ajanlarından her hangi birisiyle karşılaştığı takdirde öldürmekten zerre kadar çekinmeyeceğini söyledi. Amerikalıların şimdiye kadar hiçbir Türkü öldürmediklerinden biz de hiçbir Amerikalıyı öldürmek istemiyoruz dedi. Jimmy Finley'i tanıyıp tanımadığımızı sordu. Ben de tanıdığımı söyledim. Biz serbest bıraktıktan sonra hiç bir görüşmem olup olmadığını sordu. Ben görüşmediğimizi söyledim. Kendi aramızda alçak sesle konuştuğumuz sıralarda nöbetçilerimiz sinirlilik hali gösterdiler. Ve hatta bu arada şayet emniyet kuvvetleri tarafından yerimiz bulunur da teslim olmamız talep edilirse sizi de tereddütsüz öldürürüz dedi. Bizi arabadan teker teker indirip götürdükleri ve ilk defada Çvş. Sexton götürülmüş olması sebebiyle diğer arkadaşlarımın bilhassa çavuşun binaya nereden girdiğini görmedim. Yalnız ben kapıdan girdim. Evde bulunan tükenmez ve kurşun kalemle ingilizce olarak yazılmış bulunan mektuplar, arkadaşlarına alt mektuplar gösterildi. Bunları arkadaşlarının yazdığını söyledi.

Binayı terketmemiz de şöyle oldu. Kendileri acele olarak eşyalarını silâhlarını topladılar. Benim duyduğum seslerden çıkarabildiğim kadarıyla bunlardan bir tanesi kapıdan diğerleri pencereden çıktılar. Çünkü sonradan biz de çıkmak için teşebbüste bulunduğumuzda pencerenin açık olduğunu gördük. Binayı terkedişlerinden sonra 5 dakika kadar bekledik. Ondan sonra Çvş. Sexton oturma odasına baktı. Oradalar mı diye. Sonra ben ve arkadaşlarım yatak odasına baktık. Orada da kimseyi göremeyince binadan çıkmaya karar verdik. Her hangi bir evrak ve silâh bırakıp bırakmadıklarına dikkat ettiler. Böyle bir şey yoktu. Biz de binayı pencereden terkettik. Onlar binayı 8.3.1971 günü 23.01 de terkettiler. Biz de 23.07 de pencereden ayrıldık. Ben bu saatleri saatime baktığım için söyleyebiliyorum. Binadan ayrıldıktan 15 dakika sonra da kışlaya dönmüştük dedi. Okunan ifadesinin doğruluğunu imzasıyla tasdik etti. 9.3.1971.

C. Savcı Yardımcısı	Zabıt Kâtibi
İrfan Akça	Duran Dinç
Tercüman	Müşteki
Erbay Gönen	Richard Caraszi

İFADE TUTANAĞI

Tercüman : Erbay Gönen, Mehmet Hilmioğlu, 1936 doğumlu, İsparta nüfusunda kayıtlı olup Ankara'da 75. sokak 25/6 Bahçelievler'de oturur, Tuslog'da tercüman olduğunu söyledi. Yemini yaptırıldı.

Müşteki : James M. Gholson, Medredith oğlu, Mary'den 1948 doğumlu olup District of Colombia nüfusunda kayıtlı olup Amerika 14. East OAK Street

Alexandria Va. da oturur. Ankara'da Bestekar Sokakta bekarlar yatakhanesinde yatar, kalkar.

Mete Ertekin cezaevinden getirilerek huzura alındı, gösterildi. Soruldu :

Bana gösterilen bu şahsı tanımadım dedi.

Emniyet müdürlüğünde bulunan muhtelif olaylarla ilgili olarak muhtelif şahıslara ait fotoğraflar getirtilerek gösterildi.

Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan, Yusuf Aslan ve Sinan Cemgil'e ait fotoğrafları teşhis ettiğini söyledi.

Bunlardan Hüseyin İnan'ı kısa bir süre gördüğünü ve bu süre içerisinde de teşhis ettiğini bildirdi.

Kendisine bulundukları evde bulunan el yazısı mektuplar gösterildi. Bu mektuplar arasında benim yazdığım mektup yoktur. Bunlar arkadaşlarıma aittir. Ben de yazmıştım, fakat bu onların içerisinde yoktur dedi.

4.3.1971 günü saat 00.15 de arabamıza binerek müfrezeden ayrıldık. Yolumuzun kesilmiş olduğunu gördük durduk. Etrafımız silahlı insanlarla sarıldı. Bunlar 5 kişiydiler. Ben şoför'ün yanında ön tarafta oturuyordum. Deniz Gezmiş benim tarafımdaki kapıyı açtı. Beni ortaya iterek kendisi geçti. Yusuf arabanın direksiyonuna geçti arabayı çalıştırdı. Ondan sonra araba istop etti. Bizi öbür arabaya götürdüler. En son olarak ben götürüldüm. Sinan Cemgil kolumdan sıkı sıkıya yapışarak beni götürdü. Arabayı terk etmeden üzerimizde silah ve telsiz gibi şeyler bulunup bulunmadığını sormuşlardı, yok dedik. Bizi arabada hepimizi arka sıraya oturttular. Deniz Gezmiş'le Sinan Cemgil ingilizce konuşuyorlardı. İngilizceleri oldukça iyiydi. Yusuf Aslan'ın ingilizce konuştuğunu duymadım. Karayoluna çıktık. Oradan eski Dikmen yoluna girdik. Arabayı Yusuf kullanıyordu, berbat bir şoför-

lüğü vardı. Bizim resmi araba bir müddet önden gitti. Yanlış yerlere sapıp çıktı. Ondan sonra biz arabayı geçtik, biz önden gitmeye başladık. Ondan sonra bir binaya geldik. Gene gözlerim kapalı olarak Sinan tarafından binaya bir pencereden sokulduğumu farkettim. Dolaba koydular. Bu evde vaktimizi dolapta ben holde geçirdik yemek verdiler, iyi muamele yaptılar. Hole giriş kapısında teşhis ettiğim Hüseyin İnan'ı bir an için gördüm. Bu görmem cuma günü yahut cumartesi günü olabilir. Zaman mefhumunu kaybettim. Heyecanlı bir şekilde eşya ve silahlarını topladılar. Arasıra pencereden dışarıya baktılar. Bütün ışıkları söndürdüler ve binayı terk ettiler. Saatinı olmadığı için kaçırılma zamanını tayin edemedim. 3-4 dakika kadar evde bekledik. 3-4 dakika geçtikten sonra kalkdık. Daireye baktık. Kimse olup olmadığını anladık. Hepimiz binayı terkettik. Ben kapıya tanımak için bir Z işareti yaptım. Kapı içeriye açılıyordu. Kapının kasasına bu işareti yaptım. Binada bulunduğumuz sırada fidye istediklerini söylemişlerdi. Terk esnasında fidyeyi alıp almadıkları hususunda bir şey söylemedi dedi. Okunan ifadesinin doğruluğunu tasdik etti. 9.3.1971

C. Savcı Yardımcısı	Zabıt Kâtibi
İrfan Akça	Nuran Dinç
Tercüman	Müşteki
Erbay Gönen	James M. Gholson

İFADE TUTANAĞI

Tercüman : Erbay Gönen, Mehmet Hilmioğlu, 1936 doğumlu, İsparta nüfusunda kayıtlı olup Anka-

ra'da 75. sokak 25/6 Bahçelievler'de oturur, Tuslog'da tercüman olduğunu söyledi. Yemini yaptırıldı.

Müşteki : Jimmie J. Sexton, Harney J. Sexton oğlu, Bertha'dan 1945 doğumlu San Angelo, Texas nüfusunda kayıtlı olup Amerika 119 N. Florence St. San Angelo, Texas 7 6901 de oturur.

Ankara'da Reşit Galip caddesi 66/9 Gaziosmanpaşa'da oturur.

4.3.1971 günü geceleyin 00.15'te 18. müfrezedeki vazifemizden ayrılarak şehri gezmek üzere yola çıkmıştık. Diğerleri erdir. Yanlış söyledim, çavuş olan yalnız benim. Müfreze nizamiyesinden itibaren 2 mil yol aldıktan sonra 5 silâhlı şahıs tarafından yola barikat kurulmak suretiyle durdurulduk. Arabamız durduktan sonra kapıyı açtılar. Şoförü dışarı çıkarttılar. Kendileri ön sırayı işgal ederek bizi arka sıralara oturttular ve sessiz, sakin olarak kılımıza dahi zarar gelmeyeceğini, taşkın hareketlerde bulunursak öldürülebileceğimizi ihtar ettiler. Beşinde de tabanca vardı. Bunlardan 4 tanesi 9 mm. çapında otomatik tabanca idi. Bir tanesi 38 çapında toplu tabanca idi. Onun cinsini tayin edemiyorum. Bu biraz daha büyüktü. Ayrıca iki tane el bombası gördüm. Kemerlerine bağlı idi. Bu el bombalarını bir kişide gördüm. Bu el bombasını taşıyan şahıs tahminen 1.80 - 1.90 boylarında, sakallı, bıyıklı, esmer 25 yaşlarında bir kimse idi. Hatta 25 yaşında olduğunu kendisi söyledi. Bu tarif ettiğim şahıs stene benzeyen makinalı tabancayı taşıyordu. Ayrıca bunda 9 mm. lik tabanca da vardı. Diğer makinalı tabancayı taşıyan şahsı karanlık olduğu için tam olarak teşhis edemedim. Onun için kesin bir şey söyleyemeyeceğim. Beni ve Heavner isimdeki er arkadaşımı arabadan indirerek takriben 120 m. kadar ileride park edilmiş bulunan Chevrolet

şım Caraszi ile Gholson'u da getirerek kendi arabaya bindirdiler. Arabanın içi ve döşemeleri kırmızı idi. Arabaya biz yerleştirildikten sonra diğer iki arkadaşım Caraszi ile Cholson'u da getirerek kendi arabalarının arka koltuğuna oturttular. Ondan sonra arabanın şoförü direksiyona geçti. Kendisine muhtelif olaylar dolayısıyla çekilen çeşitli kimselere ait fotoğraflar gösterildi. Bunlardan Sinan Cemgil, Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan'a ait fotoğrafları gösterdi. Kendilerini kaçıran şahısların bunlar olduğunu söyledi. Arabanın şoförünün bunlar arasında olmadığını bildirdi. Deniz Gezmiş şoförün yanına oturdu ve silahı bize doğrulttu. Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu elinde siyasî tutuklu olarak tutuldunuz dedi. Bu sözleri söyledikten sonra sessiz, sedasız oturup sizlere söyleyenleri harfiyen yerine getireceksiniz dedi. Resimden teşhis ettiğim Deniz Gezmiş ile Sinan Cemgil iyi ingilizce konuşuyorlardı. Yine resimden teşhis ettiğim Yusuf Aslan'ın ise ingilizcesi zayıftı. Diğerlerinin ingilizce konuştuklarını duymadım. Bizim durdurularak aktarılma yapıldığımız yerden tekrar hareket ederek Konya yolunun karşı tarafına geçtik ve Dikmen yoluna girdik. Yolun ilk kısmı şose idi. Ondan sonra asfalt bir yola çıktık. Bunu takiben gözlerimizi kapatmamızı başlarımızı aşağıya eğerek etrafa bakmamızı söylediler. Biz de söylediklerini yaptık. Yol üzerinde bir süre seyir ettik. Bu seyir esnasında yanlış yerlere sapıp geri çıktık. Hatta bu girip çıkmaların birisi esnasında bizim önümüzden giden Hava Kuvvetlerine ait araba ile bizim bulunduğumuz araba çarpıştı. Bu çarpışma çok hafif oldu. Bizim arabamız yani Hava Kuvvetlerine ait araba daima önden gidiyordu. Bizim nakledildiğimiz araba da bu arabayı takip ediyordu. Bu hafif çarpışma olayından sonra geri geri gelerek eski

sapmış olduğumuz yola çıktık. Yine başlarımız öne eğik, gözlerimiz kapalı olarak 6 dakika seyir ettik. Bu 6 dakikanın sonunda durduk. Arabadan indirdiler. Yine gözlerimiz kapalı, başımız öne eğikti. Kaldırımdan yürüdük ve bir apartman dairesine penceresinden girdik. Girdiğimiz pencere yan pencere idi. Binanın içine girdikten sonra holden geçtik ve dördümüzü de holde bulunan gardroblara soktular. Yanlış anlaşıldı, soktukları gardrob bir tane idi. Hepimizi yani dördümüzü gardroba soktular. Ceketlerimizi ve üzerimizde bulunan bütün evraklarımızı aldılar. Evraklarımızı ve ceketlerimizi aldıktan sonra Gholson ve Heavner'i hole çıkardılar. Hepimize battaniye verdiler. Battaniyeler yün battaniye idi. Renkleri de koyu kahverengi idi. Bir tanesi kırmızı idi. Üçü koyukahverengi idi. Bize orada sessiz ve sükün içinde durmamızı tembih ettiler. Ve bizi Amerikan Büyükelçiliği'ne satacaklarını söylediler. Bu götürüldüğümüz yerde 5 gün kaldık. Zaman zaman holdekileri dolaba ,dolaptakileri hole nakletmek suretiyle istlrahatimizi temin ettiler. Bu ikametimiz esnasında ekmek, çay, peynir, sosis, portakal ve muz ikram ettiler. Çoğu zaman iki kişi tarafından göz altında bulunduruluyorduk. Muhafızımızın bazan tek kaldığı oluyordu. Bizden sadece evrak istediler ve bunları aldılar. Paramızı almadılar. Bu 5 günlük ikametimiz esnasındaki konuşmalarımız daha ziyade Vietnam harbinin haklı olup olmadığı, üniversite tahsili yapıp yapmadığımız gibi mevzularda oldu. Gene bu 5 günlük ikametimiz esnasında dışarıdan Ankara'ya dair haberler getirdiler. Bunlar istenen para, neşredilen beyannameye dair haberlerdi. Hatta bir defa Amerikan Büyükelçiliği ve Türk makamlarıyla temas etmeye çalıştıklarını söylediler ve bu arada bizim her birimize Amerikan Elçiliğine ve Türk makam-

larına hitaben mektuplar yazdırdılar. Daha evvel Jimmy R. Finley'i kaçıranların da kendileri olduğunu söylediler. 8.3.1971 günü gece saat onbire çeyrek kala bizim ceketlerimiz de dahil olmak üzere ve bunların üç tanesi Hava Kuvvetleri Parkasıdır. Kendi eşyaları ve silahlarıyla birlikte yanlarına alarak bizi evde bırakıp gittiler. Saat 11'e kadar biz bu yerde bekledik. Ondan sonra da binadan çıkıp Amerikan Askeri Kışlasına (yatahane) döndük. Bulunduğumuz yeri terkederlerken bize bir şey söylemediler. Hemen evi terketmeyişimizin .sebebi çıkar çıkmaz bizi öldürecekleri zehabına kapıldık. Bu sebeble çıkmadık. Yakınımızda bir polis karakolu olduğunu bilmediğimiz için oraya gidip haber vermeyi düşünemedik. Götürüldüğümüz binada bir kısa dalga alıcı cihaz, bir transistörlü radyo bununla ajansları dinliyorlardı. Binada daktilo sesi işitmedim. Beyanname yazdıklarını da görmedim. Kaldığımız binada 2 tane yatak vardı. Kendilerine ait eşyalardan bir kısmını da almadan gittiler. Almadıkları eşyalar, elbise, bavul, valiz gibi şeyleri ve ayrıca kâğıtlardı. Silâhlarını götürdüler. Ayrılırlarken araba sesi duymadım. Bazı zamanlarda hem zil çalınıyordu, hem kapı vuruluyordu. Duyduğum seslerden bir kişinin içeri girdiğini tahmin ettim. Bir defasında da bir adamla bir kadın geldi. Kadının uzun siyah saçları vardı. Koyu renkli cilde sahipti. Gözlüğü yoktu. Boyunu tahmin edemiyorum. Kapıdaki aralıktan kendisini görüyordum. Bu kadın 23-24 yaşlarında idi. Bu kadının yanındaki adam, sakallı, bıyıklı, koyu renk saçlı, gözlüksüz, esmer tenli 1.70 - 1.75 boyunda idi. Bu adam teşhis ettiğim kimselerden değildi. Teşhis edemediğim kimselerden olabilir. Bu kadınla adamı görsem tanıyabilirim. Binadaki yatak olarak söylediğim yataklar divan şeklinde yataklardı. Beni kaçıran sanık-

lardan bir tanesinin üzerindeki elbise askeri ceketti, Diğerleri sivil giyinmişlerdi. Resimlerden teşhis edemediğim şahısla alış verişlerini yapıyorlardı. Bu şahıs da gayet güzel ingilizce konuşuyordu. Bu şahıs koyu renk saçlı, koyu tenli, sadece bıyıklı, 1.70 civarında boyu olan bir şahıstı. Paris'te basılan ingilizce bir gazete getirdiler. Bu gazeteyi bize verdiler. Bu gazeteyi okuduk. Buradaki bir makalede ilk defa bizim için fidye istenmiş olduğunu öğrendik ve bu fidyenin de ödenmemiş olduğunu öğrendik. Bunun üzerine sizi 36 saat önce öldürmemiz lâzımdı dediler. Niçin öldürmediklerini söylemediler. Fakat pazarlığa devam edeceklerini bildirdiler. Fidye alamadıklarına dair hiç bir şey söylemediler. Kendi aralarında böyle bir konuşma duymadım. Oldukça acele bir şekilde eşyalarını toplayıp süratle binayı terkettiler. Binanın terkedilişi böyle oldu. Bizim takip ettiğimiz bizim yani amerikalılara ait arabayı çarpışma anına kadar gördüm. Ondan sonra bu arabanın bizden ne zaman ayrıldığını farketmedim. Çünkü gözlerimiz kapalı ve başlarımız öne eğikti. Bunların tahminime göre hepsinde bot vardı. Deniz Gezmiş'in giydiği botlar kahverengi idi. Ötekilerin farkında değilim. Fotoğraflardan teşhis ettiğim kimseleri şahsen görsem tanırım. Fotoğraftan teşhis ettiğim kimseyi iyi tanıdım. Bu teşhisim kesindir. Hiçbir şüphem yoktur. Götürüldüğümüz apartman Amaç apartmanıydı. Bu apartmanın götürüldüğümüz yer birinci katı idi, yani zemin kattı. Mete Ertekin cezaevinden getirildi, gösterildi. Bana gösterilen bu şahsı tanımıyorum. Bunu görmedim dedi, okunan ifadesinin doğruluğunu imzası ile tasdik etti. 9.3.1971

C. Savcı Yardımcısı	Zabıt Kâtibi
İrfan Akça	Nuran Dinç

Tercüman	Müşteki
Erbay Gönen	Jimmie J. Sexton

Müşteki, Jimmi J. Sexton huzura alındı, soruldu :

Olca Altınay'a ait fotoğraf kendisine gösterildi. Bir ara bulunduğumuz binaya bir adamla gelen ve ifademde anlattığım kadın budur. Resminden kesin olarak teşhis ettim dedi. Okundu, imzası alındı. 9.3.1971

İFADE TUTANAĞI

Tercüman : Erbay Gönen, Mehmet Hilmioğlu, 1936 doğumlu, İsparta nüfusunda kayıtlı olup Ankara'da 75. sokak 25/6 Bahçelievler'de oturur, Tuslog'da tercüman olduğunu söyledi. Yemini yaptırıldı.

Müşteki : Larry J. Heavner, Elkins west Virginia nüfusunda kayıtlı olup 1950 doğumlu, Harry oğlu, Orphe'den olma, Maysville west Virginia Amerika'da oturur, Ankara'da bekâr er yatakhanesi, Bestekâr sokakta oturur.

Soruldu.

Mete Ertekin cezaevinden getirilerek huzura alındı, gösterildi, soruldu :

Bana gösterilen bu şahsı tanıyamadım dedi. Emniyet Müdürlüğü'nde bulunan muhtelif olaylarla ilgili olarak muhtelif şahıslara ait çekilmiş fotoğraflar gösterildi. Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Sinan Cemgil'e ait fotoğrafları teşhis ettim. Götürüldükleri evde bulunan ingilizce el yazısı ile yazılmış mektuplar gösterildi. Bunlardan 4.3.1971 tarihli ve 5 numaralı yazının kendisine ait olduğunu söyledi. ve bunu eşine gönder-

mek üzere yazdığını her nasılsa gönderilmemiş olduğunu söyledi. İşten ayrıldık. Şehre dönmek üzere 4.3.1971 günü 00.15 te şehre dönmek üzere arabamızla hareket ettim. Ana yola çıkmadan yolda kurulmuş barikatla durdurulduk. Etrafımıza silâhlı 5 kişi geldi. 4 tane otomatik tabanca, bir makinalı tabanca vardı. Birincisi de makinalı tabanca idi. Binaya girdikten sonra resminden teşhis ettiğim Deniz Gezmiş'in belinde asılı bir tane el bombası gördüm. Bizim arabadan onların arabasına birer birer götürüldük. Ben üçüncü olarak götürüldüm. Hepimiz arka kanapeye oturduk. Onlar da üç kişi ön tarafa oturdular. Onlardan biri Deniz Gezmiş idi. Çünkü elinde makinalı tabancayı bize çevirmişti. Arabaya hepimiz doldurulduktan sonra binaya götürüldük. Bizim yani resmî arabamız bizim arabanın önünde gittikten sonra bizim bindiğimiz araba onun önüne geçti. Nerede ayrıldığımızı bilmiyorum. Gözlerimiz kapalı, başlarımız öne eğik şekilde binaya geldik. Ben üçüncü idim. Pencereden içeriye aldılar. Bizi birer birer aldılar. Bizi arabadan indiren bir kişi idi. Gözümüz kapalı ve başımız eğik olduğu için bunun kim olduğunu bilemiyorum. Eve girişimizde karanlıktı. Evde bizi getirenlerden başka kimselerin bulunduğunu görmedim. Dördümüzü de holdeki dolaba soktular. 5 dakika kadar dolabın içinde bekledikten sonra benimle Gholson'u hole çıkardılar. Ertesi güne kadar ben holde kaldım, sonra yer değiştim. Binaya gelip gidenler oluyordu. Bunların içerisinde bir kadın sesi duydum. Çvş. Sexton'a haber verdim. Çavuş kalktı baktı, normal bir kadın dedi. Ben kadını görmedim. Hiç birisini görmedim. Fotoğraflardan teşhis edemediğim dördüncü şahıs 1.70 - 1.75 boyunda, muntazam kesilmiş bıyıklı, ince bıyıklı, koyu renk kısa saçlı esmer tenli, ince yapılı,

25-26 yaşlarında olduğunu tahmin ettiğim iyi ingilizce konuşan bir şahıstı. Beşinci şahsın da eşkâlini söyleyemeyeceğim. Çünkü korkudan gözümü tabancadan ayıramadım. Bizim bulunduğumuz kısımda perdeler devamlı kapalı idi. Geceleyin uyuyabilmemiz için ışığı söndürüyorlardı. O zaman da tuvaletin ışığını yakıyorlardı. Bize fena muamele yapmadılar. 8.3.1971 günü saat gece 11.00 sularında hareketlerinde bir heyecan vardı. Silâhlarını ve eşyalarını toparlayıp ayrıldılar. Ayrılmadan önce binaya kimse gelmedi. Daha doğrusu farketmedim. Biz de 5 dakika kadar sonra odalarda kimse olmadığını kontrol ettikten sonra evden çıktık, pencereden çıktık. Kısa bir mesafe gittikten sonra taksiye binip birliğimize iltihak ettik. Yanlış anlaşıldı, yatakhanemize gittik. Bizlerin serbest bırakılması için üç şartları olduğunu söylediler. Beyannamelerin radyoda neşredilmesi, fidye, yakalanan arkadaşlarının serbest bırakılması şeklinde olduğunu bildirdiler. ir ara beyannamelerinin bir kısmının radyoda okunduğunu söylediler. Başka bir şey söylemediler. Yani para alınıp alınmadığı hakkında bir şey söylemediler dedi. Okunan ifadesinin doğruluğunu imzasıyla tasdik etti. 9.3.1971

C. Savcı Yardımcısı
İrfan Akça

Zabıt Kâtibi
Nuran Dinç

Tercüman
Erbay Gönen

Müşteki
Larry J. Heavner

Ankara : 2.9.1971

NUMARALI SIKIYÖNETİM MAHKEMESİ
BAŞKANLIĞINA

ANKARA

Dosya No. 971/96 evr.
971/13 Esas

SANIK MÜVEKKİLİMİZ İRFAN UÇAR'IN TAHKİKATIN GENİŞLETİLMESİNE İLİŞKİN DİLEĞİ

Sanık : İrfan Uçar — 1 No. lu As. cezaevinde tutuklu — Mamak.

Vekilleri : Avukat Halit Çelenk, Avukat Niyazi Ağırnaslı.

Konu : Muhterem Mahkemece ittihaz olunan arakararı uyarınca müvekkilimiz İrfan Uçar'ın savunmasıyle ilgili tanık listesinin takdiminden ibarettir :

1) Müvekkilimiz İrfan Uçar İş Bankasının Emek şubesinde vukua gelen olay sırasında S.B.F. kantininde bulunduğunu,

2) Sevim Onursal'ın evinde vukua gelen bağlama olayında da Mühendisler Sendikasında bulunduğunu ifade etmektedir.

3) Aşağıda adları ve adresleri yazılı savunma tanıkları bu hususlara şehadet edeceklerdir.

4) Adaletin yanlış istikamete sevki çabalarının nedenleri arzolunmuş ve kamu tanıklarının çelişik ve mütereddit beyanları yüksek Mahkemenizde de ve Müvekkilimiz İrfan Uçar'ın bu olaylarla ve evin kiralanmasıyle de ilgi derecesini çok şüpheli hale getirmiş olmakla beraber durumun aydınlanmasına yarayacağı düşüncesiyle ve ara kararı gereğince dinlenmelerini taleb etmek uygun görülmüştür. Saygı ile arzederiz. 2.9.1971

Sanık İrfan Uçar vekilleri

Avukat Halit Çelenk — Avukat Niyazi Ağırnaslı

TANIK LİSTESİDİR :

1) Sahir Bekel — Kennedy cad. 15/1 de Ankara
2) Haluk Altay — Cemal Gürsel cad. 47/9 da — Cebeci - Ankara
3) Melih Altınoklar — Elektrik Mühendisi — Damladol sokak No : 4 Yenimahalle - Ankara
4) Nabi Eren — Mk. Bl. de öğrenci — Ortadoğu Teknik Üniversitesi 4. cü Yurtta - Ankara

ANKARA SIKIYÖNETİM KOMUTANLIĞI
NO.LU ASKERİ MAHKEMESİ BAŞKANLIĞINA

Dosya No: 971/13

Özeti : Soruşturmanın genişletilmesi isteğidir.

Müvekkillerimiz Deniz Gezmiş ve arkadaşları haklarında T.C.K. 146/1. maddesine aykırı eylemde bulunmaktan ötürü yukarda esas sayısı yazılı dosya ile görülmekte olan kamu dâvasında, aşağıda yazılı nedenlerle, soruşturmanın genişletilmesini arz ve talep ediyoruz. Şöyle ki;

Bilindiği gibi, bir davada suç vasfının tespit ve tayin edilebilmesi için maddi vakıaların açıklık ve kesinlikle tespit edilmesi zorunludur. Ancak maddi vakıalar bu suretle tespit edildikten sonra suçun vasfının tayini mümkün olabilir. Nitekim, 353 sayılı Usul Kanununun 165. maddesinde «Hükmün konusu, duruşmanın sonucuna göre iddianamede gösterilen eylemden ibarettir. Eylemin değerlendirilmesinde, askeri mahkeme; iddianame, iddia ve savunmalar ile bağlı değildir.» demek suretiyle bu düşünceyi doğrulamak-

tadır. Ayrıca, sözü geçen kanunun 166. maddesi de suçun hukuki mahiyetinin değişmesi halinde sanığa ek savunma hakkı verileceğini de kabul etmiştir.

Davamızda da, suç vasfının tespit ve tayin edilebilmesi için bütün maddi vakıaların açıklık ve kesinlikle tespit edilmesi gerekmektedir. Biz, bu davada suç vasfının değişeceğine içtenlikle ve Ceza Hukuku ve uygulaması açısından inanmaktayız. Bu itibarla, suç vasfının soruşturma sonunda değişmek ihtimaline binaen maddi vakıaların tespiti açısından, aşağıda açıklanan gerekçelerle, soruşturmanın genişletilmesini talep ediyoruz. Her nekadar müvekkillerimiz birçok eylemleri kabul ve bütün soruşturma safahatında ikrar etmişler ise de, Ceza Hukukunda mücerret ikrar sanıkları ve mahkemeyi bağlıyamıyacağından, bu yönden de yine maddi vakıaların ve bunlarla ilgili delillerin incelenmesi zorunludur.

1 — İddianamede, sanıklardan bir kısmının Su Deposu karşısındaki polis kulübesine ateş etmek suretiyle, orada bulunan iki polis memurunu öldürmeye tam derecede teşebbüs ettikleri iddia edilmiştir.

Olay yerinde 29/12/1970 günlü bir «Olay Mahalli Keşif Zabıt Varakası», bir de ayni günlü «Zabıt Varakası» ve yine bir de basit «Kroki» düzenlenmiş ve bunlara dayanarak da bir bilirkişiden sanıkların kasdı konusunda mütalâa alınmıştır. Hernekadar, bilirkişi bu mütalâasında, sanıkların öldürme kasdıyla polis kulübesine ateş ettiklerini bildirmiş ise de, bu mütaâla, olaya ve olayın meydana geliş tarzına aykırı bulunmaktadır.

a —) Bu eyleme katılan sanıklar, soruşturmanın başındanberi, büyük bir samimiyetle yaptıkları eylemleri, hatta delilsiz eylemleri de, kabul etmişler ve adli makamlardan hiç bir hususu gizlememişlerdir.

Sanıklar, bu olayda, polis kulübesine öldürmek maksadıyla değil, korkutmak ve yıldırmak maksadıyla ve özellikle mağdurların bulundukları kulübenin alt kısımlarına ateş ettiklerini ifade etmişlerdir. Esasen, olaylar zinciri içinde en yakın mesafelerden ve kendilerini tehlikede hissettikleri en nazik anlarda bile adam öldürmekten dikkatle kaçınmış olmaları da onların bu kastlarını ortaya koymaktadır.

Dosya kapsamı içinde, sanıkların bu tutumunu doğrulamıyacak ve hatta şüpheye düşürecek en küçük bir delil ve emareye rastlanmamaktadır.

b —) 29/12/1970 gününde düzenlenen «Olay Mahalli Keşif Zabıt Varakası» ve «Zabıt Varakası» ile Basit «Kroki» ve fotoğraf arasında çelişkiler vardır.

Fotoğrafta, mermi izleri 10 adet olup, bunlar, kulübenin alt tahta kısmındadır. Bu tahta kısım zeminden 1 metre yükseklikte olup içi demir saç levha ile kaplıdır.

Olay Mahalli Keşif Zabıt Varakasında, mermi izlerinin 1 tanesi kapıda olmak üzere tahta kısmında 8 adet olduğu yazılıdır. Bu tutanağa göre, bunlardan 6 adedi tahta kısımdan içeri girmiş, diğer iki tanesinden 1'i camdan girerek dışarı çıkmıştır.

Zabıt varakası'nda 10 adet mermi izi bulunduğu, bunlardan 9 unun alt tahta kısımda ve 1 inin de cama isabet ettiği, tahtadakilerden 2 tanesinin kulübeyi delip geçtiği, diğerlerinin tahta kısma takılıp kaldığı yazılıdır.

Kroki'de ise, 10 adet mermi izinin alt tahta kısımda olduğu gösterilmiştir.

Yukarıdaki açıklamalardan anlaşılacağı gibi, gerek iki zabıt varakası ve gerekse fotoğraf ve kroki arasında açık çelişkiler mevcuttur.

Öte yandan, ne zabıt varakasında ve ne de kroki'de **atış mesafesi tesbit edilmemiştir.**

Kaldı ki, basit «Kroki» olaya aykırı biçimde düzenlenmiştir. Çünkü, bu krokide kulübenin oto ile üç tarafından dolaşılarak ateş edildiği gösterilmiştir. Oysa, sanıklar Kennedy caddesinden çıkarak ve düz bir hat üzerinde Paris caddesi istikametinde seyrederek, kulübeye yandan ve 1 metre mesafeden, korkutmak maksadiyle ateş etmişlerdir. Kulübenin etrafında dolaşmamışlar ve üç cepheden ateş etmemişlerdir.

Şu noktaya da önemle işaret etmek isteriz ki olayın sanıkları silah kullanmasını bilen kişilerdir. Silah kullanmakta acemi olan kişilerin bile 1 metre mesafeden, öldürme kasdı olduğu takdirde öldürmesi mümkün iken silah kullanmasını bilen sanıkların istedikleri takdirde mağdurların hayati nahiyelerine isabet kaydetmemeleri mümkün değildir. Mermilerin, tamamen, kulübenin alt ve tahta kısmına isabeti de savunmayı doğrulamaktadır.

İşte bu nedenlerle, mahallinde temsilî bir keşif yapılarak, yukarıda değinilen çelişkilerin giderilmesini ve dayanaktan yoksun olan bilirkişi mütalâasının yetersiz kabulüyle, seçilecek mütehassıs bilirkişilerden mütalâa alınmasını talep ediyoruz.

2 — Balgattaki Amerikan üssünden Jimmy Finley kaçırılırken kapıda nöbet tutan ikisi Türk, biri Amerikalı olan görevlilere sanıkların ateş ettikleri iddianamede belirtilmiştir. Bu ateşin üsten kaçarak ayrılmak maksadına matuf olduğu, bunun dışında başka bir maksadın sözkonusu olmadığı açıktır. Ancak, sanıkların Amerikalı Çavuşa «bize yalan söylediğinden iki kişinin ölümüne sebep oldun» demiş olmaları, kasıd bakımından, mahkemede bir tereddüt uyandı-

rırsa, bu takdirde mahallinde aynı şekilde bir temsili keşif yapılmasını taktirlerinize arzederiz.

3 — İş Bankası Emek şubesi olayına gelince:

İkrar, sanıkları ve mahkemeyi bağlıyamıyacağına, suç vasfının tayini için maddî vakıaların tesbiti gerektiğine, eylem şahsileştirildiği takdirde sanıkların hukukî durumlarının değişmesi tabiî olduğuna ve esasen bu sebeplerle Sevim Onursal'ın evindeki olayla ilgili tanıkların da bu maksatla dinlenmiş bulunduğuna göre, Banka olayı ile ilgili şahitlerin de Mahkemede dinlenmeleri zorunludur.

4 — Yukarıda da belirtildiği gibi, müvekkillerimiz eylemlerin seyri boyunca öldürmekten titizlikle kaçınmışlardır. Bizlerde kesinlikle mevcut olan bu kanaattır. Mahkemenizde de meydana gelebilmesi için Şarkışla ve Gemerek olayları tanıklarının da dinlenmesini talep ediyoruz.

5 — Sanıklar, bütün soruşturma safahatında, eylemlerinin tek amacının Yurdumuzun tam bağımsızlığı olduğunu savunmuşlardır. Ahlatlı Bel hava üssündeki eylemlerinin hedefinin bu olduğu açıktır. Bu amacın açıklığa kavuşabilmesi için bağımsızlığımızı zedeleyen bu radar üssüne statünün getirilmesine karar verilmesini taleb ediyoruz. 2.9.1971

1. SIKIYÖNETİM ASKERİ MAHKEMESİ

971/96 - 13

Duruşma : I.

16.7.971

ve Hak. Yzb. Baki TUĞ (1961-1)

T.C.K. nun 146 ncı maddesini ihlâl suçundan sanık MUSTAFA YALÇINER ve arkadaşları hakkında duruşma icrası için tensip edilen belli gün ve saatte mahsus salonda toplanıldı. Celse açıldı ve yoklama yapıldı. Sanıklardan İRFAN UÇAR hariç diğerlerinin hazır oldukları görüldü. Keza sanıklardan SEVİM ONURSAL'ın gelmediği anlaşıldı. Sanık vekillerinden MÜKERREM ERDOĞAN, NİYAZİ AĞIRNASLI, SAFFET NESİHİ BÖLÜKBAŞI, MUVAFFAK ŞEREF, HALİT ÇELENK, KAMİL SAVAŞ, SADIK AKINCILAR, ZEKİ ORUÇ EREL, YUSUF SELVİ ve ÖZDEN TİMURKAYNAK'ın geldikleri görülmekle yerlerine alındılar Mühil halleri bulunmayan hakimler heyeti ayrı ayrı tanıtılıp, 353

sayılı kanunun 146 ncı maddesi uyarınca engel halleri olup olmadığı hakkında sanıklardan talepleri bulunup bulunmadığı ayrı ayrı soruldu.

1. Sanık MUSTAFA YALÇINER'den soruldu. Mahkemeye itimat etmiyorum dedi. Sanık vekili HALİT ÇELENK Mahkemenin kuruluşu hakkında bazı itirazlarımız vardır. Bunları arzedeceğiz dedi.

2. RECEP SAKIN Mahkemeye itimatım yoktur, sebeplerini avukatım dermeyan edecektir. dedi.

3. YUSUF ASLAN; Mahkeme heyetine itimatım yoktur, sebeplerini avukatım izah edecektir. dedi.

4. DENİZ GEZMİŞ; Mahkemeye itimatım yoktur, böyle bir Mahkemenin önünde bulunmaktan utanç duyarım dedi. Devamla Mahkeme kapısında dipçiklendik dedi.

5. HÜSEYİN İNAN: Mahkemeye güvenim yoktur. Sıkıyönetim Mahkemelerini Yargı organı olarak kabul etmiyorum dedi.

6. MEHMET NAKİPOĞLU; Mahkemelerine güvenim yoktur. Sıkıyönetim Mahkemeleri bağımsız değildir dedi.

7. METİN YILDIRIMTÜRK; Mahkemeye güvenim yoktur, yaralandım, kafamın sarılmasını isterim dedi.

8. ATİLLA KESKİN; Mahkemeye güvenim yoktur. Bağımsız bir Mahkeme değildir dedi.

9. AHMET ERDOĞAN; Mahkemeye itimatım yoktur. Sıkıyönetim Mahkemeleri bağımsız değildir dedi.

10. ERCAN ÖZTÜRK; Mahkemeye itimatım yoktur dedi.

11. OSMAN ARKIŞ; Sıkıyönetim Mahkemelerine rinin hiç birisine güvenim yoktur dedi.

12. METİN GÜNGÖRMÜŞ; Sıkıyönetim Mahkemelerine güvenim yoktur. Bağımsız değildir dedi.

13. SEMİH ORCAN; Sıkıyönetim Mahkemelerine güvenim yoktur dedi. Bu mekanizmaya güvenmiyorum. 8 gün nezarette kaldım işkenceye tabi tutuldum dedi.

14. MEHMET ASAL; KAYSERİ'de 6 saat işkence altında kaldım, ayrıca Elbistan da işkence ettiler. Bu bakımdan müesseseye güvenmiyorum dedi.

15. MUSTAFA ÇUBUK; Sıkıyönetim Mahkemelerinin hiç birisine güvenim yoktur dedi.

16. HACI TONAK; Mahkemeye itimat etmiyorum dedi.

17. HÜSEYİN CEMAL ÖZDOĞAN; Mahkemeye itimat etmiyorum dedi.

18. METE ERTEKİN; İtimadım yoktur, hukuki gerekçelerini avukatım açıklıyacaktır dedi.

19. KOR KOÇALAK; Kapıdaki olay nedeni ile Mahkemeye güvenim yoktur dedi. Bu sırada sanıklardan SEVİM ONURSAL'ın geldiği görülmekle yerine alındı. Güveni olup olmadığı soruldu.

20. SEVİM ONURSAL; Mahkemeye güvenim vardır dedi. Sıkıyönetim idaresinde her hangi bir tazyike maruz kalmadığını beyan etti.

21. İBRAHİM SEVEN; Mahkemeye güvenim vardır. Hakimler Hey'etine itirazım yoktur dedi.

22. NECMETTİN BACA; Mahkemeye güvenim vardır. Hakimlere itirazım yoktur dedi.

Söz alan sanık vekillerinden HALİT ÇELENK'in Sıkıyönetim Mahkemelerinin teşkil tarzının Anayasanın 7, 8, 32, 132, 133, 138 inci maddelerine aykırı bulunduğuna dair 18 sayfadan müteşekkil itiraznamesi kendisi tarafından aynen okundu vekil ayrıca sözle de izahatta bulundu, hazırlamış bulunduğu itirazname

Aynı lâyihaya MUVAFFAK ŞEREF, NİYAZİ AĞIRNASLI, SADIK AKINCILAR, YUSUF SELVİ, KAMİL SAVAŞ ve ZEKİ ORUÇ EREL'in iştirak ettiği, müşterek imzaları görülmekle anlaşıldı. Söz alan MÜKERREM ERDOĞAN ve ÖZDEN TİMURKAYNAK lâyihaya iştirak ettiklerini beyan ettiler.

Duruşmaya devamla, sanıkların hüviyetlerinin tesbitine geçildi.

HÜVİYETLERİ :

1. RECEP SAKIN; Hasan oğlu, 1948 doğumlu, Bursa Kemalpaşa ilçesi Karaoğlan köyü nüfusuna kayıtlı, Ankara Demirlibahçe Şafaktepe ikinci Bölge 135'de oturur. Ankara Fen Fak. Kimya Bölümü 3 ncü sınıf öğrencisi.

2. YUSUF ASLAN; Beşir oğlu, 1947 doğumlu, Çekerek ilçesi Kuşsaray köyü nüfusuna kayıtlı, Ankara O.D.T.Ü. yurtlarında kalır. O.D.T.Ü. fizik bölümü ikinci sınıf talebesi.

3. DENİZ GEZMİŞ; Cemal oğlu, 1947 doğumlu, Erzurum Ilıca Nahiyesi Özlük köyü nüfusuna kayıtlı, İstanbul Selimiye Harem iskelesi sokak Karlık Apt. No. 9'da oturur, Hukuk Fak. son sınıf öğrencisi.

4. HÜSEYİN İNAN; Hıdır oğlu, 1949 doğumlu, Kayseri Sarız ilçesi Bahçeli Mah. nüfusuna kayıtlı, aynı yerde oturur, O.D.T.Ü. İdari İlimler 1 nci sınıftan ayrılma.

5. MEHMET NAKİPOĞLU; Mehmet Ali oğlu 1947 doğumlu, Elbistan Köprübaşı Mah. nüfusuna kayıtlı, aynı yerde oturur, Erzurum Atatürk Üniversitesi Ziraat Fak, 2 nci sınıf öğrencisi.

6. MUSTAFA YALÇINER; Rifat oğlu, 1950 doğumlu, İzmir nüfusuna kayıtlı, İzmir Asansör üstü 311

nci sokak, No. 20'de oturur, O.D.T.Ü. Elektrik Bölümü 2 nci sınıf öğrencisi iken ayrılma.

7. METİN YILDIRIMTÜRK; İman oğlu, 1944 doğumlu, Kars Ortakapı Mah. Ordu Cad. Çıkmaz sokak No. 5/A'da nüfusa kayıtlı, aynı yerde oturur. Çiftçi. İlk okul mezunu.

8. ATİLLA KESKİN; Safter oğlu, 1945 doğumlu, Afyon Medli Mah. nüfusuna kayıtlı, aynı yer Fakı Paşa Mah. Sahabeler sokak No. 10'da oturur. O.D.T.Ü. İdari ilimler son sınıf öğrencisi.

9. AHMET ERDOĞAN; Ethem oğlu, 1947 doğumlu, Cihanbeyli Yeşilöz Mah. nüfusuna kayıtlı, aynı yerde oturur, O.D.T.Ü. Matematik Bölümü 2 nci sınıf öğrencisi,

10. ERCAN ÖZTÜRK; İbrahim oğlu, 1948 doğumlu, Kayseri Develi İlçesi İbrahim Ağa Mah. nüfusuna kayıtlı, Ankara Aşağı Ayrancı Meneviş sokak No. 31/7'de O.D.T.Ü. İnşaat Bölümü son sınıf öğrencisi.

11. OSMAN ARKIŞ; Mehmet oğlu, 1951 doğumlu, Bursa Orhangazi ilçesi Teke Mah. nüfusuna kayıtlı, İstanbul İcadiye Mah. Hacı Bakkal sokak Derya Apt. Daire 5'de (Kuzguncuk) oturur. O.D.T.Ü. Fizik Bölümü 1 nci sınıf öğrencisi.

12. METİN GÜNGÖRMÜŞ; Kemal oğlu 1951 doğumlu, Tunceli Fat Nahiyesi Putik köyü nüfusuna kayıtlı Ankara Aktaş Mah.. oturur, Elâzığ Devlet Müh. Mimarlık Akademisi Makine Bölümü öğrencisi.

13. SEMİH ORCAN; Süleyman oğlu, 1951 doğumlu, İstanbul Beylerbeyi Köprüce yolu No. 17/3'de oturur, Fatih nüfusunda kayıtlı, O.D.T.Ü. Makine Bölümü 2 nci sınıf öğrencisi.

14. MEHMET ASAL; Fikret oğlu, 1951 doğumlu Antalya Akseki İlçesi İbradı Nahiyesi nüfusuna kayıt-

lı, Ankara Sıhhiye Cihan sokak No. 31/17 de oturur, O.D.T.Ü. Makine Bölümü 1 nci sınıf öğrencisi.

15. MUSTAFA ÇUBUK; Alibey oğlu, 1949 doğumlu, Malatya Akçadağ ilçesi Bölüklü köyü nüfusuna kayıtlı, aynı yerde oturur, Lise son sınıf öğrencisi.

16. HACI TONAK; Hüseyin oğlu, 1951 doğumlu, Malatya Akçadağ ilçesi İkinciler köyü nüfusuna kayıtlı, aynı yerde oturur, çiftçi ortaokul mezunu.

17. HÜSEYİN CEMAL ÖZDOĞAN; Mehmet Ali oğlu, 1951 doğumlu, Malatya Akçadağ ilçesi, Tirecik Darıca Köyü nüfusuna kayıtlı, aynı yerde oturur, Ortaokul (Çizildi) mezunu.

18. METE ERTEKİN; Celâlettin oğlu, 1947 doğumlu, Bursa nüfusuna kayıtlı, Ankara Bahçelievler 17 nci sokak No. 86/2 de oturur, O.D.T.Ü. Kimya Bölümü 1 nci sınıftan terk.

19. KOR KOÇALAK; Hilmi oğlu, 1941 doğumlu, Bursa nüfusuna kayıtlı, Ankara Bülbül deresi No. 16/2 de oturur, Lise mezunu Grafik ressamı.

20. SEVİM ONURSAL; Bahri kızı, 1926 doğumlu, Kadıköy nüfusuna kayıtlı, Kavaklıdere Rıza Şah Pehlevi Mah. İlbank Koop. C Blok No. 64 de oturur.

21. İBRAHİM SEVEN; Esmer oğlu, 1948 doğumlu, Midyat Şıhlar Mah. nüfusuna kayıtlı, Ankara Sümer sokak No. 21/3'de oturur. O.D.T.Ü. İnşaat Bölümü ikinci sınıftan terk.

22. NECMETTİN BACA; Bayram oğlu, 1947 doğumlu, Keban (Çizildi) İlçesi Aşağı Çakmak köyü nüfusuna kayıtlı, aynı yerde oturur, Atatürk Üniversitesi Tıp Fak. 2 nci sınıf öğrencisi oldukları anlaşıldı.

Dosyanın tetkikinde sanıklara As. Savcılığın 29.6.1971 tarihli İddianamesinin 29.6.1971 tarihinde tebliğ edildiği ve kanuni müddetin geçtiği görüldü.

GEREĞİ GÖRÜŞÜLDÜ :

1. Vaktin gecikmiş olması sebebiyle İddianamenin okunmasına gelecek celse başlanmasına,

2. Sanıkların tutukluluk hallerinin devamına,

3. Sanıklardan Atillâ KESKİN'in 353 sayılı kanunun 71/A-B-D maddeleri uyarınca tutuklanmasına, ve hakkında aynı kanunun 69 ncu maddesi uyarınca yeteri kadar tutuklama müzekkeresi tanzim edilmesine,

4. Bu sebeplerle duruşmanın bugün öğleden sonra 14.30'a tehirine oy birliği ve sırası ile karar verilip açıklandı. 16.7.1971.

Duruşmanın tehir edildiği aynı gün ve saatte mahsus salonda toplanıldı. Heyette İddia Makamında Tutanak Kâtipliğinde değişiklik yok, sanıklar ve sanık vekilleri yerlerinde, Dosya tetkik edildi, Sanık NECMETTİN BACA vekillerinden KEMAL GÖKÇER'in müdafiilik görevinden istifa ettiği anlaşıldı. Müdafiin istifanamesi okundu, mahiyeti anlaşıldı. İstifaname dosyaya kondu. Söz ve dava dosyası İddianamenin okunması için As. Savcıya verildi. Söz alan As. Savcı :

İddianameyi okuyup sözle de izah ederek, sanıklardan MUSTAFA YALÇINER, RECEP SAKIN, DENİZ GEZMİŞ, YUSUF ASLAN, HÜSEYİN İNAN, MEHMET NAKİPOĞLU, METİN YILDIRIMTÜRK, ATİLLA KESKİN, AHMET ERDOĞAN, ERCAN ÖZTÜRK, OSMAN ARKIŞ, METİN GÜNGÖRMÜŞ, SEMİH ORCAN, MEHMET ASAL, MUSTAFA ÇUBUK, HÜSEYİN CEMAL ÖZDOĞAN, HACI TONAK, İRFAN UÇAR, KOR KOÇALAK, SEVİM ONURSAL ve METE ERTEKİN Anayasanın tamamını tağyir, tebdil veya ilgaya ve bu kanunla müesses T.B.M.M. ni iskata ve vazifesini yapmaktan cebren men'e teşebbüs suçundan eylemlerine

uyan T.C.K. nun 146/1. maddesi uyarınca, diğer sanık İBRAHİM SEVEN ve NECMETTİN BACA haklarındaki delillerin suçluluklarını şüpheli gösterir durumda olması itibariyle takdir mahkemeye ait olmak üzere, fiilin sübutu halinde T.C.K. nun 146/3. 31, 33 ve 173/3. maddeleri gereğince tecziyeleri, suçta kullanılan, bulundurulan ve kullanılması esasen yasak olan silâh, mermi ve zaptolunan diğer suç eşyasının T.C.K. nun 36 ncı maddesi uyarınca müsaderesine karar verilmesi talep olunur dedi.

GEREĞİ GÖRÜŞÜLDÜ :

1. Sorguların gelecek celse başlanmasını,
2. Sanıkların tutukluluk hallerinin devamlarını, ve getirtilmeleri için As. Savcılığa tezkere yazılmasını,
3. Bu sebeplerle duruşmanın 17.7.1971 Cumartesi günü saat 09.00'a tehirine oy birliği ve sırası ile karar verilip usulen açıklandı. 16.7.1971.

BAŞKAN ÜYE ÜYE

Duruşmanın tehir edildiği belli gün ve saatte mahsus salonda toplanıldı. Hey'ette İddia makamında Tutanak Kâtipliğinde değişiklik yok. Celse açılıp yoklama yapıldı, Sanıkların İRFAN UÇAR hariç getirildikleri ve serbestçe yerlerine alındıkları ve sanık vekillerinin yerlerinde oldukları görüldü. Duruşma tekrarlandı. Evvelki tutanaklar okunup anlaşıldı.

Sanıkların sorgularına başlandı :

1. **RECEP SAKIN** sorgusunda; İddianame genellikle doğrudur. Ancak evvelce verdiğim ifadelerimin bir kısmı baskı altında verilmiştir. Anayasa Mahkemesinin önüne gitmesi lâzımgeien Sıkıyönetim Mahkeme-

lerinde bu davanın görülmemesi gerektiği kanaatındayım. Verdiğim ifade okunsun, bazı düzeltmeler yapacağım dedi, sanığın 13 Haziran 1971 tarihli ifadesinin okunmasına başlandı. Ben Banka soygununda bulunmadım, bu hususa dair ifadem yanlış oldu. Amerikalı Jimmy Finley'in Balgat Üssünden kaçırılması sırasında benim de bulunduğuma dair 13 Haziran 1971 tarihindeki ifadem doğru değildir. Şehirdeki cereyan eden olayların hiçbirine katılmadım, dedi. Ayrıca yakalandığımızda Gölbaşı harekâtı olarak zabta geçen hususlarda doğru değildir, bu da yanlışlıkla zabta geçmiştir. Ben ifademde böyle bir şey söylemedim. Evvelki ifadelerim baskı altında alınmıştır. İfadelerimin diğer kısımlarını kabul ediyorum dedi. O zaman bize baskı yapılmıştı, Gölbaşı harekâtı kısmı bu şekilde zabta geçmiştir. Arzettiğim gibi bu kısmı ve Balgat Üssünden Zenci Amerikalı Jimmy Finley'in kaçırılmasında bulunduğum kısım doğru değildir, dedi. İfadeye karşı As. Savcıdan soruldu. As. Savcılık Bamakım olarak kendine işkence ve tazyik yapılıp yapılmadığı hususu sorulsun dedi. Bizi ifadelere getirirken, süngüler altında getiriliyorduk sekiz günde bir ifadem alındı, işkence edildi, bundan Savcının haberi olmayabilir. Savcı bana sizin kılınıza kimse dokunamaz diye teminat vermişti ancak duruşmaya getirilirken dipçiklendik. Kendisinin de sonradan bundan haberi oldu. Söz alan As. Savcı dışarıda cereyan eden hadisenin savcılıkla uzaktan yakından ilgisi yoktur, şikâyetleri olduğu takdirde takibat yapılır dedi. Söz alan sanık vekillerinden Muvaffak ŞEREF mahkemenin içi ve dışını kül olarak mütalâa etmek gerekir dedi. Söz alan sanık ayrıca salondaki alınan tedbirler arasında Tomson namlusu yere müteveccihken bir Üsteğmen üzerimize doğru tevcih etmiştir de-

di. İfadeye karşı HÜSEYİN İNAN'dan soruldu. İtirazım yoktur dedi. METİN YILDIRIMTÜRK itırazım yoktur dedi. MEHMET NAKİPOĞLU, ATİLLA KESKİN itirazım yoktur dedi. MUSTAFA YALÇINER itirazım yoktur dedi. ERCAN ÖZTÜRK, RECEP SAKIN ifadesinde Elbistan'a gidişte SEMİH ORCAN ben ve İBRAHİM GEYİK ismindeki kimselerin Elbistan'a gittiğini, ayrıca üç Elbistanlı ile beraber gittiğini beyan ediyor. Bu kısım doğru değildir, SEMİH, RECEP ve ben, bu husus kendisine sorulsun dedi. Sanıktan soruldu. ERCAN ÖZTÜRK'ün söylediği doğrudur dedi. YUSUF ASLAN'dan soruldu. Recep Sakın'ın ifadesinde ismi geçen Yusuf Arslan ben değilim, isim benzerliği olmuştur. dedi. DENİZ GEZMİŞ'ten soruldu olmadığını beyan etti. Diğer sanıklardan soruldu, itirazı olmadıklarını beyan ettiler.

2. **YUSUF ARSLAN** sorgusunda iddianameyi ben dikkatle okudum, 42 sayfadan müteşekkildir. Ancak, başından itibaren T.C.K. nun 146 ncı maddesinden bahis yoktur, 16, 17 sayfası siyasi partilerin çekişmeleri ve faaliyetleri ile ilgililer ve tahliller yüzeydedir. Anayasayı cebren tadil, tağyir ve ortadan kaldırmaya teşebbüs iddiaları mevcuttur. Bizler bu güne kadar Anayasayı savunmuşuzdur. Anayasanın tamam olarak tatbik edilmesini istemişizdir. Hatta bu konuda bir misal arzetmek istiyorum. 1968 veya 1969 yılları olacak tarihini kesin olarak hatırlıyamıyorum. Burada izin aldık Anayasaya saygı mitingi tertipledik. Bize o gün A.P. Militanlarından ve Millet Vekillerinden HAMİT FENDOĞLU başlarında olmak üzere saldırılar oldu, 5-6 arkadaşımız başından yaralandı. Bu hadiseler emniyet kuvvetlerinin gözü önünde cereyan etti. Hatta saldırıcılara yardımcı olmuşlardır. Anayasayı değiştirmek, tadil etmek, tağyir etmek gibi ka-

sıtla katiyen ilgimiz yoktur. Bizim bu konudaki tek yazılı belgemiz bir bildiridir. Ve İddia Makamı tarafından da bu aleyhimize ikame edilen en büyük delildir. Bunun 42 sayfalık İddianamede üç cümle ile sayın İddia Makamı geçiştirmiştir. Bildirimiz açıktır, şüpheden ve tereddütten aridir. Biz bildiride de umumi efkâra arzettiğimiz gibi Türkiyeyi bugünkü koşullar altında bağımsız olarak kabul edemiyoruz. Ekonomik Askeri ve kültürel sahalarda bağımlıdır. Bir takım takyitler altında bulunmaktadır. İddianamede dahi bu husus açıkça belirtilmiştir. İkili anlaşmalar ki bunların bir kısmı Bakanlar Kurulundan dahi geçirilmemiştir. Bizim eylemlerimize ve hedeflerimize yüce mahkeme dikkat ettiğinde, Türkiye İş Bankasıdır. Bugün Türkiyeyi ekonomik yönden bağımlı kılan müesseselerin başında Türkiye İş Bankası gelmektedir. Ayrıca hedefimiz Amerikalılar olmuştur. Bizim kaçırdığımız dört Amerikalının bulunduğu üsse hiç bir türk vatandaşı ve yetkilisi girememektedir. Subay da girememektedir. Bu hususta evvelce ifademi vermiştim. O okunsun noksan ve fazlalıklar varsa düzelteyim dedi. İlâve ederek Toplum Polisinin kurşunlanması da aynı sebepler tahtında vuku bulmuştur. Yirmiye yakın arkadışımız öldürülmüştür. Failleri bulunamamıştır. Şimdi de Mahkeme huzurunda gayet açık ve samimi olarak ifademi vermekteyim. Eğer Anayasayı değiştirmek gibi bir kasıtla hareket etseydik, bunu da bu şekilde açıkça ifade ederdik. Daha doğrusu kendim ifade ederdim. Biz delil olmadığı halde samimi olarak ikrarda bulunmuşuzdur. Toplum Polisinin kurşunlanmasında en ufak delil olmadığı halde bunu açıkça ikrardan çekinmedik. Kimler olduğunu da hangi arkadaşlarla bunu yaptığımızı da açıkça söyledim. Bildiri öz itibariyle mütalâa edildiği takdirde Anayasa-

nın çizdiği sınırlar içinde kalmaktadır. Hatta ve hatta 12 Mart muhtırası ile de çelişmemektedir. İddianamenin vasfını asla kabul etmiyorum, fiillerimiz ortadadır dedi. Ayrıca bu konuda müdafaamızı yapaçağız. İfademin okunmasını isterim dedi. İfadesi okundu, mahiyeti anlaşıldı. Söz alan sanık Banka soygununda ALPASLAN ÖZDOĞAN'da bizimle beraberdi. Bankanın dışında bekliyordu. Bu zabıtta da geçmemiş ilâve edilsin dedi. Sevim Onursal'ın evinde de keza Alpaslan Özdoğan bulunuyordu. Bu hususta evvelki ifadelerim de yre almamış zabta geçsin dedi. Zenci çavuşun kaçırılmasında da Alpaslan Özdoğan bizimle beraberdi, bu hususta da zapta geçsin dedi. İlâve ederek Sevim Onursal'ın evinde Necmettin Baca yoktu, İbrahim Seven de bulunmuyordu. Necmettin Bacayı ilk defa cezaevinde gördüm. İbrahim Seven evvelden beri arkadaşımdır. Ancak Sevim Onursal'ın evinde görmedim, Sevim Onursal'ın Kor Koçalak'ın Mete Ertekin'in bu hadiselerle direkt ilgisi yoktur. Sevim Onursal'ın evine ikinci günü gitmiştik. Kimse bizim Banka soyduğumuzdan şüphelenmiyordu. Sabahleyin geldiğinde kendisi de inanmadı. Biz de kendisine bir şey söylemedik. Kor Koçalak'la sadece saklanacak temini sebebiyledir. Mete Ertekin ise dört Amerikalının kaçırılmasına fiilen katılmamış olup, sadece boş bırakılan arabayı hadise yerinden uzaklaştırmada yardımcı olmuştur. Amerikalıları kaçırdıktan sonra götürüp saklandığımız Amaç Apt. nı ben tutmuştum. Sinan Cemgil'le beraberdik. İrfan Uçar'ı tanırım. Ancak bu hadiselere karışmadı arzettiğim gibi Amaç Apt. nı ben tuttum. Ben ogün Subay elbiseli idim. Üsteğmen rütbesi takmıştım. Mukavele imzaladık. Mukaveleyi Amaç Apartmanında imzaladık dedi. Biz Ankaradan ayrıldıktan sonra Elbistan yörelerinde diğer arka-

daşlarla buluşacağımız iddia ediliyor, bu iddia doğru değildir. Ankara'dan çıkışımızın sebebi barınamaz hale gelmemiz dolayısıyledir. Elazığ civarında bir köprü civarında Sinan Cemgil ile buluşacaktık. Ve Sinan Cemgil bizi Elazığın doğusunda kendisinin bildiği bir köye yerleştirecekti. İfadem bundan ibarettir dedi Sanık Yusuf Aslan yurtdışına kaçmayı düşünmedik dedi.

İfadeye karşı As. Savcıdan soruldu, diyeceğim yoktur dedi. Sanıklardan soruldu. Ayrı ayrı itirazları bulunmadığını beyan ettiler.

3. Diğer sanık **DENİZ GEZMİŞ** sorgusunda; Evvelemirde İddianameye karşı diyeceklerim mevcuttur. İddianame kelle istemek için hazırlanmıştır. Yapılan tahliller yanlıştır, hatalıdır, değerlendirmeler keza isabetsizdir. Yalnız biz varlığımızı hiç bir karşılık beklemeden esasen Türk halkına armağan etmiş bulunuyoruz. Ve Türk halkları ve devletin bağımsızlığına armağan etmiş bulunmaktayız. Bu sebeple ölümden çekinmiyoruz. İddianamede yapılan değerlendirmeler başkana arzettiğim gibi hatalıdır. 1908 tarihinden itibaren yapılan gelişme, isabetsiz tahlillere tabi tutulmuştur. Giriş kısmı muğlaktır. Açık değildir, bunun hangi manaya geldiğini anlayamadım, neyi kastettiği açık değildir. Eğer giriş kısmında korku, gaflet, kurnazlık ve ihtiras içinde bulunanlardan bizleri kastediyorsa, bu doğru değildir. Türkiyede gaflet delalet ve hatta hıyanet içinde bulunanlar varsa, bunlar ancak Amerikan Emperyalizmi ile iş yapan çıkarcılardır. İddianame hukuk mantığından ari olarak hazırlanmıştır. Gelişmiş ülkelerin gençliği ile az gelişmiş ülkelerin gençliği terazinin aynı kefesine konmuştur. Ve kız erkek ilişkileri içki olayları toplum baskısından uzak bir yaşama isteği gibi değerlendirmeler vardır. Bunlar doğru değildir. Bizlerin tek özlemi tahsil sırasında

bulunmamıza rağmen Türkiyenin bağımsızlığıdır. Biz hiç bir zaman bütün çabamıza rağmen Türkiyenin bağımsızlığını temin edemedik. Bu güne kadar da bu özlem içinde kaldık. İddianamede bir hususa daha deyinmek istiyorum, 14 Mayıs 1950 tarihi Türkiyenin döneminde yeni bir olay ve tarihi bir dönüm olarak nitelendiriliyor. Ve aynen şöyle denmektedir. Ulusun tarihinde ilk defa seçimle iktidar değişikliği oluyor. Bu tarih bize göre Amerikan Emperyalizminin Türkiyede seçimle iktidara gelmesidir. Ve İddianame bundan sonraki kısımlarında bu hususu da belirtmektedir. İkili anlaşmalar kısmı bundan sonra yer almaktaydı. ve bu hususu açıklığa kavuşturmaktadır. Türkiyenin madenleri, petrolu 1950 tarihinden sonra Amerikalılara peşkeş çekilmiştir. Kurtuluş savaşını da yerli yerine oturtmak gerekmektedir. Biz 50 sene evvel kurtuluş savaşı vermiş bir ülkenin çocukları olarak Kurtuluş savaşının gerçek tahlilini yapmağa her zaman için muktediriz. Biz yine çok iyi biliriz ki Türkiye Kurtuluş savaşını yapmak için Samsun'a çıkanlara İstanbul Örfi idaresince ve Mahkemelerince idam cezası verilmiştir. Ve yine bilmekteyiz ki Osmanlı İmparatorluğu yüzlerce generalinden ancak bir kaç tanesi kurtuluş savaşına iştirak etmiştir. Ve yine bilmekteyiz ki kurtuluş savaşı yapıldığı sırada İstanbul'da bulunanlar bunları yapanlara eşkiya demiştir. Türkiyenin kurtuluş ve bağımsızlık savaşından ne şekilde bağımlı hale geldiğini de belirtmek gerekmektedir. 1922 - 1923 sıralarında Lozan müzakereleri sırasında İngilizlere Türk Delegasyon Başkanı İsmet İnönü'ye bu hususu peşin olarak hatırlatmışlardır. Kurtuluş savaşı aydınların yönetiminde yapılmış savaştır. Fakat bu yönetime feodal mütegallibe ve eşraf iştirak etmiştir. Bu eşraf ve mütegallibe evvela İş Bankasına

sızdı daha sonra da 1944 - 1945 yıllarında Çiftçiyi topraklandırma kanunu hazırlıklarında bu tasarıya kesin cephe aldılar. Bunlar Adnan Menderes, Refik Koraltan ve Demokrat Partiyi kuran kimselerdir. Böylece 1950 tarihine gelindi ve 1950 tarihinde Amerikan emperyalizmi iktidara geldi. Olaylar bundan sonra bildiğimiz gibi gelişti, olaylar cereyan etti, Demokrat iktidar 27 Mayıs 1960'da tarihe gömüldü. Demokrat parti gitti bunun gitmesi ile tellaklar değişmedi, Hamam aynı, bu defa yanlış oldu, 27 Mayıs'ı kastetmiyorum, bundan sonrasını kastediyorum. Hamam aynı fakat bu defada tellaklar değişti. Amerika bu dönemde imdada yetişip İnönü'yü düşürdü, Demirel'i iktidara getirdi. Öğrenci hareketlerine gelince, İddianamede öğrenci hareketlerinin başlangıç tarihi 1968 olarak belirtilmektedir. Bu tarih yanlıştır. Türkiyede öğrenci olayları 50-60 senedir eksik olmamıştır. Sultanhamit'ln Tıbbıye talebelerini Saray Burnundan Denize attığı tarihten itibaren öğrenci hareketleri Türkiye'de devam edegelmiştir. 1908'i hazırlayan hareketler ileriye dönük hareketlerdir. Vagonli'yi tahrip eden gençler ileri gençlerdir. İkinci dünya savaşı sırasında, Faşizme hayır diyen gençler ilerici gençlerdir. Ve 28 Nisan 1960 tarihinde özgürlük savaşı veren gençlerdir. İlerici gençlerdir. Amerikan Emperyalizmi tarafından İnönü hükümetten düşürüldüğünde protesto gösterisi yapan gençler ilerici gençlerdir. Anayasaya bağlılık mitingini de bizler yaptık. O günün mitinginde iktidarın kiralık adamlarından ve polisinden dayak yiyen de gene bizlerdik. 1968 senesine gelince Üniversiteler öğrenciler tarafından işgal edildi. İşgalleri gayet meşru idi ve kürsü ağaları dahi bu işgallerin haklılığını hiç bir zaman inkâr edemedi. Ve 1968 de umumi efkâr ve herkes öğrenci isteklerinin kabul edileceğini

beyan ediyordu, herkes bu kanaatta idi. Aradan üç sene geçti, bu üç sene içerisinde o zamanki isteklerin tahakkuku istikametinde en ufak bir kıpırdanma olmadı. Aynı yılın Temmuz ayında Amerikan Filosuna karşı gösteri yapanlardan Vedat Demircioğlu polis tarafından hunharca öldürüldü. Bundan sonra olayları sizler de biliyorsunuz. İktidarın silâhlı kuv yanlış oldu. Kiralık kuvvetleri ve polisi hunharca devrimcilerin üzerine saldırdı. Yirmiye yakın devrimci öldürüldü. Bunların hiç birinin katili bulunamadı. Polis karakolları işkencehane yerine getirildi. Hiç bir Savcı buna karşı çıkmadı. İddianamede bir gerçek tahrif edilmek isteniyor bu hususu da belirtmek ve düzeltmek isterim. Fikir özgürlüğünü ve Anayasayı paravan yapanlar önceleri Atatürkçü geçinirken, onun fikir ve şahsiyetini de küçük görmeye başladılar şeklinde ve sadece Mustafa Kemal tarafını beyeniyorlardı seklinde bir cümle mevcuttu. Bunu kesin olarak reddediyorum, asla kabul etmiyorum. Diğer yurtseverler de bunu kabul etmez bu kasten tahrif edilmek isteniyor, gerçekler örtülmek isteniyor. Bu cümle art niyetle hazırlanmıştır. Bu memlekette Mustafa Kemal'e gerçekten sahip çıkanlar varsa onlar da bizleriz. Onun istiklâli tam prensibini ve ideali tam yanlış zabta geçti onun istiklâli tam Türkiye idealini yalnızca biz devam ettiriyoruz. İddianamede bizim Anayasayı cebren ilgaya teşebbüs ettiğimiz ileri sürülmektedir. Öteden beri arzetmiş olduğum gibi, bu ülkede Anayasayı en fazla savunanlar bizleriz. Anayasayı ihlâl edenlerse ortadadır. Anayasanın uygulanmasını isteyen gene bizleriz. Anayasayı uygulamayan yavuz kimselerse hâlâ ortadadır. Yine o kişiler bizim kellemizi istemektedirler. Bile bile iddia makamı bizim Anayasayı ilgaya teşebbüs ettiğimizi ileri sürmektedir. İddia Makamı

bizim vermekte olduğumuz bağımsızlık savaşına karşıdır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına karşı, Reformlara karşıdır. ve bu nedenle bizim Anayasayı ilgaya teşebbüs ettiğimizi ileri sürmektedir. Çünkü Süleyman Demirel halâ ortada gezmektedir. Kudreti yetiyorsa Süleyman Demirel hakkında aynı şekilde dava açsın, onlar 36 milyonluk ülkenin bütün yükünü 20 gencin üzerine yıkmaya alışmışlardır. Bizi bağımsız bir ülkenin çocukları olmaktan mahrum eden hepiniz dahil, sizlersiniz. Çünkü Amerika sizin döneminiz sırasında Türkiyeye girdi ve hiç biriniz sesinizi çıkarmadınız ve Demokrat Parti iktidarına 10 yıl ses çıkarmadınız, taki 38 yurtsever subay ses çıkarana kadar, ve onları devirene kadar. Ve bu gün aynı savcılar bu şahıslar hakkında da idam kararı istemektedir. Süleyman Demirel'in Anayasayı ihlâline ve Despotizmine ve ülkeyi Amerikaya satmasına ses çıkarılmadı. Ve meydanlarda bunlara karşı bizler dövüşmek mecburiyetinde kaldık bizler kurşunlandık. Ve sonunda idam isteği ile buraya getirildik, dediğim gibi Türkiyeyi bu hale getiren eski yöneticilerin bütün suçları bize yüklenmek istenmektedir. Bütün eski idarecilerin suçu bize yükletilmek istenmektedir. Türkiyenin bağımsızlığından başka hiç bir şey istemedik ve hayatımızı bu yola koyduk, varlığımızı türkiye halkına armağan ettik. Bunun aksini iddia edenler vatan hainidir. 12 Mart muhtırası muvaffak olmasaydı, bizi itham eden makam onları da aynı şekilde itham ederdi, buna da kanaatım tamdır. 12 Mart muhtırası Anayasanın uygulanmadığını iddia etmektedir. Ve Parlamentoyu açıkça suçlamaktadır. Biz stratejik olarak düşüncelerimizi hiç bir zaman saklamayız. Hangi şartlar altında olursak olalım bunu açıkça söyleriz. Düşüncelerimizi mezara kadar götürürüz. Nasıl burada namluların ve dip-

çiklerin gölgesi altında konuşuyorsak, düşüncelerimizi her zaman açıkça ifade ederiz. Bizim Anayasayı ilgaya teşebbüs gibi bir kastımız bulunsaydı bunu da burada açıkça söylemekten çekinmezdik. Meclisi ıskat amacı gütmüş olsaydık. Bunu da söylerdik, hatta gider Meclise de bombayı koyardık, Böyle bir amacımız olsaydı, bunu söylerdik ve yapardık, daha evvel de belirtmiş olduğum gibi bizim böyle bir amacımız yoktur, tek yazılı belgede bildiride bu husus açıkça ortaya konmuştur. Orada açıkça da anlatıldığı gibi bizim düşmanlarımız Amerikan emperyalizmi ve onun yerli işbirlikçileridir. Yine bildiride açıkladığımız gibi yerli işbirlikçiler hain patronlar yani emperyalizmle işbirliği yapan patronlar Feodal mütegallibe yani bezirgânlar, tefeciler, toprak ağaları ve diğer işbirlikçileri ve bizim bütün eylemlerimiz bu hedefe yönelmiş oulunmaktadır. Bunun dışında başka hedefimiz yoktur. Eylemlerimiz de Savcının iddianamesini yalanlamaktadır. Olaylara gelince biz (Çizildi) Ersin Bağtır isimli talebeyi dövdüğümüz iddiası kesinlikle doğru değildir. Bu isnadı kesin olarak kabul etmiyorum, doğru değildir. Vuku bulmamıştır. Kavaklıdere Amerikan sefareti önündeki nöbet bekleyen polis memurlarını kurşunladığımızı kabul ediyorum. Çünkü onlar her türlü işkenceyi Devrimci gençler üzerinde yapmaktan zevk alıyorlardı. Olaydan iki gün evvel de iki kişi ölmüştü. Nail Karaçam ve İlker Mansuroğlu isimli arkadaşlarımız öldürülmüştür. Bunların bir tanesi toplum polisi tarafından birisi sivil polisler tarafından öldürülmüştür. 1920'lerde İstanbul'da karakol teşkilâtı M. Grubu hangi amaçla İngilizlere ve Osmanlı polislerine kurşun sıktıysa biz de o amaçla polislere kurşun sıktık. Olayı arkadaşım Yusuf Arslan anlattı, burada açıklamak istediğim husus öldürmek kastı yönün-

dedir, öldürmek kastı ile ateş açmadım. Mesafe çok yakındı, iki metre kadar vardı, isteseydik bunları rahatça öldürebilirdik, ayaklarına ve kollarına ateş ettik, çok yakın mesafeden ateş ettik. Olayda her hangi bir tanık olmadığı halde bunu açıkça ikrar ettik. Biz Türkiye İş Bankası Emek Şubesindeki 124 bin liraya el koyduk, bu doğrudur. Yalnızca 124 bin liraya el koyduk, bunu da kendi şahsımız için almadık, fakat kendi şahsı ve kardeşleri için 30 milyon lira çalanlar hala ellerini kollarını sallayarak ortada dolaşmaktadır. İş Bankasının mekanizmasını izah etmek istiyorum. İş Bankası bilindiği gibi her sene küçük cep defterleri dağıtır. Bu cep defterlerinin arka sayfası açıldığında, görülecektir ki İş Bankası Türkiyede yabancı sermaye ile iş yapan iş birliği halinde bulunan en büyük müessesedir. Nerede Türkiye halkını sömüren halkın zararına çalışan bir müessese varsa bunun altında muhakkak İş Bankası bulunmaktadır. Ve İş Bankasının bu marifetleri yeni değildir, ileri tarihlere uzanmaktadır. Demokrat partiyi de iktidara getiren iş bankasıdır. 1936 tarihlerinde İsmet İnönü Meclis koridorlarında memleketi iş bankasına soydurmayacağız diye yanlış oldu hazineyi soydurmayacağız diye bağırmıştı. Birinci kurtuluş savaşı sırasında Kuvai milliyeciler İzmir Valisi Rahmi beyin oğlunu kaçırıp 50 bin altın almışlardır ve civardaki paralara el koymuşlardır. Biz de bunu yapmakta en az onlar kadar haklıyız. Tarih evvelce bunu yapanları nasıl temize çıkarmışsa bizi de temize çıkaracaktır. Buna da inanıyoruz. Bu hadisede altı kişi bulunuyorduk. Yanlış oldu Banka soygununda beş kişi bulunuyorduk, ben Yusuf Arslan, Hüseyin İnan, Sinan Cemgil ve Alpaslan Özdoğan beraberdik, Arabayı Yusuf Arslan temin etti. İçeriye üç kişi beraber girdik, Sinan Cemgil, ben ve

Hüseyin İnan içeriye girdik. Paraları vezneden kimin aldığını şu anda hatırlayamıyorum. Alpaslan Özdoğan dışarda kaldı, Yusuf Aslan arabada kaldı. Bu olaylar Yusuf Aslan'ın anlattığı gibidir. Diğer olaylarda da Yusuf Aslan'ın ifadelerine aynen katılıyorum. Anlattığı şekilde cereyan etmiştir. Yalnız Sevim Onursal'ın evinde altı kişi bulunuyorduk. Ben Hüseyin İnan, Sinan Cemgil, Yusuf Arslan, Alpaslan Özdoğan ve Kor Koçalak bulunuyordu. Fakat Kor Koçalak her hangi bir hadiseye karışmadı. Burada polis memuru Cemal Şeker'in 170 lira parasını aldığım veya aldığımız iddia ediliyor. Bu husus doğru değildir. Sureti katiyede reddediyorum. Polis memurunun parasını almadık, sadece silâhını aldık. Avukatın şapkasını da aldığımız iddiası doğru değildir, cebinde 10 bin lira para vardı alsaydık o parayı alırdık, biz kimlerin parasını alacağımızı gayet iyi biliyorduk. Bu gasp iddiaları yani polis memurunun parası ve avukat Mehmet Karaçalı'nın şapkasının alındığı iddiaları doğru değildir. Kor Koçalak burada hadiselere karışmadı. Balgat üssünden zenci Amerikalı Jimmy Finley'i kaçırdık bu da doğrudur, kabul ediyorum. Bu hadisede üsse girdik, Amerikan silâhlarına el koymak istiyorduk, silâh deposu olarak keşfettiğimiz depoya girdik, silâhları bulamadık. Üssün içindeki Pieksin önünde Zenci Çavuş Jimmy Finley arabasında bulunuyordu, kendisini araba sı ile beraber aldık üsden çıkardık. Yalnız kapıdan çıkarken bir olay oldu, kapıda nöbet bekleyen nöbetciler silâh çektiler, biz de kendilerini korkutmak maksadiyle ateş ettik ve bu suretle kapıdan çıktık, Jimmy Finley'i Orta Doğuya getirdik, O.D.T.Ü 1 numaralı yurtta 201 numaralı odada bir gece misafir ettik ertesi gün serbest bıraktık. Kendisinden bilgi almak istedik o maksatla misafir ettik, daha sonra da serbest

bıraktık. Bu hadisede de beş kişi idik, Alpaslan Özdoğan da bizimle beraberdi. Atelyeler Şefi Nihat Çokyücenin arabasının kaçırılması ve kendisinin bağlanması hadisesiyle ilgim yoktur. Bu konuda bilgim de mevcut değildir. Recep Sakın Jimmy Finley'in kaçırılması hadisesinde bizim yanımızda yoktu. Ben Yusuf Arslan Sinan Cemgil Hüseyin İnan ve Alpaslan Özdoğan beşimiz beraberdik. Nihat Çokyüce hadisesinde ise ben bulunmuyordum. Bildiğime göre Hüseyin İnan'la Sinan Cemgil ikisi beraberdi, diğer arkadaşlar bu işe karışmadılar. Bu hadisenin kararlaştırılması konusuna cevap vermiyorum dedi. Dört Amerikalıyı ben Hüseyin, Yusuf ve Sinan Cemgil dördümüz kaçırdık, Mete Ertekin yalnız boş arabayı şehre getirdi, bize başkaca yardımı olmadı, kaçırılmada doğrudan doğruya bir ilgisi ve faaliyeti olmadı. Kendilerine 4 Mart 1967 tarihinde Amaç Apt. nı 3 No. lu Dairesine getirdik. Bildiğime göre daireyi Yusuf Arslan'la Sinan Cemgil tutmuşlardı. İrfan Uçar'ın bu olaylarla hiç bir ilgisi yoktur. Necmettin Baca ve İbrahim Seven'in Sevim Onursal'ın evindeki hadiselerle ilgisi yoktur. Bu husus evvelce zabta geçmedi. Ben Necmettin Baca'yı Cezaevinde tanıdım. İbrahim Seven'i ise evvelce gıyaben tanırdım. İkisinin bu hadiselerle ilgisi yoktur. Amaç Apt. da bildiriyi biz kaleme aldık, Bildiriyi Hüseyin İnan dağıtacaktı. Kendisi o zaman deşifre olmamıştı. O maksatla bildiriyi o dağıtacaktı. Müddet geçtikten sonra verdiğimiz kararı uygulamadık, Amerikalıların serbest bırakılmasında Sinan Cemgil de bizimle beraberdi. Biz Amerikalılara acımış serbest bırakmıştık. Sinan da aramızdaydı, sonradan dağıldık. Sinan Cemgil Nurhak dağlarında yaralandı, silâh kullanamaz haldeyken kasti olarak öldürüldü, Alpaslan ve Kadir de aynı şekilde öldürüldü, Mustafa Yalçıner

iki aydır hastanede yatmaktadır. Şans eseri kurtulmuştur. Apt. dan çıkarken Yusuf, Sinan ben üçümüz beraberdik, sonradan dağıldık. Hüseyin İnan bizden daha evvel ayrıldı. Yusufla beraber temin ettiğimiz motosikletle güç şartlar altında Şarkışlaya gittik. Maksadımızı Yusuf Aslan anlattı bir köprü civarında buluşacaktık. Sinan bizi bir köye yerleştirecekti. Biz Şarkışlada teşhis edildik ancak burada isteseydik bizi teşhis edenleri silâh kullanamaz hale getirirdik, fakat bunu asla yapmadık, bu yola baş vurmadık, arkamızı döndüğümüz sırada, bu yola baş vurmadığımız kimseler tarafından ateş açıldı, arkadan açılan ateşle Yusuf Arslan yaralandı. İddianamede Başçavuşun hanımının (Çizildi) kasti olarak vurulduğu iddiası doğru değildir, ben kapının kilidine ateş ettim, o sırada hanımın eli tokmakta olduğundan yaralanmış, ben kendisini görmedim. Bunun dışında olaylar iddianamede yazıldığı şekilde cereyan etti. İddianamede geçen ve bana atfedilen bir cümleyi kabul etmiyorum. Ben silâhımı halka orduya karşı kullanmadım, ancak vatan hainlerine karşı kullanmak maksadiyle taşıdım ve halka ve orduya karşı kullanırım şeklinde beyanda bulunmadım. Silâhlarımızı vatan hainlerine çeviririz bunların da kimler olduğunu başlangıçta arzettim. Polisteki ve Cumhuriyet Savcılığındaki ifadelerimi kabul etmiyorum, Askeri Savcıya da ifade vermemiştim. İddianamede Marksist Leninist düzen kurmak istediğimiz iddiaları yer almaktadır. Bunlara da değinmek istiyorum. Bu iddiayı Marksizmin Leninizmin cahili olan kimseler ortaya atabilir. Marksizm ve Leninizm her şeyden evvel bir dünya görüşüdür ve bir metoddur. Ve gerçeğe varmak için kullanılan diyalektik mantığı kullanan bir metoddur. Marksist ve leninist metod içinde bulunduğu şartları tahlil eder değerlendirir, o

şartlara göre değerlendirme yapar. Durum böyle iken Marksist leninist düzen kurulacağı ve kuracağımız iddiası bunun iyi bilinmemesinden doğmaktadır. Profesyonel devrimci olmak bir suç unsuru olarak ileri sürülmektedir. Bu da bir cehalet örneğidir. Bu konuların bilinmemesinden ileri gelmektedir. Profesyonel devrimci bugünün Türkiyesinde kendini hayatı boyunca Türkiye'nin bağımsızlığına adayan kimsedir. Birinci suçumuz iddia makamına göre hayatımızı boşu boşuna Türkiyenin bağımsızlığına adamış olmamızdır. İkincisi Dev-Genç üyesi olmakla suçlanıyorum, aramızda Dev-Genç üyesi olmayan arkadaşlar da mevcuttur. Dev-Genç üyeliği bir suç değildir. Dev-Genç Sıkıyönetime kadar faaliyette bulunmuş legal bir örgüttür. Kanunen faaliyeti tahdit edilmemiş ve yasaklanmamıştır. Kanunların himayesinde olan ve faaliyetini kanunlara uygun olarak yürüten bir derneğe üye olmak hiç bir zaman suç teşkil etmez. Kaldı ki ben şahsen Dev-Genç üyesi değilim. Kanunların himayesinde olan ve faaliyet gösteren derneğe girmek suç değildir, bunu iddia makamının da bilmesi gerekirdi. Marksizm Leninizm konusuna gelince daha evvelde bunun ne olduğunu belirttim ve açıkladım. Bu konuda daha fazla bilgi sahibi olmak isteyenler Türkiye Cumhuriyeti Anayasasını inceleyebilirler. Burada üç tane suç unsuru ileri sürülüyor, üçünü de açıklamış bulunuyorum birincisi varlığımızı Türkiye'nin bağımsızlığına armağan etmiş olmak, ikincisi Kanuni ve legal bir örgütün üyesi olmak, kaldı ki çoğunluk bu derneğin mensubu değildir. Üçüncüsü ise doğru olmayan bir takım bilgilere müsteniden itham edilmek ve Recai Galip Okadan'ın kitaplarından derlenmiş bilgilerle Marksist Leninist düzen kurmak istemekle itham ediliyoruz. Bu iddiaların hiç birisi varit

değildir. İddialar ortadadır. Mesnetsizdir, bu iddialarla idamımız istenmektedir. Ayrıca iddianamede Türkiye halkının bir takım etnik gruplardan teşekkül ettiği iddiaları ve bunu bizim yaptığımız, ortaya attığımız ithamları mevcut bulunmaktadır. Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisinin kararında ve Misaki Millide şu vardır. Misaki Milli sınırları içinde iki kardeş kavim yaşar Türk ve Kürt kavmi yaşamaktadır. Birinci Büyük Millet Meclisinin kararı böyledir. Türkiyede iki kardeş kavmin ve unsurun yaşadığını kabul etmektedir. Bunu kabul etmek bölücülük değildir. Bölücülük olarak kabul edildiği takdirde Birinci Türkiye Millet Meclisi ve Mustafa Kemal'i de Bölücü olarak kabul etmek gerekir. Bu iki kardeş unsur Birinci kurtuluş savaşını müştereken başarmışlardır. Güney cephesinde düşmanla omuz omuza savaşmışlardır. Bu ikisine birden biz Türkiye halkı diyoruz ve bu iki kardeş unsur ikinci bağımsızlık savaşını da müştereken başaracaklardır. Asıl bölücüler bu gerçeği kabul etmiyenlerdir. Ayrıca memleketin huzurunu bizim bozduğumuz iddia ediliyor. Memleketin huzurunu kimlerin bozduğu ortadadır. Ve kimler 30 milyon çalmıştır. Kimler Devlet hazinesini kardeşlerine peşkeş çekmiştir. Memleketin madenlerini peşkeş çekmiştir. Anayasayı uygulamamıştır. Bunlar ortada iken bilinirken bunlardan bahsedilmeyip, memleketin huzurunu bozduğumuz iddiaları değersiz ve mesnetsizdir. Bizim kişi güvenliğini mülkiyet hakkını, egemenlik ilkelerini, millî bütünlüğü bozmak için harekete geçtiğimiz iddiaları vardır. Kişi güvenliğini ihlâl edenler kimlerdir. Bunu evvelâ tesbit etmemiz gerekir. Karakollarda işkence gören bizler olduk, meydanlarda kurşunlanan gene bizler olduk, Bakanların emri ile hapishanelere atılan bizler olduk. Buna rağmen kişi güvenliğini bozan olmakla,

itham ediliyoruz, yukarıda anlatılanlar asıl kişi güvenliğini bozanlar ise serbestçe meydanlarda dolaşmaktadır. Mülkiyet hakkını ortadan kaldıracağımız iddia ediliyor. Bizatihi Anayasa mülkiyet hakkını toplum yararına kısıtlamıştır. Mutlak mülkiyet hakkı tanımamıştır. Elli köye sahip bir toprak ağasını Anayasamız kabul etmemiştir. Egemenlik ilkelerine karşı çıkmakla itham edilmekteyiz. Asıl egemenlik ilkelerine karşı çıkanlar halkın sırtından geçinenlerdir. Ayrıca Milli bütünlüğe karşı çıkmakla da suçlanıyoruz. 101 tane Amerikan üssünün bulunduğu ülkede, bizim milli bütünlüğü bozmak istemekle itham edilmemiz gülünç olmaktadır. 35 (Çizildi) milyon metre kare vatan toprağı işgal altında iken bizim milli bütünlüğü bozmakla suçlanmamız gülünçtür. Mustafa Kemal sağ olsaydı bu gün çok şaşırırdı. İddianame baştan beri arzettiğim gibi sırf kelle istemek maksadiyle hazırlanmıştır. Şeklen de Hukuk mantığından mahrumdur. Hukuki kıymetten ve değerden mahrumdur. 21 yılın hesabını 21 gençten sormak maksadiyle ve suçluların telaşı içerisinde hazırlanmış bir iddianamedir. Ben şunu iddia ediyorum ki hareketimiz tamamen Anayasal bir harekettir. Anayasanın başlangıç ilkesinde belirtilen Ulusun zulme karşı direnme hakkını kullandık. Bu sebeple Anayasal bir davranışta bulunduk. Yaptıklarımızın haklı olduğuna inanıyorum. Halen de bu inancı taşıyorum. Türkiyenin bağımsızlığından başka bir şey istemedim. Ve bu sebeple Amerikan emperyalizmine ve işbirlikçilerine karşı mücadele verdik. Bundan dolayı ölümden korkmuyoruz. Onu ancak işbirlikçiler düşünsün, ve ancak onlar kendi canının telaşına düşsün, ve ben 24 yaşımdayken kendimi Türkiyenin bağımsızlığına armağan etmekten onur duyuyorum. Bağımsızlık düşüncesini mezara kadar götüreceğiz dedi.

GEREĞİ GÖRÜŞÜLDÜ :

1. Sorgulara gelecek celse devam edilmesini,

2. Bu meyanda Deniz Gezmiş'in evvelki ifadelerinin gelecek celse okunmasına ve gerektiğinde taraflara ve diğer sanıklara söz verilmesine,

3. Sanıkların tutukluluk hallerinin devamına, ve getirtilmeleri için As. Savcılığa tezkere yazılmasına, bu sebeple duruşmanın 20 Temmuz 1971 Salı günü saat 09.00'a tehirine oy birliği ve sırası ile karar verilip açıklandı.

BAŞKAN ÜYE ÜYE T. K.

Duruşmanın tehir edildiği belli gün ve saatte mahsus salonda toplanıldı. Heyette İddia Makamında Tutanak Kâtipliğinde değişiklik yok. Yapılan yoklamada Sanıklardan İRFAN UÇAR hariç diğerlerinin getirildikleri görülerek serbest olarak salondaki yerlerine alındılar. Sanıklar Avukatlarından MUVAFFAK ŞEREF, HALİT ÇELENK, NİYAZİ AĞIRNASLI, REFİK ERGÜN, MÜKERREM ERDOĞAN, KAMİL SAVAŞ, ÖZDEN TİMURKAYNAK'ın gelmiş oldukları görülerek yerlerine alındılar.

Duruşma tekrarlandı, evvelki tutanaklar okundu. Sanıklardan DENİZ GEZMİŞ'in sorgusunun yapıldığı anlaşıldı. Evvelce tesbit edilen ifadelerinin okunmasına geçildi.

Sanık DENİZ GEZMİŞ'in birinci klâsör 73 ncü sayfada mevcut 18.3.1971 tarihli C. Savcılığına verdiği ifade ve aynı klasördeki Emniyetçe alınan ifadeleri 3 ncü klasördeki As. Savcılıkça tesbit edilen ifadeleri okundu. Sanıktan soruldu; Bankaya 5 kişi olarak gitmiştik, bunu huzurunuzda düzeltiyorum. Ben

YUSUF ARSLAN, SİNAN CEMGİL, HÜSEYİN İNAN ve ALPARSLAN ÖZDOĞAN bulunuyordu. Sevim Onursalın evinde evvelce de sorgumda söylediğim gibi Alpaslan Özdoğan da aramızdaydı. Balgat Amerikan Üssüne sorgumda da söylediğim gibi 5 kişi olarak gittik. Ben Yusuf Arslan, Hüseyin İnan Sinan Cemgil ve Alpaslan Özdoğan, beşimiz vardı. Toplum Polisini kurşunladığımızda dört kişiydik. Alpaslan Özdoğan ben, Hüseyin İnan ve Yusuf Aslan vardı. Bunun dışında Mahkeme önündeki verdiğim ifadelerden başka hiç bir ifade beni bağlamaz. Diğer ifadelerimi kabul etmiyorum. Askeri Savcılıkta söylediklerim yanlış anlaşılmış, biz o sırada hücrede idik. Gazete kitap ve mektup verilmiyordu. En tabii haklarımızdan mahrumduk. Böyle bir ortamda bir hukukçu olarak ifade alınmasını ciddi olarak kabul etmediğim için ifade vermedim, dedi. İfadeye karşı As. Savcıdan soruldu. Sanık geçen celsede sorgusu sırasında sorgu harici olarak iddianamenin eleştirisini yapmış bulunmaktadır. Kendisine göre bir takım neticeler çıkarmıştır. Netice itibarı ile iddianameyi beğenmediğini beyan etti. Bu olabilir, hatta olağandır, ancak sorgusu esnasında savunmaya kaçmış olması karşısında mahkemenin müsamaha göstermiş olmasını da onun adaletine inancımız itibariyle takdirle karşılıyoruz. Şahsımıza karşı da bir takım küçültücü iftira mahiyetinde sözler sarfetti. Bunları makul karsılamıyoruz. Ancak, kendisini mazur görüyoruz. Savcı hiç bir zaman kelle istemez, Mahkeme de kelle almaz, Sanık fiilleri ile kellesini ipe uzatır, kanun da altındaki sandalyeyi çekerek kelleyi koparır. Biz sanık dedik, suçlu bile demedik, nezahetimizi bozmamaya da devam edeceğiz. dedi. İfadeye karşı diğer sanıklardan soruldu. Sanık Hüseyin İnan, Deniz Gezmiş ifadesinde elde

ettiğimiz silâhı gerekirse halka Orduya karşı da kullanırız şeklinde beyanda bulundu. Ben kabul etmiyorum. Kendisinden bu husus tekrar sorulsun dedi. Ben de bu ifadeyi söylemedim. Bu hususu kabul etmediğimi daha evvelce de söylemiştim. Ayrıca Emniyette alınan ifadede Tank lâfı geçmektedir. Bu da ciddi bir şey değildir. Bunu da kabul etmiyorum ve biz silâhımızı ancak Vatan hainlerine karşı kullanırız. Nitekim de kullandık.

Sanık vekillerinden MUVAFFAK ŞEREF söz istedi. Kendisine söz verildi. İddia Makamının; savunmasız mahkeme olmaz, savunma varsa en azından savcıya verilen imkân ölçüsünde savunuculara da vermek gerekir. Biz Cumartesi günkü müdahalemizi Cuma günü yapılan sorgularda vaki beyanlarda bir kısmının zabta intikal etmemesi sebebiyle yapmıştık. Bu müdahalemiz yalnızca Mahkemeye yardımcı olmak amacını güdüyordu. İlk celsede sayın HALİT ÇELENK tarafından okunan lâyihamız dışında muhterem Mahkeme hakkında ayrı bir düşüncemiz yoktur. Sayın Savcının bu günkü müdahalesine gelince; kendisi idamı somutlaştırarak müvekkillerimizi psikolojik baskı altında bırakmıştır. Bu ise, sorgunun selâmetle yürümesine de aykırıdır. Bu sebepledir ki bu gün de söz istemek gereğini duyduk. Bu sırada Av. Sadık AKINCILAR geldi, yerine alındı.

Diğer sanık Hüseyin İNAN'ın sorgusuna başlandı.

4. HÜSEYİN İNAN sorgusunda; Hüseyin İnan söz alarak evvelâ As. Savcının tesbit ettiği ifademin okunmasını isterim dedi.

İddianame politik yönü ağır basan bir İddianamedir. Bu yüzden İddianamenin hazırlanışı, Mahkemenin gelişimi ve verilecek karar açısından politik ortamın

büyük etkisi olduğuna inanıyoruz. Keza İddianamede çeşitli politik görüşler suçlanırken, aynı zamanda politik bir çizgi savunulmasıdır. İddianameyi dikkatlice incelediğimiz zaman, şunu görüyoruz. Asılsız ithamlarla objektif olmayan politik bir mantıkla ve Türkiye Toplumunun gelişimini tesadüflere bağlamakla, şahıslarımıza karşı, art niyetle hareket edilmiş ve bu art niyet anlatacağım politik ortamın doğal sonucu olmuştur. İnancım odur ki, böyle bir davada kısmen de olsa, sıhhatli bir gelişmeye yönelmek için Türkiyenin içinde bulunduğu ekonomik ve politik ortamı belirtmekte yarar vardır. Bu günkü ortam asırlar öncesinden, bu yana gelen Osmanlı İmparatorluğu ve Cumhuriyet dönemi topluluğunun bu günkü halidir. Konuyu dağıtmamak bakımından, sadece millî mücadele dönemimizi ve günümüze kadar olan kısmını anlatmakla yetineceğim. Her ne kadar bunları savunmamda yapmam gerekmekte ise de, sorgumun yapılabilmesi ve Mahkemenin yapısının belirlenmesi için düşüncemin şimdiden açıklanmasında yarar görüyorum. İddianamenin 146/1 nci maddeden açılmış olması, İddia Makamının Türkiye Halk Kurtuluş Ordusunun ciddi bir güç olduğunu kabul etmesi demektir. Ve şu anda 20 kişinin hukuken Anayasayı tağyir, tebdil ve ilgaya ve bu kanunla müesses Türkiye Büyük Millet Meclisini iskata cebren teşebbüsden, politik anlamı ile Vatana ihanetten yargılanması konunun politik bakımdan ciddiyetinin açık bir delilidir. Onun için Cumhuriyet döneminin politik ve ekonomik yapısını anlaşılır hale getirdiğimizde, Türkiye Halk Kurtuluş Ordusunun Gizli bir Örgüt olarak çıkışını anlamak ve hukuki temelini belirlemek daha kolay olacaktır. Milli Mücadele Subay, Aydın, İşçi, Köylü, ittifakının omuz omuza vererek başardıkları bir mü-

cadeledir. Bu dönemde yurdu istilâ eden düşman saflarındakiler, Padişah ve onun dayanağı toprak ağaları tüccar ve eşraflardır. Önceleri Millî Mücadeleye karşı olan ve düşmana yeşil ışık yakan bu güçler daha sonraları, halkımızın başarılarına ve ülkenin düşmandan temizleneceğine emin olduktan sonra, derhal saf değiştirmişler ve yurtsever kesilmişlerdir. Kurtuluş savaşı dönemine baktığımız zaman yurdumuzu dört bir yandan işgal eden düşman askerlerine bunların hoş geldiniz dediğini görürüz. Yunan ordusu İzmiri işgal ettiği zaman tek başına hayatını ortaya koyarak karşı koyan ve silâh kullanan Hasan Tahsin bu güçlerin gözünde vatan hainidir. Yurtseverlerin gözünde ise gerçek bir kahramandır. Bu da gösteriyor ki, vatan hainliği şartlara ve değişik güçlerin menfaatlarına göre değişen bir kavramdır. Kurtuluş savaşından sonra ağa, tüccar ve eşraf takımı padişah desteğinden yoksun kaldı. Düşmanlar yurttan yeni atıldığı için emperyalist devletlerden yardım alamadı. Ve varlığını korumak için yurtsever oldu. Ve Meclise kadar sızdı. Bir taraftan gizli çalışarak, eski otokratik düzeni tekrar getirmeye çalışıyor, bir taraftan da meclise ağırlığını koyarak reformları engellemeye çalışıyordu. Padişahlık kalktı fakat bunların toplum içindeki kökeni yok edilemedi. Eski güçleri zayıftı, tek başlarına iktidara gelecek güçte olmadıkları için, yine tek kurtuluş yolunu dış destekte buldular. Ve zamanın Ortadoğudaki hakim devleti İngiltere ile gizli anlaşmaya başladılar. Birinci ve İkinci Meclisteki üyelerin yapıları ve Meclis zabıtları incelendiği zaman bu takımın faaliyetlerini görürüz. Hilafetin tekke ve zaviyelerin kapatılmasına açıkça karşı koymuşlar, 1925 Şeyh Sait isyanı ile şanslarını denemişler, 1926'da İzmirde Atatürk'e suikast düzenlemişler, fakat başa-

ramamışlar, 1930'larda serbest fırka etrafında birleşmişler, fakat sonradan faaliyetleri yasaklanmıştır. Uzun yıllar devam eden birinci dünya savaşının ve Kurtuluş savaşımızın ganimetleri ile yüklü oldukları cephede çarpışan yurtseverlerin namusuna kadar el attıkları için rahat durmamakta ve her fırsatı kullanmaktadırlar. 1930 - 1939 yıllarının Devletçilik politikası karşısında direnerek varlıklarını korumuşlar ve ekonomik yapıda bir güç olma durumlarını devam ve muhafaza ettirmişlerdir. Bu dönemdeki ağır sanayie yönelik devlet politikasına karşı her türlü gayri meşru yollara baş vurarak kazançlarına kazanç katmışlardır. Birbirlerine destek olarak Türkiye İş Bankasında yönetimi ele geçirmeye çalışmışlardır. Bu sırada İngiltere önemini kaybetmiş ve Almanya ön plâna geçmiştir. Başlarında 1950 - 1960'ların Cumhurbaşkanı Celâl Bayar olduğu halde dışarıdan destek alarak iktidarı ele geçirmeye azimlidirler. Tam bu sırada İkinci Dünya savaşı patlak vermiştir. Türkiye savaşa girmemesine rağmen her an tehlikenin kapıyı çalacağı hesaplanarak, savaş politikası uygulanmıştır. 1939 - 1945 yıllarındaki savaş politikası halkı açlığa sefalete ve kıtlığa mahkum ederken bu takım yani ağa, tüccar, eşraf takımı palazlanma imkânı bulmuş ve yükünü tutmuştu. Halen Cumhuriyet Halk Partisi içinde olmalarına rağmen hem Devletçilik politikasına meydan okumakta ve hem de Ekonomik yapıyı ele geçirmeye çalışmaktadırlar. 1945 yılında savaş atlatıldı. Tarih sahnesine yeni bir dev çıktı, Amerika Birleşik Devletleri, o yılların sloganı haline gelen Demokrasi sözü ve yeni devin yeni yüzü bu takımın hoşuna gitti, C.H.P. içinde ve parlamentoda önemli ağırlıkları vardı, ortak istediklerini yapabilecek güçteydiler. 1945'deki şu iki olay bu gerici takımın gücünü

düşüncesini belirtmek bakımından önemlidir. O zamanın Türklyesinin en önemli ilerici iki sorunu olan Toprak reformu ve .Birleşmiş Milletlere girme ve çok partili rejime geçme konusunda farklı davranışları, toprak reformuna hayır diyerek engellemişler ve yeni parti kurmak istedikleri için birleşmiş milletlere girme ve çok partili rejime geçme konusunda Demokrasi adına en büyük ilerici kesilmişlerdir. Görülüyor ki bu takım aynı yolla ilerici ve önemli iki meseleden birine hayır diğerine evet diyordu. Hemen ardından Demokrat Partiyi kurdular. Bir taraftan yurdun her yerinde ağa tüccar eşraf kontrolunda teşkilâtlanırken, diğer taraftan Amerikan yardımı almak için her türlü oyunu oynadılar ve Marshall yardımını yurda soktular. Böylece Dünyadaki yeni emperyalist canavar Amerika Birleşik Devletleri ile Türkiyenin Mandacı zihniyeti Demokrat parti dost oldu. 1919'larda Amerikan Mandası diye kendisini yırtan bu takım nihayet muradına nail oluyordu. Bu hava içerisinde 1950 seçimlerine girildi. Halkın tek partili rejime olan tepkisi asılsız vaadler ve gericilik propagandası Demokrat Partiyi iktidara getirdi ve Aydınlı bir toprak ağası Adnan Menderes Başbakan oldu. Bu takım için artık işin zor tarafı başarılmış gerisi kolaylaşmıştı. İddia Makamının iddianamede bahsettiği gibi bu bir talihsizlik değil 25 yıllık gerici mücadelenin yeniden iktidara gelişidir. Bundan sonra Amerika'ya kapılar sonuna kadar açıldı. Yabancı sermaye teşvik kanunu çıkarıldı. NATO'ya girildi, ikili anlaşmalar yapıldı, ekonomik ve askeri alanda Amerikaya bağlanıldı. Ve Kurtuluş savaşı vermiş Türkiye tekrar emperyalizmin güdümünde bir ülke oldu. Demokrasi vaadi ile Demokrat Parti bütün muhalefet politikasını susturdu. Yer altı ve yer üstü servetlerimizi Ameri-

kanın emrine verdi. Yüz yıllar öncesinin gerici düşünceleri hortlatıldı ve ilerici güçlere karşı amansız bir baskıya girişildi. Amerikan mamul maddelerinin satılması gerektiği için ağır sanayii engellendi. Montaj sanayiine hız verildi. Artık Türkiye 1950'ler Türkiyesi değil, 1920'lerin Türklyesi durumuna geldi. Bu gidişe 1960 yılında son verildi. Demokrat parti kapatıldı. Siyasi ortamda at koşturanlar cezalarını çektiler, fakat bunları iktidara getiren Amerikayı yurda sokan takıma önemli bir şey yapılmadı. Bir yıl sonra yeni Anayasanın kabulü ve normal siyasi ortamın kurulması, ekonomik yapıya hakim olan bu takım Adalet Partisi adıyla sahneye çıktı. Ve 1964 yılına kadar bocaladı. Aynı yıl Amerikan oyunu ile İsmet İnönü düşürüldü ve Adalet Partisi tekrar iktidara geldi. Toprak ağası olan eski Başbakanın yerini artık bir Amerikan Şirketinin Temsilcisi Süleyman Demirel aldı. Politikası ve tutumu ile Demokrat Partiden hiç bir farkı olmayan bu iktidar 12 Mart muhtırasına kadar iktidarda kaldı. 27 Mayısın getirdiği önemli iki mesele 1. Ülke kalkınmasına, sanayileşmeye açık ve reformları ön gören 1961 Anayasası, 2. Bu Anayasanın teminatında gelecek iktidarın keyfi tutum ve politikasının faşizm yöntemini önleyici kurum ve müesseseler getirmesidir. Gelelim uygulamaya: Adalet Partisi 27 Mayısın ve 1961 Anayasasını kendisine düşman bildiği için Anayasayı uygulamadı ve rafa kaldırdı. Devletin kurum ve müesseselerine keyfince adam atayarak, yanlış uygulamalarla buraları Parti büroları haline getirdi. Ve bunu büyük oranda başardı. Temel politikası Demokrat Partinin aynı idi. Montaj sanayi hızla ilerledi. Ağır sanayi kurulamadı, halkın sefaletle geriliği devam etti. Anayasanın ön gördüğü reformlar yapılamadı. Ve kısaca Türkiye geri kalmış bir ülke olmaktan

kurtulamadı. 1970 Türkiyesl şu idi. 35 Milyon nüfusunun 24 milyonu köylerde, okulsuz, yolsuz açlığa terkedilmiş halde halkının % 70'i hâlâ okur yazar olmayan, 500 bin işçisi Almanyaya, Avustralyaya göçmen olarak gitmek isteyen milyonların sırada beklediği köyden şehire akının hızla geliştiği, şehirlerin sanayileşmediği, köylerin hâlâ ağa, tüccar, eşraf kontrolunda olduğu, yıllık kalkınma hızının yıllık nüfus artışının altında bulunduğu, seçimden seçime elli, yüz yıllık yatırımların temelinin satıldığı, ağır sanayi diye kolonya fabrikalarının açıldığı, tarikatçılığın, nurculuğun ve kuran kurslarının asırlar öncesinin geri düşüncelerini yaydığı bir Türkiye, 1955 ikili anlaşma, 101 üssü, Nato'su, CENTO'su 20 bin askeri, binlerce barış gönüllüleri ve Bakanlıklardaki danışmanları ile askeri kültürel alanda montaj sanayii, meşrubat sanayii, tüketim sanayii, sağlık ve turistik tesisleri ile ekonomik alanda ve Morison şirketinin Türkiye Temsilcisi Süleyman Demirel ile politik alanda Amerika ülkemiz yönetiminde söz sahibi oldu. Böyle bir Türkiye bize göre yarı bağımlı bir Türkiyedir. Dünyada yüzden fazla devlet mevcuttur. Bunların hepsi bir birleriyle ekonomik, kültürel ve diplomatik ilişki içindedirler. Fakat Türkiye gibi ekonomisi Amerikaya bu derece bağlı ve bu kadar üssün bulunduğu ülke parmakla gösterilecek kadar azdır. Ama ne yazık ki, Kurtuluş savaşında milyonların canı ve malı pahasına kurtulan Türkiye bir avuç insanın menfaati uğruna Amerikaya bağımlı hale getirildi. Bu gün Yurdumuzda her doğan (Çizildi) çocuk Amerikaya 3500 lira borçlu doğmaktadır. Yıllardır alınan borçların faizi borçların kendisini geçmiş fakat bu borçların kat kat fazlası kâr dışarı transfer edilmiştir. Yurdumuzu Amerikaya peşkeş çekenler 1940'larda Almanya'ya alkış tutanlar

1900'lerde İngilizlerle Osmanlı Devletini paylaşanlardır. Böyle bir ortamda halkımız Demokratik taleplerle ortaya çıkınca zorla bastırılıyorlardı. İki yılda kanuni gösteri ve yürüyüşlerde 20'den fazla genç ölmüş binlercesi yaralanmıştır.

1961 Anayasasına öcü gözü ile bakıldı. Ve nerede ise Anayasa sözcüğünü dahi yasaklar oldular. Böyle bir ortamda iktidarı yıpratıcı çeşitli baskı unsurları doğdu. Bunların bir kısmı açık, bir kısmı gizli çalışıyordu. İşte Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu böyle bir ortamla mücadeleye başlamıştı. Yayınladığımız bildiride açıkça düşman olarak ilân ettiğimiz emperyalizm, işbirlikçi patronlar, ve ağalar takımı bunlardır. Bunlara karşı mücadeleyi bir yurtsever olarak ve inanarak yürüttük. Zira 50 yıldır Yurdumuzun geriliğine çalışanlar ve sonunda Amerikan dolarları ile oynayanlar bunlardır. Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu ile ilgili açıklamama geçmeden önce bugün içinde bulunduğumuz ortamı açıklamakta yarar görüyorum. 12 Mart Türk Silâhlı Kuvvetlerinin namlularını parlamentoya ve Demirel Hükümetine çevirdiği gündür. Muhtıradan sonra Hükümet çekilmiş, Parlamento yerinde kalmıştır. Oysa muhtırada Parlamento da Hükümet kadar suçlanmaktadır. Muhtıranın diğer kısımlarında ise yeni Hükümetin Atatürk Devrimlerini gerçekleştirmesi Anayasal reformları yapması ve anarşiye son vermesi istenmektedir. Muhtıradan bu yana geçen dört aylık dönem oldukça önemlidir. Adalet Partisi iktidardan çekilmiş, fakat Parlâmentoda ağırlığını muhafaza etmiştir. Yeni iktidar için Adalet Partisi, Cumhuriyet Halk Partisinin çoğunluğu Millî Güven Partisi ile diğer partilerin ittifakı ile Erim İktidarı sahneye çıkmıştır. Muhtırada Atatürk Devrimlerinden ve Anayasal reformlardan bahsedilmesine rağmen böyle bir iktidarın yerine

İkinci Cihan Savaşının hortlattığı Hacı Ömer Holding ve Akbank Saltanatıyla Adalet Partisi tahttan inmiş, yerine Koç Holding ve Yapı Kredi Bankası saltanatı Erim iktidarıyla tahta geçmiştir. Aralarında menfaat çelişkisi olan bu güçler yine de birbirlerine düşman değildirler. Bu iki güç arasında önemli sayılabilecek bir fark Erim iktidarında Toprak ağalığı ve tefecilik gibi konularda Adalet Partisinden daha ilerici ve dürüt Bakanların bulunmasıdır. Adalet Partisi iktidardan düştü, fakat ekonomik yapıyı kontrol edebilmekte ve Amerika ile ilişkilerini devam ettirmektedir. Bu yüzden Erim Hükümeti Adalet Partisini karşısına alacak güçte değildir. Onu kendisine destek yapmak zorundadır ve böyle davranmıştır. 12 Mart muhtırası ile parlamentoya ve Hükümete çevrilen namluların hedefi halâ sapmamıştır. Geçen dört ayda Erim iktidarı namluların desteği ile ve Adalet Partisi ile menfaat ilişkilerine girerek, varlığını devam ettirmiştir. Şartlar eski ve yeni iktidarı zorunlu bir pazarlığa itmiştir. Bu pazarlık şudur. Adalet Partisi yargılanmaktan kurtulacak buna karşı Erim iktidarını destekleyecektir. Böylece Adalet Partisi ve onun paralelindeki partiler silâh gölgesinde birleşerek Erim iktidarını desteklediler. Parlamentoyu teşkil eden Adalet Partililer ise maaşları arttırılarak ve seçimler bir müddet erteleneceği için tekrar seçilememek korkusunu ileri bir tarihe atarak, Erim iktidarının politikasına parmak kaldırır duruma getirildiler. Bu durumun daha ne kadar devam edeceğini kestirmek zordur. Bu işin, gizli ve bilinse dahi söylenmesi günah olan yönüdür. Bir de işin diğer yönü vardır. O da şudur. 12 Mart muhtırası ile bir hükümet düşürülmüştür. Suçu açıktır. Anayasayı ihlâldir. Türkiye halkına ve Dünya kamu oyuna Erim iktidarının hesap vermesi gerekir. Oysa

asıl suçlu, Adalet Partisi, Erim İktidarı ile ittifak halindedir. Bunun için başka suçlu bulmak gerekir. Ve biz 20 genç asıl suçlu olarak vatana ihanetten şu anda Mahkeme huzurundayız. 50 yılın bütün hesabını 20 gençten soruyorlar. Bununla da kalmayarak daha ileri gidiyorlar, üç ayda eşi görülmemiş zamların, vergilerin ve hayat pahalılığının yaratıcısı ve reformların engelleyicisi Parti ve Bakanların üstüne örtü çekilerek dikkatler bizim üzerimize çekilip, biz 20 genç topun ağzına sürülüyoruz. İddianame okunduğu zaman cezanın suça değil, suçun cezaya uydurulmağa çalışıldığını gördüm. Cezamızı biraz önce bahsettiğim pazarlık tayin edecektir. Böyle bir pazarlığın bizlere reva göreceği cezayı bağımsız yargı organlarında uygulamak zor olduğu için Sıkıyönetim Mahkemelerine çıkarılıyoruz. Haklı olarak belirtiyorum. İddia makamını muhatap olarak almıyorum.

Ve Mahkemeyi bağımsız yargı organı olarak kabul etmiyorum. Karanlık günler yaşadığımız Erim iktidarı döneminde sözlerimizin halktan gizleneceğini biliyorum. Cezamızın başka organlarca da verileceğini çok iyi biliyorum. Fakat hürriyetimizin alındığı bu ortamda konuşmak fırsatı bulmak dahi önemlidir. Cumhuriyet tarihinde ilk defa 20 genç idam talebi ile yargılanıyor. Anayasayı değiştirmek için gerici partilerin, yarışa girdiği bu günlerde Anayasayı ortadan kaldırmakla suçlanıyoruz. Eşi görülmemiş zamların vergilerin ve hayat pahalılığının açlığa ve sefalete terkettiği Türkiye halkının bu durumuna sebep biz gösteriliyoruz. Erim iktidarı üç aylık politikası ile Sanayiciler ve büyük tüccarlar hariç Türkiye halkını açlığın ve sefaletin eşiğine getirmiştir. Bu tehlikeli uygulamayı örtbas etmek için 20 genci topun ağzına sürmek yetmiyecektir. Tarih asıl suçluları affetmiye-

cektir. Asıl suçlular kurtulsa dahi onları koruyanlar tarih önünde er geç hesap verecektir. Eylemlerimiz ağır cezayı gerektirmesine rağmen doğru söylemekten çekinmedik. Elli yıldır partiler ve iktidarlar dahi yaptıklarının hesabını halka vermekten korkarken, bizler gizli bir örgüt olarak yaptıklarımızın hesabını dürüstçe verdik ve yaşadığımız sürece vermeye devam edeceğiz. Anayasaya saygı yürüyüşlerinde yediğimiz sopaların izlerini halâ vücudumuzda taşırken, Anayasayı ortadan kaldırmakla itham ediliyoruz. Bu Mahkemenin sonucu (Çizildi) Adli bir skandal olabilir. Fakat Mahkemenin sonucu ne olursa olsun, dediklerimiz gerçekleşecektir. Bu gün seçim yapılsa, Adalet Partisi yine iktidara gelecektir. Zira Erim iktidarı üç aylık uygulaması ile halka Adalet Partisini dahi aratmıştır. Türkiye yine kalkınamıyacak ve bu durum yine devam edecektir. Ta ki vatanı Amerikaya satanlar ve gericilerin sonu gelene kadar. Bu kavga biz olmasak da devam edecektir. Türkiye halkı var oldukça devam edecektir. Yurtsever analar var oldukça devam edecektir. Kısaca anaların rahmine el atılamıyacağına göre mutlaka devam edecek ve başarılacaktır. Erim İktidarının elinde tek ciddi meselesi toprak reformudur. Toprak reformunun meclisden çıkması zordur. Çıksa dahi beyaz bir reform olacaktır. Fakat reformun arkasından konacak tarım vergisi ile karşılığı halktan fitil fitil alınacaktır. Başbakan ilk günlerde bizleri Devleti yıkmaya amaç edindiğimizi, aksi halde Türkiyenin kalkınmasını isteseler, yanımıza gelir, reformları yapmamıza yardım ederler demişti ve İddianamede aynı söz geçmektedir. Türkiyede ileri hangi atılım olmuşsa, sonuna kadar destekleyenler, Devrimciler, her geri harekete de amansız karşı koyanlar yine Devrimciler olmuştur. Ama ne var ki top-

rak reformu yapacak bir iktidar o reformun stratejisi için toprak ağalarının partilerinden yardım beklerken buna sadece güleriz. Onun için tekrar ediyoruz. Bu reform beyaz bir reform olacaktır. Sadece yapılmış olmak için yapılacaktır. Bütün bunlara rağmen Erim iktidarının toprak reformunu yapmaya azmetmesi dahi takdirle karşılanır. Petrol, Boraks gibi madenlerin devletleştirilmesi çok önemli ve ilerici bir harekettir. Ama ne var ki bu da başarılamıyacaktır. Zira sadece Boraks yatağı 900 milyar lira değerinde olup, ağır sanayiin temel maddesi ve Dünyada ender bulunan bir madendir. Amerikanın Türkiyedeki şah damarı Krom yine aynı durumdadır. Amerika bunlar için iktidar değiştirir. Nitekim bunun örnekleri Dünyada çoktur. Ve Türkiyede de olmuştur. Onun için bu iktidar da Amerika ile ortaklığa devamedecektir. Sadece Boraksın devletleştirilmesi (Çizildi) ile elde edilecek kazanç, çıkan zamların ve vergilerin sağladığı toplamın kat kat üstündedir. Nihat Erim Başbakan olduğu günden bu yana gerçekleri gizlemiştir. Sıkıyönetimin geliş sebebi olarak bizleri göstermiştir. Oysa Sıkıyönetimin gerçek sebebi Anayasayı değiştirmek ve Adalet Partisi karşısında iktidarda kalabilmek içindir. Çünkü Başbakan Mart ayında mevcut kanunların asayişi sağlamak için yeterli olduğunu belirttiği zaman samimiydi. Bizim suçlu sandalyasında olmamız Erim iktidarını ayakta tutmaya yetmeyecektir. Bugünün Türkiyesi yarının karanlığını ve Erim faşizmini müjdeliyor. Nihat Erim yeni bir Salazar olma sevdasındadır. Nitekim Cumhuriyet Halk Partisi içindeki ileri güçler bu günleri ve yarınları çok önceden haber vermişlerdir. Söyledikleri gün gibi ortadadır. Düşünce olarak emperyalizme ve ortaklarına karşı eylem olarak Amerikaya kâr transfer eden bir

bankayı soymak ve Amerikalı kaçırmayı 146/1. maddeye sokmak adli bir skandaldır. Savcının iddianamesi Mahkemece tasdik edilirse, bu Mahkeme tarihi bir trajedi olacaktır. Fakat ne yazık ki yakalandığımız günden bu yana gelişen olaylar, İddia Makamının böyle bir ithamla karşımıza çıkmasına imkân vermiştir. Aylar önce Mecliste vatan haini olduğumuz ilân edilmiştir. Hâkim kararı olmadan değişik şahıslarca keyfince hücre cezasına çarptırıldık. Yetkili ağızlar tarafından dünyaya suçlu ilân edildik. Anayasayı ihlâl edenler kurtuldu, ve bizler Anayasayı ortadan kaldırmaktan çok önceleri suçlu, şu anda ise sanık sandalyesine oturduk. Anayasanın değiştirildiği bu ortamda anayasayı ortadan kaldırmaktan, Mahkeme önüne çıkarılmaya mecbur bırakıldık. İddia makamını işgal eden kişi böyle bir fırsatı kaçırmadı ve meşhur olma sevdasından gelen kitap yazma özlemi ve göze girme ihtirası ile bu şekilde davrandı. Son olarak şunu belirteyim. Türkiye Halk Kurtuluş Ordusunun düşünce ve eylemlerinin 146/1. madde ile ilgisi yoktur. Fakat Mahkeme bu düzeyde gelişecek ve İddia Makamı söylediğinde direnecektir. Hukuk kurallarından, bilimden ve dürüstlükten uzak bu iddianamenin ışığında gelişen bu mahkemenin sonucu kan davası ile düğümlenebilir. 1961 Anayasası için hayatlarını ortaya koyan 27 Mayıs ihtilâlinin öncüleri Vatan haini ilân edilmek üzeredir. İhtilâlin başı Cemal Gürsel Amerikan hapları ve iğneleri ile çoktan öldürülmüştür. Hepsinin yerini Erim faşizmi almıştır. Fakat bizler yarınlara ümitle bakıyoruz. Çünkü tarih çok büyük saltanatları yerle bir etmiştir. Buna inancım tamdır. Son sözüm yaşasın 1961 Anayasası dedi. Sanığın 24.3.1971 tarihli C. Savcılığınca tesbit edilen ifadesi okundu. Mevcut ifadelere karşı sanıktan soruldu. İfadelerde Rıfkı

ismi geçmektedir. Bu aslında Alpaslan Özdoğan'dır. O zaman ismini yani gerçek ismini söylememiştim. Zira henüz sağdı ve yakalanmamıştı. Nihat Çokyücenin arabasını alma olayında da Sinan Cemgil değil, Alpaslan Özdoğan yanımda idi. Nihat Çokyücenin ifadesindeki teşhis kısımları da dikkate alınırsa, hadiseler yanımdaki şahsın Alpaslan Özdoğan olduğunu meydana çıkarır. İfadelerimin birinde Sosyalizm ihtilâli, ayrıca halk ihtilâlinden sonra kademe kademe Proletaryo diktatoryası ve Komünizme geçiş şeklinde beyanlar doğru değildir, bunları kabul etmiyorum. Yanlış zabta geçmiş. Ayrıca Muammer Aksoy'la pazarlık konusunda konuşmaya gittiğimde, gittiğim saat zabta yanlış geçmiş, 07.30 sıralarında gitmiştim. İfadelerimin diğer kısımları doğrudur dedi. İfadeye karşı As. Savcıdan soruldu. As. Savcının talebi üzerine soruldu, hadiselerin başladığında Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan, Sinan Cemgil'in isimleri Emniyetçe biliniyordu. Alpaslan Özdoğan beraber olduğu halde henüz deşifre edilmemişti. Bu bakımdan onu gizledim ve bidayette Sinan Cemgil'in ismini verdim. Nasılsa Sinan Cemgil biliniyordu. Bu maksatla Sinan Cemgil'i söylemiştim dedi. (Çizildi) As. Savcı sanığın beyanına diyeceğimiz yoktur. Şahsımız ile ilgili beyanlarını reddediyorum dedi. Sanığın ifadesine karşı diğer sanıklardan soruldu. Mustafa Yalçıner ben Hüseyin İnan'dan 40 bin lira almadım. Filistin'e gidip silâh getirmem maksadiyle 40 bin lira aldığım ifade edildi, bu doğru değildir, bu husus tekrar sorulsun dedi. Hüseyin İnan'dan soruldu. Hüseyin İnan Banka soyulduktan sonra devamlı olarak para bende kalıyordu. Ben Sinan Cemgil'in isteği üzerine Alpaslan Özdoğan vasıtasiyle 40 bin lirayı Mustafa Yalçıner'e gönderdim. Ben Mustafa Yalçıner'in Filistin'e gideceğini biliyordum. Fazla malümatım

yoktur. Ayrıca düzeltmek istediğim bir husus dört Amerikalının kaçırılmasında arabayı Yusuf Arslan getirmiştir. Arabanın getirilmesinde Mete Ertekin yoktur dedi. Sanıklardan Kor Koçalak'ın talebi üzerine Hüseyin İnan'dan soruldu. Sevim Onursal'ın evinde İcra takibine gelen vazifeliler içeriye girdiklerinde Kor Koçalak tek başına idi, bilâhare dışarı çıktı, arkasından ben, Yusuf ve Sevim Onursal evinden çıktı. Biz hep beraber evi terkettiğimizde adamlar daha bağlanmamıştı dedi. Sanık Mete Ertekin vekili Niyazi Ağırnaslı'nın talebi üzerine soruldu, Hüseyin İnan cevaben dört Amerikalının kaçırılmasında Mete Ertekin'i ben çağırdım, Evvelâ Amerikalıları kaçırdıktan sonra bir kısmımız vasıta ile bir kısmımız da yaya olarak dönmeyi düşünüyorduk. Sonradan fikir değiştirdik, Yusuf başka bir araba buldu, o zaman bir arabayı Yusuf sürecek, başka arabayı da sürecek bir adam lâzımdı. Bu maksatla ben (Çizildi) Mete Ertekin'i götürdüm. Yolun kesilmesinde kendisi yoktu. Sadece boş olan arabayı (Amerikalıların) arabasını getirdi, Amerikalıları kaçırdığımızı hadise yerinde öğrendi dedi.

GEREĞİ GÖRÜŞÜLDÜ :

1. Sorgulara gelecek celse devam edilmesini,
2. Sanıkların tutukluluk hallerinin devamını,
3. Bu sebeplerle duruşmanın bugün saat 14.30'a tehirine oy birliği ve sırası ile karar verilip açıklandı.

20.7.1971

BAŞKAN ÜYE ÜYE T.K.

Duruşmanın tehir edildiği aynı gün ve saatte mahsus salonda toplanıldı. Hey'ette, İddia Makamın-

da, Tutanak Kâtipliğinde değişiklik yok. Celse açılıp yoklama yapıldı, sanıkların getirildiği görülerek serbestçe yerlerine alındılar. Sanık vekillerinden Muvaffak ŞEREF, Halit Çelenk, Niyazi Ağırnaslı, Refik ERDEN, Kâmil Savaş, Özden Timurkaynak, Zeki Oruç Erel, Sadık Akıncılar, Saffet Nezihi Bölükbaşının geldikleri görülerek yerlerine alındılar. Duruşmaya devamla, sanıklardan MEHMET NAKİPOĞLU'nun sorgusuna başlandı.

5. **SANIK MEHMET NAKİPOĞLU** sorgusunda; İddianamede bize isnat edilen suçu kesinlikle reddediyorum. Bu iddianame buradaki 20 kişiyi değil, Türkiyenin bağımsızlığı için savaşan bütün yurtseverleri suçlamaktadır. Buradaki zihniyet, Damat Ferit Zihniyetidir. Çünkü yurtseverler ancak bu zihniyetle suçlanabilir. Bu yaşa kadar bu cumhuriyetin okullarında eğitim gördüm ve birinci milli kurtuluş savaşımızı veren yurtseverlerin izinde yürüdüm. Bu güne kadar yapmış olduğum eylemlerin yurtsever eylemler olduğuna inanıyorum. Dolayısiyle vazifesini yapmış bir insan rahatlığı içindeyim. Türkiyenin Amerikan emperyalizmi tarafından her sahada sömürüldüğü bu dönemde bu sömürgeye karşı çıkmayıp, Kemalist geçinmek en azından sahtekârlıktır. Ve bunu ancak vatan hainleri yapar. Hiç kimse Kemalizm adına bizi suçlayamaz. Suçlamak isteyenler ancak Damat Ferit ağzı ile suçlarlar. Nasıl ki Damat Ferit de işgal kuvvetlerini inkâr edemiyor ve bunun yanı sıra yurtsever savaşçıları vatan haini olarak ilân ediyorsa Savcı da bu gün içinde bulunduğumuz batağı inkâr edememekte, Türkiyenin bağımlılığını kendisi de belirtmektedir. Buna rağmen yine de bizleri suçlamak istemektedir. Bu gün için Türkiye'de gerçek olan bir şey varsa o da Türkiyenin bağımlı olması ve de Ana-

yasanın ön gördüğü nizamla mevcut nizamın birbirine uymamasıdır. Anayasanın ve de Atatürk ilkelerinin çiğnenmesidir. Bunları çiğneyenler ise A.P. iktidarı zamanındaki, ondan önceki D.P. iktidarı zamanındaki ve de İstiklâl savaşımız sırasındaki yurtseverleri vatan haini olarak ilân eden işbirlikçi sermaye ağa, mütegallibe ve tefecilerdir. A.P. iktidarı zamanında devrin Başbakanı Süleyman Demirel Erzurum'a geldiğinde 1969 senesinde müslüman Türkiyenin Müslüman Başbakanı diye karşılanıyordu. Oysa Anayasamızda Devletin resmî dininin olamıyacağı belirtiliyordu ve aynı sene içerisinde, Atatürk Üniversitesini Tıp Fakültesi A.P. Militanları başta olmak üzere açık açık eğitim gören kamp kuran kendine komando ismini veren faşist bir güruh basıyordu ve bu baskın esnasında Dekan tartaklanıyor ve suçlular adliyeye götürülüyordu. Aynı gurubun yakalanmamış olanları açık açık adliyeyi basarak davul ve zurna ile topladıkları halkı da aralarına alarak müslüman kardeşlerimizi tutamazsınız diye suçluları adliyeden alıp gidiyorlardı. Yine Atatürk Üniversitesinde ne yazık ki bu Üniversite Atatürk'ün ismini taşır, Kelimei şahadet getirmeyenleri Üniversite içerisine almıyorlardı. Yurtlar, Üniversite rektörü, kendisi nurcu olan Kemal Bıyıkoğlu'nun teşviki ile basılıyor ve buradaki devrimci yurtsever öğrencilere devamlı olarak işkence ediliyordu. Bu nedenle değil Üniversiteyi Erzurumu dahi terketmek mecburiyetinde kalan 220'den fazla genç baş vuracak bir merci bulamamıştı. Böyle bir Türkiyeyi halâ Atatürk Türkiyesi diye empoze etmek isteyen ve gençlerin Atatürk ilkelerini ve de Anayasanın ön gördüğü nizamı savunmak için giriştikleri eylemlerde onlara sabır telkin edenler dahi vatan haini değillerse de en azından suçludurlar. Bizim Anayasanın

ön gördüğü nizamla hiçbir ilgisi olmayan mevcut nizama karşı yaptığımız hareketleri, Anayasa nizamına karşı yapılmış olarak göstermek isteyenler en azından sahtekârdırlar. Bugün öyle bir Türkiyede bulunmaktayız ki, bu Türkiye Amerikanın çiftliği halindedir. Ve biz de buna karşı çıkmaktayız. Emperyalistleri ülkemizden atmak için tek çıkar yolun silâhlı mücadele olduğuna inanıyoruz. Eğer emperyalistleri ülkeden atmak için yapılan hareketler suçsa, Birinci Millî Kurtuluş savaşını verenler de aynı suçu işlemişlerdir. Savcının iddia etmiş olduğu 146/1. maddesini kesinlikle reddediyorum. Biz her zaman için Anayasayı savunduk ve onun ön gördüğü reformların yapılması için çeşitli eylemlerde bulunduk, bu eylemlerimiz bizim Anayasayı değiştirmek gibi bir fiil işlemiyeceğimizi açıkça isbatlamaktadır. Söyleyeceklerim bundan ibarettir dedi.

Sanığın polisçe alınan 23.3.1971 tarihli ifadesi okundu. Sanığın As. Savcılıkça tesbit edilen ifadesi okundu. Sanıktan soruldu. İfadeler doğrudur dedi. İfadeye karşı As. Savcıdan soruldu. Genel hatlarına diyeceğimiz yoktur. Bize isnat edilen düşüncelerini kabul etmiyorum, kendisine aittir dedi. Diğer sanıklardan soruldu. Diyecekleri olmadığını beyan ettiler Yusuf Arslan söz aldı. Halklar konusunda beyanı var bu beyanın benimle ilgili yoktur bunu kabul etmiyorum. Söz alan Niyazi Ağırnaslı, benim müvekkillerim Halklar kelimesini benimsemezler, Türkiye halkı tabirini benimserler, bu husus tekrar sorulsun dedi. Sanıktan sorulsun dedi. Sanık Türkiye halkı tabiri (Çizildi) içerisinde Türkiyede yaşayan bütün halkları kastediyoruz, Deniz Gezmiş'de bu konuyu evvelce izah etmişti dedi. Diğer sanık Deniz Gezmiş söz alarak ben Misaki Milli (Çizildi) sınırları içerisinde iki

kardeş kavim yaşar Türk ve Kürt kavmi, bu deyim birinci Türkiye Büyük Millet Meclisinin deyimidir. Bunun haricinde bir beyanı kabul etmiyorum. Bunun ikisine birden Türkiye halkı diyoruz dedi. Diğer sanık MUSTAFA YALÇINER'in sorgusuna başlandı.

6. **SANIK MUSTAFA YALÇINER** sorgusunda; İlk önce isnat edilen suçu yani Anayasayı tağyir, ve ilga, Türkiye Büyük Millet Meclisini iskat etme fiiline fer'an iştirakı şiddetle reddederim ve Anayasayı tağyir fiili isnat edilen şahısların en azından Anayasaya uygun bir biçimde (Çizildi) kurulmuş Anayasaya sadık bir Mahkeme tarafından yargılanmaları gerektiğini belirtmek isterim. Burada ne Mahkeme Heyeti ve ne Savcılık Müessesesi Anayasaya uygun değildir. Ne Hakimlerin ve ne de Savcıların teminatı vardır. Askeri hiyerarşi işlemektedir. Yani karar mahkemede alınmıyacak, yukarıdan emirle verilecektir. Bunun çok uzak bir ihtimalle aksi olabilir. Fakat ben böyle düşünmekte haklıyım. Mahkemeye itimadım olmadığını bir defa daha belirttikten sonra şunu söyleyeyim ki, bizler değil Anayasayı ortadan kaldırmak veya değiştirmek, onun (Çizildi) yolunda Anayasayı korumak ve Anayasayı uygulamak için mücadelenin en yüksek ve en faziletlisini yani silâhlı mücadele yolunu seçmişizdir. Çünkü Anayasa bize dışarıdan emperyalistler, içerden de onların, gaflet ve hiyanet içindeki işbirlikçileri bu memleketin başına çöreklenip onu iliğinden kemiğine kadar sömürsünler demez. Biz de bunlara karşı bayrak açıp kelleyi koltuğa alarak ve de canlar kaybederek silâha sarılırsak, Anayasaya ters düşmüş veya onu ilga etmiş olmayız. Amma bu iddia ile bizi suçlayıp bizim kellelerimizi isteyebilirler zaten bu kellelerin bizim için pek önemi yoktur. Biz zaten ölümü göze almışızdır. Ve zaten üç

yiğit vatansever arkadaşım gözlerimin önünde yaralı yaralı kurşunlanırken ben şans eseri kurtulmuşumdur. Bu suçlamaya da cevabım şudur ki, içinde bulunduğum bu durumdan kurtulursam, yani serbest olursam, Anayasa yolunda onu korumak ve uygulamak için şartlara göre silâhlı veya silâhsız zamanın gerektirdiği en üstün mücadeleye gireceğime ve bu uğurda gene ölümü göze alacağıma kimsenin şüphesi olmasın. Burada Savcının Deniz Gezmiş'in de kullandığı kelle isteme tabiri üzerindeki mütalâasına deyinmekte fayda vardır. Savcı eylemlerimizin kellemizi uzattırıp kanunun da altımızdaki sehpayı çekeceğini söyledi. Zaten biz eylemlerimize kelleyi koltuğa alarak girişmiştik, amma kanunun altımızdaki sehpayı çekmesi ancak ve ancak İddia Makamının talepleri ile tam ters yönden zorlamalarla kanunun bu fiillerle en alâkasız ve bizim gayemize en ters düşen maddesine bu davanın sokulması ve uğruna ölümü göze aldığımız anayasayı çiğneyerek sayın mahkeme üyelerinin de bizi anlamak istemeyip, tam ters yargıya varması ile mümkün olabilecektir. Böyle olsa da söyleyeceğimiz tek lâf olacaktır. Vatan sağ olsun. Biz Halkımızın çocukları ve Atatürk'ün memleketi emanet ettiği gençleriz, nasıl ki, o Yunan orduları ta Polatlı'ya gelmesine rağmen önlerinden kaçmadıysa ve yolundan dönmediyse, biz de dönmeyiz, ve eğer dönersek işte o zaman vatana ihanet etmiş oluruz. Ve işte o zaman vatana ihanet suçu ile yargılanmaya müstehak oluruz. Onun için şimdi vatana ihanet eden suçlular aranırsa onlar bizler değil emperyalistleri bu memlekete sokup hem de ta içlerine Petrolümüzden madenimize, buğdayımızdan silâh fabrikamıza kadar eline geçmesini sağlayıp, topraklarımız üzerinde yüzbir tane bizim her hangi bir savaş durumunda mahfımız demek olan çiftlik-

lerini kurdurup, onun 1950'de iktidara D.P. parti vasıtasiyle fiili olarak 'gelmesini sağlayanlarla ondan sonra onun önünde suspus susta duran ve onun her gün kanımızı biraz daha emmesini sağlayanlardır. Çünkü bu fiilen memleketin satılması demektir. Ne gariptir ki, memleketi satanlar ve satıştan komisyon alanlar, yavuz kişilerdir. Hiç bir şeyle suçlanmazlar, haklarında dava dahi açılamaz ve bu satışa karşı çıkan bizler vatana ihanetle suçlanırız. Söylediklerimin çoğunu Savcı da inkâr etmemektedir. Zaten 42 sayfalık iddianamenin ve genel olarak devrimcilerle ve de özel olarak bizimle hiç bir ilgisi yoktur. Suçlananlar başkalarıdır amma haklarında tahkikat yoktur. İddianamenin bizimle ilgili kısımları olaylara yer veren parçalarıdır. Diğer kısımlarındakiler Türkiye'deki devrimci lâflar eden kişilerin konuşmalarından toparladıkları ile kendi hayal mahsulü olanları birleştirmiştir. Bunların hiç biri ne aydınlık, sosyalist veya işçi köylü gibi gazetelerde yazılanlar ne de diğer derlemeler bizi bağlamaz. Biz bunların hiç birinden sorumlu değiliz. Bizim sorumlu olduğumuz tek yazılı yayınlanan belge Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu, bildirisidir. Savcının mantığı şudur. Amerika Birleşik Devletleri Türkiyeye sokulmuş, suçlu biziz. Demokrat Parti vatanı satmış, kimse ses çıkarmamış, suç bize yükleniyor. Adalet Partisi onun mirasını devam ettiriyor, Genel Başkanı ve Eski Başbakan Bankalardan 20 - 30 milyon dolandırıyor, suç gene bizim. Memleket batağa sürükleniyor. Anayasa ihlâl ediliyor, uygulanmıyor, bütün öngördükleri askıda bırakılıyor, suçlu gene A.P. değil, bütün varlığımızla bunlara karşı çıkan biz oluyoruz. Türkiyenin geri kalmasının ve 20-25 yıllık bütün pisliklerin günahı daha ancak yaşları 20-25 bulan bizlerin üzerine yıkılıyor. İşte iddianamede man-

tık budur. Ne yazık ki şimdiki nesil 50 sene evvel Atatürk'ün kazandığı bağımsızlıktan mahrumdur. Çünkü ondan sonra gelenlerin bilhassa son 20 senedir, iş başında olanların elinde bağımsızlığımız yitirilmiş buna karşı çıkan, bağımsızlığımızı tekrar kazanma yolunda mücadeleye girişmiş olan bizlerin elli sene önce Mustafa Kemal'in hakkında gıyabi idam kararı verilmesi gibi idamımız isteniyor. Gene belirtmekte fayda vardır ki, Mustafa Kemal nasıl bağımsızlık yolundan dönmediyse, biz de ona ve halkımıza ihanet edip bağımsızlığımızı tekrar kazanma yolundaki mücadelemizden dönmeyiz. Ve bizi bu mücadeleden döndürmek isteyenlerle, bizi bağımsızlık istediğimiz için suçlayanlar ve bizi Mahkeme önüne çıkaranlar başlarını ellerinin arasına alıp düşünmeli ve bağımsızlık mücadelesine katılmadığı için utanç duymalıdır. Biz ise bu mücadelemizde ancak şeref duyarız. Bağımsızlığımıza ve Anayasamıza bağlılığımızı ve zaten mücadelemizin hayatımız pahasına ve bütün varlığımızla olduğunu böylece belirttikten sonra, iddianameye bakalım. Burada iddianamenin tümünü inceleyemeyeceğim sadece (Çizildi) yüzeydeki bazı yanlış tahlilleri bunun yanında kendimle ilgili bazı kısımlarına değineceğim. Bizi mahkûm ettirmek isteyen ters mantığa örnekler ve bunlara cevap vereceğim. Türkiyenin gelişim kısmında müttefikler bulmak zorunda olduğumuz belirtiliyor. Müttefikler bulmak başka şey, bir devleti bağımsızlığımıza karıştırmak ve giderek bağımsızlığımızı kaybetmek başka şeydir. Bu mantık bağımsızlığımızı kaybetmemizi mazur gösteremez. Kurtuluş savaşı kısmında Padişahın ölüm fermanlarından Şeyhilüslamın isyan fetvalarından bahsediliyor. Şimdi de bize eşkiya denmiş, ölüm buyrukları çıkarılmıştır. 14 Mayıs 1950'nin Türkiye tarihin-

de dönemeç olduğu doğrudur. Bu yavaş yavaş ikili anlaşmalarla ekonomik baskılarla bağımsızlığımızın yitirilmesi ve Amerika Birleşik Devletlerinin fiilen iş başına gelmesidir. D.P. devrini anlatırken Savcı iktidar edenlerin vatana ihanetlerini tescilliyor. Fakat bu partinin başkanı şimdi eski Reisicumhur diye anılıyor ve emekli Cumhurreisi maaşı alıyor. Onun da suçları şimdi bizim sırtımızdadır. 27 Mayıstan bahsederken 27 Mayıs Türkiye tarihinde bir devreye son veriyordu. Ama içimize yerleşmiş kan emici kurtlar vasıtası ile ömrü gayet kısa kesiliyor. Koalisyonlarla geçiştirilen gayet kısa bir devre ardından yine aynı zihniyet iktidara geliyor, yaptıkları yavaş yavaş eskilerin yaptıklarını aşıyor, 27 Mayısın yerleştirdiği bütün demokratik kurumları ve kararlarını ayaklar altına alıyorlar. Her attıkları adımla Anayasa ihlâl ediliyor, kendi zihniyetlerine karşı hazırlanmış Anayasayı değiştirmek için 2/3 çoğunluğa sahip olmadıklarından yana yakıla bahsediyorlardı. Eski yoldaşlarının affını gerçekleştirmeğe çalışıyorlardı. Anayasayı değiştirebilselerdi, bunun üzerinde durmak lâzım. Anayasayı ve onun getirdikleri her şeye cephe alanlar bir tarafta, bir de onların karşısında vatanperverane duranlar zannederim bu karşı duranları Anayasayı ilgayla suçlamak biraz insafsızlık olur. Ayrıca Kıbrıs meselesinden bahsediliyor. Bağımsız olmadığımızın en büyük delillerinden Kıbrıs olayları alevleniyor, müdahale etme durumundaki Türkiye büyük müttefikimizin müsaadesi olmadığından, bu sorun karşısında aciz kalıyor. Az sonra İnönü Hükümeti bu hakarete tahammül edemiyor, Amerika Birleşik Devletlerinin gayreti ile devriliyordu. Türkiyede kökü dışarıda komünist gruptan ve bunların usullerinden bahsediliyor. Türkiyedeki şimdiki bu zinde ilerici güçlerin kökü dışarıda ko-

münistler, Marx, Lenin, Carlos Marighella devrimcileri olarak niyetleyenler, İstiklâl Savaşı sıralarında Mustafa Kemal'e Bolşevik deyip hakkında idam fermanları çıkaranlarla, aynı duruma düştüklerini bilmeleri lâzımdır. İstiklâl savaşı sırasında İzmir valisinin oğlunu kaçırıp fidye alanlar, Bankalardaki paralara el koyup mücadeleye yatıranlar, İstanbul'da İngiliz Bahriyelileri ve Osmanlı Polislerini kurşunlayanlar en sonunda istiklâl savaşını verenler de mi Cartos Marighella metodunu benimsiyorlardı. Şimdi uygulanan metodları ta uzaklarda ve köklerini dışarıda aramaya lüzum yoktur. Bağımsızlık tarihimizde bu metodlar çok uygulanmıştır. Burada kahrolsun Amerikan emperyalizmi, Yaşasın Tam bağımsız ve gerçekten Demokratik Türkiye dediğimizde silâhlarla demokratik nizamın getirilemiyeceğini ve bizim proleter diktatoryası istediğimiz söyleniyor. İstiklâl savaşından sonra getirilen düzen, demokratik değil midir. İstiklâl savaşı silâhlarla süngülerle verilmemiş midir. 27 Mayıs silâhla yapılmamış mıdır. Amma bunların hiç birinin ardında proleterya diktatoryası gelmemiştir. Şimdide bizim isteğimiz tam bağımsız ve gerçekten demokratik Türkiyedir. Bu Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu bildirisinde de görülebilir. Bizi bunun haricinde bir şeyle suçlamaya demediğimiz lâfları bize izafe etmeye kimsenin hakkı yoktur. Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu, ne Dev Genç'ten bir parçadır ve ne de Türkiye Halk Kurtuluş Cephesine atılmış bir adımdır. Türkiye Halk Kurtuluş Ordusunun bunlarla bir ilgisi yoktur. Çoğu üyelerinin Dev Genç'le hiç bir ilgisi yoktur. Şehir dışı olaylar kısmında silâhları temin etmekle benim görevlendirildiğim söyleniyor. Bu yanlıştır. Malatya Bölgesinde Sinan Cemgil gelene kadar sorumlu olan şahıs Kadir Manga idi. Ankara'dan paranın ne yolla

geldiğini ve silâhların nasıl ve nereden temin edildiğini bilmiyorum. Yalnız tahmin edebildiğim kadarı ile kaçakçılardan alınmıştır. Silâhların ortaya çıkması da Sinan'ın gelmesinden sonraya rastlar. Kır gerillası hareketinin 1969 yılında planlandığı söyleniyor. Bu hareketin ne zaman plânlandığını bilmiyorum. Yalnız benim bundan 1971 yılı başlarında haberim oldu. Amerikan radar üssünü tahrip etmeye gidenler yedi kişiydi. Sinan Cemgil, Kadir Manga, Alpaslan Özdoğan, ben, Metin Güngörmüş, Ahmet Erdoğan ve Hacı Tonak bulunuyordu. Çatışmada Sinan Cemgil, Kadir Manga ve Alpaslan Özdoğan yaralı iken vahşice kurşunlandığını benim de üzerime 50 - 60 metre mesafeden 15-20 mermi sıkıldığını, köylülerin olay yerine gelmesi nedeniyle, sonradan atılan mermilerle yalnız kolumdan yaralanarak şans eseri kurtulduğumu, Sinan'ın üzerindeki 20 bin liraya yakın parayla benim üzerimdeki 1600 liranın ortadan yok olduğunu belirtmek isterim. İddianamenin bir bölümünde yalnız Mustafa Kemal'i benimsiyorlar, Atatürk'ü reddediyorlar deniyor. Bizim için o Mustafa Kemal Atatürk'tür. Artık sona gelinmiştir. İddianamede yukarıdan beri söylenenlerle hiç bir alâkası olmasada bizim kişi güvenliği, mülkiyet hakkı, egemenlik ilkeleri, milli bütünlük gibi Anayasamızda yer alan hak ve ilkelere karşı çıkmadığımızı, Anayasamızı cebri olarak ortadan kaldırmanın değiştirmenin gayemizden taban tabana zıt olduğunu ve silâhı niçin elimize aldığ,ımızı bilmelerine rağmen bizi vatana ihanetle suçlayıp, hakkımızda T.C.K. nun 146/1. maddesiyle dava açmaktadırlar. Böylece 20 yıllık kargaşalığın dolandırıcılığın, vatan satıcılığının faili bulunmakta, bütün bu suçlar üzerimize yıkılmaktadır. Ne denir tarih her zaman olduğu gibi hükmünü verecek, suçlu ve suçsuz tarih önünde

ortaya çıkacaktır. Kişisel sorumluluklarda benden bahsedilirken profesyonel devrimci, Marksist, Leninist devrim taraftarıdır denmektedir. Bunlar ne demektir. Benim ne taraftarı olduğum, ne taraftarı olmadığım Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu bildirisinden rahatça anlaşılabilir. Sonuç olarak isnat edilen suçu kabul etmediğimi ve şiddetle reddettiğimi belirtmek isterim. dedi. Sanığın Gölbaşı Cumhuriyet Savcılığınca tesbit edilen 31.5.971 tarihli ifadesi okundu. Sanıktan okunan ifadelerine karşı soruldu. Diyeceğim yoktur doğrudur dedi. İfadeye karşı İddia Makamından soruldu, diyeceğim yoktur. dedi. Diğer sanıklardan soruldu, diyecekleri olmadıklarını beyan ettiler.

DİĞER SANIK METİN YILDIRIMTÜRK'ün sorgusuna başlandı; Evvela şunu belirtmek istiyorum, ilk duruşmaya gelince kapıdan girerken bağımsız Türkiye diye bağırıyorduk, kollarım da kelepçeli idi. Kollarım kelepçeli olduğu halde bir Üsteğmen tarafından kafama dipçikle vuruldu ve kafam yarıldı. Yaralı olarak salonda bulunduğum halde, Mahkeme Hey'etince kafamın sarılmasına müsaade edilmedi. Kafam yaralı olduğu halde ancak Mahkeme Hey'eti ara kararına çekildiği zaman kafam sarıldı ve ben Bağımsız Türkiye diye bağırıyordum. Kahrolsun Amerika diye bağırıyordum. Kafama vuran Üsteğmen Amerikanın hayranı olabilir. Çok yıldızlı Amerikan bayrağının hayranı olabilir. Bense çok yıldızlı Amerikan bayrağının düşmanıyım. Mahkemede söylediğim halde zabıt tutulmadı. Üsteğmenin isminden bahsedilmesini, zikredilmesini istediğim halde zabıtlara geçmedi. Bu konuda söyleyeceklerim bundan ibarettir. Bu hususun zabıtlara aynen intikalini istiyorum. Üsteğmenin isminin de zabıtlara geçmesini istiyorum dedi. Ben Türkiye Halk

Kurtuluş Ordusunun nefer ve savaşçısıyım, Hedeflerimiz bellidir. Hedeflerimiz Amerikan emperyalizmi ve yerli işbirlikçileridir. Ve bu eylemlerimizle de isbat edilmiştir. Bizim hedefimiz ve eylemlerimiz belli olduğu halde 146 ncı maddeden yargılanıyoruz. Bizim hedefimiz Amerikan üssü olduğu halde bunun T.C.K. nun 146 ncı maddesi ile ilgisi yoktur. Birbiriyle bağdaşmaz. Bu isnadı reddediyorum. İddianamenin diğer kısımlarını arkadaşlarım eleştirdiler. Ben bu eleştirilere başka bir şey ekleyecek değilim. Bizim aleyhimize tek delil sadece bir bildirimizdir. Bu bildiri ile de Marksist Leninist bir düzen getirmek istediğimiz isbat edilemez. Bu delil değildir. Söyleyeceklerim bundan ibarettir dedi. Sanığın 10 Haziran 1971 tarihli jandarmaca tesbit edilen hazırlık ifadesinin okunmasına başlandı. Bu sırada söz alan sanık vekillerinden Kamil Savaş burada üzücü bir hadise cereyan etmiştir. Mahkemenin haricinde olmakla beraber, Hadisenin faili olduğu anlaşılan Üsteğmenin değiştirilmesinın Sayın Mahkeme Başkanı Generalimden özel olarak istirham ediyorum dedi.

Sanık Metin Yıldırımtürk'ün jandarma tarafından ve Askeri Savcı tarafından tesbit edilen ifadeleri okundu ve kendisinden soruldu, İfadeler genel hatları itibarı ile doğrudur. Ancak Elbistan'da işkence altında ifade vermiştim. Ben Mehmet NAKİPOĞLU'ndan bahsetmediğim halde ısrarla bunun üzerinde duruldu. Ben de şiddete dayanamıyarak Mehmet NAKİPOĞLU'nu tanıdığımı söylemek zorunda kaldım, Örgüte Alpaslan Özdoğan vasıtasiyle girdiğimi söylediğim halde bu husus zabta geçmemiş, bunu huzurunuzda düzeltirim. Ayrıca sol ihtilâlle iktidara geleceğimiz ifade edilmiş bunu da kabul etmiyorum. Ben böyle bir beyanda bulunmadım dedi. Sanığın ifadesine karşı

As. Savcıdan soruldu. Diyeceğim yoktur. dedi, Diğer sanıklardan soruldu diyeceğimiz yoktur dedi.

GEREĞİ GÖRÜŞÜLDÜ :

1. Sorgulara gelecek celse devam edilmesini,
2. Sanıkların tutukluluk hallerinin devamına ve getirtilmeleri için As. Savcılığa tezkere yazılmasına,
3. Bu sebeplerle duruşmanın 22 Temmuz 1971 Perşembe günü saat 09.00'a tehirine oy birliği ve sırası ile karar verilip açıklandı. 20.7.1971

BAŞKAN ÜYE ÜYE T. K.

Duruşmanın tehir edildiği belli gün ve saatte mahsus salonda toplanıldı. Hey'ette, İddia Makamında - Tutanak Kâtipliğinde değişiklik yok. Celse açılıp yoklama yapıldı, sanıkların İRFAN UÇAR hariç getirildikleri görülerek, serbestçe yerlerine alındılar. Sanıklar vekillerinden Muvaffak Şeref, Niyazi Ağırnaslı, Halit Çelenk Kâmil Savaş, Refik Ergün, Sadık Akıncılar, Saffet Nezihi Bölükbaşı ve Kemal Yücel'in geldikleri görülerek yerlerine alındılar, duruşma tekrarlandı.

9. Sanıklardan **ATİLÂ KESKİN**'in sorgusuna başlandı; Ben sorguma başlamadan evvel gerek emniyette ve gerekse As. Savcılıkta tesbit edilen ifademin alınış şekline temas etmek istiyorum. Benim ifadem İstanbul emniyetinde Savcı Yardımcısı Yüzbaşı Baki Tuğ tarafından tesbit edilmiştir. 1 nci Şube Müdürünün odasında, 1 nci Şube Müdürü bana küfrediyordu ve birinci şube müdürü tarafından tesbit edilen ifadeden farklı olduğu takdirde şube binasının başıma yıkılacağını ifade ediyordu. Savcı Yardımcısı da oda-

da bulunuyordu ve bütün mahkeme boyunca yüzünde eksik olmayan alaycı ifadeyi taşıyordu. Müdür küfürlerini bitirdikten sonra Müdüre teşekkür ettim. Böylece emniyette yapılan işkencelere karşı çıkmadığını beyan etmiş oluyordu. İddianamede ismi geçen sanıklardan İRFAN UÇAR hasta olması nedeniyle Mahkemeye getirilememiştir. İrfan Uçar'ın bu olaylarla hiç bir ilgisi yoktur. Fakat kendisi hasta da değildir. Mahkemeye kasıtlı olarak kamu oyundan işkenceyi gizlemek için getirilmemektedir. İrfan Uçar'ın ayağının altında yediği dayak tesiri ile deri kalmamıştır. Ve yürüyememektedir. Şayet İddia Makamı (Çizildi) bunu reddediyorsa İrfan Uçar mahkemeye getirilsin, bu takdirde ben yalan beyan vermekten suçluluğumu peşinen kabul ediyorum. İddianameye gelince, İddia Makamı bizim T.C.K. nun 146/1. maddesi gereğince cezalandırılmamızı istemektedir. Neden olarak da Anayasayı tadil tebdil veya ilgaya ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin vazifesini yapmaktan men etmeye ve iskata cebren teşebbüs ettiğimizi göstermektedir. Bizler halkımızın kurtuluşu için çalışan vatanseverleriz. Şayet 27 Mayıs Anayasası halkımızın mutluluğuna ve ülkemizin bağımsızlığına karşı olsaydı hiç şüphe olmasın ki ona da karşı olurduk, ama değil, şimdi bu anayasayı yok etmeğe çalışanlar bütün güçleri ile uğraşırken, Anayasayı savunan sadece bizleriz, bizler burada vatanımızı her şeyden hatta canımızdan da fazla sevdiğimiz için yargılanıyoruz, ölenler hiç bir şey beklemeden Türkiye halkının mutluluğunu ve yurdun bağımsızlığını arzu ettikleri için öldüler. İddianamenin sadece olaylar kısmı ele alındığı takdirde, bizim isnat edilen suçu işlediğimiz neticesine varmak imkânsızdır. Fakat İddia Makamı bu olayların yapılış nedenini yanlış değerlendirdiği için ve Türkiyenin sosyo-

politik yapısını yanlış değerlendirdiği için bu neticeye varmıştır. Savunmamda bu olayları ve yurdumuzun sosyoekonomik ve politik yapısını doğru olarak tahlil edeceğim. Bu suretle asıl suçlular ortaya çıkacaktır. Şimdilik tek yazılı olan belgeyi Türkiye Halk Kurtuluş Ordusunun kamu oyuna yayınladığı bildiriyi okumakla iktifa ediyorum. Zabta geçmesinde zaruret görmüyorum, sadece okuyorum. Esasen dosyada mevcut olduğu anlaşılıyor dedi ve bildiriyi okudu. Savunmamda olayları ve politik düşüncemi etraflı olarak izah edeceğim dedi. Emniyette ve As. Savcılıkça tesbit edilen ifademin olaylar kısmı hariç, diğer kısımlarını kabul etmiyorum dedi. (Çizildi) Bu sırada sanıklar vekillerinden Erşen Şansal geldi yerine alındı. Sanığın 26.6.1971 tarihli As. Savcılıkça tesbit edilen ifadesi okundu. Sanıktan soruldu, olaylar kısmı doğrudur, politik yöne gelince bizim amacımız bütün çalışan sınıf ve tabakalardan oluşmuş bir Meclisin kurulmasını sağlamaktı. Bu şekilde ifadem düzeltilsin dedi. İfadeye karşı sanık vekilinin talebi üzerine sanıktan soruldu. Sanık cevaben ben ifademde 1966 senesinden beri Fikir Kulüpleri üyesi olduğumu belirtmek istemiştim, zabta yanlış geçmiş Dev Genç sonradan kuruldu dedi. İfadeye karşı As. Savcıdan soruldu. As. Savcı Baki Tuğ sanık Emniyet Müdürü hakkında söylediklerini benim için de ifade edebilirdi, bunu ifade etmemiştir. Kendisine teşekkür ederim. İnsani duygularla kendisi Merkez Komutanlığına celbedilmemiştir. Sanıklar muhtelif yerlerde bulunuyorlardı. Bulundukları yerlere gidilerek ifadeleri tesbit edilmiştir dedi. Diğer sanıklardan soruldu. Diyecekleri olmadığını beyan ettiler. Sanık vekili Kemal Yücel söz istedi, ve talebi üzerine sanıktan soruldu. Söz alan sanık amacımız yeni tarzda bir meclis teşekkül ettirmek de-

ğil, bütün çalışan sınıfların iştirakini mecliste sağlamaktı dedi. (Çizildi)

10. Diğer Sanık **AHMET ERDOĞAN**'ın sorgusuna başlandı; Benden evvel sorgusu yapılan arkadaşlarımın iddianameyi eleştirilerine katılıyorum. İddianamenin 29 ncu sayfasında bir itham var, bunun açıklık kazanmasını istiyorum. İddianamede sanıklardan yakalananların üzerinde oldukça çok para bulunmuştur. Oysa hiç bir meşru gelirleri yoktur. Türkiye İş Bankası Emek Şubesi soygunundan elde edilen 124.000 lira yakalanma süresine kadar geçen devrede kalabalık bir gurubun yiyecek, giyecek gibi ihtiyaç ve silâh gibi çarpışma vasıtalarına yetecek miktarda değildir. Bu itibarla sanıkların başka kaynaklardan da beslendiği neticesine varmak mümkündür şeklindeki ifadeyi sureti katiyede kabul etmiyorum, bu kaynaklar varsa açıklansın, isbat edilsin, bunu şerefsizlik olarak kabul ediyorum dedi. Biz Anayasayı savunduk, 1961 Anayasasını ilga, tağyir, tebdil gibi bir düşünce taşımamız mantık haricidir. Yurtseverliğimizin su götürmezliğini tarih iyice ortaya koyacaktır, belirtecektir. Başka diyeceğim yoktur dedi.

Sanığın 13 Haziran 1971 tarihli As. Savcılıkça tesbit edilen hazırlık ifadesi okundu. Sanığın 6.6.1971 tarihli jandarmaca tesbit edilen ifadesi okundu. Sanıktan soruldu, Askeri Savcıya verdiğim ifadeyi kabul ediyorum doğrudur, jandarmaya verdiğim ifadeyi kabul etmiyorum. Ayrıca İstanbulda emniyette alınan ve İstanbulda As. Savcılıkça tesbit edilen ifadelerimi kabul etmiyorum dedi. Bu sırada sanıklar vekillerinden Zeki Oruç Erel geldi yerine alındı. İfadeye karşı İddia Makamından soruldu. Sanığın sorgusuna genel olarak diyeceğimiz yoktur dedi. 124.000 lira meselesine temas etmek isterim dedi. Beyanla 124.000 lira-

nın Sarf şekli kısmen zabıtlara geçmiştir. Biz bunlara dayanarak bu para ile yani kalan para ile sanıkların da mevcudunu nazara alarak iaşe barınma ve diğer zaruri ihtiyaçlarını giderme bakımından imkânsız olabileceğini hesap ettik, yanılmış da olabiliriz dedi. Diğer sanıklardan soruldu. Hüseyin İNAN'ın talebi üzerine soruldu. Dev Genç üyesi mi diye sorulsun dedi. Sanık cevaben Dev Genç üyesi olmadığını beyan etti.

11. Diğer sanık **ERCAN ÖZTÜRK**'ün sorgusuna başlandı; İddianamenin tümü üzerindeki görüşlerimi savunmamda ayrıca teferruatlı olarak açıklıyacağım. Anayasayı cebren ilgaya teşebbüs etmekle suçlanıyoruz, bunu kabul etmiyorum. Ben 23 yıllık hayatımın her gününün, her saatinin hesabını vermeye hazırım. 1961 Anayasasına aykırı hiç bir davranışım olmamıştır. Bütün eylemlerimde düşündüğüm tek şey halkımın mutluluğu ve ülkemin bağımsızlığıdır. Şahsi sorumluluklarda Dev Genç üyesi olmakla suçlanıyoruz. Ben Dev Genç üyesiyim, Dev Genç yasalara göre kurulmuş ve onların himayesi altında faaliyet göstermiş bir kuruluştur. Bir de profesyonel devrimci terimi geçmektedir. Anlamı İddianamede açıklanmıyor, bundan ülkesinin bağımsızlığı için savaşanlar kastediliyorsa, ben bu manadan profesyonel devrimciyim, şayet bir meslek kastediliyorsa, ben öğrenciyim O.D.T.Ü. 4. sınıfına kadar gelmiş bulunuyorum, başkaca mesleğim yoktur. Zaten devrimcilik bir meslek değildir. Bağımsızlık ve halk için savaşanlara devrimci denir. Benim için ayrıca iddianamede 38 nci sayfada şahsi sorumluluk kısmında Milletler Arası muhaberelerle fikri yönden örgütlenmeye katkısı olmuştur şeklinde bir ifade yer almaktadır. Bunun nereden çıkarıldığını anlıyamadım. Yurt dışına hayatım boyunca bir defa

mektup yazdım. Onda da Türkiyede serbestçe satılan bir kaç kitabın İngilizcesini istedim. Honkok'daki bir yayın evine yazmıştım. Bundan başka dışarıya mektup yazmadım ve irtibatım olmadı. Bundan evvel iki defa ifade verdim birisi Elbistanda jandarma tarafından tesbit edildi birisi de As. Savcılıkta tesbit edildi. Elbistandaki ifadem bir hafta zarfında tesbit edilmişti ve bir hafta içinde devamlı işkence gördüm, ifademizi alan subay istediği cevabı vermediğimiz zaman bizi aşağı gönderiyordu, ikinci güne kadar işkence altında kalıyorduk. İfademizi alan subayın politikası bizleri şehirdeki olaylara da katılmış gibi göstermek bir çok kişiyi bir çok işe sokmak gayesi takip ediyordu. Bu sebeple Elbistandaki ifademin tamamını reddediyorum. Ankaradaki tesbit edilen ifademe gelince, Ankarada ifademden evvel ve sonra bana işkence yapılmadı. Ancak Elbistan cehenneminden kurtulalı 24 saat olmuştu, bu psikoloji altında ifade vermiştim. İfadem okunsun dedi. Sanığın 13 Haziran 1971 tarihli As. Savcılıkça tesbit edilen ifadesi okundu. Sanığın 6.6.1971 t. Maraş İl Jan. Alay K. nca tesbit edilen ifadesi okundu. Sanıktan soruldu, Askeri Savcılıktaki ifademde Mustafa Yalçıner Ankaraya bizi almaya gelmişti şeklinde beyanla ancak Mustafa'nın Ankaraya ne maksatla geldiğini bilmiyordum. Alpaslan Özdoğan bana Malatyaya gideceğimizi söylemişti ve Mustafa ile beraber gideceğimizi söylemişti. Ancak ben Mustafa Yalçıner'in Ankaraya geliş sebebini bilmiyorum. Örgütün kuruluşu hakkında Hüseyin İnanla münakaşa ettiğimiz şeklinde bir beyan var, Ben Türkiye Halk Kurtuluş Ordusunun varlığından bildiri yayınlandıktan sonra haberdar oldum, ifademin bu kısmını da kabul etmiyorum. 1970 Ekim ayının başından beri örgütün kurulması için çalışmalar yapıldığına dair beyanlar

var, ben ancak 1971 senesi Şubat ayında 201 ve 202 numaralı odalara gidip gelmeye başladım. Yanlış oldu 201'e girmezdik, 202 numaralı odaya gidip gelmeye başladım. Elbistan'da jandarma tarafından tesbit edilen ifademde şehirdeki olayların nasıl kararlaştırıldığına dair bir takım beyanlar geçmiş, bunlar doğru değildir. Ben sadece ifade alanı tatmin etmek maksadiyle bu şekilde konuşmuş olabilirim. Bu malumatı gazeteden almıştım. Ben de o şekilde beyanda bulundum. Kendimizin katılmadığı olaylar hakkında esasen biz kimseye sual tevcih etmeyiz, hiç kimse de bize bu konuda izahat vermez. Gölbaşı harekâtını ifademde izah ettim, ancak bunu Sinan bilirdi, diğerleri de bilmezdi biz de bilmiyorduk. Diyeceklerim bundan ibarettir dedi, İfadeye karşı İddia Makamı diyeceği olmadığını beyan etti. Diğer sanıklardan soruldu. Diyecekleri olmadıklarını beyan ettiler. (Çizildi)

12. Sanıklardan **OSMAN ARKIŞ'ın** sorgusuna başlandı; İddianamenin eleştirisini yani Türkiyenin bu günkü hale gelmesine sebep olanlarla onların yaptığı ihanetleri, karaktersizlikleri, aşağılık hareketleri, Türkiyeyi yarı bağımlı hale getiren pazarlıkları, Anayasayı değiştirme çabalarını ve de şu anda sanık mevkiinde neden bizlerin bulunup ki bizler bu durumdan Türkiyeyi kurtarmak için hayatımızı ortaya koymuşuzdur, onların getirilemediğini savunmam sırasında teferruatlı olarak anlatacağım. Şimdiki İddianamede bahsedilen iki nokta üzerinde kısa açıklama yapacağım. İddianamede Atatürk'ün sadece Mustafa Kemal tarafını benimseyip, Atatürk tarafını benimsemediğimiz iddiası var. Bu tamamen yanlıştır veya kasten ifade edilmiştir. Gaye bizim diğer yurtseverlerle aramızı açmak düşüncesi olabilir. Temelden yanlış olan bu iddianın Mustafa Kemal'in başlattığı bağım-

sızlık savaşını sürdüren bizlerle hiç bir ilgisi yoktur. Biz Atatürk'ten Mustafa Kemal diye bahsediyorsak, onu kendimize yakın hissettiğimizden ve onun gibi büyük bir bağımsızlık savaşçısını kendimize silâh arkadaşı kabul ettiğimizdendir. Kökü dışarıda meselesine gelince biz bu toprakların çocukları ve bu ülkenin devrimcileriyiz ve gene bizler vatan için hayatını esirgemeyecek yurtsever baba ve ananın çocuklarıyız ve onlar bizleri bu güne kadar vatan, namus, bağımsızlık, hürriyet, insanlık mefhumlarına bağlı olarak yetiştirmişlerdir. Bu arada şunu belirteyim ki eğer babalarımız bize namusluluk, faziletlilik, bağımsızlık için ölümü göze alabilmek gibi üstün meziyetler yerine hırsızlık, üç kâğıtçılık ve namussuzluk kavramlarını öğretmiş olsaydı, bizler şimdi burada sanık mevkiinde değil, yüksek mevkilerde herkesce itibar gösterilen şahıslar olurduk. Biz bu toprakların dışında verilecek her türlü karar ve emire karşıyız ki bunun için de esasen Amerikan emperyalizmine ve yerli işbirlikçilerine karşı savaşıyoruz. Bizim kökümüz Türkiyede ve Türkiye halkındadır. Kökü dışarıda olanlar varsa eğer onlar bizler değil Amerikadan NATO'dan Dünya Bankasından, Ortak Pazardan direktif alanlar ve bunların sonucu olarak ta Türkiyenin bağımsızlığına gölge düşürenlerdir. Son olarak bir iki cümle daha ifade edeceğim. 1961 Anayasasını yapanlar nasıl hayatlarını ortaya koyarak gerçekleştirdi iseler biz de hayatımızı ortaya koyarak bu güne kadar savunduk ve mezara kadar savunmaya devam edeceğiz. Bu yüzdendir ki, İddianamede isnat olunan suçu kabul etmiyorum, ve kesinlikle reddediyorum dedi. Ayrıca dosyadaki ifadelerimin alınış şekli üzerinde duracağım. Yakalandığım zaman evvela Elbistan karakolunda 12 saat kaldım, bu onlki saatın sekiz saatı içinde sadist

olan bir takım kimseler zevklerini tatmin etmek için devamlı olarak işkence yaptılar. Bundan sonra Maraşa götürüldüm. Maraşta İkinci Şube Müdürünün bulunduğu sekiz saatlik işkenceye maruz kaldım. Bu işkencenin sonunda yürüyemez hale geldim. Bundan sonra tekrar Elbistana götürüldüm ve burada iki sayfalık ifadeyi sekiz günde aldılar. Bundan dolayı Elbistanda, Maraşta ve karakolda tesbit edilen ifadeleri kabul etmiyorum dedi. Sanığın 13 Haziran 1971 tarihli As. Savcılıkta tesbit edilen ifadesi okundu. Sanığın Jandarma tarafından tesbit edilen ifadesi okundu. Sanıktan soruldu. İfademin başında örgüt diye bir beyan vardır. Bu örgüt Halk Kurtuluş Ordusu örgütü değil, Sosyalist Fikir Kulübü örgütüdür. Bunu demek istemiştim. Bir de ifademde Askeri savcı tarafından tesbit edilen İfademde, bize 100.000 liranın geldiğini söylüyorum, bu benim şahsi tahminimdir, kesin bilgim yoktur. Başka diyeceğim yoktur dedi. İfadeye karşı İddia Makamı diyeceğim yoktur. dedi. Sanık Hüseyin Cemal Özdoğan söz aldı. Ben Osman Arkış'a silâh vermedim, bu husus kendisinden sorulsun dedi. Sanıktan soruldu, böyle bir şey yoktur. Hüseyin Cemal'den silâh almadım, esasen böyle bir şey de söylemedim.

13. Diğer Sanık **METİN GÜNGÖRMÜŞ**'ün sorgusuna başlandı; İddianamede Türkiyenin ve Dünya olaylarının tahlili yapılmıştır. Bu tahliller yüzeysel olduğu için yanlış sonuçlar çıkmaktadır. Bu tahlillerin eleştirisini benden evvel sorgusu yapılan arkadaşlarım yapmışlardır. Bunların yaptığı eleştirilere katılıyorum. İddianamede hepimizin Dev Genç üyesi olduğu iddia ediliyor. Bu doğru değildir. Ben şahsen Dev Genç üyesi değilim. İddianamede ayrıca şahsımla ilgili bir cümle var. Bizimle birlikte giden subaylar

yurtsever, diğerlerini işbirlikçi olarak ifade ettiğim iddiası var. Bu yanlış olarak zabta geçmiştir veya yanlış anlaşılmıştır. Ben şunu demek istedim (Türkiyede bağımsızlık için kurtuluş savaşı veriliyor ve yurtsever subaylar da bağımsızlık savaşında yerlerini alacaktır) Ben bunu demek istemiştim. Ayrıca Anayasanın tamamını tağyir, tebdil veya ilgaya cebren teşebbüs ettiğimiz iddiası var. Bu isnadı kesinlikle reddediyorum, kabul etmiyorum. 1961 Anayasasını şimdiye kadar savundum ve bundan sonra da savunacağım. Bizim amacımız Amerikan emperyalizmi ve onun ortakları olan işbirlikçi patronları, toprak ağalarını, vurguncu ve tefecileri, Türkiyeden kovmaktır. Amacımız bu kadar açıkken, amacımızın niçin saptırılmak istendiğini anlıyamıyorum. Ayrıca bizim Türkiye Büyük Millet Meclisini iskata ve vazifesini yapmaktan cebren men'e teşebbüs ettiğimiz iddiası var, bunu da sureti katiyede kabul etmiyorum, reddediyorum. Söyleyeceklerim şimdilik bu kadardır dedi. Sanığın 8.6.1971 tarihli jandarma tarafından tespit edilen ve 13 Haziran 1971 tarihli As. Savcılıkça tesbit edilen ifadeleri okundu. Sanıktan soruldu, diyeceğim yoktur, yanlış olan kısımları peşinen düzeltilmiştir dedi. İfadeye karşı İddia Makamından soruldu, diyeceği olmadığını beyan etti. Diğer sanıklardan soruldu, diyecekleri olmadığını beyan ettiler.

14. Sanıklardan **SEMİH ORCAN**'ın ifadesinin alınmasına başlandı; Benden evvel sorgusu yapılan arkadaşlarımın Türkiyenin sosyoekonomik ve sosyopolitik yönünden yapmış oldukları eleştirilere iştirak ediyorum. İddia Makamının hakkımızda ileri sürdüğü Türkiye Cumhuriyeti Anayasasını cebren ilga, tağyir veya tebdile teşebbüs fiilini kabul etmiyorum reddediyorum. Böyle bir niyetimiz olsaydı, bunu Mahkeme hu-

zurunda çekinmeden, korkmadan bağırırdık, devrimciler stratejik hedeflerini halktan hiç bir zaman gizlemezler. Ben devrimciyim, yurtseverim, bağımsızlık savaşçısıyım ve bu bağımsızlık mücadelesine, 1961 Anayasasından aldığım güçle katıldım. Mustafa Kemal'in Bursa nutku, gençliğe hitabesi bana güç veren diğer unsurlardır. Söyleyeceklerim bu kadardır. Elbistanda evvelce ifadem alınmıştı, bunu kabul etmiyorum, içinde ne yazıldığını bile bilmiyorum, Muhabere Okulunda nezarette bulunurken MİT'den zannettiğim bir subay da, Askeri Savcıdan sonra MİT'e gidilecek diye tehdit etmişti. Şimdilik söyleyeceğim bundan ibarettir dedi. Sanığın 6 Haziran 1971 tarihli jandarmaca ve 13 Haziran 1971 tarihli As. Savcılıkça tesbit edilen ifadeleri okundu. Sanıktan soruldu, Ben Dev Genç üyesi değilim, Bu husus yanlış yazılmış, ayrıca yataklık yapanlarla ilgili kısımları esasen As. Savcıya beyan etmiştim, doğrusunu Recep Sakın anlattı, Esasen bu konuda Sıkıyönetim 2 No. lu Mahkemede tanıklıkta yaptım, yataklıklarla ilgili beyanlarım doğru değildir. Yanlış zabta geçmiştir dedi. İfadeye karşı iddia Makamından soruldu. Diyeceği olmadığını beyan etti. Diğer sanıklardan soruldu, Mustafa Yalçıner Semih Orcan'ı ben dağa götürmemiştim, Elâzığdan getirmedim, bu husus kendisinden sorulsun dedi. Sanıktan soruldu. Sanık cevaben iyi hatırlıyamıyorum beni ya Metin Güngörmüş ya Kadir Manga Elâzığdan almıştı. Tuncer Sümer ben gittiğimde esasen dağda idi. Besni'de kendisinden ayrılmıştım dedi.

GEREĞİ GÖRÜŞÜLDÜ :

1. Sorgulara gelecek celse devam edilmesine,
2. Sanıkların tutukluluk hallerinin devamlarına,

ve getirtilmeleri için As. Savcılığa müzekkere yazılmasına,

3. Bu sebeplerle duruşmanın bugün saat 14.30'a tehirine oy birliği ve sırası ile karar verilip usulen açıklandı. 22.7.1971

BAŞKAN ÜYE ÜYE T.K.

Duruşmanın tehir edildiği aynı gün ve saatte mahsus salonda toplanıldı. Hey'ette, İddia Makamında, Tutanak Kâtipliğinde değişiklik yok. Celse açılıp yoklama yapıldı, sanıkların İRFAN UÇAR hariç getirildikleri görülerek serbestçe yerlerine alındılar. Sanıklar vekillerinden Muvaffak Şeref, Niyazi Ağırnaslı, Halit Çelenk, Kâmil Savaş, Zeki Oruç Erel, Kemal Yücel, Erşen Sansal, Refik Ergün ve Saffet Nezihi Bölükbaşı'nın geldikleri görülerek yerlerine alındılar. Duruşma tekrarlandı, sanıklardan Mehmet ASAL'ın sorgusuna başlandı.

14. Sanık **MEHMET ASAL** sorgusunda; Bu konuşmamda Türkiyenin bu günkü durumuna ve bunun nedenlerinin tahliline girişmiyeceğim. İddianamenin eleştirisini de yapmıyacağım, İddianamenin eleştirisi arkadaşlar tarafından yeteri kadar yapıldı. Bu eleştirilere ben de aynen katılıyorum. Bize yüklenmek istenen Anayasayı tadil, tağyir ve ilgaya cebren teşebbüs fiilini kesinlikle reddediyorum. Esasen böyle bir durum ortada mevcut değildir, esasen İddia Makamınca ileri sürülen ve Mahkemeye sunulan İddianame içerisinde bizim Anayasayı ilgaya cebren teşebbüs edeceğimizi gösterir deliller mevcut değildir. Bundan ve jandarmada iki ifadem alındı, dağda geçen olaylar doğrudur. Bunun haricinde poliste tesbit edilen ifademi kabul etmiyorum. Elbistandaki ifademin kabul

edilmeme nedeni de bellidir. Elbistanda işkence içinde ifadem tesbit edilmiştir. Bu bakımdan kabul etmiyorum. Askeri Savcılıktaki ifademi şimdi hatırlıyamıyorum, okunsun dedi. Sanığın 13 Haziran 1971 tarihli Askeri Savcılıkça tesbit edilen ifadesi okundu. Sanığın 10 Haziran 1971 tarihli jandarmaca tesbit edilen ifadesi okundu. Sanıktan soruldu; Askeri Savcıya verdiğim ifadede bizi Mustafa Yalçıner'in gelerek götürdüğüne dair kısım var, bu yanlıştır. Biz bu konuyu Alpaslan Özdoğan ile konuşmuştuk ve bu konuşma üzerine 2 Nisan 1971 tarihinde, hatırımda kaldığına göre 5 kişi olarak Elbistan bölgesine gitmiştik dedi. İfadeye karşı As. Savcıdan soruldu talep üzerine sanıktan soruldu; İddia Makamı ifademi alırken baskı yapmadı, zabta herhalde yanlış geçmiş olacak dedi. Sanık beyanına karşı diğer sanıklardan soruldu, beyanda bulunmadılar. Sanıklardan Mustafa Çubuk'un sorgusuna başlandı.

15. Sanık **MUSTAFA ÇUBUK** sorgusunda; Ben İddianame hakkında bir eleştiride bulunmayacağım. Türkiye'nin 1971'e nasıl geldiğini ve bunun sebeplerini de anlatmayacağım. Bu konuda arkadaşlarım yeteri kadar eleştiri yaptılar. Ben de bunlara aynen katılıyorum. Bize yüklenmek istenen suçu reddediyorum, kabul etmiyorum. Türkiyenin bağımsızlığı için Amerikan emperyalizmi ile çarpışmak, onların yerli ortaklarına karşı koymak, ağalara, tefecilere karşı savaş vermek, 1961 Anayasasını ortadan kaldırmaksa, ve bu suç İddia Makamının tarifine göre kafalarımızı ipe uzatıyorsa, ayağımın altında bulunan sehpayı kendim itebilirim, Bizim düşündüğümüz tek şey ben ve arkadaşlarımın geleceği değil, önemli olan Türkiye ve Türkiye halkının geleceğidir. Başka diyeceğim yoktur dedi. Sanığın 13 Hazi-

ran 1971 tarihli Askerî Savcı tarafından tesbit edilen ifadesi okundu. Sanığın jandarma tarafından tesbit edilen 9 Haziran 1971 tarihli ifadesi okundu. Sanıktan soruldu; cevaben ben dağda arkadaşların yanında iken Hüseyin Cemal Özdoğan henüz gelmemişti. Hatırımda kaldığına göre 20 Nisan 1971 tarihinde arkadaşlardan ayrılarak Malatya'ya dönmüştüm. Güvercinlik mağarasına hangi tarihte gittiğimizi şu anda hatırlamıyorum dedi. İfadeye karşı İddia Makamından soruldu, diyeceğim yoktur. dedi. Diğer sanıklardan soruldu, diyecekleri olmadığını beyan ettiler. Sanıklardan HACI TONAK'ın sorgusuna başlandı.

16. Sanık **HACI TONAK** sorgusunda; İddianame bizi Anayasayı tadil, tebdil veya ilgaya cebren teşebbüs suçundan suçlamaktadır. Bizim kişi olarak suçlanmamız ve burada sanık sandalyesinde bulunmamız önemli değildir. Türkiye toplumunun tarihsel gelişimi incelendiğinde görülecektir ki bu gün burada sanık sandalyesinde oturan Mustafa Kemal Atatürk onun ilkelerinin uyanık savunucuları, 27 Mayıs Devrimcileri ve onların doğurduğu toplumsal dinamizmin unsuru olan bizleriz, bizimle birlikte sanık sandalyesinde 1961 Anayasası da oturmaktadır. 1961 Anayasası fikir özgürlüğünden bahsetmektedir. Ve biz fikir özgürlüğünü savunduk. Devletin bütün yurttaşları okutmak yükümlülüğü altında bulunduğu ve her vatandaşın konut dokunulmazlığının yine her vatandaşın seyahat özgürlüğünün var olup sınırlanamıyacağından söz etmektedir. Biz de bunları Anayasanın ön gördüğü bu ilkeleri savunduk. Bunlar Anayasamızın en başta gelen ilkeleridir. Bir kişi gecekonduda oturuyor ve her an evinin tepesine yıkılmasını bekler durumda ise, onun için konut dokunulmazlığı yoktur. Bir kişi eğer işsizse çalıştığı yerde emeğin

gerçek karşılığını alamıyorsa, o kişi için fikir özgür-
lüğünün seyahat özgürlüğünün hiç bir anlamı yoktur
Biz bunlara karşıydık ve anayasanın ön gördüğü ilke
lerin savunmasını yapıyorduk. Anayasanın en can
alıcı ilkelerinden bir tanesi Hakimiyet bila kaydı şar
milletindir. Oysa Türkiye halkının çoğunluğunu teşki
eden Türkiye köylüsü toprak ağalarının ve çağ dış
düşüncelerin sultası altındadır ve onların özgür ola
rak oy kullanacakları özgür olarak temsilci seçecek
leri akla gelemez. Çünkü kendileri Anayasanın ön
gördüğü özgür kişi haline getirilmemişlerdir. Biz Ana
yasanın bütün ilkelerini sonuna kadar savunduk. Baz
zamanlar cebimizde Anayasa taşıdığımız için polis
ten dayak yedik. Anayasayı ihlâl edenler bu gün bizle
değil, toprak ağalığı müessesesini ayakta tutan sos
yal adalet ilkelerinin gelişmesine engel olan Türkiye
nin çağ dışı koşullar içerisinde yaşamasına göz yu
man kimselerdir. Arkadaşlar ayrıca İddianameyi eleş
tirdiler. Ben bu eleştirilere aynen katılıyorum. İddia
namenin sonunda hepimiz hakkında Marksist, Leni
nist düzen kurmayı istemekle, bunu gerçekleştirmek
le ve istemekle suçlanıyoruz, oysa Marksizm - Leni
nizm bir düzen değil bilimdir. Doğa kanunlarını ve
toplumsal (Çizildi) olayları çözümlemekte bir anah
tardır. Bir çok demokratik ülkenin üniversitelerinde
ders olarak öğretilmektedir. 1961 Anayasasının ikinc
maddesine göre de bunun öğrenilmesi, eleştirilmes
yasak değildir. Söyleyeceklerim şimdilik bundan iba
rettir dedi. Sanığın 13 Haziran 1971 tarihli Asker
Savcılıkça tesbit edilen hazırlık ifadesi okundu. Sa
nığın C. Savcılığınca tesbit edilen 31.5.1971 tarihl
ifadesi okundu. Sanıktan soruldu; jandarmada alınan
ifademde müsademe sırasında altı kişi olduğumuzu
beyan etmiştim. O zaman arkadaşlar yakalanmadığ

için gizlemiştim, Halbuki gurupta yedi kişi bulunuyorduk. Devamla Askeri Savcıya verdiğim ifadede düzenin demokratik yollardan değiştirilmesi gerektiğini beyan etmiştim, ancak (Çizildi) zorunlu olmadıkça silâha baş vurmayız demiştim. Bu benim kişisel görüşümdür. Fakat gerçek bağımsızlık için silâhlı mücadele zorunludur dedi. İfadeye karşı İddia Makamından soruldu, diyeceği olmadığını beyan etti. Diğer sanıklardan soruldu. AHMET ERDOĞAN söz alarak sanık ifadesinde Sıkıyönetim ilân edildikten sonra dağa çıktığımız gibi manalandırılabilecek beyanda bulunmuştur. Halbuki biz Sıkıyönetimden çok evvel o bölgedeydik dedi. Sanıktan soruldu, cevaben Sıkıyönetimden evvel Elbistan bölgesindeydik dedi. Ahmet Erdoğan söz alarak biz Sıkıyönetime karşı değil Amerikan emperyalizmine karşı çarpışmak için dağa çıkmıştık dedi. Hacı Tonak söz aldı, İddianamede geçen bir olay var, Radyolink istasyonunu basarak silâh aldığım iddiası var. Bunu kabul ediyorum dedi. Sanık vekillerinden SADIK AKINCILAR söz aldı. müvekkilim yakalandığında ifadesi tesbit edilmiş, huzurda bulunduğu şu sırada da her iki ifade arasında mübayenet vardır. Jandarmada verdiği ifadede eylemlerini ne kasıtla yaptığını ifade etmiştir. Şu anda kendisi başka bir görüş ilâve etmiş olabilir. Bu husus zabta geçsin dedi. Sanıklardan Hüseyin Cemal Özdoğan'ın sorgusuna başlandı.

Duruşmanın talik edildiği belli gün ve saatte mahsus salonda toplanıldı. Hey'ette Tutanak Kâtipliğinde, değişiklik yok. İddia Makamında Bnb. Keramettin Çelebi'nin bulunmadığı, Yzb. Baki Tuğ'un yer aldığı görüldü. Celse açılıp yoklama yapıldı. Sanıklardan İbrahim Seven ve Necmettin Baca dışındakilerin geldikleri, sanık vekillerinden Muvaffak Şeref,

Halit Çelenk, Niyazi Ağırnaslı, Alp Kuran, Sabahattin Köksal, Kemal Yücel ve Erşen Sansal'ın geldikleri görülerek yerlerine alındılar.

Duruşma tekrarlandı, Sanık İRFAN UÇAR'ın duruşmaya yeni getirilmesi sebebiyle, Mahkemeye karşı itimatı olup olmadığı soruldu. Sanık itimadım vardır yoktur şeklinde talebim yoktur, 72 gündür tutuklu olarak, bulunuyorum. Avukatım ve ailemle görüştürlümedim dedi.

HÜVİYETİNİN TESBİTİNE GEÇİLDİ :

HÜVİYETİ : **İRFAN UÇAR** Tayyar oğlu, 1947 doğumlu, Bolu nüfusuna kayıtlı, Çankaya Yıldız Mah. No. 229'da mukim, O.D.T.Ü. Makine Mühendislik Bölümü son sınıf öğrencisi olduğu anlaşıldı. İddia Makamı sanıkla ilgili iddiasını okudu. İzah etti, sanığın sorgusuna başlandı.

Ben 27 Mayıs 1971 günü akşamı İstanbul'da tutuklandım. İstanbul Emniyet Müdürlüğü 1 nci ve 2 nci Şubede sabaha kadar dövüldüm. Sabahleyin saat 08.00'de beni 2 nci şubeye getirdiler. Ellerimi kelepçe ile arkadan bağladılar. Ayaklarımı bir sopaya bağladılar. Sırtüstü yere yatırdılar, ayaklarımı yukarı kaldırdılar. ve İddia Makamı tarafından Iddia olunan eylemlere katıldığımı ikrar için sabahleyin saat 08.00 den akşamleyin 17.30'a kadar onar dakikalık fasılalarla sürekli olarak üç kişi ayaklarıma sopa ile vurdu. On dakikalık fasılalarda 2 nci Şubenin Müdürünün makam odasında yere dökülen tuzlu su üzerinde yürüttüler. Bu sırada ben sırtüstü yerde yatarken bir kişi sağ kolumun bir kişi de sol kolumun üzerine basıyordu. Diğer bir kişi ağzıma basıyordu, diğer 4 ncü bir

şahısta falakaya bağlı olan ayaklarımı oynatmamam için arkamı jopla zorluyordu. Öğle yemeğine kadar hiç ara verilmedi, ayaklarım şişti, öğle yemeğinde kendileri yemeğe gitmek için ara verdiler. Beni de bir köşeye oturttular ayaklarımı tuzlu su dolu kovaya soktular. Öğleden sonra saat 13.00'de aynı işkence tekrar başladı. Ve saat 15.00 sıralarında ayaklarım parçalandı. Ayaklarımın parçalanması ile yetinmeyen ilgililer mutlaka bu eylemlere katıldığını sana ikrar ettireceğiz ve hazırladığımız ifadeyi imzalatacağız dediler. Benim hazırlanan ifadeyi imzalamam ve herhangi bir arzu edilen şekilde beyanda bulunmamam üzerine parçalanmış olan ve kan akan ayaklarım üzerinde aynı işkenceye devam ettiler. Bu işkence aynı gün 17.30'a kadar devam etti. Saat 17.30 sıralarında ayaklarım tamamen parçalandığı ve kemikler gözüktüğü için ve her sopa vuruşta üzerlerine kan sıçradığı için baygın vaziyette hücreye attılar. Ayaklarımı bir paçavra ile sardılar. Üç gün hiç bir tıbbi müdahalede bulunulmadan beton zemin üzerinde sadece su ve ayran içirerek beklettiler. Üç günün sonunda arkadaşlarımdan Tıp Fakültesi öğrencisi İlkay Demir'in ayaklarıma pansuman yapmasına müsaade ettiler. Ve Kangren olma ihtimali ortaya çıkınca Çapa Hastanesinden olduğunu ve isminin Garabet Arman olduğunu zannettiğim bir Dahiliye Uzmanı getirttiler. Bu uzman kendi branşı dışında olduğu için hiçbir müdahalede bulunamadı. Sadece kan kaybından doğan tansiyon düşüklüğünü giderici ilâçlar verdi. Bir de nereden şikâyetçisin diye sordu. Arkamdan sağ kaburga kemiklerimden ve göğüs kafesimden ızdırap duyduğumu söyledim. Ağrı dindirici haplar verdi. Ayrıca Ülser ilâcı verdi. Ben ülser değilim, Arkamdan duyduğum ızdırabı gidermek maksadiyle ver-

diğlni zannediyorum. (Çizildi) makatım tahriş olmuştu, kanamayı durdurmak için verdiğini zannediyorum. Kendisi de bu şekilde beyanda bulundu. Ayaklarıma her hangi bir müdahalede bulunamadığı için orada görevli bulunan polis memurlarından ismini bilmediğim birisi berber makası ile ayaklarımda iltihap toplayan ve şişen yerleri kesti. Mikrop kapmaya karşı da tuvalet ispirtosu kullandı. Bundan sonraki günlerde dışarıdan polis memurlarına kendi paramızla aldırdığımız pansuman malzemeleri ile tedavimi arkadaşım İlkay Demir yaptı. Daha sonra isminin Sabriye olduğunu zannettiğim bir bayan hemşire geldi. Haziran ayının 13'üne kadar Emniyet Müdürlüğü en üst katında 1 nci şubede telefonlu hücre tabir edilen hücrede beton üzerinde yatıp kalkarak tedavim devam etti. Bu süre içerisinde yerimden hiç bir şekilde kıpırdıyamadığım için küçük tuvaletimi arkadaşlarımın temin ettiği kutular içerisine yaptım. Büyük tuvaletim için ise 3-4 günde bir arkadaşlarım kucaklarında tutarak götürdüler. Ayın 13'ünden sonra Harbiye garnizonu olduğunu zannettiğim yere getirildim. Buraya da kucakta götürüldüm. Burada kapalı bir hücrede kaldım. Yalnız bu hücrede yatacak yatak vardı ve her öğün yemek getiriliyordu. Burada bir doktor ve bir Astsubay nezaretinde tedavim yapıldı. Aradan bir ay geçmesine rağmen ayaklarımdaki derin yaralar kapanmadı ve yürüyemediğim için 1000 Yataklı Haydarpaşa As. Hastanesine nakledildim. 1 Temmuz'dan itibaren burada tedavim yapıldı. Ayaklarımdaki yaralar kısmen kapandıktan ve yürüyebilir hale geldikten sonra iki gün önce taburcu edildim. Cumartesi günü da Ankara kapalı Cezaevine naklim yapıldı. Ben Savcının iddia ettiği eylemlerden sorumlu değllim. Sanık Mahkeme safahatında bilgim yoktur. Sorgum bilâhare yapılsın,

Mahkeme safahatından malümatım yoktur. Adlî Tıbba sevkimi talep ediyorum. Avukatımla da görüşmedim dedi.

GEREĞİ GÖRÜŞÜLDÜ :

Sanığın sorgusuna mani her hangi hukuki bir engel mevcut bulunmadığı cihetle, bu yoldaki talebinin **REDDİNE,** Adlî Tıbba sevki ve bu hususların tesbiti yolundaki talebinin ise kendisine müsnet suçlar ve davamızla direkt bir ilgisi ve rabıtası bulunmadığından idarî tasarruf ve işlem konusu olduğu cihetle keza bu yoldaki talebinin de REDDİNE oy birliği ve sırası ile karar verilip usulen açıklandı.

BAŞKAN
Ali ELVERDİ
Tuğgeneral

ÜYE
Ahmet TETİK
Hâkim Yarbay

ÜYE
Mehmet TURAN
Hâkim Yarbay

T. K.

Duruşmaya devamla, sanığın sorgusuna devam edildi. Ben eylemlerin hiç birine katılmadım. Bana İstanbul'da yapılan işkenceler iddia edilen eylemleri ikrar ettirmek maksadına matuftur. Kaburga kemiklerim bunun için kırıldı. Ayaklarım bunun için parçalandı. Biraz evvel bu konuda aldığınız kararı da protesto ediyorum. dedi. Söz alan Sanık vekillerinden Halit Çelenk müvekkilime işkence yapılmıştır. Kendisi in-

sanlık dışı ve vahşiyane bir şekilde işkenceye maruz kalmıştır. Bunu da inandırıcı bir şekilde izah etti. Mahkemedeki anlatış tarzından, hali tavrından buna maruz kaldığı da anlaşılmaktadır. Esasen sanığın 72 gün sonra Mahkemeye getirilebilmesi, Mahkeme istediği halde, getirilememesi bu hususu tevsik etmektedir. Suçlu makamlar telâş içindedirler. Mahkeme ara kararında işkence olaylarının davamızla ilgisi olmadığı yönünde karara varmıştır. Oysa bu işkencelerle kerhen ve cebren düzenlenen tutanak dosya içerisindedir. Ve bu gün bu davada delil olarak kullanılmak durumundadır. Bu bakımdan davanın esasına müessiriyeti açıktır. Bu itibarla ara kararından rücu edilmesini ve müvekkilimin adli tıbba sevkedilerek, kendisine işkence yapılıp yapılmadığı ve özellikle ayak altı, sırt, sol kaburga kemikleri ve midesinde ve makadında ve dirseğinde işkenceden mütevellit asar mevcut olup olmadığının ve bu asarın hangi cins aletle sopa vesaire ile meydana getirileceği, ve vücudundaki darp ve (Çizildi) cerh asarının tesbit edilip edilemiyeceğini, eğer edilebilirse bu tarihin tesbit edilmesi, olayın aydınlanması ve savunma hakkı bakımından arz ve istirham ediyoruz dedi. As. Savcıdan soruldu. As. Savcıya ara kararı konusunda diyeceğim yoktur. Sorgu yapılmadan Avukatla görüşülür diye bir kaide mevcut değildir. Sorgu yapılır, bundan sonra Avukatla görüşülür. Talepler sanığın şahsına taalluk etmektedir. Sorgudan sonra talepte bulunabilirler dedi. Söz alan Niyazi Ağırnaslı asıl suçluların ilerde yargılanması bakımından arkadaşım Halit Çelenk'in talebine iştirak ediyorum dedi. Hey'et talepler hakkında karar vermek üzere gizli müzakereye çekildi.

GEREĞİ GÖRÜŞÜLDÜ :

İddia konusu fiillerin Mahkememizle ve dava konusu ile doğrudan ilgisi bulunmadığından ve bu konuda esasen sanığın tedavi edilmiş bulunduğu, İstanbul Haydarpaşa 1000 Yataklı As. Hastanesinde her zaman için rapor alınması ve iddia olunan hususların resmen tevsik ve tesbiti mümkün bulunduğundan, sanık ve sanık vekilleri tarafından Adli Tıbba gönderilmesi yolundaki talebin **REDDİNE,** oy birliği ve sırası ile karar verilip usulen açıklandı.

ALİ ELVERDİ
Tuğgeneral
Başkan

AHMET TETİK
Hâkim Yarbay
Üye

MEHMET TURAN
Hâkim Yarbay
Üye

T. K.

Duruşmaya devamla sanığın dosyada mevcut ifadesinin okunmasına geçildi. 27.6.1971 tarihli As. Savcı tarafından tesbit edilen ifadesi okundu. Sanıktan soruldu, Sanık İstanbul'da sadece bana değil, Halk Cephesi Türkiye Halk Kurtuluş Partisi ve Cephesi mensuplarına da aynı şekilde ağır işkence yapılmıştır. Kız sanıkların yumurtalıkları parçalanmıştır. Ayakları param parçadır. Halen Hastanededirler. Askeri Savcı ifade almak için geldiğinde ben durumu kendisine anlattım. Ankara'da olsaydın Adlî Tıbba sevkini sağlardım. Bu işkenceleri İstanbul polisi yapmıştır. Buradaki arkadaşlara söyleyeyim dedi. Ancak bu iş burada kapandı, söyleyip söylemediğini de bilmiyorum. Bu işkenceler 12 Mart muhtırası ile iktidara gelen Amerikancı, Faşist Halk düşmanı Diktatörlük

hükümeti başkanının emri ile yapılmaktadır. Bundan da savcıların haberi vardır. Mahkemeniz dahi beni Adlî Tıbba sevkten kaçınmakla bunlardan çekindiğini isbat etmiş oldu. Bu durumda ifade vermiyorum. Avukatımla görüşünceye kadar ifade vermiyorum dedi.

Sanığın okunan ifadesine karşı As. Savcı diyeceği olmadığını beyan etti. Diğer sanıklardan soruldu, diyecekleri olmadıklarını beyan ettiler. Avukat Halit Çelenk söz istedi müvekkilim ifadesinde Askeri Savcının önüne sedye ile getirildiğini ifade etmişti. Bu zabta geçmemiştir. Bu zabta geçsin dedi. İfade ettiği husus zabta geçmiş oldu. Söz alan sanık İRFAN UÇAR hastaneden taburcu edilirken rapor istedim rapor vermediler dedi. Sanığın sorgusuna başlamadan evvel sanıklardan Necmettin BACA'nın geldiği ve yerine alındığı, ve keza sanıklar vekillerinden Kor Koçalak vekili Sabahattin Köksal diğer sanık vekillerinden Refik Ergün, Sevim Onursal vekili Saffet Nezihi Bölükbaşı, ve Mükerrem Erdoğan'ın geldikleri görülüp yerlerine sorgudan evvel alındılar.

GEREĞİ GÖRÜŞÜLDÜ :

1. Tanık Mehmet Karaçalı, Nihat Aksoy, Mustafa Yıldırım, Recep Başaran, Dursun Kayıkçı, Cemal Şeker, Necmettin Karaerkek, Sema Karaerkek gelecek celse celp ve dinlenmelerine.

2. Diğer tanıklar Şükran Soylu, Ayten Şakarcı, Nihat Çokyüce, Veli Kurt, Recep Yelkesen, Ünal Yelkesen, Hüseyin Karabudak, Sadık Tortun, Necati Özdemir, Molla Yüce ve Aziz Esringün'ün 10 Ağustos 1971 Salı günü saat 14.30'da çağırılıp dinlenmelerine,

3. Sanıkların tutukluluk hallerinin devamlarına,

ve duruşmada hazır bulundurulmaları için tezkere yazılmasına,

4. Sanık Necmettin Baca ve İbrahim Seven'in tanıkların beyanları ve ifadelerinin tesbiti sırasında teşhis lüzumu bakımından keza hazır bulundurulmalarına. Necmettin Baca hakkında ihzar müzekkere çıkarılmasına.

5. Sanık İrfan Uçar'ın dosyada mevcut ikinci Klasör 4 ncü dosya 9 dizide, 11 nci Sulh Ceza Hakimliğinin 11 Mart 1971 tarihli Gıyabi Tutuklama Müzekkeresi ile kimliği yazılı şahıs olduğu anlaşıldığından, 353 sayılı kanunun 72 nci maddesi uyarınca Gıyabi Tutuklama Kararının ve müzekkeresinin Vicahi'ye çevrilmesine. Hakkında aynı kanunun 69 ncu maddesi uyarınca tutuklama müzekkeresi tanzim edilmesine.

6. Bu sebeplerle duruşmanın 10 Ağustos 1971 Salı günü saat 09.00'a tehirine oy birliği ve sırası ile karar verilip usulen açıklandı.

BAŞKAN ÜYE ÜYE T.K.

Duruşmanın tehir edildiği belli günde saat 09.40 da mahsus salonda toplanıldı. Hey'ette, İddia Makamında, Tutanak Kâtipliğinde değişiklik yok. Yapılan yoklamada sanıkların getirildikleri görüldü. Serbestçe yerlerine alındılar. Sanıklar vekillerinden Muvaffak Şeref, Niyazi Ağırnaslı, Özden Timurkaynak, Refik Ergün, Ersen Şansal, Sabahattin Köksal, Saffet Nezihi Bölükbaşı, Mükerrem Erdoğan ve Sadık Akıncılar'ın geldikleri görülerek yerlerine alındılar. Dinlenmesine karar verilen tanıklardan Sema Karaerkek'in gelmediği diğer tanıkların gelmiş oldukları anlaşıldı. Tanık Mehmet Karaçalı huzura alındı. Bu sırada söz alan sanık vekillerinden Niyazi Ağırnaslı, müvekkillerin-

den İrfan Uçar'ın bazı ilâve edeceği beyanları vardır. Dinlenmesini isterim dedi.

Dün avukatlarımla görüştüm, ifademe ilâve edecek bazı hususlar vardır dedi. 75 gündür işkence altında kalmıştım, bu psikolojik etki altında bazı beyanlarda bulundum. Bu beyanlarımın bu psikolojik durumum nazara alınarak değerlendirilmesini istiyorum. İddianamede yaptığımız ve yaptığımız iddia edilen eylemlerden dolayı değil sahip olduğumuz fikirlerden dolayı tecziye edilmemiz talep edilmektedir. Bana hazırlık sırasındaki sorguda bazı iddia olunan eylemlere katılıp katılmadığım hususu sorulmadı, sadece Marksist ve Leninist olup olmadığım hususu soruldu. İddianamede belirtildiği gibi daha doğrusu Askeri Savcının tesbit ettiği ifadede belirtildiği gibi Marksist ve Leninistim, İşçi sınıfının dünya görüşü olan bilimsel sosyalizme inanıyorum. İddia edilen Türkiye Cumhuriyeti Anayasasını tağyir, tebdil ve ilgaya cebren teşebbüs suçunu temelden ve kesinlikle reddediyorum. Şöyleki biz Marksist ve Leninistler ve bütün Yurtsever devrimciler 27 Mayıs 1960 Anayasasını 1961 yılında halk tarafından oylanmasından bu yana kan ve ateşle savunduk. Bu anayasayı savunurken, şehit düşen devrimcilerin kanları henüz kurumamıştır. Bu anayasanın Türkiye Halkına sağlamış olduğu bütün demokratik hakların bütün Türkiye halkı tarafından kullanılması için bizler halkımıza öncülük ettik. İşçiler ne zaman Anayasal hakları için direnmiş olsalar, yanlarında biz olduk. Köylüler ne zaman toprak ağalarına karşı demokratik direnme haklarını kullansalar yanlarında ve önlerinde biz olduk. Amerikancı Demirel iktidarının kanunsuz bir şekilde işçilerin ve köylülerin üzerine sürdüğü silâhlı faşist güçlere karşı işçiler ve köylülerle biz karşı koyduk. 27 Ma-

yıs Anayasasının başlangıç metninde belirtildiği gibi meşruiyetini kaybetmiş Amerikancı Demirel iktidarına karşı direnme hakkımızı kullandık. Bu iktidarın Anayasaya ve kanunlara karşı işledikleri bütün suçlara karşı tepki gösterdik. Bu gün bizler kanla ve ateşle savunduğumuz ve savunmaya devam edeceğimiz 27 Mayıs 1960 Anayasasını ihlâlden sanık olarak yargılanıyoruz. Oysa bu gün Anayasamızın 1961 yılında halkımız tarafından oylandığı tarihten itibaren ırzına geçen daha sonra rafa kaldıran ve bugün katletmek üzere olanlar Parlamentoda Anayasamızın başına leş kargaları gibi çökmüşlerdir. Anayasayı ihlâlden yargılanacak olanlar varsa, onlar muhakkak ki bizler değil, Amerikan emperyalizmi ve yerli işbirlikçi ortaklarıdır ve uşaklarıdır. Halkımız bir gün bu Anayasayı katledenleri mutlaka yargılayacak ve onları mahkûm edecektir. Eylemlere karşı ise söyleyeceklerim şunlardır. Arkadaşlarımın 11 Ocak 1971 tarihinde Türkiye İş Bankası Emek Şubesinin günlük hasılatına Türkiye Halkı adına el koymaları ve bu paraları kamulaştırmalarından sonra, ismim bu olaya Demirelin polisleri tarafından kasten karıştırılmıştır. Olaydan dört gün sonra benim ismim Adalet gazetesinde ilk defa olarak yayınlandı. Daha sonraki günlerde diğer gazetelerde de yayınlandı. 18 Ocak 1971 tarihine kadar ben hiç bir şekilde gizlenmedim, saklanmadım, evime gidip geldim. Gazetelerdeki bu haber üzerine Ankara Savcılığından hakkımda Gıyabi tutuklama kararı olup olmadığını sordurdum. Var şeklinde bir cevap verilmedi. 18 Ocak 1971 tarihine kadar evime polis gelip gitmedi, herhangi bir şekilde aranmadım. 18 Ocak 1971 tarihinde Üniversiteye gittim. Kapıdaki güvenlik kuvvetlerine şebekemi göstererek içeriye girdim. 18 Ocak Pazartesi ve 19 Ocak Salı günleri derslerime

devam ettim. 19 Ocak 1971 Salı günü Türk Haberler Ajansından iki muhabir benimle görüşmek istedi. Gazetelerde olayla ilgili olarak ismin çıkmaktadır. Buna ne dersin şeklinde soru sordular. Gazetelere diyecek sözüm olmadığını, gazetelerin her istediği şekilde yazı yazabileceklerini beyan ettim. Ancak saklanmadığımı, evime polisin gelmediğini, aranmadığımı, savcılıktan da her hangi bir şekilde davet almadığımı söyledim. Aynı gün öğleden sonra saat 15.00 sıralarında alt katında jandarma karakolu bulunan Rektörlük binasına gittim. Rektörle görüşmek istedim, Rektörün bir gazeteci ile röportaj yaptığını ve gazeteci çıktıktan sonra Rektörün benimle görüşebileceğini sekreterden öğrendim. Bir saat kadar bekledim, jandarmalarla konuştum, sohbet ettim. Saat 16.00 sıralarında Rektör tarafından kabul edildim. Rektör bana gazetelerde ismimin çıktığını, Üniversite olarak kendilerini zor durumda bırakmamamı, gidip teslim olmamı söyledi. Ben de kendilerine teslim olacak bir durumun mevcut olmadığını, çünkü ne Savcılıktan ne de Emniyet Makamlarından her hangi bir suçla ilgili olarak davet almadığımı beyan ettim. Ayrıca Üniversite kaleminden hakkımda Savcılıkla ilgili olarak bir yazışma olup olmadığını sordum. Olmadığını öğrendim. Daha evvel Gıyabi olarak tutuklanan öğrenciler hakkında kaleme yazı ve tutuklama müzekkeresi gelirdi. Bu şekilde bir durum olmadığına göre iki gündür derslerime girip çıktığımı Rektöre söyledim. Rektör bunun üzerine Valiye telefonla durumu sormayı arzu etti. Ben de arzusuna iştirak ettim. Hakkımdaki durumun aydınlığa kavuşmasını istiyordum. Rektör Valiye telefon etti, öğrencilerimizden İrfan Uçar'ın gazetelerde ve radyolarda son olayla ilgili olarak ismi çıkmaktadır. Kendisi yanımdadır, hakkında tevkif kararı

olmadığını iddia etmektedir. Üniversiteye de resmi bir yazı gelmemiştir. Üniversite olarak zor durumda kalmak istemiyoruz, bu öğrencinin durumu nedir diye sordu. Vali Rektöre benim durumumu bilmediğini beyan etmiş, Rektör bu konuşma üzerine nasıl bilmezsiniz, bu olay ve bu isimler gazetelerde manşet, radyolarda birinci haberdir dedi. Vali durumu bilmediğini araştırıp neticeyi bildireceğini söyledi. Ben bunun üzerine Rektöre görüyorsunuz durumu Vali dahi bilmemektedir. Hakkımda tutuklama kararı bulunsaydı, bilirdi. Ben derslerime girip çıkmaya devam edeceğimi söyledim. Rektör de bu durum karşısında devam edebilirsin dedi. Ben Rektörlükte jandarma karakolunun içinden geçerek dersime gittim. Aradan takriben bir - birbuçuk saat geçtikten sonra, öğrenci birliğinden bir kaç arkadaş sınıfa geldi, Rektör yardımcısı Ertan Acaroğlu'nun beni çağırdığını söylediler. Bunun üzerine tekrar Rektörlüğe gittim. Ertan Acaroğlu'nu odasında buldum, ne için çağırdıklarını sordum, kendisi bilmediğini, Rektörün çağırdığını söyledi. Sekreterden Rektörle görüşmek için izin istedim. İçeride misafiri var, çıkınca görüşebilirsiniz dedi. On dakika kadar Rektörlük koridorunda bekledim. On dakika sonra Rektör odasından çıktı, içeride misafiri vardı. Sekreterlik odasında beni gördü. Ankara valisinin ve Toplum Polis Müdürünün benim hakkımda gıyabi tutuklama kararı olduğunu söylediklerini beyan etti. Tutuklama kararının hangi fiille ve olayla ilgili olduğunu Rektörden sordum, bilmediğini ancak bir saat kadar sonra kararın Rektörlüğe geleceğini söyledi ve benden teslim olmamı istedi, istediğim takdirde Savcılığa kendisinin götüreceğini ve işkence ettirmiyeceğini söyledi. İşkence ettirip ettirmemenin kendi ellerinde olmadığını söyledim. Daha önce bir çok

arkadaşımıza işkence edilmiş olduğundan, bunları da misal olarak gösterdim. Tutuklama müzekkeresi gelsin göreyim, bundan sonra teslim olup olmamam hakkında ben kendim bir karara varırım dedim. Ve gerektiği takdirde işkenceye maruz kalmamam hususunda kendilerinden yardım isteyebileceğimi beyan ettim. Bunun üzerine Rektörlükten ayrıldım. Bir kaç adım attım, bir uzatmalı çavuş kolumdan tuttu ve bana burada beklememi bilâhare beni alıp götüreceğini, hakkımda gıyabi tutuklama kararı bulunduğunu söyledi. Ben de tevkif kararını göstermesini istedim. Yanında olmadığını, fakat bir saate kadar merkezden geleceğini söyledi. Ben de tutuklama müzekkeresi gelsin bundan sonra beni götürürsün, ben şimdi dersime gidiyorum dedim. Yürüdüm, yürümem üzerine silâhını çekti ve beklememi söyledi, götüreceğini ilâve etti. Tutuklama müzekkeresi olmadan hiç kimsenin beni bir yere götüremeyeceğini söyledim. Bir kaç dakika sekreterlik odasında bekledim. Bu sırada Rektörlük katına çıkan iki merdivenden, birinden öğrenciler, birinden de jandarmalar geliyordu. Uzatmalı çavuş yan odada aynı zamanda çay ocağının bulunduğu odadan sten tabancasını aldı. Tabancasına şarjörü takarken, sırtımdaki pardesüyü çıkardım, kenara koydum, yürüyerek ayrıldım. Ayrılmamın sebebi tutuklama müzekkeresi olmadan jandarmaya götürmeye teşebbüs ettiği takdirde, Rektörlüğe gelmekte olan öğrencilerin tepkisi ile karşılaşacağını ve üzücü hadiseler çıkabileceği ihtimaline binaen ayrıldım. Bu şekilde bir hadiseye sebebiyet vermek istemedim. Ben ayrıldıktan sonra yurtlardan boşalan binlerce öğrenci benim kanunsuz bir şekilde götürülmek istediğimi duyunca, rektörlük önüne toplanmış ve gösteri yapmış, daha sonra TRT. muhabirlerinden Aycan Giritlioğlu

ile yaptığım röportajda Mahkeme gününe kadar teslim olmayacağımı, çünkü boşu boşuna yatmak istemediğimi, daha evvel de bu şekilde üç defa tutuklandığımı ve her üç olayda da duruşmaya kadar tutuklu kaldıktan sonra, ilk celsede tahliye edildiğimi söylemiştim. Mahkeme günü geldiğinde teslim olacağımı da beyan etmiştim. 27 Mayıs 1971 tarihine kadar teslim olmadım. Bu tarihte İstanbul'da Güvenlik kuvvetlerince yakalandım. Poliste bana isnat edilen suçlar şöyle idi. 1. Emek İş Bankasının hadisesi, Şevim Onursal'ın evindeki bağlama hadisesi ve Amaç Apartmanının kiralanması, olayları idi. Ben şimdiye kadar verdiğim bütün ifadelerde bu olaylara ismimin kasıtlı olarak karıştırıldığını beyan ettim. Bu olayların görgü tanıkları ile yüzleştirilmeye hazır olduğumu da söyledim. İddianameden öğrendiğime göre Amaç Apartmanının sahibi İstanbul'da oturuyormuş. İstanbul'da polise bu kimse ile yüzleştirme yaptırılmasını kendim teklif ettim. Birinci Şube Müdürü Ilgaz Aykutlu, İkinci Şube Müdürü ve ayrıca İstanbul Emniyet Müdürü Muzaffer Çağlar'a bu teklifi yaptım. Hiç olmazsa işkenceye ara verilmesini, İstanbul'daki görgü tanıkları ile yüzleştirme yaptırılmasını istedim. Sevim Onursal'ın evindeki tanıklardan bir kimsenin polis olduğunu bunu da bir günlüğüne İstanbul'a getirtmelerinin imkân dahilinde olduğunu söyledim. Benim bu samimi tekliflerim dikkate alınmadı ve işkenceye devam ettiler. Aynı ifademin alınması sırasında Askeri Savcıdan da istemiştim, ve yapmıştım. Ancak bu yüzleştirme nedense yaptırılmadı, her halde benim işkence edilmiş halimden ve bunun açığa çıkacağından çekinmiş olacaklardır. Ben bu eylemlerin cereyan ettiği saatlerde 11 Ocak 1971 tarihinde Siyasal Bilgiler Fakültesinde bulunuyordum. Zaman ve me-

kân şahitlerim mevcuttur. 15 Ocak 1971 günü Sevim Onursal'ın evinde cereyan eden hadise sırasında İnşaat Mühendisleri Odasında bulunuyordum, zaman ve mekân şahitlerim mevcuttur. Diyeceklerim bundan ibarettir dedi.

İfadeye karşı As. Savcıdan soruldu, Diyeceğimiz yoktur. Ancak benden şahsen şehitlerle yüzleştirme şeklinde bir talepte bulunulmadı. Esasen sanığın evvelce okunan ifadesinde de böyle bir talebi mevcut değildir. dedi. Dünkü beyanlarında da kendisine işkence edildiği şeklinde müracaatta bulunduğunu beyan etmiştir. Bu husus varittir. Bunun için de ilgili merciler vardır, müracaat yolları mevcuttur ve açıktır şeklinde cevap verilmiştir. Ankara'da ben yetkiliyim, İstanbul'da başka bir kimse yetkilidir şeklinde tarafımdan bir beyanda bulunulmadı dedi. İfadeye karşı diğer sanıklardan soruldu, diyecekleri olmadıklarını beyan ettiler.

Sevgili Anneciğim, Babacığım, kardeşlerim

Sizlerden ayrılalı 3 ay kadar bir zaman geçti. Bu zaman zarfında sizleri ne kadar sevdiğimi anladım. Üç ay hep sizi düşündüm. Sizleri ve evimizi çok özledim. Ama ne yapayımki şartlar beni sizden ayrılmaya zorluyor. Polis Ankaradaykan devamlı beni takibediyordu. Ben hangi bir karaya kurban gitmemek için Ankaradan ayrıldım.

Şimdi bu mektubu aldığınız zaman Ben Almanyada olmuş olacağım. Orada bir arkadaşım vasıtasıyla güzel bir iş buldum. Orada bir müddet kalmayı düşünüyorum. Sizleri çok üzdüğümü bunun için benden nefret ettiğinizi biliyorum. Fakat siz benden nefret etsenizde, ben sizi sevmekte devam edeceğim. Kötü bir iş yapmadığımı, Doğru yolda olduğumu gelecekte anlıyacaksınız. O zaman ~~be~~ şimdi utandığınız benden, gurur duyacaksınız. Almanyada size adres veremiyorum. Bunun çeşitli sakıncaları var. Fakat devamlı kart atacağım. Sizlerin sıhhatı hakkında devamlı bilgi alıyorum. Benim ~~bu~~ için hiç merak etmeyin üzülmeyin. Sıhhatteyim. Mektubuma son verirken ~~[illegible]~~ buluşmak dileğiyle hepinizi hasretle kucaklarım

Sizleri çok seven
Yusuf Arslan
(signature)

SAYIN YARGIÇLAR,

Bu savunma, mahkemenizde, Anayasayı tağyir, tebdil ve ilgadan yargılanan Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu (THKO) savaşçılarının ortak savunmasıdır.

İçinde bulunduğumuz şartlar, geniş bir savunma yapmamızı, ve şahıslarımızda zincire vurulmak istenen bilimi ve gerçekleri savunmamızı gerektiriyor.

Amacımız, aleyhimize verilecek cezayı önlemekten çok, doğruluğuna inandığımız doğa ve toplum kanunlarının, insanlık tarihine nasıl yön verdiğini açıklamaktır.

Toplumların tarihi, ezenler ve ezilenler arasındaki mücadelelerin tarihidir. Çağımıza kadar, bu mücadelelerde ezilenler daima yenilmişlerdir. Fakat 20. yüzyıl tarihimiz, ezenlerin barbarlığına ve bütün baskılarına rağmen, ezilenlerin kurtuluşuna sahne olmaktadır.

Günümüzde ezenleri temsil eden ve çıkarı uğruna yoksul ulusları, boyunduruğu altında tutan EMPERYALİZM'dir. İnsanlık tarihi gericiliğin, barbarlığın ve vahşetin son kalesi olan emperyalizmin de sonunu müjdeliyor.

Bütün ezilen uluslar, emperyalizme, her gün darbe üstüne darbe vuruyorlar. Asırlardır ezenlere karşı mücadelelerde hayatlarını feda edenlerin çabaları boşa gitmemiştir. Dünyamız Zafer Türkülerini söylemek üzeredir...

Ezenlere karşı verdikleri mücadelelerde, ölen tüm ezilenlere selâm olsun...

Türkiye, emperyalizme karşı ilk Kurtuluş Savaşı veren ve onu dize getiren ülkedir. Bütün ezilen uluslara ışık tutan ve Kurtuluş Bayrağını dalgalandıran Türkiye halkı, bundan 50 yıl önce görevini yapmıştır. Ne yazık ki, o zaman yurdumuzu terketmek ve yenilgiyi kabuletmek zorunda kalan emperyalist ülkeler, sonradan bir avuç satılmışın menfaati uğruna tekrar yurdumuza girdiler. Ve Kurtuluş Savaşında gerçekleştiremedikleri emellerini bugün gerçekleştiriyorlar. Ulusumuz, Amerikan emperyalizminin sömürüsü altında ezilmektedir. Kurtuluş Savaşımızda şehit düşen yüzbinlerin onurları ve cesetleri üzerinde yabancı pençesi cirit atmaktadır.

Dünyanın ve Orta-Doğu'nun en eski devletlerinden biri olan Türkiye hâlâ kalkınamamış olup, yarıbağımlı durumdadır. Bir avuç sermaye çevresi Amerikan doları uğruna ulusumuza ihanet etmiş ve bağımsızlığımızı yabancılara ticaret konusu yapmışlardır. Yurdumuzun bağımsızlığı için giriştiğimiz bu kavgada Kurtuluş Savaşımızda şehit olanların onurlarını ve

ulusumuzun kaderini korumaya kararlı olduğumuzu bildiriyoruz.

Kurtuluş Savaşımızın tüm şehitlerine selâm olsun...

Amerikan emperyalizmi, sadece ulusumuzu değil, dünya uluslarının çoğunu ezmekte ve sömürüsünü sürdürmektedir. Tüm ezilen uluslar bağımsızlık ve kurtuluş için silâha sarılmış olup, çağımızın emperyalizme karşı mücadele etmektedirler. Bugün ezilen halkların tek ve ortak düşmanı emperyalizmdir. Dünyanın dörtbir tarafında bağımsızlık savaşı veren halkların, kimi kurtulmuş, kimi ise zaferin arifesindedirler. Emperyalizme karşı verilen kurtuluş mücadeleleri, bütün kıtalarda gericileri ateş çemberi içine almışlardır.

Asya Kıtasında, Vietnam, Laos, Kamboç, Tayland, Birmanya, Filipinler, Filistin, Bengal ve daha birçok halkların emperyalizmi ve onların emrindeki uşaklarını altetmeleri an meselesidir.

Afrika'da, Latin Amerika'da ve başka yerlerde bağımsızlık savaşı veren halklar, bütün baskılara ve katliamlara rağmen mücadeleye yılmadan devam ediyorlar,

Artık Amerikan emperyalizmini, dolarlar, yalanlar, atom bombaları kurtaramaz. Emrinde uşak olarak kullandığı gericilerle tarih sahnesinden silinmeye mahkûmdur. Çünkü dünyada bağımsızlık savaşlarını durduracak ve ulusları ezebilecek hiç bir silâh yoktur. Çağımıza damgasını vuran en güçlü silâh bağımsızlık ve kurtuluş savaşlarıdır.

Emperyalizme karşı verdikleri mücadelelerinde başlarını eğmeden kahramanca savaşan tüm ezilen uluslara selâm olsun...

Türkiye halkı Kurtuluş Savaşımızda, emperyalizme ve uşaklarına, gerekli dersi nasıl verdiyse, bu defa da onurunu çiğnetmeyecek ve bağımsızlığını elde edecektir. O zaman, emperyalizmin silâhları, uçakları, denizaltıları, emrindeki uşakları dize geldi. Bu defa da dize gelecek ve Türkiye halkı, dünya ulusları arasındaki onurlu yerini alacaktır.

Bugün halkımızı sömüren emperyalizme ve emrindeki bir avuç satılmışa karşı, verilen bağımsızlık ve kurtuluş mücadelemizin bayrağı dalgalanmaya devam edecektir. Şimdiye kadar bu kavgada şehit düşen kardeşlerimiz, gözlerini kırpmadan, hiç bir menfaat gözetmeden, alınları açık görevlerini yapmışlardır.

İşçiler, köylüler, öğrenciler ve tüm yurtseverler gericilere kahramanca karşı koymuşlar ve bu uğurda birçokları şehit olmuştur.

Emperyalizme ve onun emrindeki uşaklara karşı verdiğimiz kutsal bağımsızlık kavgamızın şehitlerine selâm olsun...

Emanetiniz olan bağımsızlık ve kurtuluş bayrağını, alnımız açık, yiğitçe dalgalandırdık, bundan sonra da dalgalandırmaya devam edeceğiz.

Bu kutsal kavgada Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu olarak yaptıklarımızı savunmamızda açıklayacak ve ulusumuzun nasıl sömürüldüğünü anlatarak, yurdumuzu yarı-bağımlı duruma getiren, bir avuç satılmışın yaptıklarını belgelerle ispatlayacağız.

Savunmamızı geniş olarak hazırladık. Osmanlı İmparatorluğundan bugüne kadar geçmiş tarihimizin ekonomik, askerî, siyasî ve kültürel gelişimini alarak inceledik.

Amacımız; belgelerle Türkiye'nin Amerikan em-

peryalizmlnin sömürüsü 'altına girdiğini açıklamak ve Türkiye Halk Kurtuluş Ordusunun bir örgüt olarak neden mücadeleye başladığını anlatmaktır.

Savunmamızda şu temel noktalara ağırlık veriyoruz :

1. Türkiye 50 yıl önce Kurtuluş Savaşı vermesine rağmen neden kalkınamamıştır?

2. Tekrar emperyalizmin sömürüsü altına nasıl girmiştir?

3. Türkiye Halk Kurtuluş Ordusunun amacı nedir?

Bu konuları bütün ayrıntılarıyla açıkladığımız zaman, şimdiye kadar verdiğimiz ifadelerin ve söylediğimiz sözlerin anlamı daha kolay anlaşılır olacaktır.

Türkiye'de, emperyalizme karşı, yürüttüğümüz bağımsızlık savaşının anlamını kavramak için, ülkemizin sosyo-ekonomik yapısını bilmek zorunludur.

Bu arada bizim açımızdan fazla önemli olmayan iddia makamının iddianame ve mütalâasına geniş yer vermeyeceğiz. Çünkü, toplum gerçeklerimizden uzak ve bilime aykırı olan iddia makamının görüşlerine önem vermek dahi, toplum bilimini gereksiz bir yoruma sokmak olur.

Osmanlı İmparatorluğundan başlayarak, yapacağımız geniş tahliller, düşüncelerimiz ve eylemlerimiz açısından, sağlam bir kararın verilmesini ve amacımızın doğru değerlendirilmesini mümkün kılar.

OSMANLI İMPARATORLUĞU :

Malazgirt Zaferinden sonra, Osmanlı Boyu'ndan Türklerin, büyük yığınlar halinde Anadolu'ya akmasıyla önce Selçuklular, sonra Osmanlılar olmak üzere Anadolu'da Türk devletleri kuruldu.

Batı'da Feodalizm (derebeylik) hüküm sürerken ortaya çıkan Osmanlı Devleti, çağına göre ileri bir toplum düzenine dayanmaktaydı. O tarihlerde biz Batıya değil, Batı bize el açmaktaydı.

Devleti yönetenler: Saray adamları, ulema ve asker üçlüsüydü. Bu üçlü sınıf üretimin herhangi bir kolunda görev almazdı. Çalışan sınıfların üstünde süper bir sınıf durumundaydı. Bu sınıfın belirgin özelliği kazançlarını üretime yatırmamalarıdır. Gelecekleri Padişahın ağzından çıkacak söze bağlı olan bu sınıf, ellerinde toplanan serveti, Padişah ve efradı ile birlikte saray alemlerinde harcarlardı.

Çalışan sınıfları reaya ve zanaatkârlar meydana getiriyorlardı. Reaya (köylü) toprağın sadece tasarruf hakkına sahipti. Bu hak hernekadar babadan oğula devredilmekte ise de köylü hiç bir zaman toprağın sahibi olamamıştır. Çünkü Padişah tasarruf hakkını kaldırabilirdi. Reaya, gelirinin belirli bir bölümünü vergi (aşar) olarak Sipahiye verirdi. Sipahi beyi de topladığı vergi oranında asker besler ve herhangi bir sefer sırasında bu askerlerle savaşa katılırdı.

Kasaba ve şehirlerde eisanatiarı oldukça gelişmişti. İpekli dokuma, dericilik, keçecilik ve demircilik bu elsanatlarının başlıcalarıdır. Bunlardan Avrupa'ya ihraç edilen halı ve ipekli kumaşlar önemli gelir kaynaklarıydı.

16. yüzyıla kadar Asya ile Avrupa'yı bağlayan ticaret yolu Osmanlı devletinden geçer. Ve bu işi yapan tacirlerden belli bir vergi alınırdı. Yerli tüccar ve zanaatkârlar da devlete belli bir vergi verirdi.

Fakat devletin asıl geliri fetihler neticesinde elde edilen savaş ganimetleri, hediyeler ve işgal edilen bölgelerden alınan haraç ve cizyelerdi. Devlet kervansaray, köprü, karayolu, çeşme vs. gibi kamu hiz-

metlerini de, kurduğu vakıflar sayesinde yapardı. Tamirat vs. masrafları da yine vakıflardan sağlanırdı. Görüldüğü gibi, düzenin başarısı fetihlere bağlıydı. Savaşlarda galibiyet devam ettikçe düzen de başarısını sürdürdü.

DÜZENİN BOZULMASI :

16. yüzyılın sonlarına doğru düzenin işleyişi hem düzenin iç çelişkileri, hem de dış etkenlerle bozuldu ve süratli bir çöküş dönemine girildi. Biraz aşağıda sosyo-ekonomik nedenlerini anlatacağımız bu çöküş, tarihi, devlet adamlarının cengâverlik hikâyeleri olarak kabul edenlerin anlattıkları kadar basit değildir. Bu çöküşün nedenleri de kahramanın ve akıllı padişahların yerine beceriksizlerinin işbaşına geçmesi şeklinde yorumlanamaz.

Bu çöküşün nedenlerini anlamak için Avrupa'da meydana gelen önemli değişiklikleri bilmek zorundayız. Bu yüzyılda Avrupa'da iki önemli olay yer aldı. Amerika'nın keşfi ve Avrupalı denizcilerin karaya hiç ayak basmadan dünyayı dolaşmaları. 15. yüzyıl ortalarına kadar uygarlık dünyasının temeli Asya kıtasıydı. Avrupa, para, servet, endüstri açılarından Asya'ya daima borçlu idi. Doğu ülkeleri ile olan ticaretinde elinde - avucundaki nakit parayı, aldığı mallar karşılığında yitiriyordu. Amerika'nın keşfi ile yağma edilen Aztek ve İnka hazineleri, Peru, Bolivya ve Meksika'da işletilen madenlerden elde edilen altın ve gümüşler Avrupa'ya akmaya başladı. 1500 - 1550 yılları arasında Avrupa'dakl altın ve gümüş miktarı dört misli arttı. Altın artık bir mücevherat eşyası olmaktan çıkıp, değişim aracı haline geldi. Nakit paranın çoğalması ticareti geliştirdi, tüccarlar, bankerler zen-

ginleşti. Feodal bey sınıfı köylüyü sıkıştırmak suretiyle feodallikten kapitalist tarım üreticiliğine geçme yoluna girdi.

Zenginleşen bu sınıf (burjuvazi) hükümetlerle elele vererek ticareti gittikçe geliştirdi, elinde biriken fazla servetleri de endüstriye yatırmaya başladı. Bu suretle durumu değiştiren Avrupa, dışarıya mamul madde satıp, hammadde satın almaya başladı. Böylece 16. yüzyıla kadar Asya'ya akan altın yön değiştirdi.

Avrupa'nın bu durumunu gördükten sonra tekrar Osmanlı devletine dönebilir ve çöküşü hazırlayan iç nedenleri inceleyebiliriz. 16. yüzyılda devletin sınırları son derece büyümüş ve merkez iç eyaletlerine söz geçiremez olmuştu. Bu durum sipahilerin ekonomik ve siyasî gücünün artmasına sebep oldu. Bu güçlenme, bazı eyalet valilerinin devlet merkezine başkaldırmasına kadar gitti.

Seferler de merkezden uzaklaştıkça pahalı olmaya başlamıştı. Ateşli silâhlarla donanmış Batı devletlerini yenmek de eskisi kadar kolay olmuyordu. Ve bir an geldi ki, seferlerin masrafları ganimetlerden fazla olmaya başladı. Avrupa ile Uzak-Doğu'yu birbirine bağlayan ticaret yolu da artık eskisi gibi geçerli değildi. Çünkü Avrupalılar daha az masraflı olan deniz yolunu kullanıyorlardı.

Gelirleri azalan saray, arazileri bir veya birkaç seneliğine tüccar ve bankerlere kiralamaya başladı. Bu kiracılara mültezim denilirdi. Mültezimler, saraya belli bir para vermekte, karşılığında ise sipahinin topladığı vergiyi toplamaktaydı. Daha çok para kazanmak için köylüyü sıkıştıran mültezimler sipahi sisteminin bozulmasına ve köylülerin göçüne sebep oldular. 16. yüzyıla kadar mamul madde ihraç ederek, karşılığında o günlerin dövizi olan altın ve gümüş stok eden dev-

letin, bu durumu da tersine döndü. Altın ve gümüş rezervi çoğalan ve fiyatların çok arttığı Avrupa devletleri artık Osmanlı devletinden hammadde satın almaya başladılar, karşılığında ise mamul madde satıyorlardı. Bu durum bir yandan altın ve gümüşün azalmasına öte yandan elsanatlarının yok olmasına sebep oldu.

16. yüzyılda başlayan Osmanlı devlet düzeninin çöküşü, 19. yüzyıla kadar devam etti. Düzenin, çözülme başlamasına rağmen 2 yüzyıl kadar dayanmasının iki nedeni vardır; Osmanlı devletini çevreleyen sınır devletler arasında Osmanlıları yıkacak askerî güce erişmiş bir devletin bulunmaması ve Avrupa kolonyalizminin (sömürgeciliğinin) dünyanın başka bölgelerinde bakir ve sömürülmesi kolay olan başka ülkeleri tercih etmesidir.

Bu iki yüzyılda devletin durumunu gören bazı devlet adamları birtakım reformlar yapmaya çalıştılar. Fakat düzenin bozukluğunun asıl nedenini göremiyorlardı. Bu nedenle yaptıkları reformlar hep yüzeyde kaldı. Askerlikte, idarî işlerde, kıyafette, davranışlarda birtakım değişiklikler olduysa da bunlar Avrupa'ya özenti olmaktan geri gidemedi.

Ve nihayet Osmanlı devleti 1838'de Avrupa emperyalizminin karşısına şu manzarayla çıktı :

Devletin gücünün devamı ve savaşlar için gerekli finansmandan yoksun bir idare...

Belirli yasaları olmayan bir rejim...

Dış ticareti yabancılara, iç ticareti azınlıklara bağlı olan bir ekonomi....

İçinde Türk'ten gayrı milletlerin doğuş halinde olduğu bir siyasal toplum...

Siyasal güçleri saray, Bab-ı Ali, asker, ayan, ağa ve derebeyi arasında çekişmeli bir devlet.

Bu tarihe kadar Avrupalı emperyalist devletler bazı imtiyazlarla Osmanlı devletinin içine girmişlerdi. 1838'de imzalanan Ticaret Anlaşması Osmanlı devletini emperyalistlerin oyuncağı haline getirdi. Nihayet ekonomik sömürü askerî işgal şekline dönerek, Osmanlı devleti tarih sahnesinden silindi.

1838'e kadar yabancılara birçok imtiyazlar verilmişti. Kapitülasyonlar dediğimiz bu imtiyazlar Kanuni Sultan Süleyman zamanına kadar dayanır. Bu imtiyazlar evvelden sadece Venedlk ve Fransız tüccarlarına verilirdi. Kanuni zamanında ise ilk defa bir devlete, Fransa'ya verildi. Bu imtiyazlar iki taraflı olmasına rağmen, o sıralarda Osmanlı devleti kendini kuvvetli saydığından ve Avrupa'ya gidecek tüccarı bulunmadığından daima tek taraflı işlemiştir.

EMPERYALİZMİN GİRİŞİ :

Emperyalistlerin geri kalmış ülkelere sızması her zaman benzer taktiklerle olmuştur. Emperyalistler girdiği ve sömürdüğü her ülkeye kuzu postuna bürünerek girmiş ve himayeci pozu takınmıştır. 1838 İngiliz Ticaret Antlaşması da böyle olmuştur. Bu anlaşma Osmanlı devletinin çöküşünü hazırlayan ve taktikleri Cumhuriyet Türkiye'sinde yurdumuza sızan Amerika emperyalizmine benzerliği ile son derece iyi bilinmesi gereken tarihî bir konudur.

Fransız ve İngilizlerin teşvik ve yardımları ile Osmanlı devletine başkaldıran Mısır valisi Mehmet Ali, Kütahya'ya kadar geldi. Mehmet Ali'nin kuvvetleri karşısında aciz kalan Sultan Mahmut Rus ordusunun ve donanmasının yardımını istemek zorunda kaldı. Bu durumda telaşlanan İngiltere ve Rusya, Mehmet Ali tehlikesine karşı Sultan Mahmut'u desteklemiş ve

İngiltere, karşılığında, İmparatorluğu açık pazar haline getiren İngiliz Ticaret Antlaşmasını elde etmişti.

Bu antlaşmanın önemli maddeleri şunlardır :

1) Kapitülasyonlar, antlaşma ile tanınan yeni imtiyazlar eski yerine eklenecektir.

2) Gerek iç, gerek dış ticaret amacıyla İngiliz tüccarları, ortakları ve adamları, memleketin her tarafında, her çeşit emtiayı serbestçe alıp satabileceklerdir. Yed-i vahit usulü tamamıyla terkedilecektir (yed-i vahit usulüne göre, İmparatorluk sınırları içindeki yeraltı kaynakları devlet tarafından işletilirdi.)

3) Emtia alımı ve nakli için teskere istenmeyecektir. Teskere isteyen vezirler ve memurlar, şiddetle cezalandırılacaklar ve İngiliz tüccarlarının bu yüzden uğrayacakları zararlar tazmin edilecektir.

4) İngiliz tüccarı, ortakları ve adamları iç ticarette en imtiyazlı yerli tüccardan daha fazla vergi ödemeyecektir.

5) İhraç mallarında, ihracatı yapılacağı iskeleye kadar hiç bir vergi alınmayacak, iskelede % 9 vergi alınacaktır. İskeleden ihracında ayrıca % 3 gümrük resmi verilecektir.

6) İthalâtta yalnız % 3 ithal resmi ödenecektir. Ayrıca % 2 oranında ek vergi alınacaktır. Bunun dışında ithal malları memleketin her tarafına vergisiz gidecek, bir yerden öbür yere tekrar götürülüp getirilse dahi vergi ödenmeyecektir. (Buna göre bir Osmanlı tüccarı içerdeki bir yerden öbür yere götürüp satacağı emtia için % 12 vergi öderken. yabancı tüccar, ortakları ve adamları % 5 vergi vereceklerdi.)

7) Yabancı emtia, boğazlardan serbestçe geçebilecek, Osmanlı limanlarında bir gemiden ötekine aktarma edilebilecek, transit serbest olacak, bu muamelelerden ayrıca hiç bir resim alınmayacaktır.

Bu antlaşma neticesinde sanayileşme için gerekli olan kapital birikimi yerli tüccarlardan yabancı kapitalistlere aktarılmış, belli bir gelişme süreci içindeki elsanatları, tezgâhlara ve fabrikalara dönüşememiştir. İmparatorluk açık pazar haline getirilerek bütün zenginler yabancılara peşkeş çekilmiştir.

Bu antlaşma, olayları iyi değerlendiren bir insan için vatanın satış senedidir. Bugünkü antlaşmalar daha kurnazca fakat nitelik olarak 1838 Ticaret Antlaşması ile aynıdır. Ve bugünün Türkiye'sini anlatırken de buna benzer antlaşmaların sık sık imzalandığını göreceğiz.

1838 Antlaşması serbest ticaret şartlarını hazırladığı, Tanzimat ise Batı kapitalizmi yararına kurulan bu açık pazar düzeninin gerekli kıldığı, idarî, malî vb. reformları getirdi. Denetlenmesi yabancı devletlere bırakılan Tanzimat reformu da İngiltere tarafından empoze edilmiştir. Bu reformlara göre Osmanlı İmparatorluğunun toprak bütünlüğü ve bağımsızlığı yabancı devletlerce garanti edilecek, Avrupa Amme Hukukundan Osmanlı devleti de yararlanacaktı. Çoğu tarih kitaplarında «büyük» diye adlandırılan Reşit Paşa ise İngilizlerle tam bir anlaşma halindedir. O sıralarda İngiltere içişlerimize o kadar karışmıştı ki, İngiliz büyükelçisi Canning karısına yazdığı mektupta «Osmanlı hükümeti apansız değişiverdi. Reşit ile bazı sadrazamlar azledildi, derhal padişaha çıktım ve hepsi yeniden vazifeleri başına getirildiler.» demektedir.

1878'de imzalanan Berlin Antlaşması ile müdahale hakkı haysiyet kırıcı bir biçime girdi. Bu antlaşmada yabancı müdahale şöyle ifade edilmektedir: «Bab-ı Ali bu babta ittihaz olunan tedbirleri muayyen zamanlarda devletlere bildirecek ve antlaşmaya imza

koyan devletler bu tedbirlerin icrasına nezaret eyleyeceklerdlr.»

Ekonomik ve idarî alandaki çöküntü dozunu gittikçe arttırmaya başladı. Son derece para sıkıntısı içinde olan devlet borç para da almak zorunda kaldı. İlk istikraz akti Reşit Paşa tarafından 1850'de yapıldı. Borç veren şirket Dent Palmer and Company idi. Alınan para 3 milyon İngiliz lirası tutarında idi, faiz % 6, ihraç fiyatı ise % 80'dir. Yani 100 lira borçlanılıyor, gerçekte 80 lira alınıyordu. Bu borçlanmadan sonra yenileri devam etti ve birisi ödenmeden öteki alındığı için borçlar üstüste binmeye başladı ve devlet hazinesi tamiri imkânsız bir iflâsa doğru sürüklendi. Bugün de aynı metotla Amerika'ya borçlanılmış ve her doğan çocuk Amerika'ya 2 bin lira borçlu kılınmıştır.

Çoğu yabancı olan Galata bankerleri de bu duruma hemen ayak uydurdu ve yabancılarla ortaklık kurmaya başladılar. Bu adamların birçoğu daha sonra Paris'e çekilerek kâşaneler inşa ettirmişlerdir. Marsilya'da Abdülhamit'in yakın dostu ve bankeri Zârifî'ler Kurtuluş Savaşında Yunanlıların zaferi için keseyi açmışlardır.

Nihayet bu borçlanma o kadar çoğaldı ki, 1874 - 1875 senesinde 25 milyon liralık devlet bütçesinin 13 milyon lirası dış borçlar oldu. Devlet, bu borçları ödeyemeyecek hale gelince, Avrupa devletleri, İstanbulda Osmanlı maliyesini yönetecek bir malî komisyon kurulmasını kabul ettiler. Bu komisyonun adı Düyun-u Umumiye'dir. Aslında tamamen bağımsız olup, yabancı devletlerin temsilcilerinden oluşan bu kuruluş, devletin şerefini görünüşte kurtarmak için Osmanlı gösterilen vergi gelirlerini toplamaktır. Tuz, tütün Devletine bağlı gösterilmiştir. Görevi, borçlara karşı

tekelleri, balık resimleri, bazı illerin ipek öşürleri vs. kuruluşun gelir kaynakları idi.

Düyun-u Umumiye zamanla gelişerek, kendi adına bazı kaynakları da işletmiştir. Düyun-u Umumiye ile ilgili borçlar Cumhuriyet döneminde de devam etmiş ve tamamı ancak 1930'da ödenebilmiştir. Düyun-u Umumiye'ye benzerlikler gösteren kuruluşlara bugünün Türkiye'sinde de rastlanır. 1950 - 1958 döneminde alınan ve ödenemeyen borçlar nedeniyle 1958'de bazı tedbirler alınmış ve milletlerarası kuruluşların temsilcileri zaman zaman Ankara'ya gelerek alınan tedbirleri denetlemişlerdir. 1963 yılında kurulan Türkiye'ye Yardım Konsorsiyumu ve Amerikan Yardım Teşkilâtının (AID) Düyun-u Umumiye'ye benzer yanları çoktur.

Düyun-u Umumiye ile birlikte emperyalist devletler sonradan kendilerine kârlar ve nüfuz bölgeleri sağlayan demiryolu inşaatlarına da başladılar.

Kilometre garantisi denilen bir usül sayesinde, Osmanlı devleti demiryolu inşaat ve işletmesinin mutlaka kâr sağlamasını teminat altına almıştır.

Demiryollarının asıl amacı Türkiye'de nüfuz bölgeleri kurmak ve Türkiye paylaşılınca, bu bölgeleri sömürge imparatorluklarına katmak amacı gütmektedir. Bu amaçla Avusturya Balkanlar'da, Rusya Doğu'da, Fransa Suriye ve civarında demiryolu tekelini elde etmeye çalıştı.

Almanya'nın «Bağdat Hattı» ise, Anadolu ve Mezopotamya'yı bir Alman kolonisi haline getirmek amacını taşıyordu. Almanlar bu demiryolu sayesinde Anadolu ve Mezopotamya'nın tarım ürünleri, madenlerini ve petrolü Almanya'ya taşımaya ve Alman endüstrisinin mamul maddelerini de buralara satmayı planlıyorlardı.

Emperyalist devletler Osmanlı devleti ile ilişkilerinde aracı olarak daima Rum ve Ermenileri kullanmışlardır.

Emperyalistler kendi hizmetlerinde çalışacak teknik elemanları yetiştirmek için birçok okullar açmış ve bu okullarda kendi bayraklarını dalgalandırmişlardır. 1867 - 1914 döneminde Osmanlı devleti sınırları içinde 69 yabancı okul faaliyetteydi. Bu okulların çoğu Fransız ve Almanlara aitti. Bugün de, yurdumuzda aynı amaçla kurulmuş bazı okullara rastlarız. Birçok yabancı lise ve Robert Kolej yanında 1956'da kurulan ve İngilizce eğitim yapan ODTÜ'de aynı amaçla kurulmuştur.

Amerlka'dan gelen mühendis ve teknik elemanlar Amerikan şirketlerine son derece pahalıya mal olmaktaydı. Oysa Türkiye'deki teknik eleman ücreti çok daha azdı. Fakat Türkiye'deki teknik elemanlar hem İngilizce bilmemeleri hem de Amerrikan'vari üretime alışkın olmamaları nedeniyle Amerikan şirketlerinin işine yaramıyordu. Emperyalistler bu ihtiyacın karşılanmasını sağlamak için ODTÜ'nün kurulmasını sağlayarak bütün Orta-Doğu'daki teknik eleman ihtiyaçlarını bu okuldan temin etmeyi düşündüler. Üniversitenin ilk rektörü Amerikalıydı. Başlangıçta meselelerin farkında olmayan gençler bu amaç için yetiştirildiler. Fakat 1960 sonrası gençliği yurdumuzun problemleri üzerine eğildi, ve kısa zamanda çok şey öğrendi. Amerikalı hocaların, CIA ajanlarının bütün gayretleri milliyetçileri takip edebilmektedir.

Abdülhamit halifelik sıfatını politika planında kullanmaya önem vermiştir. Bu politika ile 300 milyon müslüman halifesl olarak İngilizlere karşı koz elde edeceğini, kişisel mevki ve prestijini arttıracağını ümit etmiştir.

VATANSEVER ÖRGÜTLER VE HAREKETLER

Osmanlı devletindeki vatansever aydınlar Tanzimat uygarlığı oyununun asıl niyetini kısa zamanda anladılar. Gizli örgütler kurarak iç ve dış düşmanlara karşı savaşmaya karar verdiler. Bu örgütlerin başlıcaları Jön Türkler, Yeni Osmanlılar, İttihat ve Terakki idi.

Namık Kemal'in önderliğinde kurulan Yeni Osmanlılar, Tanzimatın getirdiği sömürü düzenini şiddetle eleştiriyorlardı. Yayınladığı bildirilerle vergi eşitsizliğini, memurların zulmünü, yabancı sermayenin yurda girişiyle çöken yerli sanayi ve ticaretin yabancılara bırakılmasını konu ediyorlardı. Amaçları, millî bir iktisat politikasının uygulanması ve hürriyetin ilânı idi. Abdülhamit, jurnalcileri sayesinde örgüt üyelerinin çoğunu yakalamış, Namık Kemal'i de sürgün etmiştir. Namık Kemal ve arkadaşlarının ortaya attığı görüşler, Harbiye, Tıbbiye, Mülkiye gibi okullarda «Vatan ve Hürriyet» ideolojisini kökleştirdi.

Çoğunluğunu yüksek okullu aydınların meydana getirdiği Jön Türkler de Yeni Osmanlıların tezlerine benzer öneriler getiriyorlardı. İstedikleri reformların gerçekleştirilmesine engel olan Abdülhamit istibdadını devirmek en büyük amaçları idi. Bu sırada hemen bütün okullarda yurtsever gençler, cemiyetler kuruyorlardı. Kuleli Askerî İdadisinde İhtilâlci Askerler Cemiyeti, Askeri Tıbbiyelilerin gizli cemiyeti, sivil aydınların kurduğu Cemiyet-i İnkılâbiye bunlardandı. Bütün bu cemiyetler çıkardıkları gizli dergilerle Abdülhamit istibdadını yeriyordu. Duvarlara yazılar yazılıyor, okunan gizli kitaplardan dünya ve Anadolu'nun durumu öğreniliyordu. Abdülhamit, aylıklı ihbarcıları

boşa çıktı ve emperyalistler kendi kazdıkları kuyuya kendileri düştüler. En güçlü anti-emperyalist direnmelerden birisi de bu konuda yürütüldü. Vietnam'da bağımsızlık mücadelesi veren halkın amansız düşmanı, insan kasabı Commer'in arabası yakılarak kendisi yurdumuzdan koğuldu.

Yine düne kadar en yüksek binasında ABD bayrağı sallanan Robert Kolej'de devrimci gençlerin direnişi karşısında Türkiye'ye devredildi. Bu açıklamalardan sonra tekrar konumuza dönebiliriz.

Yabancı sermayedarlar artık Osmanlı devletinde tam bir sömürü ağı kurmuşlardır. Rüşvetle devlet adamlarını satın alabiliyor, istedikleri zaman kendilerine karşı olan sadrazamları değiştirebiliyorlardı. Kendi menfaatlerinin korunması için bazı adamları şirketlerine ortak ederek komprador burjuvazinin (yani yabancı sermayenin komisyonculuğunu yapan sınıfın) filizlenmesine yol açıyorlardı.

Böyle bir ortamda iş başına geçen ve gericilerin bugün bile «Ulu Han» diye bahsettikleri Abdülhamit, yabancı sermayedarların tam aradıkları kişi idi. Kendisi bizzat yabancı şirketlerle ortaklık yapıyordu. Bir yandan çiftlikler satın alıyor, öte yandan ahbapları olan Galata bankerlerinin tavsiyeleri ile borsa oyunları oynayarak servetini artırıyordu ve her an devrilmekten korktuğu için yabancı bankalarda saklıyordu. Bu servet o zamanın parasıyla 4 milyon lirayı buluyordu. O sırada devlet bütçesinin 20-30 milyon arasında olduğu düşünülürse, bu servetin büyüklüğü daha iyi anlaşılır. Abdülhamit'in Anadolu, Irak, Suriye ve Hicaz'daki gayri-menkulleri ise 90 milyondan fazla idi. Bu servet maalesef Cumhuriyet döneminde de müsadere edilememiş ve mirasçılara kalmıştır.

Kurduğu jurnal (ihbar) sistemi sayesinde, etra-

fındaki adamlarının hırsızlıklarını çok iyi kontrol etmekte, her şeyden haberdar olmasına rağmen ses çıkarmamaktadır. Çünkü kendisi her an devrilme korkusu içinde olduğundan, etrafındaki çetenin hırsızlıklarını koz olarak kullanarak kendisini korumaktadır. Yine bu ihbar sistemi sayesinde kendisine karşı olan sayesinde, vatanseverlere karşı amansız bir terör uyguluyordu. Yakalananlar işkence görüyor, hapsediliyor ve sürgüne gönderiliyordu. Bu terörden kaçabilen vatanseverler yurt dışında örgütleniyor, ellerindeki yetersiz imkânlarla gazete ve dergi çıkartıyor ve mücadelelerine devam ediyorlardı. Bu örgütler içinde en fazla yayılanı ve en çok faaliyet göstereni İttihat ve Terakki Cemiyeti idi. İttihat ve Terakki, 1894'te Tıbbiyeliler tarafından kurulmuştu. Kısa zamanda genişleyen örgüt, Abdülhamit'in amansız terörü sonucu, merkezi Selânik'e devredilerek faaliyetlerine oradan devam etmiş ve asıl güçlenmesi de gene Selânik'te olmuştur.

İttihat ve Terakki'ye yön verenler Vatansever Subaylar ve hem kendi durumlarından hem de vatanın durumundan şikâyetçi olan küçük memurlar olmuştur. O tarihlerde Sırplar, Bulgarlar ve Rumlar dağlarda çete savaşı yapıyorlardı. Çoğu İttihat ve Terakki üyesi olan bu vatansever subaylar bir yandan bu çetelerle savaşırken, bir yandan da meşrutiyetin ilânı için çaba harcıyorlardı.

20 Haziran 1908'de kolağası Resnelli Niyazi Bey üç zabit ve 150 sivil fedai ile meşrutiyetin ilânını istemek için dağa çıktı. Niyazi Bey dolaştığı bölgelerde kan davalarını önlemiş, mezhep farkı gözetmeden bütün Osmanlıları birleştirmeye çalışmıştır. Kendisini yakalamak için gönderilen Şemsi ve Müşir Osman Paşalar öldürülünce, başka bölgedeki üyelerin de bas-

kıları sonucu Abdülhamit meşrutiyeti ilân etmek zorunda kaldı.

Meşrutiyet ilân edilmiş ve yurtsever aydınlar devleti battığı bataktan kurtarmak için çabalara girişmişlerdir. Fakat 31 Mart 1909'da İngiliz emperyalistlerinin elaltından destekledikleri yobazlar «şeriat isteriz, yaşasın padişahımız» sesleriyle ayaklandılar, ve ellerine geçen subayları ve mekteplileri öldürmeye başladılar. Gericilerin başında Volkan gazetesinin sahibi Derviş Vahdet ve nurculuğun kurucusu olan o günkü adı ile Said-i Kürdî vardı. Gericiler, o günlerde de bugünkü taktiklerini kullanıyorlar, çıkardıkları dergiler ve fısıltı gazetesi ile cahil halkı kandırıp sokaklara döküyorlardı. Bu isyanı Selânik'ten gelen Hareket Ordusu bastırdı ve Abdülhamit tahttan indirilip Selânik'te ikâmete mecbur edildi.

Meşrutiyetin ilânından sonra ortaya çıkan Hürriyet ve İtilâf Partisi İngiliz taraflısı idi. Hürriyet ve İtilâfçılarla, İttihatçılar arasındaki vatansever unsurların çatışması yakın tarihimize kadar dayanır. İttihatçılar arasındaki vatanseverler, Kurtuluş Savaşında, İstanbul'da Karakol Cemiyetini, Anadolu'da Müdafa-i Hukuk Cemiyetlerini kurarak emperyalistlerle silâhlı mücadele ederken, İtilâfçılar yabancılarla işbirliği yapıyor, vatanı yabancılara peşkeş çekiyorlardı. İtilâfçılar, daha sonra da Serbest Fırkada ve Demokrat Parti içinde çöreklenmişlerdir.

1908'de kurulan anayasa rejimi son derece elverişsiz şartlar altında işe başladı. 1907 Rus - İngiliz ittifakı ile, İngiltere, izlediği Osmanlı İmparatorluğunu parçalama politikasını kesinlikle benimsedi. İtilâf devletleri (İngiltere, Fransa, Rusya) Doğu'ya doğru yayılma eğilimi gösteren Alman emperyalizmini, Üçlü İttifak'tan (Almanya, Avusturya, İtalya) kopararak bir

çember içerisine almak çabasındaydı. Avusturya, İtalya ve küçük Balkan devletleri Osmanlı İmparatorluğunun Avrupa'da kalan arazisini paylaşma kavgasında idi. Trablusgarp, gerek itilâf, gerekse ittifak devletleri tarafından çoktan İtalya'ya peşkeş çekilmişti.

Bu şartlar altında Anayasa'nın İmparatorluğu kurtaramayacağı açıktı. Nitekim öyle olmuştur.

Avusturya'nın Bosna-Hersek'i ilhakından sonra, Bulgaristan da bağımsızlığını ilân etti. Vatansever bir avuç subayın yerli halkı örgütlendirerek İtalyanlara karşı verdikleri gerilla savaşı, yerel başarılar kazanmakla beraber, sonunda Trablusgarp da elden gitti.

1912'de Rusya ve İngiltere'nin ağır baskısıyla, Bulgaristan, Yunanistan ve Sırplarla anlaşmıştı. Balkan ittifakı kaçınılmaz bir şekilde savaşa yol açtı. Savaş Osmanlı devletinin yenilgisiyle sonuçlandı.

Bu yenilgiden sonra İttihatçılar Bab-ı Ali'yi basarak Nazım Paşayı öldürüp iktidara fiilen el koydular. Enver Bey iktidarın en yetkili adamıydı. Bu sırada Avrupa'daki büyük devletler ikiye ayrılmış, yeni kurulan devletleri ve Osmanlı devletini kendilerine pazar yapmak için aralarında amansız bir çekişme başlamıştı. Patlayan savaşa Osmanlı devletinin katılması kaçınılmazdı.

Osmanlı devleti kendisini tarih sahnesinden silecek olan bu savaşa şöyle katıldı : 1900 yılından beri İstanbul'daki Alman ticarî ve askerî baskısı gittikçe fazlalaşmıştı. Ruslar, Alman etkisi altında güç kazanacak bir Türkiye'den çok çekiniyorlardı. Boğazlarda kurulacak bir güç, Rusların Akdenize inmelerini güçleştirirdi. Berlin ile Petersburg arasındaki bağ, Almanların Bosna - Hersek'i ilhak eden Avusturya'yı Ruslara karşı kayıtsız şartsız desteklemeleri ve Almanların boğazlarda kurabilecekleri hakimiyetin korkusuyla ta-

mamen çözüldü. Rus düşmanlığı, Türkiye'yi 2 Ağustos 1914'te Almanlarla ittifak yapmaya zorladı. Karadeniz'e çıkan Alman kruvazörleri ise savaşa katılmanın yüzeysel sebebi oldu.

KURTULUŞ SAVAŞI

Kurtuluş savaşı, Türkiye Halkının emperyalizme ve onun emrindeki dahili güçlere karşı verdiği bir direnme savaşıdır. Türklye'yi ve Orta Doğu'yu paylaşma ihtirasıyla yanan emperyalist ülkelere karşı, insanlık tarihinin verdiği kutsal direnme mücadelelerinin ilkidir. Kurtuluş Savaşı ezilen uluslar adına Türkiye Halkının emperyalizme ilk ve güçlü şamarıdır. Bu yüzden Kurtuluş Savaşını dünyada ve o dönemin şartlarından ayrı düşünmek mümkün değildir.

Sömürgeci Avrupa'nın emrinde bir padişah ve şürekası, onu destekleyen bir avuç menfaat çevresi...

Türkiye Halkının alın terini ve bağımsızlığını peşkeş çekenler sarayda harem hayatına devam etmekte; Ulus sefil, yaklaşan düşman pençesinin korkusuyla ümitsiz ve aç...

İstanbul Hükümetinin ulusun egemenliğinden anladığı, kendisinin hükümet olarak yaşamasıdır. Bağımsızlık unutulmuş ve emperyalist ülkelerin yurdu işgali normal karşılanır olmuştur. Her gün yeni antlaşmalar imzalanmakta ve bunlar Osmanlı Devletinin bekası adına, bağımsızlık adına ve kurtuluş adına yapılmaktadır. Söz sahibi idareciler ve para babaları yaşamalarına devam etmekte ve rahatları uğruna bağımsızlığı ayak altına almayı reva görmektedirler.

Emperyalist saldırganlar, peşpeşe padişahın ve onun emrindeki kukla hükümetin izniyle Türkiye'yi iş-

gal etmekte... Halk, açlık, sefalet, ümitsizlik içinde kıvranıyor, teşkilâtlanma ve direnme ferdi çıkışlardan ileri gidemiyor. Padişah ve çevresi halkın direncini kırmak ve saldırgan emperyalistleri iyi göstermek için her çareye başvurmaktadır.

Kurtuluş Savaşını anlayabilmek için, o dönemdeki Türkiye Halkının durumunu, iç ve dış düşmanların politikalarını ve yine Türkiye Halkının nasıl örgütlendiğini bilmek gerekir. Emperyalizme ve emrindeki güçlere karşı kimler çıkmıştır? Hangi sınıf ve tabakalar ne oranda katılmışlardır? Bilmek gerekir. Aksi halde, Kurtuluş Savaşı gerçek değerini kazanamaz ve mücadelenin bayraktarlığını yapan kişi ve örgütlerin önemi belirtilemez. Onun için Kurtuluş Savaşını olaylar zinciri içinde dost ve düşmanın tutumlarını hesaba katarak, mücadele önderlerinin belgeleriyle açıklamak şarttır.

I. Emperyalist Dünya Savaşı sonunda saldırgan emperyalistler, askeri başarıları oranında yeni sömürgeler elde etmeyi başardılar. Osmanlı Devleti bunlardan biriydi. Uzun yıllar boyu İngiltere, Almanya, Fransa ve Amerika ile her alanda antlaşmalar imzalayan Osmanlı Devleti, ekonomik, askeri ve politik alanda yarı bağımlı durumdaydı. Ve bu yapısı ile Dünya Savaşından sonra istilâcı güçlerin karargâhı durumuna geldi. Dünyayı kontrolu altında tutan emperyalist ve sömürgeci ülkeler Osmanlı Devleti üzerinde de aynı emellerini gerçekleştirdiler.

Padişah ve İstanbul Hükümeti yabancı sermayenin çıkarlarını koruyan jandarma durumundaydı. Hükümet, ülkeyi kurtarmak bir yana. düşmanla bir olarak ulusal mukavemeti kırmaya başladı. Bütün bunlara rağmen, emperyalist ülkelerde istilâ ve barbarlığa meydan veren milliyetçilik akımı, sömürge ve yarı -

bağımlı ülkelerde kurtuluş mücadelelerine yöneliyor, hem dış hem de iç düşmanlara karşı ulusal direnmelere yer yer rastlanıyordu. Osmanlı Devleti'de bu devletlerden farklı değildi. Kapitalizmin Avrupa'da gelişmesiyle doğan devrimci mücadele onu da etkiliyordu. Padişah ve hükümeti emperyalist güçlerle tam bir ittifak halindeydi, ülkenin bağımsızlığını ve bütünlüğünü gözetmesi beklenemezdi.

Hükümet dışında da bazı güçler değişik emperyalist ülkelerin çıkarlarına hizmet ediyor, bazıları Amerikan mandasına sığınmayı teklif ediyordu. Devlet o kadar parçalanmıştı ki, devrin en akılcıl yolu olarak «sınırları bütün, bir sömürge ülke» olma tezi ehven-i şer kabilinden savunuluyor ve destek buluyordu. Bütün bu çırpınışların dışında bağımsızlığı bayrak edinmiş kişi ve küçük gruplar çaresizlik içinde bocalıyor ve ferdi çıkışlarla düşüncelerini uygulamaya çalışıyorlardı.

İşte Kurtuluş Savaşımız böyle bir ortamda Mustafa Kemal ve arkadaşlarının öncülüğünde gelişen ve bu kadronun çıkışıyla güçlenip başarıya ulaşan bir mücadeledir.

Haklı olarak şunu belirtiyoruz:

19 Mayıs 1919, saldırgan emperyalistlere ve onların emrindeki iç düşmana karşı, Mustafa Kemal önderliğinde, Türk Halkını örgütlemek için Kurtuluş Savaşının politik anlamda başlangıcıdır.

19 Mayıs 1919, emperyalizme, padişahlığa, hükümete ve köhnemiş devlet yapısına karşı Mustafa Kemal ve arkadaşları önderliğinde yürütülen devrimin başlangıcıdır.

19 Mayıs 1919, Ulusal Kurtuluş Mücadelesi için Mustafa Kemal ve arkadaşlarının, halkın silâhlı gücü ve öncüsü olarak harekete geçişidir.

Bütün bunları, Mustafa Kemal Samsun'a ayak bastığı zaman şöyle dile getiriyordu :

«Temel ilke, Türk Ulusunun onurlu ve şerefli bir ulus olarak yaşamasıdır. Bu ancak tam bağımsız olmakla sağlanabilir. Ne denli zengin ve gönençli olursa olsun, bağımsızlıktan yoksun bir ulus uygar insanlık karşısında uşak durumunda kalmaktan kendini kurtaramaz.

Yabancı bir devletin koruyuculuğunu istemek, insanlık niteliklerinden yoksunluğu, güçsüzlüğü ve beceriksizliği açığa vurmaktan başka bir şey değildir. Gerçekten bu aşağılık duruma düşmemiş olanların başlarına yabancı bir yönetici getirmeleri hiç düşünülemez.

Oysa, Türkün onuru ve yetenekleri çok yüksek ve büyüktür. Böyle bir ulus tutsak yaşamaktansa yok olsun daha iyi.

Öyleyse YA BAĞIMSIZLIK YA ÖLÜM...

İşte gerçek kurtuluş isteyenlerin parolası bu olacaktır.»

İnancı ve politik görüşü bu şekilde açıkça anlaşılan Mustafa Kemal ve arkadaşlarının Kurtuluş Savaşı süresince halkı nasıl örgütlediklerini ve hangi şartlar altında mücadele verdiklerini olayların akışı içinde inceliyelim.

Mustafa Kemal'in Anadolu'ya geçişi ile başlayan örgütsel ve politik çalışmanın genel karakterlerini ortaya koyan Erzurum ve Sivas Kongrelerinde ortaya çıkan genel sonuçları bilmek gerekir.

Erzurum Kongresinde karara bağlanan tüzük ve bildiri şöyleydi :

1. Ulusal sınırlar içinde bulunan yurt parçaları, bir bütündür, birbirinden ayrılamaz.

2. Ne türlü olursa olsun, yabancıların topraklarımıza girmesine ve işlerimize karışmasına karşı ve Osmanlı Hükümetinin dağılması halinde ulus birlikte direnecek ve savunacaktır.
3. Yurdun ve bağımsızlığın korunmasına ve güvenliğin sağlanmasına İstanbul Hükümetinin gücü yetmezse, amacı gerçekleştirmek için geçici bir hükümet kurulacaktır. Bu hükümet üyeleri Ulusal Kongrece seçileceklerdir. Kongre toplanmamışsa bu seçimi temsilciler Kurulu yapacaktır.
4. Ulusal gücü etken ve ulusal iradeyi egemen kılmak temel ilkedir.
5. Hristiyan azınlıklara siyasal üstünlük ve toplumsal dengemizi bozacak ayrıcalıklar verilemez.
6. Yabancı devletlerin güdümü ve koruyuculuğu kabul olunamaz.
7. Millet meclisinin hemen toplanmasına ve hükümet işlerinin, Meclis denetiminde yürütülmesini sağlamak için çalışılacaktır.

Bu tüzük ve bildirinin ışığında Sivas'ta kongre toplayan Şark-i Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinin çalışmaları sonucunda elde edilen netice şuydu :

1. Şark-i Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinin adı Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti olarak değiştirildi.
2. Temsilciler Kurulu Doğu Anadolu'nun bütününü temsil eder sözü yerine, Temsilciler Kurulu yurdun bütününü temsil eder sözü kondu.
3. Nasıl olursa olsun, yurdumuza girmeyi ve

işimize karışmayı Rumluk ve Ermenilik örgütleri kurma amacıyla yapılmış sayacağımızdan el birliğiyle savunma ve direnme ilkesi kabul edilmiştir, sözü yerine nasıl olursa olsun yurdumuza girmenin ve işimize karışmanın ve özellikle Rumluk, Ermenilik örgütleri kurma amacını güden davranışların durdurulması için el birliğiyle savunma ve uğraşma ilkesi kabul edilmiştir, sözü kondu.

4. Osmanlı Hükümetinin yabancı devletlerin baskısı karşısında buraları yani Doğu illerini) bırakmak ve buralarla ilgilenmemek zorunda kaldığı anlaşılırsa yönetim, siyasal, askerlik bakımlarından nasıl davranılacağının belirtilmesi ve saptanması, sözü yerine, Osmanlı Hükümetinin yabancı devletler baskısı karşısında yurdumuzun herhangi bir parçasını bırakmak ve orası ile ilgilenmemek zorunda kaldığı anlaşılırsa yönetim, siyasal, askerlik bakımlarından nasıl davranılacağının belirtilmesi ve saptanması sözü yer aldı.

Erzurum ve Sivas Kongreleri sırasında, kongrede görev alan delegeler arasında Amerikan mandası istiyenlerin durumu dikkati çekiyordu. Bu delegeler, gerekçe olarak «yabancı destek olmadan yurdun bütünlüğünü korumak mümkün değildir...» diyor, Amerika güdümünün kabulünü güçlü bir devlet kurma anlamında kullanıyorlardı. Amerika ise boş durmuyor. Yetkili kişilere ve Mustafa Kemal'e kadar giderek amaçlarının gerçekleşmesine çalışıyordu. Fakat Sivas Kongresi kararıyla bu tez kesin olarak reddediliyordu. Amerikan mandası istiyenlerin arasında komutanlar, üst dereceli idareciler ve toprak ağaları da vardı. Oysa daha bir kaç ay önce İzmir işgal edilmeden 11 Mayıs

1919'da Amerikan zırhlısı Arizona ve dört destroyer gelip İzmir limanına demirlemiştir. Burada Yunan ordusu ile çıkarmayı görüştükten sonra, bir kısmı işgale katılmış, geri kalanları ise İngiliz gemileriyle İstanbul'a doğru yola çıkmıştır. Diğer taraftan, Yunanistan, İzmir'i işgal etmeden önce İngiliz Başbakanı Lloyd George, Amerikan Başbakanı Wilson'u haberdar etmiş ve onayını almıştır. Böylece Amerika, bir taraftan da kurtuluş mücadelesine hayatı pahasına katılmış yurtseverleri satın almaya çalışıyordu.

Yine o zaman Miralay olan İsmet İnönü, 27 Ağustos 1919 tarihinde Kâzım Karabekir'e yazdığı mektupta şöyle diyordu :

> «Eğer Anadolu'da halkın Amerikalıları herkese tercih ettikleri zemininde Amerikan milletine müracaat edilse pek ziyade faidesi olacaktır deniliyor ki, ben de tamamiyle bu kanaatteyim. Bütün memleketi parçalamadan bir Amerikan murakabesine tevdi etmek, yaşıyabilmek için yegâne ehven çare gibidir.»

Fakat Amerika'nın çalışmaları fayda getirmedi. Kongrelerde her türlü manda ve sömürgeciliğe karşı çıkılarak ulusal egemenliğe dönük kararlar alındı. Politik yönü askeri yönden ağır basan, Erzurum ve Sivas Kongrelerinin sonunda seçilen Temsilciler Meclisinde bulunan üyeler şunlardır :

1. Mustafa Kemal (Eski Üçüncü Ordu Müfettişi),
2. Rauf Bey (Eski Bahriye Nazırı),
3. Raif Bey (Eski Erzurum Milletvekili),
4. İzzet Bey (Eski Trabzon Milletvekili),
5. Servet Bey (Eski Trabzon Milletvekili),
6. Şeyh Fevzi Efendi (Erzincan'da Nakşî Şeyhi),
7. Bekir Sami Bey (Eski Beyrut Valisi),
8. Hacı Musa Bey (Mutki Aşiret Reisi),

Bu kişilerden Mustafa Kemal'le birlikte mücadeleye devam eden sadece Rauf Bey ve Bekir Sami Beydir.

Bu arada Sivas Kongresine İstanbul Tıp Fakültesinden Hikmet Bey isminde bir öğrenci delege olarak gönderilmiştir. Kongrede Amerikan Mandası tartışılırken Hikmet Bey şöyle diyordu:

«Paşam, murahhası bulunduğum Tıbbiyeliler beni buraya istiklâl davamızı başarmak yolundaki mesaiye katılmak üzere gönderdiler. Mandayı kabul edemem. Eğer kabul edecek olanlar varsa, bunlar her kim olursa olsun, şiddetle red ve takbih ederiz. Farzımuhal manda fikrini siz kabul ederseniz sizi de reddeder, Mustafa Kemal'i (Vatan kurtarıcısı değil, vatan batırıcısı) olarak adlandırır ve telin ederiz.»

Bu sözleri Mustafa Kemal şöyle cevaplandırıyordu:

«Evlât, müsterih ol, gençlik ile iftihar ediyorum ve gençliğe güveniyorum. Biz ekalliyette kalsak da mandayı kabul etmeyeceğiz. Parolamız tekdir ve değişmez, ya Ölüm ya İstiklâl.»

Erzurum ve Sivas Kongrelerinden çıkan genel sonuç şudur:

Delegeler, şeyhler, toprak ağaları, aşiret ve reisleri ve milletvekilleridir. Gençlik adına da bir kişi katılmıştır. Bazı delegeler, yapıları gereği Amerikan mandasında israr etmişler ve kongre sonrası çalışmaları bırakmışlardır.

Fakat Mustafa Kemal, bu ortamda dahi inancını şiddetle savundu ve Erzurum Kongresinde ulusların kendi kaderlerini tayin ilkesini dile getirerek bütün ezilen ulusların mücadelelerine ışık tutacak şekilde ifade etti.

«Milletlerin kendi mukadderatlarını kendilerinin tayin ettiği bu tarihi devirde hükümet merkezimiz de millet iradesine boyun eğmek zorundadır. Çünkü, millet iradesine dayanmıyan her hangi bir hükümet heyetinin kendince aldığı kararları, milletçe itaate şayan bulunmadıktan başka, dışarıda da itibar görmediği ve görmiyeceği şimdiye kadar geçmiş hareket ve sonuçlarla sabit olunmuştur.»

Kısaca belirtmek gerekirse, iki kongrenin sonunda beliren politik düşünce şudur :

1. Emperyalist ülkeler, onların emrindeki İstanbul Hükümeti ve bunların emrinde olan güçlerin dışında kalan ulusun tamamını örgütleyerek mücadele etmek.
2. Gerekirse ayrı bir meclis ve ayrı bir hükümet kurmak.
3. Uğrunda mücadele edilecek vatanın sınırlarını tayin etmek.
4. Ülkenin bağımsızlığını elde etmek için yurt çapında silahlanmak ve ordu teşkil etmeye çalışmak.

Mustafa Kemal'in politikası, ne pahasına olursa olsun Kurtuluş Savaşını yürütmek ve hiç bir ülkenin himayesini kabul etmeden ülkenin bağımsızlığını elde etmektir.

Yurdumuzu işgal eden emperyalistlere karşı yer yer dernek ve silahlı teşkilâtlar kuruluyordu.

Aydın bölgesinde ulusal kuvvetler, yani Kuvayı Milliyeciler Yunanlıları durdurmaya çalışıyorlar, İstanbul'daki Karakol cemiyeti faaliyetlerini Bursa'ya kaydırıyor ve düşmana karşı mücadeleyi güçlendirmek için Ulusal Kurtuluşa yardım eden güçler birleşmeye doğru gidiyorlardı.

Yunan ordusu İzmir'i işgal ettiği zaman, eşraf ve ağa takımı işgalcileri güleryüzle karşıladılar ve evlerine Yunan bayrakları asarak memnuniyetlerini bildirdiler. Bu arada İzmir'i işgal eden Yunan ordusuna tek ve ilk tepki Hasan Tahsin isminde bir sosyalistten gelmiştir. Hasan Tahsin, Yunan bayrağını taşıyan bayraktarı vurduktan sonra kendisi de şehit olmuştur. Oysa o zaman eşraf ve tüccar, Yunanlılara karşı çıkmayı kardeş kavgasına ve kan dökülmesine meydan vermek şeklinde niteliyorlardı.

İşgal sırasında İzmir'e giren Yunan Ordusu Komutanı Albay Zafiriu'nun duvarlara yapıştırdığı bildirilerde :

«Müttefiklerimizin izniyle hareket eden Yunan Hükümetinden aldığım emir gereğince İzmir ve civarını işgale başlıyorum. İşgalin gayesi, mevcut yasaların iyice korunması suretiyle bütün ahalinin refahını sağlamaktır.»

Burada (müttefiklerimiz) sözünden başta Amerika olmak üzere itilâf devletleri kastedilmektedir.

İngilizlerin İstanbul'da Meclisi basarak dağıtmaları ve bir kısmının Malta'ya sürülmelerinden sonra, milletvekilleri ve subaylardan bir grup Ankara'ya gelerek Türkiye Büyük Millet Meclisini kurdular.

Padişahın emriyle ulusal mukavemeti bastırmak için Anzavur Ahmet Anadolu'da isyan ederek harekete geçti. Fakat Kuvayı Milliyeciler tarafından bastırıldı. Meclisin ilk kuruluş döneminde henüz nizami bir ordu yoktu, askeri alanda mücadele Çerkez Ethem ve ona bağlı çetelerin önderliğinde yürütülmektedir. Çerkez Ethem komutasındaki kuvvetler nizami ordu kurulana kadar gerek Yunan Ordusunu durdurmada ve gerekse iç isyanları bastırmada büyük kahramanlık göstermişlerdir. Çerkez Ethem, Ege bölgesinde düş-

mana yardım eden ağa ve eşrafa karşı da mücadele ederek halkı örgütlemektedir. Son zamanlarına doğru onbeş bin kişiyi bulan gücüyle nizami ordu kurulana kadar Kurtuluş Savaşının Ege bölgesindeki silâhlı gücü olmuştur.

Mali sorunları halletmek için millici güçlerin yaptığı eylemler şunlardır:

1. İzmir Valisi Rahmi Beyin oğlu kaçırılarak elli bin altın karşılığında serbest bırakıldı.
2. Dağılmış Osmanlı Ordusunun silâh ve cephanesine el kondu.
3. Düşmana yardım eden, ekmek ve tuzla karşılayan eşraf ve ağalardan para alındı.
4. Demirci Mehmet Efe, Bozdoğan Ziraat Bankasındaki paraya el koydu.

Kuvayı Milliyeciler mali ve askeri ihtiyaçlarını bu yolla karşılarken Mustafa Kemal de Ankara Osmanlı Bankasının bir buçuk milyon lirasına el koymuştur.

T.B.M.M. Ankara açıldıktan sonra Türkiye'de Kurtuluş Savaşını yürüten güçlerin meşru meclisi durumuna geldi. Ankara Hükümeti ise Kurtuluş Savaşının resmi hükümeti durumundaydı. Halkı örgütlemeye devam ediliyor ve yurdu işgal eden emperyalist güçlere karşı direnme hızlandırılıyordu.

Emperyalist ülkeler, Mustafa Kemal ve arkadaşlarının durumunu bildikleri için Ankara hükümetine yaklaşmak istiyor ve onu kendileri için tehlikeli buluyorlardı. Ankara hükümeti bu ortamda askeri zafer elde edilmeden siyasi ağırlık kazanmanın imkânsız olduğunu biliyordu. Bu yüzden bütün çabalar, ordu teşkiline ve askeri alana kaydırılarak Kurtuluş Savaşı başarıldı.

Ankara hükümetini, ilk görüşmelerin 1919'da başladığı, Sovyetler Birliği tanıdı. 1917'de çarlığın dev-

rilmesinden sonra kurulan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği Çarlığın saldırgan, emperyalist politikasına ve Birinci Emperyalist Dünya Savaşına karşı çıkıyordu. Devrim Hükümeti, doğu sınırlarımızdaki askerlerini çekmiş ve Anadoludaki mücadeleye yardım etmek için her türlü çabayı göstermiştir.

1919 Haziranında Albay Budyenni başkanlığında bir Sovyet Heyeti, Havza'da Mustafa Kemal ile buluşarak, genel durumu görüştü. Bu buluşmada Budyenni emperyalizme ve onun emrindeki Ermeni ve Pontus teşkilâtlarına karşı olduklarını bildirerek, Kurtuluş Savaşımızı destekleyeceklerine, gerekli silah ve parayı vereceklerine dair teminat verdi. Mustafa Kemal, emperyalist ülkeler, Ermeni ve Pontus meselesinde Sovyetlerle aynı fikirde olduğunu beyan ediyordu. Bu olumlu ilişkiler, savaş süresince ve daha sonra da devam etmiştir. Ankara hükümeti ile ilk uluslar arası antlaşmayı yine Sovyetler Birliği yaptı. Bu antlaşma ilk olması ve mahiyeti bakımından önemlidir.

Türkiye - **Rusya Muhadenet** Akitnamesi :

Bu antlaşma, 16 Mart 1921 tarihinde Moskova'da T.B.M.M. adına Yusuf Kemal Bey, Rıza Nur Bey ve Ali Fuat Paşa, Sovyet Hükümeti adına Çiçerin ve Celal Korkmazof tarafından imzalanmıştır. Antlaşmanın ön sözünde ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı tanınmakta, emperyalizme ve saldırıya karşı olan siyasetleri gereği doğal dayanışmaları açıklanmaktadır. Önemli maddeleri şöyledir :

1. Misakı Milli sınırları kabul edilmekte ve T.B.M.M. nin tanımadığı milletler arası hiç bir belgeyi Sovyetler de tanımadıklarını beyan etmektedir.

2. Boğazlar bütün milletlerarası ticaret gemilerine açık olacak ve kesin statüsü Karadeniz'de sahili olan devletlerin katılacağı bir konferansta alınacak kararlar, Türkiye'nin kesin egemenliğine ve Türkiye ile Hükümet Merkezi İstanbul'un güvenliğine hiçbir şekilde zarar verici nitelikte olmayacaktır.
3. Taraflar arasında bundan önce imzalanmış bütün antlaşmalar feshedilmekte ve çarlıktan kalma bütün mali ve diğer konulardaki taahhütlerinden Türkiye'nin sorumlu olmadığı Sovyetlerce kabul edilmektedir.
4. Türkiye'deki kapitülâsyonların tümünün kaldırılması kabul edilmektedir.
5. Taraflar kendi ülkelerinde diğerinin hükümetini devirme amacını güden teşekküllerin kurulmasına ve çalışmasına müsaade etmiyeceklerini açıklamaktadır.

Yine 1921 Martında Afganistan'la da bu mealde bir antlaşma Moskova'da imzalanmıştı.

Sovyetler Birliği, antlaşma metnindeki tutumunda ciddi ve kararlıydı. Nitekim Londra'da 1920'de Sovyetlerle İngilizler arasında imzalanan ticaret antlaşması sırasında İngiltere Başbakanı Lloyd George bu antlaşmaya Sovyetlerin Kemalistlere yardım etmeme şartını koydurtmak istemiş, fakat Sovyetler bunu reddetmiştir. Ayrıca 1920 yılında Sovyetlerin Ankara Hükümetine bir milyon Rus altını yardımları olmuştur.

Kurtuluş Savaşı dönemindeki Türkiye - Sovyet ilişkilerinin karakterini anlamak önemlidir. Bütün emperyalist ülkelerin barbarca saldırdığı bir ortamda, tek dost ve yardım elini uzatan ülke Sovyetler Birliği'dir. 22 Aralık 1920 tarihinde T.B.M.M. adına Musta-

fa Kemal, Sovyetler Birliği Hariciye Komiseri Çiçerin'e şu notayı gönderdi :

«Komiser yoldaş,

Aynı düşmanlar aleyhinde mücadele edildiği ve Batı emperyalistlerinin baskılarına karşı milletlerin hürriyeti prensibi birlikte savunulduğu cihetle T.B.M.M. Hükümeti, kendisini bilindiği üzere Sosyalist Federatif Rusya Cumhuriyetinin bir tabii müttefiki sayıyor. Bunun içindir ki, Rusya ile haberleşmek imkânı tekrar kurulur kurulmaz Rusya ile münasebete ve Doğu işlerini ilgilendiren bilumum meseleleri görüşmek üzere Hükümet, gerekli yetkiyi taşıyan delegelerini tayinde gecikmek istememiştir. İnkâr edilemez ki, mutlu sonuçlar doğurabilecek bir işbirliğinin asıl şartı, iki millet arasında tam bir karşılıklı güvenin kurulması maddesi olup, ancak siyasi münasebetlerin tam bir açıklıkla aydınlanmasına bağlıdır.»

diye başlıyan notanın diğer bölümlerinde Sovyetlerin Ermenistan, Gürcistan hakkındaki görüşleri, Sovyet - İngiliz antlaşmasının mahiyeti soruluyor ve Türkiye - Amerika ilişkileri hakkında bilgi veriliyordu. Çiçerin cevabında, Ermenistan ve Gürcistan meselesinin iki tarafın isteğine uygun bir şekilde çözümleneceğini, Türkiye ile Rusya arasına anlaşmazlık sokmak isteyen düşmanların buna muvaffak olamıyacağını ve her iki hükümetin Avrupa'da takip edeceği siyaseti birbirine danışarak yürütebileceğini ifade etmişti.

Karşılıklı iyi niyet ve dostlukla ilişki kurduğumuz ve Kurtuluş Savaşından sonra da yardıma devam eden Sovyetler Birliği, belirli güçler tarafından kasıtlı olarak düşman ilân edilmiş, fakat varlığımızı tehdit eden emperyalist ülkelerin yaptıkları unutularak hepsi temize çıkarılmıştır.

Kurtuluş Savaşı devam ederken, mağlûp olacaklarını anlayan İngiltere, Fransa ve Almanya politik yönden imtiyaz elde etmeye çalışmışlar, fakat başaramamışlardır. Amaçları, sömürüyü devam ettirmek ve Türkiye'nin bağımsızlığına son vermektir. Bütün talepleri, Ankara Hükümeti tarafından reddedilmiş ve askeri zaferden sonra yurdumuzu terk etmek zorunda kalmışlardır. Mustafa Kemal konuşmalarında bunu şöyle dile getirmiştir :

«Umumi harb, TÜRKİYE HALKI üzerinde de tabii tesirini yaptı ve arzuya şayan bir anlayış ve yücelme meydana getirdi. Zalimler, TÜRKİYE HALKI'nı imha etmek istiyorlardı. Ulusu yıkıcı baskı altında tutan adaletsiz bir idare de bunlarla işbirliği ettiğinden, ulus hem harici hem de benliğine darbe vuran dahildeki idareye karşı ayaklandı. Bunun neticesi olarak mukadderatını eline aldı. Ulusumuzun bugünkü idaresi, hakiki mahiyetiyle bir halk idaresidir. Bu sosyal hareketler bütün beşeriyetin zihninde değişiklikler yaratmıştır. İnsanlığa müteveccih fikir hareketi, ergeç muvaffak olacaktı. BÜTÜN MAZLUM MİLLETLER, ZALİMLERİ BİR GÜN MAHV Ü PERİŞAN EDECEKTİR.»

Sadece biz söylediğimiz için tehlikeli ve bölücü karşılanan TÜRKİYE HALKI terimi, görüyoruz ki, sadece biz değil, Kurtuluş Savaşı sırasında Mustafa Kemal tarafından da kullanılmıştır. Atatürk'ü bilmeden Atatürk'çü geçinenler, şayet onun birkaç sözünü okusalardı, bu sözün anlamını öğrenebilirlerdi.

Kurtuluş Savaşımızda, emperyalizmle mücadele eden güçler, değişik taktikler kullanmışlardır. Mücadele, dış düşman ve onun emrindeki hükümetin çıkardığı iç isyanlara karşı yürütülmüştür.

1. İstanbul'da İngilizlere karşı, Karakol ve Müdafaa-i Milliye öncülüğündeki, şehir gerillasının ağırlık kazandığı mücadele yürütülmüştür. Diğer taraftan, görevleri, Anadolu'ya malzeme, donatım ve adam kaçırmak olmuştur. Bu örgütler, sivil güçlerin de bulunmasına rağmen, subayların ağırlık kazandığı teşkilâtlardır.

2. Ege Bölgesinde Yunanlılara karşı yürütülen mücadele, önceleri dağınık bölgesel çete savaşı, sonra örgütlü çete savaşı ve sonunda nizami ordu savaşı şeklinde yürütülmüştür. Zaferi tayin eden mücadelenin ağırlığını nizami ordu mücadelesi teşkil etmiştir.

3. Güneyde Fransız saldırganlara karşı, Antep, Maraş, Urfa, bölgelerinin yerli halkı, çete savaşına başlamış, daha sonra belirli oranda subay kadrosu katılmasına rağmen, esas başarı yerli halkın kendi çabasıdır.

4. Karadeniz Bölgesinde, Rum Pontoscuları Amerikan yardımıyla ayaklanmış ve ayaklanma, sivil çetelerin ve ordunun mücadelesiyle bastırılmıştır.

5. Doğu Anadolu'da, Ermenilerin bağımsız bir Ermenistan için Amerikadan destek alarak çıkardıkları iç isyan, sivil halk ve ordu tarafından bastırılmıştır.

6. Padişahın emriyle, Anadolu'da Ulusal Mukavemeti kırmak ve güçleri bölmek için başlatılan isyanlar, Kuvayı Seyyare tarafından bastırılmıştır.

Bu arada, Karadeniz ve doğu Anadolu Bölgelerinde çıkan iç isyanlardaki Amerikan etkisini belirtmek gerekir.

1919 yılı başlarında A.B.D. Dışişleri Bakanlığı, Senato Komisyonu Başkanlığı ve Harbord Heyetinin Türkiye hakkındaki görüşü şuydu :

1. Boğazlarda milletler arası statüye bağlı bir devlet,
2. Doğu Anadolu'da bir Ermenistan Devleti,
3. Orta Anadolu'da Türkiye Devleti kurulacak ve bu üç devlet de büyük bir devletin himayesi altında bulunacaktır.

Burada bahsedilen büyük devlet bizzat kendisidir. Emellerini gerçekleştirmek için A.B.D. ciddi çalışmalara girmiş, yöneticileri satın almağa, gazeteci, subay, diplomat ve danışmanlar göndermiştir. Türkiye'deki Amerikan kolejlerini cephane depoları haline getirmiş ve gönderdiği 14 bin misyoner, 50 bin 9 yüz misyoner yardımcısı ve 286 yabancı misyon elemanı ile yurdumuzu kendi sömürgesi yapmak için bütün gücü ile çalışmıştır.

Kurtuluş Savaşı, subay ve aydınlar öncülüğünde, köylüler, işçiler, esnaf ve zanaatkârların omuz omuza yürüttükleri bir mücadeledir. Silah altındaki ordunun bel kemiğini ve çetelerin hemen hemen tamamını köylüler teşkil etmiştir. Toprak ağaları, şeyhler, tefeciler ve İstanbul Hükümetinin Anadolu'da görevli devlet memurlarının büyük bir kısmı mücadeleye katılmamış veya karşı çıkmıştır. Savaşa katılan güçlerden, subay, aydın ve esnaflar örgütlü, işçi ve köylüler ise örgütlü değildir. Oysa savaşın bütün yükünü köylüler çekmiştir. İşçiler İstanbul'daki yabancı şirketlerde grev ve işgaller yaparak, mücadeleye katkıda bulunmuşlardır.

Meclisin yapısına bakınca da aynı manzara görünür. Milletvekilleri Osmanlı Meclisinin milletvekilleri olup, kökenleri itibariyle ağa, şeyh, ve eşraf kesimindendir. Nitekim Kurtuluş Savaşı dönemindeki bütün meclis çalışmalarında ve anlaşmazlıklarda bu açıkça görülür. Mustafa Kemal'in çevresinde devamlı sağ-

lam bir milletvekili kadrosu bulunmasına rağmen, yabancı devlet çıkarlarını temsil eden milletvekillerine de rastlamak mümkündür.

Hariciye vekili, Bekir Sami Bey Başkanlığındaki bir heyet, Londra konferansına gönderilmiştir. Orada İngiltere, Fransa ve İtalya Başbakan ve Bakanlarıyla yapılan görüşme ve antlaşmalar, Ankara Hükümeti tarafından kabul edilmemiş ve Bekir Sami Bey Hariciye Vekilliğinden atılmıştır. Ankara Hükümetinin bu antlaşmaları tanımamasının nedenini bilmek için antlaşmaları kısaca açıklamak gerekir. Türkiye ile İngiltere arasındaki antlaşma önerisine göre :

«Türkiye elinde bulunan Bütün İngiliz tutsakları geri verecek, buna karşılık İngiltere'de elinde bulunan Türk tutsakları bize verecektir. Yalnız Türk tutsakları içinde, Ermenilere ve İngiliz tutsaklarına kıyım yapmış, ya da kötülük etmiş olduğu öne sürülenler geri verilmeyecektir.»

Mustafa Kemal, bu antlaşmanın kabul edilmeme sebebini şöyle açıklıyordu:

«Hükümetimiz, elbette böyle bir antlaşmayı imzalayamazdı. Türk uyrukluların, Türkiye sınırları içindeki iş ve davranışı üzerinde, yabancı bir hükümetin yargılama hakkını onaylamak gibi olurdu.»

Fransa ile Türkiye arasındaki antlaşmaya göre :

«Fransa ile Türkiye arasında çarpışmalara son verilecek silâhlar bırakılacak ve güvenliği temin edecek olan kuvvetler arasına Fransızlar da alınacaktı. Elazığ, Diyarbakır ve Sivas illerindeki iktisadî teşebbüslerle, Ergani madenlerinin işletilmesi konusunda Fransızlara üstünlük tanınacaktı.»

Mustafa Kemal'in bu antlaşma hakkında söylediği tek şey ise şu olmuştur:
«Hükümetimizce bu antlaşmanın da kabul edilmemesinin nedenlerini saymaya gerek yoktur sanırım...»

İtalya ile imzalanmış olan antlaşmada aynı şekilde olduğu için Ankara Hükümeti tarafından kabul edilmemiştir.

1920 yılında açılan T.B.M.M. ve Ankara Hükümetini, Avrupa önce tanımamış ve yok etmeye çalışmıştır. Ne varki, Kurtuluş Savaşı başarıya yöneldikçe, emperyalist ülkeler Ankara Hükümetini hesaba katmak mecburiyetinde kalmışlardır. Londra konferansı bu amaçla tertiplenmiş ancak, sonuç alınamayınca Fransa, Franklen Buyen'i bizzat Mustafa Kemal'le görüşmek üzere Ankara'ya gönderilmiştir. Mustafa Kemal bu görüşme hakkında şunları söylüyor:

«... Üzerinde en çok durulan madde, yabancılara verilmiş ayrıcalık haklarının kaldırılması, bağımsızlığımızın tam olarak tanınmasıyla ilgili madde oldu. TAM BAĞIMSIZLIK, BİZİM BUGÜN ÜZERİMİZE ALDIĞIMIZ GÖREVİN ÖZÜDÜR. Bizden öncekilerin yaptıkları yanlış işler yüzünden, ulusumuz sözde bağımsızdı, ama gerçekte bağımlı buluyordu. TAM BAĞIMSIZLIK DEMEK; ELBETTE SİYASET, MALİYE, İKTİSAT, ADALET, ASKERLİK, KÜLTÜR... GİBİ KONULARDA TAM BAĞIMSIZLIK VE ÖZGÜRLÜK DEMEKTİR.
Bu saydıklarımın her hangi birinde bağımsızlıktan yoksunluk ulusun ve ülkenin gerçek anlamıyla bütün bağımsızlığından yoksunluğu demektir... Biz bunu sağlamadan ve elde etmeden barışa ve esenliğe erişeceğimiz kanısında değiliz.

Görünüş ve yöntem bakımından antlaşma yapabiliriz. Barış yapabiliriz, ama tam bağımsızlığımızı sağlamıyacak olan bu gibi barışlar ve antlaşmalarla ulusumuz hiç bir zaman canlılığa ve huzura erişemiyecektir. Belki silahlı çarpışmasını bırakarak yıkıma sürüklenmeye yol açmış olacaktır. Eğer ulusumuz bunu kabul etseydi, bunu kabul edecek nitelikte bulunsaydı, iki yıldan beri savaşmak hiç de gerekli değildi...»

Bu görüşmeden sonra, Fransa ile olumlu bir antlaşma imzalandı. Daha sonra diğer emperyalist ülkeler de Ankara Hükümetine yaklaşmaya başladılar. Fakat kesin askeri zafer sağlanmadan yapılan bütün girişimler yarım kalmıştır. Asıl sonucu tayin eden, düşmanın yurttan atılmasından sonra imzalanan Lozan Barış Antlaşması olmuştur.

LOZAN BARIŞ ANTLAŞMASI :

Mustafa Kemal Lozan'ı şöyle tanımlıyordu :

«Bu antlaşma, Türk ulusuna karşı yüzyıllardan beri hazırlanmış ve Sevr Antlaşmasıyla tamamlandığı sanılmış, büyük bir suikastın yıkılışını bildirir bir belgedir. Osmanlı tarihinde eşi görülmemiş bir siyasi zafer yapıtıdır...»

Gerçekten de Lozan Barış Antlaşmasının ve o dönemin anlamı önemlidir. Dünyayı pençesinde inleten emperyalist ülkeler yenik düşmüşler ve tarihte ilk defa karşılarına bağımsız bir ülkenin çıktığını ve haklarını almaya çalıştığını görmüşlerdir. Bu durumu onurlarına yedirememelerine rağmen barış yapmaya mecbur olmuşlardır.

Osmanlı Devletinin varisi olan yeni Türkiye için, bu ortamda Osmanlı Devletinin geçmiş meselelerini

ve kapitülasyonlarını bir sonuca bağlamak, yeni Türkiye'yi Dünya devletleri arasında temsil ve kabul ettirmek elbette zordu. Nitekim Lozan Barış antlaşması görüşmeleri, çok tartışmalı ve karışık cereyan etmiştir. Lozan Konferansındaki taraflardan birini Türkiye, diğerini İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya, Yunanistan, Romanya, Yugoslavya meydana getirmiştir. Amerika gözlemci bulundurmuş. Boğazlar Meselesi için de Sovyetler Birliği ve Bulgaristan çağırılmıştır.

Konferansın en kritik noktası kapitülasyonların kaldırılması oldu. Uzun tartışma ve ayrılıklardan sonra kapitülasyonlar kaldırıldı. Misak-ı Milli kabul ettirildi. Böylece, emperyalist saldırganlara karşı galip gelmiş olan Türkiye, Lozan Barış Antlaşmasıyla tarih önünde geçerli hukuki varlığını kazandı. Genel ilkelerimizi kabul ettirdiğimiz Lozan Barış Antlaşmasında, emperyalistlere o şartlar altında kabul ettiremediğimiz üç konu şunlardır:

1. Boğazlar Meselesi
2. Gümrük Haddi
3. Osmanlı Devletinin Borçları

Lozan Barış Antlaşmasına göre boğazlar, yabancı devletlerin ticaret ve savaş gemilerinin geçişlerine serbest bırakılıyor, İstanbul bölgesi askersizleştiriliyor, ve boğazların kontrolü uluslararası bir komisyona bırakılıyordu.

Osmanlı Devleti zamanında yabancıların ithalatta ödedikleri % 3 olan gümrük haddi aynen kalacaktı. Gümrük haddi bu kadar düşük olduğu için yurdumuza ithal malları dolmuş ve bu durum, ileride göreceğimiz şekilde ekonomiyi sarsmıştır. Bütün bunlara rağmen, Lozan Barış Antlaşması, Dünyadaki ezilen uluslar adına elde edilen bir zaferdir. Bunu çok iyi bilen emperyalistler, niyetlerini gizlememişlerdir.

Konferansın İngiliz delegesi Lord Cruzon, oldukça iyimser bir şekilde şunları söylemiştir :

«... Ne reddederseniz cebimize atıyoruz, cebimize saklıyoruz. Memleketiniz haraptır. Yarın geleceksiniz, bunları tamir etmek, kalkınmak için yardım isteyeceksiniz. O zaman bu cebime koyduklarımdan her birini birer birer çıkarıp size vereceğim...»

Ve bu sözlerin ardından, İngiliz basını şu yorumu yapıyordu :

«... Gerçekten Türkiye teorik bakımdan bağımsız bir hükümet oldu. Lakin ticaret ve sanatta kabiliyetsiz ve sermayeden yoksun bu ahali, bilenlerce malumdur ki, bu bağımsızlığın ömrü pek kısa olacak ve eski durumunu bir başkası üzerine alacaktır...»

Antlaşmaya karşı tepki o kadar büyüktü ki, antlaşma metni Amerikan senatosuna ancak 1927 tarihinde getirilebilmiştir. 18 Ocak 1927 tarihinde Amerikalı senatör Upshow şöyle diyordu :

«... Antlaşma, Timurlenk kadar hunhar, Müthiş İvan kadar sefih ve kafatasları üzerine oturan Cengiz Han kadar kepaze olan bir diktatörün zekice yürüttüğü politikasının bir toplamıdır. Bu canavar, savaştan bıkmış bir Dünya'ya bütün uygar uluslara onursuzluk getiren bir diplomatik antlaşma kabul ettirmiştir. Buna her yerde bir Türk zaferi dediler. Ve eski dünya parlamentolarını bunu kabule ikna ettikten sonra, büyük sermaye grupları, soğuk kanlı ticaret erbabı ve giderek güya bazı din temsilcileri bile, Türkiye'yi uygar uluslar masasında, uluslararası bir konuk durumuna yücelterek, Amerika'yı yüksek ülküle-

rinden uzaklaştırmada birleştiler...»

Amerikan Senatörünün Hunhar Timurlenk, Sefih Müthiş İvan ve Kafatası piramiti üzerinde oturan Cengiz Han'a benzettiği kişi, emperyalizme karşı Türkiye Halkının Ulusal Kurtuluş Savaşına önderlik eden Mustafa Kemal'dir. Amerikalı politikacıya göre uygar uluslara onursuzluk getiren antlaşma, Lozan Antlaşmasıdır. Gene ona kalırsa Lozanda Türkiye'nin konferans masasına oturtulması, Amerika'nın yüce ülkülerinden uzaklaşmasına sebep olmuştur. Kemalist Türkiye'nin suçu, bir Ulusal Kurtuluş Savaşını başarıyla vermiş olması ve kapitülasyonları kaldırmasıydı.

Lozan Barış Antlaşmasından sonra Cumhuriyet ilan edildi, Hilafet kaldırıldı ve Osmanlı Devlet yapısının gerici kurumları tasfiye edilmeye başlandı. Askeri zafer kazanılmış, Türkiye dünyadaki yerini almıştır. Sıra ülke kalkınması ve ekonomik sorunlardadır.

CUMHURİYET DÖNEMİ

Türkiye, emperyalizme karşı mücadele ederek bağımsızlığını kazanan ilk ülkedir. Fakat bu bağımsızlık askeri alanda oldu ve düşmanlar yurttan atıldı. Buna teorik anlamda, Türkiye bağımsız oldu diyebiliriz. Sonrası askeri alanda kazanılan bağımsızlığın iktisadî reformlar ve girişimlerle devam ettirilmesiydi.

Yine Atatürk, bu gerçeği şu şekilde dile getiriyordu :

«Bugünkü savaşımızın gayesi tam bağımsızlıktır. Bağımsızlığımızın tamlığı ise, ancak malî bağımsızlıkla mümkündür. Bir memleketin maliyesi bağımsızlıktan mahrum olunca, o devletin bütün hayat kollarında bağımsızlık felçtir. Çünkü her devlet organı, ancak

malî kuvvetle yaşar. Devlet bünyesini yaşatmak için dışarıya müracaat etmeksizin memleketin gelir kaynaklarıyla idare edilmesi çare ve tedbirlerini bulmak lâzım ve mümkündür.

Bütün dünyanın bilmesi lâzımdır ki TÜRKİYE HALKI, T.B.M.M. ve onun Hükûmeti, uşak muamelesine tahammül edemez.

Devletler şimdiye kadar bize şu ve bu meselelerde gösterişli müsaadelerde bulunuyorlar gibi görünüyorlar, lâkin, iktisadî esaretle bizi felce uğratıyorlardı. Öteden beri bize bazı şeyler vermiş gibi, bizim bazı haklarımızı tanımış gibi vaziyet alırlar, hakikatte iktisaden elimizi kolumuzu bağlarlardı. Bu esarete katlanan mevki sahibi kimseler memnundu. Çünkü görünüşte büyük bir bağımsızlık sağlamışlardı. Fakat gerçekte ise ulusu manen miskinlik çukuruna atmışlardı.

BUNLAR, İKTİSADÎ MAHKUMİYETİ ANLAMAYAN BEDBAHT HAYVANLARDI.»

Bu konuşmalardan çıkan sonuç şudur, düşman kovulmuş, iktidar ele geçirilmişti. Fakat gerekli devrimler yapılmadan bağımsızlığın devamı imkânsızdır. Yapılacak reformlar, temel iki noktada toplanıyordu :

1. Siyasî reformlar,
2. Ekonomik reformlar.

Siyasî reformlar :

Yüzyılların kalıntısı padişahlık ve onun devlet yapısı çağımız şartlarına ve ülkemiz kalkınmasına cevap verecek durumda değildi. Ayrıca ileriye dönük girişimlere set çekiyordu. Bu yüzden :

1. Padişahlık
2. Hilâfet
3. Hukuk sistemi

4. Devlet yapısı içindeki gerici kurumların kaldırılması gerekliydi.

Bunların gerçekleşmesi için önce cumhuriyet ilân edildi ve ardından diğerleri 1930 yılına kadar tedricen tasfiye edilmeye çalışıldı. Dikkat edilirse, bunların tasfiyesi, belli oranda tepki ile karşılandı. Zira bu üst yapı kurumlarının ekonomik yapımızda etkisi vardı. Onun için siyasî değişiklik ekonomik kalkınma ile bir arada yürütülmeli idi. Bu değişikliğin yaşaması için ekonomik yapıdaki eski üretim ilişkilerinin tasfiyesi gerekiyordu. Şimdi, o dönemin ekonomik yapısına bir göz atalım ve ekonomik reformların neden tamamlanamadığını inceleyelim.

İktisadî durum ve reformlar :

Cumhuriyetin başlangıcındaki ekonomik yapı, Osmanlı Devletinden arta kalan Türkiye'nin bozulmuş ve dejenere olmuş iktisadî durumudur. Bu yapıya kısaca göz atalım :

1. Tarım.

Tarımda kapitalizm öncesi üretim ilişkileri hakimdir. Toprakların büyük kısmı ağaların elindedir. Ekilmeyen devlet arazisi de büyük orandadır. 14 milyon olan nüfusun % 70'i topraksız ve az topraklı köylüdür. Üretimde kullanılan aletler ilkel olup verim düşüktür.

2. Sanayi.

Sanayi kesimi, küçük sanayi ve büyük sanayi olmak üzere ikiye ayrılıyordu. Büyük sanayi, başlıca dört kolda gelişmişti :

a) Madencilik
b) Elektrik, havagazı
c) Tütün ve tekel

d) İmalât sanayii

Bu dört sanayi kolu da ileride göreceğimiz üzere yabancı şirketlerin kontrolündeydi.

Küçük sanayii teşkil edenler :

a) Gıda sanayii
b) Toprak ürünleri sanayii
c) Deri mamulleri sanayii
d) Ağaç mamulleri sanayii
e) Dokuma sanayii
f) Kâğıt sanayii
g) Kimya sanayii
h) Madenî eşya sanayiidir.

Bu sekiz küçük sanayi kolundaki şirket ve işletmelerin sayısı 268'dir. Bunların 84 tanesi Türkler'in, 184 tanesi yabancı uyrukluların elindedir.

Madenler :

Bilinen ve işlenen madenler yabancı şirketlerin elinde idi. Fransa : simli kurşun, manganez, maden kömürü ve çimento,

Almanya : maden kömürü ve krom,

İngiltere: borasit ve krom yataklarını işletiyordu.

Ulaştırma:

Demiryolları yabancıların imtiyazında idi. Öte yandan kabotaj hakkına sahip olmadığımız için ticaret filomuz da gelişmemişti.

Bütün sanayi ve diğer zenginlikleri yabancı imtiyazında olan Osmanlı Devletinin dış borçları 133,7 milyon Osmanlı lirası idi. Basit bir oran yaparsak, Os-

manlı Devletinin dış borçlarının Türkiye'nin şimdiki dış borçlarının 1/6'sı olduğunu görürüz.

Eğitim :

Diğer sahalarda olduğu gibi eğitim sahasında da emperyalizmin kültürü hakimdi. Eğitimdeki öğrencilerin % 40'ı yabancı okullarda okuyorlardı. Zaten Türk okulları da batı kültürünün etkisi altında eğitim yapıyordu. Mevcut okulların % 34'ü yabancı uyruklulara aitti.

Türkiye'nin en büyük şehri olan İstanbul'un Kurtuluş Savaşından sonraki sosyo-ekonomik yapısı şöyle idi :

Toplamı 1413 olan kahve, lokanta, birahane, meyhane gibi küçük işyerlerinin 97 tanesi Türkler'in, 1316 tanesi yabancı uyruklularındır. Sinemaların 3/4'ü yabancılarındır. Bir Türk futbol ligi yanında, 7 tane yabancı futbol ligi vardır. Açlığın ve sefaletin sonucu ahlâk zayıflamış, suç oranı en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Şu rakamlar bunu çok iyi açıklamaktadır: 359 tane kayıtlara geçen genelev ve kadınların çalıştığı 58 bar mevcuttur.

İşte Türkiye'nin durumu bu idi. Ve Kurtuluş Savaşı'nı veren kadro böyle bir Türkiye'yi kalkındıracak, bağımsızlığını devam ettirecekti. Gerçekten iktisadî kalkınmayı sağlamak, askerî başarıdan çok daha zordu.

İktisadî alandaki değişiklikleri görüşmek ve ülke kalkınmasını sağlamak için bir iktisat kongresi toplanmıştır.

İzmir İktisat Kongresi :

İzmir İktisat Kongresi, Kurtuluş Savaşı sonrasındaki Türkiye'nin ekonomik yapısını ve toplumdaki sı-

nıfsal dengeyi göstermek açısından önemlidir. Kongre, 17 Şubat 1923 günü bütün illerden gelen tüccar, sanayici, çiftçi ve işçi temsilcilerinden oluşan 1135 üyenin katılmasıyla açılmıştır.

Şimdi olduğu gibi o zaman da ülkenin sömürülmesine öncülük edenler Istanbul'daki işbirlikçi tüccarlar idi. Onun için Kurtuluş Savaşı kazanılır kazanılmaz Istanbul tüccarı örgütlenmiş ve dışında kaldığı savaşın nimetlerinden yararlanmak için plânlarını hazırlamıştır. İstanbul'da kongre hazırlıklarına başlamışlar, bunu haber alan Ankara Hükümeti, İzmir İktisat Kongresini toplamıştır. Istanbul'lu millî tüccarlar, Türk Ticaret Birliği adı altında toplanarak, lövantenler, Rum ve Ermenilerin elindeki ticarî mevkileri, milliyetçilikten yararlanarak ele geçirmek ve yabancı sermaye ile ilişki kurmak arzusundadırlar. Bunu yaparken de Osmanlı, İslâm terimleri yerine Türk, millî terimlerini kullanıyorlardı. Bu amaçlarını gerçekleştirmek için de devleti lövantenler, Rumlar ve Ermeniler üzerinde bir baskı aracı olarak kullanmak istiyorlardı. Devletin yabancı sermaye ve şirketler üzerinde millileştirmeye gideceğini bildikleri için büyük umutlar besliyorlardı. Ayrıca tasfiye edileceklerini anlayan yabancı şirketler Rum ve Ermenilerle olan ortaklıklarını feshederek varlıklarını korumak için Millî Türk Ticaret Birliği üyesi Türk tüccarlarla ortaklık kurmuşlardır. Kongreye delege olarak gelen işçiler, bu birliğin sadece kongre için kurduğu derneklerin temsilcileri olup, hepsi patronların adamıdır. Çiftçi delege olarak gelenler ise, toprak ağalarıdır. Zaten kongreye hakim olanlar, bu kongre için daha önceden hazırlanmış olan Istanbul tüccarlarıdır.

Kongrede milliyetçi hava hakimdir. Hem yabancı sermaye olmadan kalkınmanın sağlanamayacağı söy-

lenmekte, hem de yabancı sermayeye kuşkuyla bakılmaktadır. Kongredeki en önemli tartışma konusu, tarımda âşarın kaldırılmasıdır. Toprak ağaları âşarın kaldırılmasını ve âşar kaldırıldıktan sonra boşalacak Devlet Hazinesinin sanayici ve tüccarlardan alınacak vergilerle doldurulmasını istemişlerdi. Tüccarlar da buna karşı, âşarın yerine âdil bir tarım vergisinin getirilmesini savunmuşlardı.

Toprak reformu söz konusu olmamıştır. Çünkü tüccar, eşraf ve toprak ağalarından oluşan kongrede toprak reformunu savunacak bir tek delege yoktu.

Gelecek yıllardaki ekonomik politika ve bu politikayı uygulayacak kadro, kongreye katılan tüccar, eşraf ve ağa üçlüsünce düzenlenecektir. Savaş içinde bizzat mücadeleyi üslenen işçi ve köylüler, kalkınma çabalarının dışında tutulmuşlardır. Subay kadrosu ise iktisat meselelerine son derece yabancıdır. Atatürk bu gerçeği şöyle dile getiriyordu :

«Arkadaşlar,

Sizler, doğrudan doğruya ulusumuzu yoğuran halk sınıflarının içinden geliyorsunuz, onların seçtiği kimseler olarak buradasınız. Böylece, ülkemizin ve ulusumuzun durumunu, isteğini, kanısını yakından biliyorsunuz. Sizin söyleyeceğiniz sözler, alınmasını gerekli göreceğiniz kararlar, doğrudan doğruya halkın dilinden söylenmiş sayılacaktır. Bu, durumun ve gerçeğin ta kendisidir. Çünkü halkın sesidir. Tarih, ulusların yükseliş ve çöküş nedenlerini araştırırken birçok siyasal, sosyal durumları sayıp döker, ama bir ulusun doğrudan doğruya yaşamasıyla, yükselmesiyle, çözülüp çökmesiyle yakından orantılı ve ilgili olan o ulusun ekonomisidir. Tarihin ve deneyin ortaya koyduğu bu gerçek, bizim tarihimizde de

bütün açıklığı ile ortadadır. Gerçekten Türk tarihi incelenecek olursa, bütün yükseliş ve çöküş nedenlerinin birer ekonomi meselesinden başka bir şey olmadığı anlaşılır.
Tarihimizi dolduran bunca başarılar kadar bunca yenilgiler de, kazançlar gibi kayıplar da, o dönemdeki ekonomik durumla yakından ilgilidir.
Yeni Türkiye'mizi lâyık olduğu yüksek düzeye ulaştırabilmek için en çok ekonomimize önem vermek zorundayız. Çünkü zamanımız tümüyle bir ekonomi döneminden başka bir şey değildir.
Bir ulusun varlıklı ve mutlu yaşaması için birinci kaynak olan ekonomisiyle uğraşmamış olması çok ilgi çekici, çok düşündürücü bir durumdur.
Ama biz suçumuzu açıklamalı, ekonomimize şimdiye kadar gerekli önemi vermediğimizi söylemeliyiz.»

Bu kongre, ekonomik gücü elinde tutan çevreleri açıkça belirtmektedir.

Liberal Dönem :

Türkiye'de 1923 - 1931 dönemini liberal dönem olarak tanımlayabiliriz. Bu dönemde temel iktisadî politikanın esası şudur : Devlet, ekonomik girişimleri sağlayacak, tüccar ve sanayici takımına her türlü imkânı verecek ve yardım edecektir.

Toplum kesiminde birlik ve beraberliği sağlamak için C.H.P. kuruldu. Parti yapısı, Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri üzerine oluştu. Genç Cumhuriyet bir millî ekonomi politikası uygulamak kararındadır. Fakat, devletin olanakları oldukça sınırlıdır. Lozan Antlaşmasında yabancılara konan gümrük vergisi aynı kaldığından ve oranı çok düşük olduğundan, yabancı ithal malları

ödemede büyük dengesizlik yaratmaktadır. Bu yolla giren mallar, tüketime yönelik olup 1927 yılında toplam ithalâtın % 70'ini meydana getiriyordu. Aynı zamanda Osmanlı borçlarının ödeme sorunu ve savaştan yeni çıkmış toplumumuzun güçlü bir ordu bulundurma zorunluğu devletin sınaî girişimler için gerekli sermaye birikimine imkân vermiyordu. Bu imkânsızlık içinde Atatürk'ün şahsî girişimiyle birçok çiftlikler, yerli bira fabrikası ve çeşitli fabrikalar kuruldu. Yine Atatürk'ün kendi girişimiyle 250 bin lirayla Türkiye İş Bankasının temeli atıldı. Banka sadece Atatürk'e ait parayla kurulmasına rağmen, zamanın tüccar, eşraf ve politikacıları, hiç sermaye yatırmadan ortak olmuşlardır. Kısa zamanda devlet yardımı ile güçlenen İş Bankası, para hırsı ile yanan kişilerin cirit alanı haline geldi. Falih Rıfkı Atay bu konuyu açıklayarak:

> «İş Bankasının bir nevi politikacılar bankası olarak kurulmuş olması, Cumhuriyet Tarihi için pek acıklı bir aferizm salgınının başlangıcı olmuştur.»

demektedir.

Öte yandan eskiden kurulan Ziraat Bankası anonim şirketi haline getirildi ve başına Konya mebuslarının ağır bastığı bir kadro gelmeyi başardı.

1927 yılında sanayii teşvik kanunu çıkarıldı. Bu kanun sanayi kesiminde yatırım yapacak özel teşebbüse devlet eliyle geniş imkânlar sağladı.

Bu kanun çıkmasına rağmen sermaye sahipleri sanayi yatırımları yapmaktan kaçınıyor, fazla kâr getiren alanlara yatırım yapıyorlardı. Bütün çabalara rağmen özel teşebbüsün ve bankaların desteğiyle iki şeker fabrikası, bankalar sermayesiyle iki tane daha şeker fabrikası kurulmuştur. Şeker fabrikaları sayısı dörde çıkmıştır. İş Bankası yönetiminde ve şeker sanayiinde ön plâna geçen Hayri İpar şeker fabrikala-

rında üretimi azaltmıştır. Çünkü yabancı ülkelerde şekerin fiatı çok düşüktür. Gümrük vergisi de düşük olduğu için, dışarıdan şeker ithal ederek Türkiye'de komisyonculuğunu yapmak daha kârlı gelmiş ve o yola başvurmuştur. Bu gaye uğruna fabrikalardaki üretim kısıtlanmıştır. Durumu araştıran Sanayi Tetkik Dairesi Başkanı ise «daha fazla istihsal edersek fabrika dayanamaz» diyerek niyetini ve samimiyet derecesini açıklamıştır. Bu tür oyunlar içinde kâğıt ve çimento sanayii kısmen kurulmuştur. Cumhuriyet Hükümetinin desteğiyle özel sanayici yaratma politikası, zenginler, şeker kralları yaratmış, ama büyük sanayiciler yaratamamıştır.

Tüccarlar daha kolay ve garantili yolları seçmişler ve sanayi yatırımı yerine ithalâtçılığı tercih etmişlerdir. Rum ve Ermenilerin yerini alan bu tüccar çevresi geniş ortam bulmuştur. 1917 yılında çocuk yaşta bakkallık, inşaat malzemeciliği ve yabancı firma temsilciliği yapmış olan Vehbi Koç Türkiye'nin bir numaralı iş adamı olmayı başarmıştır. Yine 1929 yılında kurulan ve Mensucat Santral T.A.Ş. bugün Istanbul iş çevresinde ilk sırayı teşkil etmektedir.

Tekel önce bir Amerikan şirketine verilmiş, sonra da devletleştirilmiştir. Tüccar ve bir kısım politikacıların bu derece çıkar elde etmeleri ve iş adamı olma özlemleri onları kısa zamanda arsa spekülasyonu da yapmağa zorlamıştır. Şu olay gerçeği tam anlamıyla dile getirmektedir: Bir zamanlar orduda politikacılık eden ve Atatürk'ün hiç sevmediği bir eski subay Ankara'da görülmüştü. Bunun üzerine Atatürk «Ne işi var bu adamın Ankara'da?» diye sormuştu. Komisyonculuk için dolaştığı söylenmesi üzerine, bazı politikacılar «Davanın bütün zahmetini biz çekeceğiz, parasını onlar mı kazanacaklar?» diye söylenmiş-

lerdi. Bu kişilerin düşüncesi şudur, eğer devlette bir iş görülecekse ve bu işten komisyon alınacaksa Atatürk'ün yakın ve tanıdıkları dışındakiler neden alsınlar? Ve bu fikre dayanarak Atatürk'e bir milyon lira verilmesi için kanun teklifi hazırlamışlar, imza toplamışlardır. Bunu duyan Atatürk «ne küstahlık» diyerek kanun teklifini bularak yırtmıştır.

Böylece devlet desteği ile sanayi kalkınmasını yürütmek mümkün olamamıştır. Eski lövantenler, Rum ve Ermeni yabancı uyruklular yerine, kolay kâr peşinde koşan ve yabancı komisyonculuğunu tercih eden Türk tüccarları almıştır. Yabancı firmalar da mevcudiyetleri için Türk tüccarlarıyla ilişkiye girmeyi uygun bulmuşlardır. Sonuçta, liberal politika başarıya ulaşamamıştır. Bir taraftan iç şartlar, diğer taraftan 1931 dünya buhranının yarattığı durum dolayısıyla devletçilik politikasına geçilmiştir.

DEVLETÇİLİK DÖNEMİ (1931 - 1945)

1923 - 1931 Liberal ekonomi dönemi teorik anlamdan öteye gidemedi. Tüccarlar ve iş çevreleri devlet imkânlarından yararlanarak sanayi kalkınmasını sağlamak yerine, komisyonculuğa dönük ve kolay kâr getiren alanlara yatırım yapıyorlardı. Devlet birçok kereler bizzat müdahale gereği duydu. Çünkü, Lozan Antlaşmasıyla kaldırılamayan, çok düşük olan gümrük vergisi, devletin dış borçları ödeme mecburiyeti ve esasen eskiden beri kolay kazanç yollarına kaçan iş çevrelerinin tutumu, devletçilik politikasına doğru kayışı zorunlu kıldı. Bu arada dünya ekonomik buhranının patlaması da önemli bir etken olmuştur. 1930'da kapitalist dünya bloku büyük bir depresyonun içine

girmişti. Bu sıralarda plânlı ekonomi. sayesinde sosyalist blok gözle görülür bir ilerleme kaydetmişti. Bu durum idarecilerin plânlı ekonomi ve devletçiliği düşünmelerine sebeboldu.

Dünya ekonomik buhranı Türkiye'yi de etkilemiştir. İhracat mallarımızın fiatı düşmüş, tarıma dayalı ihracatı korumak için sanayi mamullerine yönelik üretim yapılmak zorunluğu doğmuştur. Dış ticaretteki dengesizliği gidermek için sanayiin devlet eliyle kurulması ihtiyacı doğmuştur. Bu anlamda uygulanacak devletçilik politikası, bizzat kapitalist üretim ilişkilerinin gelişmesine yardım eden bir politikadır. 1930 yılında devletçilik politikasının teorisini yaratmağa çalışan ve olumlu girişimlerde bulunan Milliyet Gazetesi çevresinde toplanmış KADRO GRUBU İş Bankası çevresi tarafından Milliyet Gazetesi ele geçirilerek tasfiye edilmişlerdir. Bu çevrenin sözcüleri Kadrolarının devletçilik anlayışını komünistlik olarak suçluyor ve bu zihniyetin alâmet-i farikası Rusya'dır, diyorlardı. Oysa Kadrocuların başında İsmet İnönü ve Yakup Kadri gibi kişiler vardı.

Devletçilik politikasının ciddi girişimi 1933 - 1937 ilk Beş Yıllık Plân dönemidir. Bu plân bugünkü gibi karma ekonomiye dönük geniş bir plân değildir, dar anlamda sanayi yatırımlarını kapsar. Plân sayesinde özel teşebbüsün el atmaktan kaçındığı Anadolu'da önemli sanayi yatırımları kurulmuştur. Dış yardım ve kredilerin olmamasına rağmen 17 milyon lira borç alınmış ve 36 milyon lira borç ödenebilmiştir. Dünya ekonomik buhranının gelişmiş kapitalist ülkeleri kasıp kavurduğu bir dönemde, bir tarım ülkesi olan Türkiye, varlığını korumuş ve birçok yönde endüstriyel kalkınmaya hız vermiştir.

Bu dönemin en belirgin özelliği yabancı şirketle-

rın millileştirilmesidir. Bu şirketlerin başlıcaları şunlardır :

1. Adana, Mersin, Tarsus Demiryolları ve Haydarpaşa Liman Tesisleri,
2. Mudanya - Bursa Demiryolu,
3. İstanbul Türk Anonim Su Şirketi,
4. İzmir Rıhtım Şirketi,
5. İzmir, Afyon, Manisa, Bandırma Demiryolu Hattı,
6. İstanbul Rıhtım, Dok ve Antrepo T.A.Ş.
7. Aydın Demiryolu Şirketi,
8. İstanbul Telefon T.A.Ş.
9. Ereğli Şirketi,
10. Zonguldak - Çatalağzı Demiryolu,
11. İzmir Telefon T.A.Ş.
12. Üsküdar ve Kadıköy Havagazı T.A.Ş.
13. Şark Demiryolları T.A.Ş.
14. İstanbul Elektrik T.A.Ş.
15. İstanbul Tramvay Şirketi,
16. İstanbul Tünel Şirketi,
17. Ankara Elektrik, Havagazı ve Adana Elektrik T.A.Ş.
18. Bursa ve Müttehit Elektrik T.A.Ş.
19. İzmir Tramvay ve Elektrik T.A.Ş.
20. İzmir Suları T.A.Ş.
21. Ergani Bakır İşletmeleri,
22. Kuvanshan Bakır Madeni İşletmesi,
23. Keçiborlu Kükürt Madeni İmtiyazı,
24. Bira Fabrikaları (Bomonti, Nektar) T.A.Ş.

1930 yılından 1939'a kadar devam eden bu millileştirmeler, Osmanlı Devleti zamanında verilmiş imtiyaz ve imkânların tasfiyesidir. Bu millileştirmeler

olurken muhalefet sesleri yükseliyordu. Politika ve iş çevrelerinde yabancı sermaye olmadan kalkınmanın sağlanamayacağı yolundaki görüş hakim durumaydı. Ayrıca, Serbest Fırka taraftarları, bu millileştirmelerin yabancı sermayeyi iyice ürküttüğünü ve hiçbir devletin Türkiye'ye yardıma imkân olmadığını öne sürüyorlardı.

Devletçilik politikasının en hızlı yılı 1935 yılıdır. Bu hız 1937 yılına kadar devam etmiş, ondan sonra yavaşlamıştır. 1923 yılından bu yana uygulanan tarafsızlık politikası, 1937 yılından itibaren gevşemeye başlar, çünkü batıya doğru bir kayma görülmektedir. Bu kayış, Kurtuluş Savaşı dönemindeki savaş ortamının verdiği imkânlar ve savaş sonrasının istikrarsızlığı yüzünden palazlanarak gelişme ortamı bulan İstanbul iş çevreleri ile onların düşüncesini paylaşan politikacıların tesiriyle olmuştur.

İkinci Dünya Savaşının başlayacağı ortamda Türkiye politikasının durumu şudur : Ekonomik yapı ve Atatürk'ün kendi elleriyle kurduğu İş Bankası İstanbullu iş adamlarının eline geçti. Bu çevreler ne kadar devlet yardımlarıyla gelişme ortamı bulmuşsa da, devletçilik yerine yabancı sermaye ile tekrar ortaklık kurmayı tercih etmektedir. Politikacıların bir kısmı da iş çevrelerinin bu durumunu desteklemektedir. Atatürk ve çevresindeki kadro böyle bir girişime karşıdır. Kısaca belirtmek gerekirse, Atatürk ve kadrosu iş çevrelerine ve onların temsilcisi politikacıların emperyalist ülkelerle ilişki kurmaları karşısında tek engeldir. Bu engel 1938'de Atatürk'ün ölümüyle kısmen kalkıyordu. Atatürk'ün ölümünden onbir ay sonra 1939 yılında İngiliz - Fransız - Türk Antlaşması imzalandı. Gerekçe olarak da Nazi Almanyası ve Faşist İtalya'ya karşı bir ittifak olarak gösterildi.

İKİNCİ EMPERYALİST DÜNYA SAVAŞI

II. Emperyalist Dünya Savaşının patlak vermesiyle Türkiye'de savaş ekonomisi dönemine gidilmiştir. Savaş ekonomisinin özel teşebbüs açısından önemi büyüktür. Bu ekonomi devlet müdahalelerini arttırmıştır. Ve bu politika iki temel üzerinde yürütülmüştür.

1. İç ve dış ticarette fiat kontrollerine gidilmiş, sanayi mamullerinden bir kısmına devlet el koymuştur. Bunlar tekstil ve çimentodur.

2. Politikanın diğer yönü özel teşebbüsü besleyici, teşvik edici ve koruyucu yol izlemesidir. Devlet bu işi değişik yollarla yapmıştır.

a) İşçilerin grev hakkı kaldırılmış, işçi - işveren ilişkilerinde kuvvet ilişkisi tamamen işveren lehine olduğu için iş uyuşmazlığı söz konusu olmamıştır.

b) Özel teşebbüs mamullerini devlete satabilecektir.

c) Kâr getirmeyen, özel teşebbüse ait kurum ve şirketler devlete devredilebilecektir.

d) Gerekli malları ithal için devlet her türlü yardımı yapacaktır.

Bu anlayışla yürütülen savaş politikası kıtlık ve enflasyonla birlikte tüccar ve ağanın zenginleşmesine yol açmıştır. Bunun üstüne, fiat kontrollarının şart olduğu bir sırada Ticaret Bakanlığı 1942'de fiatları serbest bıraktı. Oysa o sırada İngiltere bile fiatları serbest bırakmayı göze alamıyordu. Bunun üzerine buğday 13.5 kuruştan 100 kuruşa, zeytinyağı 85 kuruştan 350 kuruşa çıktı. Bütün malların fiatlarının bu derece fırlaması belirli kişilerin gökten zembille iner-

cesine milyoner olmalarına yaramıştır. Bunun hemen peşinden, 1942 yılında Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, Meclis açış konuşmasında :

«... Şuursuz bir ticaret davası, haklı sebepleri çok aşan bir pahalılık belâsı bugün vatanımızı ızdırap içinde bulunduruyor. Acı ile hatırlamalıyız ki, ulusun işlerini tanzim etmek yolunda Cumhuriyet Hükümetinin sarfettiği gayretlere iki seneden beri cemiyetimiz tarafından hiç yardım edilmemiştir. İşte bugün hallolunacak ilk mesele umumi itimat havasının iade edilmesidir. Bulanık zamanı bir daha ele geçmez fırsat sayan eski kaçakçı çiftlik ağası ve elinden gelse teneffüs ettiğimiz havayı ticaret metaı yapmaya yeltenen gözü doymaz vurguncu tüccar ve bütün bunları politik ihtirasları için fırsat sayan ve hangi yabancı ulusun hesabına çalıştığı belli olmayan birkaç politikacı, büyük bir ulusun bütün hayatına küstah bir surette kundak koymaya çalışmaktadır. Üç-beş yüz kişiyi geçmeyen bu insanların vatana karşı aşikâr olan zararlarını gidermek yolu elbette vardır. Ticaretin ve iktisadî faaliyetlerin serbestliğini bahane ederek milleti soyma hakkını hiç kimseye, hiç bir zümreye tanımamalıyız...»

diyordu.

Bu hava içinde iş çevrelerinin en büyük kazanç yolu olan ithalât ve ihracat devletleştirilmek istenmiş, fakat başarılamamıştır. Varlık vergisi çıkarılmış ve bunun yükü yabancı uyruklulara yüklenmiştir. Fakat fiatların alabora olması ve istifçiliğin alıp yürümesi bekleneni vermemiştir. Istanbul'daki yabancı uyruklu tüccarlar varlık vergisi ile konan borçları vermeyi reddetmişlerdir. Meselâ; Istanbul'da sekiz

yabancı uyruklu tüccara konan 2 milyon 275 bin Türk lirası tutarındaki varlık vergisinin sadece 15 bin 800 lirası ödenmiştir. Ve hükümet bu kanunu uygulayamamıştır. Zira Türkiye'nin dış ticaretine hakim olan bu azınlıklar, milletlerarası şirketlerin yurdumuzdaki ayakları durumunda idiler.

Kısaca belirtmek gerekirse, savaş ekonomisi tamamen özel teşebbüsün lehine gelişmiştir.

Türkiye'nin en önemli sorunlarından biri de toprak reformudur. 1934 yılında söz konusu olmuş, 1936 yılında Atatürk behemahal toprak reformunun yapılması isteğini dile getirmiştir.

> «... Bir defa, memlekette topraksız çiftçi bırakılmamalıdır. Bundan daha önemli olanı ise bir çiftçi ailesini geçindirebilen toprağın hiç bir sebep ve hiç bir surette bölünemez bir mahiyet almasıdır. Büyük çiftçi ve çiftlik sahiplerinin işletebilecekleri arazi genişliğini arazinin bulunduğu memleket bölgelerinin nüfus kesafetine ve toprak verim derecesine göre sınırlamak lâzımdır...»

Nihayet savaş döneminin açlık ve sefaleti ve köylülerden gelen tepkiler devleti toprak reformunu yapmağa itmiştir. Fakat bu girişim toprak ağaları ve onların destekçisi tüccarlar tarafından şiddetle engellenmiştir. Toprak reformunu engelleyenlerin başında İş Bankasının başı Celâl Bayar ve Aydın'lı toprak ağası Adnan Menderes gelmektedir. Toprak reformundan vazgeçilmiş ve düzenli işletme kanunu çıkarılmak istenmiştir. Neticede bu kanun çıkarılamamıştır. Tasarı Mecliste iken tepkiler çok olmuş ve ilginç konuşmalar geçmiştir. Eskişehir'li büyük bir toprak ağası olan milletvekili Emin Sazak, zamanın Tarım Bakanı Şevket Raşit Hatiboğlu'na :

«Tasarıyı geri al. Sen bunu İnönü'nün emriyle yapıyorsun. Tasarı geri alınırsa Beylikköprü'deki 30 bin dönümü hibe ediyorum.»

Buna karşı Hatiboğlu :

«Kanunla alsak ne olur?» deyince, Emin Sazak : «Kanunla olmaz. Devlet araziyi zorla alırsa, Eskişehir havalisinde Emin Sazak ölür. İnsanların çamurunu değiştiremeyiz ki... Birisi kumandan olur, mareşal olur, öbürü de nefer olur. Hepsini mareşal yapamayız. Arkadaşlar, bu amele işi bütün köyleri altüst eder. Çiftçiler kendisini nisbeten kurtarır ama, bu prensip kabul edilince, yarın amelenin şu apartmanın bir odasını istemek hakkı olacaktır.»

Bu düşünce Mecliste hakim olduğu için toprak reformu engellenmiş ve en sert savunucusu İsmet İnönü altedilmiştir. İleride bu konuda çıkan ayrılık Demokrat Partinin kurulmasına önemli bir etken olacaktır. Ekonomik yapıdaki bu gelişmelerin yanında aynı düzeyde değişiklik gösteren dış politika da dikkate değer. 1923 - 1939 dönemi dış politikada bağımsızlık ve tarafsızlığa gölge düşürmeden uygulanan, ulusların kendi kaderlerini kendilerinin tayin hakkı 1939 yılında imzalanan İngiliz - Fransız - Türk Antlaşmasıyla çiğnenmiştir.

Bu antlaşmanın yarattığı Batıya yaklaşma özlemi, II. Emperyalist Dünya Savaşı döneminde bir müddet sekteye uğramış, fakat savaş sonunda tekrar esas mesele haline gelmiştir. Zira ekonomimize hakim olan sanayici, tüccar ve ağa takımı iyice palazlanmış ve devletçilik politikasına karşı ciddi tavır takınmıştır. Artık istedikleri gibi kolay hareket etmek için politikacılara isteklerini kabul ettirme yerine bizzat kendilerinin seçtikleri ve emirlerinde çalıştıracakları po-

litikacıları Meclise sokmak istemektedirler. İsteklerinin başında dış yardım ve yabancı şirketlerle ortaklık gelmektedir.

Diğer taraftan halkın öteki sınıf ve tabakalarında tam bir sefalet hüküm sürmektedir. Bu sınıf ve tabakalar mevcut hükümetin politikasına karşıdırlar. Böyle bir ortamın doğal sonucu olarak hükümet bir taraftan batıya yaklaşma zorunluluğunu duymuş ve kısmî demokratik talepleri karşılamayı zorunlu görmüştür. Bu amaçla da 1945'de Birleşmiş Milletler Anayasası imzalanmış, çok partili rejime geçilmiş ve işçilere kısmî demokratik haklar tanınmıştır.

Birleşmiş Milletlere girdikten sonra Truman Doktrini vasıtasıyla Türkiye yardım istemiştir. Fakat o günün Amerikasında Türkiye aleyhinde şiddetli bir propoganda vardır. Bilhassa Ermenilerin başını çektiği ve kışkırttığı çevreler Amerika'nın Türkiye'ye yardım etmesini istememişlerdir. Gerekçe şudur : Türkiye'de demokrasi değil, istibdat idaresi hakimdir. Türklye'yi idare eden askerî diktatorya isteklerimizi kabul etmez. Fakat çok partili rejime geçilmesi ve Amerika'nın ihtiyacına cevap veren Demokrat Partinin kurulması üzerine Amerika yardım etmeyi kabul etmiştir.

Böyle bir ortamda halk şu sözlerle kandırılıyordu : Sovyetler ülkemiz üzerinde ciddi tehlike durumuna geldi ve bizden boğazları istiyor. Yurdu ve demokrasiyi kurtarmak için Amerika ile iktisadî ilişkilere girilmiştir. Şunu bilmek gerekir; o sırada Sovyetlerin Türkiye için cidden tehlike teşkll ettiğini söylemek savaş sonrası söylenen yalanlar açısından normaldi. Halbuki, Sovyetler yurdu istilâ edecek dedikleri zaman İran'ı istilâ eden Kızılordu geri çekiliyordu ve Sovyetler savaşın bütün yıkıntıları içinde yıp-

ranmış ve 20 milyon insanı ölmüştü. Kaldı ki, Sovyetlerin böyle bir tehdidi olsa bile istilâdan kaçıp bağımsızlığımızı Amerikan dolarına peşkeş çekmek tarihin ve Kurtuluş Savaşı ruhunun affetmeyeceği bir tutumdur. Günümüze kadar belgeleri ile ispatlayacağız ve Sovyet notasından kaçarken ne hale düştüğümüzü 25 yıllık tarihimizin aynasında göreceğiz. Sadece ve sadece, Sovyet istilâsına karşı destek almak için Amerika'ya yanaştık diyen zihniyeti günümüz Başbakanı Nihat Erim o günlerde şöyle ifade ediyordu :

> «... II. Cihan harbi bitince, Rusya 1925 Antlaşmasını uzatamayacağını bildirdi. Antlaşma kendiliğinden uzayabilirdi, ama Stalin uzatmadı. Bu Türkiye için tehlikeydi. İngiltere ve Fransa bitkindi. Amerika ise uzaktı. Türk hükûmeti yaptığı yoklamada Stalin'in boğazları beraber savunmayı teklif ettiğini, yani boğazlarda üs istediğini, doğu sınırında değişiklikler ileri sürdüğünü gördü. Bunun üzerine Türkiye derhal Amerika'ya müracaat etti, ve dedi ki, Stalin'in taleplerine hayır diyeceğim, bana yardım edebilir misiniz? Hasan Saka başkanlığındaki heyette ben de vardım. Amerika bize: Harpten yorgun çıktık, herkes terhis edilmek istiyor. On bin mili aşıp size yardım imkânsız. Ruslarla anlaşın, dedi. Dönüşte Londra'ya uğradık, İngiltere Dışişleri Bakanı ile görüştük. Ondan da aynı cevabı aldık...»

Açıkça görülüyor ki Türkiye'nin Amerika'ya yaklaşması ve yardım talebi Sovyet istilâsından kurtulmak için değil, başka sebeplerdendir. Zira Sovyetler Türkiye'ye harp ilân etseler bile ne Amerika, ne de İngiltere yardım etmeyecekti. Amerika ve İngiltere ta o zaman bunu belirtmiş ve Sovyetlerle anlaşın de-

mişlerdir. Sonuç olarak şunu sölemeliyiz; şayet Sovyetler kararlı olsalar o ortamda Türkiye'ye harp ilân ederlerdi.

1947 - 1971 dönemi Amerikan emperyalizminin Türkiye'ye giriş ve gelişme devresidir. Kurtuluş Savaşında milyonların canı ve kanı pahasına kazanılan bağımsızlığımız adım adım çiğnenmiştir. İleride Amerikan emperyalizmine genişçe yer vereceğiz. Ondan önce Lozan Barış Antlaşmasından başlayarak 1947 yılına kadar Amerika ile olan ilişkilerimize kısaca değinelim.

Lozan konferansına Amerika, Fransa ve İtalya'ya nota sunarak «Amerikan çıkarlarını korumak için» katılacağını belirtiyordu. Notada belirttiği çıkarlar şunlardı :

1. Kapitülasyonların sürmesi,
2. Amerika'nın Türkiye'deki eğitim, misyonerlik ve benzeri çıkarlarının korunması ve bununla ilgili olarak Türklerden garanti alınması,
3. Ticaret ve özel teşebbüs için, kesintisiz fırsat özgürlüğünün garanti edilmesi amacıyla uygun tedbirler alınması,
4. Şimdiye kadar zarara uğramış Amerikalıların zararlarının tazmini,
5. Azınlıkların korunması için uygun maddelerin kabulü,
6. Boğazlarda gemiler için serbesti,
7. Arkeolojik inceleme fırsatının tanınması.

Konferansta bilhassa kapitülasyonların kaldırılmaması için büyük çaba harcayan Amerika, sonradan uzun yıllar bu tutumunda ısrar etmiştir. Amerika'nın düşündüğü, Türkiye'deki imtiyazlarını kaybederse Çin, Mısır ve Fas gibi ülkelerde kabul ettirdiği kapitülasyonların tehlikeye gireceği ve o ülkelerde

milliyetçilik hareketlerinin alevleneceği merkezinde idi. Sonunda 6 ağustos 1923'de Amerika ile Lozan Antlaşmasının ışığında bir «Genel Antlaşma» imzalandı. Fakat Amerikan meclisi antlaşmayı reddetti. Antlaşma gereğince kapitülasyonların kaldırılmış olması «onur kırıcı» olarak addediliyordu. 1927 yılında geçici bir antlaşma ile elçi gönderildi. Lozan Barış Antlaşmasının tepkileri çok büyük oldu. Açıkça Türk Hükümetine cephe alınarak, kitaplar çıkarılarak Türkiye'nin uygar uluslar arasına giremeyeceği yolunda propaganda yapılıyordu. 20 üniversite rektörü, 13 tanınmış yazar, 8 emekli elçi, 8 papaz ,5 profesör, 5 vali, Ermenistan'a gönderilen Amerikan Askerî Heyeti, Demokrat Parti Ulusal Komitesinin 2 eski Başkanından kurulu 107 imzalı bir ortak bildiri, senatörler ve hükümet yetkililerine gönderilerek, Kemalist rejimin mutlaka çökeceği ve milliyetçi Türk hükûmetinin hedeflerine asla varamayacağı belirtiliyordu. Demokrat Partinin 1924 seçim bildirisinde Lozan Antlaşması hakkında şunlar yazılıydı :

«... Bu antlaşmayı kınarız. Antlaşma Amerikan çıkarlarından vazgeçmekte, Chester Petrol Ayrıcalıkları için Ermenistan'ı feda etmektedir. Türkiye'de Amerikan çıkarlarının korunmasını istiyoruz...»

Böyle bir ortamda 1927 yılında geçici bir antlaşma ile Washington büyükelçisi olarak Muhtar Bey Amerika'ya vardığında aleyhte gösterilerle karşılanmış, gideceği yere polis kordonu altında varabilmişti. Böylece Amerika ile Türkiye arasındaki ilişki 1945 yılına kadar özel kişiler ve gruplar aracılığı ile yürütülmüştür.

2 Kasım 1945'de Amerika, Türkiye hükümetine bir nota vererek Montreux Sözleşmesinin günün ko-

şullarına uymadığını ve değiştirilmesinin gerekli olduğunu öne sürüyordu. Notadan önce karasularımıza Missouri zırhlısını yolladı. Zırhlının gelişi ile ilgili olarak Anadolu Ajansı muhabiri şunları söylüyordu:

«... Acar motoru ile Missouri'ye mülâki olmak üzere Yeşilköy açıklarına doğru gidiyoruz. Gelen şerefli misafiri lâyık olduğu büyük sevgi tezahürleriyle karşılamak vazifesi ile mükellefiz. Bizi salonda i'zaz ederlerken amiral şunları söyledi: Memleketinize çoktan beri gelmek istiyordum. Bu fırsatı elde ettiğim için memnunum...»

27 Şubat 1946'da Türkiye ile Amerika arasında Amerika'nın denizaşırı askerî malzeme artıklarını alabilmemiz için antlaşma imzalanmıştır. Artık Amerika ile ilişkiler kesilmeyecek ve her gün yeni bir antlaşma imzalanarak Türkiye yarıbağımlı bir ülke olacaktır.

AMERİKAN EMPERYALİZMİ

«Biz kendi ülkemizde olduğu gibi, dışta da tröstler kurmak istiyoruz»

«Ormanda kan tadı duymak gibi halkın ağzında bir imparatorluk tadı var»

«Üç yüz yıldan beri Amerikan hayatının egemen gerçeği yayılma olmuştur.»

«Pazar bulmalıyız, yoksa ihtilâl olacak»

«Dünyanın gördüğü en büyük ve en başarılı sömürgeci devleti»

«Hiç bir ulusta görülmedik biçimde istilâ ettik, sömürgeleştirdik ve toprak bakımından büyüdük»

«Yabancı pazarlara serbestçe girmek dışında bizi hiç bir şey tatmin etmeyecektir.»

Bu sözler, Amerikan emperyalizminin yayılmaya başladığı dönemde Amerikalı yöneticilerin kendi ağızlarından çıkan, bazan kuvvete dayanan bir övünme, bazan da halkı emperyalizm yolunda eğitme niteliğinde, Amerikan emperyalizminin gerçek yüzünü açıkça ortaya koyan sözlerdir.

Türkiye'de Amerikan emperyalizminin varlığı, bu devletin topraklarımızda, ekonomimizde ve siyasal hayatımızdaki büyük ağırlığı bugün, doğu blokunun varlığına, ya da daha basit olarak İkinci Emperyalist Dünya Savaşından hemen sonraki Türk - Sovyet ilişkilerine bağlanarak meşrulaştırılmak istenmektedir.

Emperyalizmin çirkin yüzünü meydana çıkarmak görevimizdir. Yunan cuntasının desteklenmesinin, Endonezya'da Sukarno'nun, Brezilya'da Goulart'ın, Bolivya'da Torres'in düşürülmesinin ve Birleşik Arap Cumhuriyetindeki hükümetleri düşürme çabalarının altında yatan iğrenç oyunları belgelerle açıklamak görevimizdir.

Amerikalılar, uzmanları, askerî ve sivil yargı organları, zırhlıları, uçakları, askerleri ve dolarlarıyla topraklarımıza yerleşirken bu emperyalist devletin Latin Amerika kıtasında, Çinde, Filipinler'de, Ortadoğuda ve dünyanın diğer bölgelerinde neler yaptıklarını, ulusları ve halkları nasıl sömürdüklerini belgelerle açıklamak görevimizdir. Ve Amerikan emperyalizmine karşı kanımızın son damlasına kadar savaşmak görevimizdir.

Tarihin bir gerçeği olarak kavramak gerekir ki, Amerika dünya üzerinde sistemli bir şekilde yayılmayı kararlaştırdığı zaman ne Sovyetler Birliği vardı, ne de doğu bloku. Sosyalizme ya da komünizme karşı durmak Amerika için söz konusu değildi. Denizaşırı yayılması, başka bir devletten tamamen bağımsız,

kendi içinden doğan bir ihtiyaçtı. Amerika'nın bu ihtiyacı duyuşu 18. yüzyılın sonlarına, 19. yüzyılın başlarına rastlar.

İSTİLÂCI AMERİKA

Amerika'nın 1800'deki toprak genişliği 892,135 mil karedir. Üç yıl sonra Kanada sınırından Karayiplere kadar inen 885,000 mil karelik Louisiana bölgesi satın alındı. 1819'da 59,600 mil karelik Florida, 1845'de 389,000 mil karelik Oregon ile 1867'de 7,200,000 dolara Alaska Rusya'dan satın alındı.

Meksikalılar, Teksas ayaklanmasını Amerika'nın genişleme tasarısının bir parçası olarak nitelerken, Amerika Meksika'nın tümünü ele geçirmeyi tasarlıyordu. Ve Meksika savaşı, bu istilâcı devletin zayıf komşusuna yüklenerek, koca toprak parçaları kopardığı bir savaştı. Amerikalı tarihçi Henry William Elson bu savaşı gurur duyulacak bir şey olarak görmüyordu.

Kaliforniya ve Alaska'nın alınması Amerika'yı bir Pasifik devleti yapmıştı. 3 Temmuz 1844'de imzaladığı «Barış, Dostluk ve Ticaret Antlaşması» ile Kvançov, Amoy, Fuçov, Ningpo ve Şanghay limanlarını Amerikakan gemilerine açıyordu.

Amerika Afrika'ya da el atıyordu. Amerikan Kolonileştirme Derneği 1820'de Amerika'daki zenci kölelerden bir kısmını Liberya'ya yerleştirerek Batı Afrika kıyısındaki bu ülkeyi kendi sömürgesi haline getirdi.

Amerika ile Brezilya arasında Amerika yararına kurulan ilişkilere karşı çıkan Brezilyalıların karşısında yer alan Amerika Başkanı Grover Cleveland, sö-

mürü düzeninin devamını istiyordu. Standart Petrol Şirketi sahibi ve yöneticisi William Rockfeller'in de baskısı ile, Cleveland'ın Brezilya'ya yolladığı savaş gemileriyle sömürüye karşı başlatılan 1893 Brezilya İhtilâli bastırıldı.

Görüldüğü gibi Amerika tarihin her döneminde saldırgan politikasını devam ettirmiştir. Yunanistan ve Macaristan başkaldırmaları ile uzaktan, Latin Amerika'daki olaylarla pek yakından ilgilenmiştir. Kendi iç savaşı sırasında Avrupa'nın tepkisine ve Avrupa politikasına ister istemez kulak vermiştir. Fakat tüm dünya sorunlarına etkin olarak karışması daha sonra başlar.

Amerika'nın çıkarcı politikası 1898'den sonra bütün dünyaya yayılmaya başladı. Büyük devlet oluşu da bu döneme rastlar. İspanya ile savaş, Hawai, Filipinler, Küba, Porto Rlko ve Guam'ın ele geçirilişi, Panama Kanalının açılması, Çin'de açık kapı siyaseti, Bokser başkaldırmasında sömürgeciler yanında savaşa katılma, Japonya ile Rusya arasındaki barışta aracılık, Amerika'nın dünya devleti oluşunun belirtileri idi. Öte yandan bu yayılma hareketi endüstri devrimi ile de ilgili idi. Yeni buluşlar üretimi o derece artırmıştı ki, bunları satacak, hammadde alacak ve biriken sermayeyi yatıracak yeni pazarlar bulmak gerekliydi.

1890'ların emperyalizm hareketi mutlaka toprak kazanmak esasına dayanmıyordu. Önemli olan pazar bulmaktı. Önce ticaret olanakları aranıyor, bunlarla birlikte bazı çıkarlar elde ediliyordu. Elde ettiklerini korumak için «himaye altında» duvarlar kuruluyor ve bu sonunda bazan da ilhakla sonuçlanıyordu. Bu arayış, tabii Orta ve Güney Amerika, Asya ve daha sonra Afrika, hattâ Avrupa yönünde olacaktı. 1890'ların yayılma politikasındaki özellik endüstri üretiminin

tarımın üstüne çıkmasıdır. Patlamayı kolaylaştıran olay da 1898 Amerika - İspanya Savaşıdır.

«Amerika Birleşik Devletleri, 1898 yılında, emperyalizm yolundaki ilk adımını parlak, küçük bir savaşla atmıştır.» Bu sözler Amerika Dışişleri Bakanı John Hay'a aittir. «Parlak küçük bir savaş» Amerika - İspanya Savaşıdır. Amerikan tarihçileri bu savaşın ilân edildiği 1898 yılını emperyalist bir dönemin başlangıcı olarak gösterirler.

Amerika Başkanı Mc Kinley 11 Nisan 1898'de Küba'ya müdahale etmenin gerektiğini savunuyor ve «insanlık... uygarlık... ve Amerikan çıkarları adına» müdahale istiyordu. Cumhuriyetçi Partiden Thurston'-un,

> «...İspanya'yla savaş bütün Amerikan demiryollarının iş hacmi ve kazançlarını artıracak, bütün Amerikan fabrikalarının üretimini çoğaltacak, bütün endüstri ve ticaret kollarını canlandıracak, Amerikan işçisine talebi büyük ölçüde yükseltecektir.»

sözleriyle savaşın gerçek amacı açıkça ortaya konuyordu.

Amerika'nın bu tarihten sonraki dış politikasının itici gücü ve yön vericisi olan şu sözlere kulak verelim :

> «... Daha soylu ve erkek insanlardan doğan, daha yüksek uygarlıklar önünde, alçak uygarlıkların ve çürümekte olan ırkların ortadan kalkması Tanrının sınırsız tasarısının bir parçasıdır. Amerikan fabrikaları Amerikan halkının kullanabileceğinden daha fazlasını yapmakta ve Amerikan toprağı tüketilenden daha fazlasını çıkarmaktadır. Tutacağımız yol, bizim için çizilmiş bir yazgıdır. Dünya ticareti bizim olmalıdır, olacaktır.

Ve bunu anamızın (İngiltere) örnek olduğu biçimde yapacağız. Bütün yeryüzünde Amerikan ürünlerinin dağıtım noktaları olarak ticaret karakolları kuracak; Okyanusu ticaret filomuzla kuşatacak ve büyüklüğümüzle orantılı bir savaş filosu meydana getireceğiz. Ticaret karakollarımızın çevresinde bizim bayrağımızı dalgalandıran ve bizimle ticaret yapan kendi hükûmetlerine sahip büyük sömürgeler kurulacak, kurumlarımız ticaretin kanatları altında bayrağımızı izleyecektir.»

Bu sözler, İspanya savaşının resmen ilânından iki gün sonra, 27 nisan 1898'de senatör Albert J. Beverigde tarafından Amerikan Senatosunda söylenmiştir. Amerikan tarihçileri ve yayınları bu sözleri, EMPERYALİZM MANİFESTOSU olarak kabul etmektedirler.

Savaş sonunda Amerika İspanya'nın diğer sömürgelerini de istiyordu. İspanya ile 10 aralık 1898'de yapılan antlaşmaya göre şu toprak değişiklikleri yer alacaktı :

Madde 1. İspanya, Küba'daki bütün egemenlik haklarından vazgeçiyordu.

Madde 2. İspanya, Porto Riko ile İspanya'nın elindeki Batı Hint adaları ve Marianalardaki Guam adasını Amerika'ya devrediyordu.

Madde 3. İspanya, Filipin adalarını da Amerika'ya devrediyordu.

İspanya ile savaştan sonra Amerika'nın hem Uzak Doğu, hem de dünya politikasında aldığı önemli yer 1899'da La Haye Konferansında oynadığı rolden de anlaşılıyordu. Amerika artık sömürgelere yönelen emperyalist bir devletti. Daha İspanya savaşı sona ermeden Amerikanın yabancı bir ulusun oturduğu uzak bir toprağı ele geçirişinin bir örneği daha vardır, o da Hawai'nin alınmasıdır.

«Amerikan silahları zaferler kazanınca, emperyalişt duygu şahlanmış ve bir yangın gibi yayılmıştı.»

Bu sözler Yale Üniversitesi Amerikan Diplomasi Tarihi Profesörü Bemls'indir.

«Yurttaşlık vaadi olmadan toprak kazanılmıştı. Bu yeni kazançlara sömürge demek daha doğru olacaktı. Amerika bu anlamda, emperyalist bir devlet olmuştu.»

Bu yargı da Buffalo Üniversitesi Amerikan tarihi Profesörü Pratt'a aittir.

Amerika, Latin Amerika'da egemenliğini bir Orta Amerika kanalıyla güçlendirmek istiyordu. Theodore Roosevelt'in ilk (Kocaman Sopa) darbesini indirdiği yer Panama'dır. İspanya ile yapılan savaşta San Fransisco'da üslenmiş olan Oregon Kruvazörü Horn Burnundan geçerek Küba topraklarına varmak için 68 gün harcamıştı. Bu kadar uzun bir süre, Orta Amerika'nın arasından geçecek bir kanalın açılması gereğinl ortaya koymaktaydı. Amerika Karayiplerde olsun, Pasifikte olsun sorumluluklar yüklenmişti. Ve filosu bir okyanustan ötekine çabucak geçebilmeliydi. Oysa bu tasarı 1850'de imzalanan Clayton Bulwver Antlaşmasına aykırıydı. İngiltere ile imzalanan bu antlaşmaya göre, bu iki ülkeden hiç birinin düşünülen kanal üzerinde hiç bir özel denetim hakkı ele geçiremeyeceği ve elde tutamayacağı belirtilmektedir.

Kanalın Amerika için stratejik bir önem taşıdığı açıktır. Bu durumda Amerika kanalın denetimini ve savunma amacıyla silahla donatılmasını üstüne almayı, yani eski Clayton Bulwver Antlaşmasının yasakladığı her şeyi yapmayı istemektedir. İngiltere Amerika'nın dostluğunu kazanmaya kararlı olduğundan bu antlaşmanın değişmesini kabul etmiştir. Buna göre, ka-

nalı hem Amerika açacak, hem denetleyecek, hem de savunacaktı.

Kanalın ilerideki statüsünü tesbit etmek için de Columbia Cumhuriyetinin temsilcisi ile bir antlaşma yapıldı. Çünkü ortada Panama diye bir devlet yoktu ve topraklar Columbia'ya aitti. Bogota'daki Columbia Kongresi Amerika'ya istediği toprakları vermeyi reddetti. Yeni yapılan antlaşmayı onaylamadı. 1903 kasımında Amerika, üzerinde haklar istediği bu topraklarda bir ayaklanma çıkarttı. Başkaldıranlar Columbia devletinden ayrılarak Panama Cumhuriyetini kurduklarını ilân ettiler. Amerikan savaş gemileri ayaklanmayı bastırmak için gelen Columbia askerlerinin karaya çıkmalarını önledi. Washington yeni devleti hemen tanıdı. Bu yeni devletle on mil derinliği olan bir koridorda Amerika'ya haklar tanıyan bir antlaşma yaptı. Amerika bu antlaşma ile Panama kanal bölgesi ile birlikte Panama Körfezinde beş adayı da almıştır. Gene Amerika, eldeki antlaşmalara dayanarak, 1917, 1918 ve 1925 yıllarında silâhla Panama'ya müdahale edecektir.

Yukarıda verdiğimiz örnekler emperyalizmin ilk yayılma döneminde Amerika'nın istilâcı politikasını açıkça ortaya koymaktadır.

İKİ EMPERYALİST DÜNYA SAVAŞI VE EKONOMİK GENİŞLEME

Kapitalizm son aşamasına geldiğinde insanlık iki kez, toplam olarak on yıl süren dünya savaşları içine atıldı. Emperyalizmin en vahşi, en canavarca sonucudur bu savaşlar...

Birinci Emperyalist Dünya, Savaşına, toplam nü-

fusu 1 milyar 500 milyon olan 36 devlet katılmıştı. İkincisine, toplam nüfusu 1 milyar 700 milyon olan 61 devlet katıldı. Birincisinde askerî harekât 4 milyon kilometre karelik toprağa yayılmıştı. İkincisinde tam 22 milyon kilometre kareyi içine aldı. Birincisinde 70 milyon insan silah kuşanmak zorunda kalmıştı. İkincisinde ise 110 milyon kişi silahlandırıldı. Birincisinde 10 milyon kişi ölmüştü. İkincisinde ise 32 milyon kişi öldü, 35 milyon da sakat kaldı.

Bu rakamlar iki emperyalist dünya savaşından arta kalan vahşetin tablosudur.

Emperyalist ülkeler, hammadde ihtiyacını karşılamak için yalnız geri bıraktırılmış ülkelerle değil, aynı zamanda sermaye ihracı, pazarları paylaşmak ve dünya ticaretini ellerine geçirmek için birbirleriyle de kıyasıya bir mücadeleye girişeceklerdi. Emperyalist ülkelerdeki sermaye birikimi, kendine, açılacak, yayılacak yeni alanlar bulmak zorundaydı. Bu durum değişik gelişim düzeylerinde bulunan kapitalist ülkeler arasında kanlı savaşlara yol açacaktı. Ve bu kanlı savaşları, geçici uzlaşmalar, antlaşmalar ve çıkar birlikleri izleyecekti. Fakat sınır tanımayan sermayenin zorunlu baskısı altında bütün bu antlaşmalar ve çıkar birlikleri çok kısa ömürlü olacaklardı. Nitekim Birinci ve İkinci Emperyalist Dünya Savaşları ve emperyalist ülkeler arasında sürekli değişen çıkar birlikleri bu durumu ispatlamıştır.

Ancak, 1917 Sovyet Devriminden sonra ortaya sosyalist bir blok çıkmış ve İkinci Emperyalist Dünya Savaşından sonra 700 milyon nüfuslu Çin'in de devrimini gerçekleştirip sosyalist olmasıyla dünya nüfusunun üçte biri sosyalist düzende yaşamaya başlamıştır. Bu şartlar altında emperyalist devletlerin kendi aralarındaki çelişki ikinci plana düşmüş ve sos-

yalist bloka karşı birleşmeleri gerekmiştir. Alman faşizminin yenilgiye uğramasından sonra Amerikan emperyalizmi yalnız geri bıraktırılmış ülkelere değil, yüzyıllardan beri dünyayı sömürmekte olan kapitalist Avrupa ülkelerine de girmiştir. Böylece mağrur Avrupa burjuvazisi, sonradan görmekle itham ettiği Amerikan emperyalizminin uşaklığını kabul etmek zorunda kalmıştır.

Amerikan idealizmi yarım yüzyıl sonra bile Woodrow Wilson'u Latin Amerika'da hızlı girişimlerde bulunmaktan alakoyamamıştır. Wilson, özellikle ekonomik nedenlere dayanarak Saint Dominik'e, Haiti'ye, Küba'ya, Nikaragua'ya, Panama'ya, Honduras'a, Guatemala'ya asker yollamıştır. Birçok başka ülkeye de büyük baskınlar yapmıştır. Ekonomik gerçekler, Amerika'yı emperyalizm yolunda çok daha uzaklara götürecektir. Amerika artık zengin, sömürgeleri olan, emperyalist bir ülkedir. Ve bu zenginliğini daha da arttırmak istemektedir. Bir tarafta demokrasi ve kendi kaderini tayin ilkelerine aldırış etmeden en yakın komşularının üstünde uyguladığı ağırlığı unutarak, gene de kendini dünya özgürlüklerinin sığınağı olarak düşünmeğe devam etmektedir. Bunca parlak başarıyı, Amerika'nın kuruluşunu «Tanrının insanlığı aydınlatmak için verdiği bir karar» olarak gören John Adams'ın duygularını tamamen doğrulamaktadır. Arka arkaya patlayan iki emperyalist dünya savaşı Amerika'ya bu sömürü düzenini dünyanın en uzak köşelerine götürme olanağı sağlayacaktır.

Birinci Emperyalist Dünya Savaşından hemen sonra Başkan Harding büyük bir coşkuyla «milliyetçiliğin temel yasasını» formüle bağlar; «Önce Amerika!»

İşte Amerika'yı 1914 ile 1917 arasında Avrupa'yı

kasıp kavuran çatışmanın dışında tutan bu formüldür. Amerika, «demokrasilerin yardımına koşmaya» pek hevesli olmadığı için savaş, Avrupa demokrasilerini tüketirken tarafsızlığı sayesinde zenginleşme olanağını bulmuştur. Üretimini artırmış, dış pazarlarını genişletmiş, fiyat artışından yararlanmış, deniz ticaretini güçlendirmiş ve nihayet New York, dünya ticaret merkezi sayılan Londra'nın yerine geçmiştir. Amerika toprak bütünlüğünün tehdit edildiğini sezince neden sonra savaşa girmeye karar vermiştir. Wilson idealizminin değiştiremediği tam bir millî çıkar zihniyeti önce tarafsız bir politikaya, sonra da savaş ilânına yol açmıştır.

Aslında tek amaç Amerika'yı daha da zenginleştirecek yolda çaba göstermek olmuştur. Barış dönemi gelince Amerika çıkarına uygun bir politika sürdürmek için kendi içine kapalı kalmıştır. Gümrük duvarlarını sağlamlaştırarak ihracatını geliştirmek için dış dünya ile ilgilenmiştir. Birinci Emperyalist Dünya Savaşı sayesinde de ticarî dengesinde geniş çapta bir fazlalık olmuştur. Bu fazlalık Amerika'nın ve ardından bütün dünyanın içine sürüklendiği 1929 - 1930 krizine kadar devam eder.

Avrupa'lı demokratlar Nazi Almanyası ile anlaşmazlığa düştüğü sırada milliyetçilik Amerikan politikasının hakim ögesi olarak kalmaktadır. Birinci Emperyalist Dünya Savaşındaki tecrübe bir kez daha tekrarlanır; tarafsızlık politikası içinde müttefiklere satılan mallar Amerikan ekonomisini içinde bulunduğu krizden kurtarmıştır. Sonra Amerika yalnız toprak bütünlüğü tehdit edildiği zaman değil, Pearl Harbour'da doğrudan doğruya saldırıya uğradığı zaman son derece bitkin düşmüş demokrasilerle güya kardeşçe, omuz omuza bir savaşa girmiştir.

Bir savaştan ötekine izlenen bu politika, Amerika'yı, kendisinin de düşleyemediği bir ekonomik güç durumuna getirmiştir. Almanya ve Japonya teslim oldukları günlerde Amerika'nın gücü doruk noktasına oldukça yaklaşmıştır. Ve bundan sonra da çekilip çıkamayacağı kadar içine girdiği bir dünyada kendi gerçek dertleri başlamıştır.

BİRİNCİ EMPERYALİST DÜNYA SAVAŞI

Avrupa'da savaş patlak verdiği zaman Amerika, tamamen zenginliklerini artırmakla uğraşmaktadır. 4 ağustos 1914'de Başkan Wilson Amerika'nın tarafsızlığını ilân eder.

> «Yurt sevgisi her birimize gerçek bir tarafsızlık anlayışına uygun davranışlar ve sözler benimsetmelidir.»

der Başkan Wilson.

Bu tutumun 20 nisan 1914'de Meksika'ya Vera Cruz'u işgal eden deniz piyadelerini sokmakta tereddüt etmeyen bir Başkan tarafından ortaya konuşu oldukça şaşırtıcıdır. Ancak bu emperyalizmin zaman ve şartlara göre taktik değiştirmesinden başka bir şey değildir.

Wilson, Meksika olayında hiçbir kararsızlık göstermemiştir. Çünkü Amerika'nın büyük çıkarlarının döndüğü komşu bir ülke söz konusudur. Meksika, Monroe Doktrininin kapsamı içine giren bir ülkedir. Monroe Doktrinine göre, Amerika Avrupa'daki çatışmalara müdahale etmeme yükümlülüğü altına girmiştir. Gerçek olan bir şey varsa, Latin Amerika söz konusu olunca, Amerika'nın tarafsızlığı söz konusu de-

ğildir. Ama Avrupa söz konusu olunca, bu ilkeye büyük bir titizlik gösterilir.

1913 - 1914 yılları arasında Amerika bir kriz geçirir. Fakat Avrupa'daki çatışmanın ilk aylarında varlığını duyuran ekonomik karışıklık yüzünden bu kriz giderek artar. Ama 1915 yılında tarım ve sanayide olağanüstü bir yayılma dönemi başlar. Savaş boyunca Amerika'nın toplam üretimi bir yayılma dönemi başlar. Savaş boyunca Amerika'nın toplam üretimi % 15'lik bir artma gösterir. Savaş malları üretimindeki artış çok daha fazladır. Petrol üretimi 265 milyon varilden 335 milyon varile, demir cevherininki 41 milyon tondan 75 milyon tona, bakırınki ise 1 milyar 150 libreden 1 milyar 886 milyon libreye yükselmiştir. Tarımda da aynı artmalar görülür; buğday üretimi 1916 - 1917 yıllarında hafif bir düşmeye rağmen 1914 - 1918 yılları arasında 763 milyon kileden 900 milyon kileye çıkar. Ama özellikle ihraç edilen buğday fiyatı, kilesi 0,97 dolardan 2,73 dolara çıkmıştır. Bu arada pamuk fiyatı 1920'de libresi 8,5 sentten 35,9 sente çıkarak 4 misli bir artış göstermiştir. Kimya endüstrisini ve hassas optik aletleri de bunlara eklemek uygun olur.

Amerika, tarafsızlık döneminde ve daha sonra da savaş sırasında daima müttefiklerin büyük mal sağlayıcısı olarak kalmıştır. Müttefikler durmadan artan ihtiyaçları karşılamak için, Amerikan parasıyla 2 milyar dolar harcamışlar, daha sonra da, önce özel bankalardan, Amerika savaşa girince de Amerikan Hükümetinden büyük ölçüde borç almışlardır.

Savaş bittiği zaman müttefikler Amerika'ya 9 milyar dolardan fazla borçlanmışlardı. Öte yandan, savaş sırasında Amerika, Latin Amerika'da ve Asya'da Avrupa kuvvetlerinden boşalan yerleri de sömür-

gesi haline getiriyordu. Bu sayede Amerika yepyeni bir duruma kavuşmuştur. Artık bütün Avrupa'da alacaklı bir ulustur ve dünya ticaret merkezi New York'tur.

SAVAŞ DIŞI KALMA POLİTİKASI

Silâh endüstrisi üzerine kurulmuş servetlerle ilgili skandallar, sözde demokrasi ve sürekli barış için girişilmiş gibi gösterilen Birinci Emperyalist Dünya Savaşının üzerine pis bir gölge düşürmektedir. Müttefikler borçlarını ödemeyi kabul etmemektedirler. Bu her türlü uluslararası girişime karşı derin bir güvensizlik yaratmakta ve Amerika herzamankinden daha fazla kendi içine ve kendi içindeki zorluklara kapanmaktadır. Amerika Avrupa'da doğacak yeni bir savaşın hazırlıklarını sezmektedir. Çıkardığı 1934 yasası ile borçlarını ödemeyen Avrupa devletlerine gelecekte borç vermeyi reddeder. Hitler'in iktidara gelişinden iki yıl sonra, ileride, savaşan herhangi bir ülkeye savaş aletleri satışını yasaklayan tarafsızlık kanununu onaylar. Görünüşte, ileride patlayacak bir savaşa Amerika'yı sürüklemeyi düşünen kimse yoktur. Bu emperyalist ülkeyi savaş dışında tutacak şeyler küçük, günlük kararlar değildir. Söz konusu olan emperyalizmin büyük çıkarlarıdır. Bütün bu tarafsızlık ve savaş dışı kalma politikası, emperyalizmin sömürü mekanizmasını daha sistemli çalıştırmak için değişecek ve Amerika savaşa girecektir.

Roosevelt, 1936 yılında tarafsızlık politikası ve vaatleri ile kendisini tekrar seçtirebilmiştir. Senato bu politikayı onaylamış ve tarafsızlığı getiren kanunları imzalamıştır.

İKİNCİ EMPERYALİST DÜNYA SAVAŞI

Avrupa'da savaş patlak verdiği zaman Amerika geçirmekte olduğu krizi daha atlatmamıştır. 1937 yılında bir gerileme olmuş, 1938'de 10 milyon'dan fazla işsiz kaydedilmiş, 1939'da bu rakam 9 milyona inmiş, 1940'da 8 milyon 120 bin, yani çalışan nüfusun % 15'ini bulmuştur. Dış ticaret, 1920'ye oranla, çok zayıf bir düzeye inmiş, 1939'da 1930 buhran yılındaki düzeye ulaşabilmek üzere yavaş yavaş artmıştır.

Aynı Birinci Emperyalist Dünya Savaşında olduğu gibi, ihracatı üç misline çıkaran ve ithalatta da % 50 artış sağlayan bu yeni hızı ona verecek olan, gene emperyalist bir savaştır.

Savaş ilânından üç hafta sonra Roosevelt tarafsızlık yasalarının tekrar gözden geçirilip, değişiklik yapılması için Meclisi özel bir oturuma çağırır. Savaşan ülkelere Amerika'dan mal alma hakkı tanınır. Fakat bu şartlıdır. Mal alan ülkeler paralarını peşin ödeyecekler ve taşımayı kendi gemileri ile yapacaklardır. İşte bunun sayesinde İngiltere, denizlerin sahibi olmuştur. Çeşitli gizli antlaşmalar belli ülkelerin işine yaramıştır. Roosevelt, Fransa'nın güvenliği için, tarafsızlık yasalarının kaldırılmasını ve gerekli olduğuna inandığı her ulusa, her türlü savaş gereci satılmasını ya da ödünç verilmesini ister. Böylece Birinci Emperyalist Dünya Savaşı sırasında borçlarını ödemeyen ülkelere borç vermeyi reddeden 1934 yasasını fiilen ortadan kaldıran 1941 yasası yürürlüğe girer.

Amerika'nın çirkin, ikiyüzlü tutumu açıktır. Savaşın gidişini dikkatle izlemektedir. Yenik ve bitkin düşen devletler, denize düşen yılana sarılır misali Ame-

rikan yardımına karşı bütün şartları kabul etmektedirler. Ve bu sayede Amerika vurgunlar vurmaktadır.

Avrupa'daki savaşın başlangıcıyla (ağustos 1939) Amerika'nın savaşa girişi (aralık 1941) arasında, endüstrideki üretim iki katına çıkmıştır. İhracat ise 1939 da 3 milyar 177 milyondan, 1941'de 5 milyar 147 milyona çıkmıştır. 1939 ağustosu ile 1941 ağustosu arasındaki tüketim malları üretimi % 25 artmıştır. Amerika'daki sanayi tesislerinin tümü, 1939 yılında 40 milyar dolar, 1945'de 60 milyar dolar değerindedir, Bu, 6 yılda % 50 gibi baş döndürücü bir artıştır.

Savaş, 1939 yılında 9 milyon işsizi bulunan ve en yüksek yaşama düzeyi ile bu işsizleri dünyanın en büyük endüstri gücü yapan bir ulusa, önüne geçilmez bir hız vermiştir. Emperyalizm, dolaylı ya da dolaysız olarak ekonomik nüfusunu dünyanın bütün ülkelerine yaymıştır. Bazan onlarla ticarî ilişkiler kurmuş, bazan onları resmen tanımayı reddetmiş ve işine gelmeyince de hükümetler devirtmiş, ihtilâller yaptırtmış, savaşlar çıkarmıştır.

İkinci Emperyalist Dünya Savaşı Amerika'ya, Birinci Emperyalist Dünya Savaşı sayesinde giderilen 1913 - 1914 ekonomik krizinden çok daha ciddi bir ekonomik krizi atlatma olanağı vermiştir.

Amerika, 1917'de Zimmerman (Almanya Dışişleri Bakanı) ve Meksika arasındaki pazarlıklarla toprak bütünlüğünün tehlikeye düştüğünü ve 1941'de Pearl Harbour'da Japonya'nın saldırısını bahane edip tarafsızlık politikasından ayrılarak savaşa girmiştir. Bunlar, insanlık dışı, emperyalist bir savaştan aslan payını almak için savaşa girmeyi haklı gösterme çabalarından başka bir şey değildir. Amerika'yı silâhlı çatışmaya fiilen sokan asıl neden, Açık Kapı Siyasetinin tehlikeye düşmekte oluşu ve içte depresyon-

dan kurtulmamış olmasıydı. Birçok sorumlu ve yetkili ve Dışişleri Bakanlarından Cornell Hull'un siyasi danışmanı S. K. Hornbeck bu konuda,

«Halkımız ve hükûmetimiz ta başından beri, egemen devletlerin ticari ilişkilerinde hiçbir yerde kapalı kapı bulunmaması isteğindedir.»

görüşünü ileri sürmüştür. Uzun süreden beri Amerikan nüfuz bölgesi içinde olan Çin'i yalnız Japonya sömürgesi yapmak istemekle kalmıyor, Latin Amerika'da da Almanya bu konuda aynı şeyleri düşünen bir rakip olarak beliriyordu. Zamanında Amerika'dan muhalefet görmeyen faşist rejimler, şimdi Amerikan çıkarları için tehlike olmaya başlıyorlardı. Bütün bunlar, Açık Kapı Siyaseti ile genişleme yolunu tıkıyordu. Amerika yabancı pazarlara serbestçe girmedikçe, zenginliğini ve sömürü düzenini sürdüremezdi.

Bu iki emperyalist dünya savaşı döneminde Amerika, bir taraftan Avrupa devletlerinin artık besleyemedikleri dış pazarları sömürgesi haline getirirken, bir taraftan da üretim mekanizmasını büyük ölçüde geliştirmiştir.

Bundan böyle, emperyalizmin dünyanın dört bucağında hanimadde kaynakları, pazarları, müttefikleri ve müşterileri, askeri üsleri, uçak gemileri ve atom denizaltıları vardır. Ve dünyanın hiçbir noktası Amerikan ekonomisinin, Amerikan dolarının, Amerikan diplomasisinin, Amerikan füzelerinin etkisinden uzak değildir.

İKİNCİ EMPERYALİST DÜNYA SAVAŞI SONRASI VE ÜÇÜNCÜ DÜNYA

Amerika'nın üstünlüğünü kuran ve bütün pazarları eninde sonunda açacak olan bu sömürü mekaniz-

masını bir takım olaylar tıkayacaktır. Bunlar emperyalizme büyük darbeler indiren Ulusal Bağımsızlık Savaşlarıdır. Bu bağımsızlık savaşları, sesini dalga dalga Latin Amerika'dan Uzak Doğu'ya ve oradan Orta Doğu'ya kadar duyuracaktır. Geri bıraktırılmışlığın, emperyalist sömürünün sonucu olduğu bilincine varan geri bıraktırılmış üçüncü dünya halkları, kurtuluşun küçük burjuva reformculuğuyla değil, Amerikan emperyalizminin yok edilmesiyle gerçekleştirilebileceğini kavramışlardır. Bu bilinç, Vietnam'da, Küba'da, Cezayir'de eyleme dönüşmüştür. Filistin'den Bolivya'ya, Laos'tan Panama'ya, Pakistan'dan Türkiye'ye ve dünyanın dörtbir yanında eyleme dönüşmektedir.

Amerika, Ulusal Bağımsızlık Savaşlarına daha başlangıçtan itibaren karşı koymayı, çıkarlarının ve dünya görüşünün bir gereği olarak kabul ediyordu. Amerikan emperyalizmi, Ulusal Bağımsızlık Savaşlarından Azrailden korkar gibi korkmaktadır ve onlar için fakir Vietnam halkı, nükleer silâhlara sahip Sovyetler Birliği'nden daha büyük bir tehlikedir.

Amerika endüstrileşmiş toplumların gelişmesini durdurmayı umuyor, en büyük kapitalist devlet olarak kendisini bu dünya çapındaki sömürü mekanizmasının sahibi sayıyordu. Çünkü Amerikan zenginliği, üçüncü dünyadaki doğal kaynakların, ucuz fiyatla sömürülmesi ve geri bıraktırılmış ülkelerden elde edilen kârların Amerika'ya geri dönmesi esasına dayanıyordu. Ancak bu emperyalist ülkelerin başı çektiği zengin ülkelerle geri bıraktırılmış sömürge ve yarı sömürge ülkeler arasındaki çelişkiler hızla keskinleşmektedir.

Özellikle Monreo Doktrini anlayışı içinde ve emperyalist Amerika'nın nüfuzunu kıtanın bütününe yay-

maya iten «kaçınılmaz kader» uyarınca, dıştaki özel Amerikan yatırımları, önce bol miktarda işlenecek hammadde buldukları Latin Amerika'ya ve Kanada'ya yönelmiştir. 1940 yılında, dıştaki Amerikan yatırımlarının % 72'si Kanada'da ve Latin Amerika'dadır. Bu oran 1957'de % 68'e, 1965'de % 53'e düşer. Çünkü, İkinci Emperyalist Dünya Savaşından sonra Amerikan yatırımları, artık kendilerine pek dar gelen bir kıtaya sığmamakta, dünya çapındaki emperyalizmin bütün sömürü alanlarına yayılmaktadır. Yatırılmış sermayeye oranla, en kârlı iş, üçüncü dünyadaki petrol ve madenlerle ilgili olanıdır. Büylece üçüncü dünyadaki doğal kaynakların işletilmesi Amerikan emperyalizmine, sadece kendilerine çok yüksek düzeyde bir tüketim sağlayan zengin hammadde kaynaklarını ele geçirme olanağı değil, aynı zamanda sanayileşmiş ülkelere yatırım yapmak için gerekli sermayeyi sağlama olanağı da vermektedir.

Latin Amerika'daki özel Amerikan yatırımları 1959 ile 1965 yılları arasında 8 milyar 120 milyon dolardan 9 milyar 371 milyon dolara yükselmiştir. Bu, 1 milyar 251 milyonluk bir artış demektir. Oysa aynı süre içinde, kârlar toplam olarak 5 milyar 297 milyona ulaşmıştır. Her yıl aynı sermayelerin sağladığı kazanç Amerika'ya dönen kârdan daha azdır. 7 yılda ülkeye dönen kârlar, yeni yatırımlardan dört kat daha fazladır.

Asya'da ise aynı yıllar içinde özel Amerikan yatırımlarının sağladığı kârlar, yeni yatırımlardan 5 kat daha fazladır.

Avrupa'da durum oldukça değişiktir. Buradaki özel Amerikan yatırımları her yıl çoğalan kârlardan daha fazladır. 1959 - 1965 yılları arasındaki yedi yıllık dönemde, yatırımdaki artış 8 milyar 571 milyon

dolar, sağladığı kâr 3 milyar 748 milyon dolardır. Latin Amerika ve Asya'daki yatırımların çok büyük kâr getirmesi bu emperyalist ülkeye Avrupa'da yoğun yatırımlar yapması, Afrika ve Okyanusya'ya sermaye ihraç etmesi için gerekli sermayelerin büyük bir kısmını sağlamaktadır. Amerika'nın iki geri kalmış kıtada sağladığı büyük kârlar kendisine yavaş yavaş Avrupa ekonomisini sömürgeleştirme ve sömürü alanını Afrika ve Okyanusya'ya doğru genişletip yayma olanağını vermiştir. Ayrıca, güya siyasal bağımsızlıklarına kavuşmuş olan Asya ve Afrika ülkeleri, emperyalizmin içerde yarattığı beşinci kol (kompradorlar, bürokrat kapitalistler) aracılığıyla bu defa ekonomik boyunduruk altına alınmışlardır. Aşağıdaki tablo geri bıraktırılmış ülkelerin sadece tarım ürünleri ile hammadde ihraç ettiklerini açıkça göstermektedir.

Ülke	Ürün sa.	Bu ürünlerin cinsi	İhracat yüzdesi
Arjantin	4	Et, buğday, mısır, yün, kalay.	% 61
Bolivya		Kahve, demir cevheri, pamuk.	% 63
Brezilya	4	Çay, kauçuk	% 58
Columbia	2	Kahve, petrol	% 69
Dominik Cum.	5	Şeker, kahve, kakao, boksit, tütün	% 91
Ekvator	3	Muz, kahve, kakao	% 84
Guatemala	4	Kahve, pamuk, muz, şeker	% 68
Haiti	3	Kahve, şeker, sisal	% 68
Honduras	1	Muz, kahve, kereste	% 67
İran	1	Petrol	% 91
Irak	1	Petrol	% 92
Malezya	4	Kauçuk, kalay, kereste, demir cevheri	% 73
Paraguay	6	Et, kereste, pamuk, tütün, qucbracho, yağ tohumu	% 77
Peru	6	Bakır, balık yemi, pamuk, gümüş, kurşun, şeker	% 78
Filipinler	3	Hindistan cevizi, şeker, kereste	% 70
Türkiye	2	Pamuk, tütün	% 48

Geri bıraktırılmış ülkelerin emperyalist Amerika'ya teminle yükümlü oldukları bu gibi ürünlerin ortak özelliği, fiyatlarının genellikle yıldan yıla düşmesi, böylece geri bıraktırılmış ülkelerin ihtiyaçları olan sanayi ürünleri için daha çok tarım ürünü, daha çok hammadde satmak zorunda kalmalarıdır.

Yoksul ülkelerin bu emperyalist ülke ile kurduğu ekonomik bağlar, sonunda kendileri için büyük tehlike olmuştur. Bu bağlar bir yandan giderek daha çok yoksullaştırırken, öte yandan Amerikan Hükûmetine sık sık bu ülkelerin iç politikalarına müdahale etme olanağı vermiştir. Washington'un yabancı ülkelerin içişlerine müdahalesi, bu ülkelerin rejimlerine, ekonomik bağlılık derecelerine göre değişik biçimler almaktadır. Değişmeyen bir tek ortak kural vardır; bu ülkelerin hiç biri kendini bu müdahalelerden kurtaramamıştır. Örneğin, Washington'un bir müdahalesi Kanada'yı Fransa'ya uranyum satmaktan alakoymuştur.

Kuvvetli baskılar, Kanada'yı tuttuğu yoldan geri çevirmiştir. Gene bu tür baskılar, birlikte hareket edip Pekin'in Birleşmiş Milletler'e alınmasını kabul etmeye ve Çin Halk Cumhuriyeti ile ilişkilerini normale çevirmeye karar vermiş olan Belçika ve İtalya'yı da bu düşüncelerinden caydırmıştır.

Emperyalist Amerika, Kanada gibi gelişmiş bir ülkeye bu şekilde davranma hakkını kendinde görürken, zayıf ülkelere karşı daha da inceliğe yer vermeden hareket etmektedir. Küba bunun en açık örneğidir. Küba Devriminden önce olduğu gibi, devrimde Fidel Castro'nun iktidara gelişinden sonra da Amerika bu ülkeye kendi iradesini zorla kabul ettireceğini sanmıştır. Amerika'nın eski Havana elçisi E.E.T. Smith, 1960 eylülünde Temsilciler Meclisi Alt Komisyonu karşısında devrime kadar Amerikan elçisi-

nin «Küba'nın en önemli kişisi» olduğunu açıklamıştır.

Bu güç, Küba'nın Amerika'ya şeker üretiminin yarısından fazlasını satmasına ve bir de Amerikan ekonomisine bir yığın antlaşmayla, özellikle Washington'a yarı tekel tutumunu sağlayan gümrük antlaşmasıyla bağlı oluşuna dayanmaktaydı.

Amerikan Elçisi «Küba'nın en önemli kişisi» değildir. 1961 ilkbaharında, CIA Domuz Körfezi'ne bir çıkarma işini tezgâhlar. Ancak bu çirkin emel büyük bir hezimetle sonuçlanır.

Amerikan emperyalizmi, ekonomik gücüne ve kendi kendisine yüklediği göreve dayanarak, kendini dünyanın her yerinde müdahale etmeye yetkili görmektedir. Ucuz hammadde kaynaklarını ve dış pazarları elinden kaçırmak istemeyen emperyalizm, her yola başvurarak, geri bıraktırılmış ülkelerdeki satılmış politikacıları, kompradorları, dinadamı kisvesindeki sahtekârları, kararsız küçük burjuvaları, kalın enseli generalleri gerektiğinde parayla ya da silâhla, kanla, ateşle destekleyecektir. Amerika, İngiltere ve İsrail'e yaptığı ekonomik baskılarla, Nasır'ı memnun etmeye çalışır. 1952'de Kahire'deki Amerikan Elçisi, özellikle Süveyş Kanalı Bölgesine yerleşmiş bulunan İngiliz birliklerinin tepkisini önlemesinde ve Nasır rejiminin sağlamlaşmasında çok önemli bir rol oynamıştır. Amaç Nasır'ı Bağdat Paktı'na girmeye razı etmektir. Amerika bunun için her türlü çareye başvurmuştur. Ancak Mısır, Amerika'nın vermeyi reddettiği silahları Sovyetler Birliğinden alınca J. Foster Dulles, Assuan Barajına yaptığı mali yardımı keserek, Sovyetler - Mısır yakınlaşmasını engellemeye çalışmıştır. Bu acemice davranışlar, Washington'un ancak ye-

ni ekonomik baskılar yaratarak çözüm yolu bulduğu 1956 krizini doğurmuştur.

Beceriksizlikler zinciri gene de Amerika'yı Yakın Doğu'ya müdahalelerde bulunma yolundan geri bırakmaz, tek yanlı bir kararla, müttefiklerinin bile fikrini almadan, Amerika, müdahalelerine hukuki bir çerçeve bulmaya karar verir. Bu, Başkanın 5 ocak 1957'de Kongreye sunduğu (Eisenhover Doktrinidir). «Monreo Doktrini» ile bu emperyalist ülke, Amerika kıtasının tümü üzerinde hakları olduğunu iddia etmiştir. «Truman Doktrini» ile Yunanistan ve Türkiye'de dizginleri ele geçiriyordu. Şimdi de «Eisenhover Doktrini» ile kendisini 6. Filonun bekçiliğini yaptığı Yakın Doğu'nun jandarması saymaktadır.

Tek yanlı olarak ortaya atılan bu yeni doktrine dayanarak, hiçbir uluslararası antlaşma olmadan, Amerikan Başkanına Meclis tarafından «yardımdan yararlanmak isteyen bu bölgedeki her ülkeye, ya da ülkeler grubuna, iktisadi ve askeri yardımda bulunma yetkisi» verilmiştir. Ama pek tabiidir ki, bu yardım Amerikan Silâhlı Kuvvetlerinin kullanılmasını gerektirebilir. Üç ay sonra, Ürdün'ü karıştıran dalgalanmalar karşısında, Eisenhover 6. Filoya harekete geçmesini emreder. Sonra da Kral Hüseyin'e 10 milyon dolarlık kredi açar. Aynı yılın haziran ayında Lübnan'da batıya karşı duyduğu sempati ile tanınmış Amerikancı general Şamun'un seçilmesini sağlamak için ona, oylamanın ikinci turunda iktisadi yardımda bulunur. 1958 yılı ocak ayında Mısır ve Suriye, Birleşik Arap Cumhuriyeti'ni kurmak için karar verirler. 14 temmuzda Irak'ta General Kasım, Krallık yönetimini devirir. Bu sırada Başkan Şamun da, hiçbir gözlemcinin en ufak bir iz ve belirtisini görmediği «Lübnan'a karşı yapılan bir dış saldırı» dan yakınır. Foster Dulles,

Amerika'nın Yakın Doğu'daki başarısızlığına bir son vermenin» gerektiğine inanarak, Lübnan'a 10 bin deniz piyadesi çıkarır.

Yakın Doğu ülkelerine emperyalist Amerika'nın yaptığı müdahalelerin listesi oldukça kabarıktır.

Irak'ta General Kasım, Irak Petroleum Company'nin imtiyazlarının % 95'ini devlete veren 81 sayılı kanunu resmen yayınlayınca, Washington şiddetle itiraz eder. Sonra da Irak, Bağdat Paktı'ndan çekilir. General Kasım Amerika tarafından satın alınan General Arif tarafından, CIA'nın da yardımıyla, 1963 yılı şubatında devrilir ve öldürülür. Bu darbeyi devrimci ve aydın elemanların iğrenç ve hunharca katliamı izlemiştir. Amerikan Elçisi istenmeyenlerin listesini milis kuvvetlerine vermekte hiç tereddüt göstermemiştir.

Bu arada Mısır da bu çirkin emelli emperyalist ülkenin müdahalesinden uzak kalmamıştır. 1965 yılında, CIA ile gizli bir anlaşma içinde bulunan, son derece tutucu Müslüman Kardeşler Birliği Nasır rejimini devirmek için çok geniş bir komplo hazırlar. Ancak bu, başarıya ulaşamaz ve başlıca sorumlular tutuklanır. Aynı yılın Ekiminde Washington buğday verilmesi ile ilgili üç yıllık antlaşmayı yenilemeyi reddeder.

Emperyalist Amerika'nın Latin Amerika'ya yaptığı müdahaleler ise, eski bir geleneğe dayanarak sık sık tekrarlanmaktadır. Ve bunların pek öyle gizli yanları da yoktur. En utanmasızca olanı 1965 yılında, Amerikan yurttaşlarının hayatını korumak bahanesiyle Saint Dominik'e 20 binden fazla deniz piyadesinin gönderilmesidir. 30 mayıs 1961'de Diktatör Trujillo öldürülmüştür. Birçok olaydan sonra demokrat reformcu Juan Kosch devrilmiştir. «İlerleme için itti-

fak» gereğince anayasal rejimleri desteklemeyi üstüne alan Amerikan, bu Başkana yardım etme gereğini hiç duymamıştır.

«İlerleme için ittifak» üstelik, Latin Amerika'da seçimle iş başına gelmiş, anayasaya dayanan rejimlere karşı, askeri darbeleri teşvik eder görünmektedir. Amerika Senatosu Dışişleri Komisyonunun bir raporu 1967'de şunları açıklamaktadır:

> «Şu son 5 yıl içerisinde yeni bir militarizm dalgası Latin Amerika'yı sarmıştır. 1962 martıyla 1966 haziranı arasında, anayasaya saygılı kalarak, yolu yordamı ile seçilen 9 sivil Başkan, askeri hükümet darbeleriyle devrilmiştir...»

Arjantin'de 1962'de Başkan Frondizi, 1966'da Başkan İlia, Peru'da 1962'de Başkan Prado ve 1963'de Guatemala'da Başkan Juan Jose Arevalo CIA tarafından devrilmiştir.

Emperyalizm, sömürü mekanizmasını sağlamlaştırmak ve yeni sömürü alanları bulmak için hergün, dünyanın her yerinde, çirkin politik oyunlar oynamaktadır. Bu politik oyunlarda baş rolü oynayan CIA'dır. Bu Amerikan Casusluk Teşkilâtı sadece propaganda ve beyin yıkama çalışmaları ile değil, hükümetler devirme, isyanlar çıkarma gibi karanlık ve kirli işlerle de emperyalizmin hizmetindedir. CIA'nın İran'a müdahalesinin belgelere dayanan gerçek hikâyesi, emperyalizmin hizmetinde iğrenç işlerle görevli bu örgütün yardımıyla, yüzyıllık sömürü çarkının nasıl çalıştığını çok daha iyi anlama olanağını sağlayacaktır.

İRAN ÖRNEĞİ

1951 yılında İran Şahı, belki de hayatının en ciddi sorunuyla karşılaşmıştır. Başkan Musaddık'ın çaba-

sıyla, Meclis, o güne kadar İngiltere tarafından % 52'si kontrol edilen Anglo-İran Oil Company (A.İ.O.C.) nin işlettiği İran petrollerinin (dünya rezervlerinin % 13'ü) millileştirilmesini onaylar. 1951 yılı ekim ayında İngiltere Abadan rafinerisini kapatır. Musaddık, İran petrollerini dünya pazarına süımek için diğer batılı şirketlere yönelir. Ancak Londra ve Washington hükûmetleri tarafından desteklenen Anglo - Amerikan Oil Company, kaybettiği çıkarlarını yeniden kazanmak için sistemli bir şekilde çalışmaya başlar. Musaddık'ın diğer batılı devletlerle temasını baltalamak için Londra ve Washington'dan çeşitli müdahalelerde bulunur. İtalyan ve Japon Mahkemelerinin İran Tezi lehine verdikleri birçok karara rağmen hiçbir şirket Anglo-American Oil Company'yi karşısına almaya cesaret edemez.

Bu sırada İran Şahının bir Amerika seyahati vardır. Şah, Başkan Eisenhover'i ziyaret eder ve Musaddık aleyhindeki düşüncelerini açıklar. 28 şubatta sağlık nedenlerinden dolayı tahttan çekilmek niyetinde olduğunu bildirir. Bu, nabız yoklamasından başka bir şey değildir. Bu bildiri Şah taraftarlarının gösteriler yapmasına yol açar. Hem milli burjuvazi hem halk ve hem de Toudeh Partisi tarafından desteklenen Musaddık, bu kuvvet denemesinden başarıyla çıkar. Washington bu gerçeklerden faydalanacaktır. Şah çekilme kararından vaz geçer.

28 mayıs 1953'de Musaddık, Eisenhover'den İran petrolünün satılmasında ortaya çıkan engelleri kaldırmak için siyasi ve iktisadi yardım ister. Eisenhover kaynamakta olan bir ülkeye para akıtmanın yersiz olduğunu öne sürerek yardım etmeyi reddeder.

Bu sırada CIA ajanları da vakit harcamazlar. Onlara göre Musaddık Amerika ve İngiltere'nin çıkarla-

rına ters düşen bir adamdır. Tahran'da Musaddık aleyhinde olanları toplamaya çalışarak, CIA harekete geçer. Buna karşılık Musaddık 2 ağustos 1953'de bir referandum yapılacağını bildirerek mukabele eder. Oyların % 99,4'ünü alarak ezici bir çoğunluk sağlar.

Bu sırada Andrew Tully :

«A.B.D. için son kozu oynamanın zamanıdır.» diye yazar. Bunun üzerine 10 ağustosta CIA müdürü ve Amerika Dışişleri Bakanı John Foster Dulles'ın kardeşi Allen Dulles İsviçre'de tatilde bulunan karısının yanına gitme bahanesiyle uçağa biner. Tahran'daki Amerikan Elçisi Loy Henderson da İsviçre'ye gitmek üzere yola çıkar. Gitmeden önce talimatları hükümdara ileten, Şahın kızkardeşi Prenses Eşref'i görür ve ardından hareket eder. İsviçre hükûmet darbesinin bütün safhalarıyla yönetileceği tarafsız bir ülkedir.

Aynı anda CIA'nın başlıca ajanlarından olan General Schwartzkopf, turistik bir gezi yaparak, Pakistan, Suriye ve Lübnan'a sonra da İran'a gider. Gidiş amacı güya, İran'daki eski dostlarını bulmaktır.

Schwartzkopf, New Jersey Polis Teşkilâtını yönetmiş, 1942'den 1948'e kadar da İran'da Şah'ın Polis Teşkilâtını örgütlemiş bir uzmandır.

13 ağustosta, referandumdan 11 gün sonra Şah, Musaddık'a işten el çektiren ve General Zahidi'yi Başbakan tayin eden kanunsuz bir kararnameyi imzalar. General Zahidi Amerikalı ajan Schwartzkopf'un bir numaralı adamıdır.

Daha sonra Şah tedbirli davranarak Hazer Denizi kıyılarında tatil geçirmek üzere Tahran'dan ayrılır. İşler aleyhine döndüğü zaman kaçmaya hazır durumda bekler. Musaddık'ı azleden kararnameyi Muhafız Alay Kumandanı ile gönderir. Musaddık kararnameyi alır ve Albayı hapsettirir. Şah İtalya'ya kaçar.

Devamını Eisenhover'in kendi ağzından dinleyelim :

«O sırada birden bire ve dramatik bir şekilde Musaddık'a ve Toudeh Partisine karşı olan Şah taraftarlarının muhalefeti harekete geçmeye başlar. İran Ordusu Musaddık'ın iş başına getirdiği subaylara karşı tavır alır. Ordu Musaddık taraftarlarını kovar...»

Aslında Amerika Başkanı göründüğü kadar saf değildir. Çünkü bizzat kendisi ardından şunları yazmaktadır :

«Her gün, Dışişleri Bakanlığı, Savunma Bakanlığı ve CIA yetkilileriyle görüşmelerde bulunuyorum ve Şah'ı destekleyenlerle, etkin bir şekilde çalışmalarda bulunan temsilcilerimizin, yerinde imzaladıkları raporları günü gününe okuyorum.»

Elçi İsviçre'de tatilde bulunduğuna göre İran'daki temsilciler CIA ajanlarından başkaları değildir. En yetkili şahıs da General Schwartzkopf'tur. Andrew Tully şöyle demektedir :

«Schwartzkopf Musaddık muhaliflerinin davası için gizlice para dağıtmaya başlar. Bazı İranlılar birden bire zenginleşir ve tarih birkaç günde Schwartzkopf'un, CIA'nın on milyon dolardan fazla bir para dağıtımını yönettiğini söylemektedir. Musaddık bir çırpıda taraftarlarının büyük bir kısmını kaybeder. CIA'nın seçtiği adam General Zahidi Başbakan olur.»

Bu, milyonlarca dolar nereye ve kimlere gitmiştir? Meclisin gözünde itibarını kurtarmak için açıkça CIA tarafından hazırlatılmış çok belgeli uzun bir makalede Saturday Evening Post Gazetesi şunları yazmaktadır :

«19 ağustos çarşamba günü, ordu korku içindeki başkent çevresinde dikkatle nöbet tutarken tuhaf

bir kalabalık kendisine yol açıp Tahran'ın merkezine doğru ilerlemeye başladı. Tek ayak üstünde dönen soytarılar, demir çubukları büken cambazlar, pazularını şişiren pehlivanlar vardı. Seyircilerin sayısı artınca, bu acaip oyuncular takımı hep bir ağızdan Şah lehine sloganlar bağırmaya başladı. Kalabalık bu bağırışlara katıldı. Ve bir anlık tereddütten sonra halk psikolojisinin dengesi Musaddık aleyhine döndü. Sanki bir işaret üzerine Şah'a sadık askeri kuvvetler saldırıya geçtiler... Mücadele 9 Saat sürer. Gün batarken Amerikan biçimi lojistik ve strateji izleyerek, rejime bağlı birlikler Musaddık kuvvetlerini Başbakanın kaldığı yerin çevresinde dar bir şerit içine alırlar. Kuvvetler teslim olur ve Musaddık tutuklanır... Roma'da şaşkına dönmüş Şah ülkesine dönmeye, Zahidi.yi Başbakan yapmaya ve İran'a batı taraftarı bir rejim sağlamaya hazırlanır.»

Tahran'ın gecekondu mahallelerinden gelmiş olan cambazlar alayı, Şaban Caferi isimli yobaz, halk düşmanı biri tarafından yönetilmiştir. Le Monde Gazetesi bu konuda şunları yazar :

«Tahran'ın güneyinde, içler acısı bir gecekondu mahallesi vardır. Halkın yarısı orada, yoksulluğun, hastalığın kocakarı ilaçlarının, kötülüklerin egemen olduğu kokuşmuş barakaların labirentlerinde üst üste yaşar. İşte 19 ağustos çarşamba günü bu yoksul tabakadan bir yığın halktır ki, Musaddık'ın düşüşüne yol açan ihtilâfı başlatarak şehrin merkezine doğru yürüyüşe koyulmuştur. Yeni rejim taraftarları ihtilâlin halkın eseri olduğunu gösteren kanıt budur, demekte-

dirler... Ayaklanma Amerikalılar tarafından finanse edilmiştir. Toudeh Partisinin gizli gazetesi Mordon, Amerikan ajanlarına İran köprüsünden yararlanma olanağı verecek olan banka çekinin numarasını bile vermektedir... Miktarı 390 bin dolar olan bu çek Şah'a bağlı subayların Musaddık'ı devirmelerini sağlayan ayaklanmayı örgütlemek için harcadıkları paranın ancak bir kısmıdır, bunun dışında 10 milyon dolara yakın bir miktar ise askerler için harcanmıştır. Andrew Tully, CIA'dan gelen haberlere göre bu 10 milyon dolarlık parayı harekâtın mal oluş fiatı olarak göstermektedir.»

2 ağustos referandumunda, Musaddık'a güvenenleri gösteren İranlılar çirkin ve iğrenç politikacılara ve iki yüzlü Eisenhover'e göre 19 ağustosta onu yine bizzat kendileri devirmişlerdir.

Emperyalizmin çıkarlarının tehlikeye düştüğü bütün geri bıraktırılmış ülkelerde bu tip oyunlar oynanmıştır. İran sadece bunlardan bir tanesidir. Ve artık emperyalizm İran petrollerini istediği gibi sömürebilmektedir.

Musaddık'ın düşüşünden yedi ay sonra General Zahidi seçimlere gider. Amerikan Time Dergisi olayı şöyle anlatmaktadır:

«Tahran şehri milli meclise 12 milletvekili seçmek için üç gün süre ile oy kullandı. İran geleneğine göre bütün bunlar tatlı bir aldatmacadan ibarettir. Bu 12 şanslı milletvekili daha ilk seçmen oy pusulasını sandığa atmadan önce seçilmiş durumda idi zaten. Hepsi de General Zahidi'nin taraftarlarıydı... Bir seçmen oy pusulasını sandığa attı, sonra sandığın önünde üç defa saygıyla eğildi. Kendisine bunun nedeni sorulduğunda:

(Bu sandık sihirli bir kutudur. Musaddık için oy kullanırsınız, ama tasnif sırasında bir de bakarsınız, bu oy Zahidi'ye gidivermiş) diye karşılık verdi.»

GUYANA ÖRNEĞİ

1967 nisan ayında İngiltere Başkanı M. Harold Wilson, Avam Kamarasında Epping İşçi Partisi milletvekili Stan Newens tarafından verilen şu yazılı soru önergesi ile karşılaşır;

«Başbakan, A.B.D.'nin CIA ve öteki haber alma teşkilâtları tarafından, İngiliz ve yönetimi altındaki yerlerde iş gören örgütlere sızmak ve onları etkilemek, bu arada düzen ve yasaları bozmak amacıyla gösterdiği faaliyetler konusundaki politikasıyla ilgili bir açıklama yapacak mıdır?»

Sözü edilen ülke eski İngiliz Guyana'sıdır. CIA'nın içine sızdığı örgüt ise, merkezi Londra'da bulunan Public Service International Sendikasına bağlı bir sendikadır.

Amaç 1964'de ilerici Guyana Başbakanı Cheddy Jagan'ı devirmektir. Bu, CIA'ya 600 bin dolara, Guyana'ya da 170 ölüye, yüzlerce yaralıya ve 10 milyon Sterlin'e mal olmuştur. Cheddy Jogan devrilmiş, yerine gerici Forbes Burnham Başbakan seçilmiştir.

EMPERYALİST KÜLTÜR

Emperyalizm, korkunç sömürü mekanizmasını koruyan üstün askerî gücünün himayesinde sadece ucuz

fiyatla hammadde ithal edip, yatırım yaptığı ülkelerdeki kârları kendi ülkesine getirmekle yetinmez. Sömürdüğü ülkelerde sebep olduğu vahşetin, silahlarının saldığı korkunun nefretini azaltmak, suçunu hafifletmek için ekonomik gücüyle sağladığı antlaşmalar kadar önemli olan saygıyı, takdir ve hayranlığı da kazanma çabasındadır. Ve bunun yanında emperyalizm, bir beynin dolar olarak, zengin bir maden ocağından ya da bir petrol kuyusundan daha çok kâr getireceğini bilmektedir.

Emperyalist Amerika bütün dünya dillerine çevrilen burjuva edebiyatıyla, bütün dünya perdelerinde gösterilen beyin yıkayıcı filmleriyle, bütün dünya basın ajanslarıyla geniş ölçüde yayınlanan haberleriyle, dünyayı baştan başa dolaşan konferansçılarıyla, barış gönüllüleri ve kültür elçileriyle kendini şirin gösterme çabasındadır.

Emperyalizm, şüphesiz iş adamlarına, mühendislere, bankacılara, askerlere ihtiyacı vardır. Ama beyni yıkanmamış yazarlara ve sanatkârlara da en az onlar kadar ihtiyacı vardır. Yabancı ülkelerdeki kültür merkezleri en az askeri üsler kadar önemlidir. Filmlerin dış pazarlara sürülmesi, silâh satışı kadar gereklidir. Yabancı bilgin, mühendis ve doktorların Amerika'ya göçmeleri, hammadde ithalâtı kadar değerlidir. Başka alanlarda olduğu gibi, emperyalizm kültür alanında da kendi gücüne katkıda bulunan değişim akımını destekleyip kolaylaştırmıştır. Yabancı bilim adamlarını açıkça kendine çekmekte, emperyalist kültürü politik ve diplomatik eylemin vazgeçilmez bir parçası, tamamlayıcısı olarak bütün dünyaya yaymaya çalışmaktadır.

BEYİN SÖMÜRÜCÜSÜ :

Cornell Üniversitesi Dekanı James A. Perkins, 1949 ve 1961 yılları arasında Amerika'ya 43000 mühendis ve bilim adamının göç ettiğini tahmin etmektedir. Bu göçün önemli bir kısmının geri bıraktırılmış ülkelerden olduğu bilinmektedir. Oysa bu geri bıraktırılmış ülkeler uzmanlarına büyük ihtiyaç duyduğu halde, bu kimselere iyi çalışma koşulları sağlayamamaktadır, daha doğrusu bu, emperyalizm tarafından bilinçli bir şekilde önlenmektedir.

1964 - 1965 yılları arasında Amerikan hastaneleri 41000 stajyer ve yabancı hekim çalıştırmaktaydı. Bunun 11000'i yabancı tıp fakültelerinden mezundu. 8000'i ise geri bıraktırılmış ülkelerden gelmekteydi. Bundan şu sonuca varmak kolaydır; geri bıraktırılmış ülkeler, Amerika'da çalışan stajyer hekimlerinin 1/4'-den fazlasını kendi parasıyla yetiştirmektedir. Emperyalizm sömürdüğü üçüncü dünyaya yatırılmış ve çoktan amorti edilmiş servetlerden nasıl aşırı kâr sağlıyorsa, birçok beyin ve uzmanları da kendisine öyle çekmektedir. Oklahoma Üniversitesi Tıp Fakültesi Profesörü Kelly M. West'in hesaplarına göre, Amerika her yıl oraya göç eden 1200 doktoru kendisi yetiştirmeye kalksaydı, 12 yeni tıp fakültesi kurmak ve bunların masraflarını karşılamak zorunda kalırdı.

1962 - 1966 yılları arasında Amerika'ya oldukça kalifiye kişilerin göçü 59581'i bulmuştur. Bunların 37818'i üçüncü dünya dışından ve 22033'ü geri bıraktırılmış ülkelerden gelmiştir.

Aşağıdaki tablo geri bıraktırılmış ülkelerden gelen göç akımının, üçüncü dünya dışındaki ülkelerden gelen göç akımından daha hızlı arttığını göstermektedir.

Yıllar	Gelişmiş ülkeler	Geri Bıraktırılmış ülkeler
1962	6447	3401
1963	7903	4579
1964	7885	4438
1965	7953	3796
1966	7630	5819
Toplam	37818	22033

Emperyalizm, artmakta olan bir üretimi ihraç etmek için bilim adamı ve araştırıcı ithal etmektedir. Bu da beyin sömürme işlemine yeni olanaklar sağlayan bir zenginlik kaynağıdır.

Sonuç :

Emperyalizm amaçlarının basitliğiyle, eyleminin karışıklığı arasındaki çelişkiyi gözler önüne sermek görevimizdir. Güçsüz olanların tutumu, sonunda oldukça basit yasalara cevap verir; kuvvet daha fazla kuvveti gerektirir. Zenginlik daha fazla zenginliği ve ulusal kadro, bu giderek artan zenginlik ihtiyaçlarını doyurmaya yetmedikçe, yapılacak olan Orta Amerika'da geniş muz bahçelerinin, Güney Amerika'da zengin maden damarlarının ve nihayet Orta Doğu'da petrol yataklarının sömürülmesidir. Ahtapot, ileri karakolları, haberleşme hatları, savunma araç ve yedek güçleri, diplomat ve askerleri, misyoner ve polisleri, doktor ve bankalarıyla girdiği her ülkeyi tehdit eden üsleriyle dünyanın dört yanına kol salmıştır. Bunlar güya özgürlüğü savunmak içindir. İleri teknolojinin korkunç silahlarının öldürücü ateşi altında Dreste, Hiroşima, ya da Vietnam köylerini kadınlarıyla, çocuklarıyla ezip, yok etmeleri hep özgürlük adınadır. Bu iğ-

renç sömürücü gücün sömürdüğü uluslara, batı kültürünü, tıp alanındaki ilerlemeleri, modern tekniğin güzel buluşlarını götürmesi, düşman uluslar arasında barışı sağlamayı amaç edindiklerini söylemeleri, hastahane ve okullar kurmaları, her zaman napalm bombardımanlarının, deniz çıkarmalarının, misilleme akınlarının, taramaların, yok etmelerin, sömürünün sözde bedeli olmuştur.

Yol açtıkları düşmanlığın derecesini ölçmemek, «kaçınılmaz kaderleri» ve «tanrısal görevleri» onları, «Amerikan rüyası» nı boşa çıkaran ve giderek çöken bir duruma sürükleyecektir. Emperyalistlerin bu idealizmleri çelişkiler önünde yıkılıp gidecektir.

AMERİKAN EMPERYALİZMİ

VE TÜRKİYE

Türkiye'de bugün, acil, temel ve halledilmesi zorunlu ve önemli mesele, Amerikan emperyalizmi meselesidir.

Yurdumuzun kalkınamaması, Dünya devletleri arasında en geri sırada oluşumuz ve bugün mahkemede sanık sandalyesinde bulunuşumuz bu yüzdendir. Bilmeyenler, menfaatleri gereği bilmek istemeyenler veya Türkiye'de Amerikan emperyalizmi yoktur diyenler iyi dinlesinler. Bu tarihi savunmada söyleyeceğimiz birkaç söz kulaklarına küpe olsun. Mevkiler, kürsüler, menfaatler ve başkalarına yaranmalar, bilimi ve gerçekleri engellemeye, doğruları susturmaya yeterli değildir. İnsanlık tarihi, nice yıkılmaz sanılan tahtları yerlebir etmiştir. Gerçeğin ve o uğurda verilen kutsal kavgaların yıkamayacağı, ezemiyeceği ve alt edemiyeceği hiç bir şey tasavvur edile-

mez. Bizler, dışarda hayatımızı ortaya koyarak, hiç bir menfaat gözetmeden, gözümüzü kırpmadan nasıl mücadele ettiysek, bu savunmamızda da görevimizi yapacak ve bilmek istemeyenlere, hesabına gelmeyenlere belgelerle Amerikan emperyalizminin varlığını isbatlayacağız. Buna rağmen belli zümre ve kişiler, bildiklerini yine yapmaya devam edeceklerdir. Bunu da çok iyi biliyor ve haykırıyoruz. Bizler ölsek de, kalsak da bu kavga devam edecektir. İki kere ikinin dört olduğuna nasıl inanıyorsak, Amerikan emperyalizmi ve uşaklarının alt edileceğine de öyle inanıyoruz. Türkiye Halkı bu kavgadan alnı açık ve muzaffer çıkacaktır. Ama bu defa Kurtuluş Savaşımızda sorulması unutulmuş bütün hesaplar, bugünkülerle beraber mutlaka sorulacaktır. Gülerek, alay ederek ve bazan acıyarak maroken koltuklarda rahatınızı kaçıran bu kavga ne anarşist adını taktığınız beş on kişinin, ne bir kaç öğrencinin, ne de kandırılmış kişilerin kavgasıdır. Bu kavga otuzbeş milyon nüfuslu Türkiye Halkının bağımsızlık ve kurtuluş kavgasıdır. Hâlâ beş on anarşist diye alay edecek olanlara duyuruyoruz. Bugün beş on, yarın yüz, öbürgün bin ve bir gün gelecek milyonlar karşınıza dikilecektir. Bu kavganın önüne geçilemez, set çekilemez ve durdurulamaz. Kökü Amerika'nın ve uşaklarının erişemeyecekleri kadar derinlerdedir.

Bizler, Amerikan boyunduruğu altındaki yoksul Türkiye'nin çocuklarıyız. Açlık ve sefaletin içinden bu yaşa kadar gelmemiz şans eseridir. Yaşadığımız sürece bağımsızlık ve kurtuluş bayrağını elimizde taşıyacağız. Ölürsek, kurtuluş bayrağı biraz daha yükselecektir. Hem görevimiz, hem de varlığımız sebebi olan bu kavgaya boynumuzu eğmeden devam edeceğiz.

Amerikan Emperyalizmi, patronlar, ağalar, onların emrindeki uşaklar dinleyiniz:

Kurtuluşa kanla, ateşle varılacaktır. Talan ettiğiniz bu vatan, esaretinizden mutlaka kurtulacaktır. Geri kalmamızın, sefaletimizin sebebi sizlersiniz. Menfaatiniz için yaptığınız antlaşma ve ittifaklarla Türkiye Halkını esaret altına soktunuz. Güya demokrasi ve medeniyet adına yaptıklarınıza hâlâ devam ediyorsunuz.

Bugün yurdumuzda durum şudur:

Amerika askerleri, sermayesi, kültürü ve politikasıyla bağımsızlığımızı ayaklar altında çiğnemektedir. Buna karşı çıktığımız için suçlu oluyor, vatan haini olmakla itham ediliyoruz. Bizleri itham ederken şunları söylüyorlar: Türkiye Kurtuluş Savaşıyla bağımsız oldu ve hâlâ da bağımsızdır. Onun için bağımsızlık nedir, Amerikan emperyalizmiyle ilişkilerimiz nasıldır, bilmek gerekir.

Türkiye, İkinci Emperyalist Dünya Savaşından sonra bağımsızlığını yitirdi ve tekrar yarı bağımlı bir ülke oldu. 1946 - 1971 Türkiyesi, Amerikan Emperyalizminin kontrolu altında yarı bağımlı bir ülkedir. 1945 yılında atom bombasıyla barbarlığını son haddine ulaştıran Amerika, savaştan galip çıkan emperyalist ülkeler arasındaydı. Savaş boyunca yıpranmış, ordusu zayıflamıştı. Bu ortamda savaştan bıkan dünyanın durumunu hesaba katarak kabuğuna çekilmek istedi. Fakat bu ancak altı ay sürdü. Tekrar barbarlığı eline alarak dünyada jandarmalık yapmaya başladı. Savaş sonrası, Türkiye yardım isteyince çekingen davrandı ve vermek istemedi. Sebebi ise basitti. Türkiye, bağımsızlık savaşı vermiş ve başarmıştı. Devletçilik politikası uyguluyordu. Türkiye hükümetlyle uzun yıllar arası açık geçmişti. Bu yüzden yapacağı yardımın işi-

ne gelmeyeceğini ve kâr sağlayamayacağını tahmin ediyordu. Türkiye ağır sanayii kurmak azmindedir ve yardımı bu amaçla istemektedir. Amerika ise, pazar olacak bir ülkede ağır sanayii olmamasını ve ekonomiye istediği şekilde yön verecek bir ortam olmasını istemektedir. İşte Türkiye'deki politlkacılara pek güvenmemektedir.

Yardım talebi yapıldıktan sonra Amerika'dan heyetler gelmiş, ekonomik ve politik alanda incelemeler yapmışlardır. Orta Doğu ve Doğu Akdeniz, savaş öncesi, İngiltere'nin elindeydi. Savaştan sonra durum değişti ve İngiltere jandarmalık görevinden vazgeçmek zorunda kaldı. Böylece savaş sonrasının süper devi Amerika, bu alana yerleşme imkânı buldu. Türkiye, Orta Doğu ve Doğu Akdenizi sömürmek açısından askeri planda stratejik bir yerdi. Ve Amerika, Türk hükümetine güvenmemesine rağmen teklifleri incelemeyi ihmal etmemiştir. Esasen Amerika, yardım edeceği ve sermaye ihraç edeceği ülkelerde, emperyalist politikasının gereği belli şartlar arar :

1. Endüstrisi geri olan ve sanayi mamüllerinin satılabileceği bir ülke olması,
2. Yer altı ve yer üstü zenginlikleri ile kârlı yatırım alanlarına sahip bulunması,
3. Sermayenin serbestçe alan bulması için özel teşebbüsün kısıtlı olmadığı bir ülke olması,
4. Böyle bir ortamda varlığını sürdürmesi için, gerekli imkânları sağlayacak politik iktidar ve zümrelerin bulunması gerekir.

Bu açıdan Amerika, incelemeler yaparak amacını o zaman belli etmiştir. Bu yıllarda Orta Doğu ve Doğu Akdeniz'de, İngiltere'den boşalan yeri doldurmak çabasında olduğu için, savaş sonrası ortamından yararlanarak askeri yardımı ön plâna almıştır. Gerekçe ise,

Truman'ın «Karşılıklı Savunma Yardımı Kanunu» nda şöyle anlatılmaktadır:

> «Yabancı hükümetlere yapılacak yardımlar, onların iktisadi ve siyasi güvenliklerini sağlamakla beraber aslında Amerika'nın güvenliği uğrunda yapılmış yardımlar olarak düşünülmektedir. Amerika'nın bu güvenliğinin arttırılması için, yabancı devletlerin askeri güçlerini arttırma yönünde çaba göstermelerini istememiz gereklidir.»

Çünkü o zaman bir Amerikan erinin gideri 4500 dolar, yardım alacak ülke erinin ortalama gideri ise 540 dolardır. Bundan dolayı Amerika kendi ordusunu güçlendirmekten çok, gerektiği zaman kullanabileceği bağımlı ordular yaratma çabasındaydı. Çünkü bu cins ordular kendisine daha ucuza mal olmaktaydı.

İlk antlaşma, 23 Şubat 1945 tarihinde imzalanmıştır. Bu antlaşmanın birinci maddesinde, Türkiye'ye, «savunma maddeleri, savunma hizmetleri, ve savunma bilgileri» verileceği, cinsi ve miktarı açıklanmadan belirtiliyordu. İkinci maddesinde ise, T.C. Hükümeti, sağlayabilmek vazifesinde olduğu ve müsaade edebileceği maddeleri, hizmetleri, kolaylıkları ve bilgileri A.B.D.'ne temin edecektir, deniyordu.

İncelenen metin, askeri bir antlaşma olmasına rağmen, ikinci maddesinde «savunma» sözü geçmekte ve çok geniş kapsamıyla ileride imzalanacak bütün antlaşmaların tohumunu teşkil etmektedir. Beşinci maddeye göre de, Amerika isterse malzeme ve yardımları geri alabilecektir.

İkinci antlaşma, 27 Şubat 1946 tarihinde imzalanmıştır. Buna göre Amerika, Türkiye'ye 10 milyon dolar kredi verdi. Bu kredi, Türkiye'nin alacağı Amerikan savaş artıklarını ödemek içindir. Bu her iki antlaşma da birbirine bağlıdır. Amerika'dan savaş artığı

malzemeler aldık, bunların karşılığını yine Amerika'dan aldığımız 10 milyon dolarlık kredi ile ödedik. Aldığımız malzemenin mülkiyet hakkı Amerika'ya aittir ve istediği zaman bu malzemeyi geri alabilir. Malzemeyi Türkiye'nin kullanması için A.B.D. Başkanının onayı gereklidir.

Askeri alanda bu tavizler verilirken, ekonomimizle ilgili Amerika'da ilginç gelişmeler oluyordu. Zamanın önemli sorunu, Türkiye'nin Marshall yardımından yararlanıp yararlanmaması konusu idi. Türkiye Marshall yardımındaki amaçları benimsedi ve 1948 yılında «İktisadi İşbirliği Antlaşması» imzalandı. Amerika'nın, Türkiye'yi Marshall Yardımı kapsamına almaktaki amacı şuydu :

Savaştan yıkık çıkan Avrupa'nın gıdaya ve ham maddeye ihtiyacı vardır. Türkiye aldığı yardımlarla tarımını geliştirecek, Avrupa'nın gıda ve ham madde deposu haline gelecektir. Buna karşılık sanayi mamullerini Avrupa'dan alacaktır.

«Türkiye'nin Bu Günkü Ekonomik Durumunun Tenkidi» adlı Thornburg Raporu 1923 - 1939 dönemi hakkında şunları söylüyordu :

> «Türkiye'de sınai kalkınmanın ilk devresinde, özel teşebbüsün rolünün tanındığı doğrudur. (Burada 1923 - 1931 dönemi kastedilmektedir.) Fakat memleketi kurma işini devletin kendi eline alacağını, hükümetin resmen ilan etmesi üzerine (1931-1939 devletçilik dönemi kastedilmektedir.) özel teşebbüsün sanayi alanındaki gelişmesi durmuştur.»

Bu sözlerle Türkiye'deki geçmiş politikanın, yabancı sermaye ve onun koruyucusu yerli özel teşebbüse engel olduğu anlatılmak istenmektedir. Türk Hükümeti, 1947 yılında tutumunu değiştireceğini söyle-

mesine rağmen Amerika tam güvenmemiştir. Şüphelerini raporda şöyle belirtiyor:

«... Biz söze değil eyleme bakarız... Son zamanlarda yapılan beyanlar dış yardım temini arzusuyla ve samimi olarak yapılmış olabilir. Ancak bunun da söz vermekten ziyade, eylemde isbat olunması lâzımdır.»

diyor ve samimiyetimizi anlamak için eylemler sıralıyordu:

«Karabük Demir Çelik Fabrikası tasfiye edilmelidir.»

Kendi açısından haklıydı. Çünkü bu fabrika ağır sanayiin temelidir ve Amerikan pazarı olmamızı engelleyici bir yatırımdır. Türkiye bir çok tekliflerde bulundu, fakat hemen hemen hepsi reddedildi. Bu teklifler, Kalkınma Planı içinde yer alan girişimlerle ilgili idi. Lokomotif, makine ve motor imali için gerekli yardım istendi, fakat Thornburg veto etti. Gerekçesinde ise:

«Esas itibariyle ziraatçı olan ve ziraat için lüzumlu çelik sapan vesair malzemeyi henüz yapamayan bir memleketin lokomotif inşa etmek arzusu mevsimsizdir. Türk makamları bu şekilde düşündükleri müddetçe, dolarlarımızın ve bu gibi makinaları imal edecek fabrika malzemelerimizin vatanımızda kullanılması daha iyi olacaktır. Bu gibi tasavvurları hazırlayan veya mütalâa eden kimselere Amerikalılar iyi mesai arkadaşı nazarı ile bakamayacakları gibi, memleketin mali kaynaklarını böyle projelere tahsis eden bir hükümetin de yabancı sermayedarlara itimat telkin ettiği iddia olunamaz.»

demiş ve tarım aletleri için montaj sanayii kurulmasını önermiştir. Gemi alınması için istenen kredi hak-

kında ise, Thornburg kredinin verilmesini reddederek şu cevabı vermiştir :

«Türkiye'nin deniz ticaretinde gelişmesi, özel teşebbüsün aleyhinde olacağı için, devlete gemi vermek doğru değildir.»

Thornburg'un asıl önerisi şuydu : Türk Hükümeti özel teşebbüse geniş imkân tanımalı ve yabancı sermayeyi teşvik kanunu çıkarmalıdır. O zaman sermaye sahipleri, uygun gördükleri alana girer yatırım yaparlar. Nitekim bugün sayıları yüzleri bulan meşrubat fabrikaları ve sayılamayacak kadar çok olan benzerleri bu tip yatırımlardandır.

O zamanın gerçeği şudur : Türk Hükümeti, yabancı sermaye, kredi ve borcun yurda girmesine ve bununla ağır sanayiin kurulmasına çalışmaktadır. Oysa Amerika'nın ağır sanayi kurmak için kredisi yoktur. Borç vermemektedir. Yardım etmemektedir.. Onun istediği, Türkiye'nin bir tarım ülkesi olarak kalması, mamul maddelere karşı olan ihtiyacını Amerika'dan karşılaması ve kendi sermayesini yurdumuzdan devlet kontrolünden uzak istediği alana yatırmasıdır. Türkiye'ye girecek sermayesi üzerinde hiç bir yabancı devlet imtiyazına yanaşmamaktadır. Amerika ile Türkiye'nin ilişkileri 1950 yılına kadar bu hava içinde geçti. Aynı yıl Demokrat Parti'nin iktidara gelişiyle bu durum tamamen değişti. Çünkü Demokrat Parti iktidarı, Thornburg ilkelerini aynen kabul ediyor ve Amerika ile çok sıkı ilişkilere giriyordu. C.H.P. ise D.P.'nin bu tutumunu bildiği için sermaye çevrelerini ve Amerika'yı darıltmamak için hemen hemen aynı şartları kabul ediyordu.

1950 seçimleri sırasında C.H.P.'li Başbakan Şemsettin Günaltay, radyodan şöyle diyordu :

«Yurdumuzda yabancı sermaye teşvikine ilişkin

kanunla dışardan gelecek ve yurdun iktisadi kalkınmasında kullanılacak sermayelere transfer imkânı verilmiş olduğu gibi, özel teşebbüs tarafından hariçten temin edilecek kredilere de hazine kefaleti temin olunmuştur. Muhtelif yollardan yaptığımız devamlı teşebbüsler neticesinde, Türkiye'nin de Amerikan Yardım Planına alınması sayesinde memleketimiz için dış kredi bakımından geniş ve çok faydalı bir kalkınma yolu açılmış bulunmaktadır. Devlet planını hazırlamak üzere de Amerika'dan iki uzman yakında yurdumuza gelecektir.»

C.H.P.'nin seçim beyannamesinde ise :

«Türkiye'de iş görmek isteyen ve medeni memleketlerce kabul edilmiş milletlerarası şartlara uyacak yabancı sermaye için kapılarımız açık tutulacaktır. Yabancı sermayeyi teşvik için bu yıl çıkarılmış olan Teminat Kanunu, bu yolda sağlam bir zemin hazırlamıştır.»

deniyordu.

Bir de D.P.'nin seçim beyannamesine göz atalım. Bu beyanname Amerika'nın isteklerini bütünüyle dile getirmektedir.

1. Tarıma daha çok önem verilmesi,
2. Devlet teşebbüslerinin özel teşebbüse devri,
3. Millî sermaye ve özel teşebbüsün çalışma teminatı noksan olan bir memlekette dıştan sermaye gelmesini beklemek bir hayalden ibaret olur. Halbuki dışarıdan gelecek teşebbüs, sermaye ve ileri tekniğe şiddetle muhtaç bulunuyoruz. Yabancı teşebbüs, sermaye ve tekniğinden geniş ölçüde faydalanabilmenin şartlarını tahakkuk ettirmek ve icaplarını yerine getirmek kararındayız.»

Seçim ortamının ve 1950 Türkiye'sinin durumu

budur. Türkiye'de iktidarı eline alacak her iki parti de Amerikan Emperyalizminin şartları karşısında dize gelmişler ve D.P. yabancı sermaye konusunu en büyük seçim propagandası yapmıştır. Türkiye halkını sömüren ve çoğunluğu İstanbul'da yaşayan bir avuç çıkar çevresi Amerikan sermayesi ile ortaklığın planlarını yapmaya başladı. Amerika ise uzmanlar ve heyetler göndererek sermayesine uygun alanlar arıyordu. Sonuç olarak D.P.'yi tutan gerici çevreler iktidara geldi ve günümüze kadar süregelen oyunlar oynanmaya başlandı.

1950 seçimlerinin anlamı, Cumhuriyetin ilanından beri tasfiye edilen ve uzun süre palazlanma imkânı bulan, ekonomik yapıya hakim işbirlikçi tüccar, toprak ağası ve eşraf takımının Amerikan desteğiyle iktidarı alışıdır. Dolayısıyla da, tam anlamıyla Amerikan taraftarı bir koalisyonun iktidara gelişidir.

D.P. artık iktidardadır. İş Bankasını kontrol altına alan ve Osmanlı Devleti zamanında yabancı sermaye ile işbirliği eden İstanbul tüccarını da saflarına çeken Celal Bayar kadrosu, uzun bir mücadeleden sonra galip gelmiştir. Eline geçen bu iktidar fırsatını değerlendirecek ve bir daha yenilme ortamını kapatacaktır. Nitekim 1960 yılına kadar böyle olmuştur.

Amerika, Türkiye'de kendisine sağlam bir müttefik bulmuştur. Artık askeri, ekonomik ve siyasi alanda antlaşmalar imzalanacak ve Amerika'nın bütün istekleri yerine getirilecektir.

On yıl Türkiye'yi yöneten D.P. iktidarının izlediği iktisadi politika :

1. Tarıma ağırlık vermek ve Türkiye'yi gelişmiş bir tarım memleketi yapmak,

2. Yabancı sermayeyi teşvik etmek ve her türlü imkânı tanımak,

3. Devletçilik politikasını terkederek, liberal politika izlemek,

4. Dış politikada emperyalist Amerika ile çok geniş ittifaka girmektir.

Politikası bu olan D.P. iktidarı, artık bütün ümidini Amerika'ya bağlamıştır. Fazla yardım almak için kraldan fazla kralcı kesilmiş, her türlü ittifaka girmiş ve dış politika meselelerinde dalma Amerika'nın yanında yer almış, dünya devletlerinin en haklı meselelerine bile, sadece Amerika karşı olduğu için karşı çıkmıştır. On yıllık bu dönemin ekonomik politik ve askeri yönlerini ayrı ayrı inceleyelim.

EKONOMİK YAPI

Daha önce de bahsettiğimiz gibi, on yıllık D.P. iktidarı döneminde Amerika'nın emri, Adnan Menderes'in zekâsıyla ekonomide tarıma önem verilmiştir. Celal Bayar, 1950, Meclis açış konuşmasında şöyle demektedir:

> «Elimizdeki kudret ve imkânları birinci derecede bütün şubeleriyle tarıma, tarımın yardımcısı olan işlere ve tarım sanayiinin inkişafına tahsis etmeliyiz.»

Böylece tarımı ön plana alma politikası, çiftlik ağası olan Adnan Menderes'in sonsuz desteğini sağlayacak ve eskiden başaramadığı bütün çiftlik meselelerini de bu politika sayesinde halledecektir.

Tarım alanında uygulanan politikanın en belirgin özellikleri şunlardır:

1. Traktör, biçer-döğer sayıları arttırılmıştır. (1948 yılında 1950 olan traktör sayısı, 1952 yılında 31415'ti. yine 1948'de 999 olan biçer-döğer sayısı, 1952 yılında 6000'e yükselmiştir.)

2. Ziraat Bankası kredileri genişletilmiştir. (1948 yılında 325 milyon olan kredi toplamı 1212 milyon liraya çıkmıştır.)

3. Ürün fiatları artmıştır. (Toplam tarım ürünlerinde 1951 - 1955 yılları arasında % 30 - % 40 fiat artışı olmuştur.)

Tarım kesiminde uygulanan bu politikanın doğal sonucu, tarım ürünlerinde çok büyük bir artış görülmüştür. Bu artışa 2-3 yıllık iyi hava şartları ve ekilen arazinin genişletilmesinin de etkisi olmuştur.

Tarım kesiminde uygulanan bu politika çok büyük adaletsizlikler doğurmuştur.

Dünya Bankası misyonu üyelerinden William H. Nicholls, gelişme hakkındaki görüşünü açıklarken şunları söylemiştir :

«1953'te Türkiye'nin tarımı makinalaştırma programlarından doğrudan doğruya 25000 - 27000 kadar çiftçi ailesi faydalanmıştır ki, bu % 1 den biraz fazladır. Sözü geçen ailelerin yıllık ortalama gelirleri 15000 dolardan fazladır.»

Ağalar, topraklarını genişletmek için ortakçı ve kiracıyı tasfiye etmişler, boş mülkleri ekmişler, devlet meralarına tecavüz etmişler ve bunlar olmayınca arazi satın almışlardır. Bunun üzerine sefalete düşen topraksız ve az topraklı köylü, orman tahribine başlamıştır Orman suçları çok ağır olmasına rağmen bu sürede 3 milyon 337 bin 210 dönüm arazi ormanlardan kazanılmıştır. Mülkiyette büyük dengesizlik doğmuş, tarımla uğraşan ailelerin % 5,5'i toprağın % 62'1'ine sahip olmuştur.

Tarım politikasının bir başka sonucu, tefecilik ve faizcilik üzerine de olmuştur. Tarım kredilerindeki yolsuzluklar ve adaletsizlikler kredilerin belli ellerde toplanmasına sebep olmuş ve tefecilik geniş faaliyet

ortamı bulmuştur. Türkiye'de bu yıllarda faiz ortalaması % 100 dür.

Sanayi Kesimi :

Sanayi kesiminde temel değişim, devletçilik politikasından liberal politikaya geçmiştir. Bu amaçla devlet fabrikaları satışa çıkarılmıştır. Pamuklu ve yünlü dokuma fabrikalarına, çimento, tuğla, kiremit ve bira fabrikalarına müşteri aranmaya başlandı. Özel teşebbüs, fiatların çok ucuz tutulmasını ve kendilerine satış bedeli kadar kredi açılmasını istemişlerdir. Bu «fabrikaları parasız verin, üstüne de fabrika fiatı kadar kredi verin» anlamınadır.

Sonuçta fabrikaların satışı sekteye uğramıştır. 1951 yılında Devlet Deniz Yolları, özel sermayenin ortaklığına verilmiş, Devlet Hava Yollarına da İngiltere Hava Yolları ortak olmuştur.

Ticaretteki kısıtlamalar büyük oranda kaldırılmış ve 1950'de 62 milyon olan ticaret açığı, 1952'de 233,9 milyon dolara yükselerek Türkiye, Avrupa Ödemeler Birliğinin en büyük borçlusu olmuştur.

Bu dönemde her türlü borçlanmaya gidilmiştir. 1951 - 1957 yılları arasında toplam dış yardımlar 756 milyon dolara ulaşmıştır. Aynı dönemde ekonomiye transfer edilen yerli sermaye ise 749 milyon dolardır. Görülüyor ki sekiz yılda ekonomik alana harcanan dış sermaye yerli sermayeden fazladır.

1951 yılında Yabancı Sermaye Kanunu çıkarılmış, fakat hem tarım ve ticaret sermaye alanının dışında tutulmuş, hem de yabancı sermayenin kârı sınırlandırılmıştır. 1954 de Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu çıkarılarak bu yasaklar da kaldırılmıştır.

1951 - 1960 yıllarında yurdumuza giren toplam

yabancı sermaye tutarı 548 milyon liradır. Ayrıca bir çok hallerde yabancı sermaye hiç kullanılmadan yabancı şirketler sadece lisans veya mamulün adını satmaktadır. Örneğin: Coca Cola yüzde yüz yerli sermaye ile kurulmuştur. Fakat firma buna rağmen, Amerikan firmasına her yandan bağıml durumdadır. Oto montaj sanayiinde yabancı otomobil imal eden firmalar yüzde yüz yerli sermaye ile kurmuşlardır. Fakat yabancı firmalara bağımlıdırlar.

İş Bankası, yabancı firmalardan Pirelli, Ünilever, General Elektrik, Tam Sigorta ve Türk Amerikan Dış Ticaret Bankası ile ortaktır. Sonradan Turizmi teşvik kanunu çıkarılmıştır. Bu konuda yabancılar köylerde arazi satın alabileceklerdir. Bu yüzden bugün bir çok turistik tesisler ve köyler yabancılara aittir. Böylece yabancı sermaye, sahil yağmasından da nasibini almıştır.

Celal Bayar 1954 yılı ocak ayında Amerika'ya yardım istemek için gitmiş, fazla yardım koparmak için de malûm Petrol Kanununu çıkararak dostlarını memnun edeceğine dair söz vermiştir. Bu kanuna göre : Devletin elindeki petrol, özel teşebbüse devredilecektir. Devletin bu konuda özel teşebbüsün karşısına çıkmaması garanti edilmiştir. Yabancı şirketlerin muvafakati olmadan bu kanun değiştirilemeyecektir. Bu derece dengesiz ve hayasız politika izleyen ve her şeyimizi Amerikan dolarlarına peşkeş çeken o zamanki D.P. tutumuna C.H.P. karşı çıkmıştır. Çünkü petrol Kanunuyla tanınan imtiyazlar, diğer imtiyazlardan daha ağırdır. Bu konu ile ilgili olarak İsmet İnönü 1945 yılında İzmir'de yaptığı konuşmada :

«Yabancı sermaye, kayıtsız şartsız olarak Türkiye topraklarına davet edilmiştir. Yabancı Sermaye Kanunu, ticaretimizi, sanayiimizi, iktisadımızı

can evinden vuran bir kanundur. Yabancı sermaye, uzun mücadelelerle elimize aldığımız ticari ve zirai sahalarımıza girmiştir.

«Hiçbir devlet, ben kapütülasyon istiyorum demez. Siz de devlete diğer devletlerden ayrı fazla bir hak tanıdınız mı, diğer devletler karşılıklı olarak bu haklardan istifade hakkına maliktirler. Çünkü hiçbir devlet diğer devletlerden eksik bir durumu kabul etmez. Birine bir şey verdiniz mi, aynı şartları diğerlerine de teşmil etmek lâzımdır.

«Tarihte yabancılar, kapütülasyon himayesi ile Türkiye'yi istismar ettiler. Yeni devirlerde yerli vatandaş hakikat dışı ve emniyetsiz usullerle ıstırap çekecek ve yabancı sermaye hususi kanunların himayesinde yaşayacaksa kendi elimizle yerli sermayeyi yabancı olmaya zorlamış oluruz. Asırlardır tecrübe edilmiş mahsurlu usullerin yeni bir marifetmiş gibi yeniden getirtilmesine teşebbüs edileceğini asla tahmin etmezdik.

«Diyorlar ki Hollanda büyük inekler getirecek. Böylece inek beslemeği öğretecek, tohumlar ıslah edilecek. Alemin hiç işi kalmadı da Türklerin tohumunu düzeltelim, hayvanlarını büyük yapalım diye mi buraya gelecek? Bunlar bizde eskiden de vardı. Zorla çıkardık memleketten. Girdikten sonra çıkarılması baş belâsıdır. Üç yüz senede zorla çıkardık.

«Bugün Afrika kabileleri, kendi topraklarını işleten yabancılara karşı ayaklanmışlardır. Bizim iktidar, gül gibi toprağımıza, Afrika kabilelerinin kovduğu yabancı sermayeyi getirmek istiyor.

«Petrol Kanunu bir kapütülasyon kanunudur. Bu

kanunla memleket bilinmeyen meçhul akibetlere sürüklenmiştir.

«Biz bu memleketi sokakta hazır bulmadık! Biz bu memleketi bir avuç harabe halinde aldık! Yabancı ellere kaptırmayacağız! Bu memlekette kapütülasyonların yeniden ortaya çıkmasına asla müsaade etmeyeceğiz! Ve bu uğurda sonuna kadar mücadele edeceğiz...

«Petrol Kanunu, kapütülasyon hükümleriyle hazırlanmış gönüllü bir kapütülasyon layihası olarak teklif edilmiştir.

«İşte profesörler, işte hukuk alimleri, hepsinin önünde söylüyorum. Petrol Kanununu karşılıklı taahhüt şeklinde görmek, bir kapütülasyon devrini açmaktır.

«Petrol ve Yabancı Sermaye Kanunları, memleketin can evine dokunmaktadır. İktidara gelirsek düzelteceğiz. Bununla her zaman uğraşacağım. Bırakmam yakalarını..»

diyordu. Ne yazık ki Türkiye'de Amerika o kadar güçlenmişti ki, İsmet İnönü'ye rağmen yaşayacak güce erişmişti.

1950 - 1953 dönemindeki tarım politikasıyla, Türkiye tahıl ambarı haline gelmiştir. Fakat 1953'den sonra genişletilecek arazinin kalmaması. Amerikan yardımlarının kısıtlanması ve Kore savaşının sona ermesi, Küçük Amerika diye dünyaya tanıtılan Türkiyenin öneminin azalmasına sebep olmuştur. Dış ticaret fazla açık verdiği için kısıtlanmalar konmuş ve Türkiye 1955 yılından itibaren Amerika'dan tarım ürünleri almak zorunda kalmıştır. Bu konuda 12 Kasım 1956'da Tarım Ürünleri Antlaşması imzalanmıştır. Bu antlaşmaya göre :

1. Türkiye'ye satılan Amerika'nın tarım ürünleri

fazlası, Amerika'nın aynı mallarının alıcısı bilinen pazarlara ve Amerika'nın düşman tanıdığı ülkelere satılmayacak ve yalnız Türkiye iç tüketimi için kullanılacaktır.

2. Bu antlaşmayla, Türkiye'ye satılacak malların dünya tahıl ürünlerinin piyasa fiyatları üzerinde tesir yapmaması için, dünya piyasası üzerinde fiyat tesbit edilecektir.

3. Türkiye'nin yetiştirdiği ve antlaşmada adı geçen veya benzeri mahsullerin Türkiye'de yapılacak ihracatı, Amerika tarafından kontrol edilecektir.

4. Amerikan tarım ürünleri fazlası, Türk Lirasıyla satın alınacaktır. Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankasına yatırılacak olan bu Türk Liraları şöyle kullanılacaktır :

a. A.B.D. Hükümetinin Türkiye'deki masraflarına karşı ödenecektir.

b. A.B.D. tarım ürünlerine yeni piyasa imkânları temin için kullanılacaktır.

c. Uluslararası eğitim mübadelesi, kitap ve gazete tercümelerine,

d. Amerikan vatandaşları tarafından kurulup işletilen okul, kütüphane ve cemiyet merkezlerine yardıma,

e. Paranın geri kalan kısmı faizle borç verilmek suretiyle kullanılacaktır.

Bu antlaşma ile Türkiye Tarım ürünleri ihracatının Amerika tarafından kontrol edilmesini açıkça kabul etmiştir.

Şayet Amerika'nın tayin ettiği miktardan fazla buğday ihraç edilirse, ihraç edilen buğday kadar Amerikan buğdayını Türkiye kendi parasıyla satın alma cezasına çarptırılacaktır.

Gene 21 Şubat 1963 tarihli ve 11513 sayılı Resmî

Gazetede yayınlanan Amerikan Notasında, ikili antlaşmalara dayanarak şu istekler belirtiliyordu :

Notanın birinci bölümünde, «Türkiye'nin bir yıllık zeytin yağı ihracatı 10 bin tonla sınırlandırılmıştır.» deniyordu. Eğer Türkiye'nin bu devredeki, yani bir yıl içindeki zeytinyağı ihracatı müsaade edilen miktarı aşarsa, Türkiye'nin kendi dövizi ile Amerikadan aynı miktar nebatiyağ satın almak suretiyle cezalandırılması öngörülmektedir. Türkiye'deki zeytinyağı üretiminin artarak dışarıya satılması, Amerikan nebatiyağlarının ihracatını azaltacağı için, Amerika kendi üreticisini korumak maksadıyla Türkiye'nin zeytinyağı ihracatını kısıtlamıştır.

Amerika'nın bu notasına zamanın Türk Hükümeti şu cevabı vermiştir :

«Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin notadaki hususlar üzerinde mutabık olduğunu bildirmekle şeref duyarım.

Ekselanslarından en derin saygılarımın kabulünü rica ederim.

Muhlis Ete»

Görüldüğü gibi, Amerika ile imzalanan bütün antlaşmaların karakteri budur. Bu tür antlaşmaların doğal sonucu Türkiye'de yabancı firmalara ve devletlere bağlı kapitalist bir sınıf doğmuştur. Yurdumuzda büyük yatırım isteyen bütün fabrika ve şirketler Amerikan sermayesi ile ortak olmuşlardır.

İktisadi Devlet Teşekkülleri, özel sermayeye % 50 veya daha fazla imkân tanımışlardır. Özel sermaye ise, yabancı sermaye ortaklığı ile, bu teşekkülleri de dış devletlere bağlamış ve ortaya yabancı sermayeyi koruyan devlet teşekkülleri çıkartılmıştır.

1966 yılı T.B.M.M. Kamu İktisadi Teşebbüsleri Ziraat İşleri Alt Komisyonu Raporuna göre, Türkiye Şe-

kâr Fabrikaları A.Ş., 3 milyar 80 milyon lira sermaye kullanmaktadır. Bunun 183 milyonu kendi öz kaynaklarından, 2 milyar 897 milyonu yabancı kaynaktandır. Fakat özel teşebbüs, kendisine ait görünen 2 milyar 897 milyonun, 2 milyar 334 milyonunu yine Devlet Hazinesinden almıştır. Türkiye Çimento Sanayii A.Ş. için de durum aynıdır. Şirket 10 fabrika kurmuştur. 9'una yabancı sermaye ortaktır. Sümerbank'ın imkânlarını genişleteceğiz diye toplam kaynaklarının % 95'i yabancı gruplara devredilmiştir. Bu yüzden banka, kâr yapma yerine faiz ve komisyon ödemek zorunda kalmıştır. 1964 yılında 30 milyon T.L. faiz ve komisyon ödenmiştir.

Yabancı sermayenin katıldığı diğer bir önemli kuruluş, Ereğli Demir Çelik Fabrikaları T.A.Ş.'dır. Bu kuruluşa Amerikan «Koppers Comp. inc.» (Washington Electrick inc Comp.)» ve «Blow Knox» adlı üç şirketin meydana getirdiği KOPPERS GRUBU ortak olmuştur. Bugün Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları T.A.Ş.'nin işleyişine bakarsak:

1. Kuruluşa ait incelemeyi ve iktisadi etüdü yapan firma : KOPPERS GRUBU

2. Şirkete gerekli 80 milyon dolarlık fabrika ünitesini sağlayacak firma : KOPPERS GRUBU

3. Müşavir firma : KOPPERS GRUBU

4. Montaja nezaret ve ilk işletme : KOPPERS GRUBU

5. Sevk ve idare müşaviri firma : KOPPERS INTERNATIONAL

6. Bazı mühendislik hizmetleri : TÜRK KOPPERS

7. Ereğli'nin 9 kişilik yönetim kurulunda, 3 kişilik temsilci bulunduran hissedarın : KOPPERS GRUBU olduğunu görüyoruz.

Diğer taraftan kârlı iş alanları olan, müteahhitlik,

arsa spekülasyonu, banka ve sigorta oyunlarıyla, bir avuç adam Türkiye'nin sayılı zenginleri arasına girmeye hak kazanmıştı. Talan o kadar ileri gitmişti ki, zamanın Başbakanı Menderes şu sözleri söylemeye mecbur oluyordu :

«Çalıyorlar birader, çalıyorlar. Ne diyeyim, Allah belasını versin! Ama ben ne yapayım? Ben Başvekilim, müfettiş değilim ki...»

Bu sözler çığırdan çıkan ve önüne geçilemeyen talanın dile getirilişidir. Aynı talan devam etmiş ve 1956 yılında Türkiye Sellüloz ve Kâğıt Fabrikası (SEKA)ya Amerika ortak edilmiştir. Kapılarımızın Amerikan sermayesine sonuna kadar açıldığı bu dönemde, diğer yüz kızartıcı antlaşmalar Askeri ve Siyasi Antlaşmalardır.

ASKERİ

ANTLAŞMALAR

Demokrat Parti iktidara gelince, Amerika ile ilişkisini daha da kuvvetlendirmek ve fazla yardım almak için Askeri Antlaşmalar yapmakta ve 1949 yılında kurulmuş olan NATO'ya girmekte israr etmişti. Ancak bu kolay olmadı. Çünkü, NATO Kuzey Atlantik İttifakı olup bu örgütü oluşturan devletlerle Türkiye'nin komşuluğu yoktu ve bu askeri antlaşmadan yararlanması imkânsızdı. Ancak, Türkiye'deki egemen güçler, Doğu Akdeniz'de veya Orta Doğu'da kurulacak bir ittifak arzuluyorlardı. Fakat böyle bir ittifak yoktu.

Türkiye ve Yunanistan 1949 yılında Avrupa Konseyine kabul edilmişti. O zaman İngiliz Times Gazetesi, Türkiye'nin din, ırk, gelenek ve coğrafya bakımından Avrupa'dan farklı olmasına rağmen askeri bakım-

dan elverişli topraklara sahip olduğu ve bu kabulün Avrupa'nın çıkarına olacağını belirtiyordu.

Ne pahasına olursa olsun NATO'ya girmekte ısrar eden Türkiye, Amerika'yı memnun etmek için, Kore'ye asker yolladı. Bununla ilgili olarak devrin Bakanlarından Fahri Belen şöyle demiştir :

«Kararın ne şekilde verildiğini biliyor musunuz? Yalova'da Reisicumhur, Başbakan ve Milli Savunma Bakanı karar vermişlerdi... Usulen Bakanlar Kurulundan karar alınması, uysal arkadaşları iştirak ettirmek suretiyle temin edilmiş, bendeniz ve sayın Nihat Reşat Belger bu toplantıya davet edilmemiştir...»

Böyle bir kararın sonucu, Türkiye Kore'ye asker yollamıştır. Çünkü bunun amacı, Amerika'dan çok yardım almak ve NATO'ya girmek için Amerika'nın isteklerine uymaktır. Onlar için masum Türkiye halkının haksız ve bizi hiç ilgilendirmeyen bir savaşta ölmesi önemli değildir. Önemli olan zengin türetmek için Amerika'dan yardım almaktır. Nitekim, 1964 Kıbrıs buhranındaki Amerikan tutumuna karşı, Kore'de madalya alan askerler bunları sahiplerine iade etmişlerdir.

Türkiye'nin bu tutumu üzerine Amerika, NATO'ya girmemizi kabule yanaşmamış, ancak bu defa diğer NATO devletleri reddetmişlerdir. Red gerekçelerinde haklıdırlar; NATO' Kuzey Atlnatik İttifakıdır, Türkiye ise Atlantik değil Akdeniz ülkesidir. Danimarka ve Norveç gibi ülkeler Akdeniz'de çıkacak bir savaşa Türkiye yüzünden bulaşmak istememektedirler.

İngiltere Türkiye'nin bu durumunu gözden kaçırmadı. Orta Doğu'da prestijini kaybeden İngiltere, Türkiye'yi Orta Doğu'da askeri bir ittifaka girmek için

paravan olarak kullanmayı düşünüyordu. İngiliz Dışişleri Bakanı Morrlson bunu şöyle dile getiriyordu :

«... Şimdiye dek asıl güçlüğün Kuzey Atlantik Antlaşmasına katılma isteğiyle Orta Doğu'nun genel savunmasıyla ilgili durumun bağdaştırılması...»

Bundan iki gün sonra Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü, NATO'ya alınacak Türkiye'nin, bir Orta Doğu İttifakına girmeye hazır olduğunu ilan ediyordu. Artık engeller kalkmıştı ve 1952 yılında NATO'ya girildi.

NATO, başta Amerika olmak üzere diğer emperyalist ülkelerin ve onların Türkiye'deki bir avuç komisyoncusunun sermayelerine bekçilik eden bir askeri ittifaktır. Bütünüyle Türkiye halkının çıkarlarına aykırı olan bu antlaşmanın varlığına dayanılarak kabul edilen çok daha ağır ve menfaatimize aykırı antlaşmalar vardır.

NATO gereğince, Kuvvetler Sözleşmesi Antlaşmalarına göre Türkiye'deki Amerikalılar ayrı bir statüye tabidir. Sözleşmeye göre, Türkiye'deki görevli asker, sivil bütün personel ve onların yakınları görev anında işledikleri suçlarla ilgili olarak Amerikan makamlarınca yargılanacaklardır. Ve suç ile resmi görev ilişkisinin tayininin tek ve son mercii Amerikan Askeri Yardım Grubu (Jusmat) Başkanıdır.

1959 Kasımında Amerikalı Yarbay Morrison, Ankara'da, Çankaya'daki Amerikan Klübünden akşam, çalışma saatleri dışında çıktıktan sonra 80 kilometre hızla sürdüğü arabasıyla toplu halde yürüyen 11 askerimizi çiğnediği halde görevli olduğu belgesi ve iddiasıyla Türk adli makamlarına verilmemiştir. Çiğnenen erlerden biri ölmüş, birkaçı felç olmuştur. Bu olaylar çok kere tekerrür etmiş ve hepsinde sonuç aynı olmuştur.

1954 yılında Türkiye ile ABD arasında Vergi Muafiyetleri Antlaşması imzalanmıştır. Bu antlaşma D. P.'nin çıkmaza girdiği ve Amerika'nın yardımları kıstığı 1954 ortamında imzalanmıştır. Antlaşma gereğince, Amerika'dan ve Amerikalılardan alınmayacak vergiler şunlardır;

1. İthalât vergisi,
2. Resim ve ücretler, muamele vergisi,
3. Nakliyat resmi, harçlar ve damga resmi.
4. Elektrik ve havagazı vergileri,
5. Kazan ve motorlardan Belediyece alınan vergiler,
6. Akaryakıt vergisi,
7. Telgraf, telefon ve Millî Savunma vergisi,
8. Gemi ve uçaklar dolayısıyla liman ve meydanlardan alınan resim ve ücretler,
9. Belediyece alınan ilân resmi, şeker istihlak vergisi, Tekel vergisi,
10. Müdafaa ve hususi istihlak vergileridir.

Gümrük vergileri Amerika için tamamen kaldırılmış ve bugün yurdumuzda kaçak satılan Amerikan mallarının dolmasına sebep olmuştur.

Yurdumuzdaki Amerikalılar üzerinde yargı yetkisinin olmaması, gümrük ve vergiden muaf tutulmalarıyla ilgili bu bir kaç antlaşma dahi Türkiye'nin bağımsızlığının ayaklar altında çiğnenmesine yetmektedir.

Mustafa Kemal Kurtuluş Savaşı yıllarında bu konuda şöyle diyordu :

«BİR DEVLET Kİ, KENDİ VATANDAŞLARINA UYGULADIĞI BİR VERGİYİ YABANCILARA KOYAMAZ, GÜMRÜK MUAMELELERİNİ, RESİMLERİNİ MEMLEKETİN VE MİLLETİN İHTİYAÇLARINA GÖRE DÜZENLENMESİ YASAKTIR VE BİR DEV-

LET Kİ, FAZLA OLARAK YABANCILAR ÜZERİNDE YARGI HAKKİNİ UYGULAMAKTAN MAHRUMDUR.

BÖYLE BİR DEVLETE PEK TABİİ BAĞIMSIZ DENEMEZ...»

Bu sözlerden sonra şunu demek gerekir;

Şayet bu antlaşmalara rağmen Türkiye hâlâ bağımsız ise, o zaman;

KURTULUŞ SAVAŞI NEDEN VERİLMİŞTİR?...

MUSTAFA KEMAL YALAN MI SÖYLEMEKTEDİR?...

YA BU ANTLAŞMALARA GİREN TÜRKİYE YARI BAĞIMLIDIR, VEYA KURTULUŞ SAVAŞI BAĞIMSIZLIK SAVAŞI DEĞİLDİR...

Amerika ile imzalanan askeri antlaşmalar, Türk Silahlı Kuvvetlerinin yapısını da değiştirmiş ve Amerikan Ordu yapısına benzetilmek istenmiştir. Amerikanın büyük ordu kurması ve geliştirmesi çok masraflı olduğu için yabancı orduları Amerikanlaştırmayı, ittifaklarla istediği zaman kullanmayı daha uygun bulmuştur. Amerikan Ordusunun personel ve malzeme kadroları ordumuza aynen tatbik edildi. Ve D.P. döneminin özlemi «KARDEŞ AMERİKAN ORDUSU» meydana getirilmeye çalışıldı. Kuruluş ve kadrolar değiştiği için eğitim ikmal usulleri ve taktikleri Amerikan kitapları Türkçeye çevrilerek aynen uygulandı. Hattâ o kadar ki, Amerikan Ordusu idare talimatnamesindeki «PAPAZ» yazılan yere «ALAY İMAMI» koyacak kadar sadık kalındı.

Amerikan Askeri Yardım Kurulu başkanı bir general HARP AKADEMİSİ öğrenim süresinin bir yıla indirilmesini çünkü Türk Ordusunun denizaşırı bir hareket yapamayacağını, asıl görevinin büyük çaplı bir kara harekatını gerilla savaşı ve tabur üniteleri şek-

linde yürütmek olduğunu ve bunun için de üç yıllık Harp Akademisi öğreniminin gereksiz olduğunu iddia ediyordu. Amerikalı bir profesör ise, Türkiye'de yaptığı inceleme sonunda Amerikan Askeri, Yardımını şöyle değerlendiriyordu;

> «Truman doktrinini uygulamak üzere, 1948'de Amerikan Askeri Yardımının tesisi ile Türk Ordusu, generallerinin onlardan çok daha yüksek ücret ve imtiyaza sahip Amerikalı çavuşlar tarafından eğitime tabi tutulması gibi acaip bir durum karşısında kalmıştır...»

Kurtuluş Savaşında, Amerika da dahil bütün emperyalist ülkeleri yenen ordumuz, bu etkilerle yapısını değiştirmiş ve Amerikan sermayesi ile askerî ittifakların emrine sokulmak istenmiştir. Bütün bu değişimler D.P. ve onun temsil ettiği sermaye çevreleri açısından normaldir. Onlar, Mustafa Kemal Türkiye'sinde ve Kurtuluş Savaşımızın Ordusuna karşıdırlar. Onlar için en iyi ordu, ortakları olan Amerika ve kendi sermayelerini en iyi koruyacak ordudur. Bu amaçlarını gerçekleştirmeye çalışmışlardır. Menfaatleri gereği imzalamış oldukları bu anlaşmaları, Türkiye Halkından, Meclisten ve bazı Bakanlardan gizlemişlerdir.

27 Mayıs ihtilâlinden sonra bu anlaşmalar aranmış fakat çoğu bulunamamıştır.

Siyasî Anlaşmalar

Türkiye'nin NATO'ya girmesi, Eisenhoover'in Amerika Cumhurbaşkanı seçilmesi, Kore Savaşının sona ermesi ve Amerika'nın Orta Doğu ile ciddi ilgilenmesi sonucu, İngiltere, Orta Doğu'da bir askeri

kumandanlığın değişik bir isim altında kurulması için Amerika ile işbirliği yapmıştır. Amerika'nın teşebbüsleri sonucu Türkiye'nin, Orta Doğu'da kurulacak bir savunma teşkilâtının liderliğini üzerine almaya istekli olduğunu bildiği için kumandanlığa katılacak diğer devletleri bulmaya çalışmıştır. Böyle bir antlaşmada Türkiye tam anlamıyla paravana olarak kullanılacaktır. Çünkü, İngiltere'nin Orta Doğu'da çıkarlarını korumak için bir antlaşma yapmaya yüzü tutmamaktadır. Ve Süveyş Kanalı konusunda Mısır'la arası son derece açılmıştır. Önce Türkiye ile Pakistan arasında Karaşi Antlaşması imzalandı ve 1954'de yürürlüğe girdi. Türkiye, Irak'ı bu antlaşma ile imzalanan pakta almak istemiş, fakat Süveyş meselesi hâlâ çözümlenemediği için Mısır karşı çıkmıştır. Bunun üzerine İngiltere, önce Mısırla Süveyş konusunda geçici bir antlaşma imzaladı, sonra Irak Başbakanı Nuri Sait Türkiye'ye pakta girmek için karar verdiğini bildirdi. Türk Hükümeti, Suriye ve Lübnan'ın pakta girmesine çalıştıysa da sonuç alamadı.

Irak'ın antlaşmayı kabulünden sonra 1955'de BAĞDAT PAKTI ANTLAŞMASI imzalanmıştır. Bu antlaşmanın 5 nci maddesine göre, antlaşma Arap Birliği üyesi devletlere açıktır. İsmi yazılı olmadığı halde antlaşmaya İngiltere de katılmıştır. Zaten antlaşmanın asıl amacı Amerika ve İngiltere'nin Orta Doğu'daki çıkarlarını korumaktır. 1955 yılının sonlarında İran ve Pakistan da pakta dahil olmuştur. Böylece İngiltere ve Amerika Orta Doğu petrollerini güvenlik altına almışlardır.

Bu paktın üye devletlere askeri hiç bir faydası olmamıştır ve esasen buna imkan da yoktur. Aksine Arapları birleştirmiş, Irak'taki geçici hükümetl zayıflatmış ve yalnız kalan hükümet 1958 yılında ihtilâlle

düşmüştür. İhtilâlden sonra İngiltere'nin üsleri Irak'tan çıkarılmıştır.

Bağdat Paktı yüzünden Türkiye ile Arap devletlerinin arası açıldı. Hatta Türkiye yabancı devletlerin etkisi ile 1957 yılında Suriye'ye silahlı müdahale hazırlığı yapmış, son anda vazgeçmiştir. Irak'taki ihtilalden sonra Bağdat Paktının varlığı tehlikeye girdi. Arap halkı pakta karşı çok büyük tepki gösterdi. Durumu görüşmek üzere üye devletler Irak hariç, 1958'de Londra'da toplanarak Deklerasyon imzaladılar. Pakta üye devletler Irak'ın durumunu görüştüler, ayrıca Amerika'nın Türkiye üzerinden Lübnan'a, İngiltere'nin Ürdün'e müdahalesini kararlaştırdılar. Amerika bu pakta çok önem veriyordu. Çünkü 1954'de Türkiye ile imzaladığı askerî bir antlaşmadan dolayı Bağdat Paktına dolaylı üye idi. Deklarasyon dünya'da ilk defa «Endrek Saldırı» terimini kullandı. Bunun ne anlama geleceği, nasıl tatbik edileceği şartlara ve uygulamalara bağlıdır. Herhangi bir meseleden dolayı, endrek saldırının sorumluluğu altına girilebilir.

Amerika bu fırsatı değerlendirmek için 1959 yılında, dolaylı saldırıyı içine alan bir antlaşma imzalamıştır.

Bu antlaşmanın 1. maddesinde şöyle denilmektedir:

> «Orta Doğu'da sulh istikrarı istihdaf eden müşterek karar suretinde derpiş edildiği veçhile, Silahlı Kuvvetlerin kullanılması da dahil olmak üzere A.B.D. nin Anayasasına uygun gerekli her türlü harekete geçecektir.»

Bunun anlamı; Amerika, Orta Doğu'daki barış ve düzeni antlaşmalar gereğince korumak için Silahlı Kuvvetler dahil olmak üzere A.B.D. nin Anayasasına uygun her türlü eyleme geçebilir demektir. Barıştan

kasdedilen, Türkiye'yi ve Orta Doğu'yu sömürmesi için statükonun devamı, düzenden kasdedilen ise, Türkiye'deki sermayesi ve Orta Doğu'nun petrolleridir. Amerika bununla da yetinmemiştir. Irak ihtilâlinden Türkiye ve dünya iki gün haber alamamıştır. İhtilalden bir gün sonra İsrail ateşesi Albay Michael, İsrail Başbakanı ve Genel Kurmay Başkanı adına Türk Genel Kurmayına giderek şu teklifi yapmıştır:

> «Ürdün Krallığı İngiltere, Lübnan Cumhuriyeti Amerika tarafından işgal edilecektir. İsrail de Suriyeyi Birleşik Arap Cumhuriyetinden ayıracaktır. Türkiye de İran ile birlikte irak'taki Nuri Essayit Rejimini restore edecektir.»

Teklif Genel Kurmay Başkanı tarafından Cumhurbaşkanı ve Hükümete götürülerek kabul edilmiş, fakat uygulanmamıştır. Burada Amerika'nın oynamak istediği oyun şudur; Irak ihtilâlini bastırmak için Arap devletlerine saldıracak ve Irak'ı savaşa sokacaktır. Haksız olduğunu bildiği için ihtilali iki gün kamu oyundan gizlemiştir.

Bütün bu karışıklıklar ortamında Amerika, Türkiye'yi çok sadık bulduğundan Paktın merkezini Ankara'ya taşıdı ve adı da değişerek CENTO oldu. Amerika esas üye olmamasına rağmen, CENTO içinde en çok sivil ve asker bulunduran ülkedir. İran ve Pakistan CENTO'yu feshetmeyi her vesilede teklif ettikleri halde Amerika'nın emriyle Türkiye, kabul etmemektedir.

Görülüyor ki, siyasî, askerî, ekonomik ve kültürel anlaşmalardan sonra Türkiye tamamen yarı bağımlı bir ülke olmuştur.

1950'de iktidara gelen D.P. bir kaç yıl Dolar şarkıları söyleyerek bayram yapmış, dış sermayeyi yurda

doldurmuş, fakat 1960'a doğru bayramın tadı kaçmış ve nihayet 1960 yılında çaldığı davul patlamıştır.

On yıllık dönemde, işçilerin bütün demokratik hakları kısıtlanmış, tarım ağaları desteklenmiş, köylüler ise tefeci ve ağaların sömürüsü altında perişan olmuşlardır. Gelen yabancı sermaye ve izledikleri temel politika gereği bir avuç sanayici, tüccar ve ağa, elde ettikleri kârlarla rekor kırmışlar, buna karşı toplumun diğer kesimleri ise millî gelirden çok az bir pay almışlardır. Az topraklı köylüler arazilerini ağalara kaptırmışlar, memurlar, topraksız köylüler ve sanayi işçileri aç kalır duruma gelmişlerdir. Ekonomideki enflasyon, yoksul halkı perişan etmiş, sermaye çevrelert ise gelirlerini artırmışlardır.

Kısacası, Hükümet ve Amerika ile ortak sermaye çevreleri hariç, gidişten herkes ızdırap duymaktadır. Halk uyanmaya ve direnmeye başlamıştır. Memurlar, subaylar ve öğrenciler çok ağır geçim şartları içinde oldukları için, bir taraftan ülkenin sürüklendiği batak, diğer taraftan geçim derdi, bilhassa büyük şehirlerde Hükümete karşı direnmeleri yaratmıştır. D.P. iktidarı bunlara karşı, çeşitli baskı metodları kullanmıştır. Varlığını devam ettirmek için her şeyi haklı görmekte, en ufak bir tepkiyi çok sert karşılamakta ve kendisini yenilmez bir güç görerek talana devam etmektedir. Bu tutuma karşı İsmet İnönü şöyle diyor:

> «Vaziyeti bahane ederek daha geniş kazanç peşinde koşanların hareketini tahlile lüzum yoktur. Onlar beğendiklerini yapsınlar, ama hareketlerinin kendilerine gayrimeşru daha fazla kazanç değil, sadece dert sağlayacağını görecekler, ticaret hayatında kumar oynamanın akıbetlerine en kısa zamanda katlanmak zorunda kalacaklardır.

Bu husustaki kararımızın değişmez mahiyetini burada belirtmek isterim.»

D.P. Hükümeti hem ekonomiye hem de siyasî yapıyı çıkmaza sokmuştur. Türkiye'de ekonomik ve politik kriz başlamış, bir çok kurum ve müesseselerde ciddî çöküşler olmuştur.

Ordu, basın, üniversite ve halkın diğer kesimlerinde sert tepkiler başlamıştır. Ordu iktidara karşı gizli örgütlenmeye başlamış, basın, yılların sansürü ve baskısına karşı çıkmış, özgürlük istenmiştir. Üniversiteler, öğrenci ve öğretim üyeleriyle ayaklanmışlar ve Ankara ile İstanbul devamlı sokak çarpışmalarına sahne olmuştur.

Hükümet hâlâ pervasızlık içinde, «Biz milletin iradesiyle geldik, yine milletin iradesiyle gideriz» diyerek olaylara gülmektedir. C.H.P., D.P.'ye karşı kesin tavır almış ve gençliği desteklemiştir.

Nihayet 27 Mayıs 1960 günü Türk Silâhlı Kuvvetleri duruma müdahale etmiş ve idareyi ele almıştır.

27 MAYIS İHTİLÂLİ
VE SONRASI

27 Mayıs İhtilâli toplumumuzdaki sosyal bir patlamadır. Amacını anlayabilmek için iki temel ilkeye dikkat etmek gerekir.

1. 27 Mayısı Doğuran sebepler
2. Başarıdan sonra elde edilen sonuç

Bu iki gerçek özelliğe cevap verdiğimiz zaman 27 Mayısın asıl sebebini anlamak mümkün olur.

İhtilâli Doğuran Sebepler, kökü derinlerde olan ve büyük bir sosyal değişimi gerektiren sebepler değildir. On yıllık D.P. politikası ile ilgilidir. Ayrıca bu sebepler D.P. politikasının tamamını da içine almamış-

tır. Demek ki 27 Mayıs D.P. politikasının sadece bir kısmını kapsayan ve onun sebep teşkil ettiği sosyal bir patlamadır.

D.P.'nin ekonomik yapıda uyguladığı ve bazen kendisinin de kontrol altına alamadığı partizanlık, rüşvet, suiistimal, keyfi muamele gibi tutumlar halkın ve muhalefetin tepkisi ile karşılanıyordu. Bilhassa 1958 yılındaki ekonomik krizden sonra bu tepki daha da belirgin hale geldi. Enflâsyon ve devalüasyon politikası işçi, köylü ve dar gelirlilerin yaşama şartlarını çok daha zorlaştırıyordu. Memurlar, öğrenciler ve subayların gelirleri düşük, yaşama şartları ağırdı. Amerika yardımı kısmış, bol yardımlı parlak dönem geride kalmıştı. Oysa ekonomiyi dış yardım olmadan ayakta tutmak mümkün değildi. Bu durum iki yıl devam etti. Muhalefet partisi C.H.P. halkın bu hoşnutsuzluğunu bildiğinden erken seçime gitmeyi arzuluyordu. Fakat D.P.'nin seçim yapmaya niyeti yoktu. Toplumdaki ezilen sınıflardan işçi sınıfı grev ve hiçbir demokratik hakkı olmadığı için çıkış yapamıyordu. Köylüler, tefeci ve ağaların kontrolunda oldukları için susuyorlar ve yardımı kendilerini sömüren ağa, tefeci takımından bekliyorlardı. Memurlar en ufak bir çıkışta oradan oraya sürgün ediliyorlardı. Geriye toplumda çıkış yapabilecek iki güç kalıyordu. Bu güçlerden başka politik bir örgüt olan C.H.P.'de direniyordu.

1960 yılı, toplumdaki huzursuzluğun ve ekonomik krizin siyasî bir krize dönüşmesine sahne oldu. Üniversitelerde öğrenci ve öğretim üyeleri direnmeğe başladı. Bunu Ordu içindeki ciddî kıpırdanışlar ve örgütlenmeler takip etti. Ankara ve İstanbul gibi büyük şehirlerimiz her gün sokak çatışmalarına sahne oluyordu. Bu hareketler muhalefet partisi C.H.P.'den tam destek görüyordu. Üniversiteler basılıyor, rektörler dö-

vülüyor ve okullar kapatılıyordu. Ordudaki kıpırdanışlar gözle görülür oldu. Hükümet varlığını korumak için hazırlıklara başladı.

Bu amaçla bir meclis Tahkikat Komisyonu kuruldu ve bu komisyona olağanüstü yetkiler verildi. Ayrıca D.P. Mecliste muhalefeti feshettiğini bildirdi, basını susturmak için tutuklamalara girişti, Ankara ve İstanbul'daki gençlik hareketlerini bastırmak için sıkıyönetim ilân etti. Fakat Ordu genel tutumuyla D.P.'ye karşıydı. D.P. kendisini güçlü zannetmesine, Vatan Cephesi kurmasına rağmen, Ordu, karşısındaydı. Menderes pervasız davranıyor ve düşüncesini şöyle dile getiriyordu:

«Paşalar saltanatını yıkacağım. Ben Orduyu yedek subaylarla da idare ederim.»

Bu sözler kulaktan kulağa dolaşıyor, ve bilhassa kurmayların tepkisini arttırıyordu.

Diğer taraftan D.P. Hükümetinin Amerika ile askerî ilişkileri bozulmuştu. Menderes, çevresindeki bir avuç kişiyi mutlu etmek için vatanı satarak her türlü tahakkümü kabul etmesine rağmen Amerika'nın dar zamanında yardıma yetişmemesi Menderes'in zoruna gidiyordu. Öyle ki, yardım almak için Sovyetlere yanaşıyor ve onlardan medet umuyordu. Sonra Sovyet yardımı olmadı ve Hükümet ekonomik krizin batağına iyice saplandı.

Ekonomik ve politik krizin son haddine vardığı bir ortamda 27 Mayıs İhtilâli oldu. Kısaca ifade etmek gerekirse, 27 Mayıs, sadece politik krize son vermek için yapılmıştır. Ekonomik kriz ise siyasî değişikliğin etkisi ile bir müddet göze görünmemiş, fakat sonradan tekrar su yüzüne çıkmıştır. İhtilâl ekonomik yapıyı hedef almadığı için Amerika ve onun emrindeki CIA (Amerikan Merkezi İstihbarat Teşkilâtı), İhtilâle

seyirci kalmıştır. Çünkü Amerika için önemli olan ekonomik yapıdır ve o da zaten kontrolu altındadır. Siyasî yapı fazla önemli değildir. Onun arzuladığı kendi sömürü çıkarlarının devamıdır. Bunun için rejim, ister Krallık olsun, ister Cumhuriyet olsun, ister askerî idare olsun önemli değildir. Yeter ki gelecek idare kendisine karşı olmasın ve ekonomik değişme gitmesin, Amerikan Hükümeti ve CIA, ihtilâl olacağını biliyordu. Zaten ihtilâl günlerine doğru bu oluşu, günü ve saati hariç herkes seziyordu. CIA durumu yakından takip ediyor ve Amerikaya devamlı bilgi veriyordu. O günlerde bir Amerikan gazetesi şunları yazıyordu:

> «CIA ihtilâlden aylarca evvel, Washington'a göndermeye başladığı raporlarda hükümet darbesinin kaçınılmaz olduğunu yazıyordu. Raporlardan biri şöyle son buluyordu. (Menderesin günleri sayılıdır.) CIA, Cemal Gürsel'in ihtilâldeki rolünü vaktinde sezmemiş olmakla birlikte, ihtilâlin hazırlandığını yakınen biliyordu. Buna fazla şaşmamak gerekirdi. Zira sabrının son haddine gelen Türk Milleti açıktan açığa bir ihtilâlden bahsetmeye başlamış ve gözlerini Orduya çevirmişti... İhtilâli yapanların çevreleri ile temas temin etmeğe muvaffak olan CIA mensupları durumu günü gününe Washington'a bildiriyorlardı.»

Fakat her nedense CIA bu durumu Menderes Hükümetine haber vermemiştir. 27 Mayısı yapan subay kadrosu, iyi niyetli olmasına rağmen, politikadan anlamadıkları için çok zorluk çekmişlerdir. Öyle ki, gece ihtilâl plânı yapılırken ertesi gün ne yapacaklarını bilmiyorlardı. İhtilâl başarıya ulaştıktan sonra ertesi gün bir komite kurmak ihtiyacı duydukları için Millî Birlik Komitesi kurmuşlardır. İhtilâl halkın arzusunu ve isteklerini cevaplamış olmasına rağmen toplumsal

bir temeli yoktur. İhtilâlden önce Halk kesimi ile hiçbir ilişkiye ve örgütlenmeye gidilmemiştir.

Esasen htllâll yapanlar politikayı uzun müddet ellerinde tutmaya niyetli değildi. D.P.'nin hatalı yanlarını Anayasadaki boşluklarda gördükleri için hiçbir iktldarın keyfi muamelesine meydan vermeyecek bir anayasa hazırlayıp iktidarı sivil idareye devretmek niyetindeydiler. İhtilâl günü İstanbul'dan uçakla profesörler, Ankara'ya çağırıldı. Cemal Gürsel'in onlara hitabı kısaca şu idi:

«Sizden istediğim yeni anayasa, Türk milletinin yaradılış ve karakteriyle, ilerleyen zamanın icaplarına uygun olmalı ve bu anayasayı bir daha, hiçbir hükümetin istismar.edip, millet kaderini oyuncak edemiyeceği bir şekilde olmalıdır.»

Bunun üzerine toplanan bir Bilim Kurulu, 1961 Anayasasını hazırladı. Ve halkın referandumuna sunarak, Türkiye Cumhuriyeti'nin resmî Anayasa'sı oldu.

27 Mayıs ihtilâlinden sonra sermaye çevreleri paniğe kapıldılar. Çünkü istedikleri gibi kullanabildikleri bir hükümet düşmüştü. İhtilâl hükümeti, sosyal adaletten bahsediyor; servet beyannamesi istiyor ve yeni anayasa hazırlıyordu. Çıkarlarını tehlikede gördükleri için çok kuşkuluydular. Sıtkı Ulay bu durumu şöyle belirtmektedir;

«İhtilâl'in ilk günlerinde gidişten nem kapıp bazı endişeler duyan ve hisseden bir takım kapital sahipleri ile muhafazakâr zihniyetin, mümessilleri Gürsel'i ya direkt olarak kendi fikir çevreleri ve etkileri altına almak ya da sevdiklerini ona musallat ederek, arzuladıkları istikamete yöneltmek çabasında idiler... Yine ihtilâlin ilk günlerinden itibaren iş adamlarıyla paralel yürüyen bir masonlar halkası da etrafımızı çevreleme yolun-

da idi. Biz, masonların siyasete karışmadıklarını, yalan söylemediklerini ve kötü insanlar olmadıklarını zannediyorduk. Fakat Türkiye'deki faaliyet maalesef böyle cereyan etmiyordu. Kaç defa kabine kurmuş isek sayın Gürsel'e sağdan soldan gelen tesirlerle bu kabinelerde mason arkadaşlar bir türlü eksik olmuyordu.»

İş çevreleri, ihtilâlcileri etki altına almaya çalışırken, toplumun diğer sınıf ve tabaklarının ihtiyaçlarına karşı ihtilâl kadrosu belli olanaklar tanıyordu. Gelir Vergisi Kanunu çıkarılarak, dar gelirlilerin hayat seviyesi düzeltilmek istendi. Servet beyannamesi ile vergi kaçakçılığının önüne geçilmeye çalışıldı. Sosyalizasyon Kanunu ile en uzak bölgelere sağlık hizmetleri götürülecekti. Yedek Subay Öğretmenlerle eğitim hizmetine hız verildi. Grev hakkı benimsendi. Böylece kısmen halka dönük çalışmalar yürütüldü.

Diğer taraftan Millî Birlik Komitesi, Amerika'nın Menderesi kurtarmak için müdahalesine ihtimal veriyordu. Çünkü ihtilal sırasında bir ikili antlaşma tasdik için Mecliste bekliyordu. Fakat Amerika, 27 Mayıs'a karşı tepki göstermemişti. Millî Birlik Hükümeti ile iyi ilişkiler kurmaya çalışmıştır. Ordu kadrolarında yapılan değişiklikleri olumlu karşılamıştır. O yıl tarım ürünlerindeki üretim düşük olduğu için, buğday getirerek sıkıntıyı atlatmıştır. Ereğli Demir Çelik Fabrikası bu dönemde imtiyazlar sağlamıştır. Yerli özel teşebbüs, yatırımlarını kısmasına rağmen Amerikan sermayesinin girişi artmıştır.

Millî Birlik Hükümeti'nin kısa döneminden sonra, günümüze kadar olan planlı kalkınma dönemi başladı. 1961 seçimleriyle koalisyon hükümeti kuruldu ve İsmet İnönü Başbakan oldu. Fakat ihtilâli yapan kadronun ordudaki tasfiyesi ve iktidarın kısa zamanda si-

villere devredilmesi, orduda bazı karışıklıklar çıkardı. Gitgide artan bu karışıklık, yeni darbe hazırlıklarına yol açtı. Önce 22 Şubat'ta sonra 21 Mayıs'ta olmak üzere iki defa darbe teşebbüsü oldu. Fakat başarılamadı.

27 Mayıs ve Millî Birlik Komitesi'ne ait böylece kısa bir açıklama yaptıktan sonra 1961-1971 arasındaki on yıllık dönemin ekonomik yapısına bir göz atalım.

Plânlı Kalkınma Dönemi

1961-1971 dönemi bir çok iktidarların değişikliği ile geçmiştir. Hepsinde ekonomi politikası hemen hemen aynıdır. Ve 1950-1960 döneminden çok farklı değildir. Amerika ile olan ilişkilere devam edilmiştir. Birçok ikili antlaşmalar imzalanmıştır. Bu dönemde göze çarpan ilk özellik, Devlet Planlama Teşkilâtının kurulmasıdır. Amerika, Koalisyon Hükümetine Devlet Planlama Teşkilâtı'nın kurulmasını salık vermiştir. Ve nasıl bir planlama yapılacağını şöyle açıklamıştır.

«Türk Hükümeti'nin kendi kendine yardım ve planlı kalkınma yoluna yönelmiş bulunması Başkan Kennedy idaresinin ekonomik kalkınma politikası yardımına da uygun bulunduğundan bilhassa takdir uyandırmaktadır. Aynı şekilde düşünmekte olduğumuzu hissetmek bizi memnun etmektedir.»

Hükümeti teşkil eden C.H.P.'liler planlı kalkınmaya taraftar, A.P. ise karşıdır. Diğer taraftan D.P.T.'da anlaşmazlık mevcuttur. Önceleri C.H.P. ve A.P. arasında, planlı kalkınmanın uygulanıp uygulanmaması konusunda büyük tartışmalar oldu. A.P. planlı kal-

kınmanın kominist bir yol olduğunu iddia ediyordu. Sonunda Koalisyon Hükümeti planlı kalkınmanın uygulanmasını, fakat D.P.T.'daki bir çok uzmanların atılması konusunda anlaştılar. O zaman D.P.T.'de uzmanlar arasındaki anlaşmazlık şu konularda meydana çıkmıştı:

1. Toprak Reformu konusunda,

2. İktisadî Devlet teşekküllerinin özel sermaye karşısında korunması konusunda,

3. Vergileme.

Toprak reformu, iktisadî devlet teşekküllerinin özel sermaye karşısında korunması ve vergilemede adil davranılmasını isteyen kadro tasfiye edildi.

Yapılan tasfiyeden sonra D.P.T., ilk beş yıllık kalkınma plânını yaptı. Plana göre kalkınmanın geniş kısmı dış yardımlara dayanmaktadır. Ve beş yılda ödenecek borçlarla birlikte planın 10 milyar 980 milyon dış finansmana ihtiyacı vardır. Neticede gerekli dış finansman sağlanamadı. Ve beş yıllık planın amacı gerçekleştirilmedi. Bunun en büyük sebebi, başta Amerika olmak üzere, diğer emperyalist ülkelerin tutumudur.

Türkiye gibi geri bırakılmış bir ülkenin kalkınması için iki sektörde üretim yapılmalıdır.

1. Üretim malları sektörü yani ağır sanayi

2. Zaruri tüketim malları sektörü

Bu iki sektör geliştiği oranda geri bıraktırılmış ülkeler kalkınır. Halbuki emperyalist ülkeler böyle bir kalkınmayı istemezler. Kendi sermaye ve mamul maddelerine pazar bulmak amacıyla ağır sanayinin kurulmasına engel olur, hatta zaruri tüketim mallarından dahi bir kısmını kendi ülkesinden getirip satacağı için o sektörü de frenler. Geri bıraktırılmış ülkelerin bir tarım ülkesi olarak kalmasını ister. Nitekim Menderes

hükümeti on yıllık dönemde tarıma öncelik politikası uygulamıştır. Bu yüzden Amerika'nın istediği plân şudur:

1. Tarıma ağırlık verilmelidir.
2. Ağır sanayie önem verilmemelidir,
3. Lüks tüketim sektörüne ağırlık verilmelidir,
4. Eğitimi de buna göre ayarlamalıdır,
5. Gerekirse işsizliği önlemek için insan gücü ihraç etmelidir,

Birinci beş yıllık kalkınma planında, dış yardıma dayanılarak tesisi gereken ağır sanayi sayılabilecek aşağıdaki tesislerin kimi önlenmiş kimi ise yardım edilmiyerek geciktirilmiştir.

1. Petrol boru hattı,
2. Karadeniz bakır tesislerinin Etlbank tarafından kurulması,
3. Volfram madeni tesisleri,
4. Boraks rafinerisinin Etibank tarafından kurulması,
5. Petro-Kimya kompleksi,
6. Azot sanayii projesi,
7. Kâğıt fabrikası projesi,

Amerika, yapacağı yardımın devlete ait olarak bu tesislerde kullanılmasını istememektedir. Bizzat kendisine ait olmasını istemektedir. O kadar ki, Boraks Rafinerisinin Amerika tarafından engellenmesi üzerine Etibank Polonya ile antlaşma imzalamıştır.

Amerika'nın Ankara Büyük elçisi Hare tarafından antlaşma feshettirilmiştir. Fakat bu tesislerin hepsi 1965 yılında A.P.'nin iktidara gelmesinden sonra Amerika'nın istediği şekilde halledilmiştir.

Sanayi kesiminde, emperyalizm ve yerli ortaklarının en çok önem verdikleri sektör, lüks tüketim sektörüdür. Buna, fazla kâr getirdiği için ve üretimi ağır

sanayiden başka alanlara kaydırdığı için önem vermektedir.

Eğitimi etkileyerek, geri bıraktırılmış bir ülkeye gerekli eleman yerine gelişmiş ekonomilerin ihtiyaçlarına cevap verir eleman yetişmesine çalışır. Bununla beyin sömürüsünü sağlar.

Yurdumuzdaki yüksek okullarda ekonomik ve teknik alanlarda öğretilen şeyler, Türkiyenin değil emperyalizmin çıkarlarına hizmet etmektir. Bu konuda o kadar ileri gitmiştir ki, bazan bir üniversiteyi bitiren öğrencinin Amerikan şirketlerinden başka yerde iş bulması zordur. En açık örnek Orta Doğu Teknik Üniversitesidir.

1956'da Türklye'de Amerikan tipi Üniversite kurmak ve yurdumuzdaki yatırımlarına gerekli elemanı yetiştirmek amacıyla D.P. iktidarına O.D.T.Ü.'ni kurdurmuştur. Anayasanın 3. maddesine göre Türkiye Cumhuriyetinin resmî dili Türkçe olmasına rağmen O.D.T.Ü.'nin resmî dili İngilizcedir. Eğitimi tamamen Amerikan tipi eğitimdir. Mezunlarının büyük çoğunluğu Amerikan şirketlerinde çalışmaktadır.

Atatürk Üniversitesi de aynı amaçla kurulmuştur.

Önemli diğer bir konu da işgücü ihracıdır. Türkiye'deki işsizliği kısmen önlemek ve patlamaları durdurmak için Avrupa, Kanada ve Avustralya'ya insan ihraç edilmiştir. Bugün yurt dışında olan işçilerin sayısı 750 bin civarındadır. Ve gitmek için sıra bekleyen milyonlarca kişi vardır. Hatta bir kısmı da Kanada ve Avustralya'ya göçmen olarak gitmektedir.

Her türlü fikir fahişeliği yapmayı meslek edinen iktidarlar, halkımızı açlığa mahküm ederek aileleriyle yurdumuzu terk etmeye ve başka ülkelerin vatandaşı olmaya mecbur etmişlerdir.

Özetlemek gerekirse; Türkiye'de planlı kalkınma

Amerikan emperyalizmi ve ortaklarına gerekli yatırım alanları ve en iyi imkânlar tanımak için uygulanmaktadır. Planlı kalkınma gereğince Amerika yerli ortaklarıyla çok sağlam ittifak kurmuş, montaj sanayii, lüks tüketim sanayii hızla gelişmiştir.

Daha önce yabancı firmaların komisyoncusu olan kişi ve aileler bu defa montaj sanayiinde yabancı firmaların ortağı olmuşlardır. Sanayi alanındaki başlıca yabancı firmalar şunlardır:

1. Good-Year Lastik Fabrikası,
2. U.S. Royal Lastikleri A.Ş. (Üniroyal),
3. Chrysler Firmasına ait Dodge Otomobil ve Kamyonları,
4. Fargo
5. De Soto
6. M.A.N. Kamyon ve Otobüsleri,
7. Peugeot,
8. Amerlcan Motors Corporation,
9. Mercedes Acentası,
10. Magirus Otobüsleri,
11. K.H. Deutz Kamyon ve traktörleri,
12. Renault Minibüsleri ve Otomobilleri,
13. Landrower Jeepleri,
14. Geneto,
15. BMC Montaj sanayii,
16. Bedford Kamyonları,
17. UAZ Kamyonları,
18. Willys Jeepleri,

Bu şirketler kamyon, otobüs, minibüs, otomobil, jeep v.s. montaj sanayiidir.

19. DYO ve Sadolin Sentetik, Selülozik ve Vernik Fabrikaları (Sadolin, Holmblat Firmalarıyla).

20. YTONG Sanayii A.O. (İsveç, Ytong Enternasyonal Ş.'iyle)

21. Marley-Çifterler T.L.Ş. (The Marley, Tile Co. Ltd. ile)

22. Kavel kablo ve Elektrik Malzemeleri Sanayii (Siemens ile)

23. Verdi Jeep Montaj Sanayii (Kaiser Ş. ile)

24. Berec Pil Fabrikası (The Ever Ready Co. Ltd. ile)

25. Bayraklı Boya Vernik sanayii (Vernis Claessens Şt. ile)

26. Skrip ve Sheaffer Mürekkep Sanayii (......)

27. Vinylex Yer Döşemeleri Sanayii (İtalyan Monsanto Chemical Şti. ile)

28. Merbolit Sun'î Mermer Sanayii (İsviçre Belersa Firması ile)

29. Kaleflex Yer Döşemeleri Sanayii A.Ş. (İngiliz Dunlop Semtex ve Francis Show and Co. ile)

30. Sifaş Naylon İplik Fabrikası (Zimmer Firması ile)

31. Turyağ Türkiye Yağ ve Mamulatı A.O. (İngiliz Eastova Ltd., Roger F. Dunn, Frank ST. Hilaere Firmalarıyla)

32. Kimya Derman Sanayii Ltd. Ş. (Alman Persil Geselschaft ile)

33. Sandoz Zirai Mücadele ilâçları Sanayii (......)

34. Melodi-Record Gramofon Fabrikaları (Philips ile)

35. Birleşik Alman İlâç Fabrikaları Türk Ltd. Ş.

36. Agro-Merck Ltd. Ş. (E. Merck A. G. ile)

37. Böhler Sert Maden Takım Sanayii (Avusturya Gebr. Böhler und Co. A.G. ile)

Bu gibi sanayii alanları yanında, büyük yatırım gerektiren yabancı sermaye-yerli müteşebbis ortaklığına devlet teşebbüsleri de katılmaktadır. Örneğin, yabancı sermaye ortaklığı ile kurulan Fiat otomobili

imalâtında, Makina ve Kimya Endüstrisi kurumu, Ordu yardımlaşma Kurumu, Sınai Kalkınma bankası, İş bankası ve Akbank gibi büyük kuruluşlar ortak olmuşlardır.

Lüks tüketim sanayii alanında OMO, Palmolive, Coca-Cola, Pepsi-Cola, Oralet, Colgale, Kolynos, İpana, Parker gibi deterjan, meşrubat, tuvalet malzemesi, mürekkep ve dolmakalem v.s. de yabancı firmalara patent ödeyen yerli firmalardır.

İmalat sanayiinde yabancı sermayeye büyük kâr sağlayan fabrikalar; dolmakalem fabrikası, fırça fabrikası, traş bıçağı fabrikası, kibrit fabrikası, güneş gözlüğü imalatı, duralit fabrikası, ambalaj ve çimento torbaları imalatı gibi fabrikalardır.

Diğer taraftan 1950 yılından beri hızla gelişen önemli bir sanayii kolu ilaç sanayiidir. En kârlı ve zahmetsiz sanayi kolu olup, gerekli ilaç aktif maddesinin % 98'i ithal edilmektedir. Dış devletlerde isim yapmış yabancı firmalar Türkiye'de kolayca tanınma imkânı bulmaktadır. 1965 yılındaki bir yabancı firmanın kârı % 230,7'dir. Bu gün toplamı 128 olan firmaların 13'ü yabancı sermaye kuruluşlarıdır. Propaganda ve tanıtma imkanı fazla olan dış firmalar, yerli firmaların önüne geçmiştir.

Başlıca yabancı ilaç firmaları şunlardır; Haver, Carlo, Erba, Bioforma, Wyeth, A. Wander Ciba, Türk Hoechst, E.R. Squibb, Roche, Pfizer, Birleşik Alman, Abbott, Santa Farma ve Sandozdur.

Yurdumuzda yabancı sermaye ve firmalarla ortaklığın bayraktarlığını yapan özel teşebbüs erbabı Vehbi Koç'tur. Amerikan Dergisi Fortune'ın yazdığına göre toplamı 100'den fazla olan Amerikan ve Avrupa firmasını Türkiye'de Vehbi Koç temsil etmektedir.

Yukarıda saydığımız firmalar, yabancı sermaye

ortaklığı yönünden ön planda gelenlerdir. Bunlara daha yüzlerce firma adı katmak mümkündür. İşte yurdumuzda özel teşebbüsün durumu budur. Fabrika ve büyük firma kapasiteli olup da yabancı sermaye ile ortak olmayan kuruluş yoktur. Zaten yabancı sermaye boş kâr alanları bırakmamaktadır. Madenlerimize gelince; Petrolün acı hikâyesinden daha önce genişçe bahsedilmisti. Diğer madenlerimizden başta gelen ve Dünya piyasasında çok kıymetli olanı BORAKS'tır. 900 milyar T.L. değerinde olan bu maden Anglo-Amerikan Consoyiated Şirketinin elindedir. Ergani ve Karadeniz Bakır işletmelerinin üzerinde yabancı sermaye imtiyazı vardır. Diğer madenlerimizin başlıcaları Taş Kömürü, Linyit, Demir, Kromdur. Bunlardan ihrac edilebilinen krom olup son vıllarda dünya krom piyasasında damping olduğu için üretim oldukça azalmıştır. Diğerleri piyasada kullanılmasına rağmen, dış pazarların etkisi altındadır. Ve daima planda öngörülen seviyenin çok altında üretilmişlerdir.

Yurdumuzdaki yatırım alanlarından bir tanesi de turizmdir. Geçmiş medeniyetlerin eşiği olan ve tabiî güzellikleri ile dikkati çeken Türkiye dış sermayenin bu alana da girmesine sebep olmuştur, bilhassa Amerikan ve Fransız şirketleri sahillerimizi yağma ederek tatil köyleri inşa etmektedirler. Emperyalistler açısından turizmin diğer bir avantajı da yabancı firmaların hiç sermaye yatırmadan yatırım yapmalarıdır. Çünkü turizmi geliştirmek amacıyla yerli sermayeden kredi alabilmektedir.

Amerikan emperyalizminin 1961-1971 döneminde giriştiği yabancı sermaye yatırım alanlarından ve ekonomimizi nasıl kıskaca aldığından bahsettik. Amerika ile 1950-1960 yılları arasında askerî ve siyasî alanlarda imzalanan antlaşmalarından daha önce bahsetmiş-

tik. Aynı antlaşmalar 1961-1971 döneminde de imzalanmıştır. Hattâ yapılan araştırmalar sonunda, Türkiye'deki bazı Amerikan üslerinin antlaşmalar dahi olmadan yurdumuza sokulduğu görülmüştür. Emekli Orgeneral Refik Tulga konuyla ilgili şu açıklamayı yapmaktadır.

«Genel Kurmay bir antlaşmaya dayanmadan kullanılan Sinop ve Yalova havaalanları için, Amerikalılara 'ÇIKIN BURADAN' diyordu. Amerikalıların karşılığı 'Bize müsaadeyi Hükümet verdi' oluyordu. 'Peki gösterin antlaşmayı' denilince Amerikalılar 'Antlaşma yok' demekten başka cevap bulamıyorlardı.»

Askerî antlaşmaların en ağır olanlarından biri 23 Haziran 1954 yılında imzalanmıştır. Bu antlaşma Amerika ile Türk Hükümeti adına Fuat Köprülü arasında imzalanmıştır.

Bu antlaşmaya göre; Amerikalıların Türkiye'de uygun bulacakları yerlerde kuracakları üs ve tesislerin yerleri, Türk Hükümeti tarafından sağlanacaktır. Yani bunların istimlâk bedelleri Türkiye'nin bütçesinden ödenecektir. Bugüne kadar bu maksatla topraklarımız üzerinde Amerikalılara verilen arazi 35 milyon metre karedir. Üs ve tesislerde bulunan Amerikan kuvvetleri de NATO'ya değil Amerika'ya bağlıdır ve oradan emir alırlar. Adana'da İNCİRLİK Hava üssü gibi beraber kullanılacak denilen bazı tesisler, 2 Ocak 1957 tarihli Türk ve Amerikan Garnizon komutanları için müşterek talimata göre yönetilir, fakat, Türkiye'de mevcut Amerikan Birliklerinin antlaşmalar dışı kullanılmasından Türkiye için doğacak tehlikeleri önleyecek hukukî ve fiili bir teminat mevcut değildir.

Bu antlaşma ile, Amerikan hava, kara ve deniz

kuvvetlerinin Türkiye topraklarını kullanmalarına müsaade edilmiştir.

Savunma tesisleri, üs veya mevzi adları altında hangi çeşit askerî tesislerin nerelerde kurulacağı konusu açık bırakılmıştır.

Amerikan Hava Kuvvetlerine mensup uçakların, Türk Hava Kuvvetlerine ait meydanlarda uçuş yapabilecekleri şartsız kabul edilmiştir.

Türkiye'de kurulmuş ve kurulacak Amerikan üs, tesis veya mevzilerinin genişletilebilecekleri ve Amerikalıların uygun görecekleri diğer mahallere de teşmili kabul edilmiştir. Kurulacak Amerikan üs ve tesislerine, malzeme, teçhizat yerleştirilebilecek akaryakıt, yağ, mühimat ve ikmal maddeleri stokları yapılabilecek ve bunlar için gerekli güvenlik tedbirlerini Amerika alacaktır.

Askerî Kolaylıklar Programı gereği üs ve tesisler için gerekli araziyi, mevcut tesisler ve geçit hakları ile birlikte Türk Hükümeti A.B.D.'ne bedelsiz olarak temin edecektir.

Savaş halinde Amerika, Türk hava meydanlarından bazılarıyla, Karadeniz'deki tesisleri de kullanabilecektir.

Antlaşmayla tanınan ve açıkça belirtilen kolaylıklardan bazılarıysa şunlardır:

Adana hava meydanında, üs destek, haberleşme, meteoroloji ve hava kurtarma birlikleri,

Adana civarında, açık deniz akaryakıt terminalleri, akaryakıt depoları, pipe-line ve liman nakliye birlikleri,

Esenboğa hava alanında; hava nakliye, hava muhabere, üs destek ve meteoroloji birlik ve tesisleri.

Ankara destek tesisleri için Ankara yakınında Balgatta arsa muhabere birlikleri önceden işgal ettikleri

yerlerde kalacaklar ve kendilerine yeni yerler de bu antlaşmaya göre verilecektir.

İzmlr, Güney Doğu Müttefik Hava Kuvvetleri için karargâh, meteoroloji, hava ulaştırma ve haberleşme tesisleri.

Karamürsel'deki dinleme ve Diyarbakır'dakl Pirinçlik Radar Mevzileri hep bu kolaylıklar adı altında kurularak genişletilmiştir.

Hemen hemen tamamı bu antlaşma ile kurulan ve bugün yurdumuzda birer Amerikan adası gibi Türkiye'nin kontrolu dışındaki bu üstlerin, 25 Kasım 1963 tarihli Amerikan Hava Kuvvetleri Kumandanlığı Tesisleri Rehberine göre Türklye'deki sayısı ve dağılımı şöyledir:

1. Afyon'da 1 tane
2. Adana'da 6 tane
3. Manisa'da 4 tane
4. Dlyarbakır'da 1 tane
5. İstanbul'da 6 tane
6. Karamürsel'de 2 tane
7. Kocaeli'de 1 tane
8. Hatay'da 3 tane
9. Konya'da 6 tane
10. Trabzon'da 4 tane
11. Samsun'da 4 tane
12. İzmir'de 32 tane
13. Erzurum'da 2 tane
14. Ankara'da 29 tane

1963 yılında sayısı 101 olan bu üslere Türklerin girmesi yasaktır. 1964 yılında Kıbrıs buhranı dolayısıyla günün konusu olan bu ikili antlaşmalara karşı halkta büyük bir tepki doğdu. İsmet İnönü'nün Amerika'nın emriyle düşürülmesinden sonra, gitgide artan tepki Adalet Partisi Hükümetinl, halkı kandırmak için.

«İkili Antlaşmaları yeniden gözden geçireceğiz...» demeğe mecbur etti. Bir taraftan da Genel Kurmay Başkanlığı diğer NATO ülkeleriyle Amerika arasında imzalanan antlaşmaları tetkik ederek, ikili Antlaşmalarla verilmiş imtiyazların kısıtlanması ve hepsinin bir araya toplanarak Amerika'ya ne kadar imtiyaz verildiğinin tetkiki için çaba gösteriyordu. Amerika, Türk Genel Kurmayının bu teşebbüsünü anında haber aldı ve 22 Kasım 1965 tarihli gizli belge ile işe fiilen el koydu. Gizli belgenin tam metni şudur:

Washington'daki Ordu Karargâh Dairesinin İstihbarat Başkan Yardımcısı Ofisi Başlığı olan bu belge, gizli damgasını ve 1—A işaretiyle belirtilen en ileri bir öncelik derecesini taşımaktadır. İstenen bilgilerin acele öğrenilerek en geç 20 Aralık 1965 tarihine kadar Washington'a ulaştırılması emrediliyordu. Belgenin öğrenilmek istenen kısmında;

> «Türk Genel Kurmayının Avrupadaki Amerikan Üslerinin verilmesi ile ilgili şartları araştırmakta olduğu bilgisi verilerek:
>
> a. Böyle bir teşebbüsün gerçek olmadığı,
> b. Avrupa'daki Amerikan üslerinin veriliş şartlarını öğrenme hareketini kimin başlattığı,
> c. Bu hareketin sebeplerinin bildirilmesi...»

Ankara'daki Kara Ateşesinden isteniyordu.

Bilgi için de CIA ve Yunanistan'daki Kara Ataşesine ve ARMA adlı teşkilâta başvurulması isteniyor ve yol göstermesi ve kılavuzluk için Atina'daki SORUŞTURMA MERKEZİ'ne birer kopya gönderiliyordu.

Bu gizli belge konusunda Amerika'ya kimlerin isimlerinin gönderildiğini bilmiyoruz. Fakat, aynı günlerde Cemal Gürsel büyük çabalardan sonra tedavi için Amerika'ya gönderildi. Aynı gün A.P. Hükümeti

bir sağlık kuruluna Cemal Gürsel'in Cumhurbaşkanlığı yapamayacağına dair rapor çıkarttırdı. Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Cevdet Sunay Emekliye ayrılarak Cumhurbaşkanı oldu. Genel Kurmay Başkanlığına Cemal Tural getirildi. Buna rağmen, Türk Genel Kurmay Başkanlığı işin peşini bırakmadı ve bir komisyon kurarak Dışişleri Bakanlığında ikili Antlaşmalar konusunu görüşmeğe devam etti. Cemal Tural konuyu ciddiye aldı ve Amerika'yı görüşmelere çağırdı. Amerika, bu ortamda görüşmelere oturursa Türk Hükümetinin de Genel Kurmay Başkanlığını desteklemeye mecbur olacağını bildiği için görüşmelerden kaçındı ve Cemal Tural'ın sert politikasını yumuşatmak istedi.

Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Cemal Tural, Amerika'ya davet edildi. Daveti kabul eden Tural'ın Amerika'da karşılanışı ile ilgili olarak Emekli Orgeneral Refik Tulga şu bilgiyi veriyor:

> «A.B.D.'de bir Cumhurbaşkanı gibi karşılanmıştı. Protokole göre Tural'ın, 19 pare topla, selamlanması gerekmekteydi. Oysa Amerikalılar Tural'ı 21 pare top atarak selamladılar. Böylece onu geleceğin cumhurbaşkanı kabul ettiler. Bu Amerika gezisinden sonra Tural İkili Antlaşmalar konusunda farklı düşünmeğe başladı...»

Böylece Amerika karşısındaki engeli kaldırmış oldu.

3 Temmuz 1969 yılında Türk Hükümeti ile A.B.D. arasında TEMEL ANTLAŞMA adı altında yeni bir askerî antlaşma imzalanmıştır. Bunun da yapısı diğerlerinden farklı değildir.

Ekonomik, askerî ve siyasî alanlarda imzalanan bu antlaşmalar ve verilen tavizler çok ağır olup Amerika'nın vazgeçemiyeceği haklardır.

Günümüz Türkiyesi

1971 Türklye'si, bir avuç sermaye çevresinin çıkarı uğruna Amerika'ya her türlü imtiyazın verildiği ve Türkiye Halkının yarı bağımlı durumda olduğu bir ülke olmuştur.

Madenlerimiz, bütün sanayii yatırımlarımız Amerikan ve Avrupa sermayesi ile ortakdır.

Bugün Türkiye'nin dış borçları toplamı 45 milyar, bu borçların faizleri ise 15 milyar Türk Lirası civarındadır. Faiz toplamıyla 60 milyarı bulan bu miktar, millî gelirin % 40'ıdır. Şimdiye kadar dış borçlar azalmamış, aksine devamlı artmıştır. Bu durumda, 1975 yılında dış borçların toplamı millî gelir toplamını aşacaktır. Bu şu demektir; 1975 yılında Türkiye'nin nüfusu yemese, içmese ve hiçbir masraf yapmasa ve bütün kazancını dış borçları ödemek için kullansa, gene de dış borçlara son vermek mümkün değildir.

Sadece bugünkü dış borçlar ve faizlerinin toplamına göre, Türkiye'de yaşayan her vatandaş yabancı devletlere, 2 bin Türk Lirası civarında borçludur. Bu miktar fert başına düşen millî gelirin yarısına yakındır.

Bu şekilde ekonomimiz bağımlı duruma getirilmiştir. Sayısı 50'yi geçen askerî, iktisadî antlaşmalarla Amerika'ya her türlü imtiyaz verilmiştir. Amerika istediği zaman Türkiye'deki sermayesini ve güçlerini korumak için müdahale edebilecektir.

Diğer önemli kalkınma sorunları, eğitim ve sağlık gibi konulardır.

Sağlık Sorunu

Türkiye'deki sağlık hizmetleri çok geridir. Sayıları 10 binin üzerinde doktor vardır. Ve her doktora ortalama 3 binin civarında hasta düşmektedir. Bunun bölgelere göre dağılımını hesaplarsak; nüfusun % 10' unu yaşadığı İstanbul ve çevresinde doktorların % 42 si bulunmaktadır. Buna İzmir ve Ankara Bölgelerini de eklersek oran % 70'e çıkmaktadır ki, bu bölge halkı, nüfusumuzun % 30'unu meydana getirmektedir. Doğu'ya doğru gittikçe bu oran çok düşmektedir. Yıllardır uygulanan sosyalizasyon netice vermemektedir. Aynı şekilde sağlık kuruluşları da çok yetersizdir. Bölgeler arasındaki bu korkunç dengesizlik yüzünden küçük ve önemsiz bir hastalık dahi salgına sebep olmaktadır. Türkiye'de her doğan bin çocuktan 200'ü, daha bir yaşına gelmeden ölmektedir. Doktor yetiştiren okulların yapısı Türkiye şartlarına uygun değildir. Çünkü, Türkiye'nin pratisyen doktora ihtiyacı vardır. Halbuki, tıp okullarında, mütehassıslar yetiştirilmektedir. Bunun doğal sonucu, doktorlar, ya büyük şehirlerde klinikler açarak simsarlık yapmaktalar, ya da yurdu terketmektedirler. Bugün yurt dışında bulunan doktorlar toplam doktor sayısının % 30'udur, Emperyalizm, kârlı olan bu işi de gözden kaçırmamıştır. Kendi ülkesinde yetiştireceği doktorun masrafından kaçınmak için geri ülkelerdeki hazır, diplomalı doktorları kullanmaktadır. Büyük beyin akımına sebep olan bu yol ise önlenememektedir. Çünkü önlemek Amerika' nın işine gelmemektedir. İktidarlar yıllardır bu beyin ihracına bir çözüm yolu aradıklarını iddia ediyorlar. Aradıkları çözüm yolu Amerikan çıkarlarıyla çatışma-

yan bir yoldur. Söyleyelim, böyle bir yol bulmak mümkün değildir.

Eğitim

Sorunu

Yurdumuzda nüfusun % 65'i okuryazar değildir. Bu oran dünya devletleriyle kıyaslanırsa çok gerilerdedir. Binlerce köyümüzde hâlâ okul yoktur. Okul çağındaki yüzbinlerce çocuk lâik eğitime taban tabana zıt kuran kursları ve benzeri yerlerde çağ dışı bilgilerle eğitilmektedirler. İlkokulu bitiren yoksul aile çocukları orta dereceli okullara devam edememektedir. Geri bıraktırılmış bir ülke olan Türkiye'de orta öğretimde, teknik ve meslekî öğretime ağırlık verilmesi gerekirken, bunun tam tersi uygulanmaktadır. Orta dereceli okullardaki öğrencilerin sadece % 15'i teknik ve mesleki okullara devam etmektedir.

Yüksek okullarımızdaki durum ise daha hazindir. Üniversite ve yüksek okul öğreniminde, branşlar ülke ihtiyaçlarına göre düzenlenmemektedir. Bir taraftan doktor ve teknik uzman sıkıntısı çekilirken, hukuk ve iktisat konularında öğrenim yapanlar iş bulamamaktadırlar. Ve bugün yurdumuzda Üniversite mezunları arasında ciddi işsizlik problemi vardır.

Diğer kalkınma sorunlarına gelince, birkaç büyük şehir dışında, halkın yaşadığı diğer kesimlerde büyük bir sefalet vardır. Köylerimizin % 2,4'üne elektrik ancak girmiştir. Türkiye toplumunun % 70'ini meydana getiren köylüler, büyük bir gerilik içinde ağa ve tefecilerin altında ezilmektedirler.

Millî gelire bir göz atarsak şunu görürüz; Yurdumuzda, çalışan halkın % 70'i tarımla, % 13'ü sanayi alanında geri kalan % 12,5'u hizmetler sektöründe

uğraşmaktadır. Tarım kesiminde gelir dağılımı şöyledir; Çalışan halkın % 90'ı gelirinin % 42'sini, geriye kalan % 10 yani ağa, tefeciler ise % 58'ini almaktadır. Yani bir avuç ağa ve tefeci takımı, 25 milyon köylünün gelirinden fazla gelir almaktadır. Toplam nüfusumuzun % 20'sini teşkil eden azınlık millî gelirin % 57'sini almaktadır. İşsizlikten dolayı yurt dışına göçmen gönderilirken, açlıktan her türlü ahlâk bozukluğu, cinayet sürüp giderken, gündeliği 15 liraya iş bulunmazken bugün Türkiye'de günde 250 bin lira kazananlar vardır.

EZİLEN HALKIMIZ

27 Mayıs İhtilâline halkımız ümitle bakıyordu. Reformların yapılmasını, sömürünün ortadan kaldırılmasını ve insanca muameleye tabi tutulmalarını arzuluyorlardı. İhtilâl kadrosu, bunları yapmadan idareyi sivil yönetime devretti. Fakat 1961 Anayasasını getirerek, gelecek hükümetlerin Anayasada öngörülen reformları yapmalarını mecbur tuttu. 1961 yılı seçimleri, D.P.'nin varisi A.P. ve C.H.P.'nin koalisyonunu getirdi. Burada çok önemli bir nokta şudur: 1960 yılında D.P. ihtilâlle düşürüldü. İhtilâl Hükümetinin hazırladığı 1961 Anayasası halkın referandumuna sunuldu ve kabul edildi. Fakat bunun hemen arkasından, politikasıyla Anayasaya aykırı olan A.P. çoğunluğa yakın bir miktarda oy aldı. İlk bakışta karışık görülen bu meselenin sebebi basittir. D.P.'ni meydana getiren, patron, ağa, tefeci-eşraf kesimi ihtilâlden sonra, bir süre sindi ve halk üzerindeki baskısını gevşetti. Anayasa halkın referandumuna sunulduğu zaman, ileriyi garantiye alamadıkları için, oy tüccarlığı yapmaktan kork-

tular ve bu yüzden halkın tamamı olmasa bile çoğunluğu serbestçe oy kullanabilmiş oldu. Anayasanın kabulü ve A.P.'nin seçimlere girmesinden sonra ortamı geliştirmek için müsait bulduklarından halka baskı yaparak A.P.'nin 158 milletvekili çıkarmasını sağladılar. Bu dönemde seçime katılan ve D.P.'nin ikinci bir varisi olan Y.T.P.'nin çıkardığı 65 milletvekili ile sayıları 223'ü buluyordu. Anlaşılmaktadır ki, ihtilâlin ertesi yılı D.P.'yi seçen ve koruyan güçler meclisin yarısını teşkil edecek kadar milletvekili seçmişlerdi. Halkımızın büyük çoğunluğu köylerde yaşar, okur-yazar değildir, seçimlerde kullanılan oy pusulalarının hangi partilere ait olduğunu dahi, çoğu seçemez. Ağa-tefeci-eşraf tahakkümü altındadırlar. Nurculuk, süleymancılık gibi gerici akımlar halkı baskı altına almışlardır. Amerika tarafından beslenen ve halkları müslüman olan bütün devletlerde örgütlenen Aramco şirketi yurdumuzda da yoğun faaliyet göstermektedir. Doğal olarak köylüler oy kullanırken ağa-tefeci-eşraf takımının istediği partiye vermektedirler. İşçiler kesimine gelince; durum aynıdır. Gerek özel teşebbüste olsun, gerekse iktisadî Devlet Teşekküllerinde olsun, gerici A.P.'nin koruyucusu olan patronlar ve sarısendikalar, işçileri işten atmak ve aç bırakmakla tehdit ederek, oylarını almaktadırlar. Seçim dönemlerinde gazete veya başka yollardan bütün oyunların binlercesine şahit oluyoruz. Böylece ağalar, patronlar, tefeci ve eşraf yoksul halkımızın seçme hakkını tekeline almıştır.

1961 yılında seçimle kurulan Koalisyon Hükümeti Anayasanın öngördüğü reformları gerçekleştirmemiştir. Kabul ettiği en önemli şey, işçilere grev hakkıdır. C.H.P. toprak reformu yapmak istemiş, fakat diğer partiler tarafından engellenmiştir. Engelleyenler

arasında C.H.P.'li bir çok toprak ağası ve gerici de vardır. Yapılan diğer işler geçici olmuş ve çoğu tatbik edilmemiştir. Kargaşalık ortamında devam eden koalisyon hükümeti 1964'de İsmet İnönü'nün düşürülmesi ile son bulmuş ve 1971 yılına kadar A.P. saltanatı şeklinde devam etmiştir. Altı yıllık A.P. döneminin özelliği şudur; bir taraftan reformları öngören ve yürürlükteki 1961 Anayasası, diğer taraftan reformlara ve yürürlükteki Anayasa'ya karşı A.P. Hükümeti vardır. İşçiler, köylüler, küçük esnaflar, küçük memurlar, zanaatkârlar, öğrenciler ve tüm Türkiye Halkı Anayasanın yanında yer alarak uygulanması için baskı yapıyordu. A.P., diğer gerici partiler, Amerikan ortaklığı patronlar, ağalar ve tefeciler Anayasayı uygulamamak ve talanı devam ettirmek için birleşiyorlardı. A.P. kontrolu sağlamak için Anayasayı değiştirmek istiyor, fakat imkân bulamıyordu. Neticede, kurtuluş çaresini Anayasayı uygulamak ve uygulanmasını isteyenleri susturmakta buldu. Bunun peşinden doğal olarak, halk kitlelerinde A.P. politikasına ve sömürüye karşı direniş başladı. Böylece, uygulanmayan ve uygulanmaması için her türlü çaba gösterilen reformlar ve sosyal adalet ilkeleri, halk kitlelerini demokratik mücadelelere sürüklüyordu.

Köylülerin toprak işgalleri, işçilerin grev ve işgalleri, memur boykotları ve öğrenci hareketleri gibi bir çok demokratik eylemler; Anayasaca verilmesi öngörülen fakat A.P. tarafından verilmeyen hakların alınması için yürütülmüşlerdir.

İşçi

Hareketleri

27 Mayıs kadrosu, işçilere grev hakkı verilmesini kabul ettiği için, Koalisyon Hükümeti döneminde

Grev ve Lokavt Kanunu kabul edildi. Fakat daha kanun çıkmadan İstanbul'da Kavel (Kablo ve Elektrik Malzemesi Fabrikası) işçileri kanunsuz grev yaparak Anayasada öngörülen grev haklarının verilmesini istediler.

Grev ve Lokavt Kanununun kabulünden sonra sendikal örgütlenme başladı. İşçilerin mücadelesini kırmak, sabote etmek ve kontrol altında tutmak için sarı sendikacılar derhal faaliyete geçerek, sarı sendikalar kurmaya başladılar. İşçiler bilinçsiz oldukları ve başka sendikalar da bulunmadığı için mecburen sarı sendikalara giriyorlardı. 1965 yılına kadar bu durum devam etti. Bu arada Çorum ve Manisa temizlik işçileri demokratik talepleri için Ankara'ya kadar yürüdüler. Sarı sendikacılar, işçileri TÜRK-İŞ Konfederasyonu adı altında örgütledi. Amerikan, işçi sınıfını elde tutmak ve sömürüsüne devam etmek için AID (Amerikan Yardım Teşkilâtı) gibi yardım kuruluşları yolu ile sarı sendikacılığa yardım ediyordu. 1965 yılından sonra bilinçli işçiler sarı sendikacılığa karşı yeni örgütlenmeğe gittiler. Esas işçi mücadelesi bundan sonra başlar. Bir taraftan patronlara karşı haklarını koruyor, bir taraftan da sarı sendikacılık tarafından yıkılmamak için mücadele ediyorlardı. Yoğun bir çaba sonunda Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) kuruldu. Grev ve lokavt kanunu kabul edildiğinden bu yana beş yüzden fazla grev olmuştur. Bunlardan başarılı olanlar, DİSK'e bağlı olan sendikaların grevleridir. Sarı sendikalar ise hemen hemen her zaman işverenle anlaşıyor ve işçi haklarını koruma yerine, işveren haklarını koruyorlardı. Birçok sarı sendikalar işçilerin haberi olmadan işveren tarafından kuruluyordu. İşçiler buna karşı koydukları zaman da, işten atılıyor, eylemleri polis ve jandarma zoruyla bas-

tırılıyordu. Zulme ve baskıya karşı, yiğitçe direnen işçiler, fabrikaları işgal ederek karşı koyuyorlardı. Sömürüyü, sarı sendikacılığı ve baskıyı protesto için işgal edilen başlıca işyerleri şunlardır:

1. Türk-Demir Döküm Sanayii İşçileri,
2. Silahtarağa işçileri,
3. Goodyear Lastik Fabrikası İşçileri,
4. Üstün Çelik Fabrikası İşçileri,
5. Emayetaş İşçileri,
6. Gıslaved Lastik Fabrikası işçileri,
7. Horoz Çivi Fabrikası işçileri,
8. Bossa Dokuma Sanayii İşçileri,
9. Pertrix Pilleri Fabrikası İşçileri,
10. Güney Sanayii İşçileri,
11. Aliağa Rafinerisi İşçileri, v.s.

Ve bunlara eklenebilecek bir çok fabrika vardır. İşçiler kendilerini sömüren Amerikan ortağı bu fabrikalarda, yaptıkları işgallerle sarı sendikacılığı ve patron zulmünü protesto ederek, alın terlerine ve emeklerine göz koyanlara karşı dikilmişlerdir.

1970 yılında devrimci sendikaları ortadan kaldırmak ve sarı sendikacılığı korumak için getirilen yeni sendika kanununa karşı, gene Anayasal haklarını kullanarak direnmişlerdir. İstanbul'da 100.000 civarında işçinin yürüdüğü, 15-16 Haziran olayları tanklarla bastırılmış ve üç işçi şehit olmuştur. Bu olay A.P.'nin Anayasaya aykırı olarak işçi haklarını kısıtlamak istemesi üzerine patlak vermiştir. A.P. olaylardan sonra iç isyan var bahanesiyle sıkıyönetim ilan etti ve yüzlerce işçiyi hapsetti. İşbirlikçi patronlar ise fırsatı ganimet bilerek bilinçli işçileri işten attılar ve geniş bir temizlik hareketine girişerek sömürülerini devam ettirdiler.

Başta DİSK olmak üzere bütün devrimci sendika-

ları kapatmaya kararlı olan A.P., bu muradına nail olamamıştır.

Emeklerini korumak için sömürüye ve faşist tedbirlere karşı işçi sınıfının 15-16 Haziran Direnişi, Türkiye İşçi tarihinin ve antiemperyalist mücadelemizin şeref sayfası olmuştur.

Köylü

Hareketleri

Toprak reformunun yapılmaması, Ağa ve tefecilerin köylüleri kıskaç altına alması ve sömürülerini devam ettirmelerine karşı, köylüler direnişe geçmişlerdir. Yüzlerce miting, yürüyüş ve işgaller olmuştur.

Karadeniz Bölgesinde çay üreticileri, tefecilere ve hükümet politikasına karşı çıkmışlar ve emeklerinin karşılığını almak için Rize Çay Fabrikasını işgal etmişlerdir. Gene Karadeniz Bölgesinde; Ordu'da fındık üreticileri, tefeci ve ihracatçılık yapan, fındık krallarının sömürüsünü protesto için, fındık fabrikalarını işgal ettiler ve bir köylü şehit oldu.

Elmalı'da, Bafa Gölü'nde, Atalan'da, Göllüce'de, Değirmendere'de, Ören'de, Araplar'da, Alaçam'da ve sayıları elliyi geçen köyde halk ağaların topraklarını işgal etti.

Köylülerin yürüttükleri bu işgallerin tarım kesiminde yürütülmesi, ağaların toprak mülkiyeti ve tasarruf hakkı açısından önemlidir.

Elmalı olayları :

Elmalı, Antalya'nın bir ilçesidir. Bu kasabaya on km. uzaklıkta Karagölün etrafında bir kaç köy bulun-

maktadır. Altmış yıldan beri köylülerin tasarrufunda olan toprak, Balkan Savaşı, Birinci Emperyalist Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı dönemlerinde, köylüler savaşta oldukları için göl çevresindeki araziyi ağalar tasarrufları altına almışlardır.

Fakat, bir kısmı gene köylülerin tasarrufundadır. Sonradan devlet tarafından göl, kanallar açılmak suretiyle kurutulmuştur. Kurutulan göl yerindeki araziyi köylüler kullanmaya başlarlar. Ağalar ise toprağın çok verimli olduğunu gördükleri için, göl kurutulmadan önce çevre arazinin tasarrufu bize aitti diyerek hak iddia ederler. Bir taraftan köylüler, diğer taraftan ağalar ekip biçmeye başlarlar. Ağalar, toprağı köylülerden almak için jandarma çağırtır, köylülerin ekinlerini sürmeye başlarlar. Bu defa köylüler toprağı işgal ederler, fakat jandarma zoruyla işgal durdurulur. Bugün kurutulan gölün bütününü ağa işletmekte ve köylüleri de emrinde ortakçı olarak çalıştırmaktadır. Böylece Birinci Emperyalist Savaşta ve Kurtuluş Savaşında vatan savunmasına katılan köylüler geçim kaynakları olan arazilerini ağalara kaptırmışlardır.

Elmalı'daki bu arazinin miktarı 15 000 dönüm civarındadır.

Bafa Gölü olayları :

Aydın'da, C.H.P.'li toprak ağası İsmail Rüştü Aksal'ın arazisi yakınında Bafa gölü vardır. Çevredeki köylüler topraksız olup bu ağanın emrinde çalışmaktadırlar. Gölde çok miktarda balık olduğu için köylüler balıkçılık da yaparak geçimlerini temin etmektedirler. İsmail Rüştü Aksal göldeki balıklardan kendisinin yararlanması için, «Bu göl benim arazim içindedir ve bana aittir» diyerek köylülere balık avlattırmaz. Köy-

lüler ise gölde ağanın hakkı olmadığını bildikleri için direnirler. Bunun üzerine ağa göle dalyanlar kurar ve silahlı bekçiler dikerek, köylülerin balık avlamasını yasaklar. Bugün Bafa Gölü çevresindeki köylülerden birçoğu bekçilerin silâh kullanmaları sonucu sakattır.

Buraya da jandarma müdahale etmiş ve köylülerin balık avlamasını yasaklamıştır.

Araplar Toprak İşgali Olayı:

Araplar köyü, Adıyaman'ın Besni ilçesine bağlı bir köydür. Yirmi yıl kadar önce bir ağa, topraksız köylülerden birkaç aileyi toplayarak devlet hazinesinin olan Araplar'a yerleştirir. Bu süre içinde orası büyüyerek bir köy olur. Bu defa ağa tasarruf hakkı kullanarak köyün tapusunu çıkartmaya çalışır. Ve daha modern üretim yapmak için köye traktör sokarak köylüleri araziden ayırmak ister. Bunun üzerine köylüler araziyi işgal ederler. Ağa toprağı kaptırmamak için köye jandarma sokar ve köylülerin elinden toprağı geri alır. Köylüler hâlâ ağanın emrinde çalışmaktadır. Ve bir kısmı köyü terk etmeye mecbur olmuştur.

Toprak işgallerinin ekonomik nedenleri incelendiği zaman hepsinde toprak ağalarının, sömürüsü, zulmü yatar, ve toprak işgali olan bütün köylerde, toprağa sahip olduğunu iddia eden ağa tapuya sahip değildir. Tasarruf hakkı ise köylülerin elindedir. Ağalar şu yollarla topraklarını genişletmektedirler:

1. Devlet hazinesine ait topraklara el koyarak,
2. Ormanları yok ederek,
3. Köylüleri borçlandırarak,
4. Köylüleri jandarma zoru ile topraktan atarak.

Bu tür yollarla elde edilen toprakların işgali, köy-

lülerin en tabii haklarıdır. Çünkü, toprağı kendileri işlemekte ve tasarrufları kendilerine ait bulunmaktadır. Bugüne kadar yurdumuzda elliden fazla toprak işgali olmuştur. Hepsinde de, köylüler haksız çıkarılmış ve jandarma zoru ile araziler ağalara teslim edilmiştir.

Geçmiş bütün iktidarlar, toprak ağalığını himaye etmişlerdir. Elli yıldır konu olan toprak reformu gerçekleştirilmemiştir. Ve bundan sonra gelecek iktidarlar da yapamayacaktır. Çünkü, köylüler üzerinde sömürü ağını kaldırmak bugünkü iktidarlar için imkânsızdır. Toprak reformu, köklü ağır sanayi ile bir arada yürütülmezse, hiç bir işe yaramaz ve beş, on sene içinde topraklar tekrar tefeci ve ağaların eline geçer. Cumhuriyetten bu yana toprak reformunun yapılmaması da, güçlerini göstermesi bakımından önemlidir.

Erim hükümetlnin reformları arasındaki en önemli konulardan biri olan toprak reformunu gerçekleştirmek zordur. Şayet yapılırsa bir toprak reformu olmayacaktır, fakat büyük kapitalist işletmelerin oluşacağı bir program olacaktır. Bu ise nüfusun % 70'ini meydana getiren köylülere hiç bir etki yapmayacak ve ekonomik durumları düzelmeyecektir.

Türkiye'de geri yapıdaki toprak ağalığının bulunduğu bölge, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesidir. Diğer bölgelerimizde ise toprak ağalığı kapitalist işletmeler haline dönüşmüştür. Aynı durum Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde varlığını hissettirmektedir. Bilhassa son yıllarda toprak ağalığı verimli bölgelerde köylüleri silah zoruyla topraklardan atarak, buraları geniş kapitalist işletmeler yapmaya çalışmaktadırlar. Bugün, Diyarbakır, Siirt, Mardin, Urfa, Bitlis bölgelerinde toprak zaptetmek ve korumak için silahlı ordu besleyen yüzlerce ağa vardır. Köylüler ise, topraklarını kaptırmamak için silahlanmaya ve karşı

koymaya mecbur olmaktadır. İşte o zaman da Doğu'da isyan oluyor diyerek, köylülerin üstüne komandolar sürülüyor. 1970 yılında jandarma komandolarının Doğu'daki topraksız köylüler üzerinde yaptıkları, zulüm, bir işgal ordusunun dahi kolay kolay yapamayacağı şeylerdir. Köylere yapılan komando baskınlarına gerekçe olarak asayişin temini gösterilmektedir. Kastedilen asayiş ve huzur o bölgedeki toprak ağalarının asayişidir. Komando saldırılarında köylülere yapılan birkaç zulüm örneği;

1. Bütün köylüleri toplayıp, suyun içinde yat-kalk talimleri yaptırmak,

2. Köyün imamını çırılçıplak soyduktan sonra tenasül uzvuna bir ip bağlayarak, eşinin eline vermek ve sürüklemek,

3. Ağaların zulmünden kaçanları yakalamak için, kaçağın eşini veya kızkardeşini çırılçıplak soyarak, kaçak gelip teslim olana kadar oynatmak,

4. Köyün erkeklerini sırt üstü yatırarak yaptıkları insan zemini üstünde kadınlara halay çektirmek,

5. Çocukları bacağından ağaçlara asmak ve bunlardan sonra da seri işkenceye geçmek v.s.

Kars, Erzurum, Muş, Bingöl, Elazığ, Diyarbakır, Siirt, Mardin, Bitlis ve Urfa vilayetlerini içine alan bu alanda dört ay süreyle yapılan komando baskın ve saldırılarında sadece işkence ile üç köylü şehit olmuş, birçok köylüler ise sakat kalmıştır. Ayrıca işkenceye uğrayıp tahammül edemeyen ve sonradan intihar edenler vardır.

Komandolar gittikleri bütün köylerde «Bizim kanunumuz yok, her istediğimizi yaparız» demektedirler. Halk, korkusundan değil şikâyet etmek, olaylardan bahsetmekten dahi korkmaktadır. Bu arada ağalara ve onların emrindeki silahlı adamlara hiç bir şey olma-

mıştır. Komando saldırılarının bu derece yoğunlaştığı ve kanun kaçaklarını yakalıyoruz diye köylülere saldırdığı bir sırada, 1970 yazında Doğu'nun toprak ağası, silahlı çete reisi ve insan kasabı Mehmet Emin Özbay Diyarbakırda, Vali ile beraber gece kulüplerinde yaz tatilini geçiriyordu.

Ezilen halkımızın sömürüye ve onun dayanağı Amerika'ya karşı yürürttüğü demokratik mücadelelerden; öğretmen teşekkülleri, memur sendikaları, harp gazileri, teknik elemanlar, yargıçlar, öğretim üyeleri, astsubay eşleri ve yetimlerle dulların direnişlerini ve bunun gibi birçoklarını saymak mümkündür. Bu direniş ve protestoların hemen hemen hepsi, A.P. iktidarının çıkartmak istediği antidemokratik kanunlara karşı olmuştur. Hayat pahalılığı ve zamların ayyuka çıktığı yurdumuzda sadece küçük bir grubu memnun etmek için çıkarılan Personel Kanunu geniş memur kesimini kapsamına almadığı için demokratik direnişler başlamıştır. Bunlardan, öğretmen teşekkülleri, memur sendikaları, teknik elemanlar çalıştıkları müesseselerde işleri boykot ettiler ve yürüyüş yaptılar. Astsubay eşleri, harp gazileri, yetimler ve dullar yürüyüş yaparak personel kanununu protesto ettiler.

1969 yılında Yargıtay Başkanı İmran Öktem'in cenazesine gericiler saldırdılar. Bunu protesto etmek için Ankara'da, Yargıtay, Sayıştay, Danıştay ve Adliyelerin bütün yargıçları, Üniversitelerin öğretim üyeleri ve öğrenciler, bütün devrimci örgütler, başta Dev-Genç olmak üzere, T.Ö.S., İlk-Sen, D.İ.S.K. Per-Sen, Tek-Sen gibi birçok örgütler yürüyüş yaptılar. Sayıları yüz bini geçen bu büyük yürüyüşte; Yargı organları, yürütme organını protesto ediyordu. Dünyada yargı organlarının temsilcisi yargıçların yürüdüğü ülke sayısı parmakla gösterilecek kadar azdır. Ama ne yazık ki,

Türkiye'de yargıçlar yürümeye mecbur olmuşlardır. Ve şunu belirtelim, A.P.'nin gerici militanları İmran Öktem'in cenazesine saldırdıkları zaman gericileri susturanlar bugün sıkıyönetim mahkemelerinde yargılanan devrimcilerdir.

Gençlik Hareketleri

27 Mayıstan sonra yoğunlaşan öğrenci olayları, bilhassa son dört yılda bilinçli bir döneme girdi ve Amerikan Emperyalizmi ile yerli ortaklarını tedirgin etmeğe başladı.

Öğrenci hareketleri iki amaçla yürütüldü:

1. Emperyalizme ve ortaklarının sömürüsüne karşı diğer halk kesimlerini desteklemek ve baskılara karşı direnmek,
2. Öğrencilerin, üniversitelerin sorunlarına dönük mücadele.

Gençliğin meşru ve demokratik direnişlerine iktidarın polisi ve emrindeki gericiler silâhla karşı koymuşlardır. Sayıları binleri bulan yürüyüş, miting, forum, boykot ve işgal gibi eylemler daima silâhla bastırılmıştır. Gençlik hareketleri içindeki eylemlerin gerekçelerine bakarak bunu daha iyi anlayabiliriz.

1967 yılında özel okulların devletleştirilmesi için üç yüz öğrenci İstanbul'dan Ankara'ya kadar yürümüşlerdir. O zaman A.P. ve gerici çevrelerce haksız karşılanan bu talep, bugün bizzat gericiler tarafından uygulanmak üzeredir.

1968 yılında A.P. Anayasayı değiştirmek istediği zaman okullarda boykot ve işgallere gidilmiştir. O zaman Anayasanın uygulanması için kahramanca direnen ve şehit veren öğrenciler, bugün sıkıyönetim mah-

kemelerinde hem o işgallerden dolayı, hem de Anayasayı ihlâlden dolayı yargılanmaktadırlar.

Akdenizin saldırgan jandarması 6. Filonun İstanbul ve İzmir'e gelişlerine karşı protestolar artmış ve 6. Filo Türkiye'ye uğramaz olmuştu. Devrimci gençler bir-iki yıl da olsa, 6. Filonun İstanbul ve İzmir gibi şehirleri kerhane olarak kullanmalarını engellemişlerdir. Fakat bugün aynı 6. Filo Türkiye'ye rahatça gelmekte ve cinsel ihtiyaçlarını karşılamak için gelenlere, iktidar alkış tutmaktadır. Bu konuda 1 Eylül 1971 günü 6. Filonun yurdumuza gelişiyle ilgili olarak Amerikan New-York Times gazetesinin sahibi C.L. Sutzberger şöyle yazıyor:

> «Bakanlar artık taşlanmaktan korkmadan Amerikan taraftarı konuşma yapabilirler ve Amerikan gemileri de gösteri korkusu olmadan Türkiye'yi tekrar ziyaret edebilirler.
> Hükümet son zamanlarda afyon ekimini yasaklayan bir kanun çıkarmıştır ki, bu kanun da, Washington'u çok memnun etmiştir.»

Bu sözler, iktidar tarafından uygulanan politikanın kimleri memnun ettiğini açıkça ortaya koymaktadır.

Diğer taraftan A.P. Emniyet teşkilâtları ve Valiliklerce kurdurulan ve Shell, Mobil Oil gibi Amerikan petrol şirketlerinden yardım alan Ülkü Ocakları, Mücadele Birliği gibi gerici teşkilâtları gençlik eylemlerine karşı kullanmıştır.

Diğer taraftan, A.P., iktidarı zamanında, üç yıl içinde **hükümetin cinayet şebekeleri,** «Otuz»dan fazla siyasî cinayet işlemişlerdir. Bunların bir kısmı gerici ayaklanmalar tertipliyerek, cihad çağrıları ile ve camilere bomba koyup halkın inançlarını körükleyerek işlenmiş cinayetlerdir. Diğerleri ise plânlı yürütülmüş ve polislere para karşılığı işletilmiş cinayetlerdir.

1968 yılında, 6. Filoyu protesto eden gençlere karşı, misilleme yapan polisler, İstanbul Teknik Üniversitesi Gümüşsuyu Yurdunu basarak Vedat Demircioğlu'nu yurdun üçüncü katından aşağı atmışlardır. Aynı günlerde, Ankara'da yakalanan devrimcilerin Adliyedeki davalarını takibe giden Atalay Savaş, Anafartalar caddesinde araba ile çiğnenmiştir.

1969 yılında, 6. Filonun İstanbul'a tekrar gelişini protesto için yürüyüş tertiplenmiştir. Yürüyüşe katılan 30 bin civarında işçi, öğrenci ve memurlardan oluşan büyük bir halk topluluğuna, Dolmabahçe Camiinde cihad çağrısı ile toplanan, bin kişi civarındaki gerici güruhu saldırmıştır. Polislerin gericilere yardım ettiği bu saldırıda, Mehmet Ali Aytaç ve Duran Erdoğan öldürülmüştür. Aynı yıl Eylül ayında, İstanbul Üniversitesi yakınında, Taylan Özgür'ü gazete okurken polisler kahpece vurmuşlar ve sonra da Devletin arabasına binerek olay yerinden uzaklaşmışlardır. Bu cinayetten bir kaç gün sonra Mehmet Cantekin ve Mehmet Büyüksevinç, Mücadele Birliği, Ülkü Ocakları ve Emniyet Teşkilâtına mensup gericiler tarafından açılan yaylım ateşi sonucu ölmüşlerdir. Battal Mehetoğlu ise, gericiler Dolmabahçe Camiinden sabah namazından çıktıktan sonra, Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi önünde, nöbet bekleyen polis arabalarından arkalarına pusu kurarak açtıkları, yaylım ateşiyle vurulmuştur.

1970 yılında Ülkü Ocaklarına bağlı faşistler Hacettepe Üniversitesine araba ile gelmişler ve öğrencilerin üstüne yaylım ateşi açarak Doktor Necdet Güçlü'yü öldürmüşlerdir. Aynı yıl faşistler İstanbul Çapa Enstitüsüne ve Ankara'da Fen Fakültesine saldırarak, Hüseyin Aslantaş ve İlker Mansuroğlu'nu öldürmüşlerdir. Yine 1970 yılı sonlarında Ankara Fen Fakülte-

sinde, faşistler pusu kurmuş ve okuldan çıkarken Recep Sakın, Nail Karaçam ve Mehmet Demir'in üzerine ateş açmışlar, **Nail** hemen ölmüş, **Recep** Sakın ve Mehmet **Demir** ağır yaralı olarak hastaneye kaldırılmışlardır.

İstanbul'da Gamak ve Gislaved Fabrikalarına saldıran polisler işçilerden, **Hüseyin Çapkan** ve **Şerif Aygün'ü** öldürmüşlerdir.

İzmir Aliağa Rafinerisinde, işvereni protesto eden Yapı İşçileri Sendikası başkanı **Necmettin Giritlioğlu'**nu öldürmüşlerdir.

Ankara Sağlık Personeli Sendikasında çalışan **Hıdır Altınay** yakalanarak Ankara **Emniyetine götürülüp işkence ile öldürülmüş** ve sonra da intihar süsü vermek için Emniyet Sarayından aşağıya atılmıştır.

Balıkesir Öğrenci Yurdu'na faşistlerin yaptığı baskında ise **Niyazi Tekin** öldürülmüştür.

5 Mart 1971 günü O.D.T.Ü.'ne saldıran güvenlik kuvvetleri Erdal Şener'i öldürmüşlerdir. Hafif ve ağır makineli silâhların kullanıldığı bu saldırıda okul her taraftan kuşatıldığı için kendi mermileriyle Mevlüt Meriç isimli askeri ve bir işçiyi öldürmüşlerdir.

Tunceli'de Pir Sultan Abdal piyesi oynanırken Emniyet sabote etmiş ve polisler tarafından **Mehmet Kılan** isimli köylü yurttaş öldürülmüştür.

Amasya ve Hatay Türkiye İşçi Partisi İl Başkanları, Emniyet Teşkilâtı tarafından plânlanarak öldürülmüşlerdir.

Kırıkhan'da polisler camiye bomba koymuş ve peşinden gericiler tahrik ederek katliama girişmişler ve bir kişi öldürmüşlerdir.

Üç yıl içinde bu kadar siyasî cinayeti işleyenler hiç bir takibata uğramamışlardır.

Bugün demokrasi şampiyonu geçinen ve idam

fermanı çıkaran Sıkıyönetim Savcıları... Sizlere sesleniyor ve göreve çağırıyoruz. Cezaevleri devrimcilerle dolu iken, bu kiralık katillerden bir tanesini dahi olsun neden yakalamıyorsunuz? Yoksa bu kadar siyasî cinayet peşine düşülmeyecek kadar önemsiz midir? Devrimciler Vatana ihanetten yargılanırken, bu cinayetleri işlemek vatan görevi mi kabul edilmektedir? Bu cinayetleri işleyenlerin birçoğunu biliyor ve duyuyoruz.

1. Taylan Özgür: Polis İhsan Çakıcı tarafından vurulmuştur, terfi ederek komiser olmuştur ve halen İstanbul Emniyet Teşkilâtında çalışmaktadır.

2. Nail Karaçam: Polis Sabri Can, Mahir Özsoy, Hasan Ali Arıkan ve Sami Bal (Ülkü Ocaklarına bağlı faşistler) tarafından vurulmuştur.

3. Hıdır Altınay: Ankara Emniyeti, eski İkinci Şube Müdürü Mustafa Erdoğan ve aynı şubede Komiser Selçuk tarafından hunharca öldürülmüştür.

4. Doktor Necdet Güçlü: İbrahim Doğan (Ülkü Ocaklarına bağlı faşist tarafından),

5. Necmettin Giritlioğlu: Kâzım Soyuncu tarafından,

6. İlker Mansuroğlu: Sabri Can, Mahir Özsoy ve Sami Bal tarafından,

7. Mehmet Cantekin: Semih Topçu ve Abdülkadir Akpınar (Mücadele Birliğine bağlı gericiler) tarafından öldürülmüşlerdir.

Bütün bu kiralık katiller halen İstanbul Emniyet Teşkilâtında, Sıkıyönetimin emrinde çalışmaktadırlar.

Bugünkü iktidar tarafından, ortaokul öğrencileri dahi sınıf diktatoryası kurmaktan yargılanırken, siyasî cinayetlerin katilleri korunmakta ve taltif almaktadırlar. Cinayetlerle ilgili sivil mahkemelerdeki bir kısım dosyalar yokedilmiştir.

TOPRAK REFORMU

İnönü Hükümetinin Tarım Bakanı Cavit Oral yeni bir tasarı hazırlamıştır. 1945 teki Toprak Reformunun yapılmasını engelleyenlerden ve kendisi Adana'nın büyük toprak sahibi ailelerinden olan Cavit Oral bu işin kurnazlıklarını çok iyi biliyordu. Hazırladığı tasarı, görünüşte azami arazi limitini 20.000 dönümden 5.000 dönüme indiriyordu. Fakat kamulaştırmada esas «Çiftçi Ailesi» değil, «Kişi» oluyordu. Bunu duyan örgütlenmiş ağalar arazilerinin mülkiyetini yakın akrabaları arasında paylaştırmış, böylece kişilerin elinde 5.000 dönümden az arazi kalmıştır. Bu tasarıda geciktirici bazı hükümler konularak uygulanmamıştır. Aslında uygulansa idi dağıtılacak arazi yine bulunamayacaktı. Bundan sonra iki yıl Toprak Reformundan bahsedilmemiştir.

1965 yılında, Bağımsızlar — C.H.P. Koalisyonu döneminde, Tarım Bakanı Turhan Şahin yeni bir tasarı hazırlamıştır. Bu tasarı Toprak reformunun 25 yılda yapılmasını öngören, ılımlı bir öneri idi. İnönü, tasarının çabuk kanunlaşmasını temin için ortak bir komisyon kurularak incelenmesini istemiştir. Fakat karma komisyon, teklifi, büyük toprak ağalarının temsilcisi 30 C.H.P. li milletvekilinin oylamaya katılmamasıyla reddetmiş ve bu tasarıda rafa kaldırılmıştır.

A. P. İktidarı döneminde ise Toprak Reformu için hiçbir çaba pekiştirilmemiştir. Tam tersine ağaların çıkarları pekiştirilmiştir. Cumhurbaşkanının vetosuna rağmen, toprak ağalarının işgal ettikleri devlet arazisine, daha kolay sahip çıkma olanağını sağlayan Tapulama kanunu Mecliste kabul edilmiştir.

Toprak Reformu çabaları, toprak ağalarını birleşmeye ve örgütlenmeye zorlamıştır. 1965 yılında ta-

sarı ortaya çıkınca, Ege toprak ağalarının örgütü olan Çiftçiler Birliği şöyle diyordu:

«Tasarı kanunlaşırsa üretim düşer, açlık olur. Çıkacak arazi ihtilâflarını önlemeye devletin zabıta gücü yetmez.»

Söke'de 23 bin dönüm arazi sahibi olan Fahri Tanman'ın başkanlığındaki Türkiye Çiftçi Teşekkülleri Federasyonu, toprak reformunu komünistlik olarak ilân etmiştir. Federasyon «Hür insanlar uyanınız» adlı broşürde şöyle demektedir:

«Hepinize birden yani Moskova'ya uşak olmayan her şerefli insana kızıl ihtilâl geliyor!. Canınızı, ailenizi, namınızı, namusunuzu katliamdan korumak için çaba göstermek zorundasınız. Türkiye, tarihin en kritik devresini yaşıyor.... Komünizmin şerrinden kurtulmak için formül tektir. Ona kendi usulleriyle, yani kuvvetle saldırmak, suratına tükürmek, yumruğunu tepesinden eksiltmemek ve onu böylece namuslu insanlardan ayırmak, kızıl ve lekeli suretiyle yalnız ve ortada bırakmaktır.»

Fahri Tanman ayrıca, takma adla bazı bildirileri de orduya dağıtmıştır. Bu bildiriler zamanın Millî Savunma Bakanlığınca açıklanmıştır. Ve bildiride görüldüğü gibi toprak ağaları gerekirse, Anayasanın öngördüğü toprak reformunu önlemek için savaşacaklarını söylemekten çekinmemektedirler.

Bugün, Erim İktidarı döneminde toprak reformu gene günümüzün konusudur. Başta A.P. olmak üzere, Güven Partisi, Demokratik Parti gibi bünyesinde toprak ağalarını bulunduran partiler karşıdırlar. Buna karşı toprak reformunun yapılmasını isteyenler C.H.P.' nin bir kısmıyla, iktidardaki bakanların bazılarıdır.

1950 yılından buyana, Amerika toprak ağalarıyla

çok sıkı ittifak halindedir. Fakat 1961 yılından beri sanayi kesimindeki gelişim, Amerikan ortağı partonların artması ve güçlenmeleri, toprak ağalarının önemlerini kaybetmelerine sebep olmuştur. Türkiye bir ekonomik krizin içindedir. Mevcut iktidarın yaşama olanağı zayıftır. Bu durumda, Amerika toprak ağalarıyla ittifaktan vazgeçerse, ki mümkündür, o zaman ekonomi geçici bir süre de olsa kısmen düzelecek ve toprak reformu yapılarak geniş köylü kesimi uzun yıllar kandırılabilecektir. Ayrıca toprak reformu yapılacağı için, kapitalist gelişme hızlanacak ve toprak ağaları ittifakı yerine Amerika - patronlar ittifakı daha da güçlenecektir. Şimdiden kesin bir şey söylemek mümkün değildir. Şu kadarını söyleyelim, toprak reformu sorunu Amerika'nın tutumuna göre bir iktidar değişikliğine sebep olabilir.

MÜCADELEMİZİN YOLU

Ülkemiz, bugün bütün bu anlattıklarımızın ışığında, yarı - bağımlı, yarı - sömürge, geri bir kapitalist ülkedir. Türkiye'yi bu duruma getiren güçler, aynı durumun devamını, sonuna kadar sağlamaya çalışacaklardır. Bu güçler, ulusal olmayan, çıkarlarıyla Türkiye halkıyla çelişen, ulusal olmayan gayrimillî sınıf ve zümrelerdir.

Bir de, Türklye'nin yarı bağımlı ve sömürge durumuna son vermek isteyen yurdumuzu, kurtuluş savaşı sonrası, onurlu, haysiyetli Türkiye durumuna getirmek isteyen güçler vardır. Bu güçler; millî olan, çıkarları ulusun çıkarlarıyla bir olan, ulusal sınıf ve zümrelerdir. Bu sınıf ve zümreler, bugüne kadar «vatan-millet» kavramlarını demagojik olarak ağızlarından düşürme-

yen, aslında gayri - millî olan güçlere karşı, birleşip savaşmak durumundadırlar. Bunu yapamadan, Türkiye'yi emperyalizmin vesayetinden, içinde bulunduğu çağdışı koşullardan kurtarmak mümkün değildir.

Bu mücadelenin biçimine geçmeden önce, sınıflı Türkiye toplumunda, hangi sınıf ve zümrelerin devrimci, hangilerinin gayri millî olduklarını ve herkesin istediği gibi, istediği anlamda kullandığı «ulus» kavramının ve ulus karakterlerinin neler olduklarını açıklamak yerinde olacaktır kanısındayız. Çünkü her zaman olduğu gibi, bugün de müslümanlık ve Türklük gibi nitelikler ulusal karaktermiş gibi söylenmekte, bu niteliklere sahip herhangi bir kişinin, ulusun bir bireyi olabileceği anlamı doğmaktadır. Oysaki millî olmayan sınıf ve zümreler de Türk ve müslüman olabilirler.

Nedir «ulus» ve «ulusun karakterleri?»

Bir topluma ulus diyebilmek için, o toplumda hangi özelliklerin varolması gerekmektedir.

a) Dil Birliği:

Aynı bir ulusun üyeleri aralarında, ortak bir dil aracılığıyla, ulusal dil aracılığıyla anlaşırlar. Dil bir sınıfın ya da bir zümrenin malı değil, tüm ulusun malıdır.

Emperyalistler bir ülkeyi sömürge haline getirirken, başta kendi dillerini halka öğreterek, ulusal dili ortadan kaldırmaya çalışırlar. (Afrika'da, Lâtin Amerika'da Fransız, İngiliz ve İspanyol sömürgecilerinin yaptığı gibi) çünkü, ulusun kendi öz dilini koruması ve yabancıların diline rağbet etmemesi, giderek sömürgeciliğe karşı maddi bir direnme doğurur.

b) Toprak Birliği:

Ulus, aynı zamanda bir toprak bütünlüğüdür. Her ulus tarihin bir ürünüdür. Aynı topraklar üzerinde, beraberce yaşanan uzun bir hayat olmadıkça ulus ol-

mak mümkün değildir. Topraklarının bir bölümünün yabancılar tarafından işgaline, halklar bunun için karşı koyarlar.

c) İktisadi Bütünlük:

Ulusal toprağın ayrı ayrı parçaları arasında, bir iktisadi bağlantının bulunması zorunludur. Bir ulus aynı zamanda bir pazardır da. Pazar; toprağın ayrı ayrı bölümlerinden gelen üretimler arasında değişimi, mübadeleyi sağlar. Bu şekilde yaratılan, ortak iktisadî yaşantı birliği, ulaşım, yol ve araçlarının gelişimi ile güçlenir.

(Kurtuluş Savaşında, yurdumuzu işgal eden düşman güçleri ve onların yerli ortakları, bu nedenledir ki, Türkiye'yi birkaç ayrı parçaya bölmek istiyorlardı. Halkımızı köleleştirmek için toprak bütünlüğümüzün ve iktisadi yaşantı birliğimizin bozulması gerekiyordu.) Bu durumda, ulusal olmayan şey sınıf mücadelesi değildir. Çünkü sınıfların varlığı iktisadî bir gerçeğe dayanır. Sınıf mücadelesi, ne denli keskinleşirse keskinleşsin, toplumun dağılmasına sebep olmaz.

d) Ortak ruhi şekillenme:

Hayat şartlarında sürekli bir birlik ve beraberlik sonucu bir ulusun bireylerinde, ortak psikolojik özellikler ortaya çıkar. Dil birliği de bunu zamanla yaratacak en önemli unsurlardandır. Bu durum her ulusu öteki uluslardan ayıran niteliklerden birisidir. Ruhi şekillenme birliği, en yüksek ifadesini kültür birliğinde bulur. Her ulusun, özgür durumunu yansıtan bir kültür mirası vardır. Bu ortak kültür mirası ulusun bireyleri arasında güçlü bir bağ yaratır.

e) Tarihi olarak teşekkül etmiş istikrarlı birlik:

Ulusun diğer öğeleri, tarih boyunca gelişir olu-

şurlar. Millî birlik de tarihi bir üründür. Durmuş, oturmuş olması, istikrarlı olması gerekir. Ulusun maddi temelleri bunlardır. Bu niteliklerin her biri önemli olmakla birlikte birinin varlığı ya da yokluğu, ulus anlamını değiştirmez. Örneğin, ayrı uluslar aynı dili konuşabilecekleri gibi, bir ulusta da ayrı diller konuşulabilinir. Ancak bu niteliklerden bir kısmının ortadan kalkması, ulusun maddi varlığını tehlikeye düşürür.

Irk, ulusal birliği meydana getiren öğelerden biri değildir. Biyolojik bir etkendir. Hiçbir biyolojik etken, toplumların tarihi evriminde belirleyici br rol oynaya maz.

Irkçılık, ulusların düşmanıdır. Kendilerini «Seçkin ırk» diye ilân eden ve halkların bağımsızlığını ayaklar altına alan, Hitler'ciler, bunu kanlı bir şekilde ispat ettiler. A.B.D. emperyalizmi, Viet-Nam'da, Kamboç'da, Laos'da, Panama'da ve daha birçok yerde aynı örneği izliyor. Emperyalistler sömürge ülkelerindeki tahakhükümlerini haklı göstermeye çalışmak ve halkları birbirine kırdırmak için, ırkçılık temalarını geliştirirler. Kurtuluş Savaşımız da, Yunanlıların Anadolu'yu işgale kalkışmaları, böyle ırkçı bir körüklemenin sonucuydu. Megalo-İdea peşindeki Yunan ırkçıları böyle bir maceraya girerek, hem Yunan ulusuna hem de ulusumuza ağır kayıplar verdirdiler. Yine Kore savaşında, A.B.D.'nin Kore yurtseverlerini bize aşağı bir ırktan gelen kişiler olarak tanıtması, tahakküm ve müdahale politikasını haklı göstermek içindi.

Irkın, ulusal karakterlerden sayılamayacağı gibi, din ve devlet de bu karakterlerden değildir. Örneğin İsrail bir devlet olarak vardır. Ama bir İsrail ulusu yoktur. İsrail devleti sınırları içinde, Arap halkı ve İbrani halkı yaşamaktadır. Bu iki halkın birbirleriyle kültür alış-verişleri çok zayıf olduğu gibi (ki, İsrail hükümeti

Arap halkı üstünde baskı yaptıkça bu daha da zayıflamaktadır.) tarhisel gelişmeleri de ortak değildir. Ayrıca Arap halkının demokratik haklarına sahip olamaması, komşu Arap uluslarıyla ortak dil, kültür, psikolojik birlik içinde olması, İbranl'lerin de herbirinin yakın zamana kadar başka başka ulusların kültürel, ekonomik, psikolojik etkileri altında olmaları, ulusun teşekkülünü engellemektedir.

Hindistan'da, Sovyetler Birliği'nde, Endonezya'da ayrı dinleri kabul etmiş topluluklar yaşamaktadır. Bu durum onların ulus olmalarını engellememiştir. Yine; Türkiye, İran, Pakistan, Mısır, Suriye müslümandırlar. Fakat, herbiri ayrı bir ulustur. Bu karakterler açısından bakınca, ulus;

«Dil, toprak, iktisadî yaşantı birliğinin ve ortak kültür biçiminde beliren, ruhi şekillenme birliğinin hüküm sürdüğü, tarihi olarak teşekkül etmiş istikrarlı bir topluluktur.»

Türkiye'de böylesi topluluklardan birisidir ama, Kurtuluş Savaşı Türkiyesi gibi değil.

Şimdi, kimler ulusçudur Türkiye'de? Kimler ulusa karşıdır, halka karşıdır, gayrımillidir? Buna gelelim.

Türkiye toprağının, 35 milyon metrekaresi, A.B.D. emperyalizminin silâhlı gücüne terkedilmiştir. Sahiller yabancıların yağmalarına açık tutulmuştur. Köylüler, ağalarca topraklarından edilmişlerdir. Nato antlaşması bir savaş halinde, yurdumuzun tüm halkımızla birlikte, birkaç dakika içinde yok olmasını bünyesinde taşıyor. Çünkü yirminci yüzyıl savaşı nükleer, termonükleer bir savaştır. Ve Nato stratejik olarak, herhangi bir dünya savaşında Türkiye'yi yem olarak kullanacaktır. Amerikan askerî üsleri millî güvenliğimizi ortadan kaldırıcı bir nitelik taşımaktadır.

Ekonomide, millî bir ağır sanayii yerine, dışa bağ-

lı yabancı büyük tröstlerle bütünleşmiş, montaj sanayii, lüks eşya fabrikaları kurulmuş ve desteklenmiştir. Bu ulusal sanayiin canına okuduğu gibi, çıkarları ulusun çıkarlarıyla çelişen gayrı millî bir sınıf yaratmıştır. Bu sınıf azınlık olmakla birlikte, korkunç bir şekilde örgütlenmiş ve Türkiye'yi, mali oligarşinin basit bir pazarı haline getirmiştir.

Misak-ı Millî içinde bir halk olan, Türk halkıyla tarihi bir kardeşlik sınavı vermiş bulunan Kürt halkının dili, kültürü emisyona tabi tutulmuş, bu halkın öz dili ve kültürü ortadan kaldırılmak istenmiştir.

Bugünkü ve yarınki kuşakları, kendi yaşamlarına, öz değerlerine ve ulusal sorunlarına yabancı kılmak geniş anlamı ile kuşakları, sömürüye yatkın hale getirmek, ulusal kültürü temelden etkilemek için de elden gelen yapılmıştır. Meşhur «Bin temel eser» bunun içindir. Sel gibi gelen çeviriler, kovboy fiimleri, yabancı müzikaller, fotoromanlar, ekstra magazınler, Red-Kit benzeri kitaplar, bunun içindir hep. Magazin satan gazeteci kulübeleri önünde sabahtan akşama kadar kirayla Tommiks, Teksas okuyan, 7 yaşından lise öğrencisine kadar çocuk kuyruğu vardır. Adi bir kovboy filmi ya da onun kötü bir kopyası bir Yeşilçam filmi oynatan taşra sinemaları, haftalarca dolup boşalır durmadan. Nasıl sağlanmıştır bu? Bütünüyle dış etkiler altında kalmış, ulusal kimliği yok olmuş, yararsız bir eğitim yüzünden, Neden, ulusal sinema yoktur? Neden ulusal tiyatro yoktur, ya da taşrada oynayamaz? Ulusal kültüre, gelişime düşman olanlar, perdeleri yaktırır. Oyunculara işkence ettirir de onun için.

İşte bunları yapanlardır gayrımillî olanlar! Bunlardır hain olanlar. Bu çizgiyi itirazsız ve yanlışlığını bile bile kabul edip izleyenlerdir.

Türkiye'de bugün iki cephe vardır:

Birincisi; yurtseverlerin, devrimcilerin cephesi. İkincisi de; emperyalizm, işbirlikçi sermaye, feodal mütegallbe, ittifakı gerici cephesi.

Bu karşı - devrimci gerici cephenin, tam anlamıyla 1950'de iktidara geldiğini, 27 Mayıs ihtilâli ile durumunun az da olsa sarsıldığını, ancak 1965 seçimlerinde, Demokrat Parti mirasçısı olarak tekrar iktidarı ele geçirdiğini, daha önce somut örneklerle anlatmıştık. Baş mirasçı, A.P.'nin başında Demirel vardı. (............................) Ve bu kişi gayrımillî kimliği ile karşı-devrimci gerici cephenin, politika alanındaki bir temsilcisi olarak şu kadar yıl başbakanlık yaptı Türkiye'de. Şimdi de hâlâ emperyalizmin ve işbirlikçi sermayenin verdiği destekle oturup durmaktadır yerinde.

1961 Anayasası, DP'yi mahküm etmiş bir hareketin, bir ihtilâlin yasasıydı. Ve ona karşı yapılan 27 Mayıs ihtilâli'ni «Türk Ulusunun meşru direnme hakkı» olarak niteliyordu. Ve biz bugün bu anayasayı yok etmeye çalışmakla suçlanıyoruz.

Demirel; partisinin 5. Büyük Kongresinde şöyle konuşuyordu:

> «Daima saygı ile andığımız, D.P.'nin kapatılmasından sonra, bu çatı altında tekrar kalkınma meşalesini yakmaya karar verdiğimiz zaman, 10 sene sonra hangi noktaya geleceğimizi kestirememiştik. Ve bugün A.P., sönmeye yüz tutmuş D.P.'nin kalkınma meşalesini yakmış ve yurdu ta Edirne'den Posof'a kadar imar ve ihya etmeye, nura kavuşturmaya başlamıştır.»

(Son Havadis Gazetesi ve 23/10/1970 tarihli Cumhuriyet Gazetesi baş yazısından.)

Bu durumda meşru olan, 27 Mayıs İhtilâl'i ve

1961 Anayasası'mıydı, yoksa A.P. ve Başbakan Süleyman Demirel'in başbakanlığı mı?

Emperyalizm iş birlikçileri ortaklığı, halkımızı çağ dışı koşullar altında tutmaktadır.

Şeyhlik vardır Türkiye'de. Doktor nedir bilmeyen yoksul insanlar, onların idrarını içerek, bastıkları toprağı muska yapıp saklayarak dertlerine derman aramaktadırlar. En küçük şeyh bir düzüne köyü mürit edinmiştir kendine. Her şeyhin gücüne orantılı halifeleri vardır. Bunlar kasabalarda otururlar ve faizcilik, tefecilik yaparlar. Halifelere de bağlı düzinelerce çavuş vardır. Çavuşlar, hem okur yaşa gelmiş çocukları okuturlar eski usulle, hem de büyük şeyhin propagandasını yapıp «Cer-hak»ını toplarlar.

Şeyh Selahaddin, Şeyh Sait'in oğludur. Doğu Anadolu'da yüzlerce köyü kendine mürit edinmiştir. Desteklediği partiye, bir düzüneden fazla milletvekili sağlayabilecek güçtedir.

Şeyh Kasım Küfrevi, milletvekilidir. 1965 seçimlerine Y.T.P.'den aday olmuş, bu partiye iki sandalye sağlamıştır. 1969 seçimlerine G.P.'den katılmış, tüm oyları da kendisiyle birlikte bu partiye kaymıştır.

Adalet Partisi'nin zor günde transfer ettiği Ulusoy'lar da bunun bir başka örneğidir.

Toprak ağalığı sorunu herkesçe bilinmektedir. Toprak ağasının emrindeki eğitimden sosyal yaşamdan nasibini alamamış köylünün, ağadan bağımsız düşünemiyeceği, hüküm yürütemiyeceği ortadadır.

Türkiye bu çağ dışı koşullardan kurtarılmadıkça, Süleymancılık Nurculuk, Şeyhlik, Derebeyi artığı toprak ağalığı ve işbirlikçi sermaye kurumları tasfiye edilmedikçe D.P.'ler, A.P.'ler hep iktidara geleceklerdir. Ve hem de «Millî İrade»yi temsil ettiklerini söyleyeceklerdir.

Gerici emperyalist ittifakın dışındaki siyasî partilerde, oy kaybı korkusundan bu kurumlara dokunmaktan öcü'den korkar gibi korkmaktadırlar.

Mali Oligarşi'nin, emperyalizm-işbirlikçi sermaye ve feodal mütegallibe ittifakı cephesinin, Türkiye'nin kaderine ve tüm azgelişmiş ulusların kaderlerine ördüğü bir ağdır bu. Karşı devrimci, gerici cephe böylesine örgütlüdür. Politikası, sahte demokrasicilik şartlarını sürdürmek ve bu şartlar altında vesayet ve sömürüyü sürdürmek politikasıdır.

Karşı devrimci cephe bu politikayı sürdüğüne göre - devrimci ve millîci güçlerin politikası; her ulusal sınıfın, kendi öz siyasî örgütü ve gücüyle orantılı olarak Türkiye'nin gelişimini etkileyebileceği, demokratik düzeni kurma ve bunu başardığı ölçüde tam bağımsız ve gerçekten demokratik Türkiye'yi kurma yolunda mücadeledir.

Gerici üçlü ittifaka karşı koyacak, devrimci potansiyele sahip sınıflar, işçi sınıfı ile, şehir ve köy küçük burjuvazisi ve onun en aktif kesimi olan asker-sivil aydın zümredir. Devrimci sınıfların, başta işçi sınıfı ve yoksul köylülüğün, önlerine çıkan anti demokratik engelleri aşıp bilinçli ve örgütlü güçler olarak Türkiyenin tarihi gelişimine damgalarını vurmaları kaçınılmazdır.

İşçi sınıfı ve yoksul köylülük, sınıf bilincine vardığı ölçüde bağımsız ve demokratik Türkiye'nin en tutarlı savunucuları olacaklarından toplumumuzun gerçek anlamıyla en millici ve demokratik güçleridir de.

Ulusal varlığımızı yok etmek isteyen emperyalizm ve yerli ortaklarına karşı, Millîci ve devrimci sınıfların takip etmeleri gereken MİLLÎ DEMOKRATİK DEVRİM stratejisi, hareketimizin çizgisidir. Diğer bir anlamıyla bütün millîci sınıf ve tabakaların ortak dev-

rim anlayışı, Millî Kurtuluş Savaşı'nın bu savaşı ve onun başındaki Mustafa Kemal'i yok edici, ortadan kaldırıcı bir düzen kuran, Karşı Devrimci - gerici ittifaka karşı yapılmış olan 27 Mayıs ihtilâlinin ve 1961 Anayasa'sının bir devamı ve tamamlayıcısıdır.

Bunun içindir ki, bizler; Türkiye toplumunun tarihi geçmişinde sağlam olan ulusal ve devrimci olan ne varsa onun mirasçısıyız.

Ve bizler, emperyalizmin, yerli işbirlikçilerinin ve onların ittifak kurduğu çağ dışı, bilim dışı kurumların tasfiyesinin ancak, tüm yurtsever sınıf ve tabakaların ortak devrim stratejisi olan «Millî Demokratik Devrim»le olabileceğine inanıyoruz. Yurdumuzun bu noktaya, çok güç ve zor şartlar altında ulaşabileceğinin de bilincindeyiz. En az, Atatürk'ün kumanda ettiği Millî Kurtuluş Savaşı kadar zor ve çetin. Ama mümkün. Şimdiye kadar ki şartlar bizi mücadelemizden yıldırmadı, bundan böyle de yıldırmayacak.

SONUÇ

Toplumumuzun bir ferdi ve bir vatandaş olarak düşünmek zorundayız... Başlarımızı ellerimiz arasına alarak ciddî ciddî düşünelim ve kendimize şu soruyu soralım... «Türkiye neden kalkınamıyor?» Bu sorunun cevabı, elli yıllık tarihimizin acı gerçeğidir. Türkiye'nin kalkınamamasına ve geri kalmasına sebep kimlerdir? Yarım asır önce Bağımsızlık Savaşı verdik ve emperyalist ülkeleri dize getirerek bağımsız bir ülke olduk. 1923 yılından sonra Türkiye'yi sömüren, sermayesini dışarıya aktaran bir devlet yoktu. 1923-1939 yılları arasında hiç bir yabancı devlete imtiyaz verilmedi ve üstelik Osmanlı devletinden kalma borçlar ve yabancı şirketlerin imtiyazları kaldırıldı. Tam başarılı olmama-

sına rağmen, hiç bir yabancı ülkeye imtiyaz verilmeden, tamamen iç kaynak ve imkânlarla yurdun kalkınması için çaba sarfedildi. Fakat 1939 yılından sonra Türkiye, tekrar emperyalist ülkelere avuç açmaya ve 1945'de ise kapılarını açmaya başladı. Ve nihayet 1945 yılından beri Türkiye Amerikan Dolarlarının cirit attığı bir pazar durumuna geldi. Şimdiye kadar olan savunmamızda Amerika'ya verilen imtiyazları, imzalanan ekonomik, askerî, siyasî ve kültürel antlaşmaları inceledik. Gördüğümüz gerçek şudur:

Bu imtiyaz ve antlaşmaları Amerika, silâhlarla, atom bombalarıyla kabul ettirmedi. Hepsi belirli kişi ve zümreler tarafından masa başlarında imzalandı. Bu vatan, bunca madenler, Amerikalılara üs olan dağlar ve ulusumuzun onuru, bir avuç satılmış tarafından içki masalarında satıldı.

Birgün bu satılmışları yargılama günü gelirse, ki gelecektir; suçlu sandalyesine suçun asıl sahibi bu kişiler ve sınıflar oturursa, şunu gözlerimizle görecek, kulaklarımızla işiteceğiz: Paraları ve kârları uğruna o kadar temkinli ve dikkatli, fakat yurt sevgisinden de o kadar yoksundurlar ki, vatanı bir tek viski kadehine dahi sattıkları olmuştur. Gün gelecek bunu göreceğiz.

Çağımızda, yani yirminci yüzyılda sermayenin vatanı yoktur. Sermayedarın vatanı ise parası nerede çok kâr getiriyorsa orasıdır. İşte bu yüzden yurdumuzu Amerika'ya peşkeş çeken bir avuç hainin kârı ve teminatı Amerikan Dolarlarına bağlı olduğu için onların asıl vatanı Amerika'dır. Avrupa'dır. Türkiye bunlar için tüyü yolunacak kuştan başka bir şey değildir. Bunu böyle kabul ettikleri ve bildikleri içindir ki, birgün gelir bu halk başımıza bela olur, karşımıza çıkar düşüncesi ile sermayesini ve talanını dostu Amerika'yla garantiye almak için askerî ve siyasî antlaşmalar im-

zalamıştır. İşin esası ve mantığı budur. Silâhlı Kuvvetlerden başlayarak bütün kurumları ve fertleri büyük bir titizlikle Amerikanlaştırmaya çalışıyorlar. Ulusumuzun benliğini kaybetmesi ve uyanmaması için her türlü Amerikan ilâcını vermekten geri kalmıyorlar. Fakat bütün bunlara rağmen, gene de birgün ulusun direneceğini, ve Türk Silâhlı Kuvvetlerinin istedikleri gibi olamayacağını hesaplayarak gerekirse çıkarlarını korumak için son çare olarak Amerikan Ordusunu kullanmak için böyle bir durumda Amerika'nın müdahale edebileceği şekilde antlaşma imzalamışlardır.

Yurdumuz bu duruma nasıl geldi? Bu sınıf ve zümreler yurdumuzda tarih sahnesine nasıl çıktılar? Bu soruların cevabını birkaç cümleyle açıklamak faydalı olacaktır. Osmanlı Devleti zamanında iktidarı elde tutanlar bunlardı. Padişah ve saray bunların emrinde bir kukladan başka bir şey değildi. Kurtuluş Savaşından sonra iktidardan düştüler - Kurtuluş Savaşının korkusu ile ve 1939 yılına kadarki bağımsızlık politikası yüzünden pusuda beklediler. Atatürk'ün ölümüyle meydanı boş buldular ve faaliyete geçtiler. Amaçları ne yoldan olursa olsun iktidarı ele geçirmekti. 1950 yılına kadar iyice örgütlendiler. Buna rağmen iktidara gelecek güçte değillerdi. Gelseler bile uzun süre ellerinde tutamazlardı. O zaman tek yol kalıyordu. O da, dış devletlerden destek almak... Zaten o zamanın canavarı Amerika, gözünü dört açmış, dünyada sömürü alanı arıyordu. Amerika ülkemize girmeye hazırdı. Bir avuç satılmış ise. Amerika ile ortak olmayı ve Türkiye'yi öylece sömürmeyi en iyi yol görüyorlardı. Fırsatı kaçırmadılar, birleşerek 1950 yılında iktidara geldiler.

21 yıldır yurdumuzun ekonomisini ellerinde tutan ve buna yakın bir süredir iktidarda bulunan bu sınıf ve tabakaların gücü gün geçtikçe artmaktadır. Sayıları faz-

la olmamasına rağmen güçleri fazladır. Arkalarına aldıkları Amerika ile kendilerini rahat ve garantide hissetmektedirler.

Halkımızı bir sömürü çemberi içine almışlardır. Bildirimizde de açıkladığımız gibi bu hainler sürüsü; patronlar, ağalar, tefeci, bezirgân ve bunların emrindeki bir avuç uşaktır.

Amerika, yurdumuzda bunların varlığı ile ayakta durmaktadır. Bunların varlığına son vermeden Amerika'yı yurttan atmak mümkün değildir. Bunlar var oldukça Amerika da yurdumuzda var olacaktır. Bu yüzden Amerika, Türkiye'deki çıkarlarını teminat altında görmektedir. Bunların satılmışlığı sayesinde Türkiye'de, Amerika o kadar güçlüdür ki, istediği zaman iktidardeğiştirir, hoşuna gitmeyen bir kişiyi görevinden atmak an meselesidir. Nitekim bunun örneklerini yuratmak an meselesidir. Nitekim bunun örnekleri yurdumuzda defalarca görülmüştür. Aynı durum Amerika'nın sömürdüğü bütün yoksul ülkeler için söz konusudur. Gazete ve radyolarda her gün okuyor ve dinliyoruz. Amerika, Türkiye gibi yarı sömürge ülkelerde sandalye devirir gibi iktidar devirmektedir.

Aşağıdaki sözler Amerikan tekellerinin ve onların emrindeki Amerikan ordusunun en üst rütbeli bir generalinin sözleridir. Amerika, yoksul ülkelerdeki orduları Amerikalı'laştırdığından emindir. Pentagondan söylenmiştir ki, Pentagon, tekelleri ve Amerikan çıkarlarını silâhla korumak için dünyaya ait plânların ve oyunların çevrildiği yerdir. Bu sözler, sömürdüğü ülke ordularının, Amerikan orduları olduğunu iddia edercesine söylenmiş ve bu orduların Amerikan çıkarlarını korumak için görevli olduğunu belirtmek için sarfedilmiştir.

Amerikalı General Edward Szutos şöyle diyor:

«İNŞA ETTİĞİMİZ ORDULARIN, ULUSLAR ARASI DÜZEYDE HİÇ BİR ÖNEMİ YOKTUR... HER ÜLKE KENDİ ORDUSU TARAFINDAN İŞGAL EDİLMİŞTİR.»

Bu sözler birer subay olan sizleri bizlerden çok düşündürmelidir. Ve mahkeme sonunda vereceğiniz karara karşı aynı Amerikalı general değil, fakat dünyanın ezilen halkları ve Türkiye halkı şu sözleri söylemelidir:

«ANKARA'DA SIKI YÖNETİM YARGIÇLARI VAR...»

Aksi halde sorumluluğu çok ağır bir kara leke, tarihimize silinmiyecek olan damgasını vuracaktır.

Amerika bu çıkar ve sömürüsünü sürdürmek için her türlü tedbire başvurur. Şayet emrindeki iktidar sömürünün devamını sağlayamıyorsa, ekonomik ve politik krizin eşiğindeyse, onu düşürür halkı kandırmak için yeni bir iktidar getirir. Gelen iktidar ülkeyi kalkındıracağını vaad ederek halkı bir müddet daha soymaya devam eder ve bir müddet sonra da yıpranır, iktidarı başkasına devretmeye mecbur kalır. Bu kandırma ve oyunlarla talan devam eder.

Kısaca; Amerikan emperyalizmi yurdumuzda var oldukça bu talan devam edecektir. Türkiye'nin kalkınması için tek ve zorunlu şart Amerika'nın yurttan atılmasıdır. Hem Amerika, hem kalkınma olmaz. Kalkınma toplumsal bir sorundur. Türkiye'de Amerika var oldukça, toplum kalkınamayacak, fakat büyük zenginler, komisyoncular ve uşaklar olacaktır. Amerika yurdumuzda var oldukça, kalkınma değil, tam tersine açlık ve sefalet var olacaktır.

Türkiye'nin kalkınması ve halkın kurtuluşu Amerikan emperyalizminin yurttan atılmasına bağlıdır.

Bağımsızlığımızı kazanmadan, kalkınmak mümkün değildir. Mümkündür diyenler ya bilmeden söylüyorlardır veya çıkarları gereği yalan söylüyorlardır.

İşte bunun içindir ki, önümüzdeki sorun Amerikan emperyalizmini kovmak için mücadeledir. Ve bu mücadeleyi başaracak tek kuvvet vardır o da; Amerikan ortağı, patron, ağa, tefeci ve bezirgânlar dışında kalan ve ezilen tüm TÜRKİYE HALKI'dır.

Emperyalizm bunu çok iyi bildiği için ve başına birçok defalar belâ geldiği için, yoksul ülkelerdeki en ufak bir kıpırdanmadan nem kapar. BİR KUDUZ KÖPEK ATEŞTEN NASIL KAÇARSA, AMERİKA'DA BAĞIMSIZLIK İÇİN MÜCADELE EDENLERDEN ÖYLE KAÇAR. Bunun için de ne pahasına olursa olsun bağımsızlık mücadelelerini daha zayıfken ezmek yok etmek ve esaret tahtını devam ettirmek ister.

Bizler Amerikan emperyalizmine karşı mücadeleyi ilk şart gördüğümüz, bu işin de mutlaka silâhla kazanılacağına inandığımız için silâha sarıldık ve mücadele ediyoruz. Tek amacımız budur, bunun için Nurhak Dağlarında mücadeleye başladık. Yoksa, sayın savcının dediği gibi ANAYASA'yı ortadan kaldırmak için değil... Bu arada sırası gelmişken, iddia makamındaki kişiye birkaç sözümüz var:

«Sayın Savcı,

1 — AMERİKAN EMPERYALİZMİ GAYRI MİLLİDİR.
2 — ONA ORTAKLIK EDENLER ULUSUMUZA İHANET ETMİŞLERDİR.
3 — EMPERYALİZME KARŞI MÜCADELE SUÇ DEĞİLDİR, SİLÂHLI MÜCADELE İSE ANAYASA'YI İHLÂL DEĞİLDİR.

4 — GAYRİ MİLLÎ OLAN EMPERYALİZM VE ORTAKLARININ SÖMÜRÜSÜ, ANAYASAYA AYKIRIDIR.

Buna göre iki şey var:

1 — EĞER BELLİ BİR HATA SONUCU, İDDİANAME VE MÜTALAAYI HAZIRLADINIZSA, DİKKATLİ OLUNUZ; İDAMINI İSTEDİĞİNİZ KİŞİLER KASAPLIK KOYUN DEĞİLDİR VE SİZ SAVCISINIZ...

2 — YOK EĞER YAPTIĞINIZIN BİLİNCİNDE İSENİZ: YOLUNUZ AÇIK OLSUN.

4.12.971

Denizi

Size altı tane kazak getirdim. Çarşamba günü de Barış Aslan böyle başka kazaklar ve yün çorap göndereceğiz. Pantalon da gelecek. Bunları velileriniz temin etti.

Başka ne gibi ihtiyacınız varsa bildirin. Velileriniz harçlık için para da getirdiler. İstediğiniz miktarı bildirin bırakayım.

[illegible] eksik kısmı iki sayfa vardı. Onu da cevabınız ile beraber bana gönderirsiniz.

Cevap bekliyorum. Hepinizin gözlerinizi öper, sevgilerinizi beklerim.

Av.
Halit Çelenk
[signature]

[signature]

Halit ağabey

Bir miktar para yolla
ve diğer eşyalarımdan da
varsa yolla

selamlar

NOT: Deniz Gezmiş'in ve avukatı Halit Çelenk'in, içeriye ve içerden yazılmış notları.

Başbakana çekilen telgrafın sureti

SAYIN

NİHAT ERİM

T.C. BAŞBAKANI

ANKARA

Çocuğum Yusuf Aslan'ın 1 No. lu Sıkıyönetim Mahkemesinde savunmasının yapıldığı 27-28 Eylül 1971 günleri, Sıkıyönetim Komutanlığının (Ankara) Radyoda devamlı yayınlanan tebliği, ailemizi derinden yaralamıştır.

Bu tebliğ mahiyeti bakımından Anayasamızın mahkemelere telkin ve tavsiye yapılamayacağına dair hükmüne aykırıdır.

Mahkemelerin bağımsızlığına gölge düşürme istidadında bulunan bu tutumların önlenmesini arzederim. 29/9/1971

Beşir Aslan

Şehit Camalettin Caddesi
139/3 No. da misafir.
İçaydınlıkevler — Ankara

Kara, Hava ve Deniz Kuvvetleri Komutanlıklarına çekilen telgrafların sureti

Çocuğum Yusuf Aslan'ın I No. lu Sıkıyönetim Mahkemesinde savunmasının yapıldığı 27-28 Eylül 1971 günleri, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığının radyoda devamlı yayınlanan tebliği, ailemizi derinden yaralamıştır.

Bu tebliğ, mahiyeti bakımından Anayasamızın mahkemelere telkin ve tavsiye yapılamıyacağına dair hükmüne aykırıdır.

Mahkemelerin bağımsızlığına gölge düşürme istidadında bulunan bu tutumları dikkatinize arzolunur. 29/9/1971

Beşir Aslan

Adres:
Şehit Cemalettin Caddesi
139/3 No. da misafir.
İçaydınlıkevler — Ankara

Sayın

Nihat ERİM

Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı

Ankara

21 ve 22 Ekim 1971 günleri Türkiye Radyolarında yayınlanan İzmir Sıkıyönetim Komutanlığının 26 sayılı bildirisinde (verilmiş kararların infaz işlemine başlanacağı şu günlerde) diye bir deyim geçmektedir.

Çocuklarımız hakkında verilmiş idam kararlarının gerekçesi dahi tebliğ edilemeden, daha üst hukuk mercii olan YARGITAY, ve diğer mercilerden beklediğimiz ümit ışığını da kaybetmiş durumdayız.

Komutanlığın bildirisi YARGITAYA bir direktif mahiyetinde olup Meclis, Senato ve Yargıtay kararlarının, bu istikamette verilmiş olduğu kamu oyuna duyurulmakta ve çocuklarımıza hücrelerinde ölüm gününü beklemeleri ima edilmektedir.

Uzun süre ölüm gününü bekleme işkencesini, duyan ve düşünen insan olarak ne bizim ne çocuklarımızın ve ne de iz'an ile düşünen her hangi bir kimsenin tahammül etmesi mümkün değildir.

Hukuk Kurallarına uygun olarak yapılan yargılama ile bu sonuç ve davranış arasındaki çelişkiye eğilmenizi sayıgılarımızla arzederiz. 23.10.1971

Deniz Gezmiş'in Babası	Yusuf Aslan'ın Babası
Cemil Gezmiş	Beşir Aslan

İÇİNDEKİLER

NOT : Davanın daha sonraki aşamalarına ilişkin karar ve belgeler, diğer ciltlerde yer alacaktır.

SON MEKTUPLARI

Baba

Mektup elinize geçmiş olduğu zaman aranızdan ayrılmış bulunuyorum. Ben ne kadar üzülmeyin dersem yine de üzüleceğinizi biliyorum. Fakat bu durumu menatentle karşılamanı istiyorum, insanlar doğar, büyür, yaşar, ölürler, önemli olan çok yaşamak değil, yaşadığı süre içinde fazla şeyler yapabilmektir. Bu nedenle ben erken gitmeyi normal karşılıyorum. Ve kaldı ki benden evvel giden arkadaşlarım hiç bir zaman ölüm karşısında tereddüt etmemişlerdir. Benim de düşmeyeceğimden şüphen olmasın, oğlun, ölüm karşısında aciz ve çaresiz kalmış değildir, o bu yola bilerek girdi ve sonun da bu olduğunu biliyordu. Seninle düşüncelerimiz ayrı ama beni anlayacağını tahmin ediyorum. Sadece senin değil, Türkiye'de yaşayan kürt ve türk halklarının da anlayacağına inamıyorum. Cenazem için avukatlarıma gerekli talimatı verdim. Ayrıca savcıya da bildireceğim. Ankara'da 1969'da ölen arkadaşım Taylan Özgür'ün yanına gömülmek istiyorum. Onun için cenazemi İstanbul'a götürmeye kalkma, annemi teselli etmek sana düşüyor, kitaplarımı küçük kardeşime bırakıyorum. Kendisine özellikle tembih et. Onun bilim adamı olmasını istiyorum, bilimle uğraşsın ve unutmasın ki bilimle uğraşmak da bir yerde insanlığa hizmettir, son anda yaptıklarımdan en ufak bir pişmanlık duymadığımı belirtir seni, annemi, abimi ve kardeşimi devrimciliğimin olanca ateşi ile kucaklarım.

Oğlun Deniz Gezmiş
Merkez cezaevi

2.5.1972
salı

Sevgili Babacığım.

Bu mektubu aldığın zaman ben ebediyen bu dünyadan göç etmiş olacağım. Ne kadar sarsılacağını tahmin ediyorum. Bir-buçuk seneden beri benim yüzümden nasıl üzüntü içinde olduğunuz malüm. Bu son olayı da metanetle karşılamanızı sadece dileyebiliyorum.

Babacığım bu olayda da annemin ve Yücel'in senin tesellilerine ve desteklerine ihtiyaçları çok. Bunun için ne kadar metin olursan, hem senin sağlığın için hem de onlar için o kadar iyi olur. Elbette ki, yıllarca emek verip yetiştirdiğin bir oğulun, bir günde öldürülmesi kolay göğüslenecek bir olay değildir. Fakat siz benim ne için, kimlere karşın mücadele verdiğimi biliyorsunuz. Ben bu açıdan rahat ve vicdan huzuru içinde gidiyorum. Sizlerin de bu bakımdan rahat ve huzur içinde olduğunuzu ve olacağınızı biliyorum.

Babacığım, annemin ve Yücel'in senin desteklerine muhtaç olduklarını yukarıda söylemiştim. Onları rahat ettirmek için bütün gücünü kullanacağından zaten eminim. Babacığım, burada şunu ilave edeyim ki, Yücel'in hastalığından kendimi sorumlu hissediyorum. Yücel için her şeyinizi ortaya koyacağınız konusnda da kuşkum yok. Ablamlar için söyleceyeceğim; fazla üzülmesinler, olayın sarsıntıları geçtikten sonra normal hayatlarını devam ettirsenler. Mehtap'a ne diyeyim.. Benim için her zaman bol bol öpün.

Babacığım, cezaevinde kalan arkadaşları arasıra yoklarsan, hallerini hatırlarını sorarsan çok memnun olurum. Herbiri oğlun sayılır. Dışarıda bizler için uğraşan dostlarımı ve dostlarını unutmayacağını

biliyorum.

Mektubum burada biterken sizi, annemi, Yücel'i ablamı, Azizi abiyi, Mehtap'ı hasretle kucaklarım babacığım... Sağlıcakla kalın.

Hoşçakalın

T. YUSUF ARSLAN

Not: Akrabalara da bir mektup yazdım.

Fakat belki vermeyebilirler.

2 Mayıs 1972
Mamak-Askeri Cezaevi

Bütün Akrabalara,

Bu mektubumu okuduğunuz zaman artık aranızda olmayacağım. Mektubumu Senatonun idamlarımızı tasdik ettiğini öğrendiğim anda yazıyorum. Şundan emin olmalasınız ki, bugüne kadar davama olan inancım sarsılmamıştır. Sehpaya gidene kadar da en ufak bir sarsılma olmayacaktır.

Ben, halkımın kurtuluşu, Türkiye'nin tam bağımsızlığı için savaştım. Sizler beni tanıyorsunuz. Bir yıldan beri bu bir avuç sömürücüler, vatan satıcıları, işbirlikçiler ellerindeki bütün imkanlarla bizi dışardan yardım gören, beyinleri yıkanmış, vatan haini, dışardan emir alan, bölücü, anarşist diye tanıtmaya ve halkımızdan bizi koparmaya çalıştılar. Bu bir avu azınlığa göre vatanseverlik; vatan satmak, yabancılarla işbirliği yapmak, NATO'yu, Amerika'yı savunmak, 6. Filoyu ağırlamak, milyonlarca köylünün geçimi olan haşhaş ekimini elinden almak, işçinin grev hakkını engellemek, Amerika'ya ve emperypalizme hizmet etmektir.

Biz bunlara karşı çıktık. Bunun için biz vatan haini, onlar vatansever oldular.

Bizi bu mücadelemizden dolayı, güya adil mahkemelerinde yargılayan ve yine adil kurumları eli ile asacak olanlar bilmelidirler ki; biz halkımızın kurtuluşu ve Türkiye'nin bağımsızlık mücadelesi uğruna şerefimizle bir defa öleceğiz. Bizi asanlar, ...

Son sözüm; Yaşasın İşçiler, Köylüler! Yaşasın Devrimciler! Yaşasın Halkımın Kurtuluşu ve Bağımsızlığı İçin Savaşanlar! Yaşasın Tam Demokratik Türkiye'nin Kurulmasından Yana Olanlar!

Kahrolsun Emperyalizm! Kahrolsun... Faşist Koalisyonu!

T. YUSUF ARSLAN

Babama, Anneme, Kardeşlerime ve yakın akrabalarıma,

Söyleyecek fazla söz bulamıyorum.

Bir isanın sonunda karşılaşacağı tabii sonuç, bildiğiniz sebeplerden dolayı erken karşıma çıktı.

Üzüntü ve acınızı tahmin ediyorum.

İleride durumumu çok daha iyi anlayacağınız inancındayım.

Metin olunuz.

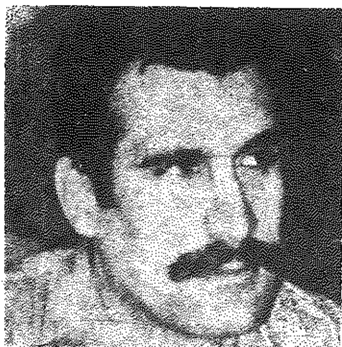
Üzüntü ve acılarınızı unutmaya çalışınız.

Bütün varlığımla hepinize kucak dolusu selamlar, sevgiler!...

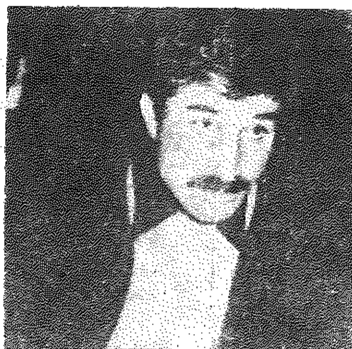
Yazılacak çok şey var, fakat hem mümkün değil, hem de sırası değil...

Candan selamlar...

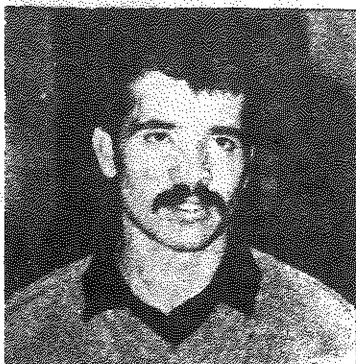
Hüseyin İnan

DENİZ GEZMİŞ

YUSUF ASLAN

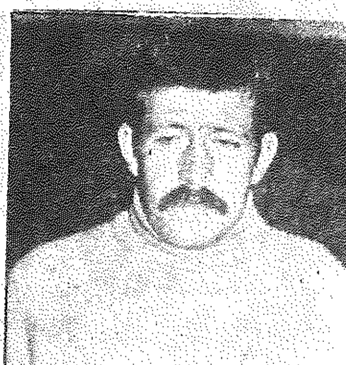
HÜSEYİN İNAN

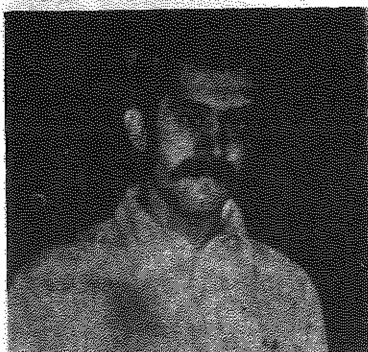
SEMİH ORCAN

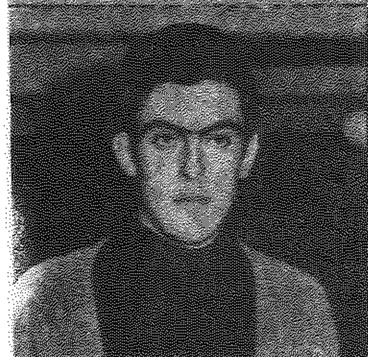
ATİLLA KESKİN

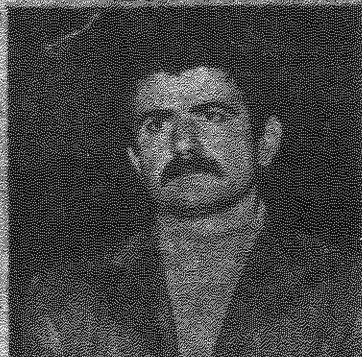

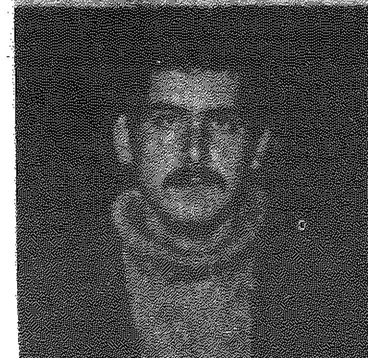
METİN YILDIRIMTÜRK

AHMET ERDOĞAN

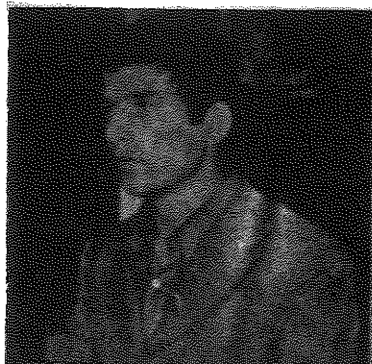

RECEP SAKIN

MEHMET ASAL

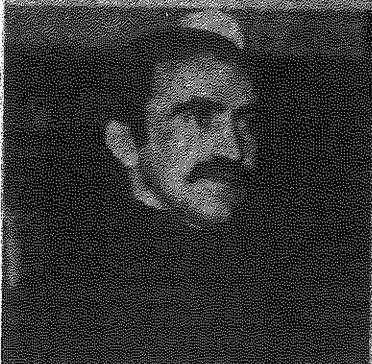

ERCAN ÖZTÜRK

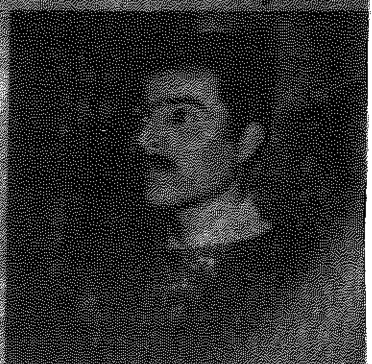

OSMAN ARKIŞ

HACI TONAK

CENGİZ BALTACI

MUSTAFA YALÇINER

MEHMET NAKİBOĞLU

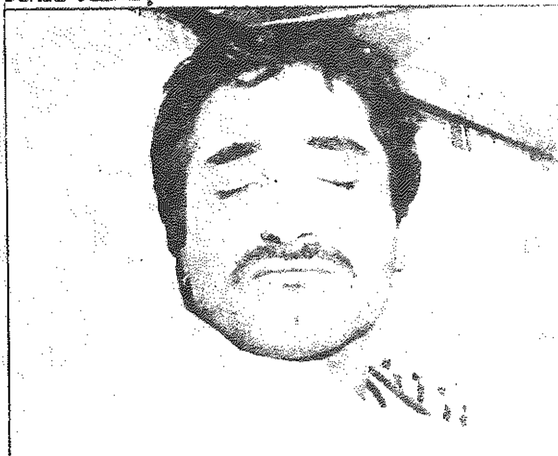

MUSTAFA ÇUBUK

METİN GÜNGÖRMÜŞ

METE ERTEKİN

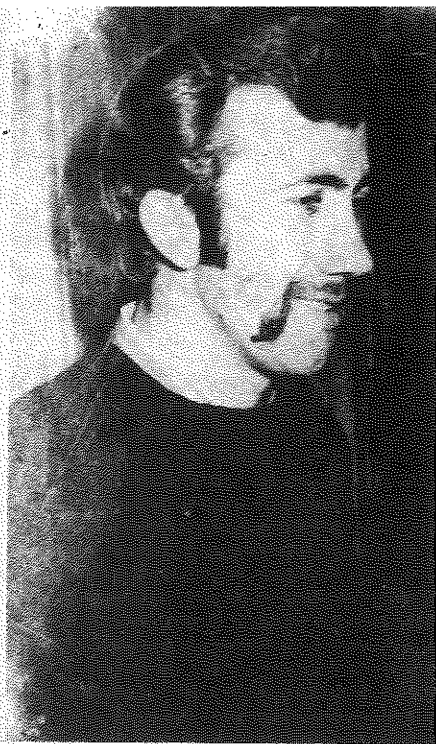

DENİZ GEZMİŞ

YUSUF ASLAN

ALPASLAN ÖZDOĞAN

KADİR MANGA

ŞİNAN CEMGİL

THKO, geçmişinden başlıca pratik bir kopuştur, özellikle eylem biçimleri alanında bir kopuştur. Siyasal pratikte reformculuğa karşı devrimciliğin savunuluşudur. THKO'nun geçmişi düzen eklentisi solculuktur, liberalizmdir, reformculuktur, parlamentoculuktur, darbeciliktir, çeşitli siyasal yönelimlerle düzenin savunulmasıdır, yasalcılıktır. Ve THKO'nun gelişme dinamiği ve sosyal dayanağı öğrenci hareketidir. Radikal gençlik hareketinden gelen militanların profesyonelleşmesiyle örgütlenen THKO, önerdiği devrimci tutum ve yöntemlerle bu geçmişten kopar; ancak geçmişinin siyasal pratiğine yol açan siyasal ideolojik kuramlardan, yaklaşımlardan, teorik kavrayıştan kopamaz, kopuşun da yolunu açar ama.

Bu nedenle elinizdeki kitabı Türkiye devriminin bir dönemine ışık tutan bir belge olarak okumak gerek. Bugüne nereden gelindiğini anlamak üzere okunmalı THKO DAVASI.